birinci kitap

THOMAS R.P. MIELKE

YURT KİTAP-YAYIN

ATTİLA

birinci kitap

2. BASKI

YURT KİTAP-YAYIN

tarihi roman

TANRININ KIRBACI

ATTİLA

THOMAS R.P. MIELKE

KİTAP ÜZERİNE

Sadece adının duyulması bile etrafına dehşet ve korku saçan efsanevi Hun Kağanı'nın romanı.

"Tanrının Kırbacı" Attila, bu romanda geleneksel kalıplar çerçevesinde değil, aksine tarihsel gerçekler dikkate alınarak "kendisi gibi" tasvir edilmiştir.

Elinizdeki kitap, "Tanrının Kırbacı ATTİLA"nın ilk cildidir.

Thomas R.P. Mielke, romanı hakkında şunları söylüyor:

"Bu heyecanlı biyografik romanın alt yapısını oluşturan ilk çalışmalar, çeşitli tarihçiler tarafından 1922 yılında, Macar, İtalyan ve Fransız arşivleri ile Berlin ve Münih devlet kütüphanelerinde başlatılmıştır.

Hunların neden daima 'vahşi bir gürûh' ve 'kana susamış barbarlar' olarak tasvir edildiklerini öğrenmeye can atıyordum. Böylece beş yıl boyunca yaptığım gezilerde giderek artan bir heyecanla Tuna'dan Loire'a, Karpatlardan Catalaunum Ovası'na, Roma'dan Ravenna'ya ve Aquincum'dan Aquielia'ya, Hun Kağanı'nın izini sürdüm. Sonunda Hunların bize isimleri çok bildik gelen Romalılardan, Gotlardan, Burgundlardan bir nebze vahşi olmadıklarını kavradım. Belki biraz daha çekik gözlü, o kadar..."

Thomas R.P. Mielke, 1940 yılında Detmold'da doğmuştur. Halen Berlin'de yaşamaktadır, evlidir ve dört yetişkin çocuğu vardır. Tarihsel roman, bilim-kurgu ve kısa hikaye türünde çok sayıda yayımlanmış eseri vardır. Eserleri birçok ödül almış ve çeşitli dünya dillerine çevrilmiştir. Aşk Tanrıçası İNANNA adlı mitolojik romanı Yurt Kitap-Yayın tarafından Türkçe'ye kazandırılmıştır.

© 1999 Schneekluth Verlag GmbH, München

Orijinal Adı
ATTİLA König der Hunnen

© 2000 Yurt Kitap-Yayın

Çeviren Atilla Dirim

Yurt Kitap-Yayın 110 * Tarihi Romanlar Dizisi 19
ISBN 975-7076-32-5
Tk. No 975-7076-31-7

2. Baskı Eylül 2004, Ankara

Dizgi Yurt Kitap-Yayın
Kapak Ali İmren
Baskı Cantekin Matbaası, Ankara

Yurt Kitap-Yayın
Konur Sokak No: 26/3
Kızılay-ANKARA
Tel: (0 312) 417 35 49
Fax: (0 312) 425 36 40
e-mail: yurtkitap@yurtkitap.com
www.yurtkitap.com

TANRININ KIRBACI

ATTİLA

THOMAS R.P. MIELKE

birinci kitap

tarihi roman

Çeviren
Atilla Dirim

YURT
KİTAP-YAYIN

ATTİLA ZAMANINDA
IMPERIUM ROMANUM
Batı Roma İmp. Sınırları
Britannia
FRIESLER
FRANKLAR
Weser
Oder
Vistula
CERMENLER
Elbe
SARMATLAR
Borysthenes
Tanais
Paris
Trier
Moesel
Main
THÜRİNGLER
Armorica
Châlons
Orleans
Troyes
Rein
BURGUNDLAR
Loire
ALANLAR
Burgund
ALMANLAR
Tuna
Raetia
Tisza
Körös
Pyretus
Hieraeus
Maeotis Palus
Chersonesos
Heraklea
Poetovio
Drau
OSTROGOTLAR
Marus
GEPİDLER
Bergamus
Mediolanum
Ticinum
Verona
Emona
Aquileia
Rhone
Padus
Sirmiun
Singidunum
HUNLAR
Durostorum
Karadeniz
Tolosa
Arelate
Massillia
Ravenna
Ariminum
Viminacium
Tuna
Moesia
VİZİGOTLAR
Ebro
Margus
Naissos
Serdica
Bosporus
Barcino
Roma
MARE HADRIATICUM
Philippopolis
Hadrianopolis
Constantinopolis
SUEBLER
Nicaea
Propontis
MARE TYRRHENUM
MARE THRACICUM
Athen
Carthago
VANDALLAR
BATI ROMA İMPARATORLUĞU
DOĞU ROMA İMPARATORLUĞU
Akdeniz

İÇİNDEKİLER

Başlangıç 9

YOL 23

1. Roma'daki Rehine 25
2. Özgürlüğe Açılan Yeraltı Mezarları 45
3. Got Ateşlerinin Yanında 66
4. Dünyanın Direği Parçalanıyor 91
5. Castorius Parşömeni 115
6. Greka Adlı Kız 141
7. Amazon Dansı 168
8. Lanetli Sular 190
9. Aetius 214
10. Kudretin Rengi 236
11. Kehribar Yolu Üzerinde 261
12. Karaton Kağan 287

ENGİNLER 309

13. Tuna'da Sessiz Yıllar 311
14. Maiotia Bataklık Denizi 334
15. Bir İmparotoriçenin Laneti 356
16. Taht Hırsızı 385
17. İmparatorluğun Kurtarıcısı 410
18. Çobanların Zamanı 431
19. Burgundların Kalleşliği 456
20. Entrikalar ve Şimşekler 481

Başlangıç

Akşam olmak üzereydi. Güneş, Tuna ve Tisza nehirlerinin sazlarla kaplı kıyılarının ufkunda kızıl bir ışıltı saçarak batıyor, geniş ova üzerindeki sessiz gölgeler giderek kararıyordu. Çadırlar ve yurtlar arasında yanan ateşlerin üzerindeki yüzlerce bakır kazanın içinde, soğan ve yabani baharatlarla tatlandırılmış koyu bir et çorbası kaynıyordu. Küçük çocuklara yemekten önce, mayalanmış kısrak sütünden yapılan bir içecek olan kımız verilmişti. Erkekler ise büyük kaşıklarını ellerine almış, sabırsızlıkla havayı koklayarak akşam yemeğinden paylarına düşeni almayı bekliyordu. Büyük Roma İmparatorluğu'nun geniş topraklarının her iki bölümü de o günü oldukça sakin geçirmişti. Sonraki yılların tarih yazarları tarafından ne bir baskın veya yağmanın, ne bir barbar saldırısının, ne bir kral katlinin, ne de sınır kalelerine bir tecavüzün kaydedildiği bu günün son saati, ansızın bir dizi tiz ıslıkla çınladı.

Islıklar büyük ovanın dört bir yanında duyulmuştu - hem Kara Hunların muazzam büyüklükteki hayvan sürülerinin, hem de kuşaklar boyunca doğudan gelen atlılarla birlikte kendilerine yeteri kadar altın ödeyen her efendinin düşmanlarına karşı savaşan Cermen kabilelerinin çok sayıdaki arabalarının arasında.

Yaşları henüz çok genç olan üç atlı, hayvanlarını güneşin battığı yönden yurtlara doğru dörtnala sürüyordu. "Geliyorlar! Geliyorlar! Heeey!.. Beni dinleyin, Romalılar geliyor!" diye bağırıyordu atlıların en genç olanı tiz bir sesle. Henüz on dördünde bile değildi. Ondan daha büyük olanının dudaklarının arasından ise durmadan çınlayan ıslıklar yükseliyordu.

"Hey, Attila! Kes şu bağırmayı!" dedi üçünün yaşça en büyük görüneni. Anlaşılan küçük grubun lideri oydu. "Sen bir Hun musun, yoksa cırtlak bir Vandal mı?"

Genç atlı kibirli bir tavırla güldü. "Ben senden çok daha fazla Hunum, kardeşim Bleda... oysa sen... pis kokulu bir Ostrogot karısının oğlu değil misin?"

Bir kemendin kısa ucu korkunç bir şaklamayla havayı dövdü. Uzun ucu ise hızla ileri atıldı, daha uçarken bir çembere dönüştü ve ansızın delikanlının vücuduna sarıldı. Attila kollarının bir anda dizginlerden koptuğunu ve vücuduna yapıştığını hissetti. Sert, acı veren bir çekiş, onun öfke dolu bir çığlık atmasına neden oldu. Ne atın tahta koşumları, ne de geniş üzengiler onu koruyamazdı. Attila, bundan sonra ne olacağını çok iyi biliyordu.

Birbirlerine benzemeyen bu üç kardeş de bütün genç göçebe savaşçılar gibi kolları gövdelerine bağlıyken attan düşmeyi tekrar tekrar talim etmişlerdi. Hem at dururken, hem de -çok daha can yakıcı olanı- dörtnala giderken. Fakat talim esnasında ne olacağını biliyor ve kendilerini ona göre hazırlıyorlardı. Ne var ki Muncuk Han'ın büyük oğlu Bleda, şimdiye kadar savaş alanında pek çok komutan ve kralın ölmesine sebep olan bu ölüm oyununu kardeşleri üzerinde deneyerek, onlara boyun eğdirmekten pek hoşlanıyordu.

Attila attan düştü.

Önce üzerindeki gökyüzünü gördü, sonra göz ucuyla yanı başındaki çimenlerle kaplı toprağı, daha sonra da uzak-

lardaki yurtları, çadırları ve yanan ateşleri. Doğumundan sonra geçen on dört yıllık zaman süresince öğrendiklerinin hiçbiri, şimdi katlanmak zorunda kaldığı sınav kadar ağır ve tüm içgüdülerini zorlayıcı değildi. Bozkırda esen sert rüzgârın önüne katarak sürüklediği çalılar gibi dertop olmaya, altındaki toprağın üzerinde yuvarlanarak düşüşün şiddetinden kurtulmaya çalıştı.

İşte bu yaptığı hataların en büyüğüydü! Bu cesaret sınavında hata yapan savaşçıların başına ne geldiğini pek çok kez kendi gözleriyle görmüştü. Dört bacağı birbirine bağlanarak bir atın terkisinden aşağı atılan canlı bir koyun, bunun en güzel örneğiydi. Bu şekilde yere düşen koyunlar yere öylesine şiddetle çarpıyorlardı ki, genellikle hemen o anda ölüyorlardı. Ne gariptir ki yuvarlak bir kütle meydana getirecek şekilde bağlanmayan hayvanlar, taşlar ve çalılar üzerinde şiddetle sürüklenmelerine rağmen hayatta kalıyorlardı.

"Hemen sırt üstü uzan!" Genç Hun kulağının içinde büyülü bir ses işitti. "Diğer tüm düşünceleri aklından çıkar ve içindeki yanıltıcı duyguların öne çıkmalarına izin verme!"

Bu şekilde sadece Aybars konuşurdu. Attila'nın amcası olan bu adam doğu boylarının en büyük şamanıydı. Onun tüm hastalıkları iyileştirebileceği, hatta ölülerle dahi konuşabileceği söyleniyordu.

"Hemen sırt üstü uzan ve kaskatı kesil! Kaç kemiğinin kırılacağı ve taşların üzerinde sürüklenen vücudunun nasıl parçalanacağı hiç önemli değil! Hayatta kalacaksın ve şu anda tek önemli olan bu. Asla unutma: Ne bir Romalı, ne de bir Cermen dörtnala giden bir atın üzerinden bizim gibi düşebilir..."

"Evet" diye geçirdi içinden Attila, "hiçbir Romalı böyle düşemez ama şimdi herkes... herkes Mucuk Han'ın en küçük oğlunun... attan düştüğünü görüyor..."

Bu gece onun için diğerlerinden çok daha erken basmıştı.

Aynı anda obada yeni bir huzursuzluk baş gösterdi. Büyük Han'ın ipek kumaşlar ve rengârenk sancaklarla süslü yuvarlak çadırının önünde köleler ve hizmetkârlar telaşla oradan oraya koşuşturuyordu. Mağrur görünüşlü Got ve Alan savaşçıları, çadırın önünde toplanan davetsiz meraklıları, ricacıları ve Hunlarla beraber hareket eden çok sayıdaki kabilenin temsilcilerini kenara itiyorlardı. Ağızlarından çıkan kısa ve korkutucu sesler, herkesin bir anda sus pus olmasını sağlıyordu.

Güneşin son ışıkları altında büyük kampın tam ortasında bulunan kağan çadırından çıkan iki adam, hemen önlerinde bulunan tahta sundurmanın üzerine çıktı. Görkemli çadırın etrafındaki çok sayıda yurdun her birinin ayrı bir anlam ve görevi vardı. İki adamın ortaya çıkışı ile kararmakta olan hava sanki tekrar aydınlanmıştı. Adamlar batmakta olan sıcak yaz güneşinin koyu kızıllığına kısa bir bakış fırlattılar.

"Ateşe kadar yürüyelim mi?" diye sordu yaşlı olanı.

Diğeri başını salladı. "Romalılar geldiği zaman atlarımıza orada bineriz."

Oysa başka zaman yaya olarak tek bir adım bile atmazlardı. Etraflarındaki şaşkın yüzlere aldırış etmeden, hazır bekleyen atların yanından geçip gittiler. Han sülalesinin ateşi bu gece her zamankinden daha büyüktü, gürül gürül yanan odunların alevleri neredeyse gökteki yıldızlara kadar yükseliyordu.

Bu gösterişli iki adam, ne güçlü vücut yapıları, ne bir kartal tokası ile enselerinde bağladıkları uzun kara saçları, ne de elbiselerindeki süslemelerle birbirlerinden ayırt edilemiyordu. Her ikisinin de üzerinde altın kakmalı deri kayışlarla bağlanmış topuksuz kısa çizmeler, güzel kesimli keten pantolonlar, mücevher ve broşlarla süslü geniş deri kemer-

ler, kınları değerli taşlarla işlenmiş hançerler, önü yarı açık, işlemeli keten gömlekler, altın bileklikler, kehribar, lâl ve parlak akik taşlarından yapılmış kolyeler bulunuyordu.

"Gerçekten de Aetius adındaki bu delikanlıyı çadırına kabul etmeyi düşünüyor musun?" diye sordu adamların genç olanı. Öbürünün dudaklarında pervasız bir gülümseme belirdi. "Neden olmasın, Muncuk Han? Evet, aslında altını tercih ederim ama anlaşmalarımızın güvencesi olarak Romalı soyluları elimde tutmak da isterim doğrusu."

"İlk defa bir Hun kağanı bir Romalıyı resmi rehine olarak kabul ediyor. Bana kalırsa bu adam çadırında bütün gün seni gözetleyip, en küçük bir geğirmeni bile imparatoruna yetiştirecektir!"

Karaton Kağan yüksek sesle güldü. "O halde karnımızı doyurup keyifle geğirdikten sonra, içimizdeki kuvvet ve savaş coşkusu yüzünden ata bile binemediğimizi yetiştirsin bakalım!"

Muncuk Han itiraz edercesine başını salladı. İsminin başına eklenen "*Sancağın Alemi ve Süsü*" lakabını gururla taşıyan Muncuk, kağanın yeğenleri arasında hoşuna gitmeyen konuları çekinmeden dile getirebilen tek kişiydi. Diğer Doğu Hun kabilelerinin hanları Karpat Dağları'nın güneydoğu yamaçları ile *Pontus Euxinus*'a dökülen aşağı Tuna Nehri'nin arasında bulunurken, Karaton Kağan'ın bir tek onu karargâhına çağırması işte bundan dolayıydı.

İmparator Trajan devrinde ele geçirilen, fakat artık çoktan terk edilmiş olan Dakia Eyaleti'nin bu bölgesi, bu kavram onlar için pek bir anlam ifade etmese de, Doğu Hun boylarına yeni bir vatan olmuştu. Diğer Hun boylarının birçoğu, dağların doğu yamaçlarından başlayıp, Romalıların Limes Hattı'na kadar uzanan düz, fakat genellikle bataklık bölgede sürülerini otlatmayı yeğliyordu.

"En büyük oğlumu Ravenna'ya rehine olarak göndermek zorunda kalmaktan giderek daha az hoşlanıyorum" dedi Muncuk lafı dolandırmadan. Büyük Kağan ansızın durdu, alt dudağını sarkıttı ve yavaşça etrafını şöyle bir kolaçan etti. Muncuk ancak bir adım daha attıktan sonra durmayı ve arkasını dönmeyi akıl etti.

"Evet, evet, biliyorum" dedi ellerini kaldırarak. "Kendi oğulların Roma'ya karşı savaşırken öldüğü için, Aetius'a karşılık olarak benden oğullanmdan birini vermemi istiyorsun."

"Neyse ki tam vaktinde aklın başına geldi!" dedi kağan yavaşça. Sesinde bastırılmış bir tehdit sezinleniyordu. "Ağabeylerin Ruga ve Oktar dururken... bu iş için seni seçmiş olmamın... ne büyük bir şeref olduğunu biliyorsun, değil mi Muncuk? Evet, belki onlar da senin gibi Hunlara kağan olacaklar, oysa senin oğullarının daha şimdiden gelecek kuşakların hükümdarı olmalarına karar verildi."

"Böyle bir kehaneti bu zamana kadar sadece Aybars'ın ağzından duymuştum.

"Ne olmuş yani? Kutsal bir şaman olan en genç kardeşiniz, dün akşam verdiğim kararların bana çok, ama pek çok altın kazandıracağını söyledi! Kor ateş içinde yanan koyun küreklerinin üzerindeki izlerin kudretimizin yollarını simgelediğini anlatırken, sen de orada değil miydin?"

Muncuk Han başını salladı. Yavaş yavaş yürümeye başlamıştı.

"Yapılması gerekeni bir türlü kabul etmek istemiyorsun" diye bağırdı kağan onun ardından öfkeyle. "Oğullarından birinin, daha bu yaşta düşmanlarımızın ne düşündüğünü, hissettiğini ve planladığını öğrenmesi fena mı olur?"

"O halde hiç olmazsa en büyük oğlumu bana bırak." Muncuk Han bir kez daha durdu. Normal şartlar altında bu iki adamın daima yanı başında yürüyen diğer adamlar, özel

bir emir almamış olmalarına rağmen onları oldukça uzak bir mesafeden takip ediyorlardı. Bu nedenle iki adam koca karargâhın tam ortasında yapayalnız kalmış gibiydiler. "Onlara Attila'yı verebiliriz... Ya da ortanca oğlumu!"

"Yoksa Romalılara hakaret mi etmek istiyorsun? Onlar bize tüm Galya'ya komuta eden generallerinin oğullarını gönderiyorlar. Ya biz? Müstakbel bir kağanı onlara rehine olarak göndermek bizi korkutuyor mu?"

"Korku nedir bilmediğimi sen de en az benim kadar iyi bilirsin, Karaton!" diye itiraz etti Muncuk, sesini biraz yükselterek. Şimdi o da sinirlenmişti, fakat diğerlerinin bunu fark etmesini istemiyordu. "Unutma ki ben Roma lejyonlarıyla birlikte Alarich komutasındaki Vizigotları iki defa mağlup ettim" dedi dişlerinin arasından. "Ya şimdi hiçbirinizin beğenmediği *Talihi Açık Uldız Han*'a ne demeli? Batı Roma İmparatorluğu'nun en seçkin generalleriyle birlikte Radagis'in Cermen kabilelerini Toskana'da mağlup etmesinin üzerinden daha üç kış bile geçmedi! Roma'nın kalbini yakıp yağmalamak isteyen o vahşi Cermenlerin yüz binlercesi Alpleri aşmamış mıydı? Uldız ve biz Hunlar olmasaydık, Roma daha üç kış öncesinde alevler içinde yanıyor olacaktı..."

"Evet, evet, biliyorum, hâlâ o palavracı beceriksizin tarafını tutuyorsun. Batı Hun Kağanı, güneşin altındaki en büyük hükümdar! Kısa bir süre önce öldürülmüş olan imparatorun henüz reşit olmayan oğlundan vergi almak için Tuna'nın öbür tarafına geçtiği zaman, Doğu Romalıların önünde işte böyle caka satmıştı. Ya sonra ne oldu? Doğu Romalılar sınır kalelerini, hatta Casta Martis'i bile kolaylıkla geri aldılar. Uldız'ın adamları ne yaptı peki? Onu terk ettiler! Kendi adamları, Muncuk!"

"Fakat bunu korktukları için yapmadılar."

"Gotlar! Alanlar! Sarmatlar!" diye saymaya başladı büyük

kağan. Sonra tekrar arkasını döndü ve ağır adımlarla yürümeye başladı. "Ve cesur Hun savaşçıları, Muncuk! Bizans'ın surlarının arkasındaki harika yaşama ve altın parıltılarına dair anlatılan yalan yanlış masallar gözlerini kör etmişti. İpek giysiler, gül suyu ve kadınlar. İmparatorluğun hadımlarından çoktan bıkmış, ter kokan ve at binmesini bilen gerçek erkekleri arzulayan kadınlar!"

"Çok acı söylüyorsun, Karaton! Belki de *Talihi Açık Uldız*, imparator Arkadios'un ölümüyle çok uygun koşulların oluştuğunu onlara söylemeyi unutmuştur. Onun bu fırsatı değerlendirmek istediğinden eminim. Fakat Bizanslı hadımların da aynı şeyi düşündüğünü nereden bilebilirdi ki?.."

"İşte!" diye bağırdı Büyük Kağan. "İşte kendi ağzınla söylüyorsun! Elbette ki bizim Hunlar ve bağımlı savaşçılar arasında da hainler var! Uldız'ın hatası neydi, biliyor musun? Ne Konstantinopolis sarayında, ne de Doğu Roma generalleri arasında kendisine haber uçuracak gözlere ve kulaklara sahipti."

"Haksızlık yapmaya devam ediyorsun, Karaton!" dedi Muncuk korkusuzca. "Hıristiyan zamanına göre 401 yılının ilk gününde, yani bundan tam dokuz kış önce, asi Gotların elebaşı Gaina'nın kellesini Bizans'a göndererek imparatorluk ile ilk anlaşmaların yapılmasını sağlayan kimdi? Unuttuysan sana hatırlatayım: Uldız'ın ta kendisi! Bin yıllık *Imperium Romanum* ile konuşan ilk Hun! Karanlıklardan gelen bir şeytan ya da konuşmasını bilmeyen bir barbar muamelesi görmeyen ilk insanımız! İşte bu, Karaton... daha yüzlerce yıl Hun ateşlerinin başında bundan övgüyle söz edilecek..." Bu sözlerden pek etkilenmişe benzemeyen Karaton büyük karargâh meydanına doğru yürümeye devam ediyordu; fakat adımlarını daha kısa, daha sert ve daha hırçın atar olmuştu.

"Roma artık babalarımızın zamanındaki gibi değil" dedi Büyük Kağan. "İmparatorluk ikiye ayrıldı; sadece ortak dil ve Roma yasaları onları bir arada tutuyor. Fakat sınırlardaki halklar bizim çektiğimiz gibi açlık çekiyor ve önü alınmaz bir şekilde batıya akıyor. Bu nedenle şimdi bizim de Roma'dan sağlam haberler alacağımız bir adama ihtiyacımız var..."

"Evet, haklısın" dedi Muncuk Han başını sallayarak. Böyle yaparak Büyük Kağan'ın fikrini değiştirebilmeyi umut eder gibiydi.

"Bir ya da iki yıl sonra ne olacağını kimse bilemez. Fakat güçlü Roma imparatorları uzun zamandır mezarda ve kahraman lejyonların işi bitmiş. Roma artık kimi ilgilendirir ki?"

"Beni, Muncuk!" diye köpürdü Karaton. "Beni ve kendisini Hun hanı olarak nitelendiren herkesi! Bu muazzam imparatorluk fazla olgunlaştı. Vaktinde koparmazsak meyve çürüyecek."

"Bin yıllık olduğu iddia edilen imparatorluk son nefesini vermek üzere zaten!"

Karaton Kağan güldü.

"Şimdiki imparatorluk, babalarımızın saldırdığı imparatorluktan çok daha tehlikeli! İliklerine kadar işleyen entrikaları ve ahlaksızlığı yüzünden ne yapacağı hiç belli olmaz. İmparator Honorius, Ravenna'ya yerleşti. Onu kim koruyacak orada? Muhafız alayı değil elbette! Tam aksine, bizim orada bıraktığımız atlılar. Bir de Doğu Roma imparatoru olan kardeşi Arkadios'un ona bıraktığı Cermenler..."

"Evet, Honorius, Alarich ve Vizigotlardan o kadar çok korkuyor ki, birtakım budala Dalmaçyalıyı Roma'ya göndermiş ve bizim on bin atlımızın kendisini korumak üzere yola çıktığı haberini yaydırtmış. En büyük oğlumu bu kargaşanın içine nasıl göndereyim!"

"Orada gerçek bir çılgınlık hüküm sürüyor" diye güldü Karaton, "bu yüzden şimdi bizim vaktimiz geldi: İmparatorluğun batısında, Galya ve İspanya'da, Roma komutanları kendilerini imparator ilan edip birbirleriyle savaşıyor. Doğuda ise İkinci Theodosius hüküm sürüyor - dört cadaloz ablası olan bir çocuk! Ravenna'da ise Honorius isimli beceriksiz bulunuyor. Alarich'in Vizigotlarına karşı savaşmaları için Ren sınırından birlikler çektiği, sonra da Alarich ile pazarlığa oturduğu için ordunun başkomutanını öldürttü. Roma'daki senato ise Alarich'e altın, kürk ve baharat göndermek zorunda. Sonra ansızın Julius Alpleri'nin üzerinden yeni bir yıldız doğuyor. Generidus isimli bu adam Yukarı Pannonia, Noricum ve Raetia'daki tüm Batı Roma birliklerinin komutasını üzerine aldı bile. Şimdi de Dalmaçya birliklerinin başına getirildi. Hem de hangi görevle, biliyor musun?"

Muncuk başını salladı.

"Roma ve Ravenna'dan gönderilen paraların anlaşılmaz bir şekilde ortadan kaybolmalarını engelleyip, gerçekten de lejyonerlere dağıtılmasını sağlamak göreviyle! Ve bu arada sınır komşusu barbar tehlikesini de bertaraf edecek. Bununla kast edilen bizden başkası değil, Muncuk Han. Biz, barbarlar! Roma tarafından bizim ve Vizigotların önüne çıkartılan, aynı zamanda bizden askeri kuvvet yardımı talep eden bu adamın esas özelliği nedir, biliyor musun? Hıristiyanlardan bizden daha çok nefret ediyor! O, yenilmez tanrı Mitra'nın simgesi olan güneşe tapınıyor..."

"Bütün bunların anlamı nedir?"

"Korku, Muncuk! Roma korkuyor! Bir yandan imparator adına bizden askeri yardım isteyen, diğer yandan da dizginlerimizi elinde tutmaya kalkışan bu adam için... evet, Roma orduları başkomutanı olan bu adam için, senato çok acımasız bir yasayı yürürlükten kaldırdı. Senin de bildiğin gibi, Ro-

ma'nın uzak Filistin Eyaleti'ndeki çarmıha gerilmiş İsa'ya inanmayı reddeden her yüksek rütbeli asker, ölümle cezalandırılır..."

"Madem öyle, neden onların ne yapacaklarının hiç belli olmadığını söylüyorsun?"

"Boşuna kafanı yorma, Muncuk!" dedi Büyük Kağan. "Gördüğün gibi ne yapacağımı iyi biliyorum. İleride Hun Kağanı olmak istiyorsan, daha çok şey öğrenmek zorundasın! Çünkü zafer ve yenilgiye güçlüler değil, güçsüzler karar verir! Roma ise mutlak bir güçsüzlük içinde. Dev imparatorluğun hazine dairelerinin kapılarını açacak olan anahtar bu işte. Biz her şeyi alacağız, hatta onlar, sahip oldukları altını ve mücevherleri gönüllü olarak bize getirecekler. Fakat bunu yapmak için her iki imparatorluk sarayında da sağlam adamlara ihtiyacımız var. Oğlun Bleda bunlardan biri olacak! Yoksa bir Hun olduğu için onu öldüreceklerinden mi korkuyorsun?"

"Hayır, Karaton. Bir Hun olduğu için değil, annesi bir Got olduğu için!"

"Ne olmuş yani? Gotlar da sık sık Romayı kuşatıyor, fakat Romalılar onların krallarına saygılı bir ifadeyle *Alaricus* ismini veriyorlar. Fakat bizim hakkımızda yalan dolu masallardan başka bir şey anlatmıyorlar! Hepsi görüp işittiklerini değil, kulağa hoş gelen saçmalıkları yazıp duruyor. Onlar için biz birer hayvanız... zalim, insanlıktan çıkmış canavarlar! Fakat içten içe bize hayranlık duyuyor, onlar adına savaşmamız için bize altın veya ganimetten pay öneriyorlar. Hem Romalılar, hem de Vizigotlar..."

"Yine de ben, en büyük oğlumun Ravenna'da bir rehine olarak baş kırmasını istemiyorum! Bleda, güzel sözlerle dövüşmek ya da pazarlık yapmak yerine, ölmeyi tercih eder!"

Muncuk Han, obaya uzanan uzun yolu süzdü. Batı yö-

nünden küçük bir toz bulutu yaklaşıyordu, arkasından da bir tane daha. "Kendin bak!" dedi kağana. "Romalılar soylu bir rehine getiriyor, oysa Hunların hiçbiri onu dikkate bile almıyor..."

Birkaç yıl öncesine kadar böyle bir şeyi tasavvur dahi etmek imkânsızdı. Etrafı duvarla çevrili büyük krallığın sınır boylarından açlık ve sefalet içinde yola çıkmalarının üzerinden yüzyıllar geçmiş, sonunda *Imperium Romanum*'un görkemli sınırlarına ulaşmışlardı. Burada düşmanları, kırmızı suratlı ve kaba saba kuzeyli köylü-savaşçılar veya atlı Alan göçebeleri değil, Roma İmparatorluğu'nun iki yarısının mermerden yontulmuşa benzeyen lejyonerleriydi. Fakat şimdi bu rakip de ortadan kalkmıştı.

"Yeniden ve daha güçlü olarak kendimizi toparlamamız gerekiyor" dedi Büyük Kağan. Bir yandan da yavaş yavaş yaklaşmakta olan toz bulutunu seyrediyordu. "Bütün Hunları demir bir yumruk altında toplamayı başaramazsak, biz de Roma vebasının bulaştığı diğer kavimler gibi kısa sürede yok olup gideriz. Bunu başarmak zorundayız, çünkü zaafımız burada gizli... biz Hunlar gereğinden fazla menfaat düşkünüyüz!"

Sert bir hareketle arkasına döndü ve elini salladı.

"Onları atlarımızın üzerinde karşılayacağız!" Dört ya da beş adam hemen fırlayarak zengin süslemeli, eyerlenmiş atlar getirdiler.

"Şu ikisine binelim! Sanırım en büyükleri bunlar."

Karaton Kağan ve kayınbiraderi, Karpat Dağları'ndan Karadeniz kıyılarına kadar uzanan koca bölgede yaşayan Hun boylarının hükümdarları, bir ayaklarını üzengiye koyduktan sonra öne eğildiler ve yüksek eyerin üzerine sıçradılar. Savaş sırasında, düşmanlarına olduğu kadar dostlarına da korku salan duruşlarını, işte bu eyerlere borçluydular.

"Bana hâlâ cevap vermedin" diye bağırdı Muncuk.

Karaton atının üzerinde doğruldu. "Romalılara oğlun Attila'yı göndereceğiz" dedi yüksek ve gür bir sesle. Karargâhın en uzak köşesinde bulunanlar bile onu işitmişti. "Bleda bize burada lazım... geleceğin Büyük Kağan'ı olarak onu, o iğrenç Romalılara teslim edemeyiz."

Muncuk Han boğazından yükselen sevinç çığlığını güçlükle bastırdı. Bir Hun hanının kendi Büyük Kağan'ıyla yapabileceği en zor konuşmayı sonuçlandırmıştı. Fakat artık gurur ve mutlulukla nefes almaya devam edebilirdi.

Batı Roma İmparatorluğu sarayının elçileri, bir zamanların görkemli lejyonlarını aratmayacak bir düzen ve disiplin içinde, üçlü sıralar halinde Hun kağanının karargâhına girdiler. Işıltılar saçan sorguçlu miğferleri ve dövme demir halkalardan yapılma zırhları içinde görkemli bir görünüşe sahip Romalı savaşçılar arasında birisi vardı ki, yaşının gençliğine rağmen sert ifadeli yüzüyle diğerlerinden hemen ayırt ediliyordu.

"İşte bu rehinen Aetius" dedi Muncuk Han, Hunların Büyük Kağanı'na.

"Fakat onun yanındaki - senin oğlun... Bleda değil mi? Romalının dizginlerini tuttuğu at kimin peki?"

Muncuk ansızın atının dizginlerine asıldı ve Karaton'a sormaya lüzum görmeden ileri atıldı. Diğer atı tanımıştı. Tahta eyerin üzerinde tozlar içinde ve kana bulanmış hareketsiz bir vücut yatıyordu.

"Bleda!" diye bağırdı Muncuk. "Kardeşine ne oldu?"

"Sana oğlun Attila'yı getirdim" diye cevap verdi Romalı Aetius, Bleda'nın yerine. Yunanca veya Latince değil, Karpatlarla Aşağı Tuna arasında yaşayan Hunların sert lehçesiyle konuşmuştu.

"Nasıl oldu bu? Oğlumun nesi var?" diye bağırdı Muncuk.

"Onu buraya gelirken buldum" diye cevap verdi, boz kısrağının üzerinde gururla oturan genç Romalı.

"Doludizgin giderken attan düştü" diye ekledi Bleda, yüksek sesle. Sesinde belli belirsiz bir suçlama vardı.

"Üzgünüm, Muncuk Han" dedi rehine. "Fakat Attila diye çağırılan... en küçük oğlun... sanırım ölmüş."

YOL

I
Roma'daki Rehine

"Hey, oradakiler... siz üçünüz... sizi gidi barbarlar, Romalıların Roma'sına ayak basmaya nasıl cüret edersiniz?"

Çökük avurtlu, görünüşe göre uzun süredir işsiz olan Notarius'un titrek ve cırtlak sesi, öğle sıcağı altında yankılandı. Uzun suratıyla bir Suriyeliyi andıran adam, her an açlıktan ölecek gibiydi. Artık kimse onun yazı sanatına ihtiyaç duymuyordu. Vasiyetini resmi olarak kaleme aldırmak isteyen tek bir zengin Romalı bile kalmamıştı ortada. Böylece, başka birçok Notarius gibi, terleyerek ve hiçbir şey yapmamaktan bezmiş bir halde, Subura'daki masasının gölgesinde oturuyordu. Berbat durumdaki yazı masası, daha çok güneşin altında rengi solmuş eski bir pazarcı tezgâhını andırıyordu.

Bakımsızlıktan harap olmuş beş katlı kira evlerinin arasında, eskiden insanların sohbetleri ve şakalaşmaları yankılanırdı. Oysa tam beş aydır burada tek bir kişi olsun gülmemişti... Kral Alarich'in komutasındaki Vizigotların Roma'yı bir kez daha kuşatması, halk arasında, önceki yüzyıllarda bile eşi görülmemiş bir korkuya yol açmıştı.

Başka zaman olsaydı, yedi tepeli şehrin saraylarından ya da senatör villalarından çıkmışa benzeyen bu temiz giysili

delikanlılar, ona, ya arsızca ya da alaylı bir cevap verirlerdi. Birbirlerinden her bakımıyla farklı olan bu üç delikanlı tek kelime bile etmedi. İçlerinden ikisinin Roma usulüne göre kesilmiş kısa, sarı saçları ve büyük burunları vardı. Cermen soylularının oğullarını andırıyorlardı. Daha büyük gibi görüneni muhtemelen bir Vandal'dı ve yaklaşık on yedi yaşlarındaydı. Gariptir ki o da -gençlerin üçüncüsü gibi- sol bacağını hafifçe sürüyordu. İkinci delikanlı ise yabancı bir ahıra düşen ürkek bir hayvanı andırıyordu. Devamlı etrafına bakınıyor, dudaklarını sessizce oynatarak tetikte bekliyordu.

Delikanlıların arasında en dikkat çekici olanı üçüncüsüydü. Diğer iki Cermen'den daha küçük yapılıydı. Kuvvet fışkıran tıknaz vücudu, güçlü ensesinde bir kartal tokası ile topladığı uzun kara saçları ve zeytin ağacından oyulmuşa benzeyen esmer suratıyla diğer ikisine hiç benzemiyordu. Yorgun göz kapaklarının altındaki siyah gözlerinden zekâ fışkırıyordu. Romalıların, Yunanların ve Cermenlerin aksine yassı bir burnu ve keskin hatlı dolgun dudakları vardı. Yüksek alnı ve Mısır firavunlarına benzeyen kafa yapısı ilk bakışta göze çarpıyordu. Bu görünüşte birisi ne bir köle, ne de sıradan bir valinin tutsağı olabilirdi...

"Haydi, haydi, defolun buradan!" diye bağırdı Notarius. Üç delikanlının kendisine giderek yaklaşması onu oldukça rahatsız etmişti. "Burası barbar ülkelerinden gelen serserilere uygun bir yer değil!"

Tıknaz yapılı delikanlı bir kurt gibi hırlayarak birden durdu ve kollarını iki yana açtı.

"Durun! İşte bu biliyor!"

Delikanlının sağındaki ve solundaki sarışın gençler az kalsın tökezleyip düşeceklerdi. Roma'nın en kötü şöhretli semti Subura'nın havası leş gibi kokuyordu. Ticaret limanı Ostia'nın en rezil batakhanelerine bile kabul edilmeyen

adamlar, burada, kendilerine arkadaşlık edecek birer *Domina* ve kızlarını rahatlıkla bulabilirlerdi.

"Bu Solido'ya ne dersin?" diye sordu tıknaz delikanlı, kulağa garip şekilde sert gelen bir sesle. Elinde bir an için parlak bir altın para belirmiş ve yıldırım hızıyla yok olmuştu. Şimdiki imparator zamanında çıkarılan bu altın, normal büyüklüğünün ancak üçte biri kadardı ve halk tarafından aşağılarcasına *Tremissen* olarak adlandırılıyordu. Hâlâ homurdanmakta olan Notarius, Jupiter'in, Mitra'nın ya da Hıristiyanların tanrısının kendisine nasıl bir lütufta bulunduğunu hemen anladı. Gözleri açlık ve ihtirasla parlamaya başlamıştı.

"Bize yeraltı mezarlarının gizli giriş yerlerinden birini göster..."

Sıska Notarius bir kere yutkundu, boş yere gülümsemeye çalıştı ve kuruyan dudaklarını diliyle ıslattı.

"Orada... orada ne yapmak istiyorsunuz?" diye sordu ansızın, kurnaz bir suç ortağı edasıyla. "Siz Hıristiyan değilsiniz!"

"Hayır, fakat yeteri kadar Solido'ya sahibiz. Ve sen Romalı bir Notarius'sun - çok şey bilen ve ücretini ödeyenler için her şeyi yapan bir adam."

Notarius için bu kadarı fazlaydı. Bu Hun köpeği onu açık açık bir fahişeye benzetmeye nasıl cüret edebilirdi! Ona nasıl cevap vermesi gerektiğini bir türlü kestiremiyordu. Güvensiz bakışlarla, önce sıcaktan titreşen bomboş sokakta, sonra da evlerin sıkı sıkıya kapalı pencere ve kapılarının ardında yardım aradı. Sonra da gözlerini genç Hun'a çevirdi.

Beyaz renkli kısa tunikasının içindeki bu yeni yetme delikanlı, ne hafifmeşrep bir Yunanlı, ne zevk düşkünü bir Galyalı, ne inatçı bir Mısırlı, ne kurnaz bir Yahudi, ne de kızıl sakallı bir Cermen'di. O, yabancı olanın ta kendisi, tüm tehlike ve korkuların kaynağıydı.

"Ne oldu?" diye sıkıştırdı delikanlı, Notarius'u. "İyi bir cevap için güzel bir Solido."

"Bir tane de benden" dedi ikinci aksak delikanlı.

"Ve bir tane de benden" dedi, daha da sıklıkla etrafına bakınan ve heyecandan neredeyse yutkunamayacak duruma gelen delikanlı. Yazıcının para hırsı gururunu mağlup etmişti.

"Bu girişlerden bazılarına fare deliği de derler..."

"İşte bizim aradığımız tam da bu..."

"Evet, evet, anlıyorum... Siz üçünüz imparatorumuzun ve Roma Senatosu'nun misafirleriydiniz. Şimdi de başınızın vurulacağından veya dışarıda şehri kuşatan adamlara teslim edileceğinizden korkuyorsunuz!"

"Biz senatodan korkmayız!" diye itiraz etti, içlerinde en ürkek olanı. "Ve her tarafta ayaklanan kölelerden de!"

"Fakat şehirden çıkmak istiyorsunuz! Ayaklarınızın altındaki toprak ısınmaya başladı, öyle değil mi?"

"Hayır, doğru değil, biz sadece..."

"Laudarich..." Genç Hun yanındaki delikanlının böğrüne bir dirsek darbesi indirerek onu susturdu. "Sen akıllı bir adamsın, Notarius!" dedi sonra, Romalıya dönerek.

"Tesadüfen kulağıma gelen bazı şeyleri size söyleyecek olursam bir, iki... hayır, tam bir düzine Roma yasasını çiğnemiş olurum" diye inledi Notarius. "Hıristiyanlar bir daha bana ne bir vasiyet yazdırır, ne de iptal ettirir."

"Bugüne kadar sana böyle bir taleple gelen bir Hıristiyan oldu mu?"

"Aslında hayır, fakat tüm diğer..."

"Alarich şehri ele geçirip yağmalayacak olursa, sana bakır bir Obolus veya gümüş bir Dinar bile ödeyemezler" dedi Attila sert bir sesle. Ona bir kez daha ancak birkaç gram ağırlığındaki küçük altını gösterdi. "Gotların bu şehri ikinci kez yağmalamalarından önceki son şansını iyi değerlendir!"

"Ne yaptığından emin misin, Attila?" diye sordu aksak delikanlı. "Bana kalırsa saraya geri dönmeliyiz. Burada kolay bir lokma oluruz."

Kara saçlı gencin boğazından kısa bir hırıltı yükseldi.

"Buraya neden geldiğimizi unuttunuz mu? Geiserich! Beni gereğinden sık 'Attila - Babacık' diye çağırmamanı sana birkaç kere tembihlemedim mi?"

"Sana Romalı köleler gibi 'küçük' veya 'delikanlı' diye seslenmemi mi istiyorsun?"

"Kesin artık!" diye araya girdi genç adamların üçüncüsü Laudarich. Genç Hun bir an için taş kesildi, sonra başını peki anlamında yavaşça salladı. Dudaklarında alaycı bir gülümseme belirmişti. Arkasını döndü ve elindeki altını Notarius'un masasının üzerine attı.

"Yaz!" diye emretti sonra.

"Bekle..." dedi Notarius yarı korku, yarı sevinç dolu bir sesle. "Cermenlerin tüm tanrıları adına..." Gözlerinde saygılı bir ifade belirmişti. "Yoksa Yunanların tanrıları mı?" Gözlerini tekrar üç delikanlıya çevirdi. "Mısırlıların... Perslerin? Tamam, şimdi buldum, Hıristiyanlar... o yasaklanmış Aryanlar! Tamam, bu işimize yarar... iyi bir parça, iyi bir parça..."

Telaşla masanın altından bir parşömen, bir tüy ve henüz kurumamış kırmızı öküz safrası çıkardı. Arada bir farkında olmadan yapıyormuş gibi tam yuvarlak olmayan, kötü dökülmüş altın parayı ısırıyordu. Sonra, hâlâ inanamaz bir tavırla onu paçavraya dönmüş gömleğinin altındaki deri bir keseye attı.

"Hazırım!" dedi ve Roma'nın Hun rehinesinin söylediklerini yazmaya başladı. "Cermen asıllı Vandal halkının soylusu Geiserich ve yine Cermen asıllı Gepid halkının soylusu Laudarich - burada gün, yer ve tarihi tam olarak belirtmelisin..."

"O halde İsa'nın doğumundan dört yüz on yıl sonra 10 Ağustos günü..."

"... yeni tanrının garip doğumundan dört yüz on yıl sonra 10 Ağustos günü, Muncuk Han'ın oğlu ve eski Hun kağanlarının on üçüncü kuşaktan torunu olan belge sahibine '*Babacık*' şeref unvanını verdiklerini tasdik ederler. Söylediklerimi yaz, Notarius, sonra da altına mührünü vur!"

Attila arkasını döndü. "Evet, zaten bildiğim bir şeyi, bu defa yazılı olarak da aldım. Burada hiç olmazsa şunu öğrendim: Taşa veya parşömene yazılmış işaretler Roma'da bir erkeğin sözünden çok daha değerli!"

"Çıldırmış olmalısın" diye inledi Geiserich. "Burada sadece vakit kaybediyoruz!"

"Belki de gördükleri sadece bir rüyaydı!" diye atıldı Laudarich, dikkatli bir şekilde. Attila ona şimşek gibi çakan kısa bir bakış fırlattı.

Her iki Cermen genci de Attila'yı yeterince uzun süredir tanıyordu. Onun yaralı ve perişan bir halde Ravenna'ya getirilişinin, Roma'nın en iyi doktorları tarafından tedavi edilişinin ve hatiplerden konuşma dersleri alışının şahidi olmuşlardı.

Şehrin savunması için imparator tarafından büyük Roma şehrine gönderilen Dalmaçya birliğiyle beraber yol alırken, Roma önlerinde Vizigotlarla karşılaşmışlardı. İmparatorun destek birliğindeki dört bin paralı askerden sadece yüzünün canlı kurtulabildiği bu kanlı kıyım, üç delikanlının savaş hayatlarında karşılaştıkları ilk dehşet ânı olmuştu. Birlikte yaptıkları cesur bir yarma hareketi ile Porta Salaria'ya ulaşmayı başarmışlar; bu hareket esnasında Geiserich attan düşerek Attila gibi bacağını kırmıştı.

Roma'ya birer rehine olarak değil, dışarıdaki her şeye hükmeden Vizigotların önünden kaçan birer sığınmacı olarak girmişlerdi. O zamanlar, yani tam bir yıl önce, milyonluk nüfusa sahip bu dev şehirde kendilerini nelerin beklediğini tasavvur dahi edemezlerdi.

Bu arada birbirlerini sevmeyi ve saymayı öğrenmişlerdi. Tam olarak ne zaman doğduğunu kendi de bilmeyen Geiserich, günün birinde, Kral Alarich gibi koca bir halka hükmetmeyi, onları, kış mevsiminin asla gelmediği ve tarlalarının her zaman buğday dolu olduğu zengin, uzak bir ülkeye götürmeyi hayal ediyordu.

Kendini her şeyden ödü patlayan bir korkak gibi göstermeye gayret eden Laudarich, aslında bunun tam aksi bir insandı. Küçüklüğünden beri etrafında kendisinden daha güçlü insanların bulunmasını kabullenen genç Gepid, insanlar üzerinde, beceriksiz ve biraz kıt akıllı biri olduğu izlenimini uyandırmaya çalışıyordu. Fakat sahip olduğu büyük gözlem yeteneği, kendisinden çok daha güçlü olsa bile, rakibinin zaaf ânını yakalayıp onun işini bitirmesini sağlıyordu. Bir Doğu Cermen kavmi olan Gepidler yaklaşık on yıldır Hunlara bağlı bir halktı. Fakat doğudan gelen bu hızlı atlıların saflarında *Imperium Romanum*'a karşı mücadele etmeye, büyük bir çoğunluk ile kendileri karar vermişti. Geçen yaz Attila'yı Ravenna'ya getiren adamlardan, bu genç Hun soylusunun uzun süre ölümün eşiğinde yattığını, ancak bir şamanın çok güçlü büyüleri sayesinde hayata dönmeyi başardığını öğrenmişlerdi.

Attila ise neredeyse hayatına mal olacak bu olay hakkında konuşmamayı yeğliyordu. Bu arada onun, istediği takdirde cesur, eliaçık, yardımsever ve çok sabırlı olabileceğini öğrenmişlerdi. Bir kuşu avuçlarının arasına alıp okşuyor, onun şarkılarını zevkle dinliyordu. Fakat ondan sıkıldığı anda ise tereddüt bile etmeden kafasını koparıveriyordu. Attila, Geiserich ve Laudarich'in adlarının adamı olmadıklarını öğrenmişti. Kendisi gibi onlar da babalarının herhangi bir sarhoşluk gecesinin meyveleriydiler: Anneleri ise tıpkı Hunlarda olduğu gibi birkaç Solido veya çalıntı gerdanlıklarla

ödüllendirilmişlerdi. Fakat onlar birer piç olarak kabul edildikleri için kraliyet sülalesine dahil edilmiyorlardı; babalarının lütfedip onları kabul etmesi sayesinde adlarına soylulara mahsus *rich*, *rix* veya *rex* eklerini alabilmişlerdi.

Notarius gözle görülür bir özenle parşömenin üzerine kendisine söyleneni yazıp altını imzalarken, genç adamlar sürekli evlerin duvarlarına bakıyorlardı. Ne pencere aralıklarında, ne de kapıların perdelerinin ardında en küçük bir hareket bile göze çarpmıyordu. Görünüşe göre dünyanın en büyük şehrinin sonu gelmiş gibiydi. Hiçbir şey yüzyıllardan bu yana olduğu gibi değildi. İmparator Roma'dan kaçmıştı - önce Milano'ya, sonra da Gotların önünden Ravenna'ya.

Hâlâ dağılmamış olan Roma Senatosu, şehrin etrafındaki kuşatmayı kaldırması ve açlık çeken şehre yağ ve tahıl girmesine izin vermesi için bundan iki yıl önce Got kralına tam iki bin beş yüz kilo altın, on beş bin kilo gümüş, on beş bin kilo karabiber, dört bin ipek elbise ve erguvan rengine boyanmış otuz bin koyun postu verilmesini kararlaştırmıştı. Sonra olanların bir benzeri ise tam bin yıl boyunca asla yaşanmamıştı: Her ne kadar Romalıların çoğu yukarıdan düzenlenen Hıristiyan dinini benimsememiş olsa da, Cermelerin taleplerini karşılamak için kendi tapınaklarına hücum etmiş, en kutsal hazinelerini ve tanrı heykellerini ateşte eritmişti.

Alarich sözünde durmuştu. Geçen yılın başında, yani Batı Roma İmparatoru Honorius'un sekizinci resmi konsüllük yılında, taleplerinin karşılanması üzerine, Roma kapılarında yeniden pazar yerlerinin kurulmasına izin vermiş, Tiber Nehri'nden Ostia Limanı'na kadar uzanan bölgeyi de boşaltmıştı. Yanına fırsattan istifade ederek Roma'dan kaçan kırk bin kadar köleyi de alarak, ordusuyla birlikte kuzeye doğru gitmişti...

Fakat şimdi, bu olayın üzerinden henüz bir buçuk yıl bile geçmemiş olmasına rağmen, Romalılar bir kez daha birbirlerini yemeye başlamışlardı. Her tarafta köleler efendilerine karşı ayaklanıyordu. Sadece şehrin eski bölümündeki bu üç "barbar" rehine ise bütün bu olaylar kendilerini hiç mi hiç ilgilendirmiyormuş gibi davranıyordu. Bir Notarius'a içeriği oldukça eğlendirici kısa bir metin yazdınyor, gizli kaçış yollan çizdiriyor ve bu hizmetlerin karşılığında altın paralar ödüyorlardı.

Genç Hun, Notarius'un yazısını bitirmesini beklerken buraya nasıl geldiklerini düşünüyordu. Milyon nüfusa sahip bu koca şehirde düzinelerce, hatta yüzlerce rehine vardı. Fazla önem taşımayanlan ta en başından beri özel imtiyazlara sahip köleler gibi şehrin sokaklarında rahatça gezebilmişlerdi. Fakat daha altı ay öncesine kadar önemli rehinelerin nezaret altında bulunmadan sokağa çıkmaları yasaktı. Şehrin saraylarında ise akla gelebilecek her türlü kişisel özgürlüğe sahiptiler. Fakat yine de onlar entrikalardan ve iktidar mücadelelerinden, politik yalanlardan, ödenmeyen vergilerden ve kişisel zaaflardan örülmüş dolambaçlı bir ağın içinde, her an öldürülmeyi bekleyen kurbanlardan başka bir şey değillerdi.

"Rehine olmak kölelikten daha kötü" diye mırıldandı genç Hun. Romalılarda insan hayatının ne kadar değersiz olduğunu çok çabuk anlamıştı. Köleler artık bir zamanki haklarının hiçbirine sahip değildi. Geçmişte olan olaylar, zaferler veya yenilgiler yüzünden, bir hiç konumuna indirilmişlerdi. Köleler, açlıktan ölebilir, aşağılanabilir ve hakarete uğrayabilir ya da efendilerinin o anki arzusuna göre yüksek mevkilere getirilebilirdi.

Buna karşın rehineler ise nasıl sonuçlanacakları kimse tarafından bilinmeyen gelecekteki olayların birer garantisi, muhtemel pazarlıkların birer teminatı durumundaydılar.

Notarius belgeyi yazmayı bitirmişti. Kızıl ışıltılar saçan öküz safrasının üstüne kurutma kumu döktü ve yavaşça üfledi. Sonra da abartılı bir hareketle parşömeni genç Hun'a uzattı. Attila belgenin arkasında özenle çizilmiş bir plan bulunduğunu fark etmişti.

"İşte şurada, Via Salaria'da, aşağıya inen giriş bulunmaktadır. Kubbeli bir kilisenin sunak taşı olan şu daireye gelince önce sağa, sonra da hemen sola dönmelisiniz. Diğer bütün geçitlerin ya çıkışı yoktur, ya da sunağın bulunduğu yere geri dönerler."

Attila elindeki parşömeni küçük ve sert bir rulo haline getirerek, tunikasının kemer tokasının altına sıkıştırdı.

"Diğer iki plan nerede?"

"Onların üzerinde de surların öte yakasına nasıl çıkacağınızı işaretledim. Durun... çizgileri biraz daha koyulaştırayım..."

Çok kısa bir an için Attila'nın içinde bir güvensizlik belirdi. Fakat hemen sonra az ötesindeki bir gürültü düşüncelerini dağıttı. Karanlık gecelerde şehrin eski bölümünden geçmek zorunda kalan kölelerin kullandığı türden bir çıngırağın boğuk sesini duyar gibi olmuştu.

Attila dudaklarını ısırdı. Hislerini açığa vurmamak için kendisine diğer iki delikanlıdan çok daha fazla hakim olması gerekiyordu. Bu kiralık evlerin arasındaki dar sokakların boğucu ve iç bulandırıcı havasının ona ne kadar kötü geldiğini kimseye belli etmeye niyeti yoktu. Roma'nın, daha önce sadece çizili planlardan, maketlerden ve kısa gezintilerden tanıdıkları eski bölümüne ulaşabilmek için, sonsuz bir karmaşa içindeki caddelerden, sokaklardan, meydanlardan ve avlulardan geçmeleri gerekmişti. Burada, şehrin bir zamanki ihtişamından geriye hiçbir şey kalmamıştı. Oysa şehre ilk ayak bastıkları zaman, gökyüzü cennetine girdiklerini sanmışlardı...

Attila dışa karşı giderek daha da sakinleşiyordu. Fakat aynı anda içindeki tüm duyular yay gibi gerilmişti. Bir anda, Romalılar arasında neredeyse unuttuğu şeyleri algılamaya başlamıştı. Dağların ve yarların, ormanların ve suyun, havanın ve ateşin, yaşamın ve ölümün iyi ve kötü cinleri onun önünden geçiyor, ona sesleniyor, onu çağırıyor, onu uyarıyor, sonra da yok oluyorlardı.

Bu büyük, surlarla çevrili, üstüne üstlük kuşatma altındaki şehirde nasıl olup da ortaya çıkmışlardı peki? Hem de kendisine ve yanındakilerin gözüne görünmeden? Böyle bir olayı yaşamayalı ne kadar olmuştu? Işığın ve gölgenin, sıcağın ve soğuğun, göğün ve yerin gizli mesajlarını ne kadar zamandır almıyordu? Kulağına gelen gizemli sesler ve bu kaba, yüzeysel pis kokunun ardındaki çok daha güçlü kokular ona ne demek istiyordu? Her ne kadar şehir aylardan beri Alarich ve komutasındaki karmakarışık ordu tarafından kuşatılmışsa da, yakın zamana kadar, birbirlerine neredeyse bitişik denilecek kadar yakın inşa edilmiş çok katlı binaların ön cephelerinden yükselen zeytinyağında kızarmış sarımsaklı koyun ya da balık kokuları, akşamın geç saatlerine kadar etrafa yayılıyordu. Ve en kötü durumdaki köleler bile kendi halkının insanlarından daha besiliydi, özellikle de Tuna'nın güneyinde uzanan ovalarda sert karakış hüküm sürdüğü ve Transilvanya Dağları'ndan buz gibi soğuk bir rüzgâr estiği zaman...

Görünüşe göre Notarius ikinci parşömen üzerine bir sanat eseri çizmek için tüm yeteneklerini kullanıyordu. "Bunu okuyabilir misiniz?" diye sordu, işini bitirdiği zaman. Geiserich öfkeyle köpürmek üzereyken, Laudarich ona engel oldu.

Attila'nın içindeki güvensizlik giderek artıyordu. Burada yolunda gitmeyen bir şeyler vardı. Açlıktan ölmek üzere olan Notarius'un eline üç altın geçmeyeli çok uzun zaman

olmuştu. Onları güvenli bir yere götürebilmek için mümkün olduğu kadar hızlı davranması gerekirdi. Bu para karşılığında birinci sınıf bir at satın alabilirdi! Ya da bir düzine domuz! Bu şehirde olmasa bile, Roma İmparatorluğu'nun her tarafında... Peki neden bu kadar yavaş çalışıyordu? Neden cebindeki altınların varlığından diğerlerinin haberdar olma tehlikesini göze alıyordu?

Aslında yüksek binaları insanın üzerine üzerine gelen boğucu Subura'dan ayrılmanın tam vaktiydi! Attila da bunu yapmayı çok isterdi. Onu burada tutan çok eski bir içgüdüydü. Sanki devamlı büyüyen tehlikeyi burnuyla koklayabiliyor, diliyle tadabiliyordu. Fakat o panik halinde tuzağa doğru koşan bir hayvan değildi. Tehlikenin niteliğini anlayabilmesi için biraz daha zamana ihtiyacı vardı...

"Üçüncü plan!" diye emretti Notarius'a. "Şehir surlarının altından nasıl geçeceğimizi açıkça yaz! Ve biraz daha acele etsen iyi edersin, yoksa planı kendi burnundan akan kanla tamamlarsın!"

Attila ilk defa, bir yıldır iç içe yaşadığı Romalı soylular gibi değil, Subura'daki ayak takımı gibi konuşuyordu. Üç rehine de en başından beri şehrin valisi Pompejanus'un evinde ikâmet ediyordu. Şehirdeki diğer saraylar gibi burası da koruyucu duvarlar ardında bağımsız bir çiftlik evi olarak inşa edilmişti - bünyesinde, bir pazar yeri, bir hipodrom, birbirinden farklı pek çok tanrı için tapınaklar, bahçeler ve çeşmeler, hamamlar, sütunlu caddeler, gölgeli korular ve büyük kuş evleri barındırıyordu. Ve bir dizi nüfuzlu senatör gibi Pompejanus da kuşatma altındaki şehirde bile yıllık dört bin altın gibi yüksek bir gelire sahipti. Paha biçilmez tahıl ve şarap ticaretinden elde ettiği kazanç bu miktarın dışındaydı...

Buna rağmen üç rehine, Pompejanus'un mağrur bir Romalıdan milyonluk bir şehrin çaresiz ve uykusuz bir yöneti-

cisi durumuna düşmesine tanık olmuşlardı. Bir zamanların güçlü valisi, hayatta kalabilmek için ağlayarak ve inleyerek önüne çıkan en küçük fırsatın bile üzerine atlıyordu. Toskanyalı kâhinler, çok miktarda altın karşılığında, sahip oldukları büyülü güçlerin ve çeşitli kurbanların yardımıyla fırtına bulutları yaratmaya ve göğün ateşini düşman karargâhının tam ortasına yöneltmeye muktedir olduklarını söyledikleri zaman, Pompejanus buna da inanmış ve gizli şarap stokunun bir miktarını feda ederek bir teşekkür şöleni bile düzenlemişti...

Subura'daki esnaf ve sanatkârlar uzun zamandır şarap içemiyordu - kirli bezlerin altında yazdan kalma ekşimiş sirkeye sahip olanlar, kendilerini şanslı addediyorlardı.

Genç rehinelerin birçoğunun son zamanlarına yetiştiği bolluk ve refah dönemi kapanmıştı. Roma halkının devlet tarafından sağlanan sosyal haklarının da sonu gelmişti. Artık hiçbir Pleb aylık tahıl istihkakı üzerinde hak iddia edecek durumda değildi. Fırınlarda bedava olarak ya da gülünç denecek kadar az bir ücret karşılığında dağıtılan üç somunluk ekmekler ise çoktan tarihe karışmıştı. İnsanlar açlıktan ölecek durumda olmalarına rağmen, hiç kimse, Lukania'nın meşe ormanlarında yaşayan yaban domuzu sürülerinden elde edilen yağ ve etten eskiden olduğu gibi bedava faydalanamıyordu. Vizigot kralı şehrin on iki kapısını öylesine başarılı bir şekilde tutuyordu ki, içeriye ne tahıl, ne et, ne şarap, ne de zeytinyağı girebiliyordu. Alarich burada sonsuza kadar bekleyebilirdi.

"Bütün yollar Roma'ya çıkar" diye iç geçirdi Notarius. Yeraltı mezarlarının üçüncü planını Laudarich'e uzatmak üzereydi. "Bu ise Roma'dan dışarı çıkar!" Bu sözlerden sonra üçüncü parşömenin üzerine kum serpti. Kırmızı öküz safrası çabuk kurudu ve Notarius pençeye benzer avucunu

açarak bekledi. Laudarich elindeki altın parayı adamın eline bıraktı.

Şehre gelen büyük ticaret yolları surların çok ötesinde kesilmişti. Tiber Nehri'ndeki gemi trafiği de aynı şekilde. Attila ve arkadaşları saraylarda halka verilen ekmek tayınlarının önce yarıya, sonra üçte bire indirilmesine, daha sonra da tamamen kaldırılmasına dair verilen emirlere bizzat tanık olmuşlardı. Aslında halkın öfkesiyle yöneticilerin utancının birleşmesi, şehri kuşatanlara Roma'nın eski kudret ve kuvvetinden bir parçasını olsun hissettirebilirdi. Fakat Roma, seçkin askerlerden oluşan muhafız kıtasının gücünü, düşmanlarına karşı başarılı bir çıkış hareketiyle değil, kendi halkına karşı utanç verici bir intikam hareketi ile göstermeyi yeğlemişti.

"*Eski Porta Collina*'dan geçtikten sonra, Via Salaria'nın sağ tarafından yürümeye devam edin" diye fısıldadı Notarius, bir yandan da açık avucuyla kendisine söz verilen üçüncü Solido'yu bekliyordu. "Ta ki doğu tarafındaki kemere Hıristiyanların balık sembollerinin kazılı olduğu bir arka avluya ulaşana kadar...."

Notarius sustu ve soru dolu bakışlarını Laudarich'ten ayırarak Attila'ya dikti. Genç Hun yaşlı adamın çukura kaçmış gözlerindeki korkuyu gördü, dudaklarının belli belirsiz titrediğini fark etti, burun kanatlarının kurtlarda ve atlarda olduğu gibi kabardığını hissetti.

Aç ve satın alınabilir Notarius hem altınlarını, hem yaşamını, hem de suratını aynı anda muhafaza etmek istiyordu. Titrek dudaklarını alaycı bir ifadeyle büktü, içinde altınların bulunduğu avucunu bir yumruk halinde sıktı, kolunu Forum Romanum'daki bir tiyatrocu gibi kaldırdı, sağ ve sol taraflarına baktı, sonra da baş parmağını tıpkı bir Sezar gibi yavaş yavaş aşağı çevirdi.

Aynı anda Laudarich elindeki parşömeni yere düşürdü ve boğazından korkunç bir çığlık yükseldi.

Zaman, yakıcı yaz güneşi altında, uzun ve ağır bir an boyunca durur gibi oldu. Sonra çok katlı evlerin tüm deliklerinden aç ve sıska insanlar çıkmaya başladı. Bir dakikadan daha az bir süre zarfında dar sokak yaşayan ölülerle dolmuştu. Bu gözleri çukura kaçmış, ayaklarını garip şekilde sürüyerek yürüyen Romalıların hiçbiri gülmüyordu. Etraflarına da bakmıyorlardı. Yarı güvensiz, yarı ifadesiz bakışları bir an bile olsun Cermenlerden birine takılmıyordu. Hayır, tümünün bir tek hedefi vardı: Kara saçlı genç. Bir Yunan Gymnasion'unda, Roma hamamlarında veya Circus Maximus'ta aura popularis'i asla kendi lehine kazanmamış olan bu adam, ansızın orada bulunanların tümünün ilgi odağı olmuştu. Attila o anda hem bir gladyatör, hem de kurban edilecek bir hayvan rolünü üstlenmişti!

"Geber, Hun köpeği!" diye inledi yazıcı. Gözlerinde açlığın ve sıcağın sebep olduğu çılgınca bir bakış vardı. İğrenç kokan pis tunikasının içinde güçlükle doğruldu. Attila göz açıp kapayana kadar neler olduğunu anlamıştı. Bunun olacağını hissetmişti, evet, hatta bundan emindi! Ve her an başlamasını beklemişti!

Bu garip olay beklenenden farklı bir şekilde gelişse ya da sona erse, o zaman tüm bunların bir hayal olduğunu düşünebilirdi. Fakat bu şekilde yarı uykulu bir durumda kulağına gelen sesin bir rüya olmadığını kesin olarak anlamıştı.

"Muncuk Han'ın oğlu! Subura'ya git" demişti kendisine, karanlıklar içinde fısıldayan güzel bir kız sesi, "orada henüz açlıktan ölmemiş olan tek Notarius'u bul."

"Sen kimsin ve seni kim gönderdi?" diye sormuştu Attila hemen. Sesi doğulu bir köleyi andıran kız ona aldırış etmeden konuşmaya devam etmişti: "Sana yeraltı mezarları-

nın arasından geçen yolun planını çizmesini söyle... ve talep ettiği her ücreti öde. Dışarıda bekleneceksin..."

"Onlar birer hayvan" diye bağırdı Notarius diğerlerine. "Yabancı barbarlar... Romalı lejyonerlerin eğlencesi olan kemik zarlar kadar bile değerleri yok!"

Subura'nın açlıktan ölmek üzere olan sakinleri adım adım yaklaşıyordu. Attila, bazılarının boynunda dökme demirden veya dövme bakırdan yapılmış balık tılsımları asılı olduğunu gördü. Bunlar, Hıristiyanlardı. Söylenene göre onlar, sık sık ve genellikle gizli olarak düzenledikleri toplantılarda kendi tanrılarının oğlunun etini yiyor ve büyük bir çanağın içinden kanını içiyorlardı.

"Haydi! Haydi yaklaşın..." Notarius iki eliyle birden açlıktan gözü dönmüş insanlara işaret ediyordu. Aylardan beri ilk defa karşısında kendisini dinleyen bir insan kitlesi vardı. Bu insanlar ne büyük bir mirasın ilanı, ne de saygın bir senatörün oğlan sevgililerine armağanlar dağıtması nedeniyle buradaydılar. Tam aksine, planlı ve göz göre göre bir cinayet işlemek üzere toplanmışlardı.

"Gebertin onları!" diye homurdandı Notarius. "Açlıktan ölenler için üç leziz kızartma... o sarı renkli Hun ancak bol zeytinyağı ve sarımsakla yenecek duruma gelse bile..."

Havayı birçok ağızdan yükselen ürpertici, inanılmaz bir vızıltı doldurmuştu. Çıkan ses, karşılarında bir kedi, bir kirpi ya da başka bir düşman gören küçük köpeklerin mızıldanmalarını andırıyordu. Fakat burada sadece uzun bir açlık vardı. Nefret ve umutsuzluğun etkisiyle daha da güçlenen uzun bir açlık... Subura'daki dar sokaktaki yazıcı, artık kendisine saygı göstermeyen insanların bir gün daha fazla yaşayabilmelerini sağlamak için, o gün ölümün kâtibi olacaktı.

Attila olup bitenlere bir türlü inanamıyordu. Birkaç haftadır kulağına bazı söylentiler çalınıp durmuştu. Fakat Ro-

ma'nın sayıları iki bini bulan saraylarında çalışan köle ve hizmetkârların söylediklerine inanmak bir türlü içinden gelmemişti.

Sıcak ağustos güneşi, parlak ve yakıcı ısısıyla üç genç adam ile Subura'nın sayıları düzinelerle ifade edilen sakinleri arasında duruyordu.

"Elimden geleni yapacağım!" diye bağırdı Geiserich.

"Ben de" diye seslendi Laudarich, kısa bir düşünme anından sonra. Bunlar Attila'nın onların ağzından duyduğu son sözlerdi. Sırılsıklam terlemiş vücutlardan oluşan dalga üç delikanlıya ulaşmıştı. Kemikli parmaklar onlara uzanıyordu. Öfkeli, pek güçlü olmayan, fakat kesin kararlı Romalı boyacılar, çömlekçiler, ayakkabıcılar, berberler, sepetçiler ve fahişeler birbirine karışmıştı. Attila bir kez daha burada olanları mantıklı bir şekilde açıklamaya çalıştı. Burada yabancı düşmanlığı ile dayak atma arzusu yerine, av peşinde olan avcıların bulunduğuna bir türlü inanmak istemiyordu.

Ayak takımının amacı onları dövmek, ortadan kaldırmak ve bertaraf etmek değildi. Onları bilinçli olarak öldürmek niyetindeydiler. Açlıktan ölenler et istiyordu... kızartılabilen, pişirilebilen, hatta çiğ çiğ yenilebilen taze et...

İnsan eti. Ebedî Şehri kuşatmaya cüret eden düşmanlardan farklı olmayan lanetli, nefret edilesi yabancıların eti.

Attila ansızın etrafındaki her şeyin suskunlaşıp donuklaştığını hisseder gibi oldu. Dünyanın şu anda içinde bulundukları kazandan çok daha büyük olduğunu biliyordu. Ve her nasılsa dışarıda, başka yerlerde ve başka zamanlarda olan tüm olaylar, onun kendisinin üzerinde etkiliydi.

Şuanda hangi düşüncenin veya hatıranın daha önemli olduğuna karar veremiyordu. Roma'da bu ana kadar öğrenmiş ve görmüş olduğu her şey gözlerinin önünden yıldırım hızıyla geçiyordu. Aklında bu ölüm tuzağından kurtulmanın

bir çaresini bulmaktan başka bir düşünce yoktu. Tıpkı atın üzerinden o âni düşüş anında olduğu gibi. Onu bu defa yerden kaldıran kardeşi değil, şamanın sesinin ta kendisiydi.

Elinde olmadan Roma Senatosu'nun son haftalarda neredeyse her gün toplandığını düşündü. O ve diğer rehineler senatodaki bu sonu gelmez söz kavgalarını sık sık dinlemek zorunda kalıyorlardı. Bu kavgalar genellikle karşılıklı ithamlardan oluşuyordu ama çoğunlukla sadece bir şeyler söylemiş olmak için yapılan boş konuşmalardan ibarettiler. Tümü de Kral Alarich üzerinde herhangi bir şekilde etkili olabilme başarısından çok, ama çok uzaktaydı...

Neden şimdi bunları düşünüyordu ki? Neden savaşmaya ve kendini savunmaya konsantre olamıyordu? Roma eğitiminin yapışkan zehri onu neden harekete geçmekten alıkoyuyordu?

Görünüşe göre Roma Senatosu'nun üyeleri olup biteni görmezlikten ve duymazlıktan gelmek istiyorlardı. Açlık günden güne korkunçlaşmıştı. Anneler yeni doğmuş bebeklerine süt veremiyorlardı. Babalar ise bazı zenginlerin tüm altınlarını vererek satın aldığı tahılları yaşlı gözlerle halka dağıttığı meydanlara yaklaşmaya bile fırsat bulamadan aşırı yorgunluk sebebiyle düşüp ölüyordu. Romalılar asla iyi birer tacir olamamıştı. Şimdi bu görevi başkalarına vermelerinin bedelini ödüyorlardı. Tacirler tahıl karşılığında o denli çok altın istiyorlardı ki, şehrin tüm zenginleri servetlerini bir araya getirse bile halkı asla doyuramazlardı.

Attila etrafını çeviren korku ve nefretle buruşmuş suratlara baktı.

Roma'nın dışındaki mezarlıklara ulaşmak artık mümkün değildi, zaten hayatta kalanların ölüleri gömecek gücü dahi kalmamıştı. Bu nedenle ölülerin birçoğu Forum Romanum'un altındaki karmaşık dehlizler sistemine götürülmüş-

tü. İlk Hıristiyan takibatı zamanında biraz mübalağalı bir öngörü ile şehrin altına inşa edilmiş olan gizemli yeraltı mezarları da bu amaçla kullanılmıştı. Nasıl olsa duvarlardaki mezar niyetine kullanılan oyukların binlercesi bomboş duruyordu. Bu iki yerden birine ulaşmayı başaramayanlar ise gece karanlığında Tiber Nehri'ne dökülen bir lağım kanalının iğrenç kokulu çamurunun içini boyluyordu...

Genç Hun ansızın yaşayan insanların kokusunu aldı. Cloaca maxima'nın iki tarafında bulunan semtlerde veba, kolera ve başka hastalıkların salgın halinde yayılması, bir mucize sonucu olmamıştı. Dünyanın akla gelebilecek tüm ülke ve kolonilerinden imparatorluğun acınacak haldeki başkentine gelip yerleşen bu insanlara ne bir büyü, ne bir ilaç, ne de başka bir şey yardım edebilirdi.

Fakat bu durum da Attila'nın şu anki ilgi alanının tamamen dışındaydı.

"Şimdi kendi durumunla ilgilensen daha iyi edersin!" diye düşündü kendi kendine. Her tuzakta, her kuşatmada ve her sınırda tüm taraflar tarafından göz yumulan bir kaçış deliği olduğunu çok iyi biliyordu. Şehir valisi Pompejanus'un evine neredeyse her gün Ravenna'dan haberler geliyordu! Kuzey İtalya'nın bataklıklarına sığınmış olan imparatorluk sarayı, onlara pek çok kez yardım vaat etmemiş miydi?

Genç Hun silkinerek kendine geldi. Devamlı Roma'nın sorunlarını düşünüp durması onu ürkütmüştü. Yoksa bir Romalı veya Hıristiyan olma yolunda mıydı? Hem de Roma halkının kendisini çiğ çiğ yemeye hazırlandığı şu anda mı?

Yeter artık!

Savurduğu ilk yumruk, iki elinde iki bıçakla üzerine saldırmaya hazırlanan bir Romalının burun kemiğinin çatırdayarak kırılmasına neden oldu. Sonra da aynı anda saçlarına asılan iki adamın göğüs kafeslerine sert dirsek darbeleri in-

dirdi. Bu defa da bir şeyler gıcırdamış, çatırdamış ve kırılmıştı. Attila birisinin bacaklarına sarıldığını ve sol baldırını ısırdığını hissetti. Canı müthiş şekilde yanmıştı. Eğilerek kendini diğerlerinden korumaya çalışırken, dişleriyle baldırından bir parça et koparmaya çalışan çılgının kafasına sağ ayağıyla şiddetli bir tekme attı.

Aynı anda da burnu kanamaya başlamıştı - bir darbe filan da almadan... öylesine, kendi kendine...

Kimse bağırmıyor, kimsenin ağzından tek kelime olsun çıkmıyordu. Dar sokakta duyulan tüm sesler iniltilerden, homurtulardan ve ölüm hırıltılarından ibaretti. Bu yaştaki üç delikanlının bu kadar sert ve kararlı bir şekilde dövüşmeleri görülüp işitilmiş şey değildi, hatta Colloseum'daki en acımasız gladyatör müsabakalannda bile bunun bir benzeri yaşanmamıştı. Çünkü burada açlıktan birer canavara dönüşen çılgın insanların saldırısı söz konusuydu. Romalılar kılıçla biçilmiş gibi yolun sağına ve soluna devriliyorlardı. İçlerinden bazıları bu fırsatı değerlendirdi ve sonradan barbarlar tarafından mideye indirildiklerini iddia etmek üzere kendi arkadaşlarının yaralı ve ölü bedenlerini alıp götürdü. Ne var ki çılgınların sayıları üç rehinenin başa çıkamayacağı kadar fazlaydı...

Ansızın üst kattaki pencerelerden birinden aşağı bir ağ atıldı. Birbirleriyle dövüşen adamların oluşturduğu yumak bir anda karıştı ve dağıldı. Ağa yakalanmamayı başaranlar inleyerek ve sekerek sokağın iki tarafına kaçıştı. Kısa bir süre sonra kana bulanmış kirli sokakta bitkin düşmüş, titreyen vücutlardan başka hiçbir şey kalmamıştı.

Ve Yahudilerin tanrısının garip oğlunun doğumundan dört yüz on yıl sonraki on ağustos gününün öğle sıcağında, kimse ona dua etmeye gelmedi...

2
Özgürlüğe Açılan Yeraltı Mezarları

Etrafındaki karanlık koyu ve nemliydi. Attila soğuk ve iğrenç kokulu bir sessizlikten başka hiçbir şey algılamıyordu. Bir süre için kötü bir rüya gördüğünü sandı, fakat hemen sonra gözlerinin açık olduğunu fark etti. Gözlerinin açık veya kapalı olması karanlığın koyuluğunu değiştirmiyordu. Bir süre sonra çok uzakta solgun bir şekilde parlayan donuk bir leke fark etti. Fakat leke ne olduğunun anlaşılmasına meydan vermeden uzaklaştı ve ardında daha da zifiri bir karanlık bıraktı.

Ancak şimdi acıları geri gelmeye başlamıştı. Yavaş yavaş... Sol baldırı şiddetie sızlıyordu. Bir an için attan düştüğü anı yeniden yaşadığını hissetti. Oysa o olay uzun, çok uzun bir süre önce olmuştu!

İkinci keskin acıyı sağ elinde hissetti. Üçüncü ve dördüncü acılar dirseklerindeydi. Başı ise sanki kafa derisi zorla soyulmuş gibi ağrıyordu. Her nefes alışında tüm kaburgalarını hissediyor ve böğürlerine binlerce ok saplanıyordu.

Hastayım, diye geçirdi içinden, hastayım ya da ölüyüm! Beni bir kurgana ya da başkalarının fark edemeyeceği bir kral mezarına gömmüş olmalılar. Bir an için nefesini tuttu ve etrafındaki tüm gürültüler sona erdi. Yeniden nefes aldığı anda ise gürültüler tekrar geri geldi.

Ansızın nerede olduğunu anladı. Büyük bir korkuya kapılarak, elinde olmadan öğürmeye başladı. Bu defa kendisine ne yapması gerektiğini söyleyen bir kız sesi de gelmiyordu kulağına...

Hiçbir şey görememesine rağmen tüm duyuları ona gerçekten de bir mezarda bulunduğunu söylüyordu... Sadece bir tarafı açık olan ince uzun bir oyuk. Duvarlardan, evlerden ve mezarlardan duyduğu korku, daha önce hiç bu kadar belirgin bir şekilde ortaya çıkmamıştı. Aslında bu bir korku da değildi, sadece bu tür bilinçsiz bir tutsaklığa duyduğu bir başkaldırıydı. Gece karanlığında yattığı yurdun veya çadırın içinden tepesindeki yıldızları görebilen bir kimsenin, tavanlara veya mağaralara alışması asla mümkün değildi...

Günün birinde karanlık ve karmaşık yeraltı mezarlarına götürüleceğini ve sonra orada tek başına bırakılacağını rüyasında görse inanmazdı. Ebedî Şehir'in altındaki mağara ve geçitlerde yolunu kaybedip bir daha dışarı çıkamayan zavallılar hakkında duyduğu hikâyeler zihnini dağlıyordu. İçlerinden kim bilir kaç tanesi tırnaklarıyla toprağı kazıp yeryüzüne çıkan bir tünele ulaşmaya çalışmıştı! Bu sorunun cevabını bilmiyordu ve bilmeyi de istemiyordu.

Yavaşça ve inleyerek doğruldu. Dişlerini sıktı - acıları bir nebze olsun azalmamıştı. Bir yandan da Hıristiyanların bu yeraltı mezarlarının takibat sırasında kaçış ve saklanma mekânları olarak geçmiş yüzyıllarda inşa edildiğini söylediğini hatırlıyordu.

"Yalan!" diye inledi. "Tümü yalan!"

Etrüsklerin aklına şimdi nereden geldiğini bilmiyordu. Evlerinin altındaki insan boyundan yüksek geçitleri ve duvarlardaki mezar oyuklarını onlar yapmış olmalıydı. Romalılardan çok önce. Ne kadar önce? Bin yıldan daha önce mi? Şimdiye kadar adını duyduğu yüzlerce halk ve kavim arasından neden Etrüskleri seçmişti?

Elinde olmadan güldü ve aynı anda vücudunun her kirişinde korkunç acılar hissetti. Romalıların bu uzak ataları mutlaka çok akıllı insanlardı. Görünüşe göre şehirlerin insanlar için uygun yerler olmadığını anlamış olmalıydılar. Son aylarda şehirler üzerine birbirinden ne kadar farklı hikâyeler duyduğunu düşündü. Birçoğu kendi surlarının ve görkemlerinin altında kalarak çöküp gitmişti. Jericho ve Babil gibi gizem dolu isimler kafasının içinde çınlayıp duruyordu. Atina etrafı surlarla çevrildikten sonra önemini yitirmişti, İskenderiye Hıristiyanlar tarafından yakılana kadar dünyanın en büyük kütüphanesine sahipti, hatta Ebedî Şehir Roma bile bir zamanların ışıldayan renklerini yağmur damlalarının silip yok ettiği bir sütun ve kesme taş mezarlığına dönüşmüştü.

Ve işte yine buradaydılar - Romalıların verdiği ilk kurbanlara ait düşünceler. Etrüskler bile bir zaman sonra surlarla çevrili şehirlerde yaşayanlar ve ölüler için aynı anda yer bulunamayacağını anlamış olmalıydılar. Ölülerin ruhlarından ve ifritlerden korktuklar için de atalarını, yerin altına oydukları geçitler zincirindeki oyuklann içine üst üste istiflemişlerdi.

Attila, sonra ne olduğuna dair Romalı öğretmeninin kendisine anlattıklarını hayal meyal hatırlıyordu: Birçoğu unutulmuş veya gizlenmiş olan yeraltı geçitleri yavaş yavaş yeni dine, Romalıların yeni kilisesine hediye edilmiş ya da yüksek fiyatlara satılmıştı.

Attila düşüncelerinin neden bu kadar dağınık olduğunu anlamıyordu. Düşüncelerinin bir kısmı onu, buradan kaçıp gitmesi, karanlıklardan kurtulması için zorlayıp duruyordu. Diğer kısmı ise büyülü bir emir gibi sakin ve sabırlı olması için uyarıyordu. Düşüncelerinin ve algılarının bu kısmı, ona yeraltındaki bu eski geçitler ve üst üste yığılı mezarlar karmaşasında bir çıkış yolu arama zahmetine hiç katlanmama-

sını söylüyordu. Yaşayanlar için değil de ölüler için yapılan şeyleri hiçbir zaman kavrayamayacaktı. Yaşayanların şehri ise son ay ve haftalarda onun için ıstırapların en büyüğü olmuştu.

Yine de bir şeyler yapması gerekiyordu. Burada sırt üstü uzanıp birilerinin gelmesini ve kendisini duvarlardaki mezar oyuklarından, geçitlerden ve merdivenlerden, çıkmaz yollardan ve akıntılarından oluşan bu labirentten kurtarmasını bekleyemezdi. Zaten böyle olması kararlaştırılmamış mıydı? Bu noktada düşünceleri yeni ve daha karanlık bir duvara çarptı. Yüksek sesle inledi ve artık hiçbir şey düşünmedi.

Çok uzaklardaki binlerce canavarın ağzından çıkmışa benzer boğuk bir böğürtü karanlıkların içinde çınladı. Attila hızla doğruldu ve kafasını mezar oyuğunun tavanına çarpınca inleyerek geri düştü. Aynı anda uzaklardan gelen sesin niteliğini kavradı. Cermenlerin Baritus adı verilen korkunç savaş narasıydı bu. Dayanılmaz sıcaklığın Roma surları içinde her türlü hareketi işkenceye dönüştürdüğü ve derin sessizliğin şehri boğar gibi olduğu öğle vaktinde, özellikle bu zamanda Gotlar geçen haftalar boyunca korkunç savaş naralarının şehirden çok net olarak duyulmasını sağlamışlardı. Başlarının önünde tuttukları binlerce kavisli kalkan, seslerini dehşetli bir gümbürtüye dönüştürüyordu...

Attila ne kadar zamandır baygın olduğunu bilmiyordu. İki eliyle etrafını yokladı. Sol tarafında bir duvar vardı. Aynı şekilde başının arkasında da. Dört köşeli mezar oyuğunun sağ tarafı açıktı. Kolu karanlığı şöyle bir okşadı, sonra da güçsüz bir şekilde yana düştü.

Kendisini sırt üstü dönmüş bir böceğe benzetiyor ve kımıldamak için hiçbir girişimde bulunmuyordu. Çıkış yolu bulamadıkları bir duruma düşen bütün hayvanlar, büyük bir korkuyla oldukları yere sinip kendilerini korumaya çalışırlar-

dı. Attila bir süre neler olduğunu hatırlamaya çalıştı. Balık ağı. Ya daha önce?

İki genç rehineyle birlikte Subura'ya gitmişti. Neden acaba? Batı Roma İmparatorluğu'nun siyasi bir tutsağı kendisini nasıl olur da böyle bir tehlikeye atabilirdi? Şehrin ağır silahlı ve gözlerini yağma hırsı bürümüş Vizigotlarla, yardımcı kavimleri tarafından kuşatılmış olduğunu pekâlâ biliyorlardı. İmparatorluğun başkentinde açlığın yasalarından başka hiçbir yasanın geçerliliğinin kalmadığının da farkındaydılar.

Üç aydan beri ne bir senatör, ne bir praetor, ne bir comes, hatta ne de sıradan bir decurio, Roma sokaklarında boy göstermeye cesaret edebilmişti.

Attila inleyerek yan tarafa döndü ve yavaş hareketlerle duvardaki mezar oyuğundan çıktı. Mezar odasının nemli havası içini ürpertmişti. Aynı anda acılar içindeki vücudu sıcak ateş dalgalarıyla kavrulmaya başlamıştı. Aybars'ın büyülü güçlerini kullanarak kendisini tekrar yaşama döndürmesinden bu yana cesareti ilk kez bu kadar kırılıyordu. Alt dudağını dişlerinin arasında endişeyle çiğneyip duruyordu. Çok önemli bir şeyi unuttuğunu biliyordu. Ama neyi?

Son haftalarda hiç kimse söylentilerle gerçeği ayırt edebilecek durumda değildi. Belki de bu yüzden hatırlaması gereken noktayı bir türlü aklına getiremiyordu. Yine de karmakarışık düşünce ve hatıralarını bir düzene koymak için çabalayıp duruyordu. Soylu bir tutsak olarak geçirdiği o lanetli bir yıl boyunca öğrendiği en önemli şey buydu. Romalılar buna mantık ismini veriyorlardı, oysa bu kavram kendilerine değil, Yunanlara aitti. Acaba onların dilini de bu zamana kadar aralarında büyüdüğü kavimlerin dilleri kadar rahat konuşabilmesi, ona bundan sonra da yardımcı olacak mıydı? Attila bu soruya cevap veremiyordu. Vücudunun alt kısmını yavaşça mezar oyuğunun kenarından aşağı sarkıttı.

Çıplak ayakları üzerine basacak bir zemin ararken, uzun zamandır görmediği o geniş ülkeyi özlemle düşünüyordu. Yıldızların büyük çadırının altında yanan ateşleri, kadınların ve kızların şarkılarını, eski ve zorlu gelenekleri özlüyordu. İçine yaban baharatlarıyla tatlandırılmış bütün bir koyunun sığabildiği büyük bakır kazanları düşündü içini çekerek. Bu kazanların Romalıların şarap amforaları büyüklüğünde olduğu ancak şimdi dikkatini çekmişti. Fakat kazanların toprağa gömülmesi veya bir yere dayanması şart değildi. Parlak Hun kazanları yuvarlak tabanlarıyla ters çevrilmiş mığferleri andırıyordu; kamp ateşinin üzerinde asılı olmadıkları zamanlar, bir sacayağın üzerine rahatlıkla konabiliyorlardı.

Attila ansızın etrafını biraz daha iyi görmeye başladı: Üzerinde giysi olarak hayvan postları, tüyler ve göğsünde sallanan metal parçaları bulunan garip, son derece sıska ve şaşılacak kadar genç görünümlü bir adam ritmik bir melodi eşliğinde durmadan bu kazanlardan birinin üzerine eğiliyor, uzun kepçesiyle otlardan ve gizemli topraktan ibaret koyu bir çorbayı karıştırıp duruyordu. Karpatlar ile Kafkaslar arasındaki bölgenin en yetenekli şamanı olan amcası Aybars'ı son kez ne zaman görmüştü acaba?

Attila boğazına bir yumrunun gelip oturduğunu hissetti.

Ona ne oluyordu? Neden attan düştükten sonra gördüğü korkunç rüyaları hatırlamaya başlamıştı? O zaman toprak altındaki ölülere ve derinlerin ifritlerine, güneş altında yaşayan insanlardan çok daha yakındı. Neden şimdi ruhların ve ifritlerin gücünü, amcası Aybars'ın şaman yetenekleri kadar yakınında hissediyordu?

Etrafına bakınarak karanlıkta gizli güçlerin büyücüsü, tanrıların ve rüzgârlann arkadaşı, toprağın ve suyun gizemli seslerinin efendisi olan şamanı görmeye çalıştı.

"Aybars... bana yardım et..."

Gözlerinden ansızın boşalan yaşları görebilecek hiç kimse yoktu etrafında. Her şey başladığından bu yana ilk defa ağlıyordu. Ağlamasının sebebi ne kardeşinin yaptığı alçaklık, ne babası Karaton'un kendisini rehine olarak düşmanlara teslim etmesi, ne de imparatorun Ravenna'daki sarayında ve Roma'da kendisine reva görülen alçaltıcı davranışlardı.

Ağlıyordu; çünkü hayatında ilk defa kendisini yapayalnız, satılmış, her şeyden ve her yerden uzak, terk edilmiş ve diri diri gömülmüş hissediyordu.

Karanlığın içindeki kazandan yükselen renkli dumanlar giderek yoğunlaşıyordu. Attila aslında burada bir kazanın bulunmadığını çok iyi biliyordu... Kim bilir, amcası Aybars'ın herkese malum olmayan gerçekleri görebilme konusundaki gizemli yeteneklerinin bir parçası belki kendine de geçmişti. Cermenlerin savaş çığlığı susmuştu. Bunun yerine gözlerinin önünde oynaşan renkli duman bulutuyla birlikte belli belirsiz bir melodi algılamaya başlamıştı. Yıldızların zarif çemberler çizerek birbirlerinin etrafında döndüğünü, sisin içinde bitki ve hayvan şekillerinin biçimlendiğini, ateşin üzerindeki kazandan garip bir gücün yükseldiğini görüyordu. Etrafı kaplayan sis kazanın yanlarında bulunan yassı metal süslemelerin arasından fışkırıyordu. Bu metal süslemeler çift sıra halinde kazanın kenarlarından aşağı iniyordu, ne anlama geldiklerini ise sadece kutsanmışlar biliyordu. Fakat açlıktan ölmek üzere olan ayak takımının saldırısından önce Notarius'un çizdiği plana tıpatıp benziyorlardı...

Plan!

Plan neredeydi?

Attila elini uzatarak kemerini yokladı. Eline gerçekten de bir parşömeni andıran bir nesne gelmişti. Demek ki hatıralarının ona söyledikleri hayal ürünü değildi! O ahlaksız Suriyeli Notarius gerçekten de birkaç altın para karşılığında yeraltı

mezarları arasından geçen bir plan çizmişti! Attila heyecanla nefes aldı. Peki neden... Neden şimdi bu mezarlıkta yapayalnızdı?

Adımlarını dikkatle atarak yürümeye başladı. Zemin, ıslak ve buz gibiydi. Ona yol gösteren ne bir ışık, ne bir meşale vardı. Cermenlerin savaş şarkılarının geldiği yer bile bir mihenk noktası teşkil etmiyordu. Sadece içindeki gerçek olmadığını bildiği hayalin peşinden gidiyordu.

Gözlerinin önündeki kazan şekli yavaş yavaş değişmeye başladı. Kendisinin ikinci doğumu olarak nitelendirdikleri olayı kutlamak için toplandıkları akşam aynı kazanda bir kurban yemeğinin pişirildiğini hatırlıyordu. Bu olay Batı Roma halkına ve İmparator Honorius'a rehine olarak verildiği günden bir önceki akşam gerçekleşmişti. Karaton Kağan halkının soylularına ve bağımlı halkların liderlerine Roma İmparatorluğu'nun en kutsal şehri zapt edilemez Ravenna'ya neden Muncuk Han'ın en büyük oğlu Bleda'nın gönderilmediğini açıklatmıştı.

Attila o zamanlar olup bitenden pek az şey anlamıştı. Uzun zaman o akşam belli belirsiz işittiklerine inanmıştı. Roma İmparatorluğu'nun her iki yarısına aynı anda şeref verme vazifesinin neden ona düşmüş olduğuna bir türlü akıl erdiremiyordu. Fakat resmi olarak rehine Bleda değil, kendisiydi. Çünkü Attila son büyük imparator Theodosius'un öldüğü ve imparatorluğun iki oğlu Honorius ile Arkadios arasında paylaştırıldığı yılda dünyaya gelmişti.

Attila'ya karşılık olarak Roma ve Ravenna ondan yaklaşık beş yaş daha büyük ve soylu Flavius ailesinin bir üyesi olan Aetius'u göndermişti; oysa bu delikanlı İtalya'da değil, Doğu Hunlarının merkez üslerine üç günlük mesafede bulunan Durustorum'da, Aşağı Tuna kıyısında büyümüştü. Aetius bir Hun değildi, fakat kılıçları ve yasalarıyla kendilerini dünyanın efendisi ilan eden Romalılardan biri de değildi.

Attila bir duvara çarptı. Bu duvar, az önce içinde uyandığı nemli mezar oyuğundan çok daha sertti. Aynı anda çok hafif, ılık bir hava akımını da hisseder gibi oldu. Çıplak ayaklarıyla adım adım yürüyerek sıcaklığın geldiği yöne doğru ilerlemeye başladı.

Bu yeraltı mezarlarına nasıl düştüğünü yavaş yavaş hatırlamaya başlıyordu. Romalılar tarafından hakirâne bir edayla barbar olarak nitelendirilen biri, bir kez daha Roma kapılarına dayanmıştı. Yüzlerce yıldan bu yana ilk kez bu "vahşiler"den biri aç bırakmak yöntemiyle Roma'yı teslim alacak, yağmalayacak ve aşağılayacaktı.

Roma'nın üç rehinesi de işte bu adama ve komutanlarına ulaşmak istiyordu. "Attila" adına bir belge yazdırmasının tek sebebi buydu. Gerçekte onun için sadece planlar bir önem taşıyordu, çünkü kuşatılmış şehrin senatörleri ve kudretlileri için mümkün olan, rehineleri için de mümkün olmalıydı: Dışarı açılan ve tekrar içeri dönen yollar mevcuttu! Hatta şehri kuşatanlar bile bunu biliyor olmalıydı. Alarich, Roma'nın en iyi müttefikiydi. İmparator Büyük Theodosius'un emrinde bile savaşmıştı. Maiyetinde Roma Senatosu tarafından Honorius karşılığında imparator ilan edilmiş Attalus isminde biri bile vardı. Kulağa çok çılgınca gelmesine rağmen, bu imparator tahta oturur oturmaz kuşatmacıların liderini Batı Roma'nın en yüksek rütbeli generali ve başkomutanı ilan etmişti. Ve böylece imparatorun tüm yetkileri derhal geri alınmıştı.

Attila gerçekte neler olup bittiğini hiçbir zaman tam olarak anlamış değildi. Romalıların düşmanlarını hangi yasa ve kurallara göre "iyi" veya "kötü" olarak ayırt ettiklerini kimse söyleyemezdi. Ölüm ve açlık getiren kişilerin ismi büyük bir saygıyla anılabiliyordu. Alarich bunlardan biriydi. İmparatorluğu kurtarabilecek olanlar ise hain ve alçak olarak damgalanıyor veya pek çok örnekte görüldüğü gibi öldürülüyordu!

Mesela Vandal Stilicho veya Roma'nın eski Hun müttefiki Uldız Han gibi!

Attila ansızın Helenler tarafından mantıksız olarak tanımlanabilecek, gözle görülen gerçeğin arkasında saklı bir gerçeği kavradığını fark etmişti. Romalılar geçen yıl boyunca ona tanrılarının oğullarının 375. doğum yılından bu yana imparatorluğun en azılı ve tehlikeli düşmanlarının Hunlar olduğunu tekrarlayıp durmuşlardı...

Babalarının ve büyükbabalarının, küçük ve hızlı atlarıyla Danaster Nehri'nin dik kıyılarını aşmalarının üzerinden en fazla otuz beş yıl geçmişti. Onları sürekli ilerlemeye yönelten dürtü savaşma arzusu veya düşmanlık değil, tıpkı Cermen kavimlerinde de olduğu gibi kendisini giderek daha fazla hissettiren açlıktı.

Hunlar, sınırları Çinlilerin onlardan korunmak için inşa ettikleri büyük duvara kadar uzanan uçsuz bucaksız, giderek daha da soğuyan kış rüzgârları tarafından dövülen düzlüklerde, hayvanlarını otlatacak çayırların peşindeydiler. Fakat her şeyin daha farklı olması mümkün değil miydi? Romalı yazarlar tarafından yayılan Hun korkusu ve nefreti, bin yıllık imparatorluğun kendi zayıflıklarını gizlemek için uygulamaya konulan planın bir parçası olamaz mıydı?

Attila elinde olmadan nefesini tuttu ve sustu. Kafasındaki düşünce zinciri ona çılgınca geliyordu. Fakat sonra sırtından sıcak terler boşanmaya başladı. Bu düşünce Roma'nın hem kendilerine altın ödemek, hem de geçmiş yıllardaki kötülüklerin tek sorumlusu ilan etmekle gösterdiği çelişkili davranışlarını açıklıyordu!

Evet, böyle olmalıydı, çünkü tüm suç doğudan gelen vahşi yabancıların omuzlarına yüklenirken, diğerleri küçük bir dürtüklemeyle güneye ve batıya doğru gönderiliyordu. Küçük, fakat belirleyici bir dürtükleme. Attila, saraylarda ve-

rilen ziyafetlerde, senatörlerin ve komutanların aralarında şu konuyu tartıştıklarına sık sık kulak misafiri olmuştu. Acaba Hunların olmaması durumunda Alarich ve Radagis'in Vizigotları ile Gaina'nın Ostrogotları, imparatorluğu yakıp yıkmayı başarabilir miydi? Senatörler ve komutanlar, Hunların büyük kavimler göçünün nedenlerinden sadece birisi olduğunu gayet iyi biliyorlardı. Bu sonsuz göçü başlatan gerçek neden hem kuzeyde yayılan soğuk ve açlık, hem de Imperium Romanum'un çekici, fakat aynı zamanda ölümcül örümcek ağlarıydı. Bu gerçeği ise kimse bilmek istemiyordu. Bu nedenle Romalı güçlüler kendi aralarında şunları binlerce kez konuşuyor, sokaklarda ve meydanlarda korku dolu halka şunları anlatıyor ve kiliselerde imanlıların kafalarına şunları sokuyorlardı:

"O korkunç Hunlardan korkun... Korkun! Gözlerini dünyanın ışığına yeni açmış olan çocuklarına karşı bile ne kadar zalim ve acımasız olduklarını bilemezsiniz! Kılıçlarıyla zavallı bebeciklerin o narin yanaklarında derin yaralar açıyor, böylece zavallı küçükler daha anne sütünü tadamadan korkunç yaraların acısına katlanmak zorunda kalıyor! Çocuklar çenelerinde bir tutam kıl çıkmadan büyüyor, çünkü o kılıç yaraları sakalın doğal gelişimine engel oluyor. Fakat yeni doğan çocukların suratları kılıç yaralarından önce bile son derece korkunç, hatta iğrenç... Kocaman bir gövdenin üzerinde, baş denilen şekilsiz bir yuvarlak... Korkun! Hepiniz korkun, çünkü daracık bir alnın altındaki içi boş gibi duran çukurlar, onların tümüyle ışıltısız gözleri! Zaten alınlarına vuran güneş ışığının, gözlerinin içine ulaşması mümkün bile değil. Fakat gene de onların kötülük dolu kurnazlıklarından korkun, çünkü o boş bakışların içinde bile korkunç bir fesatlık yeteneği var... Ve şimdi asıl korkunç olanı dinleyin: Hunların burunları asla yüz hizasından dışarı taşamaz! Asker ol-

maları için seçilen çocukların narin burunları, gelecekte miğferin altına sığması için bezlerle sıkı sıkıya sarılıyor. Ey Hıristiyanlar! Bu şeytanların günahları saymakla bitmez! Soylu bir burun çıkıntısıyla süslenmemiş olan bir suratın ne denli korkunç görünebileceğini düşünebiliyor musunuz?"

Attila'nın kanı beynine sıçradı ve içi büyük bir öfkeyle doldu. Aklına Ravenna'da ilk defa bir Hıristiyan tapınağını ziyaret ettiği o gün gelmişti. Tıka basa dolu kilisenin içinde neler söylenmemişti ki...

"O vahşi, korkunç, saldırgan, yağmacı, hatta diğer barbar kavimler tarafından bile barbarlıkla suçlanan vahşiler, başımızın en son belası! İsa bu canavarları Roma İmparatorluğu'ndan uzak tutsun. Hiç umulmadık yerlerde ansızın ortaya çıkıveriyor, her türlü söylentiden daha hızlı yol alıyorlar. Dinler onlar için kutsal değil, çünkü bir dine bile sahip değiller. Ne makam ve mevki sahiplerine, ne ihtiyar ve kadınlara, ne de biçare çocuklara acıyorlar. Ağızları süt kokan bebekleri ölüme terk ediyorlar. Başlanna gelen felaketin farkında olmayan daha büyükleri ise üzerlerine inen ölüm kılıçlarını gülücüklerle karşılıyor. Başlangıçta hedeflerinin Kudüs olduğu söyleniyordu, çünkü dünyada onun kadar altınla dolu başka bir şehir yoktur. Bu nedenle kutsal şehrin barış zamanında ihmal edilmiş surları bile güçlendirildi. Antakya Hunlar tarafından kuşatıldı. Tyrus yüzlerce yıl önce, düşmanın isminin İskender olduğu dönemlerde olduğu gibi, karadan ayrılarak bir adaya sığınıp kurtulmayı düşünüyordu. Fakat tehlike giderek yaklaşırken, tüm bu felaketlerin üzerine bir de fırtına patlak verdi. Her zaman son derece sakin olan deniz, sanki yaklaşan tehlikeden kurtulmak istermiş gibi kudurmaya başladı. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor, gök gürlüyor, çakan şimşekler geceyi gündüze çeviriyordu. Hıristiyanları korkutan ise ne azgın dalgalar, ne çatır-

dayan gemiler, ne de suların derinliklerine gömülme riskiydi... Onları korkutan sadece giderek yaklaşan vahşiler ve bakire kızlarının iffetiydi..."

Attila yumruklarını sıktı. Öfkeden ve hiddetten dolayı derin derin soluyordu. İçindeki nefreti körükleyen onların kaybedilen savaşlar, zapt edilen şehirler ve öldürülen insanlar hakkında anlattıkları değil, imparatorluğun kendisini diğer tüm halk ve ırkların üzerine çıkartan sahtekârlığıydı.

Romalılann ve onlara boyun eğen kavimlerin birbirlerinden ne kadar farklı ve yabancı olduklarını ancak şimdi yavaş yavaş anlamaya başlıyordu. Hun kağanının tebaasına ait olan her mağlup erkek, kadın ve çocuk, alışık olduğu gibi yaşamaya devam edebilirdi. Romalıların tahrip ettikleri ise yerleşim yerleriyle, tarlalarla ve toplumlarla sınırlı değildi. Onlar dilleri bile yok ediyordu, çünkü sadece imparatorluğun dili olan Latince'yi kendi ifade biçimi olarak benimseyen biri aralarında yaşayabilirdi. Tüm gelenek ve görenekler kaba kuvvetle yok ediliyor, davranışlan ve giyimiyle kökenini belli etmek isteyenler cezalandırılıyordu. Hatta alçaklıkları o kadar ileri boyuttaydı ki insanlan Roma yasalarından haberdar olmadıklan, olmalarının da mümkün olmadığı geçmiş zamanlardaki eylemleri yüzünden bile mahkûm edebiliyorlardı.

Buna karşın kendilerini dünyanın en zeki, en yetenekli, en duygulu, en anlayışlı varlıkları olarak görüyor, diğer tüm kavim ve halklardan üstün olduklarına inanıyorlardı. Bin yıllık imparatorluklarında daima tek bir merkez bulunmuştu... Dünyanın ve dünya uygarlıklarının merkezi olan bu yerin ismi Roma'ydı!

Attila Roma'ya ve onunla ilgili her şeye karşı öylesine derin bir nefretle dolmuştu ki öne doğru ilerlemekte güçlük çekiyordu. Geceler boyunca uyanık kalarak, Romalıları ve

imparatorluklarını boş yere anlamaya çalıştığı zaman gelmişti aklına. Onları farklı kılan neydi? Gerçekten de daha iyi oldukları noktalar neydi?

Romalıların çok doğal olarak büyük bir mekân kapsamında düşünmelerini ve imparatorluğun bilmem hangi ucunda mağlup edilen en önemsiz bir kavmin bile ismini gayet iyi hatırlamalarını hayranlıkla karşılıyordu. İspanya, Afrika, Mısır, Küçük Asya, Makedonya ve Trakya söz konusu olduğu zaman, sıradan bir zanaatkârın bile dudaklarının arasından düzinelerce, yüzlerce kelime dökülüyordu. Fakat her an için zapt edilebilecek, kaybedilebilecek, terk edilebilecek veya başkasıyla değiştirilebilecek eyaletler, piskoposluklar, şehirler, kaleler ve gamizonlardan... evlerinin iki yanında uzanan tarla ve sokaklardan bahseden aptal çocuklar gibi söz ediyorlardı. Roma hükümdarlarının gözünde halkların hiçbir değeri yoktu, hatta ölümlerine küçük bir omuz hareketiyle üzüldükleri veya dudaklarını şapırtadarak sevindikleri bir gladyatörün yaşamı kadar bile. Oysa berber başlarından bir tutam fazla saç kestiği zaman yürek parçalayıcı bir şekilde ağlayıp dövünmekte üzerlerine yoktu.

Buna rağmen kuzey kavimleriyle imparatorluk arasındaki ilişki, Hunların imparatorlukla olan ilişkilerinden son derece farklıydı. Acaba bunun sırrı bugüne kadar hiçbir Hun'un Imperium Romanum'dan toprak talep etmiş olmamasında mı yatıyordu? Yoksa bir hedefe ait olmadan, sınırlar arasına sıkışmadan, duvarlara, evlere, saraylara ve şehirlere sahip olmadan yaşamalarında mı?

Attila içgüdüsel olarak gerçeğe çok yaklaştığını hissediyordu.

Gerçeği tüm nefretin kaynağında mı aramak gerekiyordu?

Kavmi hakkında giderek daha süslü kelimelerle anlatılan dehşet hikâyelerinin tümünün ortak bir çıkış noktası olma-

lıydı. Her şey çok fazla tekrarlanıyor, imparatorluğun değişik eyaletlerinden gelen haberler birbiriyle neredeyse kelimesi kelimesine uyuşuyordu. Hatta bu haberlerin bir kısmı, bugüne dek bir Hun'un asla ayak basmamış olduğu Kartaca ve Afrika'dan bile geliyordu...

Makedonya, İllyria ve Trakya'daki en tehlikeli kavimler hareketinin, kendi kavmiyle bir ilgisi olmadığını çok iyi biliyordu. Roma tüm kötülükleri Hunlardan duyulan korkuya bağlıyordu, oysa bunun esas nedeni, iki Roma İmparatorluğu arasındaki derin çatlaktı. Adriyatik Denizi ile Orta Tuna arasında kalan bölge, hiçbir zaman şimdiki kadar tehlikeli olmamıştı.

Bir zamanlar dünyanın en güçlü imparatorluğunun sınırları artık pek çok kez yamanmış eski bir balık ağı kadar geçirgendi. Artık hiçbir yer güvenli değildi. Vandallar, Almanlar ve Alanlar, Tuna kıyılarından kalkıp, Frankların yaşadığı Ren kıyılarına doğru akıyorlardı. Burgundlar Orta Ren bölgesinde yeni bir krallık kurarak, Worms şehrini başkentleri ilan etmişlerdi. Pannonia sakinleri Roma egemenliğine başkaldırmışlardı. İngiltere'deki son lejyonerler ise garnizonlarını neredeyse kaçarcasına terk etmişlerdi.

Attila gözlerinin yanmaya başladığını hissediyordu. Sıcak hava akımı giderek güçleniyordu. Artık eskisi kadar boğucu ve küf kokulu da değildi. Ansızın kulağına bir cırlama sesi geldi. Bu ses Roma ve Ravenna'da Tuna boylarına göre çok daha sık rastlanan bir ağustos böceğine aitti.

Aynı anda aklına Vandal Geiserich ve Gepid Laudarich'le birleşmesinin nedeni geldi. Birlikte neden Roma şehrinin eski bölgesine gittiklerini de hatırlamıştı. Üç rehinenin ceplerindeki Solidolar, kendileri için aslında değeri altınla ölçülemeyecek bir şeyi ancak ve ancak burada satın alabiliyordu...

Üç rehine, şöhretli general Stilicho'nun karısı Serena'nın akıbetinin kendilerini de tehdit ettiğini anlamışlardı. İmpara-

tor Theodosius'un kuzeni, kızlarının her ikisini de birbiri ardına İmparator Honorius'la evlendirmişti. Buna rağmen kocasının senato önünde öldürülmesinden sonra Alarich lehine vatan hainliğiyle suçlanmış ve halkın önünde idam edilmişti. O zamanlar kimse itiraz etmeye ve Serena ile kocasının yokluğunda imparatorluğun batı yarısının yaşama şansının neredeyse yok denecek kadar az olduğunu belirtmeye cesaret edememişti.

Aslında bu kader uzun haftalar ve aylardan beri Roma'nın tüm tutsak ve rehinelerini tehdit ediyordu. Attila, babasının kardeşinin düşmesinden korktuğu durumun tam içinde olduğunu bilmiyordu. Buna karşın imparatorlukta entrikaların nasıl tezgâhlandığını, bakanlara nasıl rüşvet yedirildiğini ve sahtekârlıkların diplomasi olarak değerlendirildiğini yaşayarak öğrenmişti. Romalıların devlet, politika ve yasa kavramlarıyla ne demek istedikleri hakkında bir fikir sahibi olmuştu. Fakat Attila onların neden sayısız parşömen rulosunda yazılı olanlardan farklı davrandığını öğrenmeyi çok istiyordu. Bunu anlamak için ise artık çok geçti. En azından bunu Roma duvarları arasında öğrenmesine artık imkân yoktu...

"Roma duvarlan arasında değil!"

İşte bu! Bu cümle Attila'nın ağzından neredeyse sihirli bir formül gibi çıkmıştı. Tam bu esnada geçen gün diğerleriyle birlikte Notarius'tan aldıkları o parşömeni ne yapmak istediklerini de hatırlamıştı: Aradıkları dışarıya açılan bir kaçış yolu değildi. Tam aksine! Dışarıya çıkmak değil, büyük ve anlamsız bir kıyımı engellemek için, dışarıdakileri içeri sokmak istiyorlardı!

Dışarı açılan yol, aynı zamanda içeri de açılan bir yoldu!

Attila inledi.

Artık önce neyi düşünmesi gerektiğini kestiremiyordu.

Birkaç gün önce gece yarısı şehrin üzerinden geçen leylek sürülerinin seslerine uyanmıştı. Neden? Yaz mevsiminin ortasında... açlıktan kırılan, kuşatılmış şehrin üzerinde... leyleklerin ne işi vardı?

Geçen haftalar boyunca şehirde, kuşatmacılar hakkında birbirinden garip söylentiler büyük bir hızla kulaktan kulağa yayılmıştı. Hatta bir süredir sadece şehrin eski bölümünün dar sokaklarında değil, sarayın koridorlarında bile Hun atlılarının Roma'ya yaklaşmakta olduğu fısıldanıyordu. Fakat ne gariptir ki bunlar Ravenna'daki saray muhafızı olan Hunlar değil, aksine Vizigot kralının kayınbiraderiyle birlikte Tuna'yı aşan yeni savaşçılardı. Başkaları ise bu güçlerin imparatorluğun merkezine asla ulaşmadığını iddia ediyordu. Söylediklerine göre Hun ve Got savaşçıları Alpleri aşarken Roma lejyonerlerinin ölümcül bir tuzağına düşmüşlerdi...

Bu kıyımdan ise sadece birkaç düzine Hun ile uçan Got prensi Athawulf'un birkaç bin askeri, aynca da Geiserich'in son Vizigot seferinden bu yana kendilerine itaat ettiğini umduğu bir avuç Vandal ve Gepid kurtulmuştu. Fakat bu söylentilerin hiçbiri yazılı hale gelmemişti ve resmi bir mühür taşımıyordu.

Attila, ilk uyanışında gördüğü solgun lekenin bulunduğunu düşündüğü yöne doğru adım adım ilerlemeye başladı. Zayıf ışık artık görünmüyordu, hava sıcaktı ve hafif bir esinti tenini okşuyordu. Başının üzerinde ise sayısız yıldız vardı. Attila aradan geçen zaman zarfında günün bitip gecenin başladığını düşünememişti.

Ilgın ağaçları Attila'nın görüş alanını kapatıyordu; birkaç adım atıp çalıların arasından sıyrıldığı zaman, hayatında gördüğü -o an öyle düşünüyordu- en güzel manzarayla karşılaştı. Şehrin önündeki yamaçların ve vadilerin üzerinde binlerce meşale yanıyordu. Yaydıkları ışık, karanlığın içinde

belli belirsiz parlayan kırmızı sancaklarla birleşerek, büyülü bir perde oluşturmuştu. Ancak çok ötelerde alevlerin ışığı etkisini kaybediyor ve yerini yıldızlarla dolu gökyüzünün karanlığına terk ediyordu. Tüm bunların üzerinde, giderek büyümekte olan hilal biçimli ay parlıyordu.

Roma'nın dağlar ve vadiler arasına bu kadar güzel bir şekilde yayılmış olabileceğini daha önce hiç aklına getirmemişti. Tümüyle karanlık şehrin üzerindeki gökyüzü kuzeyde ejderha, doğuda balık, batıda ise başak takımyıldızıyla sınırlanmıştı. Yüksek surlar yüzünden güneyi göremiyordu, oysa güneybatıdan kuzeydoğuya uzanan gökyüzündeki yıldızlar, ona nerede bulunduğunu tam olarak söylüyordu.

Her Hun gibi Attila da gökyüzündeki binlerce yıldızın ismini tek tek biliyordu. Gotlarda, Yunanlarda ve Romalılarda farklı isimler taşıyor olsalar bile, en belirgin takımyıldızlar binlerce yıldan beri herkes tarafından aynı kavramlarla ifade ediliyordu.

Attila, imparatorluğun başkentinin etrafını çeviren büyük surlardan birkaç taş atımı uzaklaştı. Bulunduğu noktadan surlar hiç de öyle görkemli bir görünüm arz etmiyorlardı. Üzerinde yürüdüğü patika defne, ılgın ve katırtırnağı çalılarının arasından geçerek, bir ana caddeyle birleşiyordu. Ayırt edici bir özellik fark edememesine rağmen, Attila gecenin içindeki binlerce ateşin dağılımından, bu yolun imparatorluğun en eski yollarından biri olması gerektiği kanaatına vardı. Eğer yanılmıyorsa şehri kuzey yönünde, Tiber ağzındaki tuzlalardan bir zamanların tuz bulunmayan dağlık Sabin Ülkesi'ne uzanan Via Salaria'nın başlangıç noktasında terk etmişti.

Attila gayrı ihtiyari güldü. Batı Roma İmparatorluğu'nun merkezinde geçirdiği bu yıl, ona kabul etmek istediğinden çok daha fazla şey kazandırmıştı. Zihninde buna benzer fay-

dalı bilgilerden daha ne kadar bulunduğunu düşündü. Bundan sonra herhangi bir davranışta bulunmadan önce iyice düşünmeye ve bu bilgileri hatırlamaya karar verdi.

O anda küçük ateşlerden birine yaklaşmasını engelleyecek hiçbir durum yok gibiydi. Gerçi Vizigotlarla Hunlar dost değillerdi; geçmiş yıllarda Karpatların doğusundaki pek çok kavim gibi birbirleriyle acımasız savaşlara tutuşmuşlardı. Fakat şimdi Kral Alarich karargâhını Tuna boylarında değil, Roma önlerinde kurmuştu. Attila, Prens Athawulf'la birlikte Pannonia'den gelen Hun savaşçılarının kaçının sağ kaldığını bilmiyordu.

Son birkaç haftadır Roma'da yayılan söylentiler, Vizigotların korkunç bir yenilgiye uğradığından söz ediyordu. Eğer bu doğruysa - Attila'nın bir rehine olarak kendi halkı için geceler boyu düşlediği hazineleri Roma'dan kim alacaktı? Yanında götürmek istediği dağlar dolusu altının, değerli eşyalarla dolu çuval ve sandıkların, mercan ve zümrütlerle, safir ve topazlarla bezenmiş altın haçların, aslında çoktan yasaklanmış olan güneş tanrısı Mitra'nın ve bakire Vestalinlerin tapınaklarındaki altın tabak ve tepsilerin, üzerinde akla hayale gelebilecek tüm imparatorların resimlerinin bulunduğu paraların akıbeti ne olacaktı?

Attila diğer iki rehinenin ne durumda olduğunu da bilmiyordu. Yeraltı mezarlarını kullanarak birlikte şehirden çıkmayı kararlaştırmışlardı. Fakat kararlaştırdıkları bir başka nokta da, içlerinden biri kaçışı zorlaştıracak bir duruma düşerse, onu bulunduğu yere terk etmekti...

Artık yürüyemeyecek duruma geldiği zaman, arkadaşları kendisini kaderine terk edip yola devam etmiş olmalıydılar. Yeraltı mezarlarına girmeyi nasıl başardığını ise hiç mi hiç hatırlamıyordu. Gerçi ne fark ederdi ki? Doğru taraftaki çıkış noktasını bulmayı başarmıştı ve şu anda sadece bu önemliydi...

Attila bir süre ateşlerin yavaş yavaş küçülmelerini izledi. Önlerine sık sık birtakım karartılar geçiyordu. Kuşatmacılar geçmiş aylardakinden farklı davranmıyorlardı. Alışılmadık hiçbir şey yoktu. Buna rağmen içindeki bir his ona Vizigot kralının tüm güçlerinin burada olmadığını söylüyordu.

Attila beklemeye karar verdi. Bu haliyle, yani tipik bir Hun yüzü ve soylu bir Romalının elbiseleriyle, Cermen savaşçılarının yanına gitmesi çok tehlikeli olurdu. Buna rağmen diğer iki arkadaşının da yeraltı mezarlarından kurtulmayı başarıp başaramadığını öğrenmeyi çok istiyordu. Arkadaşlarının akıbetleri hakkında en küçük bir bilgiye sahip olmamak onu rahatsız ediyordu.

Dikkatle üzerindeki giysileri çıkardı. Toga'sından ince uzun bir şerit kopardı, kalan kumaş parçalarını bir çalının altına sakladı ve üzerini ağaç dallarıyla örttü. Susamıştı. Karnı aç değildi, sadece susamıştı. Vücudundaki acılar artık yeraltı mezarlarında olduğu kadar azap vermiyordu. O anda kesin olarak karar verdiği bir şey vardı: Bir daha hiç kimse onu o yeraltı dehlizlerine girmeye zorlayamazdı. Asla! Bir daha bir Roma şehrine ayak basmak isteyip istemediğinden bile emin değildi.

Yaşamında iki kez "doludizgin" başka bir dünyaya doğru yol aldığını bilmesi ise ona oldukça büyük bir rahatsızlık veriyordu. İlkinde bile bile ölümün üzerine gitmişti. İkincisinde ise içinde bulunduğu bir kavga nasıl olduğunu anlayamadığı bir şekilde ansızın son bulmuştu. Bu da onu her şeyden fazla rahatsız ediyordu. Böyle bir şeyin olmasına bir daha asla izin vermeyecekti!

Beyaz renkli kumaş parçasını, üzerine yumuşak yapraklar ve nemli toprak sürdükten sonra beline sardı ve üzerine kemerini bağladı. Şu anda sahip olduğu en etkili silahı, elindeki küçük parşömen parçasıydı. Bu küçük parşömen, onun için ödediği birkaç Solido'dan binlerce kez daha kıymetliydi!

"Hunlar!" diye geçirdi içinden. "Mutlaka Vizigot karargâhının içindeki Hunların yanına gitmeliyim!" Got prensi Athawulf'un refakatindeki soydaşlarının hangi boydan veya aileden olduklarını bilmiyordu. Got prensinin karargâhında Hunların bulunduğunu düşünüyordu, fakat artık bundan bile tam olarak emin değildi....

Kesin olan bir şey vardı ki, o da bu karanlıkta düzinelerce Cermen nöbetçinin arasından geçip Hunları bulmaya çalışmaması gerektiğiydi. Roma ve Ravenna arasında faaliyet gösteren casusların pek çoğu, cesaretlerinin bedelini hayatlarıyla ödemişlerdi. Attila bugüne kadar bu zavallılardan birini görememişti, fakat onların dilleri kesildikten sonra günlerce Romalıların kölelere yaptıkları gibi çarmıha gerili vaziyette ölümle pençeleştiklerini biliyordu.

Gecenin sona ermesine henüz birkaç saat vardı. Ateşler sönmeye yüz tutup gece iyice sessizleşince, Cermen savaşçılarının da uykusu gelecekti.

Ve aynı anda akıl almaz bir şey oldu! Attila nefesini tutarak olduğu yerde taşlaşmış gibi kaldı. Çalılıkların gölgelerinin arasından, yumurtadan yeni çıkmış bir kuş yavrusunun ötüşüne benzer bir ses işitmişti. Bir kez daha, sonra bir kez daha. Attila kulaklarının zonkladığını hissediyordu. Böyle bir şey mümkün müydü? Yazın tam ortasında, üstelik gece yarısında, yavru bir kuşun burada ne işi vardı? Ve bu duyulur duyulmaz ses onu neden böylesine ürkütmüştü?

Hayır, bu mümkün değildi! Attila böyle bir şeyin mümkün olmadığını biliyordu! Ansızın duyduklarının ne anlama geldiğini kavradı. İçindeki tüm duyguları ona aynı şeyi söylüyordu:

Aybars buradaydı!

Attila olduğu yerde taşlaşmış gibi beklemeye devam etti. Değil kımıldamaya, nefes almaya bile cesaret edemiyordu.

3
Got Ateşlerinin Yanında

Attila'nın kulaklarına, dakikalar boyunca, uzaklarda şarkı söyleyen erkek sesleri, hafif davul gümbürtüleri ve bunlara karışan ağustos böceği cırlamaları geldi sadece. Sonra taş kaplı yolun kenarındaki çalılar hışırdadı. Ilgın ağaçlarının arasından ay ışığında parlayan beyaz bir siluet çıkmıştı. Fakat bu Aybars değil, Geiserich'ti.

"Sessiz ol, küçük... Olduğun yerde kal... Sana amcanı getirdim... Yürüyebiliyor musun?"

"Evet" dedi Attila. Şaşkınlıkla sesinin oldukça çatlak çıktığını fark etmişti. Vandal'ın kendisine küçük diye seslenmesine bile kızamıyordu. Anlaşılan durumu hiç de iyi değildi. Bu arada Aybars da çalıların arasından çıkmıştı. Hun şamanının üzerinde hayvan postlarından ve kuş tüylerinden yapılma uzun bir elbise vardı. Elbisesinin üzerine o kadar çok sayıda demir araç ve ruh tasviri asılıydı ki, parlak ay ışığında bile postların gerçek renginin ne olduğu anlaşılamıyordu.

Aybars bir kere Attila'nın etrafında dolandı ve onu dikkatli bakışlarla inceledi. Bu arada alçak sesle bir şeyler mırıldanıyordu. Attila ansızın şamanın elbisesine asılı olan demir araçların asla paslanmadığını düşündü. Uzun büyüler ve sonsuz yakarışlar sonucu, her bir aracın içi ölümsüz bir ruhla

doldurulmuştu. Hun savaşçılarının üzerindeki kuş tüyleri gibi iç içe geçmiş sayısız pullardan oluşan zırhlar da aynı büyünün etkisiyle onları yaralanmaktan koruyordu. İlginçtir ki Romalılar da zırhlarına lorica plumata, yani tüy zırhı adını veriyorlardı...

Aybars yavaşça şarkı söyleyerek Attila'yı kucakladı. Bu arada tecrübeli elleriyle vücudunun her bir bölgesini ayrı ayrı yokluyordu.

"Görünürde yara bere yok" diye fısıldadı sonunda rahatlamış bir ifadeyle. "Aynı şekilde vücudunun içinde de."

Şamanların büyük ve ulvî meseleler dışındaki konulara ilgi gösterdikleri aslında pek nadirdi. Attila da kendisini o andan itibaren bir kuş kadar hafif ve rahatlamış hissediyordu. Roma saraylannın, koridorlarının, odalarının, salonlarının, evlerinin, çatılarının ve surlarının içinde yaşadığı o korkunç kâbus nihayet son bulmuştu.

"Buraya nasıl geldin?" diye sordu Attila amcasına. "Hem de tam en gerekli olduğu anda!"

"Bulutlar, rüzgârlar ve kuşlar bana ne yapmamı söylediler, kardeşim Muncuk'un oğlu" diye cevap verdi şaman gizemli bir sesle. Bu durumun onu eğlendirdiği açıkça belli oluyordu. "Kendi cennetlerine giden ölü Cermen savaşçılarının zafer çığlıklarını dinledim, dörtnala giden atların nallarından yükselen seslere kulak verdim, pek çok koyunun kürek kemiğini ateşte yakarak arındırdıktan sonra üzerlerindeki çatlakları inceledim ve bu sayede en gerekli anda burada olmayı başardım..."

"Roma'nın ne zaman zapt edileceğini bildiğini mi söylemek istiyorsun?"

Aybars omuzlarını silkti ve boş ellerini gösterdi.

"Gel, buradan gidelim!" dedi sonra. "Roma surlarından hiç hoşlanmam... Özellikle de üzerimize nişan almış olan okçuların bulunduğu kulelere bu kadar yakınken..."

"Yoksa benim bundan hoşlandığımı mı sanıyorsun?" diye inledi Attila ve Geiserich ile Aybars'ın kollarına girmelerine izin verdi. "Kulelerdeki lejyonerler artık neredeyse hiç nöbet tutmuyorlar... Bana kalırsa şu anda bile Roma'daki son canlı farelerin peşine düşmüşlerdir. Buna rağmen tüm bu taşlardan, surlardan ve kulelerden... nefret ediyorum!"

"Sorunu cevaplamak gerekirse..." diye konuşmasına devam etti Aybars biraz kıyıda kalmış ateşlerin arasından geçerken, "... Karaton birkaç bin kişiye Batı veya Doğu Roma İmparatorluğu'na yardım etme iznini verene kadar bekleyebilirdim. Aynı şekilde rehinemiz Aetius'un geri dönmesine kadar da bekleyebilirdim, fakat kemikler bana güneş dönümünden yedi gün önce yalnız başıma yola çıkmamı öğütlediler..."

"Yapayalnız mı?" diye sordu Attila şaşkınlıkla. Şaman başını öne eğdi ve neşeli bir ifadeyle tekrar yavru bir kuş gibi cıvıltılı sesler çıkarmaya başladı. "Neredeyse yapayalnız! Emona'da, Sava Nehri üzerindeki Kehribar Yolu'na kadar yalnız başıma at sürdüm... Ta ki Athawulf adındaki o Cermen palavracısına rastlayana kadar... Keşke ruhlar ve şeytanlar bana o sahtekârın suratını hiç göstermeselerdi!"

Ellerini başına vurarak genç bir kuş gibi cıvıldamaya başladı. "O zaman Kral Alarich'in beceriksiz kayınbiraderini kendi kavmini ve bizim savaşçılarımızın bir kısmını, mükemmel donanımlı ve örgütlü Roma lejyonlarının üzerine sürmesini seyretmek zorunda kalmazdım... Onlardan daha akıllı olmak istiyordu, fakat tüm tahminleri yanlıştı... Hele o ayyaş ve sefil savaşçıları... Bir zamanlar Romalılar tarafından saygı ve hayranlıkla "sarı yeleli aslanlar" olarak anılan savaşçılarla hiçbir ilgileri kalmamış! Evet, kardeşim Muncuk'un oğlu, o pelteye dönmüş zavallı Cermen sürüsünün anlamsız saldırılarının Ravenna'daki lejyonerler tarafından kolaylıkla

durdurulduğuna, sonra da çiğnenip geçildiğine bizzat şahit oldum!"

"Nasıl oldu bu?" diye sordu Attila heyecan içinde. Bu arada dik bir yamacı tırmanmaya başlamışlardı. Hava yeraltı mezarlarında olduğundan çok daha sıcaktı, fakat kuşatma altındaki şehrin boğucu havası kadar kötü kokmuyordu. Attila uzun zamandan bu yana ilk kez büyük kazanların içinde pişen et çorbasının kokusunu almıştı. Halsizliğiyle birleşen büyük sevinci, az kalsın yere düşmesine sebep olacaktı.

Kısa bir süre sonra Got ateşlerinin en az bin adım ötesine kurulu olan yurtların ve keçe kaplı arabaların bulunduğu yere vardılar. Biraz ötede Ostrogotlara ait birkaç araba ve çadır göze çarpıyordu. Görünüşe göre Hunlar ihtiyaç duyduklarından çok daha fazla ata sahiptiler. İnsanlar ise sessizce onlara bakıyorlardı. Attila hayatında ilk defa sessiz, sinmiş ve ürkek Hunlara rastlıyordu. İçlerinden sadece biri, Attila'dan biraz daha büyük bir delikanlı, şamanın çadırının önüne yeniden yakılmış olan ateşe yirmi adım kadar yaklaşmaya cesaret etmişti. Bir süre çadıra baktıktan sonra, tekrar karanlıkların içine geri çekildi. Bu garip durum Attila'yı oldukça rahatsız ediyordu, fakat kafasını uzun uzun yoramayacak derecede yorgun ve bitkindi.

Ancak karnını doyurup biraz dinlendikten sonra, bu yeni durum hakkında daha fazla bilgi edinmek istedi. Bu arada Geiserich gelecek günlerin neyi getireceğini öğrenmek için bir kez daha Alarich'in karargâhına gitmişti. Bu nedenle o geri dönünceye dek beklemeye karar verdi.

"Şimdi anlatmaya devam edebilirsin" dedi sonra amcasına. Ateşin yanına sırt üstü uzanmış, başını yüksek bir eğere dayamıştı. Bu eğerler deri kayışlarla küçük ve hızlı atlarının üzerine bağlı olmadıkları zamanlarda, Hunlara oturak ve dayanak olarak hizmet ediyorlardı.

"Buradaki insanlara ne olduğunu mu soruyorsun?" Amcası kuru bir sesle güldü. "General Generidus'un birlikleri onları neredeyse son adama dek kesti, biçti, öldürdü veya sakat bıraktı... Oysa İtalya'nın düzlüklerine ve taş kaplı yollarına ulaşmıştık bile... Adriyatik Denizi'nin kuzey kıyılarının görünmesine de pek az bir zaman kalmıştı!" Elinin tersiyle sanki bu dehşet ânını bir daha hatırlamak istemezmiş gibi bir hareket yaptı.

"Demek gerçekten bir katliam oldu! Sen de orada mıydın?"

"Evet, ben de oradaydım..." diye inledi şaman, "... ve ne yazık ki orada değildim!"

Attila anlamıştı. Bir şaman bir anlamda bir kraldan bile daha kudretliydi, çünkü kimsenin müdahalesine maruz kalmadan bir dünyadan ötekine gidebilmek ancak onlara mahsustu.

"Tek başıma olsaydım buraya her türlü tehlikeden uzak, rahat rahat gelirdim" dedi şaman uzun bir aradan sonra. "Yol kenarlarında ve ormanlarda soyacak adam bekleyen o sefil haydutlar bile benim gibi bir adamın etrafından geniş bir yay çizerek geçerler!" Aybars bir an için neşeyle güldü. "Hatta imanlı Hıristiyanlar bile beni görünce haç çıkartıp tabanları yağlıyorlar. Bazıları beni görünce öylesine korkup şaşırıyor ki, sanki dönüşünü bekledikleri kral benmişim gibi kendilerini önümde yere atıyorlar. Oysa başımın üzerinde beyaz güvercinlerin uçuştuğu filan yok ve Alplerdeki o katliamdan sonra ancak Aquileia ile Ravenna arasındaki bataklıklarda suyun üzerinden yürüdüğüm söylenebilir..."

"Suyun üzerinde mi yürüdün?" diye sordu Attila şaşkınlıkla.

"Eh, bazen uzaktan bakınca öyle görünüyor..."

Attila yüksek sesle gülmeye başladı. Aybars'ın anlattıkları değil, içine düştüğü şaşkınlık kendisine son derece komik geliyordu.

"Yolculuğundan kimin haberi var?" diye sordu sonra amcasına.

"Sadece Karaton, baban ve Romalı rehinemiz..."

"Ne! Aetius buraya geleceğini..."

"Ondan o kadar çok şey öğrendim ki, ona ne kadar teşekkür etsek azdır! Romalılar onu tanımadan kaçmayı başardı. Aslında onun bana Aquileia surlarına kadar eşlik etmesini istiyordum..."

"Şu hale bak! Bir Hun şamanı ile lejyoner zırhına bürünmüş bir Roma soylusu, birlikte Roma'yı kuşatanların yanına gidiyorlar..."

"Hayır, iki şaman" diye düzeltti Aybars. "Bir Hun gibi görünen bir şaman ve kutsal kabul törenini yeni geride bırakmış olan bir diğeri..."

"Bir Kanlıbaş mı?"

"Evet, Attila, bir Kanlıbaş! Yüzü kutsal sayıda bıçak darbesi ile bir daha asla sakalı çıkmayacak şekilde çizildi! Yecüc ve Mecüc tarafından bildirilen hayvan bilgeliğinin altı yüz altmış altı kesiği..."

"Neden?" diye bağırdı Attila dehşet içinde. "Roma rehinesine bunu neden yaptınız? Roma'nın tüm kadın ve kızları bu yüzden bizden nefret ediyor... yeni doğan çocuklarımızın yüzlerini bile bıçakla çizerek sakatladığımızı sanıyorlar!"

"Yazı sanatına hakim olanlar, söz sanatına hakim olanlardan çok daha başarılı yalanlar söyleyebilirler!" diye içini çekti Aybars gözle görülür bir üzüntüyle. "Bu saçmalıkların taşa veya parşömene ancak korku, nefret, ya da iftira yüzünden yazıldığını ben de çok iyi biliyorum! Bu imparatorlukta yazı yazmaya vakıf olanlar daima haklıdır; yazdıkları yalan ve saçmalıktan ibaret olsa bile!"

"Evet, gerçekten de yazdıklarında en küçük bir doğruluk payı bile yok" dedi Attila amcasını onaylayarak. Alevlerin

titreyen ışıklarında amcasının yüzüne baktı. Bilmeyen birinin şamanın yüzündeki yüzlerce yara izini fark etmesi imkânsızdı. Tam aksine, amcasının yüzü eski geleneklere göre tabaklanmış bir yaban domuzu derisi kadar pürüzsüz ve sağlıklı görünüyordu. Attila bu düşünceyle kendi kendine güldü. "Bana hâlâ cevap vermedin."

"Bu onun fikriydi" dedi Aybars neşeli bir sesle. "Zaten soylu Romalı güzelliğinden hiçbir şey yitirmiş değil! Her zaman için beyaz mermerden yapılma bir heykele modellik edebilir! Sadece biz Hunlar hakkında atılan pek çok palavradan birini kullandık ve Aetius'un yüzünü kan kırmızısı bitki sulanyla boyadık."

Tam bu anda Alarich'in karargâhından geri dönen Geiserich, kapıdan içeri girdi. Şamanın son sözlerini duymuştu. "Neden palavra olsun ki?" diye atıldı sırıtarak. "Yeni doğan tüm erkek çocuklarınızı bu şekilde sakatladığınızı bilmeyen yok!"

"Hiç de değil!" diye itiraz etti şaman. "Bu daha ziyade..."

"Ve sen, Vandal" diye amcasının sözünü kesti Attila, "sen güçlü, sarışın, bir aslan kadar cesur bir Cermen savaşçısısın! Fakat herkesin bildiği gibi, tüm Vandalların kafalarının içinde kurutulmuş samandan başka bir şey yoktur..."

"Öyle olsun" dedi Geiserich ve güldü. "Artık yatsak iyi olur. Kral Alarich yarın sabah bizi görmek istiyor."

"Üçümüzü de mi?" diye sordu Attila.

"Hayır, sadece beni ve amcanı. Ona senden hiç söz etmedim."

Attila inanmaz bir tavırla ona baktı.

"Benden hiç söz etmedin mi? Ama ben..."

"Tamam, tamam" dedi Aybars. "Bu benim isteğimdi..."

Vizigotlar, kuzeyli isimleri neredeyse unutulmuş birtakım müttefik Cermen kabileleri ve Batı Hunlarından yaklaşık yüz

kadar savaşçı, Roma tepelerinin üzerinde sabırsızlıkla bekliyordu. Kötü hava koşullarına karşı yurtların ve arabaların etrafında ciddi bir tedbir almamışlardı. Hatta içlerinden pek çoğu yolculuk çıkınının bağlarını çözmeye bile gerek duymamıştı. Vizigot kralı tarafından şehrin zapt edilmesi ve yağmalanması emrinin verilmesi artık bir an meselesiydi. Buna rağmen Hun savaşçıları Attila'nın üzerinde kötü, güvensiz bir etki bırakmışlardı. Kendisinin geldiği Aşağı Tuna boylarında Hunlar o toprakların efendileri gibi davranıyorlardı. Hatta Uldız Han yönetiminde alınan ilk büyük mağlubiyet bile, amcası Ruga ve Oktar'ın yönetimindeki Hunlara baş eğdirememişti. Anlaşılan bu Orta Tuna Hunları, o eski mağlubiyetin çok daha ağırını tatmış olmalıydılar.

Hunların neredeyse hepsi tüm bu zaman boyunca Muncuk Han'ın en küçük oğlunun etrafından geniş bir yay çizerek geçmişlerdi. Bu insanlar onun boyuna ya da ailesine ait değillerdi.

Kendi sürüleri neredeyse bir kuşak önce Aquincum adlı Roma şehrinin yakınlarına, Tuna'nın batıya doğru büyük bir kıvrım yaptığı yere geldiği için, Batı Hunlarını ve Attila'yı sadece haklarında anlatılanlardan tanıyorlardı. Otlakları büyük kralın karargâhına birkaç günlük mesafedeydi. Muhtemelen içlerinden hiçbiri Karpatların doğusuna veya Tuna'nın aşağı kısmına geçmemişti. Attila onların Karaton Kağan'ı veya Uldız Han'ı bir kerecik olsun görmüş olduklarından bile kuşkuluydu.

Alarich'in takviye olarak gördüğü şey, aslında uzun zaman önce güçten düşmüş bir kalabalığın son kalıntılarıydı. Pek çoğu Romalılar tarafından öldürülmüş ve yok edilmişti. Hayatta kalmayı başaranların neredeyse tümünün vücutlarında kumaşlardan, yapraklardan ve hayvan postlarından yapılma sargılar göze çarpıyordu. Yaşadıkları ağır yenilginin

acı dolu izlerini zihinlerinden bir türlü atamıyorlardı. Başlarında kendilerine önderlik edecek hiçbir soylu kalmamıştı ve başkalarının yüzüne bakamayacak denli büyük bir utanç içindeydiler.

Attila'nın ev sahipleri sabahın erken saatlerinde yurtlarını toplamış ve biraz daha batıda bulunan hafif eğimli bir tepenin yamacında yeniden kurmuşlardı. Buradaki otların ve çalıların durumu, atlar ve keçiler tarafından kemirilmiş olan ilk konaklama yerinden daha iyiydi. Burada da dört bir yandan gelebilecek kötü sürprizlere karşı korunaklıydılar ve diğer karargâhlardan çok daha fazla görüş mesafesine sahiptiler. Buna rağmen Hunlarda hiçbir sevinç belirtisi yoktu; ne karargâhtaki işler esnasında, ne de at binme talimleri esnasında.

Attila karargâhın taşınma işlemine karışmamış, neredeyse öğlene kadar derin bir uyku çekmişti. Şimdi, yani şamanın verdiği tozdan bir tutam karıştırdığı keçi sütü dolu bir çanağı midesine indirdikten sonra, kendisini uzun zamandır olmadığı kadar güçlü hissediyordu. Damarlarındaki kan kaynıyor, mutlaka bir şeyler yapması gerektiğini hissediyordu. Yeni ateş yerinin etrafında bulunan büyük taş parçalarından birinin üzerine oturmuştu. Roma'dan kaçmayı başardıklarına hâlâ inanamıyordu. Geiserich onu ve Laudarich'i ne büyük zorlukla yeraltı mezarlarına kadar taşıdığını, sonra daha da büyük bir güçlükle Cermen delikanlısını Vizigotların şifacısına götürdüğünü anlatmıştı. Bu iş de bittikten sonra Prens Athawulf'un fiyaskosundan sağ salim kurtulmayı başarmış, fakat aşağılanmış ve ruhen çökmüş Hunları aramaya koyulmuştu.

Karanlık basar basmaz yalnız başına Via Saleria yakınlarındaki duvara geri dönmüş ve yeraltı mezarlarının çalılar arasına gizlenmiş olan çıkışını tekrar aramaya başlamıştı. Fakat elindeki meşaleye rağmen bir süre sonra arayışını yarıda kesmek zorunda kalmıştı...

Geiserich ertesi sabah Aybars'la birlikte Alarich'in Via Saleria'nın batısındaki kraliyet çadırlarına doğru yola koyulmuştu. Çıplak ayaklı, dikkat çekici güzellikte birkaç genç kız Hunların keçilerine bir taş atımı kadar yaklaşmışlardı. Attila kızların kendisiyle ilgilendiğinin farkındaydı, fakat Ostrogot olduklarını anlayınca onlara bakmaktan vazgeçti.

Hâlâ oldukça öfkeli olmasına rağmen, yaşının büyük olmasının verdiği avantajla Geiserich'in şehirden oldukça başarılı bilgiler topladığını kabul etmek zorunda kalmıştı. Buna rağmen kendisine haksızlık yapıldığını düşünüyor ve şehirden kaçışının şaman tarafından neden gizlenmek istendiğini bir türlü anlayamıyordu. Bu kim için önemliydi ki? Ve Aybars bununla neyi gizlemek istiyordu?

Şaman ise büyük ikna yeteneğini kullanarak, Attila'ya, enerjiden ve sabırsızlıktan patlayacak hale gelmiş olan Got askerlerinin durumlarını anlatmış, onların ateş başlarında sadece topal bir Vandal'dan değil, perişan görünüşlü bir Hun prensinden de söz etmelerinin gereksiz olduğuna inandırmaya çalışmıştı.

"Onlar büyük savaşçılar" demişti Aybars. "Fakat her şeyi abartma eğilimleri o kadar fazla ki, savaşırken o güne dek gömdükleri tüm ölülerin ruhlarının gökyüzünde kendileriyle birlikte at koşturduğuna kendilerini ikna etmişler. Ölü savaşçılarının şöhreti onlar için yaşayan bir Hun'un şöhretinden daha önemli olduğundan, biz de kendimizi onlara uydursak çok iyi ederiz..."

Daha bir yıl önce Attila şamanın bu sözlerinin anlamını kavrayamazdı. Fakat bu arada savaş ve diplomasi sanatı üzerine o kadar çok şey öğrenmişti ki, artık çarpışan demir silahların başarının sadece bir bölümü olduğunu düşünüyordu. Her kılıç darbesinin alkış istemediğini, her mızrak saldırısının sırığın ucundaki yüzüğe isabet etmesinin gerekmedi-

ğini ve her küçük zaferin bir savaşı kazandırmadığını öğrenmişti. Çünkü her başarısızlık, sahte ve göstermelik olsa bile, diğer tarafın bardağına gözleri kör ve kulakları sağır eden zehirden birkaç damla döküyordu...

Böylece Attila kendisini yanmış koyun kürek kemiklerindeki işaretlerin ve bir şamanın yaptığı yorumların, on beş yaşındaki bir delikanlı için fazlasıyla bilgelik taşıdığı düşüncesine inandırmaya çalıştı.

Sabah güneşinin altında gözlerini kırpıştırarak Romalıların Ebedî Şehri'ne bakıyordu. Vatikan tepesinde Hıristiyanların şamanı ve kâhini St. Petrus'a adanmış olan katedrali ve daha uzakta, Tiber kıyısında St. Paul'e adanmış olan diğer katedrali gördü.

Attila bir süre şehrin etrafındaki 150 yıllık duvara baktı. Bu duvarın Roma imparatoru Aurelius zamanında yapıldığını biliyordu. Fakat koruması altında bulundurduğu her şey, pek kısa bir süre sonra kuşatmacıların eline düşecekti. Bugün, yarın, ya da birkaç gün sonra... Duvarlardaki üç yüz altmış kule ve her biri küçük birer kaleye benzeyen on dört şehir kapısı bile bir işe yaramıyordu.

Buna rağmen, karargâhtaki Hunlardan birkaçı, Attila'ya Hıristiyanların tapınaklarındaki değerli eşyaların yağmalanmasının yasak olduğunu söylemişti. Hunlar bu yasağın sebebini anlayabiliyorlardı. Kutsal tören ve ayinlerin yapıldığı bu binaların Alarich için tabu olmasını son derece doğal karşılıyorlardı. Ne de olsa Aryan mezhebinden olmalarına rağmen, Gotlar da Hıristiyan'dı. Buna rağmen Got savaşçılarının pek çoğunun kendilerine hakim olmaları yolundaki emirden hiç mi hiç hoşlanmadığı da fısıldananlar arasındaydı.

Fakat Attila Got savaşçılarının Roma şehrini yağmalama fırsatı elde edip edemeyeceklerinden oldukça kuşkuluydu. Kendisi Roma'nın insanın üzerine üzerine gelen binalarını

görmüş, görkemli saraylardan, caddelerden ve dikilitaşlardan, üzerinde altın kaplama heykellerin bulunduğu göğe yükselen sütunlardan oluşan o büyüleyici ama bir o kadar da korkutucu ve tehdit dolu dünyayı yakından tanımıştı. Got savaşçıları, altın parıltıları içinde yan yana dizilmiş olan tapınak ve sarayları gördükleri zaman, şaşkınlıktan ağızlarını ardına kadar açarak taş kesilmiş gibi oldukları yerde kalacaklardı. Kim bilir, belki de Circus Maximus'un göğe yükselen helezonlarını gördükleri zaman yere diz çöküp haç çıkartacak ya da Wotan veya kuzeyin diğer tanrılarına yakaracaklardı. Sevinç çığlıkları arasında kendilerini hamamların sıcak sularına atıp, yüksek kubbelerin altında şarap, kadın ve şarkı eşliğinde eğlendikleri zaman, ellerinde taşıdıkları ganimetleri bir kenara fırlatıp bir daha ilgilenmemeleri bile mümkündü...

Attila soyluların çok sayıdaki dev saray komplekslerini hatırlayınca dudaklarını ısırdı. Taş kesilmiş ve kuşaklar boyunca yeni ilavelerle genişletilmiş kağan yurtlarına benzeyen bu saraylar, şehir içinde bir şehir oluşturuyordu. Ganimet arayan yağmacıların ilk ve en önemli hedefleri bunlar olmalıydı - Roma şehrinin açlıktan ölmek üzere olan halkından önce davranmayı başarabilirlerse elbette... Roma'nın güzel vücutlu, parfüm kokulu, kibar hanımları için dehşet dolu saatler ve günler sonunda kendilerini bir eşya gibi kaçırıp bulduğu ilk yatakta ırzına geçenin bir barbar mı, kendi kölesi mi, yoksa bir Romalı mı olduğu ne fark ederdi ki?

Romalı soylu bayanlar en leziz yiyecek ve içeceklerle donatılmış sofralarında bu konuyu sık sık konuşmuşlardı. Attila çeşitli ziyafetlerde yapılan bu konuşmalara onlarca kez tanık olmuş, Hunlar ve diğer vahşi hayvanlar hakkında anlatılan tüyler ürpertici hikâyelerin eşliğinde zevkin doruğuna çıkan kadınları izlemişti.

Fakat şu anda kuşatmacılar da en çılgın hayallerin eşliğinde zevkin doruğuna çıkıyor olmalıydılar. Saldırının her an başlayabileceğini düşünen Attila, elinde olmadan ürperdi.

Alarich'in ordusundaki hayvan postlarına bürünmüş, ok ve yayla silahlanmış, en büyük korkuları kendi cadaloz karıları olan derbeder Sarmatlar ile demir zırhlara bürünmüş, güçlü kuvvetli, doğuştan savaşçı Gotlar, bugüne dek asla görmemiş oldukları Romalıların lüks yaşam tarzlarını tahayyül bile edemezlerdi. Fakat tümü de bu yaşam tarzına tepeden dalmak istiyor, Romalıların birçoğunun iktidarsız ve entrikacı lapacılar ya da fanatik rahipler olduklarını biliyorlardı.

Etrafındaki derin sessizlik Attila'yı şaşırtıyordu. Birden aklına güneşin en yüksek olduğu saatte Romalıların kendilerinden geçercesine derin bir yorgunluğa kapıldıkları geldi. Görünüşe göre ne senatörler, ne köleler, ne rahibeler, ne de pazarcı kadınlar kendilerini bu yorgunluktan kurtaramıyorlardı. Attila, Roma'da yaşadığı tüm bu aylar boyunca, bütün bir şehrin nasıl olup da günün belli saatlerinde uykuya dalabildiğini bir türlü anlayamamıştı.

Hunlar gündüzü ve geceyi zaman dilimlerine bölmüyorlardı, fakat Attila Romalıların saat ve dakikalarına göre düşünmeyi çok çabuk öğrenmişti. Romalıların günleri, gece yarısından sonraki altıncı saatte başlıyordu. Yedinci saat, günün ilk saatiydi. Altı saat sonra gün ortasına ulaşılıyordu. Zeytin ve ekmekten oluşan ve bu saatte yenilen küçük öğün, aylardan beri bir rüya olmuştu. Romalıların sadece pek az kısmı mone adı verilen dokuzuncu saatte cena, yani akşam yemeği yeme lüksüne sahiptiler.

Fakat görünüşe göre bu uyku durumu sadece Roma vatandaşlarıyla, yabancı tacirlerle, köleler ve akla gelebilecek tüm kavimlerden oluşan lejyonerlerle değil, yedi tepeli şehrin havasıyla ilgili bir durum olmalıydı, çünkü Got karargâhında da en ufak bir faaliyet göze çarpmıyordu.

Aybars ve Geiserich'in tekrar tepeden yukarı tırmanmaları oldukça uzun sürdü. Hun şamanı kartal tüyleriyle süslenmiş âsâsını çok uzaklardan sallayarak Attila'ya selam verdi. Atıyla birlikte bir kaya parçasının üzerinde bekleyen Attila'nın etrafında giderek daha fazla Hun toplanıyordu.

Soylu bir kökenden gelmesine rağmen Aybars onlara ne yapacaklarını söyleyemez veya önderlik edemezdi. Şamanlar savaşçı değillerdi. Onlara çoğu zaman gerçek birer insan gözüyle bile bakılmazdı.

Attila, Aybars'ın büyülü bir dansa başlamasından sonra bile etrafındaki Hunların neden sessiz ve durgun olduklarını biliyordu. Hiç tanımadıklan bu yerde Gotlara daha fazla yaklaşmaktan çekiniyor, ellerinde azıcık olsun ganimet bulunmadan Tuna'ya geri dönmeye cesaret edemiyorlardı. Tümü birden kendisine, Attila'ya bakıyor, amcasının şaman dansını kendileri için kabul ve tercüme etmesini bekliyorlardı.

Attila amcasının işaretlerini anladı ve kavradı. Vücudunun içinde sevinç ve heyecandan oluşan sıcak bir dalganın estiğini hissetti. Derin bir nefes aldıktan sonra yüzüne geniş bir gülümseme yaydı ve eğerin üzerinde doğruldu. Sonra bir sıçrayışta yere atladı, ellerini yukarı kaldırdı ve bir sevinç çığlığı attı.

"Bir gün daha!" diye bağırdı diğer Hunlara. "Yarın, tüm Roma uykuya daldığı zaman... Öğle dinlenmesinde..."

Hunlar büyülenmiş gibi Attila'nın yüzüne bakıyor, dudaklarının arasından çıkan kelimeleri can kulağıyla dinliyorlardı. Tam hep bir ağızdan savaş çığlıkları atmaya başlayacakları anda, Aybars'ın keskin ıslığı onları durdurdu:

"Susun! Düşmanın plandan haberdar olmasını mı istiyorsunuz?"

Hunlar, yollara düştüklerinden bu yana, ilk kez öfkeli bir şamanın emrine uyuyorlardı.

"Sakın Alarich'i hafife almaya kalkmayın" dedi Aybars. Attila ve Geiserich'le birlikte, yurdunun önündeki ters çevrilmiş kazanın üzerinde oturuyordu. Çadırın renkli örtüsü yukarı kıvrılmıştı. yan duvarlar açılarak içerisinin havalanması sağlanmıştı. Daha basit olan diğer yurtlardan yüz adım kadar uzaklıkta bulunuyordu. Adamlar az önce kızlar tarafından getirilen keçi sütünü tahta bardakların içinden küçük yudumlarla içiyorlardı.

"Alarich, Vizigotların kralı Gaina gibi ikiyüzlü ve Radagis gibi körlemesine ileri atılan bir budala değil" diye devam etti Şaman sözlerine. "O, cesur Baltha soyundan geliyor, yani ırkının en asillerinden biri. Buna rağmen öldürülen can düşmanı Stilicho olmasaydı, Alarich bugün Roma kapılarına dayanmış olamazdı."

Attila amcasının anlattıklarını ilgiyle dinliyordu. Roma'nın en iyi öğretmenlerinden diyalektik ve retorik dersleri aldıktan sonra, farklı görüşlerin ne büyük bir öneme sahip olduğunu anlamış, her şeye başka gözlerle bakmaya başlamıştı. En önemsiz gibi görünen ayrıntılara bile dikkat etmeyi öğrenmişti. Eskiden büyümekte olan tüm delikanlılar gibi alelacele bir görüş bildirir, sonra da utanmak zorunda kalmamak için yanlış olduğunu bile bile bu fikri savunmaya çalışırdı. Şimdi ise farklı bir yöntem uyguluyordu. Önce konuşulanları dikkatle dinliyor, karşısındakinin ne düşündüğünü iyice anlamak ve zaman kazanmak için hiçbir şeye itiraz etmiyor, ancak kendi düşüncelerinin yeterince olgunlaştığını düşündüğü zaman konuşmaya başlıyordu.

Başlangıçta bunu tekrar tekrar denemişlerdi. Attila başlangıçta oldukça zorlanmasına rağmen, sonradan diğerlerinin konuşmasına izin vermenin yetenek ve zekâyla ilgili olduğunu anlamıştı. Ve şimdi Aybars'ın da aynı yönteme göre hareket ettiğini anlıyordu. Şaman, büyük bilgisini başka-

larına ders vermek veya kendi görüşlerinin doğruluğuna ikna etmek için kullanmıyordu. Tam aksine, yapılan her itirazı, her farklı görüşü, büyük dans elbisesini oluşturan kuş tüyleri, metal plakalar ve değerli taşlar gibi dikkatle topluyordu. Bu elbisenin yapımı asla sona ermiyordu ve şaman her akşam büyük bir sabır ve dikkatle onun üzerinde çalışıyordu. Şimdi de bir yandan şarkı söyler gibi konuşuyor, diğer yandan da yine değerli elbisesi üzerinde çalışıyordu.

"*Imperium Romanum*'da son derece alışılmadık şeylerin olup bittiğini unutmamalısınız. İmparatorluk aslında çoktan öldü, fakat sözde düşmanları onu hayatta tutmaya devam ediyor."

"Nasıl oluyor bu?" diye sordu Attila.

"Stilicho ve Alarich'i ele alalım. Stilicho, Vandalların soylu sınıfına mensuptu. Babası İmparator Theodosius zamanında çok önemli askeri görevlerde bulunmuştu. Bu nedenle Stilicho, Cermen kökenine rağmen Roma'da doğmuş ve bir Romalı gibi yetiştirilmişti. Bizim gibi o da göçebe Cermen kavimlerinin dili olan lingua franca'yı biliyor, bunun yanı sıra doğu dili olarak şimdi senin de bildiğin Yunanca'yı, kudret, yasama ve yürütme dili olarak da Latince'yi konuşuyordu."

"Bunun şimdi ne önemi var?" diye sordu Geiserich sabırsızlıkla.

"Alarich'i ne kadar iyi tanıyabilirsek, Roma'yı da o derece iyi anlayabiliriz."

"Az önce Vizigot kralından değil, Stilicho'dan söz ediyordun."

"Sabırlı ol, Geiserich. Az sonra ona da geleceğim."

Attila Vandal soylusuna alaycı bir bakış fırlattı.

"Baksana, imparatorluğun en önemli adamı senin kavminden!" dedi. "Hatta o iki Roma imparatorunun vasisi, bi-

rinin damadı ve ölümüne kadar da imparator Honorius'un kayınpederiydi, hem de tam iki kez!"

"Stilicho öldü!"

"Alarich gibi düşünmeyi başarsaydı, bugün hayatta olabilirdi" dedi elbisesiyle meşgul olmaya devam eden şaman. "Alarich, kavminin tüm kabilelerinin itaat ettiği ilk önder. Theodosius'un ölümünden bir yıl önce, Frigidius Nehri'nin kıyısında, korkunç bir bora fırtınasının tam ortasında öteki imparator Eugenius'u mağlup etmesinden yana bu böyle. Alarich Romalıların güçlü bir müttefikiydi, ta ki Stilicho onları Sava ile Tuna nehirlerinin Karadeniz'e döküldüğü yerdeki topraklara yerleşmelerini söyleyene kadar..."

"İyi ama bu onların her zaman düşledikleri bir şey değil miydi?" diye sordu Attila. "Tüm Cermenler etrafı bir çitle çevrili küçük bir tarla ile küçük bir köy evinin hayalini kurmazlar mı?"

"Çok doğru" dedi Aybars gülerek. "Kuzeyde ve doğuda açlık çektikleri zaman zarfında gerçekten de en büyük hayalleri buydu. Fakat sonra ter yerine kanla suladıkları topraklarda hasadın ne kadar verimli olacağını fark ettiler. Şehirlerdeki altın ve mücevherlerin ışıltısı, sıcak güneydeki tatlı yaşam tümünün gözünü kör etmişti. Artık vahşi topraklarda ter döken çiftçiler değil, gerçek birer savaşçı olmak istiyorlardı. Alarich sadece sıradan bir ordu komutanı değil, tüm Vizigot kabilelerinin kralı ve önderi olmaya zorlamalarının da gerçek sebebi buydu."

"Fakat Stilicho onların parmaklarına çok çabuk bastı" dedi Geiserich sırıtarak. "Yaklaşan tehlikenin ne kadar büyük olduğunu fark etti ve Ren havzasında onları çembere aldı. Gotlar tümüyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardı..."

"... fakat diğer imparatorluk naiplerinin kıskançlık ve hasetleri imdada yetişti" diye lafa karıştı Attila.

"Evet, gerçekten de Doğu Roma'nın on iki yaşındaki imparatoru Arkadios'un vasisi Rufinus, Stilicho'ya bir ültimatom göndermişti: Bu bölgeyi acele terk etmesini, çünkü burasının Batı Roma değil, Doğu Roma toprağı olduğunu ihtar ediyordu."

"Stilicho'nun geri çekilişi hiç de bir Vandal'a yakışır bir davranış değil" dedi Geiserich.

"Stilicho'nun intikamı çok acı oldu" dedi Aybars. "O zamanlar olup bitenler hakkında pek çok şey duymuş olmalısınız. Bu nedenle şimdi benden gerçeği dinleyin: Doğu Roma savaşçılarına o zamanlar Gaina komuta ediyordu. O da Alarich gibi bir Cermen ve neredeyse tüm Gotlar gibi Aryan mezhebinden bir Hıristiyandı. İmparator Theodosius'un ölümünden ve imparatorluğun iki oğlu Honorius ile Arkadios arasında paylaştırılmasından sonra, Stilicho tarafından Doğu Roma birliklerinin başına getirilmişti. Sonra Arkadios onun yetkilerini elinden aldı. Doğu Roma'nın bu uyuşuk ve kıt akıllı hükümdarının danışmanı ve koruyucusu Rufinus, evlerine geri dönen Ostrogotları iyi ya da kötü karşılamak durumundaydı. Ne de olsa Ostrogotlar imparatorluk adına asiler ve taht gaspçılarıyla savaşmış, üstelik başarılı da olmuşlardı. Arkadios ve vasisi, Gaina'nın önderliğinde Konstantinopolis'e geri dönmekte olan birliklere doğru at sürdüler. Hatta Rufinus Cermenlerin şerefine omuzlarına bir Cermen kürkü bile atmıştı."

"Bununla ne elde etmek istiyordu?"

"Rufinus, bu şekilde kendisini Doğu Roma imparatorluğu kuvvetlerinin gerçek başkomutanı olarak kabul ettirmek istiyordu. Fakat Cermenler Theodosius için zafer kazandıkları esnada Rufinus orada değildi. Onun kendilerini pohpohlayarak neye ulaşmak istediğini pek çabuk kavradılar. Gaina'nın maiyetindeki Got önderleri onunla kısa bir süre tartış-

tılar. Rufinus ansızın kendisini üzerine doğrultulmuş kılıçların arasında bulmuştu. Atını kılıçların arasından kurtarmayı başardığında, bu defa talihsiz bir şekilde mızrakların arasına düştü. Onun yerini alan hadım Eutropius ise Rufinus'tan çok daha kurnaz ve hilekârdı. Eudoxia adındaki güzel ve şehvetli Cermen kadınını imparatorun yatağına sokan da bizzat onun kendisiydi. Eudoxia, iki sene öncesinden ölümüne kadar, imparatorun dua ve ayin dışında bir şeyle ilgilenemeyecek kadar güçsüz düşmesini başarıyla sağlamıştı."

"Ya Stilicho?" diye sordu Geiserich şaşkınlıkla.

"Stilicho o zamanlar oradan birkaç günlük mesafede bulunuyordu" diye cevap verdi şaman taklit edilmesi mümkün olmayan bir kıkırdamayla. Attila kuş cıvıltısına benzer bu gülüşün, geçen gece kendisini ne kadar şaşırtmış olduğunu düşündü. Şimdi anlıyordu ki amcası Aybars, kapılarını ancak pek az kişiye açan öteki dünyanın eşiğinde durduğu zaman bu şekilde gülüyordu.

"Alarich sonra ne yaptı?"

"Tuna kıyısındaki eyaletlere doğru yola çıktı. Kimsenin aklına onu durdurmak gibi bir düşünce gelmiyordu. Helenler bile Thermopyl Geçidi'nde onu törenle karşılayarak, şehirlerine davet ettiler. Alarich şarap ve ekmek yiyerek yan gelip yatarken, Gotların atları Delphi'nin kutsal sularından içiyor, askerler dev sütunların dibine işiyor ve etraflarındaki kadın ve kızlara bir zamanlar tanrıların yaptığı gibi sahip oluyorlardı."

"İyi ama Vizigotların bizim önümüzden kaçmış oldukları söylenmez mi hep?" dedi Attila şaşkınlıkla.

"Elbette bizim önümüzden kaçtılar, hem de tam iki kere! Başlangıçta, Alarich'in henüz önemli bir görev üstlenmediği dönemlerde, sonra da Uldız Han'ın Gaina'nın başı karşılığında Bizans hadımlarından anlaşmalar kopardığı zaman.

Alarich bunu duyduğu zaman soğuk terler dökmeye başlamıştı, çünkü Hunlarla birleşmiş Doğu Roma lejyonlarının karşısına çıkacak kadar cesur değildi. Alpleri aşarak Padus Nehri vadisine çekilmeyi tercih etti."

"Yaklaşık dokuz yıl kadar önce" diye atıldı sahip olduğu bilgiyle caka satmak isteyen Attila. "Hıristiyanların 401. yılının 18 Kasım günü. O zamanlar imparator Milano'da oturuyor ve en önemli generali Alplerin kuzeyindeki Raetia'da başka Vandallara ve Alanlara karşı savaştığı için, Galya'ya kaçmaya hazırlanıyordu."

"Evet, fakat sonra Doğu Roma yardım çağrısında bulundu. Stilicho doğruca Adriyatik Denizi'nin üzerinden Korinth'e çıktı ve Vizigotları Doğu Roma'nın ilk imparatorunun ismine atfen Arkadia adı verilen bölgede çembere aldı. Hem de su kıtlığı çekilen bir yaylanın tam ortasında. Stilicho nihayet Doğu Roma imparatorluk sarayındaki rakiplerini yerlerinden edecek mekanizmayı oluşturmuştu."

"Daha önce bundan söz edildiğini hiç duymamıştım" dedi Geiserich.

"Çok doğal, çünkü bu hareket başarısızlığa uğradı ve uzun zaman boyunca bu konuda tek kelime bile edilmedi" dedi Aybars ve bir müddet kuş gibi cıvıldadı. "Arkadios en önemli memurlarını ve danışmanlarını o çöle gönderebilecek kadar güçlü değildi. Aslında Stilicho'nun bunu bilmesi gerekirdi. Pekâlâ, şimdi bana söyleyin bakalım: Batı Roma orduları başkomutanı olan Vandal generalinin yerinde siz olsaydınız, tuzağa düşmüş eski müttefiklerinizle ne yapardınız?"

Aybars elindeki dikiş malzemelerini bir kenara koydu ve saz bir sepetin kapağını açtı. İçinde ağzı sıkı sıkı kapalı kil bir testi vardı. Aybars'ın elleri yavaşça testinin üzerinde dolaştı ve Cermenlerin Run harflerine benzer bir tamga çizdi. Attila bu ilginç arpağı daha önce birçok kez görmüştü, fakat Geiserich elinde olmadan soluğunu tuttu.

"Ne yapıyor?" diye fısıldadı Attila'ya dönerek. "Bu bir sunu töreni mi?"

"Kendisine tanrıların yiyeceğinden alıyor" diye karşılık verdi Attila.

"Evet?" diye sordu şaman. "Stilicho'nun yerine siz olsaydınız ne yapardınız? Bu tür soruları kendinize sık sık sormalısınız, çünkü günün birinde mutlaka siz de benzer kararlar vermek zorunda kalacaksınız. Sen de, Attila ve sen de, Geiserich..."

"Bunun olacağını pek sanmam" dedi Geiserich acı dolu bir sesle. "Biz Vandallarda tüm yarışmalarda birinci gelmeyen biri asla kral olamaz!"

Aybars belli belirsiz gülümsedi. Sonra yavaşça kil testinin kapağını açtı ve içinden üç parmağıyla silindir biçimli gümüş bir kutu çıkardı. Bu kutu yaklaşık olarak bir kadının avuç içi büyüklüğünde ve iki parmak yüksekliğindeydi. Yan taraflarında gümüş yuvalar içine yerleştirilmiş bir düzine Kaplan Gözü vardı. Kutunun kapağında bu değerli taşların daha büyükleri göze çarpıyordu, en büyükleri ise kapağın tam ortasındaydı. Ortadaki taşla kenardakiler arasında mavinin her tonunu yansıtan lacivert taşlar vardı.

Aybars büyük bir dikkatle kutunun kapağını açtı, sonra da içinden küçük bir kadına benzeyen, gri renkli bir kök çıkardı. Kadının uzun saçları, dolgun göğüsleri, geniş kalçaları, ileri çıkık bir karnı ve birbirine dolanmış kök bacakları vardı: Bir *insan-kökü*...

Geiserich derin bir soluk aldı. Attila da vücudunda âni bir sıcaklık dalgasının dolaştığını hissediyordu.

"İşte benim *insan-köküm*" dedi Aybars şefkat ve sevgi dolu bir sesle. "Biz şamanlar buna benzer köklerden, büyük duvara kadar uzanan geniş topraklarda ender olarak yetişen *roccoco* bitkisinden, Karpatlarla Bataklık Denizi arasındaki Bin-Meyve-Ağacı'nın ezilmiş yapraklarından ve yaralı haş-

haş bitkisinin gözyaşlarından öyle bir toz hazırlarız ki, sarhoşluk veren tüm içkilerden çok daha etkilidir."

Aybars bu tozdan küçük bir tutam aldı, sonra da Attila ve Geiserich'e uzattı. "Bunu burnunuza çekmeniz gerekiyor."

"Bunu yapabilir miyiz?" diye sordu Attila şaşkınlıkla.

"Neden olmasın?" diye karşılık verdi ve burnuna ateşin etrafında oturan koca bir savaşçı topluluğuna bile yetecek bir tutam toz daha çekti. "Evet, Geiserich, o zamanlar Batı Roma lejyonlarının ve müttefik ordularının başkomutanı sen olsaydın, Alarich'in kaderi nasıl olurdu?"

"Bir daha imparatorluğa zararlarının dokunmaması için onları rüzgârın dört bir yanına dağıtırdım."

"Ne kadar garip" dedi şaman ve kendi kendine bir şarkı mırıldanmaya başladı. "Doğu Roma, kısa bir süre önce Skir halkını işte bu yöntemle cezalandırmaya başladı. Gerçi Uldız Han'ın talihsiz müttefikleri hâlâ hayattalar, fakat biz Hunlara olan bağlılıkları yüzünden, Romalılar tarafından daha önce köleleştirilen hiçbir halkın uğramadığı kadar ağır cezalara çarptırıldılar."

"Onlara ne oldu?" diye sordu Geiserich.

"Artık Skir diye bir halk yok" diye karşılık verdi şaman. "Neredeyse tüm önderleri ve en cesur savaşçıları lejyonerler tarafından öldürüldü veya çarmıha gerildi. Kadınlarının ve kızlarının ise artık adları bile anılmıyor. Göz açıp kapayana kadar dünyanın dört bir yanındaki köle pazarlarına dağıtıldılar. Fakat normal koşullar altında her şeyleri alındıktan sonra serbest bırakılan güçsüzler ve değersizler bile artık ortalarda görünmüyorlar..."

"Onlar da mı öldürüldü?" diye sordu Attila.

"Daha kötüsü, oğlum!" dedi Aybars şarkı söylercesine. "Çok daha kötüsü... Hayatta kalanlar, ancak kendi halklarından biriyle bir daha asla konuşmayacaklarına yemin etmek suretiyle canların kurtarabildiler. Bundan böyle imparatorlu-

ğun herhangi bir yerinde birbirleriyle karşılaştıkları zaman birbirlerine bakamayacaklar, el sıkışamayacaklar, birbirleriyle konuşamayacaklar ve elbette ki bir aile kuramayacaklar."

"Tüm bir halkın ruhunu aç ve susuz bırakmak demek bu!" diye bağırdı Geiserich yumruklarını sıkarak. Şaman ise vücudunun üst kısmını yavaşça iki yana sallamaya başlamıştı.

"Roma, bin yıldan bu yana az önce söylediğinden başka bir şey düşünmüyor, Geiserich! Halkları mağlup ediyor, onları sömürüyor ve imparatorluğun dört bir yanına dağıtıyor. Stilicho ise Vizigotların karşısında daha akıllıca davranmayı düşünüyordu..."

"Ben olsam sadık bir vasal kazanmak için Alarich ve Gotlarının çekip gitmesine izin verirdim" diye atıldı Attila.

"Evet, Stilicho da aynen böyle düşünmüştü. Zaten böyle de yapmak zorundaydı, çünkü imparatorluğun sorumlu olduğu yarısında peş peşe sorunlar belirmeye başlamıştı. Ren boylarında, Galya'da ve Afrika'daki tahıl ambarlarında... Epidaurus Dağları'nda beklemekte olan Alarich, oradan sıvışabilmek için uygun bir fırsat kolluyordu. Onu çok iyi anlayabiliyordum, çünkü o sarp dağların arasındaki derin vadiler, düzlüklerde yaşamaya alışmış insanlar için hiç de uygun bir yer değildi. Gotlar her gece Thing adını verdikleri toplantılar düzenliyor ve içlerinde bulundukları bu kötü durumdan bir an önce kurtulacaklarına dair birbirlerine yeminler ediyorlardı. Fakat Alarich ateşli delikanlılık çağını çoktan geride bırakmıştı. Stilicho'nun Alplerin kuzeyindeki isyanları bastırabilmek için Pannonia'dan ayrılmasını sabırla bekledi. Sonra da büyük yağma seferine çıktı..."

"Buna rağmen Stilicho onu üç kere mağlup etti ve İtalya topraklarının dışına attı" dedi Geiserich.

"Ve her defasında biz Hunlardan yardım istedi" diye onayladı onu Aybars. "Aynı yılın Kasım ayında Asti'de, sonraki Nisan'da Polentia'da, yazın da Verona'da..."

"Bu başarıların şerefi sadece Hunlara ait değil" dedi Geiserich. "Alan ve Vandalların da Roma generaline katıldıklarını unutmayın."

"Bundan doğal bir şey olamazdı zaten" dedi Attila. "Doğu Roma İmparatoru Arkadios, 10 Ocak günü oğlu Theodosius II.'yi Augustus ilan etti. Böylece o budala Arkadios'a bir çocuğun eşlik edeceği ve Roma İmparatorluğu'nun en güçlü kişisinin bundan böyle de Stilicho olarak kalacağı kesinlik kazanmıştı."

"Alan ve Vandalların tümü Stilicho'ya katılmış değil" dedi Aybars. "Birçoğu yıllar boyunca Alplerin kuzeyinde oradan oraya gezip durdu ve karşısına çıkan her şeyi yerle bir etti. Roma lejyonerlerinin ve silahlı sınır muhafızlarının bulunmayışından dolayı pek çok tarlanın artık sürülmediğini ve halkın duvarlarla çevrili yerleşim yerlerine sığındığını sık sık duyuyorum."

"Buna rağmen Vizigotlar beş yüz yıldan bu yana Roma'yı kuşatan ve Romalıları kendi duvarlarına hapseden ilk Cermen kavmi."

"Aslında bu bizim için büyük bir fırsat" dedi Attila düşünceli bir tavırla. "Roma İmparatorluğu'nun kuzey ve kuzeydoğudaki sınır kaleleri yavaş yavaş yok oluyor. Doğu Roma ancak kendi yağında kavruluyor, Batı Roma ise ha çöktü, ha çökecek. Alplerin kuzeyinden Galya'ya kadar olan tüm bölgelerin bizim olmasını kim ve ne engelleyebilir ki?"

"Atak olmak delikanlılığın şanındadır" diye karşılık verdi şaman sallanmaya devam ederek. "Evet, imparatorluk dağılıyor, fakat şu anda en az yaralı ve kör bir ayı kadar tehlikeli, belki de daha fazla. İmparatorluğun en büyük şehrini kaybetmesine bu nedenle seviniyoruz zaten..."

Şaman ansızın sustu ve gözlerini ardına kadar açarak hiç kıpırdamadan Attila'ya baktı.

"Biliyor musun?" diye sordu sonra. Attila başını salladı.

"Neyi biliyor muyum?"

"Zavallı ve utançtan yerin dibine giren Hun kardeşlerimizin bu gece yeraltı mezarlarını kullanarak nasıl içeri girebileceklerini..."

"Hayır" diye karşılık verdi Attila hiçbir şey anlamadan. "Bunu nasıl bilebilirim ki?"

"Yeraltı mezarlarına şehirden nasıl girileceğinin planı sende" dedi Geiserich. "Bendeki parça ise çıkışı bulmaya yarıyor..."

"Ya Laudarich'in planı?"

"Onu kaybetmiş... Hem de daha şehirden bile ayrılmadan!"

"Hunların en iyilerine önderlik edeceksin!" dedi Aybars. "Sadece birkaç kişiye. Karanlık basınca onları yeraltı mezarlarına sokacak, sonra da şehirden dışarı çıkartacaksın. Orada güneş kartal noktasına ulaşana kadar bekleyeceksin. Sonra da kararlaştıracağımız şekilde hareket edeceksin..."

"Bu... bu mümkün değil" diye kekeledi Attila. "Bugüne kadar yarışmalarda sadece tahta yüzükler kazandım. Metal bir yüzüğe sahip olmadığım sürece, hiçbir savaşçı bana itaat etmez."

"Yanılıyorsun, kardeşim Muncuk'un oğlu! İlk demir yüzüğü, Romalıların önünde attan düştüğün zaman kazandın. Rehinemiz Aetius, gösterdiğin cesaret yüzünden seni öylesine takdir etti ki, Karaton Kağan seni demir yüzükle ödüllendirdi."

Attila ansızın kıpkırmızı kesildi.

"Bu gerçek mi?" diye sordu heyecandan kesik kesik konuşarak.

Geiserich ve Aybars, kahkahalarla gülerek delikanlının omuzlarına sert şaplaklar indirdiler.

4
Dünyanın Direği Parçalanıyor

Kızgın öğle sıcağında Porta Salaria'dan göğe doğru alevler yükselmeye başlamıştı. Hıristiyanların zamanına göre 410 yılının 23 Ağustos günü bu nedenle diğer yaz günlerinden çok daha sıcak başlamıştı.

Bütün Roma uyuyordu.

Şehrin kuzey surlarındaki alevlerin hemen altında tıknaz ve güçlü vücutlu, genç ayıları andıran birtakım gölgeler, gerçek olamayacak kadar sessiz günün içinde oradan oraya koşturuyordu. Her tarafı ateşe veriyor, kapıların ve savunma kulelerinin üzerindeki lejyonerlerin işini çıt çıkarmadan bitiriyor, bir kedi çevikliğiyle duvarlara tırmanarak, uykudaki nöbetçilerin bir daha uyanmamalarını sağlıyorlardı.

Hun öncü birliğine Attila komuta ediyordu. Adamlarından daha önce görülmedik ve duyulmadık bir şey yapmalarını istemişti. Çok, çok eski zamanlardan bu yana Hun savaşçıları düşman şehrine dörtnala giden bir at üzerinde yay, ok, kılıç ve kementle silahlanmış olarak değil, aksine yaya ve ellerinde birer bıçak olduğu halde saldırıyorlardı. Ve ansızın Hun savaşçılarının içinde çok eskilere ait bir anı belirdi... Bundan tam yedi yüz yıl önce en yüksek dağların ve en derin vadilerin üzerinde dev bir taş yılan gibi uzayıp gi-

den savunma duvarı da güneydeki altı krallık tarafından kendilerinin, yani Hunların ataları Hsiung-nu'ların yağma yollarını kapamak için yapılmamış mıydı?

Attila bu kez küçük bir yağ lambasının cılız ışığında yeraltı mezarlarının arasından geçerek, bu dev şehrin doymak bilmez kudretinin tam ortasına çıkmayı başarmıştı. Cesaretlerini, önderlerini ve şereflerini kaybeden Hun savaşçıları için, hiçbir ceza bundan daha ağır olamazdı.

Attila da kendisini daha önce hiç bu kadar kötü hissetmemişti. Fakat yaptıklarının doğru olduğunu biliyordu. Hun savaşçılarının soluk soluğa gün ışığına çıkmalarından ve Attila ile Geiserich'in kendilerine verdiği talimat doğrultusunda ilk yangını çıkarmalarından sonra, Attila bu günün yaşamında yeni bir dönüm noktası olacağını anlamıştı. Artık bir rehine, hakkındaki kararları başkalarının verdiği bir delikanlı değildi. Şu âna kadar yaptığı her şey, bakışlarıyla ve belli belirsiz el hareketleriyle verdiği tüm emirler, sadece ve sadece kendi kararıydı.

Savunma kulesine çıkanların sonuncusu olan Geiserich, hafifçe topallayarak geri döndü. Aşağıda kendisini bekleyenlere doğru hafifçe güldü ve baş parmağını yukarı kaldırdı. Attila Vandal'in işaretini derhal anladı ve kapıya doğru koşmaya başladı. Birkaç Hun savaşçısı da onu takip ediyordu. Hep birlikte kapıların üzerindeki ağır kalasları kaldırdılar, omuzlarıyla kanatlara yüklendiler ve menteşelerin gıcırdayarak döndüğünü fark edince rahatlayarak derin bir soluk aldılar.

Attila kapı duvarlarının gölgesinden parlak gün ışığına sıçradı. Via Salaria, şehrin dışında da en az duvarların ardında olduğu kadar ıssızdı. Attila gözlerini kırpıştırdı. Her şeyin bu kadar basit olmasını aklı almıyordu. Kendisi, on beş yaşındaki bir delikanlı, atları dahi olmayan bir avuç bozkır

savaşçısıyla birlikte, dünyanın en iyi organize edilmiş şehrinin kapılarını dışarıda bekleşen Cermenlere açmıştı.

Attila kollarını yukarı kaldırdı ve aynı anda amcası Aybars'ın taklit edilmesi mümkün olmayan cıvıltısını duydu. Roma yolunun sağında ve solundaki çalılıkların arasından küçük, yerinde duramayan ve garip derecede ıslak bir görünüme sahip olan atların üzerinde bir grup Hun savaşçısı ortaya çıkmıştı. Atlarını doğruca Attila'nın üzerine doğru sürüyorlardı. Hemen artlarında da kıpkırmızı suratları ve görkemli sakallarıyla tozu dumana katarak koşan Gotlar geliyordu. Toz, çok büyük bir tehlikeydi. Çalıların arasında bekleyen Hun atları da saatler boyunca ıslak örtüler ile sakinleştirilmiş ve toz kaldırmaları önlenmişti.

Sonuçta hareket başarılı olmuştu.

Got ordusunun yakınlarındaki Hun karargâhından birkaç delikanlı hızla kapılara yaklaşıyordu. Bir yandan kendi atlarının sırtında duruyor, öte yandan da yanlarındaki üç, dört binicisiz atın dizginlerini tutmaya çalışıyorlardı.

Attila içlerinden birkaçını tanıyordu. Aybars'ın yaklaşık yüz kişiden oluşan bir topluluğa Muncuk'un oğlu Attila'ya bağlılık yemini ettirmesinden sonra yapılan hazırlık çalışmaları esnasında onları görmüştü. Attila yüzünde mutlu bir gülümsemeyle onları bekledi, sonra yanına ulaşan binicisiz, fakat değerli silahlarla yüklü ilk atın sırtına atladı. Yüksek eğerin üzerine yerleşir yerleşmez dilini şaplattı ve adamlara atları daha hızlı sürmelerini emretti.

Aynı anda da yeniden Geiserich'i gördü. Genç Vandal ellerini yukarı kaldırmış, ter içindeki Hun atlarının arasında duruyordu. Attila atının boynuna eğildi, hemen yanındaki binicisiz bir atın dizginlerini yakaladı ve Geiserich'e uzattı.

"Bu kadarcık vakit harcayabiliriz" diye bağırdı gülerek. Vandal dudaklarını ısırdı ve büyük bir çabayla küçük atın

üzerine binmeyi başardı. Attila bu genç adamın aklından neler geçtiğini tahmin edebiliyordu. Geiserich, topal bir piç olarak asla halkının savaş önderi ve kralı olamayacağını çok iyi biliyordu.

Attila üzgündü, fakat bu durumu değiştirmek için yapabileceği bir şey yoktu.

Hunlar hâlâ gerçek bir savaş gücü oluşturamadıklarının farkındaydılar. Ellerinde çok iyi silahlar vardı, oysa zaman geçtikçe yaptıkları baskın da etkisini yitiriyordu. Altlarındaki küçük atlar da bu durumu değiştiremezdi, çünkü Ebedî Şehir'e yaptıkları ani saldırının en zor noktasına gelmişlerdi.

Roma, şaşkın ve inanmaz olarak, öğlen uykusundan ancak şimdi uyanıyordu. Atların nallarından yükselen gürültü duyulur duyulmaz, şehri müthiş bir panik dalgası sardı. Romalılar inleyerek ve kendilerine acıyarak fatihleri beklemeye başlamışlardı.

"Neler oluyor? Erkekler nerede?" diye bağırdı kadın sesleri.

"Roma'yı yakacaklar mı?"

"Dünyanın direği... parçalanıyor!"

Hiç kimse alevlere kurban olan yapıların, silah depoları ile haftalardan bu yana içinde bir tek hayvan dahi bulunmayan ahırlar olduğuna dikkat etmiyordu. Hatta panik içinde sağa sola koşuşturan Romalılar istemeden devirdikleri yağ lambalarıyla yangınlar çıkartıyor, fatihler de küfrederek ev sahiplerine ve kölelerine alevleri derhal söndürmelerini emrediyorlardı.

Öncü Hun birliğini, korkunç lanetler okuyan, fakat gene de büyük çoğunlukla kralın emirlerine sadık kalan Vizigot savaşçıları takip ediyordu. Şehrin her yanından, o güne dek bir şehri fethetmiş olan askerlere verilen en garip emirler yükseliyordu:

"Yakmayın, öldürmeyin!"

"Hıristiyan olduğunuzu unutmayın!"

"Sadece yağmalayın ve alın!"

"Ateş ve ölüm, ganimetin düşmanıdır!"

Aynı anda şehrin güneyinde ve doğusundaki tepelerden hücum borularının tüyler ürpertici sesleri yükselmeye başladı.

Attila'nın atlıları şehrin iç kısmında, Porta Collina'daki eski surlara ulaşmış ve iki gruba ayrılmışlardı. Gruplardan biri Geiserich ile Doğan adındaki genç Hun savaşçının peşinden gitmiş, diğeri Attila'nın yanında kalmıştı.

"Yarın sabah şehrin valisinin sarayında bir zafer kutlaması yapacağız!" diye bağırdı genç Hun. "Sabahleyin, dokuzuncu saatte..."

"Kadınlardan birkaçını bana bırak!" diye homurdandı Geiserich.

"Tümü senin olsun!" diye bağırdı Attila mağrur bir tavırla. "Romalı veya Cermen kadınlarıyla kendimi harcayacak değilim ya!"

Geiserich güldü. "Göreceğiz! Göreceğiz!" İri cüssesine rağmen ufak yapılı Hun atının üzerinde şimdi daha sağlam oturuyordu. Atın dizginlerine asılarak, emrine verilen grupla birlikte birkaç adım ötedeki *Porta Nomentara*'ya geri döndü.

İlk fatihlerin sadece bir tek görevi vardı: Şehrin içlerine ilerlemek, kavgadan mümkün olduğunca kaçınmak ve içten açmak için olabildiğince çok kapıya ulaşmak. Geiserich'in grubunun ise daha riskli başka bir görevi vardı: Önce *Porta Nomentara*'yı açacak, sonra şehrin kuzeydoğusundaki *Porta Decumana*'ya ilerleyecek ve bu arada şehir muhafızlarının kışlasını ele geçirecekti.

Bütün Roma büyük saldırının kuzeyden, Kral Alarich'in ana karargâhını kurduğu Arricia Tepesi'nden gelmesini bekliyordu. Gerçi böyle de oldu, fakat aslında bu saldırı biraz

gürültüden, biraz çalı çırpı dumanından ve tepeden tırnağa silahlı Cermen askerleriyle hiçbir ilgileri bulunmayan birkaç delikanlıdan ibaretti. Aybars, şehri açlıktan kırmadan ve sokak savaşlarına gerek kalmadan da zapt edebileceği konusunda Alarich'i ikna etmişti.

"Sen de biz Hunların yaptığı gibi yap" demişti ona. "İlk oku rakibinin seni beklediği yönden fırlat. Böylece onu düşüncesinin doğruluğuna inandırır ve diğer tüm olasılıklar için gözlerinin kör olmasını sağlarsın. Romalılar imparatorlardan, krallardan, generallerden ve onların lejyonerlerinden görkemli çıkışlar yapmalarını beklerler. Tiyatro temsillerinin etkisi onlar için çok büyüktür. Kazandıkları zaferler bin yıldan beri onları haklı çıkardı, şimdi ise çok büyük bir hata yapıyorlar: Onlar lejyonlan için, generallerinin şöhret kazanması için, Roma, Bizans veya imparatorlarının şanı için savaşıyorlar. Tek amaçları kendilerini doyuran, giydiren, şan ve şeref kazandıran imparatorluğa hizmet etmek. Biz ise kazanmak istiyoruz. Her birimiz! Her yerde! Hiç beklenmedik bir anda! Çabuk ve büyük kayıplar vermeden! Bu nedenle şehre her taraftan girmeli ve Hunlar kadar hızlı davranmalısınız!"

Attila küçük, fakat güçlü ve hareketli atının üzerinde, kendisini her geçen dakika daha iyi hissediyordu. Hun eğerine oturmayalı yaklaşık bir yıl olmuştu. Ansızın bu muhteşem hayvanlarla binicileri arasındaki birliğin ne kadar olağanüstü bir şey olabileceğini hatırladı.

Sonra batıya doğru iki birlik daha gönderdi. Birliklerden biri Sallustianus ve Lukullus bahçelerinden, diğeri de eski *Porta Quirinalis*'ten geçerek Tiber'e kadar uzanacaktı.

"Tiber köprülerinde bol dumanlı birkaç küçük yangından başka bir şey istemiyorum!" dedi adamlarına son bir kez daha. "Yeter ki Romalılar şehrin her tarafında olduğumuzu

bilsin! Geri kalan, kölelerin ve açlıktan ölmek üzere olanların işi! Emin olun, onların neler yapabileceklerini çok iyi biliyorum! Lejyonerlerle ve muhafızlarla çarpışmaya girmekten sakının! Hele togalarının kenarlarında renkli şeritler taşıyan soylularla, asla! Onlar genellikle artık zamanlarının dolduğunu anlamamış olan senatörlerdir."

Attila yüksek sesle güldü ve ilk atlı Vizigot birliğini görünce neşeyle dilini şaklattı. Vizigotlar *Porta Collina*'ya ulaşınca, elini sallayarak onlara İmparator Diokletian Hamamları'na doğru ilerlemelerini işaret etti. Kendisi ise *Vicus longus* üzerindeki dev kompleksin kuzeybatısında beklemeye devam etti. Quirinal ile Viminal tepeleri arasında uzanan bu dümdüz cadde, doğruca şehrin eski bölümüne açılıyordu. Hun atlıları kaybettikleri zamanı burada telafi edebilirlerdi.

Başka bir öncü birlik ise herhangi bir direnişle karşılaşmadan Viminal Tepesi'nin öte tarafında, kuzeydoğudan güneybatıya uzanan *Vicus patricius* üzerinde Suburra'ya ulaştı, orada yine bir direnişle karşılaşmadan şehrin tehlikeli eski bölümünü baştan başa kat etti ve görkemli Colloseum ile Forum Romanum arasındaki tapınak karmaşasında yine Attila ile buluştu. Bu şekilde ilk büyük hedeflerine, kudret merkezi imparatorluk forumuna ulaşmayı başarmışlardı.

Altı yüz on dokuz yıldan bu yana hiçbir silahlı düşman Roma İmparatorluğu'nun kalbinin tam içine sokulmayı başaramamıştı. Çin'de birbirleriyle savaşan altı krallığın deli ve dahi imparator Qin Shi tarafından ilk kez bir araya getirildiği yıllarda, Kartacalı Büyük Hannibal bile şehrin kapılarına dayanmış olmasına rağmen, Romalıların kararlılığı ve gücü karşısında geri çekilmek zorunda kalmıştı. Bu defa açlık ve cesaretsizlik, çaresiz şehri felç etmişti. Ne imparator, ne de bir general, Romalıların başına geçmeye niyetliydi. Hıristiyan rahipleri bile tüm umutlarını Gotların bir kısmının vaftiz

edilmiş olmasına bağlamıştı ve kurtarılabilecek ne varsa kurtarma telaşına düşmüşlerdi.

Buna rağmen Hun şamanının ve Vizigot kralının planı tıkır tıkır işliyordu: Şehrin pek çok yerinde köleler, tutsaklar ve açlar, kapıları tutan nöbetçilerin üzerine saldırmışlardı. Kaybedecek hiçbir şeyleri yoktu. Sadece ana caddelerde lejyonerler direniş göstermeye çalışıyor, fakat bağıran ve ağlayan kalabalığı yatıştırmayı başaramıyorlardı. Sonunda kuzeybatıdaki Porta Flamina'da, doğudaki Tiburtina'da, güneydeki *Via Appia*'da ve nehrin üzerindeki köprülerde barikatlar kurdular. Fatihleri artık hiçbir kuvvet durduramazdı.

Öğleden sonrasının geç saatlerinde, Gotlar başarmış oldukları şeye hâlâ inanamıyorlardı. Geçen aylar boyunca, Kral Alarich'in lütfuyla Ravenna'dan gelen ve şehre girip çıkmasına izin verilen birkaç heyet dışında, hiçbir kuşatmayı yarma girişimi vuku bulmamıştı. İmparatorun birkaç Dalmaçya birliğinin şehre yardıma gitmesi yolundaki umutsuz emri de bir işe yaramamış, çünkü üç rehineden ve acınacak durumdaki zavallılardan başka Roma'ya ulaşan olmamıştı.

İşte bu üç rehine de tüm bu yıllar boyunca ok ve yayın, kılıç ve mızrağın, hatta Roma savaş makinelerinin bile başaramadığını gerçek kılmış, zapt edilmez şehri zapt etmişti.

Attila, Geiserich'i bir daha görememişti. Buna karşın sıradan bir Hun savaşçısı kıyafetine bürünmüş olan Aybars, bir atın sırtında ona doğru geliyordu. Attila ve diğer Hun atlıları gibi o da deri kayışlarla bağlanan yarı yüksek çizmeler, kestane suyuyla kızıl-kahve renge boyanmış keten bir pantolon, güneşten rengi solmuş kolsuz, keten bir gömlek, bir kadın yumruğu büyüklüğünde, keçi derisinden keselerin asılı bulunduğu, metal kakmalı geniş bir kemer, enseyi ve alnı koruyan, üzerinde bronz, demir ve altından çeşitli tamgalar bulunan, hafif bir deri miğfer.

Bangır bangır bağırarak ortalığı velveleye veren ve gözlerine değerli olarak görünen tüm nesneleri sokaklarda taşıyan Gotlar etraflarından geçerken, şaman da Attila'ya diğer Hunlardan ve Gotlardan duyduklarını aktarıyordu.

Rengârenk ve gürültüyle akan bir insan denizinin içinde yavaş yavaş ilerleyerek Forum Romanum'a ulaştılar. Orada, zafer kazanmış generaller gibi mağrur bir edayla, yüzyılların birikintisinin üzerinde kurulmuş olan dev binaları, tapınakları ve kiliseleri, altın kaplı imparator heykellerini seyretmeye başladılar.

"Ganimetten ne kadar pay alacağız?" diye sordu Attila. Şaman atının dizginlerini bıraktı ve onu yatıştırmak istercesine ellerini yukarı kaldırdı. "Her Hun savaşçısının dik başla Pannonia ve Moesia'daki ailesinin yanına dönmesini sağlayacak kadar çok ganimet alacağız."

"Romalıların direnişi ne boyuttaydı?"

"Birkaç yüz, belki de birkaç bin ölü olacak" diye cevap verdi Aybars. "Daha önce hiçbir şehrin zaptında olmadığı kadar az! Ve bu işin tüm sorumluluğunun Gotlara ait olacağını da sanmıyorum..."

"Sanırım haklısın" dedi Attila ve kuru bir sesle güldü. "Şehirdeki kölelerle açlıktan ölen insanların kaçının bu fırsattan yararlandığını bilmek bile istemiyorum! Uzun zaman boyunca aşağılanan ve eziyet edilen o insanları ben bizzat tanıdım..."

"Dediğin gibi olacak" dedi Aybars. "Caddelerde pek az ölü ve yaralı göze çarpıyor."

Attila başıyla, beyaz elbiseli, boyunlarında gerdanlıklar taşıyan bir grup adamı işaret etti. Altın ışıltıları saçan büyük bir haçı Aemilia Katedrali'nden çıkarmakla meşguldüler.

"Fazla uzaklaşabileceklerini sanmıyorum" dedi Aybars hakir gören bir tavırla.

"Köleler, tapınakların ve kiliselerin hâlâ ağızlarına kadar altın ve değerli eşyayla dolu olduğunu biliyor. Got kralı için güzel bir av!"

"Dikkat!" Aybars, Attila'yı uyarma ihtiyacı hissetmişti. "Alarich'in bir Hıristiyan olduğunu unutma. Kiliselerin yağmalanmasını kesin olarak yasakladı."

"Gotların bu emre uyacaklarına gerçekten de inanıyor musun? Onlar birer savaşçı ve aileleri için altına ihtiyaçları var."

"Sözünü ettiğin bu savaşçılardan ilki ganimet sevdası yüzünden az kalsın başını yitirecekti" dedi şaman. Sonra bir Got savaşçısının kutsal bir evdeki değerli altın ve gümüş kapları nasıl fark ettiğini anlattı. "Sonra kutsal armağanları koruyan bir kadın şöyle 'dedi... Bir kadın, anlıyorsun değil mi?.. 'Altından kalkamayacağın bir iş yapma! Tanrı seni bu yüzden cezalandıracak. Bu eşyalar Aziz Paulus'a adanmıştır: Cüret edebiliyorsan al onları!'"

"Yoksa kadının söyledikleri Got'u durdurdu mu?"

"Hayır" diye karşılık verdi şaman gülümseyerek. "O aptal taşıyabildiği kadar değerli eşyayı yüklendikten sonra doğruca kralının yanına gitti ve ona her şeyi anlattı."

"Gerçekten de aptalın tekiymiş!" dedi Attila ve sırıttı. "Bizim savaşçılarımız böyle bir şeyi asla yapmazlar! Hunlar esas olarak kağanları için değil, kendileri için savaşırlar!"

"O halde şu ileride olanlara dikkat et!"

Attila kaşlarını kaldırdı. "Bu da nesi?" diye sordu şaşkınlıkla. İlahiler okuyan beyaz giysili rahiplerden ve tıpkı lejyonerler gibi sıkı sıkıya birbirine kenetlenmiş olarak yürüyen tepeden tırnağa silahlı savaşçılardan oluşan uzun bir alay, Colleseum'dan Forum Romanum'a doğru yavaş yavaş ilerliyordu.

Palatin, Capitol ve Quirinal tepeleri arasında kalan bölge, tüm zamanlar boyunca bu dünya imparatorluğunun merke-

zi olmuştu. Alarich, kazandığı büyük zaferi sarayların ıssız koridorlarında değil, tapınak, saray ve katedrallerin birer zafer nişanı gibi yan yana göğe uzandıkları bu yerde kutlamak istiyordu. Herkesin gözü önünde ve ilk Roma imparatoru Augustus'un yaptırdığından başlayarak, senato binasına kadar uzanan tüm zafer taklarının gölgesinin altında.

"Çok başarılı" dedi şaman. "Gerçekten de çok başarılı ve akıllıca!"

"Ne demek istiyorsun?"

"Vizigotların kralı, az önce sana sözünü ettiğim kilise hazinesini geri getiriyor."

Attila şüpheyle ona yan yan baktı.

"Ciddi olamazsın!"

"Elbette ciddiyim! Şuraya bak! Şimdi Romalılar da şehirlerini fethedenlerin alayına katılmaya başladılar..."

Attila, en büyük Roma rahibinin, maiyetiyle birlikte Got alayına yaklaştığını gördü. Bu arada Attila ve Aybars'ın tam önünden geçmişti. Attila onu tanıyordu. Roma piskoposu İnnozenz'i Roma valisinin ve yüksek rütbeli idarecilerinin saraylarında pek çok kez görmüştü.

Piskoposun ipek elbisesinden etrafa hoş kokular yayılıyordu ve saçları özel berberi tarafından kızgın maşayla sanatkârane bir şekilde dalgalandırılmıştı. Altın yüzüklerle dolu parmaklarıyla bir yandan elbisesini okşuyor, diğer yandan da narin ayaklarıyla caddenin taşları üzerinde hoplaya sıçraya ilerliyordu.

"Bu durum Ravenna'nın hiç hoşuna gitmeyecek" dedi şaman düşünceli bir tavırla. Dudağını bükerek, mağlup ile galip tarafların, göğe yükseltilen altın haçın altında bir araya gelişlerini izledi. "Eminim ki imparatorluk saraylarında pek çok kişi günahkâr ve saygısız Roma'yı Hıristiyanlığa ait her şeyi bağışlayan bu kralın değil, vahşi Radagis'in fethetmesini tercih ederdi."

"Fakat Alarich şehrin üç gün boyunca yağma edilmesine izin verdi."

"Üç gün nedir ki?" diye içini çekti şaman. "Savaşçılar ilk gün deli gibi etrafa saldırır, yakıp yıkar, kafayı çeker, dans eder ve kadınlara tecavüz eder. İkinci gün kafaları kazan gibidir, sesleri kısılmıştır, şiş göbeklerinde korkunç acılar vardır, taşıdıkları ganimet ağır gelir, hatta yanlarındaki çıplak kadın bile yumuşak ve can sıkıcı bir nesneye dönüşür. Üçüncü gün ise ancak birkaç mücevher ve ancak anı değeri taşıyan ıvır zıvır için zaman bulabilirler..."

"O halde etrafta neden bu kadar cam ve testi kırığı, parçalanmış mobilya, devrilmiş heykel var?" diye sordu Attila şaşkınlıkla.

"Bunu bana mı soruyorsun? Burada yaşayan sen değil miydin? Açlıktan ölmek üzere olan insanların nefret ve ümitsizliklerini görmedin mi? Zenginlerden ve sömürücülerden intikam almak için ellerine geçen en iyi fırsat bu! Şüphesiz en iyi şekilde değerlendirecekler! Özellikle köleler kendilerine erkeklerden fazla eziyet eden kadınları yataklarına atmaktan büyük zevk duyacaklardır..."

"Gerçekten de akıllarına bundan başka bir şey gelmeyeceğini mi düşünüyorsun?"

"Hayır! Şüphesiz içlerinde ele geçirdiklerini eritip ortadan yok edebilecek kadar kurnazları da vardır!"

"O halde ilk iş bir kuyumcu dükkânı bulup zapt edelim!" diye atıldı Attila.

"Bu işi kiminle yapmak istiyorsun?" dedi Aybars ve güldü. "Etrafına baksana! Bir tek genç Hun veya Got savaşçısı görüyor musun? Onlar bakire Vestalinleri ve el değmemiş manastırları çoktan keşfetmişlerdir! İnan bana, onları bir daha ancak yerlerde sürünürken görebileceğiz!"

"O halde birlikte kraliyet sarayına gidelim" dedi Attila.

"Orada altın Hıristiyan haçlarından çok daha fazla ilgimi çeken bir şey var..."

Şaman ona soran gözlerle baktı.

"Kadın Romalı mı, yoksa bir köle mi?"

Attila sırıttı. "Hayır, sadece bir parşömen... Lanet olası büyüklükte bir parşömen!"

"Bizim için iyi mi, kötü mü?" diye sordu şaman.

Attila bu kez yüksek sesle güldü.

"Göreceksin!" diye bağırdı ve dilini şaklattı. Küçük atının üzerinde Capitol Tepesi'ne doğru öyle bir süratle yol alıyordu ki, Aybars onun peşinden yetişebilmek için büyük çaba harcamak zorunda kalıyordu.

Alarich kendisini imparatorluğun batı kısmının en yüksek generali, Roma'nın kurtarıcısı ve kutsal yerlerin koruyucusu ilan ederken, yarım mil kadar ötede tehlikeli komplikasyonlar baş göstermişti.

Palatin Tepesi'ndeki ıssız imparatorluk sarayında bulunan memurlar, daha güneş bile batmadan isyan etmeye başlamışlardı. İmparatorlarını sadece konsül olduğu yılların başlarında görebilmiş olan bu kişiler, altından yapılmış ama bir işe yaramayan bir kafesin içinde yaşıyorlardı. Sarayın odaları ve salonları, geniş bahçelerdeki ve iç avlulardaki gezinti yolları kadar boştu.

Ayaklanma, İmparator Honorius'un on dokuz yaşındaki kız kardeşinin Got prensi Athawulf'un refakatinde saraya gelmesiyle birlikte, hiç beklenmedik bir şekilde başlamıştı. Vizigot kralı Alarich'in en güzel rehinesinin, içlerinde İmparator Gratian'ın dul eşi Laetia ve onun yetmiş yaşındaki annesi Pisamena'dan başka kimsenin oturmadığı odaları bir kez daha ziyaret etmek isteyebileceği, soyluların hiçbirinin aklına gelmiyordu.

Bu kadınların her ikisi de kıtlık yılları boyunca gerçek bi-

rer Romalı gibi davranmış ve başkaları gibi Alarich'in önünden kaçmak yolunda en küçük bir teşebbüste bulunmamışlardı. Ancak şimdi, Gotların şehre girmesinden sonra, Laeta ve Pisamena hizmetçilerine, onların ailelerine ve saray memurlanna, gizli yeraltı yollarını kullanarak Ravenna'ya kaçma izni vermişlerdi.

Ancak bu çok geç verilmiş bir izindi!

Aylardan beri gereken her şey hazırlanmış ve sıkıca paketlenmişti. Tüm hazırlıkların sona erdiği anda, kimsenin saraydan ayrılmaması emredilmişti.

Attila, Aybars ve yarım düzine kadar Hun atlısı, saraya gürültülü bir Got birliğinden hemen sonra vardılar. Şehirde katliam yapılmayacağının anlaşılmasından sonra, Romalılar Hunların küçük atlarının önünden kaçmaz olmuşlardı. Sayıları yüz binlerle ifade edilen Romalılar ve diğer kavimlerden insanlar, bu yeni duruma akıl almayacak bir hızla ayak uydurmuşlardı. Sanki Ravenna'daki saray muhafızlarının da Hunlardan oluştuğunu hatırlamışlardı. Sonuçta onlar Romalıların yardımcı kavimlerinden biri değiller miydi?

Attila, Aybars ve diğerleri, bu düşünceler hakkında bir şey bilmiyorlardı. Sadece kimsenin kendilerinden birkaç adımdan fazla uzaklaşmadığını fark etmişlerdi. Sütunların, kolonların ve duvarların ardında birbirlerinden son derece farklı siluetler onlan izliyordu. Fakat asıl ilgilendikleri Hunlar değil, aksine parlak zırhları içindeki Got subayları, Roma kıyafetlerine bürünmüş olan Got savaşçıları ve onların ortalarında serbest bırakılmış köleler tarafından taşınan bir tahtırevandı.

"Sen de benim gördüklerimi görüyor musun?" diye sordu şaman. Atını Attila'nın hemen yanında, bir zakkum ağacının ardında sürüyordu.

"Gotları görüyorum" dedi Attila. "Sonra Romalı eski köleleri ve bir tahtırevan..."

"Şuradaki uzun boylu, sarışın adam... Onu tanımadın mı?"

"Hayır. Kim o?"

"Prens Athawulf! Alarich'in kayınbiraderi."

"Ne! O Romalı Athawulf mu?"

"Ta kendisi. Batı Roma İmparatorluğu'nun atlı birliklerinin komutanı."

Attila inanamaz bir ifadeyle başını salladı. Kulaklarının uğuldadığını hissediyordu. Demek mağlubiyetten hemen sonra galiplerin üniformasını giymekte bir sakınca görmeyen bir Cermen böyle görünüyordu! Attila'nın başlangıçta düşman, sonra da müttefik olan insanlara bir itirazı yoktu. Durumun kötüye gittiğini görünce dostlarını bir hamlede gözden çıkartan ve eski düşmanlarının hizmetine girerek onların kendisini yüceltmesine izin veren bu adama karşı öfke ve aşağılama hisleriyle doluydu.

"Utançtan yüzünün kızarması gerekirdi!" diye homurdandı Attila. "Önce Tuna kıyısındaki Aquincum'da vakit öldürdü ve kavminin kralını Roma'yı kuşatırken yalnız bıraktı. Sonra da fazla zahmete katlanmaya gerek kalmadan ganimet elde edilebileceğinin kokusunu alınca, yıldırım hızıyla yola koyuldu. Üstelik bin Hun atlısını da kendisiyle birlikte gelmeye ikna ederek!"

"Onları bunu yapmaya zorlamadı" dedi şaman.

"Zaten ben de 'ikna etti' dedim. Fakat erkeklerimizi ve ailelerini bir domuz sürüsü gibi Romalıların kılıçlarının önüne atmak zorunda mıydı?"

"Sonuç olarak bu davranışı ona Roma atlı birlikleri generalliğini kazandırdı" dedi Aybars. "Kibirli bir budala için çok güzel bir ödül doğrusu."

"Evet, çok güzel!" diye homurdandı Attila. Şamanın bu konuda neden bu kadar ihtiyatlı davrandığını bir türlü anla-

yamıyordu. Sonra Aybars'ın imparatorluk saray binalarını ve bahçelerini ilk kez görmüş olduğunu düşündü. Bundan birkaç ay önce kendisi de aynı duygulara sahip değil miydi? Romalılardan korkmuyordu, fakat etrafındaki tüm bu ihtişam ve görkem, şimdiye kadar "tanrısal" ve "krallara yaraşır" kavramlarından anladığının çok, ama çok ötesindeydi. Aybars da şimdi aynı şeyleri hissediyor olmalıydı. Tüm bu ihtişamın ve taşlaşmış kudret sembollerinin etkisinden kurtulması için belli bir sürenin geçmesi gerekecekti...

"Diğerlerini tanıyorum" dedi Attila. "O köpoğulları ikinci derece öneme sahip saray halkı. Kibarların en kibarı oldukları kabul edilen bu insanlar, sadece Honorius'un konsül seçimleri için Roma'ya geldiği zamanlarda kullanılıyorlardı. Başka bir işe filan da yaradıkları yok..."

"Şu hareketliliğe bak! Biri gidip diğeri geliyor!"

"Onlara biraz daha yaklaşmak isterdim" dedi Attila.

"O zaman atlarımızdan inmek zorundayız."

"Tamam!"

"Hayır, ben atımdan inmem!" dedi şaman başını sallayarak. "Şamanlar bazen atsız olarak da dans eder. Gel hadi!"

Aybars dilini ve dudaklarını kullanarak cıvıldadı, sonra da atından indi ve her iki atın yularını da zakkum ağacının dallarına bağladı. Bu arada Attila da attan inmişti. Başıyla diğer Hun savaşçılarına atının eğerine asılı olan büyük ve kıvrık yayı işaret etti. Hunlar dişlerini göstererek gülümsediler, sonra da yıldırım hızıyla sadaklarındaki o çok korkulan üç köşeli demir oklardan birini çekerek yaylarına yerleştirdiler. Attila da eline bir cirit aldı. Daha *Porta Salaria*'da bulunurken dikkatini çekmiş olan bir Hun savaşçısına işaret etti. Doğan isimli bu genç savaşçı, dörtnala giden atının üzerinde ayakta dururken, başka birkaç atı da yularlarından tutarak beraberinde götürecek yetenekteydi.

Keskin bakışlı genç Hun'un oval bir yüzü ve çarpık, uzun bacakları vardı. Attila'dan birkaç yaş daha büyük olan Doğan, gerek at binmede, gerekse de silah kullanmada ondan mutlaka daha başarılıydı. Buna rağmen başını eğerek anladığını belirtti. Attila, kendi kabilesi ve ailesiyle uzaktan yakından bir akrabalıkları veya anlaşmaları bulunmayan bu savaşçıların, amcası şaman tarafından nasıl olup da kendisi gibi büyüme çağında olan bir delikanlının emrine girmeye ikna edildiğini bir türlü anlayamıyordu.

"Arkamızda böyle bir koruma varken, bir vahşi hayvan kafesine bile elimizi kolumuzu sallayarak girebiliriz!" dedi şamana dönerek. Bu olağanüstü binicilerin yayları ve oklarıyla nasıl mucizeler yarattıklarını unutmuş değildi. Kendisinin biraz daha talime ihtiyacı vardı.

Attila ve Aybars, yüksek sütunların üzerindeki bir çatı tarafından örtülen avlunun altında toplanmış olan heyecanlı kalabalığa doğru, yavaş ve dikkatli adımlarla yaklaşmaya başladılar. Yaklaşık yüz kadar insan, sarayın ön avlusuna doğru yürüyordu. Bahçenin içindeki fıskiyelerden hâlâ su fışkırıyordu, fakat kurumaya yüz tutan bitkiler, bahçenin uzun süredir bakımsız kaldığının bir işaretiydi.

Buna rağmen ansızın ellerinde şarap, su ve küçük anason pastaları taşıyan hizmetkârlar ortaya çıktılar. Onların ardından togalarındaki renkli şeritlerden senatör oldukları anlaşılan Romalılar bahçeye girdi. Onları eski konsüller, Claudius ve Cornelius ailelerine mensup soylular ve o zamana dek şehirdeki pazar yerlerinin, tapınakların, tahıl ambarlarının ve sokakların düzenini sağlamakla görevli Aedilus'lar takip etti. Aşağıda, Kral Alarich'in bulunduğu yerde de durum buradakine benziyordu, fakat Forum Romanum'daki Hıristiyan ayinine katılmayanların tümü, ortak bir hareket için burada toplanmış gibiydi. Aynı anda Attila'nın aklına

Roma'nın yedi tepesi arasında yapılan gösterinin bir aldatmaca olabileceği geldi. Barbar fatihlere teşekkür mahiyetinde düzenlenen bu gösteri, Roma'nın asil ve üst tabakasının, gereğinden fazla lütufkâr fatihlerinin gözleri önünde şehirden ayrılarak, sürgündeki imparatora katılmalarını sağlayacak bir oyun muydu?

Attila, karşılarında Roma subayı kıyafetine bürünmüş Got savaşçılarını gören bu insanların yüzlerinde derin bir hoşnutsuzluk, hatta tiksinti ifadesi belirdiğini fark etti.

Kendisi de bir kez daha kulaklarının uğuldadığını hissediyordu. Öfkeli kalabalık, Got prensinin süvari alayı generali olarak Roma lejyonunun magister equitium üniformasını taşıdığını fark edince, şaşkınlığı bir kat daha arttı. Athawulf iki tarafında kartal kanatları bulunan miğferini çıkartmış, sol kolunun altında tutuyordu. Kumral saçları, Roma soyluları arasında yüzyıllardan bu yana gelenek olduğu üzere kısa kesilmişti. Birçok Cermen'in aksine sakallarını tıraş etmişti ve gözleri kesinlikle diğer Cermenlerde olduğu gibi açık mavi pırıltılar saçmıyordu.

Got prensi bir el hareketi ile insanları sükûnete davet ettiği sırada, Roma şehrinin bir zamanlar kudret sahibi olan insanlan yüzlerini acıyla buruşturdular. Sarayın avlusu bir an için mutlak bir sessizliğe bürünmüştü. Capitol Tepesi'nde o anda sadece fethedilmiş şehrin aşağı kısımlarında toplanmış olan erkeklerin ve kadınların, Gotların ve Romalıların, yabancıların ve kölelerin bağırış ve şarkı sesleri duyuluyordu. Ve sonunda imparatorun kızı ve imparatoriçenin kız kardeşi Galla Placidia, asil bir zarafetle tahtırevanından aşağı indi.

Attila, şaşkınlıktan ağzının ardına kadar açıldığını fark edemedi bile. On dokuz yaşındaki bu soylu bayanı daha önce Ravenna'da da görmüştü, fakat Vizigot kralının yanın-

da rehine olarak geçirdiği zaman kendisine fevkalade yaramış gibiydi. Attila ve orada bulunan diğerleri, karşılarında duran ince yapılı, fazla uzun boylu olmayan, dimdik sırtlı kadını hayretle seyrediyorlardı. Kadının oval yüzü, koyu renkli iri gözleri, yay biçimli kaşları, neredeyse bir Yunanı andıran dümdüz burnu, kıpkırmızı, dolgun dudakları, daha şimdiden onun bir imparatoriçe olmaya lâyık biri olduğunu gösteriyordu.

Attila, kadın ve kızlarla fazla bir tecrübesinin olmamasına rağmen, onun oldukça değişmiş olduğunu hemen fark etmişti. Galla Placidia eskisinden daha kadınsı olmasına rağmen, aynı zamanda mağrur ve reddediciydi. Nefes kesen bir güzelliğe sahip olmasına rağmen, en az mermer bir heykel kadar soğuktu.

Attila burada ne döndüğünü tam olarak anlayamıyordu; karşılıklı duran iki grubun, yani şehrin fatihleri ve rehineleri ile bin yıllık haklarını sahiplenmekte ısrar eden Romalılar arasında bir gerilimin oluştuğunu hissediyordu. Bu Romalılardan biri, yaşlı senatör Volusianus, sanki hiçbir şey olmamış gibi davranmakta ısrar ediyordu. Büyük bir soğukkanlılıkla ve eski gelenekler uyarınca ellerini kaldırdı.

"*Ave, Nobilissima!*" diye bağırdı titreyen sesiyle ve başını belli belirsiz öne eğdi. "Büyük Theodosius'un kızını selamlıyoruz!"

Herkes genç kadının doğal olarak "*Avete, Senatores!*" diye karşılık vermesini bekliyordu, fakat Volusianus'a Batı Roma İmparatorluğu prensesi yerine, kısa bir süre önce onun kardeşinin lejyonerleri tarafından mağlup edilmiş olan Got prensi cevap verdi.

"Bu da nesi böyle? Kutular ve sandıklar, denkler ve sepetler! Yoksa hakkımız olan ganimeti bizden kaçırmaya mı çalışıyorsunuz?"

"Burada ne altın, ne de ziynet var!" diye karşılık verdi yaşlı senatör. "Sadece imparatorluk arşivinden belgeler... Sizin için bir değerleri yok... Fakat bizim tarih yazarlarımız için yerine konulamaz nitelikteler..."

Galla Placidia omuzlarını kaldırdı, Athawulf'a baktı ve sıkkın bir ifadeyle dudaklarını büktü. Volusianus genç kadına dönerek doğruca ona hitap etmeye başladı: "Senden damarlarında dolaşan asil kan ve vicdanın adına rica ediyorum! Bu parşömenlerle birlikte Ravenna'daki kardeşinin yanına gitmemize izin ver!"

"Neden?" diye atıldı Athawulf. "Burada rahatlıkla kalabilirsiniz! Dördüncü günde güneye doğru yola koyulacağız..."

"Bundan böyle imparatorluğu koruyacak bir duvara sahip değiliz" dedi Galla Placidia hakirâne bir edayla. "*Pax Romana*'nın artık kimseye imparatorluğu tek başına yönetme izni vermediğini öğrenin artık! O eski büyük Romalılar artık sadece mermer kaidelerin üzerinde görülebilir! Sizler iyice yaşlandınız ve dünyalarınız küçüldü! Yeni imparatorlukların şimdi doğacağını anlayamıyorsunuz..."

Aynı zamanda Batı Roma generali de olan Got prensi gülümsedi. Galla Placidia durumu en az tiyatroda verilen bir trajedi temsilinde olduğu kadar abartmıştı, fakat görünüşe göre yanında duran genç kadının söylediklerinden oldukça hoşlanmıştı.

Attila ansızın bu adamın yumuşaklığından kaynaklanan baştan çıkartıcı gücünden nefret etti. Bu adam bir barbar olmak şöyle dursun, vahşi bile değildi. Başka şartlar altında rahatlıkla bir Centurio, bir muhafız komutanı ya da imparatorluk sarayında bir memur olabilirdi.

Tuna boylarındaki Hunlar da Athawulf'un bu yeteneğinin tuzağına düşmüş olmalıydılar! Aynı zamanda Got prensi ve Roma generali olmayı başaran, kendisi yüzünden ölen bin-

lerce insanı bir çırpıda silip atan, şimdi de maiyetinde imparatorun kız kardeşini bulundurmakla böbürlenen Cermen'in her kılıfa rahatlıkla girebilme yeteneğine...

Bir an sonra Athawulf'un bakışları yumuşadı ve dudaklarının ucuyla Galla Placidia'ya doğru belli belirsiz bir öpücük gönderdi. Roma'nın eski kudretlileri, genç kadının hafifçe kızardığını fark ettiler. Bu onların şaşkınlığını daha da artırdı, çünkü Athawulf'un Kral Alarich'in kız kardeşiyle evli olduğunu ve ondan tam altı çocuk sahibi olduğunu biliyorlardı.

"Bak hele, bak hele!" diye mırıldandı Attila'nın yanında duran şaman. "Bu gelişmeyi kemiklerden bile okuyamazdım!"

"Bizim hangi tarafı tutmamız gerekiyor?" diye homurdandı Attila.

"Sanırım bundan o da pek emin değil!"

"Onun tıraşlı suratını yumruklamayı çok isterdim! Bu tür adamlardan nefret ederim!"

"Büyük Theodosius'un kızı olarak sana nasıl bir saygı borçlu olduğumuzu biliyoruz" dedi saray memurlarından biri. "Buna rağmen bize izin vermenizi rica etmek zorundayım. Athawulf! Sen Batı Roma İmparatorluğu atlı birliklerinin komutanısın. Kralın ve enişten Alarich ise İmparator Honorius'un emri altındaki generallerin en yüksek rütbelisi. Aslında ikiniz de şimdi ele geçirmek istediğiniz imparatorluğa hizmet etmekle yükümlüsünüz!"

"Saçmalıklarını kendine sakla!" dedi Athawulf hakirâne bir tavırla. Sonra da miğferini başına geçirdi. "Daha uygun bir vakitte tarihçileriniz bu konuyla daha yakından ilgilenebilir. Şu anda benim ağzımdan çıkan sözlerden başka hiçbir şeyin önemi yok!"

"Sen Roma imparatorunun kız kardeşi olabilirsin" dedi fethedilmiş şehrin eski valisi, Galla Placidia'ya dönerek.

"İmparator Ravenna'da hüküm sürüyor, biz de bu şehirde bulunuyoruz. Kardeşin Honorius'un nefreti ve anlayışsızlığı yüzünden iki yıl önce kendi lejyonlarından tam otuz bin Cermen'i Gotların kucağına ittiğini unutma! Geçen sene de aynısını bizim kırk bin kölemizle yaptı. Bu hareketi köle fiyatlarının öyle bir düşmesine yol açtı ki artık beş para bile etmez oldular!"

Galla Placidia bir kez daha kızardı, fakat bu kez öfkeden. Orada bulunanların tümü, valinin haklı olduğunu biliyordu. Athawulf şöyle bir etrafına baktı ve boş kuş yuvalarının yanında şarıldayarak akan fıskiyeleri işaret etti: "Kral Alarich, Roma'nın su yollarından hiçbirini yıktırmış değil! Şehir yanmıyor ve savaşçılarımız onun emriyle yağmadan men edildiler..."

"Ben başka şeyler de duydum" dedi yaşlı senatör korkusuzca. Athawulf'a arkasını döndü ve tabuta benzeyen kocaman sandıklardan birinin üzerine gösterişli bir şekilde oturdu. "Bin yıllık *Imperium Romanum*'un ruhuna ait tek bir parşömen parçasını bile sana vermem için, beni kılıcınla öldürmen gerekecek..."

"O halde istediğin olacak, ihtiyar budala!"

Aynı anda Attila'nın sabrı taştı. Burada olup bitenlere daha fazla katlanması artık imkânsızdı.

"Burada bekle!" dedi Aybars'a. Sonra koşarak geri döndü, atının yularını çözdü ve bir hamlede eğerin üstüne sıçradı.

"Benimle gelin!" diye emretti kendisini bekleyen atlılara. "Ve şimdi... oklarınızı yerleştirin!"

Attila adamların emirlerini bir an bile beklemeden yerine getirdiğini görünce, memnuniyetle gülümsedi ve dilini şaklattı. Hunlar üzengilerin üzerinde ayağa kalktılar, sarayın avlusunun sütunları arasında atlarını tırısa kaldırdılar ve büyük havuz boyunca büyük bir beceriyle ilerlemeye başladılar.

Koridorun dönemeç noktasına geldikleri zaman, Attila da atının üzengilerine basarak ayağa kalktı. Ciridini elinde sağlam ve savurmaya hazır bir şekilde tutuyordu.

Aslında bir yıldan beri eline silah almamış, savaş için at binmemişti. Ciridinin hedefi bulacağından bile emin değildi. Bir tek şansı vardı ve bunu mutlaka değerlendirmeliydi!

Attila, Roma imparatorunun kız kardeşinin, Got prensinin kollarının arasına sığındığını gördü. Aralarındaki ilişki onu zerrece ilgilendirmiyordu. Hatta Gotların ölüleri bile umurunda değildi. Tek istediği, kendisini takip eden bin Hun atlısını lejyonerlerin kılıçlarına doğru sürerek ölümlerine sebep olan bu adamı cezalandırmaktı. Ölülerin ruhları için onun gururunu kırbaçlayacak, ayaklar altında çiğneyecekti!

Got prensinin etrafındaki gruba kırk, elli metre kadar kala, Attila eyerinin üzerinde doğruldu, tüm gücünü bir noktada yoğunlaştırmak için çok kısa bir an bekledi, sonra vücudunu yay gibi gerdi ve bir enerji patlamasıyla elindeki ciridi fırlattı. O kadar hızlı davranmıştı ki bu hareketi az kalsın eyerden düşmesine sebep olacaktı.

"Çakkar!" diye bir nara attı Attila. Bir an sonra Athawulf'un miğferi havada uçuyordu. Attila onu alın zırhının tam ortasından vurmuştu.

"Çakkar!"

"Çakkar!"

Diğer bozkır atlılarının fırlattığı üç, dört, yedi ok, Got prensi ve Roma generali Athawulf'un miğferine havada isabet etti ve yere düşmesine meydan vermeden onu oradan oraya savurmaya başladı. Miğfer sonunda yere düştü ve çirkin bir takırdamayla Volusianus'un ayaklarının dibine kadar yuvarlandı.

Attila küçük ve güçlü atını, Athawulf'un hemen önünde

durdurarak şaha kaldırdı. Diğerleri birkaç at boyu uzaklıkta ona bakıyorlardı.

"Kutular burada kalacak!" diye bağırdı Attila. "İçlerinde altın yok... O halde sizin için de ganimet yok!"

Tüm bu şaşkınlık ve heyecanın ortasında yaşlı Roma senatörü Volusianus korkusuzca öne doğru bir adım attı.

"Senin kim olduğunu biliyorum" diye bağırdı ta uzaklardan duyulabilecek gür bir sesle. "Sana yaşamlarımız için teşekkür etmeyeceğim, Muncuk Han'ın oğlu! Sana teşekkür etmemin tek sebebi, senin gibi bir Hun atlısının kafasının, *Imperium Romanum*'un hizmetinde bulunan ve yersiz gururu tuvaletlerden daha pis kokan bir Cermen generalinden çok daha fazla çalışmasıdır..."

Volusianus sözlerine devam edemedi. Athawulf'un kısa Romalı kılıcı havada şimşek gibi parladı ve keskin kenarı yaşlı adamın boynuna indi. Volusianus sendeleyerek birkaç adım attı, sonra dizlerinin üstüne çöktü. Acıdan buruşmuş, fakat her şeye rağmen gülümseyen bir yüzle ellerini yukarı kaldırdı. Konuşmak istedi ama ağzından kapkara kan boşanıyordu.

5
Castorius Parşömeni

Sonraki ve bir sonraki gün, Roma'nın üzerinde giderek daha fazla duman sütunu yükselmeye başlamıştı. Geçen iki gece boyunca şehrin neredeyse tüm bölgelerinde yangınlar çıkmıştı. Haftalar ve aylar süren sessizlik sonrasında, Roma gecelerini, öldüresiye dövülen, işkence edilen, boğazlanan adamların çığlıklarıyla, boş yere kendilerini savunmaya çalışan kadınların imdat haykırışları doldurmuştu.

Gariptir ki bu sesler, beklenildiği gibi Suburra'nın dar sokaklarından, nehir bölgesinden veya zanaatkârların içleri çoktan boşaltılmış küçük dükkânlarından değil, tam aksine şehrin sayıları neredeyse iki bine yaklaşan saray ve villalarının duvarlarla çevrili bahçelerinden geliyordu. Bu yapıların yakınlarındaki sokaklarda giderek daha fazla boğulmuş, mızraklanmış veya işkenceyle öldürülmüş kadın ve erkek Romalı cesedi bulunuyordu. Sayıları derhal ortadan kaldırılamayacak kadar fazlaydı. Neredeyse tümünün üzerinde bir zamanlar temiz olan, fakat şimdi kandan esas rengi görünmeyen tunica ve togalar vardı. Cesetlerin dikkat çekecek kadar büyük bir kısmının şişmiş dilleri ağızlarından dışarı sarkıyor ve boğazlarında bir zamanlar başkalarına ait olması gereken köle zincirleri göze çarpıyordu...

Şehrin düşüşünün üçüncü günü, yani Gotların her tarafta şehri yağmalamaya bu gece son vereceklerini ilan ettikleri gün, boğulan, mızraklanan veya işkenceyle öldürülenlerin sayısında inanılmaz bir artış yaşandı. Şehirdeki gürültü, bir zamanlar satıcıların bazalt kaplı sokaklar üzerinde mallarını bağıra çağıra satmasının, sarhoşların nara atmasının ve araba tekerleklerinin gürültü çıkarmasının yasalarla boş yere yasaklanmaya çalışıldığı o günlerden bile daha fazlaydı.

Buna karşın öğlene doğru, gün doğumundan sonraki dokuzuncu saatte, imparatorluğun merkezinde büyük bir toplantı düzenlendi. Tüm kuşatma boyunca hiçbir kaçma teşebbüsünde bulunmayan ve vakitlerini fidyelerini ödeyebilmek için kiliseleri yağmalamakla geçiren Romalı senatörler ve soylular, artık fatihlerden kendilerini korumalarını istiyorlardı. Hatta bazıları, tüm aile fertleri, en önemli köleleri ve şaşkın özel muhafızlarıyla birlikte gelmişlerdi.

Attila, Geiserich, Laudrich ve Aybars da Kral Alarich tarafından toplantıya davet edilmişlerdi. Bir zamanların sabık rehineleri, ilk gün boyunca kargaşa içindeki şehirde Attila'nın mutlaka bir daha görmek istediği yerleri ziyaret etmişlerdi. Evlerin arasında ve meydanlarda böylesine bir itiş kakış bin yıllık şehirde daha önce asla yaşanmamıştı.

Aynı günün akşamı da saraydaki hadiseden hemen sonra şehirden ayrılarak keselerini bol ganimetle dolduran Hunlarla birlikte karargâha geri dönen Aybars'ın peşinden gitmişlerdi. Şaman ikinci gün boyunca karargâhta kalmış ve etrafındaki tüm coşkuya rağmen, yurdundan dışarı adımını atmamıştı.

Üçüncü günün öğleden sonrasının geç saatlerinde ise hep birlikte atlarına binerek şehre geri dönmüşlerdi. Şaman, çadırındaki birbirinden ilginç mazlemelerden bol miktarda kullanmış olmalıydı. Attila, Geiserich, Laudarich ve Do-

ğan'la birlikte valinin sarayına ayak bastığı zaman etrafa öylesine keskin bir misk kokusu saçıyordu ki, üzerlerine bol miktarda çiçek kokusu sürünmüş olan soylu Romalılar derhal açılarak onlara yol verdiler.

Got önderleri, Hunları ve diğer iki Cermen'i ilk bakışta tanımışlardı. Derhal Alarich'in kulağına bir şeyler fısıldadılar. Alarich bakışlarıyla kalabalığı taradı, sonra onları fark etti, başıyla işaret ederek maiyetinin yanına çağırdı.

Vizigot kralının etrafındaki adamlar, son derece renkli görüntülere sahiptiler. Romalılardan çok Romalıya benzemeye çalıştıklan her hallerinden belliydi. Her yanda pırıl pırıl cilalanmış miğferler, göğüs zırhları ve kılıç kınları göze çarpıyordu. Boyunlarda kalın altın zincirler, omuzlarda ve çıplak kollarda ise kuş yumurtası büyüklüğünde elmaslar ve başka değerli taşlar ışıldıyordu. Attila Roma'nın gizli hazinelerinden söz edildiğini çok duymuştu, oysa şimdiye dek bu denli büyük akik ve topazlar, safir ve yakutlar görmüş değildi.

Attila o zamana dek sadece Vizigotları tanımıştı. Neredeyse otuz beş yıl önce Büyük Kağan Balamir tarafından Karadeniz kıyılarında mağlup edildikten sonra, Hunların müttefiki olmuşlardı. Fakat çocukça bir çabayla Romalılardan çok Romalılara benzemek isteyen bu tür Cermen ve Gotları daha önce hiç görmemişti.

Az sonra salona sol kolunda karısı, sağ kolunda da Galla Placidia olduğu halde Alarich'in kayınbiraderi Athawulf girdi. Bitkin görünümlü Vizigot kadını, omuzlarına düşen sarı saçlarını altın bir alınlık ile geriye doğru atmıştı. Ravenna'daki imparatorun kız kardeşi ise yüzlerce küçük örgüden oluşan kahverengi saçlarını, küçük ve oval yüzünün etrafına dağıtmıştı.

Biraz dikkatle bakan herkes, Cermen kadınının yüzünde sert ve öfkeli bir ifade görebilirdi. Alarich ve Athawulf'un

maiyetindeki bazı insanların yüz'erinde ise Hıristiyanlarda görülen müsamahasız bir katılığın izleri vardı.

Attila, gözlerinin önünde cereyan edenleri büyük bir dikkatle takip ediyordu. Yakında Vizigotlar arasında ayrılık ve ölüm yaşanacağının kokusunu almış gibiydi. Aybars'ın yüzüne kısa bir bakış fırlattı, şaman derhal gözlerini kapadı. Dudaklarında kardeşinin oğlunun ne demek istediğini anladığını belirten bir gülümseme belirmişti.

Tam bu esnada Attila kendisinin gerçekten de şamanların gizli duygularının bir kısmına sahip olduğunu anladı. Derin bir nefes aldıktan sonra, bakışlarını tekrar iki kadına çevirdi.

Athawulf'un karısının üzerinde yere kadar uzanan yaprak yeşili, işlemeli, kolları kuş biçiminde iki altın tokayla tutturulan bir elbise vardı. Altın kakmalarla süslü geniş kemerinin dışında, üzerindeki tek ziynet eşyası bu kuşlardı. Ayrıca kemerinde içinde özel eşyalarının bulunduğu birkaç deri kese asılıydı.

Galla Placidia ise boğucu yaz sıcağına rağmen, belini altın örme bir kemerle sıktığı ince tunikasının üzerine ağır bir pelerin atmıştı. Deri sandaletlerinin sanatkârane bir şekilde işlenmiş bağcıkları, pek de uzun olmayan ince bacaklarına güzel bir şekilde sarılmıştı. Boynunda kırmızı-beyaz renkli değerli taşlarla süslü bir kolyenin yanı sıra, çok sayıda altın zincir vardı. Bunun dışında çeşitli bilezikler ve yüzükler de takmıştı. Saçlarını ise yüzlerce küçük inciden oluşan haç motiflerinin süslediği bir alınlıkla tutturmuştu. Athawulf'un karısının aksine, büyük ve önemli bir akşam yemeği için süslenmiş ve boyanmıştı. Gözlerinin altında koyu gölgeler vardı, göz kapaklarına biraz altın tozu dokundurmuştu, yanaklarını ve dudaklarını ise koyu kırmızıya boyamıştı.

Attila, bu iki kadın arasındaki zıtlığın kendisini neden bu

kadar büyülediğini anlayamıyordu. Aslında o güne kadar kadın ve kızlarla hiç ilgilenmemişti. Gruplar halinde dolaşırken şımarık şımarık kıkırdıyorlardı, tek başlarına oldukları zaman da av hayvanlarından daha ürkektiler. Annesini pek az hatırlıyordu. Daha doğrusu, boyunda birlikte yaşadığı kadınlardan hangisinin öz annesi olduğunu bile tam anlamıyla bilemiyordu. Hun çocukları gruplar halinde besleniyor, giydiriliyor, uyutuluyor ve çalıştırılıyordu.

Aybars'ın böğrüne bir dirsek atmasıyla birlikte kendine geldi.

"Çıktığın gökyüzünden geri dön artık..." dedi şaman. Attila kaşlarını kaldırdı.

"Hangi gökyüzünden?"

"Gözlerinde yanıp sönen yıldızları kastediyorum... Bu kadınlardan birini yumuşak bir anne olarak mı, yoksa ötekini hoş bir yatak arkadaşı olarak mı kabul etmek istediğine karar veremiyorsun..."

Attila homurdandı. "Şayet babamın kardeşi olmasaydın..."

"Ne olurdu o zaman?" diye güldü Aybars.

"O zaman yıldızlann nasıl göründüğünü gösterirdim sana!"

Attila, Roma fatihlerini dikkatle incelemeye devam ediyordu. Kral Alarich'in bu arada vermiş olduğu kararlardan haberi yoktu. Tek bildiği, ganimetle dolu arabalardan hiçbirinin bugüne dek saraydan ayrılmamış olduğuydu.

Artık hiç kimse yaşlı senatörün talihsiz ölümü hakkında konuşmuyordu. Athawulf'un karısı aradan bir süre geçtikten sonra Hunları fark etti ve gözleri Attila'ya takılınca onu uzun uzun süzdü. Attila, kadının dudaklarında dostça bir gülümseme belirdiğini görür gibi olmuştu. Galla Placidia ise sadece bir tek bakış fırlattı ona, o da karanlık gözlerinde nefret şimşekleri çakarak. Bu kez alaylı alaylı gülen, Attila'nın ta kendisiydi. Ravenna'daki imparatorun kız kardeşi hâlâ resmi

olarak Vizigotların rehinesiydi, oysa bu yeni yetme Hun'un Athawulf'a ettiği hakaretten hiç hoşlanmadığı her halinden belliydi. Galla Placidia güzel başını geriye attı ve gözlerini ileri dikerek Attila'nın yanından geçti.

Onun bu davranışı Attila'nın umurunda bile değildi, içgüdüsel bir sezgiyle gelecekte ona karşı ihtiyatlı davranmaya karar verdi. Görünüşe göre genç kadın ne istediğini çok iyi biliyordu. Güzelliği ve asaleti ile hazırlıklı olmayanları yanlış yola sürüklemesi işten bile değildi...

Roma'nın sabık üç rehinesi, bizzat Alarich tarafından Roma soyluları önünde selamlandı. Alarich'in üzerinde Vizigot krallarının elbisesi değil, aksine kayınbiraderininki gibi Roma kartalı motifli bir zırh ve miğfer vardı. Orada bulunanların tümü, onun uzun zamandır varmak istediği noktaya ulaştığını biliyorlardı: Alarich, o zavallı Honorius veya Konstantinopolis'teki zayıf yeğeni Valentinian gibi Roma imparatoru olmak değil, Batı Roma İmparatorluğu'nun tüm lejyon ve savaşçılarının, tüm yardımcı kavimlerinin ve silahlı kuvvetlerinin başkomutanı olmak istiyordu.

"Günün birinde..." diye duyulabilecek bir sesle mırıldandı Attila'nın yakınlarındaki senatörlerden biri, "... günün birinde Doğu Roma'yı da ele geçirecek!"

"Bunu yapması için uzun zamandır yakarıyor ve adak adıyorum" diye homurdandı bir başkası. "Bizans ve Ravenna kendi pislikleri içinde boğulup giderken, Roma bin yıl daha ışıldamaya devam edecek!"

"Bunun için her şeyden önce güçlü bir imparatora ihtiyacımız var..."

"Ya da bir imparatoriçe... Hiç fark etmez..." diye inledi öbürü.

Etraftaki diğer soylular yavaşça gülümsediler.

"Ne yazık ki elimizdekini kaybettik... Şuraya bak! O artık Gotlara hizmet eden bir fahişeden başka ne ki?"

"Ne büyük bir utanç! Roma adına ne büyük bir rezalet!"

"Söylentilere göre Alarich önce Afrika'daki tahıl ambarlarımızı, sonra da İspanya ve Galya'yı ele geçirmek istiyormuş..."

"Gotlar çiftçi olarak yaşamayı unuttular!" diye lafa karıştı üçüncü bir senatör. "Vizigot halkını artık bir yere yerleştirmek bile mümkün değil! Onlara Afrika ve Galya'daki tarlaların yarısını hediye etsek bile, kolay ganimet peşinde koşmaya devam edecekler..."

Büyük salonun uzun kenarında Wotan'ın savaşçıları gibi giyinmiş ve postlara bürünmüş iki düzine Cermen savaşçısı, hiç beklenmedik bir anda borularını çalmaya başladılar. Attila elinde olmadan suratını buruşturdu. Kopan gürültü öylesine korkunçtu ki, duyan Gotların her an yeniden saldırıya geçmek üzere olduklarını düşünebilirdi.

Boruların sesi, başladığı gibi ansızın kesildi. Bir an için koca salonda tek bir ses bile işitilmedi. Sonra Kral Alarich üzerinde oturduğu mermer koltuktan kalktı ve ellerini yakarırcasına yukarı kaldırdı.

"Buradaki her şey..." diye bağırdı, "buradaki her şey yüzyıllar boyunca bizim için diktatörlüğün ulaşılmaz simgeleri olmuştu..."

Bakışlarını dört bir yanda gezdirdikten sonra, ellerini yavaşça aşağıya indirdi. Garip bir heyecanla dolu kısa bir sessizlik oldu. Vizigot kralı, Attila'nın gözüne son derece bitkin, hatta hastaymış gibi görünmüştü. Gotların ve Ravenna'daki saray muhafızı Hunların çok korktuğu ateş acaba böyle mi görünüyordu? Saraydayken bunu pek fark etmemişti, fakat şimdi etrafına bakındığı zaman, gördüğü yüzlerin pek çoğunun kışı çıkaramayacağını anlıyordu.

"... kendilerini Roma vatandaşı olarak tanımlayamayan tüm halklar için kölelik ve aşağılama anlamına gelen simge-

ler!" diye devam etti Kral Alarich sözlerine. Emirlerinin herkes tarafından açıkça duyulup anlaşılmasını isteyen bir ordu komutanı gibi tane tane konuşuyordu.

"Bizim mağlup ettiğimiz Roma'nın vatandaşları değil, aksine bu simgelerin kudretinin ta kendisidir! Roma'nın zulmünü mağlup ettik! Roma'nın kibrini mağlup ettik! Kendisinden olmayan herkese karşı duyduğu aşağılamayı mağlup ettik! Kendimizin yok olmasını engellemek için, Roma'yı bu şekilde aşağılamak zorunda kaldık..." Alarich duraksadı. "... bundan önce imparatorluğun kudretine karşı koymayı akıllarına bile getirmeyen kavimler gibi yok olmamak için..."

Barbar kralın söylediklerine kimse karşı çıkamadı, çünkü onun verdiği iki sözü de yerine getirdiğini gayet iyi biliyorlardı: Bir Hıristiyan tapınağına sığınan Romalılardan pek azı Gotlar, Hunlar, Sarmatlar ya da Alarich'e bağlı diğer yardımcı kavimlerin savaşçıları tarafından öldürülmüştü. Hatta Mitra'ya inananlar bile canlarını kurtarmak için Hıristiyan isimleri almış ve kiliselere sığınmışlardı. Esas can kaybına açlıktan ölenlerin ve kölelerin intikamının sebep olduğunu bu arada herkes öğrenmişti...

"Alarich bize Stilicho'ya, karısı Serena'ya ve oğlu Eucherius'a ettiğimiz ihanetin bedelini ödetiyor" dedi senatörlerden biri.

"Gotlarla fazla içli dışlı olduğunu düşündüğümüz için, Roma'nın gerçek koruyucusu ve kurtarıcısı olan o Vandal'ı öldürmekle büyük hata ettik..."

"Engellemek istediğimiz şey, kendi aptallığımız yüzünden başımıza geldi işte" diye içini çekti bir diğeri.

"Gotlar buradan çekip gitseler bile, dünya *Imperium Romanum*'un uğradığı bu hakaret ve aşağılamayı daha bin yıl boyunca konuşmaya devam edecek!"

Alarich bir süre daha konuşmaya devam etti, fakat sonra

neden söz ettiğini kendi bile unutmaya başladı. Zaten fatihler ve fethedilenler onun ilk söylediklerinden başka bir şeye dikkat etmemişlerdi.

Gotlar neredeyse hiçbir direnişle karşılaşmadan Roma'yı fethetmiş ve tümü zengin olmuştu. Yanlarında binlerce tutsak olduğu halde yavaş yavaş şehirden ayrılıyorlardı. Tüm bu dehşet ve felakete rağmen, Roma'nın pek çok sakini şehrin üzerindeki binlerce yıllık gurur ve azamet tortusunu yıkıp atan ve sömürücülerden intikam almalarını sağlayan bu adama hayranlık besliyordu. Hatta Subura'da yeni kurulan pazarlardan birine Alaricus adını vermişlerdi - tıpkı kendilerinden biriymiş gibi...

"Neden buradan bu kadar çabuk ayrılıyor?" diye sordu Attila üçüncü günün akşamı. İmparatorluk sarayında beraber oldukları grupla birlikte, Trajan Forumu'nun yanındaki bitişik düzen, beş katlı kira evlerinin yanından geçiyorlardı. Anneler tekrar balkonlara çıkmışlardı ve çocuklar tekrar avlularda oynamaya başlamışlardı. Her şey öyle bir havadaydı ki, sanki şehir Hunlar ve Gotlar tarafından hiç zapt edilmemişti...

"Şuradaki sefaleti ve pisliği görmüyor musun?" diye sordu şaman. "Bunun sebebi biz değiliz, kuşatma da değil. Sineklerin pisliğe konması gibi, bu da *Imperium Romanum*'a ait bir şey olsa gerek..."

"Haklısın" dedi Attila. "Bu insanlar sürekli olarak salgın hastalık korkusu içinde yaşıyorlar. Şehrin ortasındaki *Cloaca maxima*'nın pislik çukuru... ve duvarların dışındaki bataklıklar..."

"Bu tehlikenin karşısında dünyanın tüm şamanları bile çaresiz kalır!"

"Got kralı neden sıcaklığın ve kuraklığın merkezi olan güneye gitmekte ısrar ediyor?"

"Çünkü imparatorluğun bu bölümü tümüyle savunmasız olarak önünde duruyor. Halkının burada hastalıktan ve tembellikten kırılmasını istemiyorsa, güneye devam etmek zorunda. Hedefi denizin öte yakasındaki Afrika Eyaleti. İmparatorluğun en zengin tahıl ambarları orada bulunuyor, hatta Mısır ve Galya'dan bile daha zengin."

"Peki Batı Roma ne yapıyor? Yani gerçek imparatorluk..."

"Hiçbir şey" diye güldü şaman. "On huzursuz yıldan sonra nihayet çekip gitmesi için Alarich'e hiç karışmıyor. Roma'nın kendisiyle yeterince sorunu var. Senatörler ve rahipler daha şimdiden Roma'nın yağmalanmasına eski tanrılardan yüz çevirmenin mi, yoksa yeni dine yeterince bağlı olunmamasının mı sebep olduğunu tartışıyorlar. Hatta bazıları Alarich'in zaferine İmparator Honorius tarafından şehre bir ders vermek için özellikle izin verildiğini bile fısıldıyor."

"Altından yapılmış eski tanrı putları şimdi yıkılmadı ki" dedi Attila. "Onların ilk olarak Radagis'in Roma seferi sırasında, sonra da Alarich'in ilk kuşatması esnasında, masrafları karşılayabilmek için eritildiklerini duymuştum."

"Olabilir" dedi Aybars. "Zaten şehirler yeni durumlara çok çabuk uyum sağlarlar. O kadar gürültü koparan dünkü yangınlar, on yıl önce Konstantinopolis'te gördüklerimin yanında nedir ki?"

"Roma şimdiye dek iki defa ciddi yangın felaketine uğradı" dedi Attila. Bilgisiyle caka satmak hoşuna gidiyordu. "İsa adı verilen tanrının doğumundan üç yüz seksen yedi yıl önce Brennus önderliğindeki Galyalılar Roma'yı öyle bir yakmışlardı ki, geriye sağlam olarak sadece Capitol Tepesi kalmıştı. İkincisinde ise İmparator Nero'nun şehri ateşe verdiği söyleniyor, fakat ben buna pek inanmıyorum..."

"Demin de söylediğim gibi, bu felaketlerin yanında, bizim çıkardığımız yangınlar ancak küçük birer adak ateşi ola-

bilir" dedi Aybars ve gülümsedi. Bu arada devasa Colloseum yapısına yaklaşmaya başlamışlardı.

" Romalıların o kadar övündükleri araba ve at yarışlarını görme fırsatı bulabilmiş miydin?" diye sordu şaman. Attila hayır anlamında başını salladı. Sonra atının dizginlerine asılarak, paçavralar içinde korkusuzca yolda yürüyen bir grup dilenciye geçmeleri için yol verdi.

"Burada *Hunların* sayısı ne kadar azsa, Romalıların sayısı da o denli az" dedi Attila. "Ravenna'da hâlâ herkesle ve her şeyle oynayan, bu arada da gerçeği gözden kaçıran o dik kafalının hüküm sürdüğünü unutma."

"Ben hiçbir şeyi asla unutmam" dedi şaman sesinde belli belirsiz bir kınamayla. "Zaten daha her şeyin başındayız. Tuna'ya kadar önümüzde uzun bir yol var. Senin de bunu unutmaman gerekiyor, kardeşim Muncuk'un oğlu!"

Attila, ansızın Aybars'ın kendisinden önemli bir şeyler gizlediği duygusuna kapıldı. Bunu ona sormak istedi, fakat şaman kendi dünyasına dalmıştı bile. Kendi kendine bir şarkı mırıldanıyor, bu arada da atının üzerinde dairesel hareketlerle yavaş yavaş sallanıyordu.

Attila, geri dönme vaktinin geldiğini anlamıştı.

Daha sonra, ağustos böcekleri konser vermeye, Roma'nın yedi tepesinde yetişen çam ağaçlarının üzerindeki gökyüzü önce yeşil, sonra lacivert, sonra da kırmızı-sarı renklere büründüğünde, mutfak gürültüleri ve çocuk patırtıları sessizliği bozduğunda, Got kralı ve maiyeti şehrin sokaklarında dört nala at sürmeye başladılar. Attila ve Aybars da onlara katıldılar. Geceyi Roma'nın duvarları arkasında değil, açık arazideki çadırlarında geçirmek istiyorlardı.

Şehrin duvarlarını ve ganimet yüklü ağır çuvallar sırtlamış olan binlerce yaya askeri geride bıraktıktan sonra, Kral Alarich atını yavaşlattı. Burası Attila'nın Hun atlılarını Roma şehrinin açık kapılarına çağırdığı yerdi.

Alarich atını kenara sürdü ve sol kolunu kaldırdı. Uzun ve gürültülü alay, bu hareketle birlikte ansızın durdu. Az ötede yüzlerce Cermen savaşçısının ve kaçmamaları için gevşek olarak bağlanmış kölelerin, su yollarından ve sarnıçlardan aldıkları temiz içme suyunu *Via Salaria*'nın taşları üzerine dökmelerine rağmen, hâlâ havaya korkunç bir toz bulutu yükseliyordu. Batmakta olan güneş ise surlardaki savunma kalelerinin alev alev yanıyormuş gibi görünmesine sebep oluyordu.

Gecenin karanlığı, Roma kapılarına çabuk dayanmıştı. Her tarafta meşaleler yanıyordu. Toz bulutları yavaş yavaş kaybolmaya başlamıştı. Vizigot kralı, atını krallık ganimetleriyle yüklü bir grup eşeğin yanına sürdü. Attila neler olup bittiğini duyamıyor ve göremiyordu. Sadece kral ile Athawulf arasında kısa ama sert bir tartışmanın yaşandığını fark etmişti. Sonra Alarich geri döndü. Üzerinde hâlâ Roma general üniforması vardı.

"Senin babanı tanıyorum" dedi atını Attila'nın önünde durdurarak. "Kılıçlarımızı birden fazla kez birbirimize yöneltmiştik."

Sonra gülümsedi ve elini sallayarak adamlarından birini yanına çağırdı. Soylu bir aileye mensup beyaz saçlı bir Got, elinde kısa bir kılıç uzunluğunda deri kaplı bir sandıkla kralının yanına geldi.

"Baban Muncuk Han'ın, benimle ve Vandal Stilicho'yla birlikte pek çok kez Roma'nın düşmanlarına karşı kılıç salladığını belirtmeliyim. Ne yazık ki ben Roma'ya aykırı düşünce, bu kez kılıçlarımızı birbirimize doğrultmuştuk..."

Ne Attila, ne de diğer atlılar, Vizigot kralının nereye varmak istediğini anlayamıyorlardı.

"Bu nedenle Roma kapılarını senin açmış olman hem benim, hem de baban için çok büyük bir şeref!"

Attila elinde olmadan kızardı. Neyse ki meşalelerin ışığında kimse bunu fark etmemişti.

"Büyük kağanınız Karaton'a, babana ve kız kardeşimin eşinin sebep olduğu felakete öfke duyan herkese, bundan böyle bir Vizigot kılıcının bir Hun'a, bir Vandal'a ve bir Gepid'e karşı asla kalkmayacağını söyle! Bu yemin sadece benim için değil, Athawulf için de geçerli. Umarım bu yemini hem Athawulf'un başarısızlığına karşı bir özür, hem de savaşçılarınla birlikte gösterdiğin yararlılık için bir teşekkür olarak kabul edersin!"

Deri kaplı sandığı eline aldı ve atını Attila'nın yanına sürdü.

"Saray bahçesinde kurtardıklarının bir kısmını sana hediye etmek istiyorum. Günün birinde bu hediyenin, altın ve elmastan oluşan tüm ganimetlerden daha değerli olduğunu anlayacaksın..."

Alarich deri kaplı kutuyu Attila'ya uzattı ve babacan bir tavırla omuzuna bir şaplak indirdi.

"Artık Latince okuyabiliyorsun, değil mi?" diye sordu sonra. Attila evet anlamında başını salladı. Bir yandan da Vizigot kralının, kendisinin bunlarla yakından ilgilendiğini nereden bildiğini düşünüyordu.

"Sende bir lider yeteneği var" dedi Alarich. "İyi bir generalin iyi bir askeri haritaya ihtiyacı vardır... *Omnium regionum, in quibus bellum geritur*. İşte burada... Bu âna kadar savaşılan tüm bölgelerin haritası..."

"Dünya haritası mı?" diye sordu Attila heyecandan nefesi kesilmiş bir şekilde.

"Dediğin gibi" diye karşılık verdi Vizigot kralı. "Castorius'un büyük dünya haritası. Bildiğim kadarıyla bu haritanın tamamlanmış üç tane kopyası var... Biri Ravenna'da, biri Konstantinopolis'te, biri de burada. İzleyeceğim yol için benim bu haritaya ihtiyacım yok, fakat senin için bu harita bü-

tün bir imparatorluğun anahtarı anlamına gelmektedir... İspanya'dan Kutsal Ülke'ye kadar beş yüz şehir... altı yüz yer ismi... yetmiş bin mil uzunluğundaki Roma yollarında bulunan üç bin üç yüz karakol... bir yerden bir yere olan tüm mesafeler... hem de sadece yazılı değil, aynı zamanda çizili olarak."

Attila, kabına sığmaz bir coşku ile Roma'da rehine olarak geçirdiği günlerde öğrendiği cümlelerin en gizemlisini tekrarladı: *"Non tantum adnotata, sed etiam picta."*

Attila, o günün akşamı, uzun süre Orta Tuna havzasından gelen Hunlarla birlikte oturdu. Büyük bir şenlik yapıyorlardı. Herkes yiyor, içiyor, ganimetleri inceliyor, kahkahalarla gülüyordu. Hunların bir kısmı, Attila'dan kendisiyle birlikte gelmelerine izin vermesini istediler.

"Ravenna'daki İmparator Honorius'a, Büyük Kağan Karaton'a veya babama haber salmam gerekir mi acaba?" diye sordu Attila. "Yoksa birilerinin biz rehineleri hatırlamasını mı beklemeliyim?"

Bu sorunun cevabını şaman da bilmiyordu.

"Bana kalırsa Ravenna bataklıklarının etrafından dolaşmalıyız" dedi Doğan. Attila'yla gelmek isteyenlerin ilki oydu.

Aynı anda az ötedeki çalılıklardan bir hışırtı yükseldi. Hun nöbetçilerinin dikkat çığlığı üzerine birkaç savaşçı silahlarına sarılarak atlarını o noktaya sürmeye başladı. Az sonra kendinden emin bir şekilde at süren bir adamın etrafını çevirip, silahlarını ona doğrultmuşlardı.

"Sadece veda etmek istiyordum" diye bağırdı Geiserich. Şamanın çadırının önüne gelince atından indi. Attila ayağa kalkarak ona yaklaştı. Geiserich'in üzerinde geniş yakalı beyaz bir keten gömlek, dar bir süvari pantolonu ve ata binen Vandalların tipik giysisi olan Mantilla vardı.

Geiserich, Attila'nın şaşkın bakışlarını fark etmişti. "Vaktiyle Romalı bir lejyonerin ganimeti olmalıymış" dedi gülerek.

"Gören de bir prensesin kalbini çalmaya gittiğini sanır" dedi Attila.

"Neden olmasın? Galla Placidia'da şansımı deneyeyim!" diye karşılık verdi Geiserich gülmeye devam ederek. "Hemen yola koyulmalıyım, çünkü vakit çok geç olmadan Ostia Limanı'na ulaşmak istiyorum."

"Nereye gitmek istediğine karar verdin mi?" diye sordu Attila. "Yoksa hâlâ düşünüyor musun?"

Geiserich güldü. "Hem de ne hedef..." dedi sonra. "Vizigotların aklına benim kendileri için de iyi bir rehine olabileceğim gelmeden, halkımın yanına dönmek istiyorum. Geçen üç yıl boyunca Pirene Dağları'nın kuzeyindeki bölgelerde kendimize biraz arazi edinebilmek için savaşıp durduk. Fakat İmparator Constantius III., eski Britanya Eyaleti generali, şu anda Galya'nın güneyine hükmediyor. Denilene göre Ravenna bile onun hakimiyetini kabul ediyormuş."

"Galya'yı fethederken Vandalların ve Sueblerin yollarını kesen general değil mi bu?"

"Evet, bizzat o! Bu adam gerçekten de iştahı yerinde bir Augustus! Dört yüz altı yılının son günü donmuş Ren Nehri'nin üzerinden geçtikten sonra, Galya'nın neredeyse tümünü ateşe vermiştik..."

"O halde Got Sarsus ve lejyonerlerini denize döken de bu adam olmalı... Stilicho'nun onun üzerine gönderdiği Batı Roma birliklerini..."

"Doğru!" dedi Geiserich. "Oğlu Constans da iki yıl önce İspanya'nın neredeyse yarısını fethetti. Honorius, batıdaki bu gelişmeleri de tıpkı kendi Ebedî Şehri önündeki Gotların ve Pannonia'daki siz Kara Hunların varlığı gibi, çaresiz kabullenmek zorunda kaldı."

"Umarım fethettiği yerler onu bir süre mutlu etmeye yeter" dedi Attila sırıtarak.

"Ve ben ne Constantinius III'ün, ne de oğlu Constans'ın kucağına düşmek istemiyorum" dedi Geiserich. "İspanya beni çağırıyor, fakat İtalya ve Galya kıyıları boyunca uzun bir kara yolculuğu yapmak niyetinde değilim."

"Amacın nedir?"

"Gemiyle doğrudan Barcino'ya gitmeye çalışacağım. Umarım oradaki adamlarımın savaşları henüz tümüyle sona ermemiştir."

"Roma'da keseni yeterince doldurmadın mı?"

"Birkaç bölük paralı askerle birlikte yolculuk masraflarını karşılayacak kadar..."

"Niyetin ne? Vandal kralı mı olmak istiyorsun?"

"Belki de..." dedi Geiserich ve gülümsedi.

"Çok yazık" dedi Attila. "Topallamana yavaş yavaş alışmaya başlamıştım..."

"Günün birinde taç giyecek olsam bile, bundan kurtulamayacağım" dedi Vandal ve bir kez daha güldü. "Ya senin bacağın nasıl?"

"Şaşılacak kadar iyi" dedi Attila. Geiserich öne doğru bir adım attı. Hunların ve Romalıların pek çoğundan daha ince ve uzun yapılıydı.

"Tekrar görecek olursan, Laudarich'e benden selam söyle. Sizinle birlikte olmak güzeldi."

"Seninle birlikte olmak da, Geiserich" dedi Attila. İki genç adam birbirini kucakladı. Bu anda gelecek için düşündükleri bir tek kelime vardı: Barış!

"Günün birinde yardıma ihtiyacın olursa bana haber gönder" dedi Vandal. "Her zaman yanında olacağım... Gerçi bunun bir bedeli olacak, fakat ganimetin ne işe yaradığını biliyorsun..."

"Söylediklerin senin için de geçerli" diye karşılık verdi Attila. Geiserich arkasını döndü ve bir senatör çiftliğinden

alınma güçlü Roma atına bindi. Sonra Romalı kölelerde gördüğü gibi selam işareti vermek üzere sol elinin işaret parmağını kaldırdı, üç gün boyunca Ebedî Şehir'de birlikte olduğu Hunları süzdü, bacaklarını hafifçe kastı ve başıyla kısa bir selam daha verdikten sonra atını gecenin içine doğru sürüp gitti.

Hunlar, ertesi gün sabahın çok erken saatlerinde çadırlarını toplamaya başladılar. Yurtları, tabak çanakları ve diğer malzemeleri, iki tekerlekli tahta arabalara yüklüyorlardı. Bunlara ek olarak ganimeti taşımak için birkaç tane Roma arabası da hazır bulunuyordu.

Romalıların hesabına göre ikinci saatte, yani Vizigotların güneye doğru yola koyuldukları zamanda, Hunlar da *Via Salaria* üzerinden kuzeye doğru yürüyüşe geçtiler. Prens Athawulf'la birlikte Roma'ya yürüyen silahlı savaşçıların sayısı binden fazlaydı. Oysa şimdi geriye dönenlerin sayısı yüzü aşmıyordu. Buna karşın başka Hunlar onlara katılmaya karar vermişlerdi.

Küçük Hun kafilesinde Aybars ve Attila'nın yanı sıra hâlâ yarı yarıya sarhoş olan ve kendi kendilerine şarkı söyleyen doksan savaşçı, otuz iki kadın, Attila'nın yaşlarında dokuz erkek ve kız, otuz üç azatlı köle, Karadeniz kıyısındaki Odessos'tan ve Tuna'nın denize döküldüğü yerden gelen on beş zanaatçı ve tacir, beş suskun Ostrogot, beş Sarmat, iki İranlı, Attila'yı Roma saraylarından tanıyan Selanikli hatip Scottas ve Alarich'in emriyle her şeyin gerçekte nasıl olup bittiğini anlatmak üzere kara yoluyla Konstantinopolis'e giden bir Vizigot ve beş muhafızı bulunuyordu.

Bu *İkiyüzler Kafilesi*'ne kimin önderlik ettiğini kimsenin tam anlamıyla bilmemesine rağmen, bakışlar Attila ile amcasının üzerine yoğunlaşıyordu. Attila ve Aybars küçük atlarıyla kafilenin biraz önünde ilerliyordu. Doğan ve Roma'ya

giren ilk grubu oluşturan Hunlar, onların hemen arkasındaydı. Yorgun olmaktan ziyade, mutlu bir halleri vardı. Aslında hava bu taş kaplı sert yol üzerinde yolculuk yapmaya izin vermeyecek kadar sıcaktı.

Via Salaria bir müddet sonra tepelere ve eskiden Sabinlerin yaşadığı topraklara yönelmeye başladı. Roma'dan ayrılışları esnasında pek azı uzun uzun geriye bakmıştı. Fethedilmiş ve yağmalanmış şehrin ne duvarları, ne de Tiber Nehri'nin gümüş akıntısı kafileyi oluşturan insanları etkilemişti. Hava çok sıcaktı. Etraftaki kargacık burgacık ağaçlardan oluşan seyrek orman bile onları güneşin yakıcı ışınlarından koruyamıyordu. İmparatorluğun pek çok bölgesinde ormanlar yüzyıllardan beri düzenli olarak kesiliyordu. Hem yakacak sağlamak, hem de gemi inşa etmek için...

Yol boyunca hiç durmadılar. Karnı acıkan veya susayanlar, bu ihtiyaçlarını yolda gidermek zorundaydılar. Buna rağmen atlılar da öküz ve at koşulmuş arabalardan hızlı gidemiyordu. Ganimetler arasında Galya'dan Roma'ya gemiyle getirilmiş ilginç bir de araba bulunuyordu. Bu dört tekerlekli, ağır araba, şarap taşımacılığında kullanılıyordu. Bu arabadaki şaraplar alışılageldiği gibi amforalarda değil, aksine demir çemberlerle tutturulmuş ve iki ucu yuvarlak tahtalarla kapatılmış, eğik tahtalardan oluşan silindirik bir kabın içinde naklediliyordu.

Bu araba Doğan tarafından Palatin yamaçlarındaki bir askeri deponun iç avlusunda keşfedilmiş ve derhal özel ganimet olarak alıkonmuştu.

"Bu tahta kaplara fıçı adı veriliyor!" demişti Doğan yolculuğun başında büyük bir gururla.

"Umarım birkaç damlası Tuna kıyılarına kadar ulaşabilir!" diye karşılık vermişti şaman şüpheci bir tavırla.

"Endişelenmene gerek yok! Şarap fıçılarını sadece güneş

battıktan sonra açacağım... Elbette küçük bir ücret karşılığında!"

Hunların bir kısmının beraberlerinde ne kadar garip ganimetler getirdiğini düşünen Attila, elinde olmadan gülmek zorunda kaldı. Doğan'ın yürüyen meyhanesi, bunlardan sadece biriydi. Savaşçıların birçoğu, keselerini aileleriyle birlikte birçok kış boyunca endişelenmeye gerek kalmadan yaşamalarını sağlayacak kadar çok altın ve gümüş para, ziynet ve mücevheratla doldurmuşlardı. Buna ek olarak birçoğu kendilerine Romalı kadınlar almışlardı... Kimi kara tenli köle kızları, kimi de senatörlerin ve soyluların el değmemiş kızlarını tercih etmişti. Bazıları bu güzel yol arkadaşlarıyla uzun müddet bir arada kalmayı düşünüyordu, bazıları da onlarla sadece yol boyunca eğlenmeyi, Tuna kıyılarına ulaşınca da tekrar elden çıkarmayı...

Ganimetlerin arasında incecik işlemeli cam şarap kadehleri, küçük çekmecelere sahip makyaj kutuları ve küçücük parfüm şişeleri de oldukça dikkat çekiciydi. Hatta savaşçılardan biri büyük bir para kasasını olduğu gibi almış ve Colloseum'dan edindiği iki tekerlekli bir savaş arabasına yüklemişti. Sağlam meşe ağacından yapılmış, demir çivi ve çemberlerle desteklenmiş bu güzel kasayı açmak ona henüz nasip olmamıştı. Birçok savaşçının ellerinde fildişi veya yede taşından yapılma zarlar, altın kaplama şamdanlar, değerli taşlarla süslü taş takvimler ve akla gelebilecek tüm pozisyonlarda sevişen insan tasvirlerinin bulunduğu küçük kil levhacıklar vardı.

Bunun dışında hemen tümünün boynunda, Subura'nın arka sokaklarında bulunan bir kuyumcudan yağmalanmış, başparmak uzunluğunda altın levhacıklar vardı. Levhacıkların ön yüzünde üzerinde bir tunica olan bir erkek tasviri görülüyordu. Adamın elbisesi o kadar kısaydı ki, sertleşmiş erkekliği ilk bakışta fark edilebiliyordu...

"İlk molayı nerede verelim dersin?" diye sordu Aybars. Bu arada güneşin artlarında batmakta olduğu dağlara ulaşmışlardı. "Yukarılara mı çıkalım, yoksa vadide mi kalalım?"

"Bir Roma karakolunda konaklamak uygun olmaz" diye karşılık verdi Attila. "Bu kadar yükle dağları ve tepeleri aşamayız. İyisi mi küçük bir nehir bulup, kıyısında konaklayalım."

"Bu nehri nerede bulabileceğimizi o gizemli haritadan çıkartabilir misin?" diye sordu şaman merakla.

"Henüz bilmiyorum" dedi Attila. "Harita tam olarak açıldığında bir ayak uzunluğunda ve yedi adım genişliğinde. Bu kadar büyük bir haritayı bu kadar çabuk okuyamam!"

Sonra artık sıklaşmış olan ormanlarla kaplı dağların arasındaki alçak bir vadiyi işaret etti. Bu arada Doğan onlara yaklaşmıştı ve Attila'yla yan yana at sürüyordu.

"Oraya arabalarımızla gidebilir miyiz?" diye sordu Attila. "Roma'ya gelirken bu yoldan geçip geçmediğimizi bir türlü çıkartamıyorum..."

"Ben de bu bölgeyi pek iyi tanımıyorum" dedi Doğan. Genç Hun, Muncuk Han'ın en küçük oğlundan yarım baş daha uzundu. İnce dudakları ve keskin bakışlı siyah gözleriyle Attila'ya en büyük kardeşi Bleda'yı hatırlatıyordu. Doğan eve geri dönen Hunlar arasındaki en iyi biniciydi ve Karaton Kağan'ın uzaktan akrabasıydı.

"Yürüyen meyhanen şu yamaçtan aşağı inebilir mi?" diye sordu Attila ve eliyle taş döşeli Roma yolunun yanındaki eski bir yolu işaret etti. Bu yol neredeyse kurumuş olan nehrin kenarına kadar uzanıyor ve nehir yatağının ortasında beyaz çakıllardan oluşan bir geçitle birleşiyordu.

"Karşıya mı geçmek istiyorsun?"

"Olabilir" diye cevap verdi Attila. "Bu andan itibaren daima ikinci bir ihtimali de göz önünde bulundurmam gerekti-

ğini biliyorum. Bu da haritamın gizemlerinden biri: Her yol Roma'ya çıkar... ya da Roma'dan uzaklaşır!"

"Bu ne anlama geliyor?"

"Castorius'un haritası sayesinde bir daha yön tayiniyle uğraşmak zorunda kalmayacağım. Haritada görülen çizgilerin uçları sağa ya da sola ayrılan yolları işaret ettiği için, olduklarından daha uzun görünüyorlar. Tüm dünya, kolumun alt kısmı uzunluğunda bir alana sıkıştırılmış..."

"Yön tayini benim için harita olmadan da kolay" dedi Doğan. "Önce güneşi sağımıza alarak Alp Dağları'na kadar yol alacağız. Sonra sağa dönecek ve bizi Tuna'ya kadar götürecek olan bir nehrin geçit yerini arayacağız."

"Bu geçit yerini uzun uzun aramana gerek yok. Onun yerini sana haritamda gösterebilirim, hatta her gün ne kadar mesafe kat etmen gerektiğini bile söyleyebilirim."

"Yani?.."

Attila heyecanla başını salladı. "Evet, Doğan! Vizigot kralının hediyesi sayesinde, herhangi bir hedefe kaç Roma mili uzaklıkta bulunduğumuzu bir bakışta söyleyebilirim. Ve bu yolu almak için kaç güne ihtiyacın olduğunu da..."

Doğan yüzünü buruşturdu. "Latince okuyor ve yazıyor olabilirsin" dedi sonra güvensiz bir sesle. "Oysa bu haritada seni yanıltacak büyülü harflerin bulunmadığını nasıl bilebilirsin ki?"

"Göreceğiz" dedi Attila. "İkimizden sadece birisinin kazanabileceği bir oyun oynasak iyi olur belki..."

"At üzerinde mi?"

"Hayır, harita üzerinde. Sen de benim gibi bu bölgenin yabancısısın. Yarın sabah sana sırasıyla önce bir dahaki at değiştirme yerine, sonra Raete'ye, sonra Asculum'a ve sonunda da Truentum'a ulaşmak için kaç Roma mili yol almamız gerektiğini söyleyeceğim."

"Sözünü ettiğin yerlerin nerede olduğunu bilmiyorum. Dediklerin çıkmazsa ne olacak?"

"O takdirde bütün kafileye senin komuta etmeni sağlayacağım."

"Ciddi misin?" Doğan'ın gözleri ışıldamaya başlamıştı. Attila başını salladı. Bu tür bir vaadin ne anlama geldiğini çok iyi biliyordu. Fakat büyük bir katliamdan sağ kurtulmayı başarmış olan Doğan'ın aksine, dönüş yolunda kendilerini hiçbir tehlikenin beklemediğinin de farkındaydı. İmparator Honorius bile lejyonerlerini evlerine geri dönmekte olan Hunların üzerine göndermeye cesaret edemezdi. Alarich, uzun süre gürledikten sonra şiddetle patlayan, sonra da güneye doğru uzaklaşan bir fırtınaya benziyordu. Ravenna'daki hükümdar bu kritik durumda kendisine yeni ve tehlikeli düşmanlar edinecek kadar aptal değildi. Galya'daki asi generalle başı yeterince beladaydı zaten...

Romalıların çok iyi durumdaki dümdüz yolları, imparatorluğun her tarafına şehirlerde olduğundan çok daha büyük bir başarıyla dağılıyordu. Bu yollar yüzyıllar boyunca lejyonerler tarafından lejyonerler için inşa edilmiş, bakımları yapılmış ve yenileri eklenmişti. Yol kenarlarındaki mil taşlarına adları kazınan zengin adamların yaptıkları yardımlar da bu başarıda büyük rol oynamıştı.

"Ya... ya sen haklıysan?"

"O zaman şarap fıçılarından bir tanesi benim olur!"

"Ne zaman başlıyoruz?" diye sordu Doğan.

"Gününü sen belirle..." Doğan olur anlamında başını salladı, ne var ki bir süre sonra ikisi de bu konuşmayı unuttular.

Beş gün sonra etrafı duvarlarla çevrili küçük Raete şehrine ulaşmışlardı. Burası geçen yıllar boyunca bir kez olsun yağma edilmemişti. Fakat ne Hunların, ne de şehirdeki muhafız birliğinin bir çatışmaya girmeye niyetleri yoktu. İki ta-

raf şehrin batı kapısının önünde buluştu. Soylular ve zenginler lafı dolaştırmadan Hunlara birkaç kilo altın ve güzel süs eşyaları vereceklerini beyan ettiler.

Kafilede seyahat eden Gotlar ve diğer yolcular için düşük fiyata ihtiyaç maddesi pazarlığı yapıldı. Bunların dışında *İkiyüzler Kafilesi*'ne bir araba dolusu tahıl, beş amfora zeytinyağı, dört öküz, on koyun, beş keçi, süt, peynir, beş tane siyah renkli, küçük domuz, sepetler dolusu meyve, sebze, soğan ve taze sarmısak da verildi.

Gotlar, azatlı köleler ve kadınlar, Raete'nin büyük ve olağanüstü güzellikteki hamamlarında rahatlatıcı bir banyo yapma fırsatını kaçırmadılar. Bu eğlenceye katılmayı reddeden Hunlar, öküzlerden birisini keserek ateşin üzerindeki büyük bir şişe geçirmişlerdi. Kor halindeki ateşin üzerinde saatlerdir kızaran etin nefis kokusu, şehrin her yanından alınır olmuştu...

Her şey hazır olup, insanlar gruplar halinde yavaş yavaş kampa dönmeye başladığı zaman, Aybars nar gibi kızarmış kebaptaki payından vazgeçtiğini açıkladı. Ostrogotlardan bir koyunun kürek kemiğini almış ve kocaman bir Hun kazanında saatler boyunca kaynatmıştı.

Diğer Hunların, hatta kafiledeki kadın ve kızların kendisini seyretmelerine bir itirazı yoktu. Elindeki tozun ve ot demetinin terkibini bilmedikleri müddetçe, gördüklerinden nasıl olsa bir şey anlayamazlardı. Ve bu da şamanların sırrı olarak kalacaktı...

Gecenin oldukça ileri bir saatiydi. Herkes Doğan'ın şarabından bol bol içmişti. Kadınlar ve kızlar alçak sesle şarkılar söylerken, ansızın saçları mısır püskülü kadar sarı olan bir Ostrogot kızı Attila'nın yanına kaydı. Bu kız daha önce diğerleriyle birlikte onun önünde dans etmiş ve eğlenmişti. Şimdi de kollarını Attila'nın boynuna dolayarak, ona artık

Roma parşömenlerinden, erzaktan ve kat edilen mesafeden başka şeyler düşünmenin de vaktinin geldiğini belirtiyordu...

"Seni rahatsız ediyor muyum?" diye sordu kız. Attila biraz geri çekilerek ona baktı ve güldü. "Hayır, beni rahatsız etmiyorsun..."

Ve henüz sözlerini bitirmeden ruhunun derinliklerinde bir şeylerin değişmekte olduğunu fark etti. Bunu hissediyor, fakat ne olduğunu bilmiyordu. Sanki bu kızın sesini çok uzun zamandır tanıyor gibiydi. Oysa onu ilk kez şimdi duyuyordu!

Giderek küçülen kamp ateşinin öte tarafında bulunan Aybars, sonunda bembeyaz koyun kemiğini kazandan çıkarmış ve kor halindeki ateşin arasına yerleştirmişti. Bu arada şaman usulünce olduğu yerde bir ileri, bir geri sallanıyor ve kendi kendine eski şarkılar ve dualar mırıldanıyordu.

"... üstelik çok da güzelsin" diye sözünü tamamladı Attila kızı tepeden tırnağa alıcı gözle süzdükten sonra. Kız Attila'yı kendine doğru çekti, fakat delikanlı içinde ansızın bir rahatsızlık hissinin belirdiğini fark etti.

"Kaç yaşındasın?" diye sordu ona hafifçe öksürüp boğazını temizleyerek.

"On altı" diye cevap verdi kız. Sesi Attila'nın kulağına aynı yaştaki kızların seslerinden çok daha güzel gelmişti.

"Benden büyüksün" dedi Attila.

"Biliyorum, fakat sen Attila'sın..."

"Bununla ne demek istedin?"

"Ben size aittim... Daha doğrusu baban Muncuk Han'a. Büyükbabam size karşı savaşırken ölmüştü, fakat babam senin baban ve Stilicho'yla birlikte Radagis'in vahşi Ostrogotlarına karşı savaşmıştı. Sonra İmparator Honorius'un Ravenna'daki sarayında bulunan Hun birliğine dahil oldu, sonra da Julius Alplerindeki general Generidus'un kıtalarına..."

"Yaşına göre çok şey yaşamışsın" dedi Attila ikircikli bir sesle. "Roma'ya nasıl geldin peki?"

"Bunun nasıl olduğunu artık ben de tam olarak hatırlayamıyorum. Annemle kardeşlerim iki sene önce, Kral Alarich'in ilk Revanna kuşatması esnasında ateşten öldüler. Babam, daha güvende olacağımı sandığı için, beni bir köle grubuyla Roma'ya gönderdi. Bir süre sonra imparator, Alarich'in zayıf bir öncü kuvvetini Roma yolunda yakalama ve imha etme emrini verdi..."

Kız duraksadı. Attila ansızın elinin göz yaşlarıyla ıslandığını hissetti.

"Demek baban..."

"Babam buradaki adamlara karşı savaştı" dedi kız alçak bir sesle.

"Dur bakalım!" dedi Attila ve kızı kollarının arasına aldı. "Ya sen? Tüm bu zaman boyunca Roma'da mı yaşadın? Bir köle miydin?"

"Parmağımda köle yüzüğü yoktu. Fakat efendimin ismi Pompejanus'tu."

"Ne? Roma valisi mi?"

"Evet" diye cevap verdi kız. Aynı anda da Attila bu sesi nereden tanıdığını hatırladı. "Senin rehine olarak Pompejanus'un evine gelmenden çok önce, onun evinde hizmet görüyordum..."

Kız bakışlarını yere çevirdi ve başını öne eğdi.

"Gece kulağıma fısıldadığın haber nereden geldi peki?"

"Bunu sana söyleyemem" diye cevap verdi kız alçak sesle. "Henüz değil... Bunu yapmayacağıma dair yemin ettim!"

Attila sağ elinin baş parmağıyla genç kızın çenesini hafifçe yukarı kaldırdı. Sönmeye yüz tutmuş olan büyük kamp ateşinin son alevleri, genç kızın aydınlık yüzünü kızıla boyuyordu. Attila uzun boylu düşünmeye gerek duymadan, eliy-

le kızın yanaklarından süzülen yaşları sildi. Ansızın kendisini eskisinden de iyi hissetmeye başlamıştı. Kızın yüzüne dökülen sapsarı saçlarına baktı ve onları üfleyerek dağıtmak istedi, fakat aynı anda kız başını kaldırıp ona baktı.

Ansızın kızın babasının kendi babası ve Stilicho'yla birlikte Radagis ve Ostrogotlarına karşı savaşmış olması, Ravenna imparatoru için Hunlara karşı dövüşmesi, bu arada ölenler ve kalanlar, hatta az ileride kızları ve kadınları kucaklayan diğer insanlar, her şey önemini yitirmişti. Bu sessiz, garip, kendi kendine Attila'nın yanına gelebilecek kadar cüretkâr kız dışında, hiçbir şey umurunda değildi.

Attila kızı kollarının arasında sıkarak kendine çekti. Zihninde çılgınca düşüncelerin oynaşmasına ve duygularının kendisini tüm at koşularından daha fazla heyecanlandırmasına rağmen, onunla tek kelime olsun konuşmadı. Artık sadece ateşin ve vücutlarının sıcaklığının keyfini çıkarıyorlardı.

Hemen herkesin derin bir uykuya dalmasından sonra, kıza ismini sordu.

"Greka" diye cevap verdi kız. Fakat bu isim ağzından Yunanca bir kelime değil, Cermenlerin bir zafer çığlığı gibi çıkmıştı.

6
Greka Adlı Kız

Sonraki günlerde Appenin geçitlerini aştılar ve nihayet Adriyatik Denizi'ni gördüler. Arada sırada dağ yamaçlarında sakallı, yarı bellerine kadar çıplak, vahşi görünümlü adamlar ortaya çıkıyor, güvenli bir mesafeden kafileyi izliyor, onların küçük atlarının üzerinde doğuya giden Hunlar olduklarını anlayınca da geldikleri gibi sessizce ortadan kayboluyorlardı.

Attila, hiç beklenmedik anlarda ortaya çıkan ve aynı şekilde yok olan bu adamların kim olduklarını sorduğu zaman, Aybars gülerek cevap vermişti: "Bunlar da bir cins şaman. Issız dağ başlarındaki mağaralarda tek başlarına yaşıyor ve dışlarındaki dünyayla hiç ilgilenmiyorlar."

Attila, amcasının bu açıklamasından kesinlikle tatmin olmamıştı. Buna rağmen sesini çıkarmadı. Roma'daki tüm kahramanlık günlerine rağmen, hâlâ dünyada ona hitap etmeyen pek çok şey vardı. Gerçi bundan üç yıl önce yetişkinlerin arasına kabul edilmişti, ince süvari gömleğinin sağ tarafında, küçük rütbeli bir komutan olduğunu simgeleyen demir bir yüzük taşıyordu ve canı istediği zaman bir kızla yurtlardan birine çekilebilirdi. Fakat bu henüz her şey demek değildi! Hâlâ bir şeylerin eksik olduğunu çok iyi biliyordu. İmparator Honorius'un ülkesine rehine olarak gitmesinden önce bile ağabeylerinin sahip olduğu bir şeyler...

Aynı günün akşamı kafile kamp kurarken, Attila her zaman rasgele yerleştirilen çadırların, yurtların ve arabaların düzeninde bir değişiklik olduğunu fark etti. Ateşlerin arasında yürürken de insanlar kendisini sadece dostça değil, aynı zamanda gözle görülür bir saygıyla selamlıyordu. Tekrar kendi küçük yurduna geri dönmek istediği zaman ise diğer yurt ve çadırların kendisininkinin etrafında büyük bir çember oluşturduklarını gördü. Greka'yla birlikte geceleyeceği yer, Hun kampının merkezi olmuştu. Bu durumdan hem gurur duymuş, hem de utanmıştı. Neler olup bittiğini anlayamaz bir tavırla başını salladı. Fakat biraz daha ilerledikten sonra, başının ve omuzlarının gerçek bir Hun atlısından beklenildiği gibi dik durduğunu fark etti.

Umursamaz bir tavır takınıp, kimseye fark ettirmemeye çalışarak etrafına bakındı. Ansızın tüm gözlerin kendisinin üzerinde olduğunu ve attığı her adımın dikkatle izlendiğini anladı.

"Burada neler oluyor?" diye sordu tekrar Greka, Doğan, Aybars ve Scottas'tan oluşan grubun yanına döndüğü zaman.

"Bazılarının başarıya taşınması gerekir" diye homurdandı Aybars.

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Attila hiçbir şey anlamadan. Diğerleri gülümseyerek ona bakıyordu.

"Senin sadece yol boyunca liderimiz değil, tüm yürüyüş boyunca, savaşta ve barışta bize han olmana karar verdik."

"Bu konuda benim ne düşündüğümü kim sordu?"

"Hiç kimse!" diye cevap verdi Doğan. "Bir topluluk sana bir sorumluluk lâyık gördüğü zaman onu ya kabul edip üstlenmeli... ya da topluluğu terk etmelisin!"

"Kimsenin beni han seçtiğini ne gördüm, ne de duydum."

"Doğru" dedi Doğan. "Biz Kara Hunların başında bir han vardır, fakat biz Romalılar gibi mutlak hakimiyet ve diktatörlük tanımayız..."

"Bunu bir askeri demokrasi olarak tanımlamak mümkündür" diye lafa karıştı Scottas. "Eli silah tutan tüm erkekler, içlerinden en iyilerini seçerek bir savaş meclisi oluştururlar. En güçlü, önemli ve başarılı erkeklerden -Romalılar bu erkeklere Logades adını verir- oluşan bu meclis de kimin han olacağına karar verir."

"Ve Hunların kağanı da daima bizim ailemizin üyeleri arasından seçilir" diye cıvıldadı şaman neşeyle.

Konuşmayı burada kesmek zorunda kaldılar, çünkü her yandan kadınlar erkekleri ateşlerin ve kazanların başına çağırıyorlardı. Greka, bu akşam yemeği için, civardaki köylülerden yumurta ve domuz pastırması temin etmişti. Büyük kazanının soğuk kalmasına rağmen, kısa bir süre sonra sarmısakla tatlandırılmış yumurtalı domuz pastırmasının nefis kokusu, kıyı boyunca uzanan dağların yamaçlarına yayılmaya başlamıştı. Bu yemeğe ek olarak Gotların un, su ve mayadan hazırladıkları, sonra da küçük taş fırınlarda pişirdikleri pideden de bol miktarda vardı.

Yemeği yedikten ve deniz havasına karışan çam kokusunu içlerine çektikten sonra, bir kez daha hanlık üzerine konuştular. Aybars Amca ile Romalı hatip, hiç beklenmedik bir şekilde doğru yaşam tarzı üzerine bir münakaşaya girişmişlerdi.

"Savaş hanı ya da barış hanı - her halükârda bu tecrübeli, savaşçı ve barışsever erkeklerden oluşan meclis, küçümsenmeyecek bir güce sahip" diyordu Aybars. "Çünkü hiçbir han kendisini seçen ve kudret veren erkeklerden daha iyi olamaz!"

"Buna rağmen bizim Yunan Haydut-Kralları adını verdiğimiz adamlardan daha iyi değilsiniz" dedi Scottas neredeyse itham edercesine.

"Bir kralın halkı tarafından büyük ve başarılı bir haydut olarak saygı görmesinde kötü olan nedir ki?" diye sordu şaman gülerek. "Onun görevi bu ve sadece bu değil mi?"

"Hayatta yenmek ve yenilmekten başka şeyler de var! Hukuk ve yasa gibi daha yüksek değerlerin varlığını unutuyorsun!"

"Elbette bunlar da var! Fakat biz Hunların altından başka bir değer, daha yüce bir dünya ve asalet tanımadığımızı da nereden çıkartıyorsun?"

"Evet, kırlarda birtakım taşları üs üste koyup Obos adını verdiğiniz sunaklar hazırlıyor, bazı çalılara cam parçaları ve renkli bezler bağlıyorsunuz... Sonra vecde geçerek şarkılar söylüyor, davul çalıyorsunuz..."

"Yoksa siz tapınaklarınızda ve kiliselerinizde daha iyi şeyler mi yapıyorsunuz?" diye sordu şaman alaycı bir sesle.

"Siz göçebesiniz" diye cevap verdi Scottas neredeyse çaresiz bir itirazla. "Buldukları her şeyi alan hayvan çobanları! Bir devlet hakkında... ilerleme, bilim ve teknik hakkında... bizim uygarlığımız hakkında nasıl bir fikre sahip olabilirsiniz ki?"

"Bu sözlerinle bize hakaret etmeyi amaçladıysan, başarısız olduğunu söylemeliyim" dedi Aybars ve güldü. "En az sizin kadar mağrur olmaya hakkımız olmadığını mı düşünüyorsun? Kendi kendinizi kandırmaya çalışmanız beni çok üzüyor! Biz -sizin Yunan ideallerinize göre- erkek ve kadınlardan oluşan tam bir demokrasiye sahibiz. Bizde her makam ve rütbe sahibi kanın ne kadar sıcak ve kırmızı olduğunu, terin ne kadar acı olabileceğini, kılıç salladıktan sonra kolların nasıl sızladığını, gözyaşı ve ceset dağlarıyla dolu bir savaştan sonra uykunun ne kadar derin olduğunu bilir. Tarlaların bize vereceği nimetleri bir köle gibi beklemek yerine, ruhlar izin verdiği anda savaşa çıkmayı ve bir gün bile vakit

kaybetmemeyi istiyoruz! Ölümlü ve geçici nesneleri korumak için kesme taşları üst üste yerleştirmeyi boşa harcanan kuvvet olarak görüyoruz, çünkü kalplerimizde bulunanların her şeyden daha değerli olduğunu biliyoruz."

"Bizimkiler gibi şehirleriniz yok."

"Bir şehrin bize ne faydası var ki? Biz büyük hayvan sürülerine sahibiz."

"Ne bir parça toprağınız, ne de bir tarlanız var."

"Bu sayede yıldızlarla dolu gökyüzü, bulutlar ve akarsular kadar hareketli kalıyoruz" diye cevap verdi Aybars. "Heraklit isminde bir Yunan, bundan yüzyıllar önce her şeyin aktığını söylemişti. Fakat siz bunun tam tersini gerçekleştirmeye çalışıyor, durup dinlenmeden zamanın akışına kafa tutmaları için dev taş yığınları oluşturuyorsunuz."

"Bu deniz kas gücü okyanuslarına aittir" dedi şaman ertesi gün Ancona ve Arimini arasındaki sahil yolunda ağır ağır ilerlerken. "Burada gemiler genellikle yelkenle değil, küreklerle ilerler... Karadeniz'deki fırtınaların gücünden burada söz bile edilemez..."

Alplere kadar uzanan ve büyük Padus Nehri tarafından hükmedilen engin ova henüz görünürlerde yoktu. Fakat Roma ile Appeninlerin kuzey yamaçlarındaki şehirler dizisinin arasındaki dağların aksine, burası da göz alabildiğine uzanan düz bir araziydi ve Hunlara batıya doğru hareket etmelerinden önce yaşadıkları bölgeleri hatırlatıyordu. Karadeniz'e dökülen iki dev ırmağın arasındaki ovalar, Tuna deltasının kollarını oluşturan yüzlerce küçük akarsu bölgesi, Transilvanya Dağları ile Orta Tuna havzasındaki bomboş engin arazi...

"Biz Romalılardan çok daha eski bir halkız" diye anlatmaya başlamıştı Aybars bir akşam. Yurtlar ve çadırlar kurul-

muş, hayvanların bakımı yapılmış, yenilmiş ve içilmişti. "Onların yeni tanrılarının doğumundan tam üç yüz yıl önce, biz ortadaki ülkeye karşı savaşıyorduk. Eskiden beri göçebe olarak yaşıyorduk, fakat yedi yüz yıl önce en büyük hükümdarlarımızdan biri olan Mete, doğudaki imparatorluğun prenseslerinden biriyle evlenmişti."

"Bu özel bir durum muydu?" diye sordu Greka.

"Evet, çok özel bir durumdu!" diye güldü şaman. "Çok, ama çok uzun zaman önce, birçoğumuzun tanrılarla ve cinlerle konuşabildiği, kurtları ve kuşları bile anlayabildiği günlerde, her şey şimdikinden çok farklıydı..."

Kutusunu açarak içindeki tozdan bir tutam aldı ve burun deliklerine çekti. "Fakat günün birinde insanlardan bazıları hantallaştı. Artık oradan oraya göç etmek istemiyor, bitkiler ve ağaçlar gibi kök salmak, doğanın kendilerine verdikleriyle yetinmek istiyorlardı. Bu bizi onlardan farklı ve üstün kıldı: Biz, özgür doğan her canlı gibi, yaz mevsiminin meyvelerini dilediğimiz gibi toplamakta ve kış mevsimi bizi durdurana kadar dilediğimiz gibi göç etmekte serbestiz. Diğerleri ise küçücük bir toprak parçasına acı çektirmek ve ondan giderek daha fazlasını istemek zorundalar, çünkü sahip olmak istedikleri bitkiler gibi toprağa kök salmışlar..."

Kısa bir ara verdi ve bir şarkı mırıldanmaya başladı.

"Yere kök salmış olan her şey vakti geldiğinde yapraklarını ve meyvelerini dökmeli, özgür olanların fırtınası etrafı kasıp kavurduğu zaman kendisini korumalıdır. Bu nedenle yerleşikler daima göçebelere vergi ödemekle yükümlüdürler."

"Bunu bu açıdan daha önce hiç düşünmemiştim" dedi Attila. "Fakat yerleşiklerin bize ödeyecek bir şeyleri kalmadığı ve hayvanlar için ot yetişmediği için batıya gittiğimiz söylenmez mi hep?"

"Çok doğru. Artık bize bir şey ödeyecek durumda değil-

diler. Hatta kendileriyle bizler arasına, doğudan batıya uzanan dev bir duvar bile çekmişlerdi."

"Fakat onlar bizden daha eski bir halktı" dedi Doğan.

"Bu da doğru" dedi Aybars başını sallayarak. "Fakat biz sadece tarlalarını sürenlerden çok daha iyiydik. Örgütlenmede ve teknik alanlarda onlardan daha başarılıydık. Daha o zamanlar bile şu anda kullandığımız zırhlara, kıvrık yaylara ve Çinlilerin tüm o eski geçmişlerine rağmen asla bir benzerini geliştiremedikleri hareketli savaş taktiklerine sahiptik. Çinliler hareketsizliklerinin bedelini para, altın ve malla ödüyorlardı. Hem birbirleriyle çatışan altı krallık zamanında, hem İmparator Qin Shi Huangdi zamanında, hem de sonradan efsanevî bir niteliğe bürünen Han sülalesinin kurucusu haydutbaşı Liu Bang zamanında..."

Şaman bumunu çekti ve gerindi.

"O zamanlar son derece güçlüydük... Küçük atlarıyla bütünleşmiş gibi görünen savaşçılar yıldırım hızıyla saldırıya geçiyor, sonra aynı hızla geri çekiliyorlardı. Çinlilerin dört tekerlekli ağır savaş arabalarının bu hıza dayanmaları mümkün değildi."

"Çinliler için bizim gibi savaşmak daha kolay olmaz mıydı?" diye sordu Doğan. "Yani hiçbir zaman gerçek bir koruma sağlayamayan o duvarı inşa etmek yerine..."

"Mutlaka" diye karşılık verdi Aybars. "Zaten bunu yaptılar da. Taktik ve tekniklerimizin büyük kısmını kullandılar. Korkunç savaşlar oldu. Zafer bir o yana, bir diğer yana geçip duruyordu. Bizden pek çoğu pes edip Çinlilerin tarafına geçti. Fakat bu savaşların esas galibi giderek uzayan kışlar ve giderek zalimleşen kuzey soğuklarıydı."

"Belki de bizi anavatanımız olan Scantinavia'dan kovan o soğuk on yıllardan söz ediyorsun" dedi Greka. Aybars, dudaklarında dostça bir gülümsemeyle, Got kızına baktı.

"Çok akıllıca bir düşünce, kardeşimin oğlunun hayat arkadaşı!" dedi sonra. Greka bir anda kıpkırmızı kesildi, çünkü şamanın sözlerindeki övgüyü diğer erkeklerden daha çabuk kavramıştı. Şaman onu kabul etmişti ve bu görkemli bir düğün töreninden çok daha değerliydi...

"Üç yüz yıl önce sürülerimiz artık ot bulamaz oldu... Yüz yıl kadar önce ise hayvanlarımız uzak doğunun çayırlarında soğuktan donmaya başladı. En küçük şey için bile mücadele etmek zorundaydık. Buzların arasındaki küçük bir ot parçası için mücadele ediyorduk, soğuk sislerin arasındaki kuşlar için mücadele ediyorduk, hatta donarak ölen av hayvanları için bile, sağ kalan son yırtıcı hayvanlarla mücadele etmek zorundaydık."

Şaman derin derin iç çekti. O korkunç günleri tekrar yaşıyor gibiydi.

"Batıya doğru savaş ve acımasızlıkla uzanan göçümüzün esas nedeni buydu. Dünyanın en derin gölü ile Altay Dağları arasındaki bölgeden geliyorduk. Sonra durumu bizden daha iyi olmayan başkalarıyla karşılaştık. Ancak kavimlerimizin ve kabilelerimizin en güçlü ve dayanıklılarının birleşmesi sonucu hayatta kalmayı başarabilirdik. O korkunç yıllardan sağ olarak kurtulmayı başarmamızın sebebi ise dur durak bilmememiz, o ölümcül soğuğun bizi yakalamasına izin vermememiz ve yaz aylarında bile toprağa kök salmayışımızdır."

"Demek bir kısmımızın doğudaki bozkırlardan, bir kısmımızın da Altay ve Kafkaslar arasındaki bölgeden geldiğini söylüyorsun..."

"Hayır, Doğan. Biz artık tek bir halk değil, açlık ve soğuk yüzünden birbirine bir daha ayrılmaz bir şekilde kenetlenmiş farklı kavimlerden oluşan bir topluluğuz. Bizi Karadeniz'e dökülen büyük ve kudretli nehirlere benzetebilirsin.

Onların da kaynaklarının nerede bulunduğunu, denize ulaşmak için ne kadar mesafe kat ettiklerini, hakimiyetlerini pekiştirmek için başka hangi nehirlerle mücadele ettiklerini hiç kimse bilemez!"

"Fakat ben kendi soyumu yirmi dört kuşak öncesine kadar takip edebiliyorum" diye itiraz etti Attila. "Başka hanlar ve soylu kişilerin oğulları da bunu yapabilir."

"O halde onları say, Attila" dedi şaman. "Onları say ki ne demek istediğimi anlayabilesin! Bana bir Roma süvari birliğinden daha kalabalık bir aile veya kabile ismi söyleyebilir misin? En kalabalığı beş yüz, bilemedin bin kişi, daha fazla değil."

"Evet, bu konuda haklısın..."

"Geldiğimiz yerde geçen soğuk yüzyıllar, bundan daha kalabalığına asla izin vermezdi. Bu da bizi Romalılardan ayıran başka bir nokta: Biz çok küçük gruplardan, hatta tek tek bireylerden oluşuyoruz, çünkü savaşta her Hun kendisi için mücadele eder. Evet, belki diğerleriyle bir araya gelerek bir topluluk oluşturur, fakat Romalıların büyük savaş düzenlerini asla öğrenemez. Çünkü onlar için askerler duvardaki birer taştan başka bir şey değildir..."

"Aradaki fark nerede?" diye sordu Attila. "Bizde de bir savaşçı denizdeki bir damladan daha farklı değildir."

"Görünüşte öyle!" dedi Aybars. "Fakat bizim savaşçılarımız öncelikli olarak bir imparatorluk için değil, kendileri için savaşırlar."

"Roma'dayken sizin neden daha ileriye değil de, sadece Tuna'ya kadar ilerlediğiniz üzerine epey kafa yorduk" diye lafa karıştı Scottas. Tüm bu zaman boyunca konuşulanları dikkatle dinlemişti. "Danaster, Dnyester ve Danaper nehirlerini kolayca aştınız. Fakat neredeyse otuz beş yıllık mücadelenizi Tuna boylarında aniden sona erdirdiniz."

"Bunun sebebini gerçekten bilmiyor musun?" diye sordu Aybars ilgiyle.

"Tahmin edebiliyorum" diye karşılık verdi Scottas. "Bana kalırsa sizi durduran nehrin kendisi değil, aksine Limes hattı boyunca uzanan Roma kaleleri."

"Söylediğin doğru değil. Biz canımız ne zaman isterse, herhangi bir kuşatma makinesine bile ihtiyaç duymadan *Imperium Romanum* içlerine rahatlıkla ilerleyebiliriz!"

"Zaten bazı noktalarda bunu yaptınız" dedi Scottas dudaklarında ince bir gülümsemeyle. "Fakat başka bir duvardan duyduğunuz korku iliklerinize kadar işlemiş olmalı!"

"Çin seddinden mi söz ediyorsun?"

Scottas gülümseyerek başını öne eğdi.

"Saçma!" dedi şaman. "Çin seddiyle karşılaştırılınca sizin Roma şehirlerinin eften püften duvarları bir bahçe çiti olarak bile adlandırılamaz! Unutma ki Çin seddinde savaş arabaları duvarın önünde veya arkasında değil, *üzerinde* hareket ediyordu!"

"Limes önlerinde görünmez ve büyük bir duvara çarpmış gibi geri çekildiğinizi inkâr mı edeceksin?"

"Bunun nedenleri vardı" dedi Aybars. "Hem de çok geçerli nedenleri!"

"Bunları bana söyleyecek misin?"

Aybars bir an için durakladı.

"Öyle olsun" dedi sonra. "Cermenler, tüccarlar ve diğer kavimler aracılığıyla batıdaki büyük imparatorluğun sınırları ardında neler olup bittiğini uzun zamandır biliyorduk. Onlar bize yollardan, köylerden, akıl almaz zenginliklerden ve *Imperium Romanum*'un büyük kudretinden uzun uzun söz etmişlerdi. Bu anlatılanlar karşısında elbette ki gerek biz şamanlarda, gerek kavmimizin soylularında ve yaşlılarında büyük Çin seddine dair anılar yeniden uyanmıştı. İşte bu yüz-

den daha fazla ilerleyemiyorduk! Şu anki durumu hepiniz biliyorsunuz: Artık her yerde Hunlara rastlanıyor... tüm ülkelerde... tüm ordularda! Biraz zamana ihtiyacımız var... o kadar! Bu nedenle diğer kavimlerin şimdilik önümüze geçmiş olmaları bizi rahatsız etmiyor!"

"Biz kendimizi asla Hunlar diye adlandırmamıştık" dedi şaman bir günlük mesafe daha aldıktan ve Attila'nın haritasına bakarak Karaton Kağan'ın ordusuna sekiz yüz mil kaldığını bildirmesinden sonra. Ateşin etrafında oturuyorlardı. Bir yandan karınlarını doyuruyor, diğer yandan da kavimlerin isimleri üzerinde konuşuyorlardı. Aybars bu isimlerin bir zamanlar kavimlerin gerçek niteliklerini yansıtmış olabileceğini, fakat aradan geçen tüm bu yıllar boyunca bambaşka anlamlar kazanmış oldukları görüşündeydi.

"Çinliler 'r' ve 'kh' seslerini telaffuz edemiyorlar. Bu sesleri karşılayan harflere de sahip değiller. Bu nedenle ataları-mızdan *Hung-no* veya *Hsiung-nu* diye söz ediyorlar."

"Bizim kavmimizin taşıdığı isimlerin de aslında göğün yönleriyle bir ilgisi yok" dedi Greka. "Batı Gotları anlamına geldiği düşünülen *Vizigot* kelimesi aslında 'Soylu Gotlar' demektir. 'Greutunglar' adı da verilen Ostrogotlar çiftçi ve köylü, 'Terwingler' ise 'Orman Halkı' anlamına gelir. Tıpkı bir zamanlar vatanımızda yaşarken olduğu gibi..."

"Vatan mı? Sürekli olarak bu kelimeyi duyuyorum" dedi Attila. "Fakat kimse bana bunun ne anlama geldiğini açıklayamıyor..."

"Vatan... insanın öz yurdu, atalarının geldiği yer demektir" dedi Scottas. "Ya da insanın doğduğu yer..."

Attila boş gözlerle ona bakıyordu.

"Benim atalarımın asla bir vatanı olmadı" dedi sonra. "Ben de doğduğum yeri asla görmedim. Hatta annemim

bile bu yerin neresi olduğunu hatırlayabileceğini sanmıyorum!"

"Senin adına üzgünüm" dedi Scottas. "Nasıl olur da bir insan kök salabileceği bir toprağa sahip olamaz? Kendinizi kızgın güneşin yakıcılığından, öfkeli düşmanların saldırısından koruyabilecek, kendinize ait bir yere ihtiyaç duymuyor musunuz hiç?"

"Bu söylediklerin Romalılar veya siz Yunanlar için geçerli olabilir" dedi Greka. "Benim vatanım, neredeyse bizden başka hiç kimsenin yaşayamayacağı kadar kuzeydedir. Ben de bir zamanlar Kimmerlere, sonra İskitlere, sonra Yunanlara, sonra Ostrogotlara, şimdi de Hunlara ait olan bir yerde dünyaya gelmişim..."

"Sözünü ettiğin yer bize ait değil" diye araya girdi şaman. "Bizim bir toprak parçasına veya yerleşim yerine ihtiyaç duymadığımızı öğrenmelisiniz artık! Ne şehirlerle, ne köylerle, ne de çiftliklerle ilgileniyoruz. Ot bitmeyen çayırlar ne işimize yarar? Ya da bomboş bir şehir? Ya da gemileri olmayan bir liman? Ya da güçsüz bir savaşçı? Ya da artık doğurmak istemeyen bir kadın?"

"Toprak sahibi olmak, kudret sahibi olmak anlamına gelir" dedi Scottas ciddi bir sesle.

"Yanımda götüremeyeceğim bir nesnenin, kendilerine sürekli olarak bereketli çayırlar arayan sürülerden daha değerli olabileceğini ciddi olarak düşünüyor musun? Ya da eyerimin altındaki attan, elimdeki kılıçtan, yatağımdaki kadından, ailemdeki kızlardan ve oğullardan, herkesin görebileceği şekilde süslenmemize yarayan altından... Sözünü ettiğin toprak, tüm bunlardan daha mı değerli?"

"Elbette" dedi Scottas. "Özgür ve vahşi olmak kulağa hoş geliyor, fakat bu söylediklerinin ne kalıcılığı, ne de geleceği var. Amaçsızca oradan oraya dolanıp duruyorsun, bir

gecede her şeyini yitirebilirsin ve bu arada taş üzerine bir tek taş bile koymuyorsun..."

"Bunu neden yapalım ki? Etrafımızı neden bir duvarla çevirelim? Bir kuşatma ânında kaçış olanağı bulamayıp açlıktan birbirimizi yememiz için mi? Pis kokulu dar sokaklarda, göğü bile görmemize imkân vermeyen yüksek çatıların arasında yaşamak için mi? Sayıları günden güne artan ve çöplerin arasında sürünmekten başka çareleri kalmayan insanlara benzemek için mi?"

"Roma her zaman senin gördüğün durumda değildi" dedi Scottas.

"Ya bundan sonra nasıl olacak?" diye sordu Attila. Yunan hatibi ellerini yukarı kaldırdı. "Bilmiyorum. Tek bildiğim, tüm kemiklerimi teker teker hissetmeme neden olan bu korkunç yolculuk yerine, birkaç kulübeden bile ibaret olsa, bir şehirde yaşamak istediğimdir..."

"Daha fazla zaman kaybedecek olursak, çektiğin azap birkaç kat artacak" dedi şaman. "Göçebe yaşamının ne olduğunu bilmeden oradan oraya dolaşan kavimlerin sayısı her geçen yıl artıyor! Romalı vergi toplayıcıları tarafından iliklerine kadar sömürülen bu insanlar, savaş ve yangın felaketlerinde bile bu kadar büyük kayıplara uğramazlardı! Yitirecek hiçbir şeyleri kalmayan bu insanlar artık her şeyi yapmaya hazırlar..."

"Daha tehlikeli olan nedir?" diye sordu Doğan. "Roma lejyonerleri mi, yoksa vatanları dahil her şeylerini kaybetmiş olan bu insanlar mı?"

"Elbette ki ikinci söylediklerin... Köyleri ve şehirleriyle olan bağları kopartılmış, belki bir zamanlar bir Roma generalinin hizmetinde bulunmuş, tüm umutları gerildikleri çarmıhta asılı kalmış, fakat buna rağmen dağlarda tek başlarına oturup kurtuluşu bekleyen münzevilerin aksine, Hıristiyanların cennetine aç karınla gitmek istemeyen zavallılar..."

"Yağmacı haydut sürüleri..."

"Evet! Kimisinin bir lideri var, kimisinin yok! Roma toprakları bu insanların binlercesiyle dolu... Belki içlerinde kadınlar ve çocuklar çoğunlukta, fakat tepeden tırnağa silahlılar ve kaybedecek bir şeyleri kalmadığı için, korkacak bir şeyleri de yok!"

"Bu zamana kadar gördüklerimiz oldukça zararsız ve uysal görünüyorlardı" dedi Attila. "Kafilemizdeki Gotlar ve Sarmatlar bile onlardan çok daha tehlikeli..."

"Kimse ganimetlerine el uzatmaya kalkmadıkça, onlar da zararsızdır" dedi Doğan.

"Yine de bana uzatılan bir bardağı içmeden önce, onun zehirli olup olmadığına bakarım" diye karşılık verdi şaman bu sözlere. Sanki ansızın endişelenmiş gibiydi. Attila onun bir gece önce, ateşin küllerinin arasından beyaz bir koyun kemiğini çıkarışını hatırladı. Tüm ilgisini Greka'ya yönelttiği için, onun ne yaptığına dikkat edememişti. Fakat şamanın kemiklerdeki çatlak ve yarıklarda gördüklerinin pek iyi şeyler olmadığını hissediyordu.

Roma'dan ayrılışlarının on ikinci gününde, denizin üzerinde güneşin battığı yönden gelen üç yelken belirdi. Gemiler kıyıya oldukça uzak, ayrıntıların kolay kolay seçilemeyeceği bir mesafeye demir attılar.

Buna rağmen Attila derhal yorumunu yaptı: "İki Yunan ve bir Roma gemisi."

"Onların konuşmalarını duyabiliyor musun?" diye sordu Greka şaşkınlıkla. Attila güldü. Genç Ostrogot kızı her zamankinin aksine arabalarda yolculuk etmiyor, Attila'nın yanında saatler boyu at sürüyordu. Hafif bir Roma eyerine yanlamasına oturmuştu, çünkü Hun eyerleri kendisine çok rahatsız geliyordu. Bunu Attila'ya ve pek o kadar kibar olmayan diğer Hun savaşçılarına da söylemişti.

"Ben Doğu ve Batı Roma yelkenlilerini bile birbirinden ayırt edebilirim" dedi Doğan. "Batı Roma gemilerinin yelkenleri sivri uçlu, direkleri ise eğik. Yunan adalarından gelenlerin ise düz bir direkleri ve dört köşe yelkenleri var."

"Demek şimdiye kadar hiçbir gemiyi yakından görmedin!" dedi Attila gülerek.

"Bunu nereden biliyorsun?"

"Çünkü bütün gemilerin yelkeni dört köşedir. Ben Ravenna Limanı'nda bulundum ve bunu biliyorum. Gemiler rüzgâra karşı yol aldıkları zaman, sağ alt köşelerine bağlanan bir halatla direğe sarılırlar."

"Rüzgâra karşı mı? Biliyorum, biliyorum... Hatta amcan Aybars'ın uçabildiğini bile biliyorum!"

"Şaka yapmıyorum, gemilerin rüzgâra karşı yol almalarına çaprazlama denir!"

"Fakat bu durgun havada yelkenler hiçbir geminin işine yaramaz" diye lafa karıştı şaman öte taraftan. "İster dört köşeli olsun, ister bir köşesi direğe sarılı..."

"Zaten bu yüzden gemiler kürek çekiyor" dedi Attila yavaş bir sesle. Ellerini gözlerine siper ederek bir müddet gemilere baktı. "Bunlar savaş gemisi değil" dedi bir süre sonra. "Ticaret gemileri... Fakat ne taşıdıklarını bilmiyorum.."

"Belki de korsanlardır!" diye atıldı Greka.

"Olamaz... Korsanlar Ravenna donanmasına bu kadar yaklaşmaya cüret edemezler!"

"Onlar da Romalılar kadar acınacak haldeyseler, neden olmasın?" diye fikrinde ısrar etti Greka. Erkekler ise omuzlarını silkmekle yetindiler.

Attila da bu konuda başka bir şey söylemedi. Gerek Hun savaşçılarının, gerek de kafiledeki kadınların gözünde saygınlığının bir nebze de olsa azaldığını hissediyordu. Roma'da başardığı şeyler yüzünden hiç şüphesiz herkes ona

hayrandı. Özellikle savaşçılar, dile getirmemiş olsalar da ona derin bir şükran borçluydular. Ailelerinin ve kabilelerinin yanına utanç içinde dönmemelerini sağlayan ondan başkası değildi. Onun sayesinde artık yine eskisi gibi arabaları ganimetle dolu olarak eve dönen mağrur bozkır atlıları olmuşlardı...

Yol boyunca hiçbir tehdit veya tehlikeyle karşılaşmamışlardı. Yaptıkları yolculuk kafilenin büyük kısmı için heyecan verici olmaktan ziyade sıkıcı ve yorucuydu. Tuna boylarındaki ailelerinin yanlarına geri dönmek için Adriyatik Denizi boyunca kuzeye doğru ilerlemeleri, Julius Alpleri'ni aşmaları ve uçsuz bucaksız bir ovayı kat etmeleri gerektiğini akıllarına bile getirmek istemiyorlardı.

Bu nedenle Aybars tüm kavimlerin kafileleri için geçerli olan çok eski bir yönteme başvurmak zorunda kaldı.

"Günlerimizi ve gecelerimizi daha iyi değerlendirmeliyiz" dedi son derece olağan bir sesle Attila ve Greka'nın yanında at sürerken. Aspia ve Miso nehirleri üzerindeki köprülerden geçiyorlardı ve Arimini'ye beş günlük mesafedeydiler.

"Daha hızlı ilerlememiz gerektiğini mi söylemek istiyorsun?" diye sordu Attila.

Aybars hayır anlamında başını salladı. "Bu kadar ganimetle bunu başarmamız imkânsız."

"O halde ne yapmamızı istiyorsun?"

"Senin Roma ve Ravenna'da pek çok şey öğrendiğin gibi, biz de birbirimizden bir şeyler öğrenebiliriz. Ben her akşam birilerinin doğduğu yerler hakkında bir şeyler anlatmasını istiyorum. Bu işi en iyi başarana, ganimetimden güzel bir ödül vereceğim."

"Ne zaman başlayacağız?" diye atıldı Doğan.

"Çakkar!" diye uyardı onu şaman alçak sesle. "Bırak önce başkaları anlatsın."

Neler olup bittiğini herkesin kavraması oldukça uzun sürdü. Sonra ilk sözü Selanikli hatip aldı. Roma eğitimi, hitabet ve polemik sanatı öğretmeni olan Scottas oldukça sıska bir adamdı ve her zaman ağır bir yük taşıyormuş gibi yürüyordu. Henüz otuz yaşında bile olmamasına rağmen, tepesi neredeyse kelleşmiş başının etrafında beyaz bir saç çemberi taşıyordu. Attila, Scottas'ın Konstantinopolis'te kendisine ait bir yetişkin okulu çalıştıran Onegesios adında bir kardeşi olduğunu da hatırlıyordu.

Aynı günün öğleden sonrası Scottas ilk anlatımına başladı. Etrafında oldukça büyük bir dinleyici kitlesi toplandığı için, Yunan hatibi yüksek sesle, neredeyse bağıra bağıra konuşmak zorunda kalıyordu. Buna rağmen konuşulanların anlaşılması için uygun bir çözüm bulmak gerekiyordu. Sonunda arabaların atların yaklaşık yüz adım kadar gerisinde yol almasına karar verildi.

"Hitabet sanatının ne anlama geldiğini biliyor musunuz?" diye sordu Scottas kendisi için hazırlanan Roma atına binmeden önce. Diğerleri başlarını salladılar. Hun savaşçıları ise hiçbir tepki göstermediler. Tüm bu olayın anlamını henüz kavrayamamışlardı.

"Hitabet, konuşma sanatının diğer bir adıdır" dedi hatip gururla. "Size Roma'dan söz edeceğim; hem kuruluşundan, hem de çöküşünden... Çünkü Roma'da gördüklerinizin büyük kısmı kılıç değil, söz gücüyle meydana geldi. Ve içten içe çürümesine de yine yanlış sözlerin gücü neden oldu."

Attila yavaşça gülümsedi. O da bütün bir yıl boyunca güzel sözler ile yayının kirişine bir ok takmaktan ve havada uçan bir kuşu tüylerine zarar vermeden vurmaktan alıkonmuştu.

"Her şeyden önce size çözmeniz için bir bulmaca soracağım" diye bağırdı Scottas ve dört bir yanına bakındı. "Ti-

yatro sahnesindeki oyuncular, tribünlerdeki konuşmacılar ve halkının önüne çıkan krallar bu sırrı bilir. İçlerinden hiçbiri, dudaklarının orada bulunan insanların tümü tarafından görüldüğüne kesin emin olmadan, tek kelime bile etmez. Fakat ben tam ortanızda bulunurken, hepinize birden nasıl hitap edebilirim ki?"

"O halde atına bin ve öne çık... tıpkı kralımız gibi!" diye bağırdı Doğan gururla.

"Dediğin gibi yapacağım, oğlum!" diye bağırdı Scottas ciddi bir sesle. "Gel ve ata binmeme yardım et!"

Atları üzerindeki Hunlar ve etrafta bulunan diğerleri aralarında fısıldaşarak güldüler. Doğan, üzerinde etekleri yere sürünen bir toga bulunan Yunan'a yardım etmek istedi, fakat Scottas başını salladı. Aralarında geçen kısa bir konuşma sonrası Doğan onu kaldırarak atın üzerine oturttu, fakat ters olarak!

"İşte görüyorsunuz! Önünüzde ata böyle bineceğim! Bu şekilde hepiniz dudaklarımı ve gözlerimi görebilir, ben de size hitap edebilirim."

Tüm bu olup bitenlerden hâlâ bir şey anamamış olmalarına rağmen, Hunlar atının üzerinde ters olarak kafilenin başında ilerleyen Yunan'a bakıp bakıp gülüyorlardı. Scottas, oradan kovalanmamasının tek sebebinin, üzerinde bulunduğu at olduğunun farkında bile değildi. Hunlar, yüzyıllardan bu yana at üzerinde gerçekleşen herhangi bir şeyi, ne kadar çılgın olursa olsun, olduğu gibi kabul ediyorlardı.

Böylece efsanevi *İkiyüzler Kafilesi*'nde bir Yunan hatibi, yaklaşık yüz kadar doğulu bozkır savaşçısına Roma İmparatorluğu'nu anlatmaya başladı. Hem de tümüyle kendisine has bir yöntemle...

"Roma'nın böylesine büyük bir kudrete ulaşacağını en güç-

lü hükümdarlar bile tahmin edemezdi" dedi Scottas açık ve anlaşılır bir sesle. "Bu işte talihin ve doğru zamanda doğru yerde bulunmanın büyük yardımı oldu."

"Bir dünya imparatorluğu kurmak için irade ve gücün yeterli olmadığını mı söylüyorsun?" diye sordu Attila. Bu soruyla henüz tam anlamıyla başlamamış olan bir şeyi yarıda kestiğinin farkında değildi. Hemen yanında at süren Greka, onu dirseğiyle hafifçe dürttü.

"Bırak da adam konuşsun!"

Attila, Greka'ya dönerek gülümsedi. Ostrogot kızı, dudaklarını bir öpücük şeklinde büzerek bu gülümsemeye karşılık verdi. Attila kaşlarını kaldırarak başını salladı: "Bundan hiç bıkmaz mısın?"

"Asla!" Genç kız geniş bir gülümsemeyle ona baktı. Attila ise hafifçe öksürerek boğazını temizledikten sonra, tekrar Scottas'a seslendi: "Haydi, cevap ver!"

"Hayır, Attila. Bunu başarmak için sadece irade ve güç yeterli olmaz!"

"Bu biz Hunlar için de geçerli mi?"

Yunan hatibi yavaşça güldü.

"Bir Roma hatibini bu kadar kolaylıkla çığırından çıkarmayı başaramazsın!" Sonra atını sürdü ve başka bir şey söylemedi.

"Ne oldu? Yoksa yanlış bir cevap vermen durumunda boynunu vurduracağımdan mı korkuyorsun?"

"Mesele yanlış bir cevap değil" dedi Scottas sözünü sakınmadan. "Bunu doğru bir cevapta da yaptırman söz konusu!"

"Yani senin doğru olduğunu düşündüğün ve benim hoşlanmayacağım bir cevap!"

"Böyle de denilebilir."

"Peki benim hangi cevaptan hoşlanacağımı nereden biliyorsun?"

"Sen bir Hun, bir hanın oğlusun! Benim öğretmenlerimin ve onların öğretmenlerinin haklarında neredeyse hiçbir şey bilmedikleri bir kavmin evladısın. Bugün bile pek çok kişi sizi yüzyıllar önce *Pontus Exinus*'a dökülen dev ırmakların arasında yaşayan İskitlerle karıştırıyor."

"Ve kırk yıl önce hakkında hiçbir şey bilinmeyen bir kavme ait olduğum için, sen bile benim çocuk yiyen bir barbar olduğumu düşünüyorsun..."

"Bar-bar benim dilimde bir hakaret anlamına gelmez" dedi hatip hızla. Konuşmanın seyrinin yavaş yavaş elinden kaçmakta olduğunu hissediyordu. "Bu kelime 'bla-bla' veya 'lall-lall' gibi, bizim dilimizi konuşamayanları tanımlamak için kullanılır."

"Kısacası batı dünyasına, Avrupa'ya, ya da *Imperium Romanum*'a ait olmayan biri..."

"Öyle."

"Bir yabancı."

"Sen neden söz ettiğinin farkında mısın? Biz aramıza yüzlerce kavmi kabul ettik. Bunların pek çoğu kendilerini Roma vatandaşı olarak ifade edebiliyor. Prensip olarak bizim yabancı kültürlere karşı herhangi bir tavrımız yok..."

"Evet, evet, biliyorum... Siz yabancı düşmanı değilsiniz" diye homurdandı Attila. "Sizin için yüzyıllardan beri buğday ektikleri ve yine sizin için şarap fıçısını keşfettikleri için Galyalıları takdir ediyorsunuz. Tek istekleri kendilerine yeni tarlalar bulmak olan Gotları ve Vandalları maaşa bağlayıp, iyice semirmiş olan lejyonerlerinizin yerine, kendileri gibi birer Cermen kavmi olan Almanların, Frankların ve Burgundların karşısına çıkarıyorsunuz!"

"Ben bir Yunan'ım!" diye itiraz etti Scottas. "Gerçekte Roma vatandaşı bile değil, Bizans vatandaşıyım..."

"Batı Roma veya Doğu Roma - hangisi ötekinden daha

iyi ki?" diye Attila onun sözünü kesti. "Hayır, Scottas! Sizin dilinizi konuşamayan, görünüşleri sizden farklı olan ve sizin de onların dilini anlayamadığınız... doğu, batı ve güney ülkelerinden gelen insanlara karşı... bu kötü tohumları eken, sizin tanrılarla dolu güzel Yunanistan'ınızdan başka bir yer değil!"

O ve ertesi gün boyunca Scottas'ın ağzından başka şeyler duymak mümkün olmadı. Görünüşe göre ne Attila'nın, ne de Yunan hatibin başka bir tartışmaya girmeye niyetleri yoktu. Fakat Greka Selanikli hatibe karşı daha nazik olması için Attila'yı kibarca uyardı. Ertesi günün öğleden sonrası arabalar tekrar atları biraz uzaktan izlemeye başlamıştı ve Doğan tarafından ters olarak eğerin üzerine oturtulan Scottas tekrar topluluğun önüne geçmişti.

"Bu kez onun konuşmasına izin vermelisin" dedi Greka.

"Bunu yapacağıma dair geçen gece sana söz vermemiş miydim?" Bu cevap üzerine Greka mutlulukla gülümsedi. Bu arada Aybars ıslıkla bir melodi çalmaya başlamıştı, fakat Attila'nın sert bakışları üzerine hemen sustu.

"Sen bu işe karışma! Greka ile aramda olanlar sadece bizi ilgilendirir!"

"Ağzımdan tek kelime çıktı mı?"

"Hayır, ama ıslık çaldın!"

"Başlangıçta *kelam* vardı" diye bağırdı bu arada Yunan. Attila isteksizce homurdandı. Onun gibi adamlar bu sözü kendisinin ve diğer rehinelerin beynine kazımaya çalışmışlardı, hatta başkalarının üzerinde sopa kullanmaktan bile çekinmemişlerdi.

"Ey Ostrogotlar ve bozkır atlıları! Ta içine dek girmeye cesaret ettiğiniz imparatorluğun nasıl doğduğunu öğrenmek istiyorsanız, şimdi de benim sözlerime kulak verin..."

Hem Hunlar, hem de diğer kavimlerin mensupları, hikâye dinlemekten son derece hoşlanıyorlardı. Zaten her akşam ateşin başında hikâyeler anlatılıyordu. Fakat bin yıllık imparatorluğun kuruluşundan bu yana Yunan bir hatip, yavaş yavaş ilerleyen bir kafilenin önünde, ata ters binmiş bir şekilde bu hikâyeyi asla anlatmamıştı. Scottas, bin yıllık imparatorluktan, çok şey görüp geçirmiş, sonunda da yaşlanmış bir insan gibi söz ediyordu...

"Romalılar başlangıçta çok uzun bir süre en az kendileri kadar bilinçli olan diğer İtalyan kabilelerine karşı savaşmak zorunda kalmışlardı. Onları mağlup etmeyi başardıktan sonra tanrılarını ve sınırlarını mümkün olduğunca güçlendirmeye devam ettiler. O coşkulu gençlik yıllarında, dağların ve denizlerin ötesinden ülkelerine pek çok zafer tacı getirmişlerdi..."

Scottas ansızın konuşmasına ara verdi. Kemerine asılı olan yassı bir testiden bir yudum sirkeli su içti ve dinleyicilerin yüzlerine baktı. Attila'nın dudaklarında ince bir gülümseme belirmişti. Greka'ya doğru eğilerek, sanki farkında olmadan yapmış gibi parmak uçlarıyla kızın çıplak ve pürüzsüz bacağını okşadı. Greka da elini onun elinin üzerine koydu ve parmakları bir an için birbirine kenetlendi.

"Bu da oyunun bir parçası" dedi Attila kıza. "Birkaç ilginç cümleden sonra özellikle ara verdi. Bu garip konuşma tarzından etkileneyim deme! Dediğim gibi, bu da oyunun bir parçası. Scottas, o âna kadar söylediklerinin dinleyicileri büyüleyip büyülemediğini anlamak istiyor..."

"Ya sonuç beklediği gibi değilse?"

"O zaman yeni bir başlangıç daha yapacak. Dikkat et..."

"Fakat sonra..." diye bağırdı Scottas, konuşmaya devam etmesi için teşvik edilmesini beklercesine, "... başkaları da en az onlar kadar atılgan olmaya başlayınca, yeni fetihlere

girişmekten vazgeçtiler. Artık sadece rahat etmeyi ve başarılarını korumayı düşünüyorlardı. Elbette ki Roma zafer kazanmaya devam etti, hem de çoğu kez sadece isminin gücüyle. Fakat o güne kadar kanlı ayağını sayısız kavmin ensesine acımasızca bastıran şehir, artık hazinelerini en sevdiği oğullarına aktarmaktan başka bir şey düşünmeyen zengin ve bilge bir anne gibi davranmakla yetinmeye başlamıştı..."

Hunların birkaçı güldü. Aynı anda Scottas da hata yaptığını anlamıştı. Uzun boylu düşünmeye gerek görmeden, Hunlara kendi dünyasının her yanında, Romalılarda ve Yunanlarda olduğu kadar Cermenlerde, Galyalılarda ve Mısırlılarda da geçerli olan bir resmi tasvir etmeye çalışmıştı. Bu arada bozkır atlılarının *Bilge Ana* gibi bir kavrama sahip olmadıklarını unutuvermişti...

"Ne büyük bir utanç! Ne büyük bir utanç!" diye bağırdı sonra hızla. "Roma'ya lanet olsun!"

Hunların kendisini tekrar beklenti dolu bakışlarla süzdüğünü anlaması uzun sürmemişti. Rahatlayarak derin bir nefes aldıktan sonra, sözlerine devam etti:

"Evet, büyük zamanlarda kazanılan ihtişam, bazı ölçü tanımaz adamların elinde rezil oldu! Kendi saygınlıklarını ve imparatorluğun şerefini düşünmeyen bu adamlar, zevk ve sefa alemlerine daldılar. Çocukça bir kibir içinde kendilerine parlak unvanlar ve görkemli isimler vererek, sıradan insanlar üzerinde saygı ve korku uyandırmaya çalıştılar. Kendilerini neredeyse birer tanrı mertebesine çıkartmalarına neden olan sonsuz ihtirasları yüzünden, metalden ve mermerden heykellerinin yapılmasını emretmeye başladılar. Bu insanların her biri gelmiş geçmiş en büyük, en güzel ve en değerli heykellerin kendisine ait olmasını istiyor, bu heykellerin de şehrin tüm meydanlarını ve saraylarını süslemesinden başka bir şey düşünmüyordu. Bu çılgınca yarış, ancak heykellerin altınla kaplanmasıyla birlikte biraz yatışır gibi oldu..."

Scottas konuşmasına ara verdi ve Doğan'ın kendisine uzattığı testiden büyük bir yudum şarap içti. Son sözlerinin ne kadar etkili olduğunun farkındaydı. Hunlar başlarını sallayarak birbirlerine bakıyorlardı. Hiç kimsenin, hatta kağanların aklına bile böyle aptalca bir fikir gelemezdi! Bir sonraki ilkbaharda terk edilecek bir çayırın orta yerine dikilecek bir heykelin, kime ne faydası olurdu ki?

Ostrogotlar, Scottas'ın kendilerine anlatmak istediğini daha iyi kavrıyor gibiydiler. Ne de olsa Cermenlerin de tanrıları, kutsal gök sütunları ve sarayları vardı. Fakat Yunan hatip, verdiği arayı gereğinden fazla uzatmak istemiyordu. Güneşin batmasına pek az bir süre kalmıştı ve sözlerini ertesi gün devam edebileceği şekilde bağlamak istiyordu. Bu nedenle hızla anlatmaya devam etti:

"Size imparatorlardan, ordulardan, çılgın cümbüşlerden ve Mısırlı kraliçelerden günler boyu söz edebilirdim, fakat ilk olarak sonsuz güç ve cesaretinizle Ebedî Şehri fethetmeyi nasıl başardığınızı anlatacağım..."

Kafileden coşku dolu bir sevinç çığlığı yükseldi. Scottas, Attila'nın bile sırıttığını görünce, dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme belirdi. Oysa tüm yaptığı, öğretmeni olduğu sanatı icra etmekten ibaretti: Biraz hitabet, o kadar...

"Evvelden, Roma'nın henüz mağlup edilemez olduğu günlerde" diye sözlerine devam etti sonra, "soylular, sıradan savaşçılardan ancak elbiselerindeki bir veya iki renkli şerit yardımıyla ayırt edilebilirlerdi. Bugün ise... bunu hepiniz gördünüz... bugün erguvan renkli ipek elbiseler rüzgârda dalgalanıyor, altlarında ise hayvan resimleri veya dansöz figürleriyle süslenmiş rengârenk tunikalar göze çarpıyor..."

Scottas bir müddet dinleyicilerin kendisini onaylayan kahkahalarının sona ermesini bekledi. Bu arada önlerinde Arimini şehrinin duvarları belirmişti.

"Belki bunu hepiniz bilmezsiniz, fakat ben Roma'nın kuşatmadan önceki debdebesini de pek yakından tanırım. Alarich'in şehri kuşatıp açlıktan kırmasından önce, senatörlerin ve zengin hanımların kapalı arabaları, aslında sadece yayaların yürümesine tahsis edilmiş dar yollarda büyük bir hızla ilerliyordu. Önemli makam ve mevkileri işgal eden adamlar, aslında tüm Roma vatandaşlarına ait olan hamamlardan birine girdikleri zaman, etraflarına bir kral gibi emirler yağdırarak, içeride bulunan herkesin derhal kendilerine hizmet etmelerini istiyorlardı. Sonra, banyo keyfinin tadını yeteri kadar çıkardıktan sonra, parmaklarına tekrar yüzüklerini ve diğer asalet nişanlarını takıyor, hamamın depolarında bulunan en iyi kumaşların bir düzine şark dansözünü giydirmeye yetecek kadarına el koyuyorlardı! Bunu neden yapıyorlardı, biliyor musunuz?"

"Hayır! Neden?" diye bağırdı dinleyicilerin bir kısmı gözlerinde arzu ve şehvet pırıltılarıyla. "Anlat bize!"

"Mutlaka kadınlarla buluşuyorlardır..."

"Anlat hadi!"

"Pekâlâ, size her şeyi anlatacağım!" diye haykırdı hatip. Her geçen an dinleyicilerini daha fazla etkisi altına aldığını hissediyordu. Aynı zamanda Attila da gözlerini dört açarak Hunların ve diğerlerinin hangi sözlere nasıl tepki verdiklerini izliyordu.

"Dinleyin!" diye haykırdı Scottas bir kez daha. "Bu soylu ve önemli adamlar, herhangi bir yerde hoşlandıkları genç oğlanlara rastladıkları zaman, hiç çekinmeden onları kucaklayarak sevgilerini belli ediyorlardı! Evet, Roma'nın makam ve mevkii sahibi erkekleri bir yandan zevk oğlanlarını dudaklarından öpüyor, diğer yandan da onların bacak aralarını okşuyorlardı!"

Dinleyicilerden çıt çıkmıyordu. Oldukları yerde donup kalmışlardı ve inanmaz gözlerle Scottas'a bakıyorlardı.

"Evet, aynen böyle yapıyorlardı!" diye bağırdı Scottas. "Hatta çok daha kötüsünü de! Ve yine aynı önemli adamlar kendilerini selamlamak isteyen hemşehrilerinin selamını kabul etmiyor, nadir olarak dizlerini ve ellerini öpmelerine izin vererek, onları onurlandırıyorlardı. Peki ya bu kibar beylerin başka ne gibi yetenekleri olduğunu öğrenmek istemez miydiniz?"

Hatip etrafına bakındı, bir tiyatro oyuncusu gibi kaşlarını kaldırdı ve abartılı bir jestle bir elini göğsüne koydu: "Size bunu da söyleyeceğim! Evet, Roma'nın bu soylu kahramanları, en zor işleri yapmaya bile cüret ediyorlardı! Örneğin yanlarında kalabalık bir maiyetle İtalya'nın dört bir yanına dağılmış olan çiftliklerini ziyarete gidiyor, büyük av partileri düzenliyorlardı. Fakat elbette ki köleleri onlar için her şeyi yapıyor, bu arada kendileri yumuşak yastıklarla kaplı döşeklerinden bir an bile olsun kalkmıyorlardı. Bazı sıcak günlerde deniz kıyısındaki villalarının önüne demir atmış olan yelkenlilerine bindikleri zaman, sanki bir eğlence gezisine çıkmış gibi değil, tam aksine, Galya seferine çıkan Sezar ya da Pers seferine çıkan İskender gibi davranmaya özen gösteriyorlardı. Eğer bilmiyorsanız, söyleyeyim: Adlarını andığım bu iki isim, eski zamanların gerçekten büyük komutanlarıydı..."

Scottas konuşmasına bir kez daha ara verdi ve bir yudum şarap içti. Artık ister erkek, ister kadın olsun, tüm dinleyicileri avcunun içine aldığını ve onları istediği gibi yönlendirebileceğini biliyordu.

Yunan hatip, Attila'ya kısa bir bakış fırlattı. Muncuk Han'ın en küçük oğlu, tam o anda Scottas'ın bu oyunu diğerleri için değil, sadece kendisi için sahnelediğini anlamıştı.

"Fakat bu soylu efendiler, altın yaldızlı güneş şemsiyelerinin üzerine ufacık bir sinek konduğu veya incecik bir gü-

neş huzmesi gözlerine düştüğü zaman, derhal yana yakıla her şeyin ne kadar zor olduğundan, bu zahmetlere neden katlanmak zorunda olduklarını bilmediklerinden, oysa kendilerinin Kimmerlerin ülkesindeki karanlıkta doğmadıklarından dem vuruyorlardı..."

Attila, bir zamanlar Roma'da öğretmenlerinden biri olan bu adamın, kendisine yeni bir şeyler anlatmak istediğini sezinlemişti.

"Kimmerlerin ülkesinin nerede olduğunu biliyor musunuz peki?"

"Hayır! Bize bu ülkenin nerede olduğunu söyle!" diye bağırdı atlılar.

"Orası, sizin gelmenizden önce, ilk olarak İskitlerin, sonra da Ostrogotların yaşadığı yerdir. Bu ülke, benim vatanım olan Hellas ve Makedonya için, uzak diyarların simgesidir... *Imperium Romanum*'un doğusunda, karanlık soğuğun hüküm sürdüğü, bilinmeyen tüm bölgeler... Oradan sadece korkunç felaketler ve yıkım gelir. Orası kötü ruhların, canavarların ve korkunç şeytanların yaşadığı yerdir..."

"Evvveeet! Çakkar!" diye bağırdı Attila kabına sığmaz bir coşkuyla. "Kendini sakın, Roma! Kendini biz Hunlardan sakın! Biz en korkunç... en hızlı atlılarız... görüp görebileceğin en dehşet verici şeytanlar..."

Attila eyerinin üzerinde doğruldu. Gözlerinden etrafa gurur ve öfke kıvılcımları saçılıyordu. Sanki tam bu anda Hunlar ve Romalılar arasında asla gerçek bir barışın tesis edilemeyeceğini anlamıştı. Aynı güneşin ve aynı yıldızların altında, fakat birbirlerinden tümüyle farklı iki ayrı dünyada yaşıyorlardı.

7
Amazon Dansı

İkiyüzler Kafilesi yavaş yavaş, fakat bir engelle karşılaşmadan *Via Aemilia*'ya ulaşmıştı. Sabahleyin, yola koyulmadan az önce, Aybars kafilede bulunanlann sayısını tam olarak öğrenmek istemişti. Doğan kafile boyunca tam iki kere at sürmüş, sonra en arkaya geçmiş ve herkesi teker teker sayarak öne doğru ilerlemişti.

Üç Hun atlısı, bir kadın ve bir çocuk gece karanlığında bilinmeyen bir sebepten ötürü geride kalmış veya *Via Aemilia*'nın dağ tarafındaki küçük akarsu vadilerine girerek gözden kaybolmuştu. Daha önce esrarengiz bir şekilde ortadan yok olan o iki Sarmatla birlikte, kayıplannın sayısı dokuza ulaşmıştı. Son konakladıkları yerde yanlarına gelen iki tacir ise Tuna kıyılarına kadar onlarla birlikte gelip gelemeyeceklerini sormuşlardı. Aquileia adlı nehir limanında başka tacirlerle buluşmayı ve onlardan alacakları işlenmiş fildişini Roma'ya götürmeyi tasarlıyorlardı. Böylece kafileyi oluşturan insanların sayısı, Scottas da dahil olmak üzere, tekrar yüz doksan üçe çıkmıştı.

Kafile'nin karşısına sık sık Roma yollannı tek başına seyahat edemeyecek kadar güvensiz bulan küçük gruplar çıkıyordu. Birlikleri dağılmış, savaşacak hali kalmamış ya da cezalı lejyonerler, efendilerini yitiren ya da öldüren köleler,

evleri ve ahırları yakılmış aileler, amaçsız bir şekilde oradan oraya dolanıp duruyordu. Bunların yanı sıra hayattaki her şeylerini yitirmiş genç kızları ve delikanlıları da unutmamak gerekiyordu. Bunlar genellikle bir araya gelerek büyükçe gruplar oluşturmuşlardı. Tek amaçları ise *Imperium Romanum*'u dev bir örümcek ağı gibi saran bu çürümüş, donmuş ve soysuzlaşmış, sürekli isteyen fakat hiçbir şey vermeyen yasa ve kuralların arasında, her ne şekilde ve nasıl olursa olsun, hayatta kalabilmekten ibaretti.

İkiyüzler Kafilesi'ne bazen nereye ait oldukları ve nereye gitmek istedikleri hiç kimse tarafından bilinmeyen insanlar da katılıyordu. Alınlarının ortasında gerçek niyet ve düşüncelerini belirten işaretler olmamasına karşın, toplum yaşamının yazılı olmayan kurallarına uygun davrandıklan sürece kafilede bulunmalarına izin veriliyordu. Elbette ki herkes her şeyin gündüz göründüğü kadar sakin ve huzurlu olmadığını biliyordu. Gruplar arasında hırsızlıklar, anlaşmazlıklar ve küçük kavgalar asla eksik olmuyordu. Buna karşın *İkiyüzler Kafilesi*, Roma ordusunun subay üniformalı askerleri tarafından düzenin korunmaya çalışıldığı pek çok kafileden çok daha huzurlu olarak yol alıyordu...

O zamana kadar bir kere olsun yayalar, atlılar veya arabalar tarafından geçilmiş değillerdi. Sadece bazı gecelerde, kamplarını o kötü şöhretli, yüksek duvarlı, pis yataklı, kötü yemekli ve fahişelerle dolu hanların civarında kurduklarında, birtakım atlılar ve atlı arabalar, Hunların ve beraberindeki insanlann yanından mümkün olduğunca hızlı bir şekilde geçmeye çalışıyorlardı. Aynı şey yorgun Roma atlarının yenileriyle değiştirildiği ve yemlendiği *mutationes*lerde de gerçekleşiyordu. Roma İmparatorluğu sınırları dahilinde yaşayan bütün halklar, bu *mutationes*lerin yol boyunca belli aralıklarla bulunduğunu biliyorlardı. Yolların oluşturduğu

devasa örümcek ağının düğüm noktalarını köyler veya surlarla çevrili şehirler değil, buraları oluşturuyordu.

Attila, babasının bir zamanlar bu yabancı imparatorluğun garip ve gizemli ulaşım yolları hakkında kendisine söylediklerini, tekrar tekrar hatırlıyordu:

"Suyun üzerinde Romalılar sadece mümkün olduğu kadar çabuk kıyıya ulaşma konusunda başarılıdırlar. Pontus'ta ve büyük nehirlerde kocaman kayıkların içinde balık istifi üst üste oturur ve uzun kürekleri çekerek yol alırlar. Fakat sahip oldukları yollar en az bizim kıvrık yaylarımız kadar başarılı ve etkilidir. Bu yollar, en başından beri yakıp yıkmaya ve fethetmeye programlanmış bu imparatorluğun en başarılı icraatıdır. Çok sayıda savaşçı ve köle lejyonu, yere gömülü taşlardan oluşan bu savunma, hücum ve iktidar sistemini kurmak için çok miktarda kan, fakat daha fazla miktarda gözyaşı ve ter döktü."

Babasından sözleri dinlerken bu yolların bu kadar büyüleyici olabileceğini hayal bile edemezdi; oysa şimdi parşömen haritasını her fırsatta önüne yayıyor ve üzerindeki incecik çizgileri uzun uzun inceliyordu.

Kafile, Arimini'nin güneyinde mola verdi. Hunlar kıyıdan fazla uzak olmayan bir mesafede yurtlarını ve çadırlarını pek sık olmayan aralıklarla kurarken, Gotlar ve azatlı köleler ilk iş olarak arabalarını bir duvar şeklinde yan yana yerleştirdiler. Sadece pek azı yıkanmak için denize gitmişti. Attila, Roma fatihlerine katılan bu insanların ani korkusunun nedenini öğrenmesi için, Doğan'ı onların yanına gönderdi.

"Sarmatlarla araları bozulmuş" dedi Doğan az sonra geri döndüğünde.

"Hiç farkına varmadım" dedi Attila.

"Ben de..." dedi Aybars. Attila, şamanın endişeyle kaşlarını kaldırışını izledi. "Mesele neymiş?"

"Muhtemelen aralarındaki o eski nefret" dedi Doğan önemsemez bir el hareketiyle. "Sarmatlarla Ostrogotların birbirlerini çekememeleri yeni bir şey değil..."

"Bizi de hiç kimse çekemiyor" dedi Attila ve güldü.

"Evet, fakat Sarmatlarla Ostrogotlar birbirlerinden korkmuyorlar" diye atıldı Aybars. "Ve her iki kavim de şimdi bizim çayırlarımız olan toprağın bir zamanlar kendilerine ait olduğunu öne sürüyorlar..."

"Bir şeyin kime ait *olmadığının* aslında onları ilgilendirmemesi gerekirdi" dedi Scottas derin bir görüşle. "Nasıl olsa ikisinin de bundan bir çıkarı yok."

Aybars gülümsedi.

"Mağluplar genellikle tozların içinde daha çabuk kimin sürüneceği konusunda birbirleriyle anlaşamazlar ve bu durum fatihlerin işlerini büyük ölçüde kolaylaştırır. Güçlü olan, eğer yeteri kadar akıllıysa, sesini bile yükseltmeden hizmetindeki zayıfların birbirlerini parçalamalarını sağlar. Bunu sakın unutmayın..."

Attila, Doğan ve Greka karşılıklı olarak birbirlerine baktılar. Doğru ışığa tutuldukları takdirde, şamanların sözlerinin değerli incilere dönüşebileceğini uzun zamandır biliyorlardı.

"Sarmatlar aslında Persler gibi İran'dan geliyor" diye sözlerine devam etti Aybars, "daha doğrusu tam olarak Tanais'ten. İskitlerin eski dilini konuşuyorlar ve onlar gibi göçebeydiler. Yüzyıllar önce kuzeyden gelen Gotlarla ve hemen hemen aynı zamanda kendilerini Aşağı Tuna havzasına doğru sıkıştıran Romalılarla birleştiler."

"Ben de Sarmatların bizim yardımcı kavimlerimizden biri olduğunu düşünüyordum" dedi Doğan. Aybars başını salladı.

"Kısmen öyle" dedi sonra. "Onlar da uzun zamandır Skirler kadar dağınık yaşıyorlar. Eskiden dört büyük kabileden oluşuyorlardı: Kral Sarmatlar, Lazikler, Dinyeper ve Tu-

na arasındaki Urgiler, Tanais'e kadar uzanan bölgede Roxolanlar. Peki, Gotların onlardan neden nefret ettiğini, Romalıların da neden korktuğunu biliyor musunuz?"

Attila başını salladı. "Tek bildiğim, yüz yıl kadar önce onların sürülerinin Pannonia çayırlarında otladığıydı."

"Doğru. Roma imparatoru Konstantin'in üç yüz yıl önce onları topraklarına kabul edip Adriyatik Denizi'nin iki kıyısına yerleştirmesine kadar, hızlı ve güçlü bir halktılar."

"Yani buraya da" dedi Attila.

"Az önceki kavganın sebebi de buydu" dedi Doğan. "Sarmatlar, buraya yerleştirilmelerinin sebebini, ne Cermenlerin ne de Romalıların kendilerini mağlup edememesi olarak açıklıyorlar. Ostrogotlar da buna son derece bozulup, Sarmatların karılarının sözünün dışına çıkmayan korkaklar olduğunu söyleyerek cevap veriyorlar."

"Aslında bu iddiaların her ikisi de tam anlamıyla yanlış sayılmaz" dedi hatip Scottas. Söylediği birden fazla anlama gelebilirdi. Attila ona baktı, fakat onun hitabet yeteneğiyle kendisini etkilemesine bir daha izin vermeyecekti.

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu ona.

"Şöyle" dedi Scottas ve ellerini yavaşça saçlarının üzerinde gezdirdi. "Sarmatların savaş birlikleri gerçekten de büyük bir şöhrete sahip. Fakat Gotlara da hak vermek gerekir ki, onların düşmanlarını korku ve yılgınlık içinde bırakan akınlarını erkekler değil, kadınlar gerçekleştiriyordu."

"Kadınlar mı?" diye sordu Greka şaşkınlıkla.

"Bunu bilmiyor muydun?" diye sordu Scottas. "Sarmatlar anaerkil toplum düzeninde yaşıyorlar. Kabilelerin ve ailelerin kaderini kadınlar belirler. Onların kadın savaşçıları İskitler tarafından bile '*Erkek Öldüren*' olarak adlandırılıyordu. Fakat anlaşılan o kadar da başarılı değillerdi, çünkü efsanelerimiz Akhilleus, Herakles ve Theseus adlı kahramanlarımı-

zın birbiri ardına Penthesilea, Hippolyte ve Antiope adlı Amazon kraliçelerini öldürdüğünü, soyduğunu ve kaçırdığını anlatır..."

"Siz de bundan gurur duyuyorsunuz!" dedi Greka hakirâne bir sesle. Scottas, Attila ve Doğan kaçamak bakışlarla birbirlerini süzdüler ve omuzlarını silktiler. Greka, erkeklerle başa çıkamayacağını anlamıştı, fakat aynı anda hatip onun imdadına yetişti:

"Tüm kadın Sarmat savaşçıları mızrak kullanıp ava çıkabilir. Fakat en başarılı ve tehlikelileri yayı daha iyi çekebilmek için sağ göğüslerini kestirir, sol göğüslerini de düşmanın dikkatini dağıtmak için açıkta bırakırlar. Bu nedenle biz Yunanlar onları Amazon yani *Memesiz* olarak adlandırırız..."

Greka öfkeyle başını salladı.

"Ve siz erkekler bu saçmalığa gerçekten inanıyorsunuz, öyle mi?"

"Kulağa iyi geliyor, değil mi?" dedi Attila gülerek.

"Bu tıpkı siz Hunlar hakkında anlatılan o saçma sapan korku hikâyelerine benziyor" dedi Greka burnundan soluyarak. "Zayıf erkekler, güçlü rakiplerini daima acıma bilmeyen şeytanlar olarak nitelemişlerdir."

"Fakat onlarda biraz olsun şeytanlık vardı" dedi Scottas dikkatle. "Kılıçlarının kabzalarına lületaşından yapılma büyülü inciler takıyorlardı..."

"Fakat bu bambaşka bir şey!" diye itiraz etti Greka.

"Dur biraz!" diye atıldı Attila. Ellerini yukarı kaldırarak bir an için put gibi oturdu. "Lületaşından yapılma inciler mi dedin?"

"Ne olmuş onlara?" diye sordu şaman.

"Onları gördüm. Birkaç gün önce... Fakat nerede, bir türlü hatırlayamıyorum..."

"Belki de Roma'da görmüşsündür" dedi Doğan. Fakat Attila başını salladı. "Hayır" dedi, "daha sonraydı..."

Attila bir kez daha düşündü ve ansızın lületaşı incilerini nerede gördüğünü hatırladı. Raetia'da, hayvanların paylaştırılması sırasında! Sonra hızla ayağa fırladı.

"Neredeler?" diye bağırdı telaşla.

"Kim? Sarmatlar mı?" diye sordu Doğan.

"Otur yerine! Adamlar çoktan gitti buradan..." dedi Aybars itiraz kabul etmeyen yumuşak sesiyle.

"Adamlar mı?" diye sordu Attila. "Az önce 'adamlar' mı dedin?"

Fakat Aybars kendi kendine bir şarkı mırıldanmaya başlamıştı bile.

Aynı akşam, tehlikeli bataklıkların ve sazlıkların arasında boş yere güvenli bir yükselti aradıktan sonra, şaman, Hunların aynı şekilde bataklıkların arasından geçerek batıya nasıl ilerlediklerini anlatmaya başladı.

Aslında bunu yapmaya ilk olarak Greka başlamıştı. Uzun süredir akşamları ateşin başında Aybars ve Attila'yla birlikte oturuyordu. Bu akşamların birinde ansızın ataları hakkında bildiklerini anlatmaya başlamıştı:

"Birkaç on yıldan bu yana Kimmerlerin ve İskitlerin ülkesinde oturuyordu" diye anlatıyordu. "Bazı yıllarda bozkır rüzgârlarının tarlalarımızı kurutmasına rağmen durumumuz iyiydi. Fakat soğuk ve kuraklık, kuzey denizlerinin ötesindeki oturulmaz haldeki anavatanımız *Scantinavia*'da olduğundan daha hızlı yakalamıştı bizi. Et, peynir, yün ve tahıl stoklarımızı Karadeniz'in kuzey kıyılarındaki Yunanların şehirlerine götürmek zorunda kalmıştık. Bu insanlar artık eski efsanelerinde sözü edilen erkekler ve kadınlar kadar güçlü ve dayanıklı değillerdi..."

"O sert iklime bir türlü alışamamışlardı" diye atıldı Scottas. "Pontus bizim için daima gizemli, kara bir delik olmuş-

tu. Bizim üç bin güneşli adaya ve yumuşak huylu sulara alışkın olduğumuzu unutmayın. Fırtınalarla dolu o karanlık sulara bir türlü uyum sağlayamadık. Pek çoğumuz kar fırtınasının ve kış buzlarının ne anlama geldiğini bile bilmiyordu. Ve tüm zorluklar sonunda emin bir limana demir attığımız zaman, karşımızda yeni ve korkunç bir okyanusun uzandığını görüyorduk: Bozkır..."

"Yani bizim vatanımız!" dedi Aybars derin derin içini çekerek. "Orasının neden bizim vatanımız olduğunu biliyor musun?"

Scottas hayır anlamında başını salladı.

"Sonsuz ve sınırsız olduğu için! Evet, aynen duyduğunuz gibi... Belki biz bozkır atlıları ya da büyük denizciler, sonsuzluğun ne anlama geldiğini söyleyebiliriz. Görüş alanını kısıtlayan hiçbir şey yoktur... Ne bir ağaç, ne bir dağ, ne bir duvar. Atının nallarının altındaki toprak uçsuz bucaksızdır, atını sürersin, sürersin, sürersin... Tıpkı engin gökyüzündeki bulutlar gibi..."

Aybars yarı kapalı gözlerle gülümsedi. Yeniden bir şarkı mırıldanmaya başlamıştı ve vücudunun üst kısmı bir sağa bir sola sallanıp duruyordu. Bu arada Greka hikayesine devam etmeye başlamıştı:

"Roma imparatoru Theodosius'un ölümünden bir yıl önce, Chersonesos'un harap duvarlarının önünde dünyaya gelmişim. O zamanlar bu bölgedeki eski Yunan şehirlerinin çoğu zavallı birer yıkıntıdan ibaretti."

"Fakat bu arada tacirlerin gemileri tekrar o tarafa yolculuk etmeye başladı" dedi Scottas. "Ben de bir kez oraya gitmiştim. Karadeniz'de beni en çok neyin şaşırttığını biliyor musun?"

Greka başını salladı.

"Alçak kayalıkların önündeki çakıl taşlarının üzerindeki su karanlık falan değil, aksine berrak ve yeşildi."

"Oraya bozkır üzerinden mi gittin?" diye sordu Attila şaşkınlıkla. Scottas hayır anlamında başını salladı. "Got silahları satın almak için Karadeniz'in kuzey kıyılarındaki kolonileri dolaşan yelkenli bir gemideydim."

"Got silahları mı? Kim için? Biz Hunlardan kimse seni engellemeye çalışmadı mı?"

Scottas güldü. "Engellemek mi? İki hafta boyunca limandan limana gezmemize ve akla hayale gelebilecek her kavimden insanlarla karşılaşmamıza rağmen, bir tek olsun Hun görmedik!"

"Denizle pek aramız yoktur" diye itirafta bulundu Attila ve yan gözle Greka'ya baktı. Kız ona gülümsedi ve dudaklarıyla bir öpücük gönderdi. "O silahları kim için satın almıştınız peki?"

"Konstantinopolis'in savunmasına yardım edecek olan birlikler için" diye cevap verdi Yunan. "Doğu Roma lejyonlarındaki Ostrogotların cepleri altın dolu, fakat doğru düzgün bir demircileri yok. Ayrıca bazı konularda hâlâ fazlasıyla batıl inançlara sahipler, hatta haçın altında bile. Bozkır sislerinde dövülen demir, Roma bıçaklarından çok daha uzun süre dayanıyor..."

"İşte bu şekilde konuşman hoşuma gidiyor, hatip!" diye güldü Attila. "Bu şekilde devam edersen, günün birinde imparatora göndereceğim mektupları senden başkasına yazdıracağımı sanmam..."

"Şeref duydum! Fakat ben yine de size çok daha farklı konularda faydalı olabileceğimi düşünüyorum."

Attila soran gözlerle ona baktı.

"Ravenna" dedi Scottas. "Şehrin etrafından dolaşacağımızı biliyorum. Fakat bana kalırsa imparatorluk sarayında neler olup bittiğini öğrenmek hiç de fena olmaz."

"Ben de tüm bu zamandır bunu düşünüp duruyorum"

dedi Attila ve başını salladı. "Gerçi Ravenna uzun süredir bizden haberdar..."

"Ganimeti mi kast ediyorsun?" diye sordu Doğan.

"Ondan da..."

"Endişeye gerek yok" diye lafa karıştı Aybars. "Ravenna'nın imparatorluk sarayında hiç kimsenin varolan sorunlara bir yenisini eklemek isteyeceğini sanmam. İmparator Honorius'u ise tümüyle bir kenara koymak gerekir. Senatörlerin altınları ve hazineleri onu ilgilendirmez. Tam aksine: Bizi görmezden gelerek, Roma'yı ne kadar küçümsediğini herkese göstermiş olacak. Onun nefreti Cermenlere ve Alarich'in Vizigotlarına yönelmiş durumda. Büyük Stilicho ve adamları artık hayatta değil. Onu ve taraftarlarını acımasızca takip eden hain Olympius, iki yıldan beri Dalmaçya'da saklanıyor."

"Ya imparatorluğun yeni güçlü adamı Jovinius?" diye sordu Attila.

"Bunu sen söylüyorsun" dedi Scottas. "Bana kalırsa o Batı Roma içlerinin en güçlü adamı. Stilicho'nun hatalarını tekrar etmek istememesiyle tanınıyor. Kimsenin kendisini barbar kavimlere karşı çok yumuşak ve âlicenap davranmakla suçlamasına izin vermek niyetinde değil."

"Jovinius, Roma'nın lejyonerlerine ve birliklerine sadece Hıristiyan tanrısı üzerine değil, aynı zamanda imparatorun başı üzerine de sonsuz sadakat ve bağlılık yemini ettirdi" dedi Aybars söze karışarak.

"Bu onun en büyük hatasıydı" dedi Yunan hatibi. "Alarich fazlasıyla tehlikeli olmaya başladığı zaman Honorius isteseydi Hıristiyan tanrısı üzerine edilen yemini geçersiz kılabilirdi, fakat kendi başı üzerine edileni değil! Gururu buna asla izin vermezdi..."

"Yoksa o kendisini tanrıdan üstün mü görüyor?" diye sordu Greka şaşkınlıkla.

"Onun türünün ilk örneği olmadığını biliyorum" dedi Scottas ve güldü.

"Demek Romalılar bir delinin yüzünden birbirlerini yediler ve şehirlerini kaybettiler!" diye homurdandı Attila.

"Jovinius, Alarich'in rakibi Attalus'un yanına sığındı, fakat orada da ihanet peşinde koşuyor..."

"Dikkat edilmesi gereken bir adam" dedi şaman onları uyarırcasına. "Roma'nın düşüşünden sonra imparatora ne yapması gerektiğini kim söyleyecek?"

"Bilmiyorum" dedi Scottas. "Çok ciddiyim... Gerçekten de bilmiyorum!"

"Yapacak sadece bir tek şey var" dedi Attila bir süre sonra.

"Evet" dedi şaman neredeyse onunla aynı anda. Her zaman huzur dolu olan gözlerinde, ansızın bir şimşek çakmıştı. "Her halükârda sen bir daha imparatorluk şehrine geri dönmeyeceksin!"

Attila amcasının bu kadar sert ve katı olabileceğini asla düşünemezdi.

"Ravenna'nın surlarının hemen dibinden geçeceğiz" dedi şaman. Ansızın o kadar yüksek bir sesle konuşmaya başlamıştı ki, diğer ateşlerin etraflarında oturanlar bile onun söylediklerini duyabiliyorlardı. "Gerçi onlar şehrin büyük kapılarını açmayacaklar, fakat biz yine de imparatorluk surlarının etrafından dolanacağız. Yük hayvanlarımızın sırtında ve arabalarımızda bulunan Roma altını, başına hiçbir şey gelmeden *Via Popilia*'ya geri dönecek... Deniz kıyısı boyunca Aquileia'ya, oradan da daha ötelere devam edecek..."

"Ya ben?" diye sordu Attila hiçbir şey anlamadan. "Herhangi bir Roma lejyoneri beni tutsak edebilir. Yoksa leylekler ve kartallar gibi şehrin üzerinden uçmamı mı bekliyorsun?"

"Sen de hukuksal olarak hâlâ Roma'nın rehinesisin!"

"Bu ne saçmalık!" diye itiraz etti Attila. "Size kapıyı ben açtım, sizlerle ve Gotlarla beraber şehre en ön saflarda hücum ettim, çadırımda yaklaşık on kilo kadar Roma altını var..."

Aybars dudaklarını büzdü ve vücudunun üst kısmını iki yana doğru sallamaya başladı. Ateşin etrafında oturan insanlara bakıyordu. Doğan omuzlarını silkti. Diğer birkaç savaşçı da meşgul oldukları işleri bırakmış ve tüm dikkatlerini onlara yöneltmişlerdi. Greka, bir daha asla bırakmak istemezmiş gibi, elini Attila'nın kolunun üzerine koydu. Sonunda Scottas kendisinden bir cevap beklenildiğinin farkına vardı.

"Evet" dedi hatip. "Durum gerçekten de oldukça karmaşık görünüyor." Derin derin düşünüyormuş gibi eliyle yüzünü sıvazladı. "Sen elbette ki hâlâ *Imperium Romanum*'un rehinesisin" dedi sonra Attila'ya dönerek. "Anlaşma, anlaşmadır. Ebedî Şehrin düşmesi bile bu durumu değiştirmez."

"*Pacta sund servanda*!" diye tekrarladı Attila yapmacık bir gülümsemeyle.

"Fakat bu dünyada değil!" diye atıldı Greka alaycı bir sesle. "Bizde şöyle derler: Sasanîler sözlerini sadece kendilerine çıkar sağladığı sürece tutarlar, Herullar asla bir anlaşmaya sadık kalmazlar, Maurîler ise bütün bunları hiç mi hiç umursamazlar..."

"Sonuç olarak siz bir anlaşma yaparak veya yapmayarak Batı Roma imparatorunun şehrinin önünden geçebilirsiniz... Ben ise şehrin etrafındaki bataklıkları dolaşmaya mecburum."

"Gerçekten de arabaları tıka basa ganimet dolu yüz Hun atlısı ile bir o kadarınıda başka kavimlerden insanların oluşturduğu bir kafilenin, Ravenna'nın önünden başına bir iş gelmeden geçebileceğine inanıyor musunuz?"

"Evet" dedi şaman.

"Ne pahasına peki?" diye sordu Scottas kendisini tutamayarak.

"Göreceğiz" dedi şaman mutlak bir sükûnetle. Aynı anda Attila amcasının kader cinlerine bağlı olan görünmez ipleri doğru yerlere tutturmuş olduğunu anladı.

"Ben yalnız başıma şehre gideceğim" dedi Scottas.

"Ben de bunu teklif etmek üzereydim" dedi şaman dostça bir gülümsemeyle. "İki gün vaktin var. Seni hareket ânına kadar bekleyeceğiz."

İkinci günün akşamında Scottas geri dönmemişti. Kafile hâlâ *Via Aemilia* ile imparatorluk şehrinin önünden kıyı boyunca kuzeye uzanan *Via Popila*'nın kesişme noktasında bulunuyordu. Arimini ile Ravenna arasında sadece üç konaklama istasyonu vardı. Bu düz ülkede hızlı bir atlı için bu bir günlük mesafe demekti. Fakat surlarla çevrili şehre temas etmeden Padus'un kollarının üzerinden nasıl geçebileceklerini öğrenmek istiyorlarsa, daha beklemek zorundaydılar. Çünkü kesin olan bir şey vardı: Hiç kimse bataklıktan geçen uzun ve zorlu yolları kullanmayı arzu etmiyordu...

Aybars, Doğan ve başka altı Hun, her akşam olduğu gibi içinde et parçaları kaynayan büyük bir kazanın fokurdadığı ateşin etrafına oturmuşlardı. Adamlardan bazıları bacaklarını ovalıyor, bazıları da yere serdikleri keçe şilteler ve hayvan postları üzerine uzanarak dinleniyordu. Şaman, müteakip günlerde yaz fırtınaları kopacağını bildirmişti. Ayrıca kampın civarında çok fazla sayıda kırmızı karınca vardı.

"Scottas'ın anlattıklarını nasıl bulmuştunuz?" diye sordu Attila. Uzun zamandan beri erkek mi, kadın mı olduklarını hâlâ bilmedikleri Sarmatların aniden ortadan kaybolmaları üzerine konuşmuyorlardı.

"Oldukça ilginçti" dedi Doğan ve sırıttı. Ucu çatallı uzun kaşığıyla kazanın içinden büyükçe bir et parçası aldı ve dikkatle küçük bir parça ısırdı. "Özellikle de oğlanlar hakkında söyledikleri..."

"Ah, o söyledikleri -her zaman olduğu gibi- cennet kuşunun süslü tüyleriydi" diye içini çekti Aybars. "Böyle şeyler her yerde olur, fakat onlar Roma kartalını havada tutan kanatlar değildir."

Attila, Greka'nın Ostrogotlar ve tacirler tarafından oluşturulan araba duvarının yanından gelişini izledi. Eli kolu çeşitli kese ve çanaklarla doluydu. Attila, battaniyesinin üzerinde ona yer açtı. Greka malzemelerini dikkatle yere koydu, sonra ona doğru eğildi ve dudaklarından hafifçe öptü.

"Şu anda ihtiyaç duymadığımız yurtların tümünü geride bıraktık" dedi Aybars gülümseyerek. "Ne yapalım, altın ve ziynet zaten yeterince ağır çekiyor..."

"Geceler henüz sıcak" dedi Attila. "Kurması kolay Roma çadırları pekâlâ işimizi görür."

"Doğru, Pannonia'daki Tuna havzasına kadar daha bir ay kadar vaktiniz var."

"Greka Tuna havzasından sonra da yanımda kalacak" dedi Attila. Aybars ellerini yukan kaldırdı. "Önce Tisza kıyısındaki Karaton Kağan'ın yanına mı, yoksa Tuna'daki Demir Kapı yarlarının ötesindeki otlaklarımıza mı gideceğimizi bile bilmiyoruz."

"Bu seçeneklerin her ikisi de kararımızı değiştirmeyecek" dedi Attila. "Greka yanımda kalacak!"

Aybars başını salladı. Şu anda kardeşinin oğluyla kavga etmesinin anlamsız olacağını biliyordu. Onun artık çocukluktan çıkıp bir delikanlı olduğunun farkındaydı. Bu da onun yatak arkadaşını kendisinin seçebileceği anlamına geliyordu. Fakat ailesinin, boyunun ve kavminin bu seçimden memnun olup olmayacağı, kurban kemiklerinde henüz yazılı değildi...

Attila, Greka'nın kemerindeki küçük bir keseden biraz kav çıkarmasını ve bunu iki taşın arasına yerleştirmesini izle-

di. Bir kez daha kendi kavmiyle Cermenlerin gelenekleri arasında bir farklılık dikkatini çekmişti. Hunlarda sadece şamanlar kavı çalı suyunda işleyip güneşte kurutarak ateşlemeye hazır hale getirmeye yetkiliydiler. Greka ise kamışların yumuşak kabuklarını kaya tuzuyla yıkamıştı. Şimdi de kemerinden ince uzun bir demir parçası çıkartıyordu. Çakmaktaşına indirdiği birkaç hafif darbe, etrafa saçılan kıvılcımların pamuğa benzer topağı tutuşturmasına yetmişti. Greka'nın kavın üzerine eğilmesiyle birlikte, Attila damarlarında akan kanın şakaklarına hücum ettiğini fark etti. Genç Got kızı, küçük alevlerin yükselmesine kadar kava üflemeye devam etti. Bu arada ince eteği sıyrılmış, bacakları ve kalçaları ortaya çıkmıştı. Attila elinde olmadan dudaklarını yaladı. Greka'nın yaptığı her şeyin kendisini neden bu kadar heyecanlandırdığını anlayamıyordu. Genç kızın her hareketi, her bakışı, her sözü, bir şamanın sarhoşluk verici içkisi gibiydi...

"Scottas'ın güvenilir biri olduğunu düşünüyor musunuz?" diye sordu Greka akşam yemeğinde büyük kazanın başında oturdukları sırada.

"Sanırım öyle" dedi şaman. "Ona biraz zaman tanımamız gerekiyor..." Neredeyse bir kol uzunluğundaki kaşığından dikkatle biraz et suyu içti. "Buna rağmen bu andan itibaren tüm ganimet altınlarının arabalara değil, atların sırtına yüklenmesini teklif ediyorum."

Erkekler soran gözlerle onu süzdüler. Attila da amcasının bu teklifle neyi amaçladığını bilmiyordu.

"Kötü bir rüya mı gördün?" diye sordu ona. "Yoksa koyunun kürek kemiklerinde, acil bir kaçış için hazırlanmamız gerektiği yolunda bazı alametler mi vardı?"

"Şu anda nereye ve nasıl kaçabiliriz ki?" diye sordu Ay-

bars pek de dostça olmayan bir sesle. "İmparatorluğun merkezinden uzaklaşmamız için daha yüzlerce Roma mili yol almamız gerekiyor. Burada eğitim görmüş olan her lejyoner, civardaki dağları, ormanları, batıya ve kuzeye giden yolları senin o değerli dünya haritandan çok daha iyi bilir! Hayır, Attila! Bize saldırmak veya ganimetimizi ele geçirmek isteyen biri, bunu çoktan yapmış olurdu!"

"Ben de aynı şeyi söylüyorum!" dedi Attila. "Bu yüzden de bu âni tedbirin sebebini merak ediyorum."

"Çünkü böylesi daha iyi" dedi şaman öfkeli bir sesle. "Bu konuda daha fazla konuşmak istemiyorum! Her şeyi en ince ayrıntısına kadar bilmek istemen canımı sıkıyor!"

Şaman gülümseyerek yeniden bir şarkı mırıldanmaya başladı. Attila öfkeyle homurdandıktan sonra omuzlarını silkti ve Greka'ya baktı.

Gecenin ilerleyen saatlerinde, artık kimsenin canının şarkı söyleyip eğlenmek istemediği zaman, Attila ve Greka ortak yuvaları olan küçük deri çadırın önünde oturuyorlardı. Greka da en değerli eşyalarını yeniden tasnif etmeye ve paketlemeye başlamıştı.

"Nedir bunlar?" diye sordu Attila. Greka yere bağdaş kurdu ve özel hazinesini güneşten yanmış çıplak bacaklarının arasına serdi.

"Bu, tuzlalardan gelen gerçek deniz tuzu" dedi ve küçük kil testileri işaret etti. "Tacirlerin elinde bundan daha çok var, fakat Tuna kıyılarında buradaki fiyatından en az on kat fazlasına satabileceklerini biliyorlar."

Attila güldü. "Peki bu nedir?"

"Kokla..."

Greka, sol bileğini onun burnuna doğru uzattı. Attila, kızın bileğini öptüğü anda burnuna keskin bir koku bulutunun çarptığını ve dilinin ucunun yandığını fark etti.

"Lanet olsun! Bu da nesi?"

"Galya parfümü" diye cevap verdi Greka irkilerek. "Neyin var?"

"Bunu sakın bir daha yapayım deme!" diye kızdı Attila yarı şaka, yarı ciddi. "Dilimi bir ısırgan otu gibi yaktı ve çok kötü kokuyor!"

"Sen zaten etten başka ne bilirsin ki?" diye karşılık verdi Greka korkusuzca. "Meyve ve sebze yemek bile istemiyorsun!"

"Ben bir insanım, otçul bir hayvan değil!"

"Tamam, tamam... pasta ve ekmek yemeyi de bu yüzden reddediyorsun..."

"Ben bir Hun'um! Galyalılar ve Romalılar gibi beyaz ekmek yiyen bir ana kuzusu değil!"

"İşte sende en fazla hoşuma giden bu" dedi Greka Attila'ya sokularak. "Demek ki bundan sonra sadece sevgilin olarak kalacağım ve asla yoldaşın olmayacağım..."

"Bu da nereden çıktı?" diye homurdandı Attila.

"Romalılar, bir erkeğin ekmeğini paylaştığı insana cumpane adını verirler... Bunu bilmiyor muydun?"

"Hayır" dedi Attila. "Ben Roma'dayken böyle bir şey yoktu."

"Geiserich senin yoldaşın değil miydi? Veya Laudarich?"

"Bilmiyorum" diye karşılık verdi Attila kısa bir düşünme ânından sonra. "Aslında benim hiçbir yoldaşım yok. Roma'dan önce daima kardeşlerimle bir arada olmak zorundaydım, şimdi de bildiğin gibi ekmekle pek aram yok..."

"Ben sadece senin kalın kafalının teki olduğunu biliyorum" dedi Greka gülerek ve onu kucakladı. "Fakat korkarım senden hoşlanıyorum. Hem de gerçek bir Hun gibi, en vahşi şekliyle..."

Attila keyifle kızın sevgisinin tadını çıkardı.

"Bu söylediğinin ne anlama geldiğini pek bilmiyorum" dedi sonra. "Fakat yoldan çıkmamıza sebep olmadığı müddetçe bir itirazım yok."

"Korkmana gerek yok" diye karşılık verdi Greka. "Ben de burada daha fazla kalmadan bir an önce Tuna'ya dönmek istiyorum. Burası fazlasıyla kalabalık! Çok fazla şehir, çok fazla yol..."

"Ve çok fazla Romalı var!" diye içini çekti Attila. Greka gülerek onun kolunu çimdikledi. Sonra birlikte genç kızın Ostrogotların yanından getirdiklerine bakmaya başladılar. Özellikle sabunotundan yapılan macun Attila'nın dikkatini çekmişti. Galya'dan gelen parfümden çok daha güzel kokuyordu. Sonra sol koluyla genç kızı kavradı ve sağ elini ince gömleğinin içine sokarak yavaşça göğüslerini okşamaya başladı. Greka'nın göğüslerinin uçları sertti ve ağzından vahşi hırıltılar yerine boğuk inlemeler çıkıyordu.

Üçüncü günün akşamı da Scottas ortaya çıkmadı. Bu olağanüstü güzellikteki, pırıl pırıl Eylül günü oldukça sıcaktı, soğuğa katlanmaya alışkın olanlar için fazlasıyla sıcak... Tacirlerin, Vizigotlann ve birkaç azatlının arasında hoşnutsuzluk belirmişti. Daha fazla beklemek istemiyorlardı. İçlerinden birkaçı denize girerek eğlenmişti, fakat büyük çoğunluk bir anlık bir deniz sefası için varını yoğunu savunmasız bırakmayı düşünmüyordu. Attila bile yavaş yavaş burada boşa vakit geçirmekten başka bir şey yapmadıkları, hayatın *Via Aemilia*'da yüzyıllardan beri olduğu gibi kesintisizce akıp gittiği kanaatına varmaya başlamıştı.

Akşam olup da ateşin başındaki büyük Hun kazanları yeniden kaynamaya başladığında, kimsede konuşacak hal kalmamıştı. Güneşin batmasına rağmen çadırların ve yurtların içi girilemeyecek kadar sıcaktı.

"Bu güzel zamanı değerlendirmelisiniz, çocuklar!" dedi Aybars bir süre sonra. "Bana kalırsa yüzmeye gidin. Merak etmeyin, çadırınıza ve hazinelerinize ben göz kulak olurum."

Attila etrafına bakındı. Diğer Hunların pek çoğu ellerinde şarap kadehleriyle iyice küçülmüş ateşlerin başında oturuyordu. Hilal biçimli ince ay, kumsal ile kamp arasında kalan siyah-mavi gökyüzünde yavaş yavaş yükselerek, pırıl pırıl parlayan yıldızların arasındaki yerini alıyordu. Ansızın denizden yana yabancı bir gürültü işitir gibi oldu ve başını doğrultarak kulaklarını dört açtı.

"Birkaç kişinin ayak seslerini işitir gibi oldum" dedi sonra.

"Yok canım!" dedi Greka ve güldü. "O gürültünün sebebi çam kozalakları. Geçtiğimiz aylar boyunca hava fazlasıyla sıcaktı." Gözlerinde garip bir ifadeyle Attila'ya baktı. "Geliyor musun?" diye sordu sonra.

Attila, ona bir çam ormanını en son ne zaman gördüğünü sormak istedi, fakat ağzından sadece şu kelimeler döküldü: "Bunun için vaktin çok geç olduğunu düşünmüyor musun?"

"Gel" dedi genç kız kısık bir sesle, "zaten ne kadar baş başa kalabiliyoruz ki..."

Attila ve Greka, bir müddet alçak suyun içinde yüzerek, daha gündüzden sahilde görmüş oldukları ikinci bir kum yükseltisine ulaştılar. Suyun ancak bileklerine ulaştığı ilk kum yükseltisinin üzerinde birbirlerini o kadar uzun bir süre öpmüş, sevmiş ve kucaklamışlardı ki, denizin okşayan ve ılık dalgalarıyla bütünleştiklerini fark etmemişlerdi bile.

Attila ansızın etrafına bakındı. Kulağına gelen sesin ne olduğunu bilmiyordu. Sahile yavaşça vuran dalgaların sesine karışan bir at soluması...

"Buradalar!" diye bağırdı Greka ansızın. "Attila! Görüyor

musun?" Şimdi Attila da onları görmüştü. Greka delikanlının yanına yüzdü ve elini omzuna koydu. Sudan çıkarlarken Attila da ona sarılmıştı.

Suratları olmayan şeytanlara benzeyen üç karanlık gölge, atlarını kum tepelerinden denize doğru sağdan, soldan ve ortadan sürüyorlardı. Dalgaların kıyıya vurduğu yerden kırk, elli adım kadar uzaktaydılar ve hızla Greka'yla Attila'nın elbiselerini çıkardıkları yere doğru yaklaşıyorlardı.

"Kum yükseltisine geri dönelim mi?" diye sordu Greka telaşla. Ancak sesinde korkudan eser bile yoktu. Attila başını salladı ve düşündü. Sadece kollarını hareket ettiriyor, ayaklarıyla yere sıkıca basmaya çalışıyordu.

"Kim bunlar?" diye sordu Greka. "Bizden ne istiyorlar?"

"Onların kim olduğunu bilmiyorum. Fakat elbiselerimizdeki birkaç değersiz paradan daha fazlasını istedikleri kesin!"

"Üç kişiler... Hayır, arkada iki kişi daha var..."

"Evet, fakat fazla iri yapılı değiller. Bunlar Cermen değil. Belki Romalı, belki de...

"Belki de ne? Hun mu?"

"Bunu az sonra öğreneceğiz!"

Attila ansızın kıyıya vuran dalgaların arasında bir at kişnemesi işitti. Çıplak ve silahsızdı. Fakat kıyıdaki kumların arasında en azından bir at bulunuyordu. Ve atlar bazen kılıçlardan ve insanlardan daha faydalı olabilirlerdi...

Bir an için bu tehlikeyi göze almaya değip değmeyeceğini düşündü. Fakat başka ne yapabilirdi ki? Tek başına belki bu gölgelerden kurtulmayı başarabilirdi, fakat ya bu kızla beraber?

"Hemen kampa geri dön!" diye seslendi Greka'ya Hun dilinde. "Ben onları oyalarım. Acele et!"

Greka Hun dilini onun söylediklerini anlayabilecek kadar biliyordu. Fakat arkasını dönmesine bile fırsat kalmadan,

gölgelerden ikisi yönlerini Arimini'ye doğru çevirmişlerdi. Bunun tek bir anlamı olabilirdi: Gölgelerden en az ikisi, kendi dilini anlayabiliyordu. Derin bir nefes aldı, sonra sığ suyun içinde olabildiğince hızlı adımlarla kıyıya doğru koşmaya başladı. Gölgelerin diğer üçü onun ne yapmaya çalıştığını anlamıştı. Atlarını onunla kum tepeleri arasına sürdüler. Ansızın bir kement ıslık çalarak Attila'nın üzerine doğru yol almaya başladı. Bu şeytanlar ok ve yay, mızrak ve kılıç, hançer ve bıçak, kısacası akla gelebilecek tüm silahları kullanabilirlerdi! Fakat bir kement, asla!

Bleda'nın sinsice saldırısının ruhunda ve bedeninde açtığı yaraların acısı henüz dinmiş değildi.

"Çakkar!" diye bir nara atti Attila elinde ne bir ok, ne de bir yay bulunmasına rağmen. Üzerine doğru gelen kemendin sesini takip ederek onu havada yakaladı, hızla kendine çekti ve aynı anda serbest bıraktı. Bunu o kadar çok tecrübe etmişlerdi ki... Hem de henüz çocuk denecek bir yaşta!

İlk gölge kumların üzerine yuvarlanmıştı. Attila elindeki kemendin ucuna yıldırım hızıyla kendi usulünce bir düğüm attı ve karanlığın içine doğru savurdu. Hiçbir şey görmemesine rağmen, ipin gerilmesinden birisini yakaladığını anlamıştı. Gölgelerden ikincisi de acıyla bağırarak yere yuvarlandı. Attila kötü kötü güldü ve elindeki kemendi bir kırbaç gibi etrafına savurdu. Gölgelerden üçüncüsü de isabet almıştı.

Ansızın bir mızrağın sivri olmayan ucu çıplak göğsüne çarparak yere düştü. Attila mızrağı almak için bir girişimde bulunmadı, çünkü elindeki kement şu anda çok daha etkili bir silahtı. Öteki ucunda ilk gölgenin bulunması, onu daha da etkili kılıyordu.

Attila yerde yuvarlanan ikinci gölgeyi yakaladı ve boynunu koparacakmış gibi sıktı. Gölge son bir gayretle kendisini Hun delikanlısının elinden kurtarmayı başardı ve denize

doğru kaçmaya başladı. Aynı anda Attila Greka'nın sarı saçlarını gördü. Genç kız doğruca üzerine doğru koşuyordu.

"Hayır!" diye bağırdı sesinin olanca gücüyle. "Buraya gelme!"

Greka onu dinlemiyordu. Attila yıldızların solgun ışıklarının altında üçüncü gölgenin vücudunun bir yay gibi kıvrıldığını ve kollarından birini yukarı kaldırdığını gördü. Elinde sivri uçlu bir mızrak parlıyordu...

Attila elindeki kemendi hızla kendisine çekti, tökezledi, tekrar doğruldu ve ileriye atıldı. Birkaç adımda üçüncü gölgenin yanına ulaşmıştı. Aynı anda ilk gölgenin yerleri sarsacak bir şekilde yumruklarıyla toprağa vurduğunu gördü.

Attila üçüncü gölgenin üzerine atıldı ve yumruğuyla ense kökü ile kürek kemikleri arasına olağanüstü sertlikte bir darbe indirdi. Kemikler çatırdadı, fakat mızrak elden çıkmıştı bile...

Aynı anda toprağın sarsılmasına yeri döven yumrukların değil, aksine kumsala doğru dört nala koşan bir atın nallarının neden olduğunu anladı. Beklediği fırsat ayağına gelmişti. Attila atın sırtına atlamaya hazırlanırken, ansızın sırtına sert ve geniş bir nesnenin şiddetle indiğini fark etti. Elini sırtına attı, fakat avuçlarının arasına birkaç inci tanesinden başka bir şey gelmemişti.

Attila düşmanlarının en azından birisini öldürdüğünü biliyordu. Fakat bu yeterli değildi. Bir yıl içinde üçüncü defa arkadan yapılan bir saldırı sonucu mağlup olmuştu.

8
Lanetli Sular

Attila önce omuzlarının, sonra da bileklerinin ağrıdığını hissetti. Bilekleri, yerdeki büyük bir taşın neredeyse iki yumruk büyüklüğündeki deliklerine sıkı sıkıya bağlanmıştı. Taş, balık kokuyordu.

Alçak tavanlı, bir tarafında büyük bir ocak bulunan oldukça büyük, duvarları taş örme bir odanın zemininde oturuyordu. Açık duran kapıdan sızan ışığın ve ateşin alevlerinin odayı kısmen aydınlatmasına rağmen, loş ortam içeriye esrarengiz bir hava veriyordu. Attila odanın ortasında üzeri çeşitli araç gereçle dolu, kalın tahtalardan yapılmış bir masa fark etti. Duvar diplerine halatlar, örme saz sepetler ve küçük fıçılar sıralanmıştı; ayrıca çok sayıda kırık kürek ve testi de göze çarpıyordu. Attila, ocak ateşi ile duvara dayalı olan kürekler arasında, açık ağızlı birtakım kil kapların varlığını da fark etmişti. İçlerindeki koyu renkli, kıvamlı sıvı, şimdiye kadar *Imperium Romanum*'da tanımış olduğu en iğrenç maddeydi.

Dışarıdan önce bir kapı gıcırtısı duyuldu, sonra da tahta zemin üzerinde yürüyen çıplak ayakların sesleri. Attila önce genç kadınların, sonra da bir erkeğin sesini duydu. Aralarında Yunanca konuşuyorlardı. Bir an için bu erkek sesinin Scottas'a ait olmasını diledi, fakat hemen sonra bu sesin hatibinkinden çok daha boğuk ve sert olduğunu anladı.

Yunanca'yı oldukça iyi anlamasına rağmen, konuşmanın konusunu bir türlü çıkaramamıştı. Sadece "*Chrysoskeras - Altın Boynuz*", sonra "*Dromon*", pek çok kez de kulağa Latince gibi gelen "*Classis*" kelimelerini anlayabilmişti. Bu son kelime ile Ravenna limanı veya donanması kastediliyor olabilirdi. Fakat Attila bundan emin değildi.

Birdenbire nerede olabileceğini anladı. Aynı anda da halat gıcırtıları duyuldu. Attila bu sesleri çok iyi tanıyordu. Küreksiz yelkenlilere ait olan bu sesi, denizde ve Ravenna'daki kısa ikâmetinde defalarca duymuştu.

"Her şey tamam ve hazır!" diye bağırdı deminki erkek sesi Latince olarak. "*Hızlı su* az sonra geri gelecek. Haydi, çabuk olun! Onu buraya getirin!"

Attila artık nerede olduğunu biliyordu. Ravenna'nın deniz limanının ücra bir köşesindeydi. Bu şehre gizlice girmek öyle herkesin harcı değildi. Ne kara tarafındaki bataklıklar, ne Padus'un sayısız kolu, ne de Romalıların deyimiyle "*Mare nostrum - Bizim Deniz*"in en tehlikeli girişlerinden birine ait olan liman üzerinden...

Attila, rıhtımın hangi tarafında bulunuyor olabileceğini bilmiyordu. Ravenna, Roma ve Adriyatik Denizi'nin kuzey ucundaki Aquileia'dan sonra, İtalya'nın en büyük limanına sahipti. Aynı zamanda en sinsi ve en tekin olmayanına da...

Attila, imparatorluk şehrindeki birkaç haftalık ikâmeti esnasında, her iki tarafında en az yirmişer kürekçi bulunan ve büyük yelkenlere sahip koca kalyonların bile Classis girişinde *Lanetli Sular* tarafından yakalandığına, açık denize doğru millerce sürüklendiğine, sonra da bataklıklara doğru savrulduğuna defalarca şahit olmuştu. Bu ona bir şekilde Roma yollarında gördüğü kazaları hatırlatmıştı. Fakat kara yollarında bir tekerleğinin yoldaki derin izlere veya çukurlara girerek kırılması sonucu arabanın devrilmesi türünden kazalara

kırk yılın başı rastlanıyorsa, Ravenna liman girişinde neredeyse her hafta büyük bir kayık veya gemi karaya oturuyordu.

Bu nedenle limana gelen yelkenlilerin ve kalyonların büyük kısmı Portus Lionis'te güvenli bir mesafede bekleyerek, her öğleyin aç bir deniz şeytanı gibi kabararak Ravenna önlerinden karanın ta içlerine kadar uzanan azgın akıntıların yatışmasını bekliyorlardı. Gerçi kabaran akıntının yüksekliği kalça boyundan fazla değildi, fakat hızlı koşan bir insandan daha süratliydi. Pençeleriyle kavrayıp uzaklara fırlatamadığı şeyleri ise şapırdayan ağzıyla çiğneyip yutuveriyordu.

Kapıda iki gölge belirmişti. Attila yürüyüşlerini görür görmez erkek olmadıklarını anlamıştı. Aynı anda Greka'nın Galya'dan gelen parfümünün kokusunu ve tadını aldığını hissetti. Neler olduğunu kendisine bir türlü açıklayamıyordu. Fakat iki kadının da odanın loş ortamına alışabilmeleri için bir süre beklemeleri icap etmişti. Attila, kesin emin olmamakla birlikte, bu genç kadınların birini tanıdığı hissine kapılmıştı.

"Şuraya bak, uyanmış!" dedi bu kadın diğerine. Attila yüzünü buruşturdu. "Boşuna çabalama" dedi genç kadın ve güldü. "Evet, o küçük Got sevgilin gibi kokuyor olabiliriz, fakat o değiliz!"

"O... o nerede?"

"Hiçbir fikrim yok! Muhtemelen kafilenize geri dönmüştür... Seni de uzun süre aradılar, fakat sonra çaresiz yola devam etmek zorunda kaldılar."

"Olamaz!"

"Ne yapalım, ufaklık!" dedi kadınlardan genç olanı hakirane bir tavırla.

"Senin yerinde olsam onu unutmaya çalışırdım..."

"Kim bilir, belki de bir rahibe olur!" diye güldü diğeri.

"Piskoposlar yeni yetme bir Hun delikanlısıyla düşüp kalkan bir kızı kabul ettikleri takdirde, neden olmasın..."

Attila damarlarındaki kanın beynine sıçradığını hissetti. Bu iki kadın kendisine köle muamelesi yapıyorlardı!

"Ne yapmak istiyorsunuz?" diye sordu sıkılı dişlerinin arasından. "Bunun anlamı nedir?"

"Ne mi yapmak istiyoruz?" diye güldü kadınlardan genç olanı. "Gemide bunu düşünecek bol bol vaktin olacak..."

O da diğeri gibi omuzlarına dek uzanan saçlarının dağılmasını engellemek için alnına bir kumaş parçası bağlamıştı. Ocaktaki alevlerin ışığı yüzüne vuruyordu. "Ne kadar güzel" diye düşündü Attila aynı anda. "Hem erkeklerin, hem de kadınlann gözünde güzel bir insan, fakat aynı zamanda mermer bir heykel kadar soğuk!"

Kızlardan büyük olanı da tıpkı kardeşine benziyordu. Sertliğin ve yumuşaklığın, vahşiliğin ve evcilliğin bileşiminden oluşan yüzünün hatları son derece düzgündü. Attila buna benzer bir çehreyi daha önce sadece Roma'daki heykel ve fresklerde görmüştü. Hiç kimse büyük sanatçıların taşlaşmış yalanlanna bu kadar benzeyemezdi.

Aynı anda geçen gün Sarmat kadınları hakkında yaptıkları konuşmada neyin yanlış olduğunu da anladı. Lületaşı incileri kılıçlarında değil, alınlarına sardıkları bantların üzerinde taşıyorlardı.

"Bizimle gel!"

"Beni nereye götürüyorsunuz?"

"Gemimiz İmparator Honorius'un yeğenine gidecek hediyelerle dolu. Mesela bizzat imparator tarafından yetiştirilen tavuklar. Bu yörenin sucukları. Vergi memurları geldikten ve Konstantinopolis'e hareket izni verdikten sonra, sen de bu hediyelerden biri olacaksın."

Attila yüzünün kıpkırmızı kesildiğini hissetti.

"Bu da ne demek oluyor?" diye homurdandı öfkeyle.

"Sen güzel bir hediye olacaksın, küçük" diye güldü ka-

dınlardan genç olanı. "Biraz dik başlı bir çocuk olabilirsin, ama..."

"Boş ver" dedi diğer kadın. "Her yerde acemiler ve çocuklar bulunur. Sen oldukça ilginç birisin, fakat gerçek bir Sarmat kadınına uygun bir erkek olabilmen için, aradan daha epey süre geçmesi gerekiyor."

Attila güçlükle nefes aldı. O kadar şaşkındı ki, ne söyleyeceğini bilemiyordu. Greka, tanıdığı diğer tüm Hun kadınlarından daha büyük bir özgüvene sahipti. Fakat bu ikisi onu şaşırtmaktan hoşlanıyor gibiydi.

"Kimsiniz siz?" diye sordu sert bir sesle. "İmparator Honorius'un saray muhafızları arasında Sarmat Amazonları'nın da bulunduğunu şimdiye kadar duymuş değilim. Yoksa siz İmparator İkinci Valentinian için mi çalışıyorsunuz?"

"Ne o, ne de öteki için, Muncuk Han'ın oğlu" dedi kadınlardan büyük olanı. Sonra Attila'nın üzerine eğilerek yerdeki taşa bağlı olan ellerini çözdü. "Öte yandan sorularının pek çoğunu kendine saklayabilirsin..."

"Beni tanıyor musunuz?"

"Seni kim tanımaz, Romalı küçük Odysseus!"

Kadınlar neşeyle güldüler. Odysseus'un kim olduğunu Yunanlardan duymuş olmasına rağmen, kadınların kendisini neden bu isimle çağırdığını bilmiyordu. Bunun bir övgü mü, yoksa aşağılama mı olduğunu bile anlayamıyordu.

"Seni Roma'da bulunduğun günlerden bu yana sürekli olarak gözetletiyoruz ve ne kadar değerli olduğunun farkındayız. Ravenna'daki tavuk yetiştiricisi, sana Vizigot kralına gösterdiği ilgiden fazlasını göstermedi."

Attila inanamaz bir tavırla başını salladı. "Beni gerçekten de Bizans'a satmak mı istiyorsunuz?"

"Hiç de fena bir fikir değil! Konstantinopolis'te senin için ağırlığın kadar altın alabiliriz. Fakat seni eninde sonunda ge-

ri gönderirler, çünkü resmi olarak hâlâ Batı Roma'nın rehinesisin!"

"Değilim! Alarich Roma'yı zaptetti ve..."

"Peki bu arada seninle ve Aetius'la ilgili anlaşmalar da mı yandı? Yoksa küçük Han oğlu Ravenna'yı da kuşatıp zaptetmek mi istiyor?"

Attila öfkeyle dudaklarını ısırdı. Daha önce hiçbir kadın veya kız tarafından bu şekilde aşağılanmış ve horlanmış değildi. Çılgınca bir öfkeyle bağlarına asıldı. Fakat sağlam ipler kopmak bir yana dursun, bileklerine daha bir acıyla gömüldüler. Bir yaban atı gibi şaha kalkmanın faydası yoktu. Ne kadar isyan edip gururunu korumaya çalışırsa çalışsın, kadınlar için kolayca ehlileştirilecek bir çocuktan başkası değildi. Ayrıca her şeyi en ince ayrıntısına kadar biliyorlardı! Bunlar kendisine tesadüfen rastlayarak tutsak eden sıradan soyguncular olamazdı!

Attila, bu âna kadar tüm bu konular üzerine bir an bile düşünmediğini kendisine itiraf etti. Gotlara ve Athawulf'la birlikte gelen Hunlara Roma kapılarını açtıktan sonra şehirden çekip gitmesinin son derece doğal olduğunu düşünmüştü.

"Ravenna'yla ilgili tüm düşüncelerini kafandan çıkar at" dedi kadınlardan büyük olanı. "Bu şehir hiç kimse tarafından hiçbir şekilde alınamaz. Tıpkı Tisza bataklıklarında bulunan Karaton Kağan'ın ordusu gibi..."

"Karaton Kağan'ın kampını nereden biliyorsun?" diye sordu Attila ve elinde olmadan sesini alçalttı. Şüpheleri giderek daha kesinlik kazanıyordu. Bu kadınlar kendisinin kim olduğunu ve kendisiyle ne yapacaklarını çok iyi biliyorlardı!

"Çünkü üç yıl kadar önce bir kere orada bulunmuştuk. Sonra Kral Alarich'in ordusuna katılarak buralara geldik, birkaç kez de Roma kuşatmasına katıldık..."

"O halde ikiniz de en fazla benim yaşlarımda olmalısınız!"

"İkimiz de on sekiz yaşındayız."

"Adlarınız da var mı?"

"Ben Svanhild dördüm" dedi genç olanı. Sonra da parmağıyla gözlerinin rengi kara değil, koyu yeşil olan diğerini işaret etti. "O da Svanhild iki..."

"Ne garip isimler" dedi Attila arsız görünmeye çalışarak. "Kadınların imparatorlar gibi numaralarla anıldıklarını şimdiye dek duymamıştım..."

Attila yavaş yavaş sakinleşmeye ve kendisini toparlamaya başlıyordu. İçinde bu kadınlarla anlaşabileceğine dair birtakım düşünceler oluşmuştu. "Fakat isimleriniz Sarmat dilini değil de, Cermence'yi andırıyor. Svanhild bir nerede peki?"

"Aramızdaydı" dedi kadınlardan genç olanı tepkisiz bir şekilde. "Dün akşama kadar... yani sen boynunu kırana kadar."

Attila'nın kızın ne söylediğini anlayabilmesi için aradan uzunca bir sürenin geçmesi gerekti. Her an bir öfke, nefret ve çığlık patlaması bekliyordu. Fakat beklediklerinin hiçbiri gerçekleşmedi.

"Ne oldu? Neden bize öyle bakıyorsun?"

"Onu öldürdüğümü söylediniz..."

"Evet, Svanhild bir öldü."

"Peki beni..."

"Seni cezalandırıp cezalandırmayacağımızı mı öğrenmek istiyorsun?" Kadınlardan büyük olanı kuru bir sesle güldü. "Kız kardeşimizi durdurmasaydın, mızrağı sevgilin olan o Got kızının kalbine saplanacaktı. Sayende Greka'nın sadece bacağını sıyırıp geçti. O ikisi en başından beri birbirlerinden hoşlanmamışlardı. Hatta birbirleriyle daha önce de kavga etmişlerdi, senin şehirde olduğun sırada..."

"Greka ve... kız kardeşiniz birbirlerini tanıyorlar mıydı?" Attila inanmaz bir tavırla başını salladı. Ansızın bilmediği

çok fazla şey olduğunu düşünmeye başlamıştı. Ravenna ve Roma'da geçirdiği zaman, onun için yabancı gelenek ve görenekler arasında yaptığı harika bir yolculuk gibiydi. Büyüleyici, etkileyici, fakat aynı zamanda korkunç ve tiksindirici bir yolculuk... O devasa insan kalabalığı önünde hem yeni kapılar açmış, hem de yeni soru duvarlarının örülmesine sebep olmuştu.

Aybars'ın oraya tek başına gelmesinin gerçek sebebi neydi? Ağzına kadar ganimetle yüklü arabaların etrafında topu topu yüz savaşçı bulunmasına rağmen, Roma ile Ravenna arasında karşılanna neden bir tek olsun Romalı lejyoner çıkmamıştı? Oysa birkaç ay önce silahlı birkaç bin savaşçı aynı yerde Roma kılıçlarının, mızraklannın ve oklarının ucunda can vermemiş miydi?

"Greka şimdi nerede?" diye sordu sonunda.

Sarmat kadınları omuzlarını silktiler. "Greka mı? Hiçbir fikrimiz yok!" dedi genç olanı. "Bizi sadece ganimet olarak sen ilgilendiriyorsun."

Kadın bu sözleri o kadar doğal ve neşeli bir sesle telaffuz etmişti ki, sanki kazanmış olduğu bir oyundan söz ediyordu. Attila doğruldu ve kollarını açarak gerindi. Bir an için Sarmat kadınlanyla dövüştüğü takdirde şansının ne olacağını hesapladı. Kendisinden daha uzun ve iri değillerdi, fakat tüm hareketleri son derece ölçülü ve zarifti.

"Ya kız kardeşiniz? Yani kumsalda öldürmüş olduğumdan söz ediyorum..."

Kadınlardan genç olanı ona iyice yaklaştı. Attila şimdi Galya parfümünün kokusunu kuvvetli bir şekilde alıyordu. Kadın mutlaka Greka'nın elbiselerinin bir kısmını almış olmalıydı.

"O bizim gerçek kız kardeşimiz değildi. Buna rağmen onu kum tepelerinin arasına gömdük."

"Ya diğerleri? Üç kişiden fazlasını gördüğümü hatırlıyorum..."

"Diğer ikisi dışarıdaki teknede."

"Beni nereye götüreceksiniz?"

"Bu kadar meraklı olma" dedi yeşil gözlü kız. Sonra ikisi birden güldü. "Sadece Aquileia üzerinden dolaşarak yolumuzu biraz uzatacağız. Belki orada senin üzerine pazarlık yapabileceğimiz birkaç dostumuza rastlayabiliriz. Tabii tüm bunları zaman gösterecek..."

"Tamam!" diye patladı sonunda Attila. "Sizler korsansınız! Adi birer köle taciri!"

Kızlar daha da büyük bir neşeyle güldüler. "Elbette! Başka ne sanmıştın ki?"

Öğleyin büyük bir hızla kabaran sular, geldikleri kadar çabuk geri çekiliyorlardı. Daha ilk hamlede pek çok gemi demir taramaya başlamıştı. Buna rağmen kimse gereğinden hızlı davranmaya çalışmıyordu, çünkü ana akıntıdan en küçük bir sapma bile, yolculuğun başlamadan sona ermesi anlamına gelebilirdi. Gereğinden fazla yavaş davrananlar için de aynı durum söz konusuydu.

Attila'nın el ve ayak bilekleri ince ve sağlam iplerle sıkı sıkıya bağlanmıştı. Düğümler o kadar büyük bir başarıyla atılmıştı ki Attila, üstünde gerili deri tentenin altında en küçük bir harekette dahi bulunamıyordu.. Dört Sarmat kadını bu iş üzerinde uzun uzadıya çalışmışlardı. Her hareketinde canı korkunç derecede yandığı için, en ağır hakaretleri bile sineye çekmekten başka çaresi yoktu.

Başına gelenleri düşündükçe gözleri kararıyordu. Yelkenli gemi hafif bir akşam melteminin esintisi altında yavaş yavaş yol aldığı zamanlarda da Ravenna ve Roma'da yaşadığı tüm aylar boyunca *Imperium Romanum* uygarlığı hak-

kında duyduklarının tümünü unutmaya karar veriyordu. Aslında zihnindeki hatıralar karmaşık ve düzensizdi. Fakat bu bir yıl boyunca yaşadıkları ve gördükleri, içindeki öfke ve hiddet duygularının giderek kabarmasına neden oluyordu. Her şey yalan, her şey sahteydi. Tüm o yazılan, söylenen ve garanti edilen hukuk kurallarına, kanunlarına Roma'da bile uyulmuyordu.

Hiçbir şey gerçek, hiçbir şey doğru değildi - hatta imparatorluk şehrinde bile!

Vergi memurlan otuz adım uzunluğundaki ve açıkça görüldüğü üzere ağzına dek yüklü Dromon yelkenlisini doğru düzgün aramamışlardı bile. Konuşmalardan anladığı kadarıyla çekmecelerde bulunan Arap ve Galya parfümleri bir kez daha vergilendirmeye tabi tutulmuştu. Sarmat kadınlarının buna en küçük bir itirazları yoktu. Tüm bu zaman zarfında Attila, imparatorun ve şehir yönetiminin memurlarının dikkatlerini çekebilmek için boş yere gürültü çıkarmaya çabalamıştı. Vergi memurlarından sonra liman görevlileri, daha sonra da kamış kalemleri ve mum levhalarıyla resmi yazıcılar, hatta bir Notarius bile gelmişti...

Attila, Sarmat kadınlarının limanın ve sarayın rüşvetten pek hoşlanan görevlileriyle neler yaptıklarını anlayamamıştı. Dişi korsanlar muhtemelen onlara rüşvet dağıtmışlardı, oysa kendisi onların verdiği herhangi bir miktarın en az on katını verebilirdi.

Bu memurlardan biri bile gemiye ayak basıp içerisini arama zahmetine katlanmamıştı. Oysa güvertenin altında ne tür bir yük bulunduğunu anlamaları işten bile değildi. Ancak Attila'nın her şeyin sona erdiğini düşündüğü bir esnada sesler ona doğru iyice yaklaştı. Bir el üzerindeki deri tenteyi yana çekti. Güneş ışığından gözleri kamaşan Attila, hiçbir şey göremiyordu. Bir an sonra bağlarının çözüldüğünü hissetti.

"Sen Hun hanlarından Muncuk'un oğlu musun?"

"Evet, ta kendisiyim!" dedi Attila, belirgin bir rahatlamayla. Aynı anda üzerine eğilen üç kişiden ikisini tanıdı. Bunlar, bir sene önce Ravenna'ya geldiği sırada kendisini tepeden tımağa arayan besili saray hadımlarının ta kendisiydi. Fakat görünüşe göre buraya onu kurtarmak için değil, tam aksine, son bir kez daha görmek için gelmişlerdi. Attila'nın kollarıyla bacaklarındaki kasları incelemiş, sanki bir at pazarlığı yapıyormuş gibi ellerinin işaret ve baş parmaklarıyla dudaklarını kaldırarak dişlerini incelemiş, sonra da çenelerinin arasına yarı yarıya kemirilmiş bir tahta parçası sokmuşlardı. Attila bu muamele karşısında tüm Ravenna Limanı'ndan duyulabilecek kadar yüksek bir sesle bağırmayı düşünmüştü. Bunu yapmaya henüz kesin olarak karar vermeden önce, uzaklardan başka imdat çığlıkları gelmişti kulağına. Fakat bu acı dolu sesler, gülüşmeler ve alaylar arasında boğulup gitmişti.

Hayır, bu rıhtımda ne bir köle sesini duyurabilirdi, ne de gemilerin birinde bulunan bir tutsak kendisine yardımcı olacak bir el bulabilirdi. İmparatorluk sarayının, kiliselerin ve manastırlann limanında, çirkin çığlıklar atan martılar bile gemilere yüklenen hayvanlardan ve balyalar halinde bağlanmış insanlardan daha fazla haklara sahipti.

Batı Roma imparatorunun köle tacirleri ona olan ilgilerini pek çabuk yitirmişlerdi. Artık onunla tek kelime konuşmadıkları gibi, sorularına da cevap vermiyorlardı. Özenle sarılarak rulo haline getirilmiş birkaç duvar halısı ile keten bezleriyle kaplanmış büyük sandıkların Sarmat gemisine sağ salim yüklenmesi, onlar için çok daha önemliydi.

Tüm bunların gerçekleşmesi yarım gün bile sürmemişti. Attila, tüm bu zaman zarfında olanların tümünün önceden planlanmış olduğu duygusunu içinden bir türlü atamıyordu. Ilık bir akşam rüzgârında tümüyle açılmış yelkenle kuzeye

doğru yol alıyorlardı. Dört Sarmat kadını, üzerinde bulundukları gemiye de en az atları kadar başarıyla hakim oluyorlardı. Çok yavaş ilerlemelerine rağmen ne bir sabırsızlık, ne de bir acele belirtisi gösteriyorlardı.

Svanhild iki sağ arka taraftaki küpeşte duvarına yaslanmıştı. Bu arada grubun lideri olarak ortaya çıkan genç kadın, sağ kolunu çapraz arkaya uzanan yan küreklerden birinin üzerine koymuştu. Akşam rüzgârı gemiyi ancak belli belirsiz hareket ettirecek kadar hafif esiyordu. Karanlık gökyüzünde küçük ışık noktacıkları halinde beliren yıldızlar iyiden iyiye görünür olduklarında, rüzgâr tümüyle dindi. Sadece avuç içi yüksekliğinde olan birkaç dalga yavaşça gemiyi okşuyordu. Sarmat kadınlarının hiçbiri konuşmuyordu. Svanhild üç ve dört birbirlerine bakarak kısaca başlarını salladılar, sonra da sandıkların ve balyaların üzerinden yelken direğinin neredeyse yarısına kadar tırmandılar. Özel komutlara gerek görmeden iki kalın halat yakaladılar ve tahta mahfazalarının içinden kendilerine doğru çekmeye başladılar. Bu arada geminin ön tarafında oturan Attila, Sarmat kadınlannın büyük yelkeni yavaş yavaş toplamalarını izliyordu. Kadınlar işlerini bitirince ana direğe bağlı olan yatay direği yerinden sökerek aşağı sallandırdılar. Attila gemiyi oluşturan parçaların tek tek isimlerini bilmiyordu, fakat onların her birinin en az bir koşum takımını oluşturan parçalar kadar gerekli ve iyi düşünülmüş olduğunu fark etmişti.

Yelkenin toplanmasından sonra Svanhil pişmiş topraktan yapılma küçük bir yağ lambasının her iki ucunda bulunan fitili bir çakmak taşı yardımıyla yakarak, lambayı sol küpeşte duvarının üzerine koydu. Gece o kadar sakindi ki, lambanın fitillerinden çıkan ince duman sütunları neredeyse dimdik bir şekilde göğe yükseliyordu.

Bu dört genç kadının garip davranışlan artık Attila'yı şa-

şırtmıyordu. Sadece bir kez içlerinden biri ona yaklaştı ve sirkeli su içirdi.

"İhtiyacını gidermen gerekiyorsa söyle" dedi ona. "Genç Hun kahramanı utanacak olursa, bir süre için arkamızı dönebiliriz..."

Bu sözleri diğerleri de duymuştu. Kısaca güldüler, fakat bu konuyla fazla meşgul olmadılar. Attila dişlerini sıktı; istese de istemese de kızın söylediklerini yapmak mecburiyetinde olduğunu biliyordu.

Buna rağmen yine de Sarmatların neden ileri doğru hareket etmek yerine çarşaf gibi denizin tam ortasında durduklarını kendi kendisine sorup duruyordu. Kürek çekebilir ya da imparatorluk şehrinin kuzeyindeki küçük koylara demir atabilirlerdi. Fakat anlaşılan kadınlar geceyi Adriyatik Denizi'nin tam ortasında geçirmek istiyorlardı.

Uzak ve düz ülkenin üzerindeki gökyüzünde görülen son kırmızı ışık şeritlerinin de gözden kaybolması oldukça uzun sürdü. Saatler birbirini kovalıyordu. Attila'nın başı birkaç kez öne düştü. Fakat sadece çok kısa süreli bir uykuya dalabiliyordu, çünkü vücudu yana devrildiği anda bileklerindeki bağlar canını korkunç derecede yakıyordu.

Sarmat kadınlarının kendi aralarında giderek daha fazla fısıldaşmaya başladıkları zaman, vakit gece yarısını çoktan geçmiş olmalıydı. Başlangıçta Attila'nın duyamayacağı kadar alçak bir sesle konuşuyorlardı, fakat Hun delikanlısı daha sonra bir kez daha "*Chrysoskeras - Altın Boynuz*" kelimesini duydu, fakat "*Classis*" veya "*Aquileia*" kelimelerini işitememişti.

Kadınlar seslerini giderek yükseltiyor ve sabırsızlanıyorlardı. Sonunda Attila'nın kendilerini duyup duymadığını umursamamaya başladılar. Artık açıkça kavga etmeye başlamışlardı. Buna rağmen Attila neredeyse tek kelime bile

anlamıyordu. Kadınların birbirlerini itham ederken kullandıkları dil, kim bilir doğunun hangi ücra köşesinde konuşulan bir lehçeydi... Tartışma esnasında arada sırada kendi ismini de duyar gibi oluyordu. Sonra babasının, amcaları Ruga, Oktar ve Aybars'ın, bazen de diğer Hun hanları ile Got krallarının isimlerinin zikredildiğini fark etti.

Ve bir süre sonra Svanhild ikinin ağzından çok açık bir şekilde Bleda isminin çıktığını duydu.

Attila ilk anda doğru duymadığını düşündü. Adriyatik Denizi'nin ortasındaki bu Sarmat kadınları, Amazonlar veya korsanlar, nasıl olur da asla Tuna'nın ötesine geçmemiş olan bir Hun gencinin ismini duymuş olabilirlerdi?

"Bleda! Bleda! Bleda!" diye kükredi bir kez daha Svanhild iki.

Aynı isim üç defa arka arkaya! Hem de o kadar öfkeli bir şekilde söylenmişti ki, artık Attila'nın hiçbir şüphesi kalmamıştı. Bu kadınlar kardeşini tanıyor, en azından onun kim olduğunu biliyorlardı! Aynı anda kulağına çarpan başka bir isim bu şüphesini doğruladı:

"Gemi gelecek!" diye bağırdı kadınların en genci Latince olarak. "Hem de Aetius'la birlikte..."

Attila elinde olmadan nefesini tuttu. En çılgın hayallerinde bile böyle bir şeyin olabileceğini düşünmemişti. Fakat sonra karmaşık düşünceleri yavaş yavaş ince işlenmiş bir desen gibi birleşmeye başladı. Kendisinin yerinde bir şaman, ya da başka herhangi bir Hun olsaydı, böyle bir durumda suyun akıntısını ve gücünü, ışığı ve renkleri değerlendirerek neler olabileceğini anlamaya çalışan bir balık gibi davranırdı.

Fakat Attila sadece tüm duyularını değil, öfke ve tiksinti duygularını da harekete geçirmişti. Çiftleşmek isteyen bir aygır, karşısında kızışmış dişileri gördüğü zaman nasıl yele-

sini kabartıp başını arkaya atar, üst dudaklarını burun delikleri kabaracak kadar geri çekip dişlerini meydana çıkarırsa, Amazonların tutsağı olan Hun delikanlısı da öfke dolu bir çığlığı güçlükle bastırabiliyordu. Kendisini ve ruhunun çığlıklarını ele vermek niyetinde değildi! Roma'da öğrendiği şekilde adım adım düşünmeye, her türlü veriyi dikkatle tartmaya, ölçüp biçmeye çalıştı... Ta ki kendisine kasılan karnı değil, aklı cevap verene kadar!

Attila'nın bir türlü anlayamadığı bir şey vardı. Büyük Kağan Karaton'un karargâhında bir rehine olan Aetius, nasıl olur da bir gemiyle Adriyatik Denizi'nin ta ortasına gelebilirdi? Veya Bleda Roma'nın düştüğünü nasıl öğrenebilirdi? Roma lejyonlarının habercileri bile günde birkaç kez at değiştirmek suretiyle bu haberi oraya en az iki haftada ulaştırabilirdi. Elbette ki bazı haberler *Imperium Romanum*'u daha kısa sürede kat ediyordu, fakat bu durumlarda sadece atlı habercilerin değil, boru, duman ve semaforların da kullanıldığını çok iyi biliyordu. Oysa ne Roma'da, ne de Ravenna yolunda böyle bir şey görmüş veya duymuş değildi!

Buradan çıkartılacak sonuç, Ebedî Şehrin düşüş haberinin bir şekilde duman ve ses işaretleriyle Tuna'ya, hatta oradan da şeytanî rüzgârların yardımıyla Konstantinopolis'e kadar ulaşmış olmasıydı. Başka bir deyişle Chrysoskeras'a, yani Altın Boynuz'a...

"Bu haberin bir şekilde oralara ulaşmış olması mümkün" diye mırıldandı Attila kendi kendine. "Fakat geri dönmesi değil!"

İşte mesele buydu! Güneşten, bulutlardan veya göklerdeki kuşlardan başka hiç kimsenin bu kadar kısa bir sürede Roma'dan Karpatlara, oradan da Transilvanya Dağları'na gidip, Ravenna'ya geri dönmesi mümkün değildi!

"... göklerdeki kuşlardan başka!" diye tekrarladı Attila kendi kendine.

Neler düşündüğünü ve mırıldandığını fark ettiği anda, tüm vücudu iliklerine kadar titredi.

Denizin üzerindeki engin ve sonsuz gecenin karanlığını sadece çift fitilli bir yağ lambası aydınlatmaya devam ediyordu. Tümü de birbirinden farklı bir şekilde parlayan ve görünen yıldızlardan oluşan gök kubbeden daha fazla ışık saçtığı ise söylenemezdi. Attila, şu anda neyin Roma'da geçirdiği o korkunç gecelerden daha farklı olduğunu, ancak şimdi yavaş yavaş anlamaya başlıyordu.

Derin sessizlik ve gemiye vuran küçük dalgaların belli belirsiz şapırtısı, anlaşılmaz bir şekilde onun yorgun düşmemesini sağlıyordu. Attila şaşkınlıkla Sarmat kadınlarından korkmadığını, hatta onlara kızgın bile olmadığını fark etti. Gerçi onlar kendisini tutsak etmiş, elini kolunu bağlamış ve isteği dışında bu gemiye bindirmişlerdi, fakat aynı zamanda o âna dek sadece bozkırın sonsuzluğunda ve Aşağı Tuna düzlüklerinde bulunduğunu düşündüğü bir şeyi de geri vermişlerdi.

Gök kubbe çok yüksekteydi. Hiçbir gemi halatının, yelken direğinin ve küpeşte duvarının görüş açısını kapatmayacak şekilde arkaya yaslandığı, sonsuz boşlukla arasında hiçbir şey kalmayacak şekilde yukarı baktığı zaman, tıpkı çocukluğunda olduğu gibi yukarılara tırmanıyor, yıldızlarla ve tanrılarla kucaklaşabiliyordu...

Dört Sarmat kadını karınlarını doyurmuş, sonra da birbiri ardına soyunarak küpeşteden denize atlamışlardı. Attila mükemmel vücutlarını büyük bir hayranlıkla seyretmişti. Greka'ya hâlâ âşık olmasına ve onun için endişelenmesine rağmen, çıplak Amazonlar gemiye geri döndüklerinde, ıslak saçlarını salladıklarında ve büyük havlularla birbirlerinin vücutlarını kuruladıklarında, içindeki heyecan duygusunu bastırmaya bir türlü muvaffak olamamıştı...

Kadınların olağanüstü güzellikte, dimdik memeleri vardı.

Bu arada onlar da eski sükûnetlerine kavuşmuşlardı. Attila, yıldızların gizemli sembol ve işaretlerini incelerken, yarı uyur yarı uyanık bir durumdaydı. Acaba kendisine ayıracak bu kadar zamana ve böylesine derin bir sessizliğe en son ne zaman sahip olmuştu?

Ansızın kadınların alçak sesle mırıldanmaya başladıklarını fark etti. Bir süre boş yere onların ne söylediklerini anlamaya çalıştı, sonra ansızın kendisini tümüyle onlardan biriymiş gibi hissetti. Svanhild iki, ancak derin bir trans durumundaki bir şamanın yapabileceği gibi, boğuk ve son derece gizemli bir sesle konuşuyordu:

"Yabancı ülkelerde at koşturan kız kardeşlerim, duyun beni! İnsan ırkının son özgür kadınları, sesimi dinleyin! Tüm dünya krallarının ve soylularının efendisi olan, tüm canlılara yaşam dağıtan Büyük Ana Gaia'nin sesini işitin! Hunların yaşadığımız yerlere gelmeleriyle birlikte, her şeyin nasıl karıştığını bir de benim ağzımdan dinleyin..."

Kadın giderek daha güçlü, daha kudretli, fakat öfkeden eser bile bulunmayan bir sesle konuşmaya devam ediyordu. "Hıristiyanların zamanına göre üç yüz yetmiş dört ile üç yüz yetmiş beş yılları arasındaki uzun ve karanlık kış, her zamankinden daha soğuk ve sert geçmişti. Toprak ilkbahara kadar kaskatı donmuştu ve pek çok kavim hayvanları için yiyecek bulamıyordu. Yeni doğan yavrular kısa sürede ölüyor, insanlar da ancak açlıktan ölen bu hayvanların etlerini yiyerek hayatta kalabiliyorlardı. Soğuk bir türlü sona ermek bilmiyordu. Ve sonra, pırıl pırıl, fakat hâlâ buz gibi olan bir günde, yaşamını yitirmiş uçsuz bucaksız toprakların ötesinden bir çığlık koptu... Yer ta derinliklerine kadar sarsılıyor, davulların boğuk sesleri kulakları uğuldatıyor, bulutlardan ve gök gürültüsünden daha hızlı küçük atların gölgeleri üzerimize düşüyordu... Kılıçlar parlıyordu... ve dağınık saç-

lar... Büyük ve sessiz, savunmasız Tanais Nehri'nin donmuş sularını o zamana kadar aşmış olan her şeyden daha vahşi..."

"Ey kız kardeşler! Ey kız kardeşler!" diye atıldı Svanhild üç. "Acı dolu ağıtlar ve büyük bir ıstırap duyuyorum!"

"Umutsuzca dövüşen erkeklerin kanı..." diye bağırdı Svanhild iki, "... karların içine damlıyordu... Sonra sıra kadınlara ve çocuklara geldi... Zafer sarhoşluğu içinde öldürülen hayvanlann kanı, tecavüze uğrayan kadınların bacaklarının arasından akan kan... gözyaşlarıyla karışmasına rağmen kızıllığından hiçbir şey yitirmiyordu. Günler boyunca, haftalar boyunca, hatta ilkbahar geldiği zaman bile..."

Kadınlar daha önce sık sık yapılan bir ayindeymiş gibi hep bir ağızdan mırıldanmaya başladılar. Dile getirdikleri bu korkunç, korkunç olduğu kadar gerçek tecrübe, bizzat yaşadıkları bir şey değildi. Kuşaktan kuşağa, anneden kızına aktarılmış, bir sembole dönüşerek hiçbir silahın parçalayamayacağı bir sertliğe kavuşmuşlardı.

"Sadece bir soğuktan diğerine kaçmaya çalışan, bitkin ve ümitsiz Hunlar için" diye devam ediyordu şarkısına Amazon, "açlıktan ya da savaştan ölmek arasında bir fark yoktu. Bu yüzden de bir tek olsun tutsak almıyorlardı. En güçlü krallarının ismi Balamir'di. Bu kral savaşçılarıyla birlikte Amelung kralı Vinitharius'un Gotlarının üzerine saldırdı."

"... fakat Vinitharius, Hunların sonradan krallığını yok edecekleri Hermanerich'in oğullarından biri değildi!" dedi Svanhild üç. "Tüm yaz boyunca, bir dahaki kışa kadar fatihler dur durak bilmediler. Kazandıkları büyük zaferlerin sarhoşluğu içinde Tuna ve Karpatlar arasında bulunan ve kendilerine batı yolunu açan kapıya kadar ilerlediler. Sonra Tuna Nehri'ni de Danaper, Danaster ve Tanais nehirlerinde olduğu gibi buzla kaplı olmamasına rağmen kolayca aştılar."

"İmparator Caracalla'nın Aşağı Tuna'dan Karpatların gü-

ney yamaçlarına kadar uzanan duvarını ve diğer Roma kalelerini aşmak onlar için çocuk oyuncağı olmuştu."

"İmparator Hadrian'ın *Imperium Romanum*'un doğu sınırına kurdurduğu meşhur Limes, artık sadece uzak bir anıdan ibaretti."

"Böylece pek çok kavmin Roma İmparatorluğu'nun sınırlarına akın etmesine neden olan yeni bir dalga harekete geçmişti..."

"Ve her yanda kavimlerin ve halkların, imparatorların ve halkların, insanların ve güçlerin birbirine girmesine neden olan bu fırtına henüz sona ermiş değil!"

"Söyleyin bana, denizlerin ve karaların kız kardeşleri, bunların arasında en güzeli nedir?"

"Dalgaların tepesindeki bembeyaz köpükler!" dedi kadınların hepsi bir ağızdan büyülü bir dua okur gibi. Sonra da neşeyle güldüler. Attila ürperdi. Bir an sonra ise duyduklarının bir rüya mı, yoksa gerçeğin ta kendisi mi olduğunu bilemiyordu...

Küçük bir kalyon onlara doğru hızla yaklaşıyordu. Sarmatların ticaret gemisi hâlâ dümdüz denizin üzerinde yerinden kıpırdamadan beklemekteydi. Çift fitilli lamba çoktan sönmüştü. Bunun yerine Sarmat kadınları geminin kıç tarafındaki direğin üzerine altın yaldızlı, pırıl pırıl parlayan bir Roma kartalı, yönünü kuzeye doğru çevirmişlerdi. Svanhild üç, kucağındaki cilalı metal bir levha ile doğmakta olan güneşin ışınlarını kartalın üzerine tutuyor, onun kalyondan görülmesini sağlıyordu.

Attila, güneş ışınlarıyla yapılan bu olağanüstü oyuna büyülenmiş gibi bakıyordu. Başlangıçta altın yaldızlı kartaldan yayılan uzunlu kısalı yansımaların tesadüfî olduğunu düşünmüştü, fakat sonradan kalyonun cevap verdiğini fark etti.

Bunu biliyorlardı! Hunların da bozkırın enginlerinde kullandığı bu ayna oyununun ne anlama geldiğinin farkındaydılar!

Aynı anda bu iki geminin mürettebatının birbirini tanıdığını, ya da en azından birbirlerinin ışık sinyallerini anladıklarını kavradı. Kalyonun Sarmatların gemisinin yanına yanaşması yarım saat bile sürmemişti. Attila, üzerine mavi renkli büyük gözlerin çizilmiş olduğu deri rüzgârlığın arkasında kaç kişinin bulunduğunu bilemiyordu. Küpeşte duvarları boyunca, kendisinden daha yaşlı olmayan yaklaşık yirmi kadar kürekçi saymıştı. Belli belirsiz bir davul sesi ile kürek çekmeye son verdiler ve ayağa kalkarak hareketsiz bir şekilde beklemeye başladılar.

Kürekçiler, açık mavi gömleklerin üzerine, koyu mavi pelerinler atmışlardı. Sanki uzun kollu kışlık gömleklerin üzerine, kolsuz birer yazlık gömlek giymiş gibiydiler. Attila bu elbise düzeninin ne anlama geldiğini anlayamamıştı. Benzer bir şeyi ne Ravenna Limanı'nda, ne de Tiber veya Tuna üzerindeki Roma gemilerinde görmüştü.

Svanhild üç ve dört onun bulunduğu yere gelerek, onu bir süre tepeden tımağa incelediler. Birbirlerinden farklı gemilerin her ikisinden de çıt bile çıkmıyordu. Sadece denizin hâlâ kurşunî renkte olan suyu, yorgun bir şekilde gemileri yavaşça okşamaktaydı.

"Ne... ne oluyor?" diye sordu Attila. Genç kadınların karşısında kendisini daha önce hiç bu kadar rahatsız hissetmemişti. Kendisinden ne istediklerini bir türlü anlayamıyor, iki gecenin olayları arasında en küçük bir ilişki bile kuramıyordu. Ne duyuları, ne de greko-romen mantık sistematiği ona yardımcı olmuyordu. Sarmat kadınlarının kendisini kumsalda çırılçıplak yakalamaları ile bir gün sonra denizin ortasına taşımalarının akla yakın bir nedenini tüm çabasına rağmen bulamıyordu.

"Yazık" dedi Svanhild üç alay ve üzüntü dolu bir sesle. Sonra elini kemerinde asılı olan bıçağa götürdü ve altın yaldızlı kınından yavaş yavaş çekmeye başladı. Bıçağın keskin kenarı güneş ışınları altında pırıl pırıl parlıyordu.

Attila kadının bu hareketine şaşırmamıştı. Onlardan biri artık hayatta değildi. Arkadaşlarının ölümüne aldırış etmez görünmelerine ise en başından beri şüpheyle yaklaşıyordu. Öte yandan bu âna kadar onu geride şahit bırakmadan öldürmeleri işten bile değildi... İsteselerdi o kumsalda çıplak olarak, sonra limanda, sonra da açık denizde işini kolaylıkla bitirebilirlerdi.

Attila, gözlerini güzel Sarmat kadınının elinde parlayan keskin bıçağa dikmişti. Yeteri kadar hızlı ve becerikli olduğu takdirde, kalyonun güvertesinde bulunan insanların kulağına en küçük bir ses bile gitmezdi. Fakat kadın bunu yapmak istiyor muydu? Aradan geçen bunca zamandan sonra bunu gerçekten yapacak mıydı?

Attila yavaşça derin bir nefes aldı. Hayır. Kadın kendisini öldürmeyecekti. Bu arada iki tane isim zihninde çınlayıp duruyordu. Bleda'nın tüm bu işlerle ne ilgisi vardı? Ya Aetius? Amcası Aybars'ın bu olayda parmağı olabilir miydi? Amcası kendisine neler anlatmıştı? Hemen hemen hiçbir şey. Tuna'nın güney ve kuzey çayırlarında hayvanlarını otlatan Hunlar hakkında ise kulağına en küçük bir fısıltı bile gelmiş değildi...

Svanhild üç yavaşça onun başının üzerinden denize tükürdü.

Sonra yere eğilerek Attila'nın bileklerindeki ipleri sert ve acı verici bıçak darbeleriyle kesmeye başladı. Bir kere, iki kere... ve nihayet kurtulmuştu.

"Oraya gideceksin!" dedi Sarmat kadını emredercesine ve çenesiyle kalyonu işaret etti. Bakışları alev saçıyordu.

Aynı anda diğer geminin rengârenk boyalı deri güneşliğinin altından Roma atlı birlikleri subayı üniformasına bürünmüş orta boylu, ince yapılı genç bir adam çıktı. Kahverengi kısa saçları, Roma'daki en son erkek modasına göre düzenlenmiş yüzlerce küçük kıvrım şeklinde ince uzun başını kaplıyordu.

Genç adamın kaşlarının hizasında hafifçe kabarık, fakat geniş bir alnı, özenle alınmış kaşları, düz bir burnu, köşelerinde alaycı bir ifade bulunan keskin hatlı dudakları ve ortası çukur güçlü bir çenesi vardı.

Attila, şimdiye kadar hiçbir Romalıyı bu subay kadar uzun incelememişti. Doğruca onun alışılmadık derecede açık renkli, zeki ve aynı zamanda tehlikeli gri gözlerinin içine bakıyordu. Gözleri, şimdiye kadar gördüğü Romalılara nazaran, birbirlerinden oldukça ayrıktı.

Genç adamın üniformasında göze çarpan *duplicarius* rütbesi, onun otuz kişiden oluşan bir atlı birliğin komutan yardımcısı olduğuna işaret ediyordu. Üniformasının altında kürekçiler gibi çiftli mavi gömlek kombinasyonu vardı. Üzerindeki deri pullardan oluşan ve kalçalarına kadar uzanan deri zırhın öylesine yeni bir görünümü vardı ki, şimdiye kadar bir tek ciddi saldırıyı savuşturmuş olması mümkün değildi. Zırhının sol tarafında avuç içi büyüklüğünde altın yaldızlı bir sembolün bulunması ise daha da ilginçti. Böyle bir *phalerae* ancak uzun ve zorlu bir seferden sağ salim kurtulmayı başaran ve bu arada büyük yararlık gösteren savaşçılara verilirdi. Fakat bu sembolü esas ilginç kılan, onun muhtemelen bütün *Imperium Romanum*'da tek ve benzersiz olmasıydı - çünkü altın yaldızlı sembolün üzerinde Attila'nın kabilesinin işareti vardı: Işık saçan güneş ve onun üzerinde uçan bir kartal...

"Seni selamlıyorum, Attila" dedi Romalı.

"Ben de seni selamlıyorum, Aetius, eğer gerçekten Aetius isen..."

"Ben Aetius'um."

"Hakkında çok şey duydum."

"Ve ben de yollanmız bir sene önce ilk kez kesiştiği zaman, seni neredeyse bir ölü olarak görmüştüm..."

"Tüm bu olup bitenleri sen mi planlayıp yürürlüğe koydun?"

"Hayır" dedi Romalı. "Bu güzeller sana çok mu sert davrandılar?"

Attila başını salladı. "Hayır, aslında ben onlara fazla kaba davrandım" dedi ve etrafına bakındı. Dört Sarmat kadını gemilerinin ana direğine yan yana yaslanmışlardı. Yüzlerinde malını varması gereken yere sağ salim teslim eden ve cebi şıngırdayan altın paralarla dolu bir tacirin gülümseyişi vardı. Attila, kalyondaki genç erkeklerin hiçbirinin ıslık çalmaya veya dilini şaklatmaya yeltenmediğini ancak şimdi fark etmişti. Sanki üzerlerinde kalçalarını ancak örten ince bir gömlekten başka bir şey bulunmayan, güneşten yanmış bu genç ve güzel kadınları fark etmemişlerdi bile...

Attila tekrar Aetius'a döndü. Bu arada elinden geldiği kadar belli etmemeye çalışarak, sızlayan bileklerini ovuşturuyordu.

"Beni yakalamaları için onları sen mi gönderdin?" diye sordu bir kez daha. "Neden? Tüm bunların ne anlamı var?"

Karaton Kağan'ın karargâhında Roma İmparatorluğu'nun rehinesi olarak bulunan genç adam sadece güldü ve omuzlarını silkti. Sonra öne doğru birkaç adım attı. Geminin sağ tarafındaki kürekçiler birtakım halatları kavrayarak, öbür taraftaki kürekçilerin başlarının üzerine ulaşıncaya kadar çektiler. Gemiler rüzgârın yardımına gerek kalmadan birbirlerinden ayrılmışlardı.

Attila, Romalının kendisine elini uzattığını fark etti.

"Seni Aquileia'ya götüreceğim" dedi ve onun gemiye atlamasına yardım etti. Attila, geminin iç tarafında bulunan adamların silahlarına takılarak tökezlemişti.

Bu kez deri rüzgârlığın arkasından başka bir adam daha çıkmıştı. Yaşı diğerlerinin neredeyse iki katıydı ve Doğu Romalılar gibi sakal bırakmıştı. Zaten gemideki tek sakallı da oydu. Kalyonun sağ tarafındaki adamlar küreklerini yukarı kaldırdılar. Sanki bu işi daha önce defalarca kez yapmış gibi, içlerinden dördü Sarmat kadınlarının yük gemisinin güvertesine sıçradı. Başka dört adam da kalyonun güvertesine çıktı. Yük gemisindeki adamlar, diğerlerine çeşitli balyalar, kutular, sandıklar, çuvallar, fıçılar ve son olarak da Hun usulünce bağlanmış deri keseler aktardılar. Tüm bunlar tek bir emre gerek kalmadan, tek kelime etmeden ve rüzgâr hızıyla yerine getirilmişti.

Adamlar tekrar eski yerlerine geçtiklerinde yavaşça soluyorlardı. Kalyon, daha önce Sarmatların gemisi gibi, neredeyse güvertesine dek suya gömülmüştü. Boğuk ve kısa bir davul sesiyle kürekçiler yerlerine oturdular ve kıpırtısızca diğer emri beklemeye başladılar.

"Hey, yakışıklı Romalı" diye bağırdı Svanhild iki kendi gemisinden. "Bize borçlusun!"

"Borcumu kabul ediyorum!" diye bağırdı Aetius açık ve anlaşılır bir sesle.

"Bunu sakın unutma!" diye bağırdı Svanhild dört. "Her birimize ayrı ayrı..."

Attila ilk kez genç Romalı kürekçilerin yüzlerinde bir disiplinsizlik belirtisi görüyordu. Kürekleri hep birden suya batırırken, yine hep birlikte kötü kötü sırıtmaya başlamışlardı...

9
Aetius

Attila'nın beklediğinden çok daha hızlı bir şekilde yol alıyorlardı. Genç Hun, ağzına dek yüklü böyle bir kalyonun hangi hızlara ulaşabileceğini anlayınca, şaşırıp kalmıştı. O zamana dek gemilerin sadece rüzgârın ve kürekçilerin güçlerine bağımlı olduklarını düşünmüştü. Fakat şimdi bu su taşıtlarının Hunların keçe kaplı büyük arabaları gibi davranmadığını görüyordu. Aksine bunlar konuşulabilen, hatta denizin derinliklerindeki su şeytanlarının sözünü dinleyen canlı varlıklar gibi hareket ediyorlardı.

Attila, kalyonun katlanmış yelkenlerinin birinin üzerine oturmuş, keyif yapıyordu. Bir yandan elindeki kurutulmuş et parçasını dişliyor, diğer yandan da suyla inceltilmiş beyaz şarap dolu kadehi yudum yudum boşaltıyordu. Kurutulmuş et, Romalıların balık artıklarından yaptıkları keskin kokulu sos yerine, fındık kokuluydu. İlk iki gece boyunca Amazonların yanında sadece sirkeli su içtiğini, fakat hiçbir şey yemediğini ancak şimdi fark ediyordu. Buna rağmen etin yanında verilen beyaz ekmeği geri çevirmişti. Bu besin maddesi ona rehine olarak geçirdiği günleri çok acı bir şekilde hatırlatıyordu.

Lejyonerler, elindeki tek tokmakla davula vurarak tempo

tutan görevliye uyarak, var güçleriyle küreklere asılıyorlardı. Her altmış darbede bir, beş darbelik bir mola veriliyor, hemen sonra süratin gereğinden fazla azalmasına meydan vermeden yola devam ediliyordu. Ancak altı kere altmış darbeden sonra adamlar altmış darbelik büyük bir mola verebiliyorlardı. Bu arada kalyon da tümüyle hareketsiz kalıyordu. Kürekçiler ise ellerini dua etmek üzere birleştiriyor, bir şeyler içiyor veya yiyor, göğüslerindeki ve enselerindeki teri kuruladıktan sonra, küpeşte duvarından aşağı gereğinden fazla sarı yaylar çizerek işiyorlardı.

"Lanet olsun, daha fazla içmelisiniz!" diye bağınyordu bunu gören sakallı adam boğuk bir sesle. Oysa genç adamların hepsi de kendilerine verilen sirkeli suyu, ilk koşusundan dönen genç bir tay gibi bir dikişte bitiriyorlardı.

Bu kalyon aslında tek güverteli küçük bir gemiydi. Attila, *Imperium Romanum*'un ilk zamanlarında, Yunanların düşmanları üzerine iki yüz kişi taşıyabilen gemiler gönderdiklerini duymuştu. Bu deniz canavarları ilk hamlede düşman gemisinin bir tarafındaki küreklerin tümünü kırıyor, sonra da ani bir dönüşle bir koç gibi tos vurarak suyun dibine gönderiyorlardı.

Bu küçük Doğu Roma kalyonu ise bunu başaracak kudrette değildi. Ne diğer gemilere rampa etmek için bir düzeneği vardı, ne de düşman gemilerine üzerleri çivilerle kaplı tahta blokları gönderecek mancınıkları. Hatta kürekçiler düşman gemisinin halatlarını kesmek için uçları oraklı uzun mızraklara bile sahip değillerdi. Kısacası bu gemide Attila'nın Roma'daki silah depolarında gördüğü malzemelerin hiçbiri yoktu ve adamlar en fazla göğüs göğüse savaş için silahlanmışlardı.

Attila, Roma ile Cermen savaş usulleri arasındaki gerçek farkı neden hâlâ anlayıp kavrayamadığı konusunda kafa yo-

rup duruyordu. Arada mutlaka bir fark vardı, daha doğrusu, bir fark olmalıydı!

Gariptir ki kalyona Batı Romalılar değil, Konstantinopolis emrindeki iki siyah sakallı Alan komuta ediyordu. Attila bu adamların varlığının farkına yeni varmıştı. Baba Aspar ve oğul Ardabur, Doğu Roma donanmasının yüksek rütbeli subaylarıydı. Hatta Attila daha önce onların isimlerini duyduğunu hatırlıyordu. Ataları İran'dan Kafkaslara kadar at sürmüş ve orada kendi krallıklarını kurmuşlardı. Yarım yüzyıl kadar önce ise Kara Hunlar tarafından mağlup edilmiş ve boyundurukları altına alınmışlardı.

Aetius henüz onunla pek fazla konuşmuş değildi. Sadece bir kez yanına gelmiş ve ona Aspar, Ardabur ve kalyon hakkında birkaç çift laf etmişti:

"Şu anda nerede bulunduğunu bilmek istiyorsun, değil mi?" diye sormuştu ona. "Kendini bir Doğu Roma savaş gemisinde şeref misafiri addedebilirsin!"

"Bizans'tan gelen bir savaş gemisinin Batı Roma'ya ait *Mare Hadriaticum*'da ne işi var? Burası onlara ait değil ki!"

"Çok doğru, fakat *Mare Hadriaticum*'un hemen başlangıcında, İtalya'nın güneydoğu ucunda iki devlet arasındaki sınır *Mare İonicum*'dan geçerek Afrika'daki *Mare Libycum*'a kadar dümdüz bir hat şeklinde uzanır. Aynı hat orada Batı Roma'yı *Dux Tripolitanae* ve Doğu Roma'yı *Dux Libyarum* olarak ikiye ayırır. Bu iki imparatorluğun kuzey sınırının Tuna Nehri olduğunu biliyordun. Böylece güney sınırlarını da öğrenmiş oldun."

"Bu söylediklerini harita üzerinde incelemiştim" demişti Attila aslında bunları daha önce hiç duymamış olmasına rağmen. Birkaç saat sonra, denizin üzerindeyken bile kimsenin vazgeçmek istemediği öğle istirahatı sona erince, Aetius tekrar onun yanına gelmişti. Elinde bir testi su katılmamış şarap vardı.

"İster misin?"

"Nasıl, gün ortasında mı?"

"Sen susuzluğunu güneşin durumuna göre gideren bir hayvan mısın?"

"Hayvanlar hakkındaki bu saçmalığı sana kim anlattı?"

"Hiç kimse" dedi Aetius ve güldü. "Sadece Hunların ve hayvanlarının otlaklarda buna ne kadar dikkat ettiklerini gördüm..."

Attila omuzlarını silkti. "Hiç dikkatimi çekmemiş" dedi canı sıkkın bir tavırla. Aetius onun sağ omzuna bir şaplak attı.

"Neyin var, küçük?"

"Bana bir daha asla 'küçük' diye hitap etme!" diye kükredi Attila aynı anda. "Bir daha asla, duyuyor musun! Ben sizin bir köleniz, azatlınız, bağımlınız veya müttefikiniz değilim!"

"Yavaş, yavaş!" diye karşılık verdi Aetius hiç tereddüt etmeden. "Sadece dostça söylenmiş bir sözdü, be adam!"

"Ben senin dostun da değilim! Bunu kafana iyice sok, Aetius! Uzun süre Romalıların ekmeğini yemek zorunda kaldım! Roma'da geçirdiğim bir yıl bana yetti de arttı bile - hem de tüm zamanlar için!"

"Tamam, tamam" dedi Aetius onu yumuşatmaya çalışarak. "Şimdi en azından Bleda'nın beni uyarmak istediği konu hakkında bir fikir sahibi oldum! Aslına bakarsan sen kardeşinin anlattığından da heyecanlı ve dik kafalısın!"

Bir anda Attila'nın kanı beynine sıçradı. Fakat yüzünün kıpkırmızı kesildiğini hissettiği anda, çocukça öfkesini gizlemeyi başaramadığı için kendisine kızmaya başladı.

"Evet, evet" diye homurdandı sonra, "ben ne kadar öfkeli bir mizaca sahipsem, o da o derecede sinsi!"

"Bu söylediğinin doğru olduğunu ben de onaylayabilirim" dedi Aetius. Attila, Romalının sesinin değiştiğini he-

men fark etmişti. Artık kulakları uğuldamıyordu. Aetius'un elindeki şarap kadehini kaparak, büyük bir yudum içti. Beyaz şarap o kadar soğuktu ki, sanki onu bir ipin ucuna bağlayarak uzun süre denizin derinliklerinde bekletmişlerdi.

"Bakıyorum güneşin altında bile içiyorsun!" dedi Aetius gülümseyerek.

"Sadece susadığım zaman" diye karşılık verdi Attila. "Ve bana şarap getiren adamdan cevap almayı istediğim zaman..."

"Tüm bu zaman zarfında seni dikkatle gözledim" dedi Aetius ve başını salladı. "Merakını ve bilgiye olan susamışlığını ağabeylerinden daha iyi dizginleyebiliyorsun. Başlangıçta durup dinlenmeden sordukları sorular yüzünden az kalsın delirecektim!"

"Ben de çok soru soruyorum" dedi Attila açık bir şekilde.

"Evet, fakat sen bana saraylardaki kadın ve çocukların neler yaptığını, hadımlann neden öküzler gibi yumuşak başlı olmayıp sinirli insanlar olduklarını, Batı Roma imparatorunun baldızını gerçekten herkesin ortasında dudaklarından öpüp öpmediğini, onunla yatıp yatmadığını, yoksa kendisini tavuklarla mı tatmin ettiğini sormuyorsun..."

"Sana neden böyle şeyler sorayım ki?" dedi Attila. "Nasıl olsa ben tüm bu soruların cevabını biliyorum."

"O halde bana kendi sorularının neler olduğunu söyle. Sana ne anlatmamı istersin? Bu gemiyi mi? Mürettebatını mı? Bleda'yı mı? Yoksa Sarmat kadınlarını ve beni mi?"

"Tümünü, fakat yavaş yavaş" dedi Attila. "Bana gerçeği anlat... adım adım... senin bu şarabını yudum yudum içmem gibi..."

"Şarapla sana anlatacaklarımın ne ilgisi var?" diye sordu Aetius.

"Ben Roma'da bulundum" dedi Attila. "Orada *In vino veritas* denmez mi?"

"Pekâlâ" diye güldü o âna dek Attila'yla aralarındaki yaş farkını vurgulayan ne bir söz söylemiş, ne de bir hareket yapmış olan Aetius. "Birkaç cevabı hemen vereceğim, birkaçını da Aquileia'ya ulaştıktan sonra. Orada rüzgârın bu kadar çok kulağı yoktur..."

Aetius eliyle gökyüzünü işaret etti. Attila onun işaret ettiği yere bakınca, kuzeydoğu yönünden kapkaranlık bir fırtına bulutunun yaklaşmakta olduğunu gördü. Güneş ışınlarının henüz bulutların arasındaki büyük deliklerden suyun üzerine düşmesine rağmen, ufukta karanlık alanlar belirmeye başlamıştı. Ve küçük kalyonu karşı konulmaz bir şekilde çevreliyorlardı...

Attila, aradan iki saat geçtikten sonra Aspar ve Ardabur hakkında yanılmış olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. İki Alan, denizcilikten onun tahmininden çok daha iyi anlıyorlardı.

"Aspar ve Ardabur, adamlarıyla beraber Aquileia'ya bir dostluk ziyaretinde bulunmuşlardı" dedi Aetius. "Kalyonun yaptığı bu büyük gezi, genç subay adaylarının eğitimine yardımcı oluyor. Aynı zamanda İon ve Adriyatik Denizi'nde sayıları giderek artan ve Doğu Roma, Suriye ve Yunan ticaret gemilerine saldıran korsanlara karşı bir tehdit unsuru oluşturuyorlar."

Attila, Batı Roma'nın deniz kuvvetlerinin neredeyse yok denecek kadar az olduğunu çok iyi bilmesine rağmen, Aetius'a bu konuda da bir soru yöneltti: "Yoksa İmparator Honorius tüm denizleri Bizans hadımlarına mı terk etmek istiyor?"

"Terk etmek lafı çok iyi... Roma'nın düştüğünü öğrendiği zaman onun ne söylediğini biliyor musun? En sevdiği horozunun öldüğünü sandığı için, az kalsın hüngür hüngür ağla-

yacaktı... Evet, İmparator Honorius, en sevdiği horozuyla aynı ismi taşıyan Ebedî Şehri zaten asla sevmemiş, hatta onun Vizigotlar tarafından fethedilmesine kalbinin derinliklerinde memnun bile olmuştu..."

Ne var ki konuşmaya daha fazla devam edemediler, çünkü geç yaz fırtınası büyük bir hızla üzerlerine geliyordu.

Kürekçilerin tümü derhal küreklerini ve kendilerini sağlam halatlarla bulunduklan yere sıkı sıkıya bağlamışlardı. Kalyon, sahip olduğu dikdörtgen biçimli, bir köşesinden gevşekçe bağlanmış olan tek yelkeniyle doğruca fırtınanın üzerine gidiyordu. Bu arada koca dalgalar gemiyi sallamaya başlamışlardı. Aralarında Aetius ve Attila'nın da bulunduğu on adam, şiddetli rüzgârın büyük yelken üzerindeki baskısını dengeleyebilmek için, yüksek küpeşte duvarından aşağı eğiliyorlardı. Kalan adamlar ise teknenin içine dolan suyu tekrar denize boşaltmakla meşguldüler.

Attila başlangıçta denizin ortasındaki bu fırtınadan hoşlanıp hoşlanmaması gerektiğine karar verememişti. Hızlı bir atın üzerinde kırbaç gibi yağmuru ve çılgın fırtınaları yaşamak, artık üzerlerine dört bir yandan gelen dev dalgaların etkisiyle beşik gibi sallanmaktan bambaşka bir duyguydu. Dalgalar kalyonun üzerinden aşıyor, büyük bir şiddetle güverteye ve direklere çarpıyor, hatta büyük yelkenin üzerinde bile patlıyorlardı.

Attila içgüdüsel olarak tehlikeyi hissetmişti. Yağmurla ıslanmış keçe çadır brandalarının ve yurtların ne kadar ağır olabileceklerini iyi biliyordu. Büyük yelken denizin suyunu iyice çektiği zaman, bu ağırlığa hiçbir direğin ve hiçbir halatın dayanması mümkün değildi.

Üzerlerindeki gökyüzü iyiden iyiye kararmıştı. Attila, Alanlann ve Romalıların haykırışları arasında sadece bir misafir, daha doğrusu bir hiç olduğunun farkındaydı. Tüm

gökyüzü şimşeklerle tekrar tekrar aydınlanıyordu. Attila, yelkeni tutan halatların makaralarına sıkıştığını fark etti. Üst taraflarda dev bir müzik aletinin telleri gibi gerilmişlerdi, alt tarafta ise bir kırbaç gibi havayı ve direği dövüyorlardı. Attila içgüdüsel olarak bir şeyler yapmak, kalyonun alabora olmasına engel olmak istedi.

Ve tam bu anda Aetius'u gördü. Yıllardır Vizigotların ve Batı Hunlarının rehinesi olan genç Romalı şimşeklerin arasında tanrısal bir kahraman gibi dimdik duruyordu. Elinde yalın bir kılıç parlamaktaydı. Attila var gücüyle bağırdı, fakat Aetius onu duymadı.

Genç Romalının kılıcı, gergin halata çarptığı anda bir yay gibi esnedi ve geri tepti. Attila, Aetius'un sendelediğini görünce, bir an bile düşünmeden elindeki kısa kemendi ona doğru fırlattı. Talihi vardı. İster tesadüf olsun, ister bu iki rehinenin bir araya gelişlerinin bu şekilde sona ermesini istemeyen tanrıların ve ruhların işi olsun, daha ilk denemede başarılı olmuştu.

Zifirî karanlık gökyüzünde alev alev yanan bir şimşek parladı. Romalının elindeki kılıç bir anda yukarı fırladı ve fırtınanın içinde daireler çizerek Ravenna ve Aquileia arasında bir yerlerde denize düştü. Fakat Attila'nın kemendi kopmamıştı. Denizin ve göğün cinleri, birbirlerinden bu denli farklı bu iki genç adamın alışılmadık ve dramatik birlikteliklerini, fırtına ve şimşeklerle mühürlemek istiyorlardı sanki.

Aetius tekrar dengesini bulmuştu. Aynı anda son bir şimşek kalyonun ana direğine düştü. Birçok yeri demir çemberlerle desteklenmiş kalın direk, çürümüş bir ağaç gövdesi gibi binlerce parçaya ayrılıverdi. Sivri bir mızrak ucuna benzeyen tahta parçaları etrafa saçılarak acı dolu yüzlere ve dehşetten koca koca açılmış gözlere saplandı, son bir umutla kurtulmayı bekleyen adamların yüreklerini hançer gibi deşti.

Ve her şey sona erdi.

Bu son kudretli şimşek ile denizi kasıp kavuran fırtına gücünü yitirmişti.

Güneşin gökyüzündeki bulutların ardında görünmeye başlamasından önce, yaralılardan dördü yaşama veda etti. Sonra güneş ortaya çıktı. Taze çiçekler gibi kokan denizin üstünü aydınlatıyor ve ısıtıyordu. Küfürler, lanetler, tanrılara yakarışlar, hatta tek tük bile olsa Hıristiyanların garip tanrısının annesine yapılan seslenişler, yavaş yavaş sona ermeye başladı. İstisnasız tüm mürettebatta kanlı yaralar, kemik kırıkları veya acı verici ezikler göze çarpıyordu. Sadece Attila ve Aetius felaketten yara almadan kurtulmayı başarabilmişlerdi.

Anlaşılamayan bir sebepten dolayı fırtına kalyonu doğudaki tehlikeli Dalmaçya kıyılarına değil, aksine Adriyatik Denizi'nin *Mare Superum* denilen bölümünün kuzey kıyılarına kadar sürüklemişti. Aquileia civarındaki küçük bir yerleşim yeri olan Gradus, onların sadece bir mil kadar batısındaydı.

"Ne olacak şimdi?" diye kükredi Aetius Doğu Romalı iki subayın yüzüne karşı. Ölülere ve yaralılara zerre kadar olsun önem vermiyordu. "Gradus'a varıncaya kadar kıyıdaki bataklıkların içinde sürünmeye devam mı edeceğiz? Yoksa mürettebat olacak şu sefil zavallılar Nartissa'ya kadar birkaç kürek çekecek haldeler mi?"

"Aklını kaçırmış olmalısın!" dedi Aspar güçlükle dizginleyebildiği bir öfkeyle. Alnının tam ortasında açık pembe renkte, çirkin bir yara vardı.

"Buradan şehre tam on mil uzaktayız!"

"O halde Gradus Limanı'ndan köle satın alın! İşte burada altın var!" dedi Aetius soğuk bir sesle. Sanki geminin komutası kendisinden çok daha yaşlı ve yüksek rütbeli olan iki Alan'a değil, kendisine aitmiş gibi konuşuyordu. "Ayrıca

nehir yoluyla burası Aquileia surlarına on değil, sadece yedi mil uzaklıkta!"

Sonra Aspar ve Ardabur'a daha fazla dikkat etmeden, önlerine üç tane altın Solido fırlattı. Bunlar üzerlerinde Honorius, Arkadios ve Galla Placidia'nın babası olan İmparator Theodosios I.'in resmi bulunan eski ve büyük paralardı.

Attila, Aetius'a neden sinirlendiğini sormadı. Doğu Romalıların onun karşısında neden sindiklerini de bilmiyordu. Öte yandan Doğu Romalı deniz subaylarının yaklaşmakta olan fırtınayı görmemiş olmalarının imkânsızlığının da farkındaydı. Her halükârda rüzgârı arkaya alıp, fazla zorluk çekmeden İstria Yarımadası'na kadar ulaşmak mümkündü. Fakat Doğu Romalılar bunu denememişti bile...

Yaraları geçici olarak sarılmış kürekçiler, oflayıp inleyerek yerlerine geçmişlerdi. Fakat kürekleri belli bir tempoya uyarak çekmeleri mümkün değildi. Attila ve Aetius birbirlerinin gözlerinin içine baktılar.

"Neden olmasın?" diye sordu Aetius.

"Evet, neden olmasın?" dedi Attila ona hak verircesine. Birlikte yerde yatan yaralıların ve silahların, parçalanmış sıraların, testilerin, amforaların ve etrafa dağılmış alet edevatın arasından sendeleyerek geçmeye çalıştılar. Sadece Sarmat kadınlarının yük gemisinden alınan balya ve denkler, sanki mıhlanmış gibi bulundukları yerden hiç kıpırdamamışlardı. Lejyonerlerin ikisi onlara yer verdi. Attila, amcası Aybars'ın sık sık yaptığı gibi ıslık çalmaya başladı. Sonra ikisi de uzun küreklerden birini kaparak, kararlı bir ifadeyle var güçleriyle çekmeye başladılar.

Başlangıçta hiçbir şey olmadı. Ancak bir süre sonra diğerlerinin de ayak uydurabileceği bir ritim tutturmayı başardılar. Ağzına kadar mal yüklü küçük kalyon, sonsuz bir yavaşlıkta ilerlemeye başlamıştı. Güneş gökyüzünde yavaş ya-

vaş alçalmaya başlarken, kürekler dalgaların arasında parlayan yakamozların içine bir inip bir çıkıyordu.

Gradus'un işaret fenerine ve Aquileia'nın dış limanına güneş batmadan önce ulaşmışlardı. Yüksek sesle verilen birkaç emir, limanda bekleşmekte olan hekim ve ölü gömücülerin fırtına kurbanlarıyla ilgilenmeye başlamasına neden oldu. Ardabur, kısa bir açıklamadan sonra, limana toplanmış olan meraklı kalabalığın arasından, bir altın Solido karşılığında bir geceliğine birkaç köle kiralamaya hazır olan birkaç adamla anlaştı. Köleler ertesi gün Aquileia'dan hareket edecek başka bir gemiyle geri gönderileceklerdi.

Yeni bir mürettebata kavuşmuş olan kalyondaki askerlerden birkaçı üniformalarını giyerek at sırtında yola koyuldular. Attila'nın anladığı kadarıyla içlerinden biri Ravenna'ya, ikincisi Aquileia'ya, diğeri de yakınlardaki bir lejyon karargâhına gidecekti.

Çifte surla çevrili büyük şehir ve etrafındaki geniş tarlalar, bağ ve bostanlar belirmeye başladığı zaman, güneş artık neredeyse tümüyle batmıştı. Fakat doğu ve kuzey yönündeki Alp Dağları'nın kanla boyanmışa benzeyen zirveleri ile şehirdeki sayısız tapınak ve kilisenin çatısı uzun süre görünür kaldı.

Kiralık köleler güçlü ve tempolu kürek darbeleriyle kalyonu nehrin doğu kanalına doğru yönlendirirken, Aetius da Attila'yı Aquileia'ya götürmek için neden zahmetli deniz yolculuğunu seçtiğini anlatmaya başladı.

"... ve emin ol ki, böyle yapmam senin sadece çıkarına oldu" diye sözlerini bitirdi bir süre sonra.

"Yoksa Sarmatlara beni tutsak etmeleri emrini senin verdiğini mi söylemek istiyorsun?" diye tekrarladı Attila. "Buna kimi istersen inandırabilirsin... fakat beni değil!"

"Fakat gerçek bu" dedi Aetius son derece sakin bir sesle. Güverteye uzatılmış olan yedek yelkenlerden birine yaslanarak gerindi. "Ben olmasaydım şu anda bir kez daha Ravenna sarayının rehinesi olacaktın... fakat tanrı, Mesih İsa ve Meryem Ana adına yemin ederim ki hiç de hoş karşılanmayacaktın!"

"Ama neden?" diye sordu Attila bir kez daha. "Gerçekten de Ravenna'nın rehinesi olsaydım, durumda ne değişiklik olacaktı ki?"

"İkinci bir katliam olacağı muhakkaktı" dedi Aetius. "İlk katliamdan kurtulmayı başaran bir avuç savaşçının koruduğu ganimet yüklü bir kafilenin nereye kadar gidebileceğini sanıyordun ki?"

"En azından Roma'dan Ravenna'ya kadar gitmeyi başardı" dedi Attila.

"Ne büyük başarı!" diye bağırdı Aetius. "Roma'dan Ravenna'ya kadar! Vizigotların size bıraktığı ganimetle yüklü olarak! Hun hanı Muncuk'un oğlu Attila ve amcası şaman Aybars, Batı Roma imparatoruna bin kilodan fazla altın teslim edecekler..."

"Dur! Dur!" diye itiraz etti Attila. "İçimizden hiçbiri bir an bile ele geçirdiğimiz ganimeti İmparator Honorius'a..."

"... çeyiz olarak götürmeyi düşünmedi, değil mi?"

Aetius soğuk bir ifadeyle güldü.

"Hayır, içinizden hiçbirinin aklına böyle bir düşünce gelmemişti! Via Flaminia yolunu izlemediğiniz için kendinizi talihli sayabilirsiniz. O takdirde daha yarı yolda lejyonerlerin her şeyinize el koymaları işten bile değildi!"

"Kafamız o kadar da çalışıyor!" dedi Attila mağrur bir sesle.

"Bak sen! Demek öyle! Demek o acınası savaşçılarınla İtalya'yı boydan boya kat edebileceğini gerçekten düşünü-

yordun! Hem de Roma'nın en eski ve soylu ailelerinden çaldığınız altın ve ziynet eşyalarıyla, öyle mi?"

Attila omuzlarını silkti. "Sonuç olarak bunu yaptık! Öyle değil mi?"

"Sadece Ravenna'ya kadar!" dedi genç duplicarius. "Fakat endişelenmene gerek yok. Birkaç güne kadar yeniden kafilene kavuşacaksın!"

"Bunu nereden biliyorsun?"

"Biliyorum işte!" diye cevap verdi Aetius. "Bu kadar bilgi sana yetmeli, en azından şimdilik! Fakat hayatta her şeyin bir bedeli olduğunu da unutmamalısın..."

"Ne demek istiyorsun?"

"Bunu diğerleri geldiği zaman öğreneceksin!"

Kalyon şehrin güney surlarının önünden geçerek, özel olarak kendileri için kaldırılmış köprünün altından geçti. Aldıkları yaralara rağmen Alan komutanları kalyona başarıyla komuta ediyorlardı. Baba ve oğlu, böyle acil durumlarda şehrin çifte duvarının sağ nehir tarafına yerleştirilen meşalelerin ışığını takip ediyorlardı.

Nehrin son kıvrımını da geride bıraktıktan ve kalyon yeniden kuzeye doğru yol almaya başladıktan sonra, karanlığın içinde giderek daha fazla sayıda küçük ateşler ve ışıklar belirmeye başladı. Attila, karşısında her türden düzinelerce gemi bulunduğunu fark etmişti: Kalyonlar, yük gemileri, küçük kıyı tekneleri ve açık denizlerde yol almaya uygun yelkenliler. Bazılarının güverte duvarları çift basamaklı rıhtım duvarının oldukça üzerindeydi, bazıları ise su seviyesinin epey altındaydı. Mal dolu bu gemiler, yarın sabah yola koyulacaklardı.

Şehirden gelen gürültü giderek artıyordu. Attila kendisini giderek daha rahatsız hissetmeye başlamıştı. Şehrin nehir tarafındaki görkemli surlarına yaklaştıkça, Ravenna ve Ro-

ma'nın dar sokaklarına dair anılar zihninde canlanıyordu. Onu rahatsız eden yaklaşık üç yüz adım uzunluğundaki rıhtımın üzerinde oradan oraya koşturan insanlar, toplanmış yelkenler, halat ve küreklerden oluşan karmaşa değildi. Nehrin iki tarafındaki uzun depo binalarının gölgeleri ruhunu karartıyor, görünmeyen taverna ve meyhanelerden yükselen kahkahalar ve müzik sesleri içini sıkıyordu. Kadın sesleri, davul gümbürtüleri ve kaval nağmeleri çarpıyordu kulağına. Duvarlar! Bu yepyeni ve aşılmaz görünen yüksek duvarlar, onu neredeyse hasta edecekti!

"Bu şehirde neredeyse iki yüz bin kişi yaşıyor!" diye bağırdı Aetius ona doğru. "Bu rakama güney ve doğu bölgelerinden gelen tacirler, denizciler ve seyyahlar dahil değil!"

Gümrük binasının önünden geçtiler, fakat kimse onları durdurmaya yeltenmedi. Doğu Roma kalyonunun başına gelen felaket, gümrük subaylarının kulağına kadar ulaşmış olmalıydı.

"Diğer sorularım ne olacak?" diye sordu Attila kararlı bir sesle. Gururlu ve kibirli davranmaya devam etmenin kimseye bir faydasının dokunmayacağını anlamıştı.

Karanlıklar arasındaki genç Romalının yüzünün limanın ışıklarıyla giderek daha fazla aydınlanmasını seyretti.

"Sizin şamanlarınız geleceği görebiliyor" dedi Aetius alaycı bir gülümsemeyle. "Fakat ben geleceği planlıyorum! Söylediğim bu cümlenin ne anlama geldiğini kavrayabilirsen, gelecekte ortak çok şey yapacağız - iyi ya da kötü..."

"Bu bir tehdit mi?"

"Sen de benim gibi bir rehineydin" diye karşılık verdi Aetius. "Bu bazen beyaz bir toganın üzerindeki çifte erguvan şeridinden daha değerli olabilir."

"Gizemli konuşmana bir son verir misin artık?"

"Pekâlâ, o halde ne demek istediğimi doğruca söyleye-

yim: Eskiden rehine olan bir kişinin sözleri, ağırlık kazanır... Hatta bazen bir avuç altından bile daha ağırdır..."

"Umarım bu sözlerini benim gibi bir Hun gencine de açıklayabilirsin..."

"Attila!" diye homurdandı Aetius ve büyük bir sırrı ifşa eder gibi konuşmaya başladı. "Bir kere bir rehine olan birisinin artık ne *torques*'lere, ne kollarının üst kısmına takılacak halkalara, ne de başka nişanlara ihtiyacı vardır..."

Attila susuyordu. Romalının ne demek istediğini çoktan anlamıştı, fakat bunu birkaç kez dinlemekten bir zarar gelmeyeceğini düşünüyordu.

"Bu olayda seni destekleyenlere neler vaat ettiğini bilmek bile istemiyorum!"

"Fakat ben sana yine de söyleyeceğim! Bu da senin için bir sır olmamalı: Sarmat kadınlarına Batı İmparatorluğu'nun tüm denizlerinde serbest dolaşım hakkı verdim..."

"Ya yaralılara?"

"Bundan böyle rahat bir yaşam sürme garantisi..."

"Ölülere?"

"Muhteşem bir cenaze töreni..."

"Doğu Roma subaylarına?"

"Gerektiği zaman onları destekleme sözü..."

"Ya burada, Ravenna'da ve kafilemin geçtiği yerlerdeki insanlara?"

"Onlara sıradan bir haber yetti de arttı bile!"

"Bana bunu da söyleyecek misin?"

"Elbette, neden olmasın?" dedi genç duplicarius. "*Alaricus* ve Karaton Kağan onu serbest bıraktılar - Aetius imparatorluk sarayına geri dönüyor ve..."

Bir an için susarak ellerinde çımalar bulunan iki siyah kölenin önlerinden geçmesini bekledi. Köleler nhtımdaki adamlara kendi dillerinde bir şeyler bağırdılar. Halatlar ha-

vada uçtu ve ilmekli uçları rıhtımdaki babalara geçirildi. Kalyon hafif bir darbe ile iskele duvarına sabitlendi.

"İmparatorluk sarayına geri dönüyor ve..."

"Ve kısa bir süre sonra önemli görevler üstlenecek" diye sözünü tamamladı Aetius. "Gel! Karaya çıkalım!"

Attila o anda onun Roma'da gördüğü sayısız mermer heykelden biri olduğunu düşündü. Ancak galipler böyle görünebilirdi. Ve Aetius bunu biliyordu.

Attila uyandığı zaman güneş gökyüzünde oldukça yükselmişti. Kendini toparlayıp nerede olduğunu anlaması kısa sürdü. Geçmiş günlerin gerilimi ve belirsizliği ortadan kalktığı için, aslında istediğinden çok daha derin bir uyku çekmişti.

Etrafına şöyle bir bakındı ve çiçeklerle süslü bir ön avlunun bitişiğindeki geniş odanın aralık kapısından içeri bir kadının gölgesinin girdiğini gördüğü anda ayağa fırladı.

Bu kadın gölgesi, genç ve cilveli bir kıza aitti. Düz saçları omuzlarına dökülüyordu ve üzerinde baldırlarına dek uzanan açık yeşil renkte, sade bir tunika vardı. Roma'da, üzerlerinde koyu renkli bir pelerin bulunmayan bu tür giyimli kadın ve kızlar, genellikle Suburra caddelerinde kendilerini beğenecek erkekler beklerlerdi. Genç kız ona tahta bir tablet üzerinde beyaz ekmek, peynir, taze hurma, salamura zeytin, balık dilimleri ve bir parça koyu kırmızı renkli, çiğ sığır eti getirmişti.

"Bu da nesi?"

"Kahvaltın!" dedi kız ve güldü.

"Buraya... neden yalnız geldin? Yoksa sen hayatını vücudunu satmak suretiyle kazanan bir azatlı mısın?"

Genç kız ona şaşkınlıkla baktı ve sonra kahkahalarla gülmeye başladı.

"Bir fahişeyi böylesine kibar sözlerle tanımlamayı sana kim öğretti?"

"Anlamıyorum. '*Nulier, qua palam corpore quaestum facit*' doğru ifade değil mi? En azından Roma ve Ravenna'da öyle olduğuna eminim!"

"Roma, Roma! Unut artık şu Roma'yı!" dedi kız. "Artık Aquileia'dasın! Burası Roma gibi bir bürokrasi bataklığı değil, açık bir liman şehridir. Ayrıca yalnız falan da değilim!"

Kızın kısa bir ıslık çalmasıyla birlikte, avluda tepeden tırnağa silahlı birkaç lejyoner belirdi. Attila içgüdüsel olarak yana sıçradı. Lejyonerlerden ikisi Ostrogotlara, diğer üçü de Romalılara benziyordu.

"Aetius senin tümüyle zararsız olduğunu söyledi ama ben yine de..."

"Ne? Aetius sana ne söyledi?"

Attila şüpheci gözlerle kızı süzmeye başladı. O ise bir kez daha güldü ve bir tüy hafifliğiyle kapıdan dışarı süzüldü. Attila huzursuzlukla başını salladı. Romalının kendisine bu şekilde davranması ve tüm dizginleri elinde tutması hoşuna gitmiyordu. O anda aklına tekrar Bleda geldi ve yüzünü buruşturdu. İsteksiz bir şekilde delikli peynirden bir parça koparıp yedi ve bir bardak su içti.

Kendisine getirilen çiğ et parçasını bile hakaret olarak kabul etmemişti. "Küçük Hun'a gösterilen bu tür dostluklara" Roma'dan alışkındı. İmparatorluğun pek çok vatandaşı Hunların pişmiş hiçbir şey yemediklerine ve karınlarını eyerlerinin altında yumuşattıkları yaban hayvanı etleriyle doyurduklarına inanıyordu.

Etrafına bakınınca yan tarafta içinde birkaç testi su, bir *lavatrina* ve bir gider deliği bulunan küçük bir odanın varlığını fark etti. Anlaşılan Aquileia'da Roma'da olduğu gibi şehre akar su taşıyan su yolları yoktu. Fakat buna karşın odasında

kendine ait bir tuvalet lüksüne sahipti. Büyük ordu yollarındaki *mansionesler*de bile böyle bir şey yoktu. Fakat sadece su bağlantısı olmayan bir villada bulunuyor da olabilirdi.

Attila kısa sürede yıkandı ve giyindi. Dışarıdaki avluya çıktığı zaman gözlerini kırpıştırdı ve gökyüzünün bulutsuz olduğunu gördü. Buna rağmen artık her an kopabilecek bir fırtınayı hesaplamak zorundaydı...

Aetius, avlunun ortasında, taş bir masanın kenarındaki taş bir bankın üzerinde oturuyordu. Bacaklarını üst üste atmıştı. Üniforması üzerinde değildi. Özgür vatandaşlara mahsus, sağ omuzu üzerinde bağlanmış, kenarında mavi bir şerit bulunan bir toga giymişti. Dinç ve dinlenmiş görünüyordu. Rahat hareketlerle içinde altın, gümüş ve kırmızı renkli balıkların yüzdüğü sığ bir havuza ekmek parçaları atıyordu.

Kısaca selamlaştıktan sonra Attila onun yanına oturdu. Aetius, hiç acelesi olmayan bir şeyi bekliyormuş gibi bir tutum içindeydi. Bir süre sonra sohbet yavaş yavaş ikisini de ilgilendiren konulara yöneldi. Attila yaralıların ve Alanların durumunu sordu.

"Aynı kalyonla değil, daha büyük bir gemiyle Konstantinopolis'e geri dönecekler" dedi Aetius.

"Peki benim durumum ne olacak?" diye sordu Attila.

"Bekleyeceğiz."

"Neyi?"

"Aybars'ı, yaklaşık yüz Hun savaşçısını ve Ravenna'dan gelecek bir haberi."

Attila dudaklarını büktü. Demek Romalı bunları da düşünüp organize etmişti. Ansızın kendisini görünmez kementlerden sakınmasının vaktinin artık geldiğini fark etti. Bir lejyonerin kılıcına bile dayanan halatlardan, gizli güçlerin dizginlerinden, tüm entrika ve düzenlerin ince ağlarından, bir

oku ıslık çalmasına ve uyarmasına meydan vermeyecek denli hızlı fırlatan yay kirişlerinden... tüm bunlardan kendini korumalıydı artık!

Kendisini gayet rahat bir ifadeyle oturmaya zorladı. En sevimli ifadesiyle Aetius'un anlattıklarını dinliyordu. Bu, Roma'da başladığı, fakat sona erdiremediği derslerin ikinci kısmıydı...

Aetius babacan bir tavırla elini Attila'nın omuzuna koyarak ayağa kalktı: "Sanırım burası sana dar geliyordur. Gel, şehre gidelim! Buradan hoşlanacağını umuyorum, çünkü burası Roma ve Ravenna'dan hem çok daha farklı, hem de çok daha geniştir."

"Bir Roma şehrinde hoşuma gidecek ne olabilir ki?" diye sordu Attila. Aynı anda hâlâ on beş yaşında bir çocuk gibi tepki gösterdiğini fark etti. Artık bunu yapmak istemiyordu! Ne de olsa müteakip aylardan birinde on altı yaşına girecekti. Ne Aetius'un, ne Roma ve Sarmat kızlarının, ne de ağabeylerinin ve babasının gözüne çok küçük görünmek istemiyordu.

Aradan geçen bir yıllık zaman zarfında bir erkek olmuştu!

"Bir erkek! Artık bir erkek oldum!" dedi Attila sıkılı dişlerinin arasından ancak kendisinin duyabileceği bir sesle. Gereğinden hızlı düşünmemek ve davranmamak için kendisini sakin olmaya zorluyordu. Bu doğru değildi. Her şeyden önce düşünmeli, içe ve dışa karşı sükûnetini muhafaza etmeliydi. Bu adımın ne kadar zor olduğunu biliyordu, fakat bunu başarmaya kararlıydı. Tıpkı vücuduna sarılı bir kement ile dört nala koşan bir atın üzerinden düşmeyi başardığı gibi!

Aetius ve Attila, yapacak başka işleri olmayan avareler gibi, villayı ve güzel avluyu ağır adımlarla terk ettiler.

Şehir gerçekten de Attila'nın korktuğu gibi daraltıcı olmak-

tan çok uzaktı. Alplerden gelen birçok nehrin buluşma noktasında kurulmuştu; Aetius başlangıçta bir Kelt yerleşimi olan bu yerin, sonraları bir Roma lejyon kalesinin katı ölçü ve planlarına uyulmak suretiyle büyütüldüğünü anlatmıştı.

Bu büyük şehir Attila'ya aynı anda hem şaşılacak derecede tanıdık, hem de aynı şekilde yabancı gelmişti. Sokaklarda dünyanın her yanından gelen insanlar göze çarpıyordu. Yüzleri, saçları ve giyimleri birbirinden o kadar farklıydı ki, Attila daha önce ne Roma'da, ne de Ravenna'da buna benzer bir şey gördüğünü hatırlıyordu. Belli bir hedefe doğru, fakat telaşsız bir şekilde yürüyen bu insanlar onlara dikkat bile etmiyordu. Burası iki yüz bin nüfusa sahip bir şehir olmasına rağmen, daha çok etrafı tesadüfen surlarla çevrili, geniş bir alana yayılmış bir sahil kasabasını andırıyordu. Caddelerde çok sayıda atlı araba, yük hayvanı ve süvari olmasına rağmen, yayalar için de bol bol yer vardı.

Başlangıçta Attila'nın düşünmüş olduğu gibi şehrin valisinin villasına değil, önemli konukları ağırlayan bir tür hana yerleşmişlerdi. Burası şehrin batı sahilinde uzanan sirk binası ile dört köşe forumu arasında bulunuyordu. Şehrin büyük ve geniş pazar yerinin etrafı ev yüksekliğinde sütunlar ve bunlann arasında kalan görkemli koridorlarla çevriliydi. Sütunların üzerinde ise çok sayıda heykel göze çarpıyordu.

Alplere kadar uzanan büyük ve ünlü ordu yolu *Via Julia Augusta*'nın tam bu sütunların arasında başlamasına rağmen, güney ucu daha küçük bir yol şeklinde Gradus Limanı'na kadar uzanıyordu. Büyük pazar meydanında dolaşırlarken Attila geçen akşam Aetius'un Aquileia'ya ulaşmak için neden bu yolu kullanmadığını düşündü. Her halükârda yolculuk bu şekilde çok daha kısa ve zahmetsiz olurdu...

Attila ilk kez bir Roma şehrinde nefes almaya yetecek miktarda hava buluyordu. Düz bir alana kurulmuş olan Aqu-

ileia, Roma ve Ravenna gibi bataklıklar ve tepeler arasında sıkışıp kalmamıştı. Attila, üzerinde sayısız servi ağacının yetiştiği büyük yeşil alanları, çok sayıda çeşmesi, genelde Yunan tarzını andıran tapınakları, pastel renkli duvar resimleri, zemin mozaikleri ve kırmızı ışıltılar saçan kiremit kaplı damlarıyla bu şehrin taşlaşmış bir Hun kampına benzediğini kendisine itiraf etmek zorunda kalmıştı. Biraz hayal gücünün yardımıyla şehrin ortasındaki Mitra tapınağını, etrafı taşlarla çevrili bir kağan yurduna benzetmek işten bile değildi...

Forum üzerinde yürüyerek şehrin güney yakasında bulunan amfitiyatroya, oradan da kalyonla Adriyatik Denizi'nden gelirken altından geçtikleri asma köprüye gitmek istiyorlardı. Bu arada Attila'nın gözüne tekrar bir işe yaramazmış gibi duran, fakat kendisine Roma İmparatorluğu hakkında yığınla parşömenden daha fazla bilgi veren büyük, hatta görkemli yapılar ilişmişti. Romalılar, gösterişli zafer takları yapmayı seviyorlardı. Aralarında kemerli açıklıklar bulunan dört köşe kesme taşlardan yapılmış, yüksek kapılar. Hatta bu kapılar büyük bir geminin direkleri ve yelkenleriyle birlikte geçebileceği kadar yüksekti. Fakat bu takların böyle bir amaca hizmet etmek için yapılmadıklarını biliyordu artık...

Bu kapılar, üzerlerine hükümdarlar, komutanlar ve cesaretlerini ispatlayanlar için övgü şarkıları düzülmüş, büyük taş parşömen rulolardan başka bir şey değildi. Ve Romalıların gizli zayıf noktaları hakkında çok, ama pek çok sırrı ifşa ediyorlardı. Ne var ki Romalılar bunun farkında bile değildi...

Attila ve Aetius bütün günlerini şehri gezmekle geçirdiler. Bütün sabah boyunca Attila, Aetius'un kendisine gerçekten sadece şehri tanıtmak istediğini düşünüyordu. Şehrin savunma birliklerini, kavgaları ayıracak acil müdahale gruplarını, itfaiyede görevli genç adamları ziyaret ettiler.

Onlar da Attila'ya en az onun kadar meraklı gözlerle bakıyorlardı. Aetius, kendilerini sürekli olarak izleyen birtakım başka gözlerin kime ait olduğunu söylemekten ise kaçındı. Oysa genç Hun, İmperium Romaum'da geçirdiği bir yıl süresince resmi görevleri halkın arasına karışarak genel havayı koklamak ve devlet büyükleri hakkında neler düşünüldüğünü öğrenmek olan, fakat bunu yapmak yerine her türlü casusluk faaliyetinde bulunan çok sayıda insanın varlığından elbette ki haberdardı.

Öğleden sonra şehir surlarından dışarıya baktıkları zaman, nehrin iki yanının ağaçlandırıldığını gördüler. Oysa Attila bu zamana kadar Romalıların ağaçları sadece kestiğini duymuştu.

Bu arada son birkaç saat boyunca Aetius ve onun Karaton Kağan'ın karargâhındaki yaşamı hakkında ne kadar çok şey duymuş olduğunu düşünüyordu. Akşam olduğu zaman genç Romalıyı kendi öz kardeşlerinden daha iyi tanıdığına inanmaya başlamıştı.

Bu arada, günün birinde kendisini yanlarından gönderenlerin, hatta daha doğru bir deyimle başlarından atanların yanına sağ salim geri döndüğü takdirde, onlara neler diyeceğini de düşünüp duruyordu.

Ve bir süre sonra büyük bir dehşet içinde Aetius'a kendisi hakkında çok, ama çok fazla şey anlattığını fark etti.

10
Kudretin Rengi

Uzun bir günün akşamı limanda oturuyorlardı. Diğer yüzlerce şehir sakini, yabancı, seyyah ve denizci gibi onlar da bu sıcak eylül akşamında liman rıhtımına bağlı gemilerin, uzun depo binalarının ve meydanların arasında kalan bölgedeki banklardan birinde kendilerine bir yer aramışlardı. Burada Aquileia'nın içlerine giden yolları kapayan surlar mevcut değildi. Çıplak bacaklı kızlar ve oğlanlar, bir kadeh şarap içmek veya akşam yemeği niyetine bir şeyler atıştırmak isteyen herkese hizmet ediyordu. Ve pek az kimse Ebedî Şehrin Vizigot kralı Alarich tarafından zaptı üzerine konuşuyordu...

Attila bu arada tüm şehri görmüştü. *İkiyüzler Kafilesi*'nin Via Annia yoluyla Altinum ve Concordia şehirleri üzerinden Aquileia'ya ulaşması için iki gün daha beklemesi gerektiğini biliyordu.

Hunların şehrin kapılarının önünde değil, aksine biraz kuzeyde bulunan bir yol ayırımında konaklamaları konusunda anlaşmışlardı. Ne var ki Aetius henüz Attila'nın tüm sorularını cevaplandırmış değildi. Bu nedenle Attila ondan Karaton Kağan'ın karargâhındaki yaşamını hiçbir ayrıntıyı atlamadan anlatmasını rica etti.

"Daha önce de söylediğim gibi, aranızda geçirdiğim ilk

haftalar, düşündüğümden çok farklıydı" diye anlatmaya başladı Aetius. "Attan düştükten sonra durumunun ne olduğu hakkında elle tutulur bir bilgi edinemiyordum. Fakat senin için bir cenaze töreni düzenlenmediğinin ve ne Tuna'nın aşağısına, ne de babanın da geldiği Karpatların doğusuna doğru bir kafile gönderilmediğinin farkındaydım. Sonra yavaş yavaş bana babam *magister militum* Gaudentius hakkında sorular yönelten Hunlarla tanışmaya başladım..."

Aeitus bir yudum şarap içti ve elinin tersiyle dudaklarını sildi. "Biliyorsun, benim ailem köken itibarıyla *Scythia* veya Aşağı Moesia adı verilen bölgedeki Durustorum'dan gelir" diye devam etti sözlerine. "Yaşlı Hunlardan bazılan babamı tanıyordu, fakat onun yüzünden ailesinde veya boyunda kayıp verdiğini hatırlayan hiç kimse yoktu."

"Baban bir ara Afrika Eyaleti'inde comes olarak da görev yapmamış mıydı?" dedi Attila soruyla karışık olarak.

"Evet" dedi Aetius ve başını salladı. "Fakat babam Kartaca'daki tapınakları ve putları yıktırdığı zaman henüz on, on bir yaşlarında bir çocuktum."

"Baban gerçekten de sadece Hıristiyanlıkla ilgisi bulunmayan put ve tapınakları yıktırmak mı istiyordu?" diye sordu Attila dudaklarının köşelerinde hafif alaycı bir gülümsemeyle. "Yoksa kendi tapınaklarından çalınan altın ve mücevherlerin mi peşindeydi?"

"Bana kalırsa söylediklerinin her ikisi de doğru" dedi Aetius içini çekerek. Attila'nın şakasını kötüye yormamıştı.

"Baban şimdi nerede?" diye sordu Attila.

"Uzun süredir ondan haber alamıyorum, fakat birkaç lejyonla birlikte Galya'da olduğunu sanıyorum. Alarich ve Athawulf'un eski bir düşmanı olan cesur Vizigot prensi Sarus'a yardım ediyor olmalı. Dört yıl önce Stilicho'yla birlikte Ro-

ma için Radagis'le savaşmıştı. İki yıl önce de taht hırsızı Constantinius'a karşı sefere çıkmıştı..."

"Evet, bunu biliyorum" diye sözünü kesti Attila. "Bu yılın başında İmparator Honorius ile Alarich arasında yapılan görüşmeleri sıkıntıya sokan da bu değil miydi?"

"Doğru, fakat bu arada İmparator Honorius'la arası bozuldu ve babam en iyi adamlarıyla birlikte Jovinus'a hizmet etmek için Galya'ya gitti..."

"Sonradan olma bir imparator daha, değil mi?" diye sordu Attila alaycı bir ifadeyle.

"Bu gelişmeyi asla küçümsememelisin" dedi Aetius ciddi bir ifadeyle. "On yıllar ve yüz yıllar boyunca imparatorlarımızın birçoğu asker kökenliydi. Ve onlardan sonra da kendi oğulları değil, evlat edindikleri en iyi askerler imparator oldu."

"Bu bizde de böyledir."

"Evet, fakat bu anda Roma'nın binlerce küçük, bir de büyük sorunu var."

"Nedir bu büyük sorun? Yoksa biz Hunlar mı?"

Aetius gülümsedi. Fakat bu son derece cana yakın görünen gülümseme, gerçekte tiyatroculların dudaklarında beliren buz gibi ve hesaplı gülümseyişti. Bu genç adamın yüzü Attila'ya Roma ve Ravernna'da gördüğü o kendini beğenmiş ve mağrur ifadeli mermer heykelleri hatırlatmasaydı, bunun farkına bile varamazdı. Fakat bu gülümseme onun için bütün bir sistemin çürümüşlüğünü ifade ediyordu.

Soylu kökenli bu Romalılar, kendilerini başkalarından çok, ama çok daha üstün görmekle, en zayıf noktalarını nasıl açığa vurduklarının farkında bile değillerdi. Attila da bu anda karşısındaki genç adamın en zayıf noktasını görüyordu: Aeitus çok önemli, ulaşılmaz, erişilmez biri olmak istiyordu. Başını kaldırarak karşısındaki genç subayın gri gözle-

rinin içine baktı. Bu gözlerde büyük bir generalin, hatta bir Sezar'ın mağrur ifadesi vardı...

"Nedir bu sorun, Aetius?" diye tekrarladı Attila. Sonra ilk kez Romalının yüzünde küçücük, neredeyse gözle görülemeyecek bir kasılma belirdiğini fark etti. Aetius dürüst değildi.

"Çok fazla imparatorumuz var" dedi Aetius. "Çok fazla kötü imparator. Ve bir zamanların tanrıları kadar hızlı bir şekilde çoğalıyorlar - en azından Galya'da durum böyle..."

"Siz garip insanlarsınız" dedi Attila. "Bir yandan Filistin'den gelen yeni çifte-tanrı yerine eski tanrılarınıza tapanları ölümle cezalandırıyorsunuz. Diğer yandan da imparatorlarınız bir tanrı gibi saygı görmek, hatta tapınılmak istiyorlar. Bu çelişki nasıl açıklanabilir ki?"

"Bak hele! Daha şimdiden bir hatip gibi konuşmaya başladın!" diye güldü Aetius. Attila içgüdüsel olarak bu adamın üzerine daha fazla gitmemesi gerektiğini anladı. Başkalarının yaşamları boyunca fark edemediği bir şeyi kavramıştı: Aetius gibi adamların suçüstü yakalanmaları veya gerçek yüzlerinin ortaya çıkması durumunda ne yapacakları asla belli olmazdı. Daha doğrusu, son derece tehlikeli olabilirlerdi. Attila bu düşüncenin aklına neden ve nasıl geldiğini bilmiyordu. Bu beceriyi belki Roma'da geçirdiği bir yılın sayesinde kazanmıştı, belki de kendisiyle aynı kandan gelen amcası Aybars'ın yeteneklerinin bir kısmı ona da geçmişti...

"Roma İmparatorluğu'nun Galya Eyaleti hakkında çok şey duydum" dedi rahat bir tavırla. "Oranın yerli halkı üzerinde yaklaşık beş yüz yıldır hüküm sürüyorsunuz. Fakat şu anda beni ilgilendiren, biz Hunlar arasında görüp geçirdiklerin. Seni en çok şaşırtan ne oldu?"

"Dur bakalım!" dedi Aetius ve bir süre düşündü. Sonra da gülerek konuşmaya başladı:

"Başlangıçta kadınlar ve senin en yakın akrabaların bana

hiç iyi bir gözle bakmıyorlardı. Ben sizin aranızdaki Romalıydım. Kimsenin açıkça hakaret etmesine veya kötülemesine izin verilmeyen *Imperium Romanum*'un canlı sembolü. Bunu yapamamak birçoğunuzu hemen her şeyden daha fazla öfkelendiriyordu. Herkes bana saygıyla yaklaşmak zorundaydı ve bu siz bozkır savaşçılarının pek çoğuna çok ağır geliyordu. Günler ve geceler boyunca yanımda sessizce bana bakan, her hareketimi gözleyen ve inceleyen birkaç meraklı vardı. İçlerinden birkaçının beni büyülemeye çalıştığına eminim. O büyük kazanlarınızdan birinde kaynatılmamamı sanırım sadece büyük kağanın emirlerine borçluyum..."

"Ciddi olamazsın!" diye bağırdı Attila ayağa fırlayarak.

Aetius onu yakalayarak yerine oturttu. "Elbette ki ciddi değilim... Sadece bir şakaydı!"

"Berbat bir şaka!" dedi Attila öfkeyle. Sakinleşmesi oldukça uzun sürmüştü.

"Romalılar" diye bumundan soludu bir süre sonra. "Uygarlık adını verdikleri bin yıllık muhteşem bir kültüre sahip olan, o soylu, kibar Romalılar, içlerinden en fakir ve zavallıların karşılıklı olarak birbirlerini yemelerine izin verdiler! Ve bu bir şaka değil, Aetius!"

"Özür dilerim" dedi Hunların eski rehinesi. "Elbette ki hemen her gün hanlarınız, danışmanlarınız, yaşlılarınız ve vasal kavimlerinizin kralları tarafından sorguya çekildim."

"Ne! Onlar da mı seni sorguya çekti?" diye şaşkınlığını belirtti Attila.

"Evet, fakat ancak bildiklerimi ve bilmek istediklerini diğerlerine anlattıktan sonra. Ostrogotlar ve Alanlar, Batı ve Doğu Roma'da olup biten her şeyle ilgileniyorlardı. Buna karşın daha önce adlarını asla duymamış olduğum küçük kavimler de Karadeniz'den Karpatlara kadar Tuna boyunca uzanan kaleler hakkında bilgi almak istiyorlardı."

"Çok normal" dedi Attila. "Zayıflar, hastalar, ahmaklar ve korkaklar daima kaçabilecekleri deliklere, mutlu tesadüflere ve tanrıların hediyelerine ihtiyaç duyarlar. Zaten onların ayakta kalmasını da sadece bunlar sağlar."

"Bak sen!" dedi Aetius. "Roma'da bilgelik kadehinden bol bol içmişsin anlaşılan! Yoksa ataların arasında iyi bir hatip mi vardı?"

Attila cevap vermedi. Aetius şarabını içti, sonra duvara asılı olan koyu kırmızı pelerinini aldı. "Her halükârda sizin hakkınızda birçok şey öğrendim" dedi sonra. "Hava serinledi, fakat ben Forum'a kadar birkaç adım yürümek istiyorum. Geliyor musun?"

Attila gözlerini kendi önünde duran yarı boşalmış kadehe dikti. Sonra değerli kadehin kulplarını yakaladı ve içindekini iki büyük yudumda boşalttı.

"Geliyorum" dedi sonra. "Belki şehrin kapılarında kafilem hakkında bir şeyler duyabilirim."

"Yerinde olsam bunu yapmazdım" dedi Aetius. "Söylentilerin ve dedikoduların bazen posta güvercinlerinden bile daha hızlı uçtuklarını unutma. Ravenna veya Roma'dan gelen biri seni tanıyabilir. Ve bu durum senin için hiç de hoş olmaz, ben sana dikkat etmezsem tabii..."

"Öyle mi?" dedi Attila ve güldü. "Aquileia'da hiç kimsenin benim kim olduğumu bilmediğini bana yutturamazsın! Evet, Aetius! Her şeyin planladığın gibi gitmesi için pek çok altına kıymış olmalısın!"

Genç Romalı Attila'ya bakarken yüzünde en küçük bir kıpırtı olsun yoktu. Konuşmaya başladığı zaman ise sadece dudakları hareket ediyordu: "Sana yemin ederim ki, kendi paramdan senin için bir tek gümüş Dinar, hatta bir tek bakır As bile harcamak zorunda kalmadım!"

Attila bir an için Romalının bu hem basit, hem de karma-

şık açıklaması karşısında hayrete düştü. Ona ne demek istediğini sormak istiyordu, fakat belki şarabın etkisiyle, belki de şimdilik yeteri kadar öğrendiği düşüncesiyle, bunu yapmadı.

Bir erkek bazen susmayı bilmeli, diye düşünüyordu. Bu sözleri söylerken kendisini son derece güçlü ve iyi hissediyordu.

"Pekâlâ, haydi gidelim" dedi sonra gülerek ve hafif bir baş işaretiyle civarda oturan sade giyimli genç erkekleri işaret etti. Bu delikanlıların tümünün saçları Aetius gibi kesilmişti. "Birliğinin adamları bizi gece karanlığında korumak için hazır bekliyorlar. Evet... Biz hepimiz korkunç derecede tehlikeli ve vahşiyiz... Hem korsan-kadınlar, hem de biz Hunlar..."

Üçüncü günün öğleden sonrasının geç saatlerinde Attila ve Aetius, Aquileia'nın kuzey kapılarından şehri terk ettiler. Kimse onları engellemeye kalkışmamıştı.

Büyük şehrin gürültü ve kokuları kısa sürede geride kalmıştı. Artık sadece şehre ulaşmak için acele eden arabaların, atların, eşeklerin ve nadiren katırların sesleri duyuluyordu. Attila pek büyük olmayan, fakat güçlü bir kahverengi atın üzerinde oturuyordu. Eyerin her iki yanında büyük deri torbalar asılıydı. Bu tür üzengisiz eyerler, esasen imparatorluğun hızlı saldırılarını gerçekleştiren seçkin süvariler tarafından kullanılıyordu.

Sadece Hun atlarına binmeye alışkın olan Attila, uzun süredir ata binmemenin de etkisiyle, kendisini biraz rahatsız hissediyordu. Üzerinde amcasının Roma önlerindeki karargâhta verdiği giysiler vardı, Aetius da üzerine tekrar *duplicarius* üniformasını geçirmişti. Genç Romalının üniforması, omuzları ve kalçaları çift katlı zincir bir zırhtan, üzerin-

de uzun bir at yelesi resmi ve kabartmalarla kaplı yanak zırhı bulunan parlak bir miğferden oluşuyordu. Hun şeref sembolünü göğsüne iliştirmişti ve sol kolunun üst tarafında ilk nişanı olan bir kolluk bulunuyordu.

Bir Roma *duplicarius*'undan ve dikkat çekici tıknazlıkta bir Hun gencinden oluşan bu ikiliye, en başından beri Aetius'un yakınlarında bulunmuş olan bir *turma* eşlik ediyordu. Bir saat önce Attila otuz üç kişiden oluşan bu birliğin komutanı olan *decurio*'ya takdim edilmişti. Bu subay Aetius'la yaşıt olmasına rağmen, onun gibi Vizigot ve Hun rehinesi olarak dört yıl kaybetmemişti...

Attila içgüdüsel olarak bu iki adamın birbirleriyle dost olmadıklarını anlamıştı. Aetius ne kadar kendine güveniyor görünürse görünsün, onunla soylu görünümlü Felix Flavius Constantius arasında rekabetten başka bir duygu varolamazdı.

Felix, Hun gencine bu büyük ordu yolunda eşlik etmektense, onu Adriyatik Denizi kıyısındaki bataklıklara atmayı yeğ tutacağını saklamaya gerek görmüyordu. Fakat görünüşe göre Aetius'un elinde anlaşılmaz bir şekilde amirinden daha fazla koz vardı - önemli kozlar ve Attila'nın ne olduğunu henüz anlayamadığı, her şeyi etkisi altına alan bir güç. Bu güç hem Sarmat kadınlarında, hem Doğu Roma hizmetindeki Alanlarda, hem de her şeyi gören gözlerin ve her şeyi duyan kulakların bulunduğu, fakat bunların asla ortaya çıkmadığı Aquileia'da etkisini göstermişti. Bu da Attila'nın geri dönüş yolunda edindiği önemli izlenimlerinden biriydi...

Attila, Aetius'la birlikte en önde at sürüyordu. Az konuşan mağrur *decurio* ise onları biraz geriden, on beş düzenli çift sıra halinde kendisini izleyen adamlarının önünden takip ediyordu. Onların arkasından ise her biri iki at tarafından çekilen sağlam görünüşlü, demir kaplı dört tekerleği bulunan,

yan kapakları yukarı kaldırılmış ve üzeri demir bir tenteyle sıkı sıkı örtülmüş üç araba geliyordu. Romalılar, aslında Galya kökenli olan ve *rheda* ismini taşıyan bu sağlam, fakat gürültülü taşıma araçlarından nefret ediyorlardı. İçlerinde ne olduğunu bilmemesine rağmen, bu arabalar Attila'ya Hunların ve Gotlann keçe kaplı arabalarını anımsatmıştı. Grubun sonunda ise sıradan lejyonerlerden yarım maaş fazla para alan ve sürekli olarak eyerinin üzerinde bir o yana, bir bu yana kayan acemi bir *sesquiplicarius* bulunuyordu. Adının Litorius olduğunu söyleyen bu genç adam, Attila'ya Cermen atalannın ünlü Kehribar Yolu'nun Tuna'yla birleştiği yerde bulunan Rugiland'dan, hatta kuzeydoğudaki denizin ötesinde bulunan Rugi Adası'ndan geldiğini anlatmıştı. Hiç kimse karşısındakinin sadece ismine dayanarak nereden gelip nereye gittiğini, kavminin şu sırada nerede oturduğunu, hatta kim için savaştığını ve yürüdüğünü bile söyleyemezdi. Gotlar oğullarına Hun veya Roma isimleri veriyor, Yunanlar Hunlarla yardımcı kavimlerinin isim ve unvanlarını karıştırıyor, Romalılar ise tüm bu yabancı isimlerin sonlarına kendi takılarını getiriyorlardı. Ne de olsa dünyadaki tek uygar lisan kendilerininkiydi, belki bir de zorunlu hallerde Yunanca, ama o kadar...

Batıya doğru Concordia, Altinum ve Padova şehirlerine uzanan Via Annia kavşağından geçtiler. Akşam havası biraz toprak, biraz da deniz kokuyordu. Gradus Limanı'ndan başlayarak dümdüz bir şekilde Aquileia'ya, oradan askeri Sequanicum dukalığında bulunan Arguntum'a, oradan da Alpler üzerinden Raetia'ya ve imparatorluğun Tuna'daki kuzey sınır olan Casta Regina'ya kadar uzanan *Via Julia Augusta* üzerinde yavaş yavaş yol alıyorlardı.

Kuzey yolunda oldukça yoğun bir karşı trafik vardı. Yayalar, iki tekerlekli *cisium* arabaları, hatta büyük ve asil görü-

nümlü, dört at tarafından çekilen seyahat arabaları, iki tarafa doğru hafifçe eğimli olan yolda sık sık karşılarına çıkıyordu. Bunların tümü de güneş batmadan önce nehrin kenarındaki hayat dolu şehre ulaşmak için ellerinden gelen çabayı gösteriyorlardı.

Attila, tüm çabasına rağmen, geçen haftalar boyunca insanların bu dev imparatorluk içindeki belli bölge ve etki alanlarını hangi kurallara göre adlandırdıklarını anlayamamıştı. Bazıları eski eyalet dağılımına uyuyordu, bazıları da İmparator Diokletian'ın reformlarından sonra ortaya çıkan yaklaşık yüz kadar yeni isme. Aetius ise sadece lejyoner dilindeki askerî kavramları kullanıyordu. Onun için sadece *Brittania* ile *Orleans* arasındaki on bir askeri hareket bölgesi, onların içinde daha küçük on beş piskoposluk, onların içinde de Avrupa'nın en batısındaki *Tractus Armoricanus*'tan Fırat ve Dicle arasındaki *Mezopotamya*'ya kadar yayılmış olan otuz iki dukalık vardı.

Attila, gelecek yıllar boyunca, bu isimlerin tümünü yavaş yavaş öğrenmeye karar verdi - üstelik bunu bir atın sırtında Pannonia veya Pontus bozkırlarında yapmak zorunda olsa bile. Çünkü Roma'da öğrendiği bir şey daha vardı: Savaşların, akınlann ve seferlerin pek çoğu, ilk hareket emrinin verilmesinden önce sonuçlanır. Ve bir okun bulutlara mı, yoksa düşmanın kalbine mi saplanacağı, daha yay gerilirken belli olur...

Kısa bir süre sonra anayoldan ayrılan *Via Gemina* kuzeydoğudaki Julius Alpleri'ne doğru uzanmaya başladı.

"Yarın izlemeniz gereken yol bu işte!" dedi Aetius.

"Biliyorum" diye cevap verdi Attila. Bu arada atlarını doğruca kuzeye doğru sürmeye devam ediyorlardı. Attila'nın aklına ufuktaki dağ siluetleri gelmişti. Zihnindeki bu

resim yaklaşık bir yıl önce oluşmuştu. O zamanlar tüm yol boyunca puslu bir havada batıya doğru yolculuk etmişti. Dağlık bölge sona erdiği ve küçük bir muhafız birliğinin ortasında Yukarı İtalya'nın düz topraklarına ulaştığı zaman, amcasının veda armağanı olarak yanında taşıdığı renkli tozdan ve bitki özlerinden yapılan içkiden daha az almaya başlayabileceğini hissetmişti...

Attan düşmesiyle Ravenna'daki imparatorluk sarayında geçirdiği ilk bir ay arasındaki zaman zarfında kendisiyle ne yaptıklarını çok merak ediyordu. Bazen bu zaman ancak şimdi günbegün uyanmaya başladığı uzun ve kötü bir rüya gibi geliyordu. Ancak şimdi içinde iki ayrı rüyanın anılarını taşıdığını hissediyordu: İlki batı imparatorunun şehrine ulaşmak için yaptığı yolculuk, ikincisi de *Imperium Romanum*'un rehinesi olarak Roma'da geçirdiği süre.

Ne Aetius, ne de Aybars, bu âna kadar onun sormaya cesaret edemediği sorulara cevap vermiş değillerdi. Hatta Attila bazen hiç soru sormamanın daha mı iyi olacağını düşünmeye başlamıştı. Bu iki genç adam, aradan geçen zaman zarfında Romalıların söylediği gibi *cumpanes* olmasalar da, karşılıklı olarak birbirlerini sayan iki arkadaş olmuşlardı. Durustorum'dan gelen bu üstün yetenekli, fakat aşırı hırslı Romalının pek çok karakter ve yapı özelliği Attila'yı uzun süredir rahatsız ediyordu; buna rağmen onunla birlikte geçirdiği günler, rehine olarak geçirdiği bir yıldan Tuna'ya götürdüğü en derin izler olacaktı. Artık gelecekte *Imperium Romanum*'un batısında kimden çekinmesi gerektiğini gayet iyi biliyordu...

Kısa bir süre sonra yoldan yaklaşık bir mil uzaklıkta, tarlaların ve bağların ortasına kurulmuş olan tipik yuvarlak Hun yurtları ile yan yana dizilmiş birkaç araba fark etti.

"Sadece iki soru daha" dedi Attila. Az önce sağa doğru dönen üçüncü bir caddeye çıkmışlardı. Bu yol, Nartisone Nehri'nin yatağını izleyerek, doğruca Julius Alpleri'ne çıkıyordu. Kısa bir süre sonra da yol dördüncü kere ikiye ayrılacaktı. *Via Julia Augusta*'dan batıya doğru ayrılan *Via Postumia*, Verona üzerinden Mediolanum'a, oradan Placentia'ya, oradan da deniz kıyısına ve İtalyan Yarımadası'nın öteki tarafına uzanıyordu.

"Tüm sorularını cevaplamayacağımı biliyorsun, değil mi?"

"Evet, bunu söylemiştin."

"İyi, sor o halde!"

"Ben yokken kardeşim Bleda'ya ne oldu?"

"Bildiğim kadarıyla fazla bir şey olmadı. Onun pek çok yarışmaya katıldığına ve başarılı olduğuna şahit oldum. Onu son kez gördüğümde ata bir kral gibi biniyordu, yayı çok iyi bir silahtı, mızrağı bir öküzün kürek kemiğini rahatlıkla kırabilecek sağlamlıktaydı, kılıcı aynı anda üç başka kılıçla karşılaşabilirdi, ciridi yere düşmekte olan bir gürgen yaprağını ağacın gövdesine daha havadayken mıhlayabilirdi, kemendi ise..."

"Bunu biliyorum!" diye onun sözünü kesti Attila. "Kement her zaman onun en güçlü olduğu silahtı. Ben aslında bambaşka bir şey kastetmiştim."

"Gerçekte ne sormak istiyorsan onu sor!"

"Onunla veya Karaton Kağan'ın çevresinden biriyle burada yaptıklarını konuşmuş muydun?"

"Hayır. Tuna'dan ayrıldığım zaman sadece Roma'nın düştüğünü, böylece beni ilgilendiren anlaşmanın da artık geçersiz olduğunu biliyordum."

"Bunun Roma'nın düşmesiyle ne ilgisi var?" diye sordu Attila şaşkınlıkla. "Ravenna hâlâ olduğu gibi duruyor ve İmparator Honorius uzun zamandır Ebedî Şehir'de hüküm sürmüyor. Ben onun rehinesiydim, sen de Karaton Kağan'ın!"

"Karaton Kağan senin Ravenna'da olmadığını biliyordu" dedi Aetius. "Belki de her şey bir tesadüften ibaretti, fakat Kral Alarich'in zaferinden sonra sen artık ortada yoktun, böylece ben de anlamımı yitirmiştim."

"Bununla ne demek istiyorsun?"

"Artık Karaton Kağan için bir anlam ifade etmediğimden dolayı, istediğim yere gitmekte özgürdüm."

"Fakat sen bir rehineydin... Bir tutsak!"

"Hayır, sadece görünmez bir terazinin bir kefesindeki ağırlıktım" dedi Aetius. "Diğer kefedeki ağırlık da sendin... Tarafların bizi birbirimize karşı koz olarak kullanabilecekleri süre boyunca elbette!"

"Hâlâ anlayabilmiş değilim" dedi Attila ısrarla. "Karaton Kağan'ın yerinde olsaydım senin karşılığında altın talep ederdim... Hem de oldukça büyük miktarda altın!"

Aetius bu sözler üzerine kahkahalarla güldü.

"Nihayet!" dedi sonra. "Amma da uzun sürdü! Fakat bu noktaya kendin ulaşman gerekiyordu!"

Attila tek kelime bile anlamıyordu. "Hangi noktaya gelmeliydim?" diye sordu şaşkınlıkla. Batı Roma imparatoruna yaptığı yolculuk esnasında, Roma'daki Suburra'da, yeraltı mezarlarında, Ravenna sahilinde ve Aquileia Limanı'ndaki meyhanede hissettiği o aptalca, sıkıcı duygu bir kez daha belirmişti içinde.

"Bunlan sana amcan Aybars anlatsın" dedi Aetius gülmeye devam ederek. "Sonra kafanda Roma'ya neden gittiğin ve Tuna'ya neden döndüğüne dair pek çok soru cevabını bulacak..."

Aetius atını geniş caddenin kenarındaki hendeğin üzerinden sıçrattı. Bağlann arasında uzanan bir patikada bir süre ilerledikten sonra atını geri döndürüp konuşmak üzere ağzını açtı, fakat *decurio* Felix ondan daha atik davranmıştı.

"Herkes yol kenarında attan insin!" dedi gür ve yüksek bir sesle. "Mola hazırlıkları yapılacak! Son dört adam ve *sesquiplicarius*, atlarla silahların başında nöbet tutsun!"

Bunlar aslında bu küçük atlı birliğinin başındaki *decurio*'nun yardımcısı olarak Aetius'un vermesi gereken emirlerdi. Fakat görünüşe göre Felix, Aetius adındaki bu Hun dostunu, en basit bir işle bile görevlendirmek istemediğini herkese ispat etmek niyetindeydi.

Attila, Aetius'un dudaklarının kenarlarının belli belirsiz kasıldığını fark etti. Genç lejyonerin özenle alınmış kaşlarının arasında küçük, keskin bir çizgi belirmişti.

"Günün birinde..." diye mırıldandı Aetius sert, fakat duyulur duyulmaz bir sesle. "... günün birinde her şey bambaşka olacak... ve hiçbir şey şimdi olduğu gibi olmayacak..."

Hunların kamp kurduğu yere kadar olan birkaç adımlık mesafede Attila'ya sadece Aetius eşlik etti. Attila, kendisine doğru gelen üç kişiyi oldukça uzaktan fark etmişti. En önde Greka yürüyordu, onun arkasından şaman geliyordu, belli bir mesafeden de Doğan onları izlemekteydi. Attila, başını çevirip arkasına bir göz attı. Atının üzerinde dimdik duran Aetius, sessizce onu izliyordu. Diğer lejyonerler ancak atlarının görülebileceği bir mesafede durmuşlardı.

Attila tekrar önüne baktı. Bunun nasıl olduğunu bilemiyordu ama kendisine doğru neşeyle koşan genç kız ansızın gözüne bozkırların ve çayırların, yerin ve göğün perisi gibi görünmeye başlamıştı. Kulaklarının uğuldadığını, kalbinin giderek daha hızlı attığını, kasıklarının her an çatlayacakmış gibi gerildiğini hissediyordu. Bir an sonra dilini şaklattı ve Romalı yük atı onun ne demek istediğini anladı.

Hayvan kulaklarını başına yapıştırdı, bir an için olduğu yerde huysuzca kıpırdandı, sonra da ileri atıldı. Attila diz-

ginleri sol eline aldı, eyerin üzerinde doğruldu ve şiddetli bir sevinç çığlığı kopardı. Sağ kolunu yukarı kaldırdı ve vahşi haykırışlarla atını dörtnala kızın üzerine sürmeye başladı. Fakat her ikisi de Attila'nın ne atı tanıdığını, ne ona hakim olabildiğini, ne de bağlar arasındaki dar patikadan haberdar olduğunu, bir an bile akıllarına getirmiyorlardı.

Karanlık, bir süre önce sık yaprakların, dolgun üzüm salkımlarının ve kendilerini geceye ayarlamış hayvanların üzerine çökmüştü. Bu beklenmedik gürültüden ürken bir grup sülün, ansızın hep birlikte kanat çırparak havalandılar. Dörtnala koşan yük atı da ürkmüştü. Buna rağmen Attila bir eliyle hayvanın hızını azaltarak Greka'nın çiğnenmesini engelledi. Kahverengi at sola döndü ve yamacı tırmanmaya başladı.

Daha kötü bir durumdan kurtulabilmek için Attila'nın bir tek çaresi kalmıştı. Eyerin üzerinde olabildiğince yana eğildi. Eyerin üzerinde ne tutacak bir yer, ne de üzengiler vardı. Buna rağmen sağ koluyla Greka'yı belinden kavradı ve kendi ekseni etrafında dönen atın vücuduna sıkıca yapıştırdı. Aynı anda Aybars'ın yanına gelmişlerdi. Şaman hızla ileri atıldı, fakat Attila'yla Greka'ya ulaşmayı başaramadı. Kahverengi at rüzgâr gibi koşmaya devam ediyordu. Ancak Doğan bir süre sonra karmaşık tüylü, küçük Hun atıyla, Attila ve Greka'yı yakalamayı başardı. Delikanlı ve kız birlikte asmaların arasına kaydılar. Etrafları ezilmiş ve parçalanmış üzüm salkımlarıyla doluydu.

"Ya bunu ağabeylerin görseydi?" diye bağırdı Aybars. "Yoksa zamanını Romalı koyunların üzerinde mi geçirdin?" Attila dudaklarını ısırdı. Greka'yı hâlâ kollarının arasında tutuyordu. Genç kızı kollarının arasında yüzü kendisine bakacak şekilde çevirdi ve çılgın bir öpücük yağmuruna tuttu.

"Bana kalırsa ağabeylerim bunu da görebilir!" diye bağırdı sonra. Greka kıpkırmızı bir yüzle soluk almaya çalışıyor-

du. Sonra ışıl ışıl bir yüzle Attila'ya iyice sokuldu. Doğan gülümsedi; fakat şaman sadece başını sallamakla yetindi. Attila ancak şimdi Aybars'ın büyük bir ayinde olduğu gibi atının üzerinde deri bir davulla oturduğunu fark ediyordu.

"Ne oldu, Aybars Amca? Artık atlı bir şaman mı oldun?"

"Elbisemi bir saatliğine bile çıkarmış olsaydım, şu anda burada olamazdık!" diye karşılık verdi Aybars.

"Her şey geçti!" diye bağırdı bu arada onlara yaklaşmış olan Aetius. Attila, soran bakışlarla gözlerini orada bulunanların üzerinde gezdirdi. Yerde durmak zorunda olmaktan ve büyüklerine bakmak zorunda kalmaktan hiç hoşlanmamıştı. Hatta şu anda kendisini orada bulunanlardan daha aşağı hissetmemek için, deminki çılgın atın üzerinde bile olmaya razıydı. Doğan elinde bir yük atının dizginlerini tutuyordu, fakat Attila ona binmek niyetinde değildi. Aetius kahverengi atın yanına gitti ve fazla zorlanmadan onu dizginlerinden yakaladı.

"Bakıyorum gayet iyi durumdasınız!'" dedi Aybars ve elindeki dizginlerin ucunu sakinleştirmek için atın boynuna vurdu. "Yolda başınıza bir şey geldi mi?"

"Sadece iki defa" diye karşılık verdi şaman. "Ravenna'da bir gün kaybettik, yolda da bir ala *quingenaria*'ya rastladık. Lejyonerler sayıca biz Hunlardan beş kat daha üstündüler. Süvariler bütün gün etrafımızda dolaştılar, fakat saldırmak için bir girişimde bulunmadılar..."

"Nerede oldu bu?" diye sordu Aetius.

"Ravenna'nın kuzeyinde, *Via Popilia* üzerinde bir yerde. Kendimizi ancak akşama doğru, yol tekrar bataklıklar arasından geçmeye başlayınca güvende hissedebildik."

"Bunun hangi birlik olduğunu anlayabildiniz mi?"

Aybars başını salladı. "İmparatorluğun içinde oradan oraya dolaşan bunca askerin ismini nereden bilebiliriz ki! Siz

bile bu birliklerden hangilerinin sizin tarafınızda olduğunu, hangilerinin de size kılıç çektiğini tam olarak bilemiyorsunuz."

"Biraz abartmıyor musun, Aybars Amca?"

Attila elinde olmadan irkildi ve Greka'yı biraz yana itti. Bu Romalı, babasının kardeşine "amca" diye hitap etmeye nasıl cüret edebilirdi?

"Onların *signifier*'lerini gördük" diye sözlerine devam etti şaman. "Fakat üzerindeki sembolü göremeyecek denli uzaktaydık. Keza sancak ve flamaların üzerindeki işaretleri de. Ama içimizden bazıları, bu birliğin bir zamanlar tarafımızdan mağlup edilenlerden biri olduğunu öne sürüyor..."

"General Generidus'un birlikleri Ravenna'nın bu kadar yakınında demek!" dedi Aetius düşünceli bir tavırla. "Bu gerçekten de çok garip! Onları gerçekten tanıyamadınız mı? Oysa ben Hunların gözlerinin çok keskin olduğunu düşünürdüm!"

"Bu yaz sıcaklarına alışkın değiliz" diye kaçamak bir cevap verdi şaman. "Bunun dışında sert yollarınızdan çok fazla toz kalkıyor ve konaklama yerlerinizin etrafındaki hava kötü kalite kömür ve yağ lambalarının isi nedeniyle berbat durumda!"

"Oralarda konaklamak zorunda olmadığınız için kendinizi talihli addetmelisiniz!" dedi Aetius alaycı bir sesle. Attila, Aybars ile Romalı arasında geçen bu konuşmanın anlamını kavrayamamıştı. Sanki birbirlerinden gerçeği tümüyle ya da kısmen gizleyebilmek için konuşuyorlardı! Hiçbir Romalı bir Hun'a yolun veya havanın durumunu sormazdı! Ve yüz kadar bozkır atlısı bir şamanın, genç bir savaşçının ve bir Got kızının, bir üzüm bağının ortasında Karaton Kağan'ın eski rehinesiyle akşam sohbeti yapabilmesi için arka planda beklemeye asla tahammül edemezdi!

"Burada neler olup bittiğini bilmek istiyorum!" diye bağırdı sonunda Attila ikisine doğru. Aynı anda Greka elini onun kolunun üzerine koydu. "Hayır, Attila! Bırak da konuşsunlar, böylece her şey daha çabuk sonuçlanır..."

"Daha çabuk sonuçlanacak şey de neymiş? Buraya kadar sağ salim geldiniz, yarın da Roma altınlarıyla birlikte Tuna yönünde ilerlemeye devam edeceğiz!"

Attila sözlerini bitirir bitirmez Got kızının büyük ve güzel gözlerinin içine baktı, fakat Greka yavaşça başını salladı. "Hayır, Attila..."

"Ne?"

"... her şey bildiğin ve beklediğin gibi değil!"

"Bu da ne demek oluyor!" Attila Greka'yı iterek kendisinden uzaklaştırdı, sonra da çiğnenmiş asmaların üzerinden atlayarak Aybars'la Aetius'un yanına geldi. Onları iki eliyle pantolonlarından kavrayarak tekrar bağırmaya başladı. "Bu ne demek oluyor dedim! Bana derhal cevap verin, yoksa ikinizi de buracıkta gebertirim!"

"Hayır!" diye bağırdı *duplicarius*'un kısa kılıcına davrandığını gören Greka. Koşarak Attila'nın üzerine atladı ve kollarıyla onu arkadan sıkı sıkı kavradı. "Yeter artık! Durun... hepiniz!"

"O halde konuşun artık!" diye bağırdı Attila burnundan soluyarak. "Aetius'tan ne istiyorsun, Aybars Amca?"

"Ne mi istiyorum? Aslında sadece beş yüz kilo altın ve Roma'dan Alplere kadar serbest geçiş hakkı. Hem de seninle birlikte, kardeşim Muncuk'un oğlu! Evet... bize geri dönüş yolunu açan ve senin deniz yolu üzerinden gelmeni sağlayan, bu adamın... Aetius'un ta kendisi!"

"Karaton'un rehinesiyle ittifak mı kurdun?"

"Evet... doğru!" dedi şaman ve her kelimesinde sanki farkında değilmiş gibi davuluna vurmaya başladı. "Biz... aramızda... bir... anlaşma... imzaladık..."

Bu arada vücudunun üst kısmını iki yana sallamaya başlamıştı.

"Peki... bunun karşılığında ne alacak?" Attila, Romalıya doğru şüpheci bir bakış fırlattı. "Yani hizmetinin karşılığı olarak?"

"Bana vaat edileni aldım bile" dedi Aetius.

"Yanılmıyorsam denizdeki fırtınada da bir şey kaybetmediniz" dedi şaman.

"Tüm ganimetinizin bir tek Solido'sunu bile!" diye güldü Aetius. "Yeni arabalarınız şu karşıda duruyor. Onlar ve atlar bana oldukça pahalıya patladı. Geriye kalan, daha doğrusu ganimetin neredeyse yarısı, Sarmat kadınlarının bana denizde verdikleri balyaların ve sandıkların içinde bulunuyor..."

Ve ansızın Attila'nın gözlerinin önündeki perde açıldı. Sarmat kadınlarının baskını, ansızın ortadan kaybolması, denizdeki buluşma... bunların hepsi önceden planlanmıştı! Başını kaldırarak az ilerideki Hun kampına baktı. Gerçekten de Roma'dan ayrılırken kullandıkları arabaların bir teki bile orada değildi.

"Neden?" diye sordu sonra. "Neden bana bir tek kelime olsun söylemediniz?"

"Çok basit, Attila" diye cevap verdi amcası. "Bunu biliyor olsaydın, başkalarından da gizli kalmayacaktı. Bu durumda hepimiz şu anda birer ölü olacaktık..."

Aradan saatler geçtikten sonra bile Attila bu durum karşısında gururlanması mı, yoksa yerin dibine mi geçmesi gerektiğini bilmiyordu. Aetius'la vedalaşırken fazla zorlanmamıştı. Aybars ve Doğan atlarıyla önden giderken, o da Greka'yla birlikte yaya olarak onları arkadan takip ediyordu. Son derece yavaş bir tempoda yürüyorlardı. Hem kamptaki meraklı ve soru dolu bakışlarla bir an önce karşılaşmaya is-

tekli değillerdi, hem de ilk defa birbirlerine anlatacakları bu kadar fazla şeyleri oluyordu. Asmaların arasında o kadar uzun süre kalmışlardı ki, gökyüzündeki yıldızlar, birbirlerini az kalsın kaybedecekleri o gece kadar parlaklaşmıştı.

Sevişmeleri daha öncekilerden son derece farklı olmuştu. İkisi de içlerindeki yeni ve coşkun duygu dalgaları karşısında heyecana kapılmışlardı. Bu güzel saatlerin hiç sona ermemesini o kadar çok isterlerdi ki...

Fakat bir süre sonra Greka Attila'ya henüz her şeyin söylenmemiş olduğunu hatırlattı. Yavaş adımlarla ve birbirlerine sıkı sıkı sarılarak Athawulf-seferinden sağ kalanların ve sonradan onlara katılanların oluşturduğu kampa doğru yürümeye başladılar.

Kampa ulaştıkları sırada erkeklerin hiçbiri uykuya dalmış değildi. Aradan geçen zaman zarfında yeni ganimet arabasını kampa getirmiş ve diğerlerinden daha büyük alevlerle yanan bir ateşin etrafına daire şeklinde oturmuşlardı. Attila soran bakışlarla Greka'yı süzdü. Genç kızın saçları darmadağınıktı ve ateşin alevlerinde parlayan dudakları hâlâ nemliydi.

Attila, Orta Tuna bölgesinden gelen Hun savaşçılarını gördüğü zaman, içinde bir rahatsızlık hissetti. Birkaçını ismen tanıyordu, fakat Doğan dışında hiçbiri Muncuk Han'ın genç oğlunun peşinden gelmek için aşırı bir istek göstermiş değildi. Bu yüzden de Attila kafilenin yola çıkışından bu yana onlara yakın bir ilgi göstermemişti. İçgüdüsel olarak bu adamların kendisini nasıl karşılayacaklarını, yeniden ortaya çıkışına nasıl tepki vereceklerini ölçmeye çalışıyordu. Dikkatle ve ağır ağır ilerlerken, etrafını sürekli kolaçan ediyordu. Adamların her an ayağa fırlayıp korkunç naralarla üzerine saldırabilecekleri, kendisine bir temiz sopa çekebilecekleri ihtimali aklından hiç çıkmıyordu.

Fakat ne Hunların, ne de ateşin etrafındaki ikinci çemberi

teşkil eden azatların, tacirlerin ve seyyahların yüzlerinde düşmanca bir ifade yoktu. Tam aksine, Attila bazı kadınların ve kızların yüzlerinde yeni bir hayranlık, hatta Greka'ya karşı bir miktar kıskançlık ifadesi görür gibi olmuştu...

Attila tüm bunların ardında neyin gizli olduğunu hâlâ tam olarak anlayabilmiş değildi. Ganimetlerinin bir miktarını yitiren, hatta ellerinde kalanların bir kısmını Aybars'a ve Karaton Kağan'a vermek zorunda kalacaklarını muhtemelen yeni öğrenmiş olan adamların yüzlerinde boş yere bir öfke veya hoşnutsuzluk ifadesi arayıp duruyordu. Aynca *Imperium Romanum* ordusunda *decurio* rütbesine bile gelememiş bir Romalıya verilen beş yüz kilo altının çok büyük bir miktar olduğunu düşünüyordu.

Adamlar biraz sıkışarak ona yer açtılar ve beklentiyle yüzüne bakmaya başladılar. Attila ile Greka, ateşin aydınlık halesinin içindeki çembere yaklaştılar. Havada et çorbası tadı vardı. Alev alev yanan ateşin üzerine çatılmış üç kalın çam dalına asılmış olan koca bir Hun kazanının içinde soğanı, sarmısağı ve büyük et parçalarıyla kaynayan koyu, gerçek bir çorba...

"Nihayet!" diye bağırdı Scottas derin bir iç çekmeyle. "Bilgelik daima gençlerin mantıksızlığını beklemek zorunda mıdır?"

"Sen!" dedi Attila şaşkınlıkla. "Ravenna'da... o kadar uzun süre ne yaptın?"

"İmparatorluk şehrindeki kadınların yanından bir türlü ayrılamamış!" diye bağırdı Doğan.

"Bu doğru değil!" diye itiraz etti Yunan hatibi. "Ben kıyasıya pazarlık etmeseydim, muhafızlar şehrin surlarının dibinden rahatça geçmenize asla izin vermezlerdi!"

"Buraya gel, Attila" dedi Aybars. Bu arada giysilerini değiştirmiş ve üzerinde Maiotia Denizi kıyısındaki kuş yuvala-

rından toplanmış binlerce göğüs tüyü, pırıl pırıl parlayan tarla faresi dişleri, üç adım boyundaki varan kertenkelelerinin ve engerek yılanlarının daire biçiminde kesilmiş derileri bulunan değerli şaman elbiselerinden birini giymişti.

Attila belli belirsiz tereddüt etti. Aslında kendisini kötü hissetmesi için bir nedeni bulunmadığını düşünüyordu; fakat içinde öyle bir his vardı ki, sanki Roma'dan bu yana her şey fazlasıyla kendi etrafında dönüyordu. Bu arada Greka yavaşça onun kollarının arasından sıyrıldı. Attila ona engel olmadı. Belki de ilk olarak onun durumunu açıklığa kavuşturmak en iyisi olacaktı. Sonra Aybars'ın yanında duran bir Hun eyerinin üzerine oturdu ve tek kelime etmeden yan gözle amcasını süzmeye başladı. Yaklaşık on beş dakika kadar ateşin etrafında oturan Hunların hiçbiri konuşmadı. Ateşin alevlerine dalıp gitmişti. Bu da bu sahnenin değişmez bir parçasıydı.

Şamanın kalın bir geyik yağı tabakası altında parlayan yüzü, onun tüm bu zaman boyunca müthiş bir çaba ve gayret içinde bulunduğunu gösteriyordu. Saçlarını geniş örgüler halinde başının iki yanından sarkıtmış ve onları bitki özsularıyla boyanarak işlenmiş koyun yünüyle süslemişti. Başının arkasında üzerinde cam kırıkları, altın, cilalanmış gümüş ve parlatılmış bakır parçaları bulunan bir takke vardı. Ateş, şamanın gösterişli elbisesi içinde tüm görkemiyle görünmesini sağlayacak kadar güçlüydü. Bir süre sonra Attila birkaç kaçamak bakışın ardından amcasının kesinlikle kendisine öbür dünyanın kapılarını açan ruh halinde bulunmadığını anlamıştı. Üzerindeki kuş tüyü elbiseyi normalde tanrıları ve göksel varlıkları ziyaret etmekte kullanırdı. Yeraltı dünyasının hükümdarlarıyla yaptığı ve ağzının köpükler içinde kalmasına neden olan o korkunç kavgalar için başka elbiseleri ve tılsımları vardı.

Nihayet şaman derin derin iç çekerek kımıldandı ve içi o gizemli tozla dolu olan kutusunu elbisesinin cebinden çıkardı. Bunu gören erkeklerin yüzlerindeki gerginlik de gözle görülür şekilde azalmıştı.

"Davranışların hiç iyi değildi" dedi şaman sesinde herhangi bir itham olmaksızın. Sanki bu konu üzerinde uzun uzun düşünmüş ve ancak şimdi bir karara varmış gibiydi. Attila belli belirsiz irkildi. Suçlamanın bu denli doğrudan yapılacağını hiç tahmin etmemişti.

"Ne zaman?" diye sordu ansızın inat ve itirazla dolan bir sesle. "Ve nerede iyi davranmadım? Roma'da mı? Yolda mı? Yoksa beni veya Greka'yı öldürmeyi tasarlayan silahlı bir kadını öldürürken mi?"

Aybars, öpücük vermek istermiş gibi dudaklarını büzdü. Sağ elinin baş ve işaret parmaklarıyla kutudan bir tutam toz aldı ve sol bileğinin başparmak çukuruna yerleştirdi. Sonra kolunu yavaşça kaldırdı ve tozu derin bir nefesle bumuna çekti.

"Bu kadar kötü bir planı nasıl yapabildiniz?" dedi Attila başını sallayarak. Bu arada Hun kazanındaki etin oldukça büyük bir parçasını mideye indirmişti. "O güzel ganimetimizin yarısı Aetius'un oldu! Bir kral bile büyük bir savaş sonucu kazandığı zaferde bu kadar ganimet elde edemezdi!"

"Unutma ki hepimiz oldukça masraf etmek zorunda kaldık. Neyse ki Aetius bazılarında sadece geleceğe dair sözler vermekle durumu idare etmeyi başardı. Seni denize çıkaran Sarmat kadınları ve Doğu Romalı Alan subayları için bu yeterli oldu. Gerçi..."

"Gerçi ne?"

"Onlar ölülerini bahane ederek daha fazla para koparmaya çalışacaklardır."

"Fakat burada beş yüz kilo altından söz ediyoruz, Aybars

Amca!" diye inledi Attila. "Ona tam beş yüz kilo altın hediye ettiniz..."

"Karaton, Oktar, Ruga ve babanın, yola çıkmasından önce ona verdikleri paralar bu hesabın dışında elbette" dedi Aybars. "Bu paraların tümü iyi bir yatırıma harcandı. Aetius'un bol paraya ihtiyacı vardı, çünkü Gotların Ebedî Şehri zapt etmelerinden sonra biz bir avuç Hun'a kaç para bırakacaklarını hiç kimse bilemezdi..."

"Ne? Yoksa bu hesapları Roma'yı zapt etmemizden önce mi yaptınız?"

"Bunların hepsi Aetius'un fikriydi ve her şeyi o planladı" dedi Aybars başını sallayarak. "Bu Romalı rehineliği sırasınca sadece bir şey öğrendi: Sadece kudret sahibi olduğun takdirde hükümdar olabilirsin! Ve kudretin rengi her yerde aynıdır! Biz buna *altın* adını verir ve durup dinlenmeden onu ele geçirmeye çalışırız!"

"Demek Roma'nın Vizigotlar tarafından ele geçirilmesinden Aetius da kazançlı çıktı!"

"Biraz o, biraz bazı senatörler, belki birkaç rahip, köle, hatta imparatorun kendisi... Bunlara ilave olarak Karaton Kağan, kardeşlerim Ruga, Oktar ve baban Muncuk, sonra biraz ben, biraz da sen... Görüyorsun işte, büyük işler başarmak için çok miktarda altına sahip olmak gerekir!"

Attila düşünceli gözlerle şamanı süzüyordu. Bir süre sonra zihninde ansızın bir şimşek gibi gerçeğin ışığı çaktı.

"Hayır!" dedi amcasına. "Söylediklerinin hiçbiri doğru değil!"

Aybars dudaklarını büzdü ve yavaşça mırıldanmaya başladı. Sanki onu duymuyor gibiydi.

"Aetius altın falan istemiyor!" diye bağırdı Attila heyecanla. "Biz onun için altından daha değerliyiz! Ben bu Romalının ne istediğini çok iyi biliyorum!"

"Söyle o halde bildiğin neyse! Fakat bu kadar bağırma! Bizi dinleyen davetsiz kulaklar bile sağır olacak..."

"O yukarı çıkmak istiyor!" diye inledi Attila. "En yukarı..."

"Ne olmuş yani? Hangi Romalı bunu istemez ki? Bunda seni rahatsız eden nedir?"

"Biz onun bu amacını gerçekleştirmesine yardım ediyoruz! Anlaşma bu mu?"

"Evet, anlaşma bu... Bedelini ödediği müddetçe elbette!"

"Bu bedel yüksek mi?" diye sordu Attila dikkatle. Şaman hafif bir ıslık çaldı.

"Sahip olduğu ve olacağı her şey!"

11
Kehribar Yolu Üzerinde

Güneş doğudaki dağların ardında belirdiği sırada, kafile dümdüz uzanan Aquileia ovasını terk ediyordu. On mil ötede bulunan Julius Alpleri, çift surlu büyük şehrin önündeki tarlaların karşısında aşılmaz bir duvar gibi yükseliyordu. Ve aynı anda çift surlu şehrin çatılarının üzerinden sanki bir şaman kehanetini yerine getirir gibi bir çift leylek havalandı, nehir limanının üzerinde bir tur attıktan sonra, Adriyatik Denizi'nin üzerinden güneye doğru uçmaya başladılar.

Alplerin arasındaki geçide doğru uzanan *Via Gemina* üzerinde ilerlemek, kıyı boyunca yapılan yolculuk kadar kolaydı. Kafilenin yapması gereken tek şey, Emona ve Celeia adlı Roma şehirlerinden geçen efsanevî Kehribar Yolu'nu takip etmekti. Bu Roma yolu, imparatorluğun kuzeydoğu eyaletlerine uzanan en rahat yoldu. Ticaret yolunun on, on iki günlük yürüyüşten sonra Poetovio'da kuzeye sapmasına, Camuntum'da Tuna'yı aşmasına ve sonunda kuzeydeki *Mare Suebicum*'un kehribar sahillerine kadar uzanmasına karşın, kafilenin Drau köprüsü üzerinden güneşe karşı ilerlemesi yeterliydi. Tuna'ya kadar bu nehrin kıyılarını takip edip, bataklık bölgelere girmekten kaçındıkları takdirde, iki ilâ üç haftaya kadar Batı Hunlarının hayvanlarını otlattıkları çayırla-

ra ve Karaton Kağan'ın karargâhına ulaşmaları pekâlâ mümkündü.

Kafile çok sayıdaki kurumuş nehrin çakıllarla kaplı yatağını bir güçlükle karşılaşmadan aştı. Alplerin kuzeyindeki bembeyaz, iri kayaların arasından akan küçük yaz dereleri hayvanların ve insanlann susuzluklarını gidermesine yeterli oluyorsa da, serinletici bir banyo almalarına imkân tanımıyordu. Bu yaz bu bölgeye pek az yağmur düşmüştü.

Julius Alplerinin başlangıcını teşkil eden ve pek de tekin görünümlü olmayan vadinin önündeki İnsonzo köprüsüne ulaştıkları zaman, Attila Doğan'ı ve onunla birlikte üç atlıyı keşfe gönderdi. Ona kalsa ovada bir gece daha geçirmeyi çok isterdi, fakat bozkır atlılarının arasındaki tecrübeli savaşçılar, bu andan itibaren ateşlerin mümkün olduğu kadar küçük ve alevsiz yakılmasının daha iyi olacağını söylemişlerdi. Aetius da aynı şeyi Aybars'a tavsiye etmişti. Hun atlıları da General Generidus'un hızlı ve ağır darbeler indiren lejyonerleriyle bir daha karşılaşmaktan kaçınmak istiyorlardı.

Attila ve Greka yol boyunca birbirlerine sadece kendileri için önemli olan o kadar çok küçük hikâye anlatmışlardı ki, bir süre sonra kimse onlara kulak vermemeye başlamıştı. Artık herkes Muncuk Han'ın oğlu ile bir zamanlar Roma'da köle olan Got kızının, âşık gençler olarak dünyaya bambaşka gözlerle baktıklarını anlamıştı.

Günün birinde Attila bozkırların gizemli ışıltılar saçan gecelerinden söz etmeye başladı. Atalarının büyücü kadınların yardımıyla atları ve arabalarıyla normalde aşılması çok güç olan Maiotia Bataklık Denizi'nden nasıl geçtiklerini anlattığı sırada, Greka gülerek onun kolunu tuttu. Bu esnada yan yana at sürüyorlardı.

"Henüz küçük bir kızken, bu hikâyeyi bambaşka bir şekil-

de dinlemiştim" dedi. "Belki bu sadece bir efsanedir; fakat kuzeydeki Kehribar Denizi ile Karadeniz arasında yaşayan kadınlarımız, Hunların cinlerin soyundan geldiğine inanırlar."

"Öyle mi?" dedi Attila gülerek. "Amcam Aybars buna çok sevinecek!"

"Bence hiç de komik değil!" diye karşılık verdi Greka. "Ben Hunlardan her zaman korkmuşumdur..."

Genç kız kıpkırmızı kesilmişti. Attila onun elini tuttu. Yolun yan yana at sürmelerine izin verecek genişlikte olmasına dikkat ediyordu.

"Hâlâ korkuyor musun?" diye sordu. Greka gülümseyerek hayır anlamında başını salladı.

"Bana bu hikâyeyi anlatır mısın?" Greka bir kez daha başını salladı.

"Haydi, Greka! Lütfen anlat!"

"Pekâlâ" dedi kız. "Fakat seni baştan uyarıyorum: Bu sizin kökeniniz hakkında oldukça kötü bir hikâye..."

"Buna alışkın olmadığımızı mı sanıyorsun?" diye sordu Attila. Kısa bir tereddüt anından sonra Greka küçüklüğünde Hunlar hakkında dinlediklerini anlatmaya başladı.

"Bizim de tıpkı sizin yaptığınız gibi yüzyıllardan bu yana soğuklardan kaçtığımızı biliyorsun." Attila evet anlamında başını salladı. Bu arada doğudaki görkemli dağlara giderek yaklaşıyorlardı. Attila, bir an için, göğe uzanan bu görkemli kayaların arasında bir yol, bir geçit veya bir patika bulunmasının imkânsız olduğu hissine kapıldı. Bu dağlar tıpkı bir şehrin etrafındaki görkemli duvarlara benziyorlardı. Evet, dağlardan hoşlanmamasının nedeni de buydu! Bu dağlar, bir duvara benziyorlardı! Fakat kabilelerinin ve ailelerinin çadırlarını bir daha görmek istiyorlarsa, mutlaka bir geçit bulmak zorundaydılar.

"Attila! Beni dinliyor musun?"

Attila irkilerek kendine geldi. "Özür dilerim, dalmışım!"

"Bu defalık affettim!" dedi Greka gülerek. "Şimdi dikkat et: Günün birinde Büyük Gadarich'in oğlu ve büyük göçten sonraki beşinci kral olan Filimer, birtakım garip kadınların ortaya çıktığı haberini almış. Bu kadınlar hem büyü yapıyor, hem de mucizeler gerçekleştiriyorlarmış. Bu konuda daha fazla bilgi edinmek istemiş ve bu kadınların çok uzun zamandan bu yana yunakların başındaki ve Yunan şehirlerinin civarındaki kadınların arasına karışmış olduklarını öğrenmiş"

"Bu ne zaman olmuş?"

"Herhalde birkaç yüzyıl evvel... Henüz kuzeydeki soğuk denizin kıyısında yaşadığımız ve komşumuz Vandalları mağlup ettiğimiz zamanlarda olsa gerek."

"Ne! Demek ta o zamanlar bizim varlığımızdan haberdarınız? Bu olayın üzerinden çok uzun zaman geçmiş olmalı!"

"Biliyorum, fakat bana kalırsa, insanların buna inanması için Kral Filimer'in adı anılıyor olmalı..." dedi Greka. "Her halükârda büyücü kadınların varlığı bizde çok uzun zamandır anlatılır."

"Bu kadınların isimleri neymiş?" diye sordu şaman ansızın. Tüm bu zaman boyunca konuşulanları sessizce dinlemişti.

"Halirurun... Alraun kadınları" diye cevap verdi Got kızı.

"Tahmin etmiştim" dedi Attila dizginlerini biraz kasarak.

"Kral Filimer onlardan şüphelendiği için onları aramızdan kovmuş" diye anlatmaya devam etti Greka. "Fakat kavmimiz güneye ilerlemeye devam ederken, onlar tekrar tekrar aramıza karışmışlar. Bunun ne kadar sürdüğünü bilmiyorum, fakat sonunda Kral Filimer zor kullanarak onları aramızdan kovmuş ve otlarını uzaklardaki ıssız topraklarda toplamaya mahkûm etmiş."

"Sen bu kadın şamanların nereden geldiğini bilmiyorsun, değil mi?"

"Hayır" diye karşılık verdi Greka. "Tek bildiğim, bu Halirurunların sonlarının iyi olmadığı..."

"Ne olmuş onlara?"

"Kavmimizden çok uzak bir yerde, ağaçsız bozkırın tam ortasında, kralsız, kavimsiz ve halksız cinler tarafından görülmüşler..."

"Sonra?" diye sordu Attila. Bu basit ama etkili hikâye onun gülmesine neden olmuştu. Got kralı Filimer veya danışmanlarının nasıl bir oyun oynadıklarını çoktan anlamıştı.

"Cinler tüm Halirurunları yakalamışlar, tutsak etmişler ve zorla kendilerine eş yapmışlar. Böylece ortaya vahşi, temiz olmayan, çirkin, başlangıçta Maotia bataklıklarında saklanan yeni bir ırk ortaya çıkmış. Korkunç birer karabasana benzeyen bu iğrenç yaratıklar, av peşinde koşmaktan, kafayı çekmekten ve yiyip içmekten başka hiçbir şey düşünmezlermiş. Hayvanlara benzeyen bu varlıklar, bir kavim teşkil edecek kadar çoğalınca, gerçek bir tehlike olmaya başlamışlar..."

Attila'nın gülümsemesi yüzünde donup kalmıştı. Şakaklarında şiddetli bir yanma hissediyordu. Önce Yunanlar, sonra Romalılar, şimdi de Cermenler! Peki ama neden? Neden birbirleriyle kıyasıya savaşan ve acımasızca katleden kavimler, Hun ismini duydukları zaman panik derecesinde bir korkuya kapılıp, onlara karşı birleşmekten kaçınmıyorlardı? Attila bu sorunun cevabını veremiyordu.

Bu arada dağlar yavaş ve yumuşak bir şekilde onları içlerine almışlardı. Güneydoğudaki çalıların ve bodur ağaçların arasından menderesler çizerek akan Vipara Nehri'nin kıvrımlarını takip ediyorlardı. Şu anda içinde bulundukları vadi, yüzlerce savaşçıyı tüm araba ve malzemeleriyle birlikte barındıracak kadar geniş ve düzdü.

"Kusura bakma, fakat derhal Aybars'la konuşmak zorundayım" dedi Attila Greka'ya dönerek.

"Bir şey mi oldu? Anlattıklarım seni rahatsız mı etti?"

"Hayır, hayır" dedi Attila çabucak. "Anlattıklarınla ilgisi yok. Ansızın aklıma burada kolaylıkla tuzağa düşebileceğimiz geldi..."

Gece sakin geçti. Normalden farklı olarak, küçük bir ormanın içine çekilmişlerdi. Gotlar açısından bu alışılmadık bir şey değilse de, Hunlar için sık ağaçlar da en az duvarlar kadar rahatsız ediciydi.

Çok iyi durumdaki Via Gemini üzerinden pek az yolcunun ve arabanın geçmesine rağmen, *İkiyüzler Kafilesi* bu bölgenin eski sakinleri olan Keltler tarafından nehrin kenarına açılmış olan dar patikayı izlemeye karar vermişti. Bu patika nehrin kıvrımlarını izleyerek açıldığı için, Via Gemini'ye kıyasla yolu çok uzatıyordu. Bir akşam önce kafiledeki Batı Romalılar, eski yolda daha fazla vakit kaybedilmesi durumunda, kafileden ayrılacaklarını bildirmişlerdi. Diğer kavimlerden bazıları da onlarla aynı fikirdeydi.

Ne var ki Attila, Aybars ve diğer Hunlar, kararlarından vazgeçmek niyetinde değillerdi. Romalılarla olası bir karşılaşmadan mutlaka kaçınmak istiyorlardı, çünkü yanlarındaki bunca ganimetle değil dövüşmek, kaçmaları bile mümkün değildi. Bu nedenle yeni gün yeni endişelerle başladı. Bir grup atlıyı gözcü olarak önden göndermeye karar vermişlerdi...

"Anlamıştım" diye inledi Attila. "Limes sınırlarından bu kadar uzakta olmamıza rağmen, ileride büyük bir Roma sınır muhafaza birliği var!"

"Buraya yeni gelmiş olmalılar" diye fısıldadı şaman. "Onlara görünmeden buradan geçmemiz imkânsız!"

"Zaten gözcüleri ve nöbetçileri kafilemizi mutlaka fark etmiş olmalı!" dedi Doğan.

"Şimdi ne yapacağız?" diye sordu Greka. Aybars'ın itirazına rağmen o da gözcü grubuna katılmıştı.

"Keşke bunu bilseydim!" diye cevap verdi Attila.

Güney dağlarının yamaçlarından birine oturmuşlardı. Küçük fındık ağaçlarının dallarını ve yapraklarını aralayarak, yaklaşık iki Roma mili uzaklıkta dik yamaçların arasında uzanan geniş vadi tabanına bakıyorlardı. Çok geniş ve yumuşak kıvrımlar çizen vadi, batıdan doğuya doğru uzanıyordu.

Bu dağların yamaçları, tozlu İtalya'dan çok daha taze ve yeşildi. Öteki taraftaki yüksek dağ zirveleri, yaklaşmakta olan kışı haber veren beyaz bölgelerle kaplıydı. Beyaz ışıltılar saçan başka dağlar da göze çarpıyordu, Aybars'ın söylediğine göre, bunun sebebi dağları oluşturan kireç kayalarıydı. Fakat bu korunaklı vadinin içinde ne Roma'nın boğucu sıcaklığıyla, ne de Padus ovasının nemli iklimiyle ilgisi olan, güzel bir yaz sıcağı hüküm sürüyordu.

Vipara ismindeki küçük nehir otların arasında neredeyse görülmeyecek şekilde kıvrılarak akıyordu. Julius Alpleri'nin *Imperium Romanum*'un merkezinde bulunmasına rağmen, görünüşe göre burada Romalılardan farklı insanlar yaşıyordu. Sava, Drau, Tuna ve Tisza nehirleri henüz oldukça uzaktaydı, fakat civardaki küçük evler ve çiftlikler, burasının bir sınır olduğunun işaretiydi.

Attila ve diğerleri gözlerini kuzeye dikmişlerdi. Güneşi arkalarına almışlardı ve beyaz parıltılar saçan Roma kampı bu uzaklıktan bile açıkça görülebiliyordu. Aslında bu sabit bir karargâh olmaktan ziyade, Attila ve Aybars'ın yolda gördüğü küçük bir dinlenme alanında kurulan geçici çadırlardan ibaretti. Fakat geçen gece buraya yeni birlikler gelmişti. Yeni yapıldıkları belli olan ağaç ve kiremit surların arkasın-

da, küçük birlikler halinde en az iki bin atlı ve yaya lejyoner bulunuyordu.

Attila, Aybars, Greka ve Doğan, birbirlerine yardım ederek, kampı kuşbakışı seyredebilecekleri bir kaya çıkıntısının üzerine geçtiler.

Greka, Attila'ya iyice sokulmuştu. Attila kolunu kızın omuzuna attı ve heyecanla kampa bakmaya devam etti.

"Burası çok güzel bir yer" dedi Greka ve derin bir nefes aldı. Attila evet anlamında başını salladı, fakat dikkatini hâlâ aşağıya veriyordu. Etraflarını çeviren sık çalılar arasından Romalıların onları görmesi mümkün değildi, fakat Attila ve diğerleri aşağıdaki renkli ve parıldayan figürleri dev bir oyun tahtasının üzerindeki bir campus'ta bulunuyorlarmış gibi rahatlıkla izleyebiliyorlardı.

"Böyle bir şeyi daha önce ne Ravenna'da, ne de Roma'da geçirdiğim aylar boyunca görmüştüm.

"Oysa isteseydin senin castra praetoria'yı ziyaret etmene rahatlıkla izin verirlerdi" dedi Aybars.

"Bunu yaptım zaten" diye karşılık verdi Attila. "Tiber kıyısındaki campus martis'e gitmemize izin vermediler, fakat campus corbentinum'da bulunan büyük kışlalara üç kez gittim."

"Peki orada askerlerin nasıl talim yaptıklarını izlemedin mi?" diye sordu Doğan. Attila başını salladı.

"Buradaki gibi değildi" dedi sonra. "Bize sadece kampın ortasındaki sancaklarla süslü büyük sunak taşını gösterdiler. Sonra da uçsuz bucaksız salonların içinde sergilenen silahları, zırhları ve kuşatma aletlerini. Burada *centurio*'ların keten gömleklerinin üzerine giydikleri ince zincir zırhlardan tutun da, *lorica segmentata* adı verilen şamiyerli metal şeritlere kadar, akla hayale gelebilecek her şey mevcuttu..." Attila güldü ve sözlerine devam etti. "Sanırım *Imperium Roma-*

num'da şimdiye kadar kullanılmış olan tüm yay ve ok çeşitlerini ezbere biliyorum. Ayrıca mancınıkları, *onager*'leri, iki ayak uzunluğundaki *gladius*'tan, yedi ayak uzunluğundaki *pilum* mızraklarına ve çift tarafı keskin olan pugio hançerlerine kadar kesici ve delici silahların tümünü de..."

"Ukâlâ..." dedi Attila'nın bildiklerinden zerre kadar etkilenmemiş olan amcası. "Sahip olduğun bu bilgi, doğru olarak kullanılmadığı takdirde hiçbir işe yaramaz!" Şaman, Attila ile Greka'nın yanına gelerek topuklarının üzerine çömeldi ve yavaşça sallanmaya başladı. "Sonuca gelelim... Bu durumda ne yapabiliriz?"

"Dediğim gibi, onların nasıl talim yaptığını hiç görmedim... Sadece birkaç bilinen hareket sergilemişlerdi, o kadar."

"Aşağıdaki gibi mi?" diye sordu Aybars. Attila bir süre onlara baktıktan sonra başını salladı. "Hayır, Ravenna'daki saray muhafızlarında bile böyle bir şey görmedim. Zaten orada hep Hunlar talim ederdi."

Birlikte Roma süvarilerinin başlarında miğferleri ve bellerinde kılıçları olduğu halde tekrar tekrar zor pozisyonlarda eyere sıçrama talimi yapmalarını izlemeye başladılar. Ellerinin her ikisinde de birer mızrak bulunan bazı askerler ise mızrakları düşürmeden atlarına binmeye çalışıyorlardı. Başkaları ise kalabalık bir grup halinde dörtnala at sürerek yolun üzerine açılmış olan hendeklerin ve engellerin üzerinden atlamaya çalışıyor, talim sahasının kuzey ucuna ulaştıkları zaman hızla geri dönüyor ve aynı yolu bu defa gelirken attan düşmüş olanları da ezmemeye dikkat ederek alıyorlardı.

"Olamaz" dedi Attila ansızın. "İlerideki komutan tribününün önünde olanları sen de görüyor musun?"

"Ön bacakları üzerinde eğilmeye çalışan atları mı soruyorsun?" dedi şaman gülerek. Fakat Attila gülmüyordu.

"Bunlar eğilmeye falan çalışmıyor, Aybars! Karşımızda

lejyonların en büyük yalanlarından biri yerle bir oluyor! Romalılar şimdiye dek sadece düşmanlarını mağlup edene kadar dövüştüklerini, sonra da tutsak almaya çalıştıklarını söyleyip durdular! Fakat... gerçek işte karşımızda!"

"Lejyonerler dörtnala koşan atlarının üzerinde yere eğiliyor ve kılıçlarıyla saman balyalarına vuruyorlar."

"Bunlar sadece birer saman balyası değil, Aybars!" dedi Attila ciddi bir sesle. "Onların yerinde sen ya da ben de olabilirdik, anlıyor musun? Lejyonerler yere düşen düşmanlarının işlerinin nasıl bitirileceğini öğreniyorlar!"

"Fakat onlar yıllardan bu yana bizi bununla suçlamıyorlar mı?" diye sordu Aybars şaşkınlıkla. "Özellikle de imparatorluğun sınırlarına dayandığımız ve hızla ilerlemek için tutsak almadığımız ilk yıllarda..."

"İşte burada da her *ala*, her *turma* aynı şeyi öğreniyor..."

"Her ne dedin?" diye sordu Doğan.

"Bunlar Roma atlı birliklerinin isimleri" dedi Attila. Bir an için genç Hun'un Roma atlı birliklerinin sınıflandırılması hakkında hiçbir fikri olmadığını unutmuştu. "Sizin sürülerinizi Aquincum askeri kampının yakınlarında otlattığınızı sanıyordum" dedi itham dolu bir sesle. Sonra talim alanının doğu kenarını işaret etti: "Şimdi dikkat edin! Karşıdaki üçer kişilik on bir sıra oluşturan otuz üç süvariye *turma* adı veriliyor. Komutanları olan *decurio* en önde at sürüyor ve normal bir askerin üç katı maaş alıyor. Birliğin arkasındaki iki kişi ise onun yardımcıları. Soldakine normal bir askerin iki katı maaş almasından dolayı *duplicarius*, bir buçuk misli maaş alan sağdakine ise *sesquiplicarius* adı veriliyor..."

"Boş yere çeneni yorma" diye güldü şaman. "Aetius bana bunların hepsini anlatmıştı."

"Fakat bunlar her zaman iddia edilenin aksine imparatorluğun şan ve şerefi için değil, sadece para için savaşıyorlar"

dedi Attila. "Bu *turma*ların on altı tanesi bir *ala*, yani yaklaşık beş yüz kişilik bir birlik oluşturuyor. Gariptir ki bir *ala milliaria* isminden anlaşıldığı gibi bin kişiden değil, yaklaşık olarak yedi yüz elli kişiden oluşuyor."

"Bu anlattıklarının bir anlamı var mı?" diye sordu Greka bu sözlerden fazla etkilenmeden. Attila evet anlamında başını salladı. "Romalılar uzun zamandır birliklerinin eski düzenlerine uymuyorlar. Bir zamanlar altı bin kişiden ibaret olan bir lejyon, artık yaklaşık dört bin kişiden ibaret. Romalılar hâlâ eski düzen ve kaidelere harfiyen uyduklarını iddia ediyorlar, fakat bu kesinlikle doğru değil."

"Bir lejyonun artık bir lejyon olmadığını mı söylemek istiyorsun?" diye sordu Doğan.

"Hayır" dedi Attila. "Yaklaşık yüz yıl öncesine kadar bir lejyonda her savaşçının yeri belliydi. İmparatorluğun her tarafında aynı düzenle hareket ediyorlardı. En önde izciler, sonra da ilk savaş gücü olarak kılıçla silahlanmış lejyonerler ve okçular ilerliyordu. Onların ardından ise mühendisler ve yol yapım ustaları geliyordu. Yoldaki bozuklukları, arkadan gelenlerin etkilenmesine meydan vermeyecek kadar büyük bir hızla tamir ediyorlardı. Onların ardında ise kendi özel muhafızları bulunan ve eşyalarını yanında taşıyan komutanlar vardı. Onların ardından atlarının üstünde şövalyeler geliyordu. Sonra da savaşçı bir sınıf olmayan, tüm işleri köprü kurmak, mancınık ve benzeri kuşatma aletlerinin bakım ve onarımını yapmak olan ustalar geliyordu. Kısacası, büyük bir kafilenin ayrı parçaları şeklinde yol alıyorlardı..."

"Tüm bu anlattıklarına bakacak olursa, bu kafilenin ucunun bucağının olmaması gerekirmiş!"

"Öyleydi zaten" dedi Attila. "Çünkü lejyon ve kolordu komutanlarının arkasından sancak taşıyıcıları, müzisyenler, nihayetinde de esas lejyonu oluşturan alaylar geliyordu..."

"Kolordu ve alay derken ne kastediyorsun?" diye sordu Greka. Bugüne dek gerek bir Roma askeri birliğini, gerek yardımcı kavimlerinden birini savaşırken ya da yürüyüş halindeyken görmemiş olan bu genç kızın kafası, kımız yudumlamaya başlamış olan erkeklerin kafasından çok daha fazla karışmıştı.

"Bizde atlılardan ve önderlerden başka hiçbir şey yoktur" dedi Doğan. Attila kendini tutamayarak gülmek zorunda kaldı.

"*Imperium Romanum* lejyonlarının bin yıllık zaman zarfında giderek geliştiğini unutuyorsun. Fakat bu gelişimin olumsuz etkileri de aynı derecede büyük..."

Greka soran gözlerle ona baktı.

"Pekâlâ" dedi Attila derin bir iç çekmeyle. "Bu bilgiyi nerede ve nasıl kullanacağınıza akıl erdirememe rağmen, size bunu açıklayacağım! Şimdi dikkat edin: Eskiden her lejyon bir desen gibi işlenmişti. Sekiz savaşçı bir contubernium, yani 'bir çadır dolusu' veya bir grup oluşturuyorlardı."

"Teşekkür ederim!" dedi Greka muzip bir sesle. "Bunu ben bile anladım!"

"Çok iyi" dedi Attila ve dudaklarında ince bir gülücükle anlatmaya devam etti. "Bu grupların veya çadırların on tanesi bir *Centurie* idi, yani subay ve astsubaylarıyla birlikte yaklaşık yüz kişi."

"Demek ki bir *centurio* gerçekte yüz kişinin komutanı..."

"Aynen öyle! Kulağa garip geliyor, ama gerçek bu! İki Centurie bir alay, üç alay ya da altı *Centurie* bir kolordu oluşturuyor."

"Tamam! Yeter artık!" diye inledi şaman. "En zorlu şeytanlar bile bu laf kalabalığının karşısında kaçmaktan başka çare bulamaz!"

"Korkmayın, fazla uzun sürmeyecek" diye karşılık verdi

Attila gülümseyerek. "Roma'nın bugünkü lejyonlarında eski zamanların o gizemli ve şöhretli ustalarının hiçbiri bulunmuyor artık. Sancak taşıyıcıları ve müzisyenler hâlâ var elbette. Romalılar her birlikte birkaç zanaatçının, yazıcının ve idarî memurun bulunmasına da çok özen gösteriyorlar. Fakat kadastrocular, saatin kaç olduğunu tam olarak belirleyen uzmanlar ve cenaze merasimi için şamanlar uzun süredir lejyonlarda görünmüyorlar..."

Aybars öfkelenmişti: "Benimle dalga mı geçmek istiyorsun?"

"Hayır, Aybars Amca... Bugün bile pek nadir olsa da birkaç lejyonda hâlâ şamanlar bulunuyor. Onlara 'kâfir rahipler' adı veriliyor. Genellikle hayvanların iç organlarından geleceği okumak işiyle meşgul oluyorlar. Bazıları tıpkı senin gibi koyunun kürek kemiklerini kurban olarak ateşe atıyor, sonra da üzerlerindeki çatlak ve yarıkları inceleyerek savaşların gidişatının nasıl olacağı hakkında generale bilgi veriyorlar..."

"Bundan emin misin?"

"Kendi gözlerimle görmüş değilim" dedi Attila, "fakat bu Roma'da uzun süredir bir sır değil."

Aybars dudaklarını büzdü, vücudunun üst kısmını yavaşça iki yana sallamaya ve hafif bir şarkı mırıldanmaya başladı.

"Düşünmem gerekiyor" dedi sonra. "Buradan nasıl kurtulacağımızı düşünmeliyim..."

Sallanmaktan ansızın vazgeçerek doğruca Attila'ya bakması oldukça uzun sürdü. Diğerleri merakla soluklarını tuttular, fakat şamanın soruları oldukça şaşırtıcıydı.

"Roma'dayken hiç bir amfitiyatroyu ziyaret ettin mi?"

"Evet" diye karşılık verdi Attila. "Birçok kez... Neden?"

"Kılık değiştirmiş adamların bulunduğu zamanlarda..."

"Evet. Oyuncular..."

"Kendilerine ait olmayan şeyleri dile getiren adamlar..."

Attila, şamanın nereye varmak istediğini ancak şimdi anlamıştı. Bir el hareketiyle şamanın daha fazla konuşmasını engelledi.

"Beni dinle" dedi sonra. "Biz de çok uzun zamandır var olan şarkılar söylüyoruz. Romalıların bana Roma'da tiyatro oynadıklarını düşünüyorsan, bu konuda seni hayal kırıklığına uğratmak zorundayım. Onlar benim gibi bir barbara gereğinden fazla önem vermeyi düşünemeyecek kadar kendileriyle meşguldüler."

"Ya silahlı adamlarla yaptığınız o saklambaç oyunu?"

"Çok normal" dedi Attila. "Şehirde insan etinin alınıp satılmaya başlandığını unutma. O kokuyu asla unutamayacağım..."

"Ve burada hâlâ yerde yatan bir düşmanı öldürme talimi yapıyorlar..."

"Bu bizim için iyi mi, kötü mü?" diye sordu Attila.

"Buna tanrılar karar verecek" diye karşılık verdi şaman. Sonra bir daha konuşmadı. Attila, Aybars'ın bir şeyler bulduğuna ya da diğer dünyada kendileriyle ilgili bir şeyler gördüğüne, tüm cinler ve şeytanlar üzerine yemin edebilirdi. Fakat şaman bir mezar taşı gibi suskunlaşmıştı ve artık Romalılar, lejyonerler veya bir çıkış yolu bulmak hakkında konuşmak istemiyordu...

Gece basana kadar orada kaldılar, sonra da kampa geri döndüler. Tam vaktinde gelmişlerdi. Hun kazanlarında et çorbası fokurduyor, diğer kavimlerden insanların ateşin üzerinde kızarttığı etler etrafa nefis bir koku saçıyordu. Ay gökyüzünde yükseldiği zaman da şaman suskun kaldı. Ne kendi kendine mırıldanıyor, ne vücudunun üst kısmını iki yana sallıyor, ne de davulunu eline alıyordu.

Bu belirtiler iyiye işaret değildi. Attila, Aybars ve Doğan,

o gece kampın etrafına her zamankinden fazla nöbetçi yerleştirdiler.

Fakat, o gece bir tek alarm verilmedi. Ne bir gözcünün geldiği gözlendi, ne de bir yabancının.

Ertesi gün, o zamana kadar daima geri planda kalmayı tercih etmiş olan Kral Alarich'in elçisi, Attila'nın çadırına geldi. "Bu zamana kadar bize koruma sağlayan kafile, Aquileia'dan sonra ölümcül bir tuzak haline geldi" dedi gri sakallı, sakin adam. "Ayrıca daha fazla hareketsiz kalmayı da istemiyoruz. Bu nedenle azatlılardan birkaçı, İranlılar ve maiyetimle birlikte ben, buradan ayrılacağız."

"Bu şekilde şansının daha fazla olacağını mı düşünüyorsun?" diye sordu, Attila'nın çadırının arkasında beliren Aybars. Elinde en azından beş yıldır yerdeki çürümüş ağaç kabukları arasında yaşayan bir geyik böceği tutuyordu: Gizemli tozu için bir şamanın yakalayabileceği en başarılı sabah avı.

"Hızlı atlarımız var" dedi Got ve bir anlık tereddütten sonra sözlerine devam etti. "Ve hızımızı kesecek ganimete sahip değiliz."

"Fakat siz Ebedî Şehre saldırdınız ve *Imperium Romanum* için savaşarak ölmeye hazır olan herkesi ağır bir şekilde aşağıladınız..."

"Bana bu erkeklerin nerede olduğunu söyleyebilir misin?" dedi yaşlı Got aşağılama dolu bir gülümsemeyle.

"Belki Roma, Ravenna veya Kuzey İtalya şehirlerinde yoktur" dedi Aybars. "Fakat bu dağlarda, zorlu sınır bölgelerinde ve Limes kalelerinde, sadece siz Vizigotların sebep olmadığı bu utancın intikamını alacak savaşçılar vardır..."

"Bir Hun şamanı Romalıların şerefini mi koruyor?" Yaşlı Got tekrar güldü. "Ne yapmak istiyorsunuz? Sizi çembere alıp hepinizi öldürmelerini mi bekleyeceksiniz?"

"Hayır" dedi Attila tam o anda lafa karışarak. Kral Alarich'in tecrübeli elçisinin haklı olduğunu anlamıştı. "Senin kılavuzluğunda vadiden geçip Vipara Nehri'nin kaynağına kadar dağa tırmanmamıza itirazın var mı?"

"Benim kılavuzluğuma ihtiyacınız yok" diye cevap verdi Vizigot. "Bizim yapacağımız gibi nehir yatağını takip etmeniz yeterli..."

"Yanınıza birkaç adam vermemi ister misiniz?" diye sordu Attila. Alarich'in elçisi hayır anlamında başını salladı. Attila'ya bakarak gülümsedikten sonra başıyla selam verdi ve atını çevirdi. On dakika sonra on altı kişiden oluşan küçük grup yola koyulmuş ve ormanın içinde doğuya doğru ilerlemeye başlamıştı.

Kafilenin kalan kısmı nispeten daha geç harekete geçti. Büyük bir tehlikenin tehdidi altında bulunduklarını iyi bilmelerine rağmen, Vipara'nın sağ ve sol tarafında bulunan yüzlerce yıllık yolda hızla ve rahatsız edilmeden ilerliyorlardı.

Çok kez suyun sığ olduğu yerlerden karşıya geçmek zorunda kalıyorlardı, fakat küçük çakıl taşlarıyla kaplı zemin ağır arabaları taşıyabilecek kadar sağlamdı.

"Diğer mevsimlerde burada ilerlemek oldukça zor olmalı" dedi Greka. Erkeklerin silah deposundan kısa kılıçlar, mızraklar ve hançerler alarak, diğer kadın ve kızlarla birlikte silahlanmıştı. "Biz Sarmat kadınları veya Amazon değiliz" demişti erkeklerin itirazlarına cevap olarak. "Fakat bir kılıcın keskin tarafının hangisi olduğunun hepimiz farkındayız."

Attila ve Greka yan yana güneydoğuya doğru yol alıyorlardı. Doğan kafilenin en arkasında gözcülük yapıyordu, Aybars da ortalarda bir yerdeydi. Birkaç kez aynı yolu Athawulf'la birlikte kat eden Hunlarla konuşmuş, fakat yaşlı Got'un tavsiye ettiği yoldan başka bir öneriye rastlayamamıştı.

Ancak öğleye doğru, vadi zemini yavaş yavaş taşlarla kaplanmaya başladığı ve arabaların ilerlemesinin zorlaştığı zaman, şaman atını Attila'nın yanına sürdü.

"Oldukça garip şeyler duydum" dedi ona.

"Romalılardan mı?"

"Evet, kamptakilerden. Dün gördüğümüz lejyonerlerin Romalı değil, kuzeyden gelen Cermenler olduğunu söylüyorlar. Noricum ve Pannonia bölgelerinden. Bu garnizon da burada kalmayıp, kıştan önce Tuna kıyılarına nakledilecekmiş."

"Bizim yakınlarımıza mı?"

"Muhtemelen. Zaten uzun süredir oradaki kale ve garnizonlar tahkim ediliyor. Ta Karadeniz kıyısındaki deltaya kadar Tuna'nın aktığı tüm bölgelerde yeni gözetleme kuleleri inşa ediliyormuş."

"Onların tarafında mı, bizim tarafımızda mı?"

"Yarı yarıya" diye karşılık verdi Aybars.

"Bize kimsenin saldırmamasının nedeni bu olabilir mi?"

"Sanırım öyle" dedi şaman. "Belki de Karaton Kağan'ın öfkelenip gözetleme kulelerinin yapımını engellemeye çalışmasından korkuyorlar."

"Demek endişeye kapılmadan yola devam edebileceğimizi düşünüyorsun?"

"Bilmiyorum, kardeşim Muncuk'un oğlu!" diye cevap verdi şaman. "Ne de olsa arabalarımız hâlâ altın yüklü..."

"Dalmaçya, İstria, Pannonia ve Noricum komutanlarına yetecek kadar mı?"

"Sanmam" dedi Aybars düşünceli bir tavırla. "Aksi takdirde çoktan altınlarımızı kanla değiştirmiş olurlardı..."

"O halde devam ediyoruz, değil mi?"

"Evet."

Vipara vadisindeki ikinci günün akşamında, kafile tüm yolun

en zorlu kısmına ulaşmıştı. Giderek daha hızlı ve vahşi akmaya başlayan küçük nehrin her iki yakasındaki dağlar, geçit vermez bir şekilde göğe yükseliyorlardı. Yukarılarda bir yerde, Alm çayırlarının doğu zirvelerinde, nehrin kaynağı bulunuyordu. Roma yolu, dağın kuzey yamaçlarından yukarı doğru tırmanmaya devam ediyordu. Hunlar, taşlı nehir yatağının bir o tarafında, bir bu tarafında yukarı çıkan eski yolu kullanmaya karar verdiler.

Aynı günün öğleden sonrası Doğan ve üç savaşçı keşif yapmaya gönderildi. Dağın zirvesine kadar yolun en iyi şekilde nasıl aşılabileceğini araştıracaklardı. Gözcüler ancak akşama doğru atlarını doludizgin sürerek geri geldiler.

"Ne dersin? Bir günde başarabilir miyiz?" diye sordu Atilla.

"Evet" diye karşılık verdi Doğan ve atından indi. Doğruca nehre giderek suya eğildi ve büyük yudumlarla kana kana içti.

Ertesi sabah tüm öküzler bir araya toplandı ve hafif arabalara çift, ağır arabalara ise üç sıra hayvan koşuldu.

Sonra Hunlar, Gotlar, azatlılar, hatta Karadeniz'in kıyısından gelen tacirler bile kendi dillerinde bağırıp çağırmaya, emirler yağdırmaya başladılar. Efendilerinin seslerini duyan hayvanlar hep birlikte koşumlara asıldı. Hunların bazıları kementlerini korkunç sesler çıkartarak havada sallıyor, hayvanları gayrete getirmeye çalışıyorlardı. Sonunda erzak ve ganimet yüklü ağır arabalar yavaş yavaş hareket ettiler, hatta bir süre sonra yokuş yukarı gitmelerine rağmen geçmiş günlere oranla çok daha hızlı yol almaya başladılar.

Arabaların hepsini tek seferde çıkartmak mümkün olmadığı için, yük hayvanları aynı yolu üç kez almak zorunda kalmışlardı. Nihayet tüm arabalar yukarı çıktığında, gece basmıştı. Fakat her şeye rağmen hedeflerine ulaşmış, Aqui-

leia'nın leyleklerinden çok daha yukarılara çıkmışlardı. Karlı dağların beyaz zirveleri, yarım günlük bir yolculuk sonucunda ulaşılabilecek kadar yakın görünüyordu. Batıya doğru kıvrılan uzun Vipara vadisi ise arkalarında kalmıştı.

"Buradan tekrar *Via Gemina* üzerinde ilerlemeye başlayabiliriz" dedi şaman. "Eski Kehribar Yolu'nu takip ederek, güneydeki dağların etrafından geniş bir yay çiziyor. Yarın akşam ise tekrar kuzeydoğuya dönecek. İki gün içinde Emona'ya ulaşabiliriz. Oradan da Sava nehrini aşacağız."

"Sonra hangi yolu takip etmeyi düşünüyorsun?" diye sordu Atilla. Haritasının başına geçmiş, yol boyunca işaretlenmiş *mansion* ve *mutation*ların arasındaki Roma millerini hesaplıyordu.

"At sırtında olsaydık, Sava'yı izlememizi önerirdim" dedi Aybars. "Fakat nehri aşağı taşkın bölgelerinden arabalarımızla çok zor geçeriz."

"O halde Kehribar Yolu üzerinde kalalım ve Celia üzerinden Poetovio'ya gidelim. Kehribar Yolu oradan kuzeye kıvrılıyor, fakat biz doğuya doğru devam ederiz...Yani Sava ve Drau nehirlerinin birleşme noktasına üç gün, Tuna'ya kadar da dört günümüz var."

"Bu kadar basit değil" dedi Aybars. "Arabalarımızın ne kadar ağır olduğunu biliyorsun. Şansımız yaver gitmeyip Sava kıyılarındaki bataklıklara saplanacak olursak, işimiz bitti demektir."

"O halde Sava boyunca yaklaşık beş yüz mil ilerleyeceğiz..."

"Koyun kemikleri bizim için en iyi yolun bu olduğunu söylüyor" dedi şaman yavaşça içini çekerek. "Zaten bir kısmımız Emona'da bizden ayrılacak."

"Biliyorum" dedi Atilla ve başını salladı. "Kaç kişi bizimle kalacak?"

"Bunu sormamız gerekiyor..."

Ve böyle yaptılar. Bu arada hava iyice soğumuştu. Birkaç tane küçük alevli ateş yaktıktan sonra, Doğan kampın içinde birkaç adam dolaştırdı. Ay doğduğu zaman herkes bir araya toplandı - erkekler, kadınlar ve çocuklar.

"Roma kalesine ve Emona şehrine kadar bir arada kalacağız" dedi Atilla insanlar etrafında bir çember oluşturdukları zaman. "İsteyen doğuya doğru ilerlemeye devam edebilir; zaten bir kısmınız Tuna'ya kadar olan yolu biliyor. Fakat isteyen benimle, Aybars'la ve Doğan'la gelebilir. Sava boyunca Sirmium ve Singidunum'a kadar uzanan yolda ilerleyeceğiz. Aranızdan isteyenleriniz Singidunum'dan yola çıkarak Naissos üzerinden Bizans'a veya Tuna yoluyla Karadeniz'e çıkabilir. Ben amcamla birlikte Sirmium'a gelmeden kuzeye sapacak, Tuna'yı aşacak ve Kara Hunların kağanı Karaton'a geri döneceğim."

Atilla bir süre etrafına bakınarak, farklı grupların aralarında fısıldaşmalarına son vermelerini bekledi.

"Celeia ve Poetovio üzerinden Tuna'ya gitmek isteyenler, şimdi elini kaldırsın!"

Doğan, havaya kalkan tam elli el saymıştı. Büyük Tuna kıvrımındaki Aquicum'daki ailelerini görmek isteyen otuz atlı, on bir kadın ve beş çocuk, bunlara ilave olarak on köle ve azatlı. Bunlar kuzey bölgelerinde talihin kendileri için Aşağı Tuna havzasından daha açık olacağını düşünüyorlardı. Geri kalanlar ise Atilla ve amcası Aybars'la beraber Sava boyunca ilerlemek istiyordu.

"O halde Emona'dan itibaren sadece *Yüzyirmiler Kervanı* olarak anılacağız" dedi Atilla gülerek. Sonra hep birlikte erkenden yattılar. Üzerinde bulundukları yayladaki yolun Vipara vadisinden ayrılan yamaca kıyasla çok daha rahat olmasına rağmen, hepsi de kendilerini hâlâ son derece bitkin ve yorgun hissediyorlardı.

Kafilenin ikiye bölünmesinden sonraki günler, önemli bir şey olmadan geçti. Emona'da pek az sayıda lejyoner gördükleri için, Sava nehrinin güneyindeki etrafı duvarlarla çevrili bu küçük Roma şehrinin önünde iki gece konakladılar. Aquileia'da kaçırdıklarını telafi etmek için bol bol zamana sahiptiler. Tacirler, kadınlar, azatlılar, hatta güneydoğuya gitmek isteyen Hunların bir kısmı, küçük gruplar halinde şehre gittiler. *Imperium Romanum*'un kuzey bölgelerinde kendilerine ilginç gelen son nesneleri satın almak için kıyasıya pazarlık yapıyor veya mal değiş tokuşu teklifinde bulunuyorlardı.

Atilla şehre girmek istememişti. İkinci günde yanına Greka ile beş atlı muhafız alarak, Roma yolu üzerinden Sava'nın geçit verdiği yere kadar gitti. Nehrin Alplerden gelen berrak suyunun bembeyaz çakıl taşları üzerinden aktığı bu noktada, geçen yaz mevsiminin son aylarında kuzeydeki denizin kıyılarından Aquileia'daki atölyeler için kehribar satın almış olan tacirlerin çadırları bulunuyordu.

"Bu tacirlerin sadece işlenmemiş ham kehribar alıp sattığını sanıyordum" dedi Greka çadırlarının önündeki tentelerin altında tezgâh açmış olan satıcıları gördüğü zaman.

"Gerçekten de uzun süre söylediğin gibiydi" dedi dev yapılı bir Cermen garip bir Latince'yle. Bu adam mutlaka Aşağı Elbe kıyılarından geliyor olmalıydı. Elinde bira dolu bir kadeh bulunan kıvırcık kızıl sakallı bu Langobard, bir tacirden ziyade, Wotan'ın bir savaşçısını andırıyordu. "Fakat şehirlerde yaşayan o dolandırıcı İtalyanların... mücevherleri için ne istediğini biliyor musunuz? Hayır mı? Bunu tahmin etmiştim, oğlum... Ne diyordum? Evet, işte burada... Kadınlar için güzelce kesilmiş, şekil verilmiş, cilalanmış... bir parça..."

Kızıl sakallı dev Langobard yere eğildi ve önündeki kilitli

tahta sandığın içinden bir bez parçası alarak, etrafına sarılmış olan deri kayışları çözdü. "Görüyor musunuz? Burada tüm hayvanlar âleminin en korkunç canavarlarından biri var... Bal taşında ebediyen hapsolmuş..."

Greka elinde olmadan geriye doğru bir adım attı, sonra da Atilla'yla birlikte adamın gösterdiği taşın üzerine eğildi.

"Ama bu bir sineğe benziyor!" diye bağırdı adamın elindeki kolyeyi gördüğü zaman. Kolyede en büyüğü bir kuş yumurtası şeklinde kesilerek cilalanmış çok sayıda kehribar diziliydi.

"Çok haklısın!" diye homurdandı Langobard ve boş yere boğazından yükselen bir hıçkırığa engel olmaya çalıştı. "Reçinenin bu küçük canavarı ne zaman kapladığını ancak şeytan bilir... Fakat sıcak havanın gönderdiği ölümü bize yayan canavarlar, bu küçük sinekierin ta kendisi..."

"Ve sen de böyle bir kolyenin bu ölüme karşı etkili olduğunu düşünüyorsun, öyle mi?" diye sordu Greka ilgiyle. Ağır kanlı Cermen önce afalladı, sonra da kaşlarını çatarak derin derin düşünmeye başladı. Sonra ansızın tüm yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı.

"Bu kolyenin bataklık ateşine karşı etkili olduğunu mu soruyorsun?" diye sordu yapmacık bir tavır ve sesle. Arkasını döndü, içinden kolyeyi çıkardığı bez parçasını eline aldı ve gizemli bir tavırla yumuşak yün parçasıyla kehribar kolyeyi ovalamaya başladı. Sonra da en büyük kehribar tanesini kızın yüzüne doğru yaklaştırdı.

Ve aynı anda Greka korku dolu bir çığlık attı. Kehribarın içine hapsolmuş olan böcek, ölü haliyle bile kudretini muhafaza ediyordu sanki: Greka'nın saçları şiddetli çatırtılarla kehribar kolyeye doğru havalanmıştı.

"Bu kolyeyi satın alıyorum!" diye bağırdı Atilla hayranlık dolu bir sesle. Böyle bir büyüyü Aybars Amca'nın mutlaka görmesi gerekirdi.

Satıcı onlara baktı ve gülümsedi. Bu genç Hun'un kendisinin bir Langobard olmadığını ve kehribarın eritilerek içine bir sinek yerleştirilmesinden sonra çok daha pahalıya satılabildiğini bilmesine ne gerek vardı ki?

Ertesi gün bol erzak ve ticari malla birlikte yola devam ettiler. Emona'dan on mil sonra Karadeniz'den gelen tacirlerin katırlarından biri nehre düşerek bacağını kırdı. Hayvanın öldürülmesi gerekiyordu. Fakat yeteri kadar erzakları olduğu için, tacirler hayvanın eti karşılığında birkaç bakır As ile yetinmek zorunda kaldılar.

Sava'daki onuncu günde ise, çamaşır yıkamak için nehrin bataklık kıyısında uygun bir yer arayan genç kadınlardan ikisi, çoktan soğumuş bir kamp ateşinin yanında ölü iki Ostrogot keşfettiler. İçlerinden biri boylu boyunca küllerin arasında yatıyordu, fakat vücudunda hiçbir yanık izi yoktu. Ölülerin her ikisinin de kanla sıvanmış kirli elleri vardı. Boyunları ve vücutlarının üst kısımları ise kurumuş kanlarla kaplı yaralarla doluydu. Aralarında ise iki tane bıçak vardı.

"Birbirlerini öldürmüşler" dedi Aybars birkaç kez ateşin etrafında dolandıktan sonra.

"Bunları ne yapacağız?" diye sordu Atilla yere saçılmış durumdaki altın paraları ve mücevherleri işaret ederek.

"Bunlar Karaton Kağan'ın hakkı" dedi şaman. Etrafta duranların hiç biri buna itiraz etmedi. Omuzlarını silktikten sonra arkalarını dönerek arabalarının ve hayvanlarının yanına gittiler. O günden sonra gevşemiş olan nöbet faaliyetleri yeniden sıkılaştırıldı.

"Bu sana bir ders olsun, Atilla" dedi Aybars gecikmeli olarak harekete geçtikleri zaman. "Bir şeyi on kez emredebilirsin ve emirlerine tam on kez uyulmayabilir."

"Buna karşın ne yapabilirim?"

Aybars atını yeğeninin hemen yanında sürüyordu.

"Çaresiz kaldığın zaman, çareyi kendin yaratacaksın..."

"Yani o iki Got'u..."

"Hayır" diye güldü şaman, "onları ben öldürmedim..."

"O halde?"

Atilla amcasını yeterince uzun bir süredir tanıyordu. Aybars bir süre gözleriyle son taşkından arta kalan su birikintilerinin üzerinde dolaşan kar beyazı turnaları izledi ve vücudunun üst kısmını iki yana sallayarak bir şarkı mırıldanmaya başladı.

"O halde ne?" diye sordu sonra. Atının üstünde kapalı gözlerle oturuyor ve bir kartalın çığlıklarını dinliyordu. Atilla, bu kartalın çığlıkların en son Roma'da duymuştu. Aybars'ın dudaklarını büzerek kartalın çığlıklarını taklit etmeye çalıştığını görünce gülümsedi. Tüm bir yıl boyunca en çok neyi özlediğini ancak şimdi fark ediyordu: Romalıların hayvanat bahçelerinde veya kuş kafeslerinde yaşamalarına imkân olmayan nehir, bataklık, bozkır ve orman hayvanları...

"Sen söylediğinden çok daha fazlasını biliyorsun!" dedi sonunda Aybars'a dönerek.

"Sana onları öldürmediğimi söyledim!"

"Fakat..." Atilla ansızın neler olduğunu kavramıştı. "Buna engel de olmadın!"

"Evet " diye karşılık verdi şaman. "Bunu yapmadım. Çünkü ölüm de yaşamın bir parçasıdır."

İkiyüzler Kafilesi, Roma'nın düşüşünden tam iki ay sonra Büyük Kağan'ın ordugâhına vardı. Yola çıkarken iki yüz kişiydiler. Altlarında dinlenmiş atlar, güçlü katırlar ve sağlam arabalar vardı. Oysa kağanın yanına vardıklarında, bunların yarısına bile sahip değillerdi. Tuna'yı aşmaları esnasında Scottas son sayımı gerçekleştirmişti.

Önce dağ vadilerini takip edip, sonra da kuzeyden güneye doğru dümdüz bir hat şeklinde Batı ile Doğu Roma'yı ayıran sınır, Tuna'daki Sirmium'da başlıyordu. *Imperium Romanum*, Ravenna'daki İmparator Honorius ile Konstantinopolis'teki Theodosius II. arasında kesin olarak paylaşılmıştı. Büyük nehrin öte tarafında birkaç küçük Roma şehrinin ve kalesinin bulunmasına rağmen, imparatorluk Tuna'nın bu yakasında burada son buluyordu.

Doğan'ın söylediğine göre kafilede Atilla ve Aybars'ın dışında elli bozkır atlısı, on kadın ve iki çocuk vardı. Beş cesur tacir dışında geri kalanların tümü kafileyi Sirmium'da terk etmişti. Scottas'ın ise yol boyunca zorunluluktan ziyade vakit geçirmek amacıyla kafilenin aştığı tüm yol ve caddeleri, köprüleri ve geçitleri, nehirleri, dereleri ve gölleri bir günlük şeklinde kaydetmişti. Böylece Atilla'yla birlikte Hunların kağanının karargâhına altın veya gümüş dışında, yazı ve çizim dolu parşömenlerle geri dönen tek kişi olmuştu.

Eve dönen kafileye giderek daha fazla sayıda Hun, Got, Alan, İranlı, Sarmat ve Skir katılıyordu. Bu arada kafile Tuna ve Tisza nehirleri arasında ilerlemeye devam ediyordu. Arkalarında karlı dağların siluetleri uzanıyor, önlerinde ise *Imperium Romanum*'un bile asla gerçek anlamıyla hakim olamadığı büyük Pannonia Ovası uzanıyordu.

Bütün bir gün boyunca seyrek bir ormanın içinden geçtiler, sonra da insanların, atların, sığırların ve koyunların izleriyle dolu bozkır benzeri otlarla kaplı bir bölgeden. Orada burada büyük su birikintileri göze çarptığı için, son zamanlarda buraya oldukça fazla yağmur düştüğü anlaşılıyordu. Çalıların ve ağaçların yapraklan, sonbaharın habercisi olan kırmızı, sarı ve kahverengi renklere bürünmeye başlamıştı. Koyun yünlerini boyamakta ve ölüleri tahnitlemekte kullanılan ılgın ağacı kabuklarını toplamanın tam vaktiydi. Üzerle-

rindeki gökyüzü ise ilkbaharın ilk günlerinde olduğu gibi hızla hareket eden küçük, beyaz bulutlarla kaplıydı.

Karaton Kağan'ın ordugâhına ulaşmadan önceki son gece, arabalardaki tüm değerli eşyalar atların ve katırların üzerine yüklendi. Sonra hayvanlar ölümcül topraklar üzerinde adım adım ilerlemeye başladılar. Tisza'nın taşkın bölgesi, fark edilmesi neredeyse imkânsız bataklıklarla kaplıydı. Nehrin sazlıklarla kaplı kıyıları, Kara Hunların kağanının ordugâhına Roma'nın surlarından çok daha etkili bir koruma sağlıyordu.

Fakat Atilla'nın Büyük Kağan'ın ordugâhının bulunduğunu düşündüğü yerde, küçük çiçeklerin yetiştiği koca bir çayırdan başka bir şey yoktu.

"Karaton Kağan burada değil miydi?" diye sordu Aybars'a şaşkınlıkla.

"Elbette, elbette, buradaydı" diye cevapladı şaman. "Fakat sen Roma güneşinin altında keyif yaparken, biz son derece çetin bir kışla boğuşuyorduk. Bu nedenle Karaton Kağan ordugâhını buradan beş günlük mesafeye taşıdı..."

12
Karaton Kağan

Aradan üç gün geçtikten sonra boylarında söz sahibi olan ihtiyarlar, çeşitli kavimlerin prensleri ve önderleri, Karaton Kağan'ın bağımlısı Cermen ve Alan kabilelerinin soyluları, sadık adamları ve danışmanlarıyla birlikte yeni ordugâhta bir araya gelmişlerdi.

Bu insanlar birbirinden son derece farklı amaç ve istekler yüzünden burada bulunuyorlardı. Bazılarının komşu kabileler ve kavimlerle sıkıntıları vardı, bazıları asi komutanlarına karşı nasıl davranmaları gerektiğini öğrenmek istiyordu, bazıları ise on, yirmi, hatta otuz yıl önce imzalanmış anlaşmaların yürürlükten kaldırılmasını ricaya gelmişti.

Karaton, *Imperium Romanum*'un kuzey sınırında yaşayan Kara Hunların ikinci kuşaktan kağanı kabul ediliyordu. Onun yurtlardan ve arabalardan, atlardan, sığırlardan ve koyunlardan oluşan dev ordugâhının büyük kararların verildiği dördüncü bir merkeze dönüşmesini isteyenlerin sayısı da hiç az değildi. Yeni bir başkent olmalıydı burası, hem de Ravenna, Roma ve Konstantinopolis'ten çok daha kudretli...

Fakat insanların bir kısmı, sadece her yıl bir ya da iki defa gelmeyi alışkanlık haline getirmiş oldukları için burada bulunuyorlardı. Geçen ayların neler getirdiğini ve hareketsiz geçen kış mevsiminden sonra nelerin olacağını merak ediyor-

lardı. Ve içlerinden pek azı, burada aynı zamanda Kara Hun hükümdar sülalesinin hâlâ oldukça güçlü olan *Imperium Romanum*'un başkentine gönderdiği ilk rehine olan genç bir delikanlının geriye dönüşünün kutlanacağından haberdardı...

Atilla'nın babası ve kardeşleri, bir süre önce iki yüz tanesi atlı savaşçı, diğer iki yüzü de erkek, kadın ve çocuklardan oluşan büyük bir kafileyle Karaton Kağan'ın ordugâhına ulaşmıştı. Muncuk Han'ın seçkin atlı birliğini oluşturan savaşçıların tümü, babaları birbirini tanımış olan ve aralarında bir şekilde akrabalık bulunan gençlerin arasından seçilmişti. Muncuk Han'ın ağabeyleri Ruga ve Oktar da silahlı savaşçıları, köleleri, hokkabazları, yarışçıları ve kadınlarıyla birlikte onun arkasından sökün etmişlerdi. Kadınlar tüm bu zaman boyunca pek ortalığa çıkmamışlardı, çünkü kimse geçerli bir sebep olmadan onları başkalarına göstermeye meraklı değildi...

Han sülalesine ve maiyetine, barınmaları için yılın geri kalan zamanlarında Karaton Kağan'ın beş kere beş yüz akıncısının yaşadığı yurtlar tahsis edilmişti. Keçeden yapılmış kubbe biçimli çadırlar dışarıdan halatlarla, içeriden de kalaslar, tahta parmaklıklar ve çatı kirişleriyle desteklenmişti. Bu yurtların pek çoğu, içlerinde elli kişiyi rahatlıkla barındırabilecek kadar büyüktü. Kadınlar ve çocuklar ise renkli kurdelelerle çevrilmiş daha küçük yurtlarda barınıyorlardı. Şamanlar, şahin avcıları, demirciler, hazineler ve özel öneme sahip olan mallar için de kullanılan bu kurdeleli çadırlar, hem dışarıdan gelecek davetsiz misafirlerin içeri girmesini, hem de içeridekilerin dışarıya habersizce çıkmalarına mani oluyordu.

Karaton Kağan'ın bizzat verdiği bir emirle, Atilla, Aybars ve Gotlar tarafından fethedilen Ebedî Şehir'den buraya kadar olan uzun yolu onlarla birlikte aşan Hun savaşçıları, kağanın oturduğu binanın hemen yakınlarındaki üç yurda yer-

leştirilmişti. Tüm ordugâhta diledikleri gibi hareket etmekte serbesttiler, fakat yabancılarla günlük selamlaşma dışında konuşup görüşmeleri kesin olarak yasaklanmıştı. Karaton, insanların kulağına gelen yarım yamalak bilgilerin geçmişte çokça örneğinin görüldüğü gibi yanlış olarak başkalarına aktarılmalarını, ya da bilinçli olarak çarptırılmalarını engellemek istiyordu.

Atilla, ilk andan itibaren, Büyük Kağan'ın bilgeliğinde başka bir niyetin gizli olduğunu sezinlemişti. "Sen artık bir çocuk değilsin!" diye uyarmıştı onu Aybars ordugâha girerken. Bu arada şarkılar söyleyen genç kızlar, atların ayaklarının altına taze çiçekler atıyorlardı. "Bu andan itibaren yaptıklarına ve söylediklerine çok dikkat etmelisin! Buradan ayrıldığın zaman henüz bir çocuktun, fakat bu arada omuzlarında sadece yetişkin bir erkeğin saygınlığını değil, aynı zamanda binlerce insana hükmeden sülalene ait olan genç kahramanların yükünü de taşıyorsun! Gelecekte duygularına kılıcından, yayından ve atından daha iyi hükmetmelisin! Bu söylediklerim Bleda'yla olan ilişkilerin için de geçerli!"

Bu uyarı ve Büyük Kağan'ın emri, iki kardeşin derhal birbirlerinin üzerine saldırmalarına engel olmuştu. Fakat, zorunlu olarak selamlaşmaları gereken an gelip çattığında, birbirlerinin yüzüne birer yabancı gibi bakmışlardı.

Tisza'nın taşkın kollarının arasındaki büyük bir ormanın kenarında birbiri ardına değişik gruplar toplanmaya devam ediyordu. Büyük Kağan'ın ordugâhının etrafındaki görünmez büyü çemberi de işte tam burada başlıyordu. Orman, kuzeyde atla bir günlük mesafeye, doğuda ise Pannonia ovasının içlerine kadar uzanıyordu.

Büyük Kağan'ın ordugâhına güneybatıdan başka bir yönden ulaşmak, bugüne kadar hiçbir insanoğluna nasip olmamıştı. Tüm Cermen kabileleri veya Pannonia ovasının etrafı-

na devler ve cinler tarafından inşa edilmiş bir duvara benzeyen Karpat dağlarının civarında yaşayan irili ufaklı halklar, bu tabuyu biliyorlardı. Sadece Hunların gelişinden çok önce Romalıların *Dacia* eyaletinde yaşayan ve sakin bir yaşam süren bazı boyların bu tabuyu çiğnemesine izin verilebiliyordu. Ortada öyle bir durum vardı ki, sanki aynı bölgede üç ayrı insan ırkı yaşıyor, her biri bu bölge üzerinde hak iddia ediyor, fakat birbirlerine karışmadan ve zarar vermeden öylece yaşayıp gidiyorlardı.

Büyük ordugâhın ortasında bulunan tören yöneticisinin işareti atlıdan atlıya en dış çembere kadar iletiliyor, sonra da yeni bir grup içeri alınıyordu. Her bir grup bunu kendi gelenekleri uyarınca yapıyordu. Birçoğu yüksek selam haykınşlan, şarkılar ve sevinç çığlıkları eşliğinde atlarını şaha kaldırıyor, bekleyenlerin önünden heyecanla geçiyorlardı.

Ordugâha gelenlerin tümünün kim olduğunun bilinmesine rağmen, arada sırada duyulan bir boru sesi, bir haykırış ve bir şaman davulunun gümbürtüsü, yeni gelenlerin hangi boy ve aileye ait olduğunu belirtiyordu.

Bazıları elbiselerinin rengi ve yuvarlak kalkanlarının üzerindeki armalar aracılığıyla birbirlerinden ayrılıyorlardı, bazılan ise bu buluşma için özel olarak yeni sancak ve alemler hazırlatmışlardı. Bu hazırlıkların yeni bir sefer veya savaş hazırlığıyla ilgisi yoktu, sadece güneşin ve ayın durumuna bakılarak yapılmış yeni düzenlemelerdi. Bazı seçkin gruplar ise davete bir aile toplantısı havasında katılıyorlardı. Karaton Kağan, kendi oğullarının ölümünden sonra ailesini teşkil eden adamların namına, zengin bir ganimetle eve geri dönen genç önderi selamladı.

Birkaç yüz Hun soylusundan sonra Alanların, Ostrogotlann, Gepidlerin ve diğer küçük kavimlerin bağımlı kralları atlarının sırtında alana girdiler. Tuna boyları ile uzak Kafkasya

dağları arasında yaşayan halkların neredeyse tümü elçilerini göndermişlerdi, hatta İran çöllerinde hüküm süren Ak Hunlar bile oradaydılar. Kimi at sırtında, kimi arabasında, kimi de yaya olarak gelmişti. Daha önce lejyonerlerle savaşmış olan Cermenler görkemli boynuzlara üflüyor, diğerleri ise yüzlerce lir, kaval ve davul çalıyordu. Ortaya çıkan ses ise bir müzik parçasından ziyade, dehşetli bir gürültüydü.

Büyük Kağan'ın ordugâhı, misafirler için tümüyle yeniden düzenlenmişti. Normalde kağan çadırının batısında bulunan tüm yurtlar, ağıllar ve ateş yerleri, kuzeye ve doğuya nakledilmişti. Bu şekilde en dış ucu kağan çadırının yaklaşık bir Roma mili uzağında bulunan kama biçimli bir alan meydana gelmişti. Alanın her iki tarafında uçlarında tuğların dalgalandığı mızraklar diziliydi. Bu tuğların kimi farklı Hun boylarının ongunlarıyla süslüydü, kimi ise sadece neşe ve coşkuyu simgeleyen renkli kumaş parçalarından ibaretti. Bütün gün boyunca ordugâhta yanan çok sayıda ateşten yükselen dumanlar, ağaç dallarının ve örtülerin yardımıyla küçük, beyaz bulutçuklar şeklinde biçimlendirilmişti. Bir zamanlar Hsiung-no'ların yaşadığı çorak ve ağaçsız topraklarda bu küçük ve beyaz duman bulutları, geri dönen avcı ve savaşçılara obada ne bir salgın hastalığın bulunduğunun, ne de düşmanların hayvanlara, yurtlara, kadınlara ve çocuklara zarar verdiğinin işaretiydi. *Beyaz Mutluluk Bulutlan Günü*, insanlara barış ve huzur müjdeliyordu.

Grupların önderleri batıya doğru uzanan büyük kağan çadırına yaklaştıkça, maiyetindeki insanlar da yavaş yavaş geride kalmaya başlıyordu.

İlk olarak hiçbir boya ait olmayan ve yolda tesadüfen gruplara katılan genç savaşçıların mızraklarının uçlarındaki tuğlar yere eğildi.

Bu noktada inleyip sızlanmanın hiçbir faydası yoktu, fa-

kat kağan çadırında yapılacak üç günlük toplantıdan sonra hiçbir şeyleri olmayanları bile bol bol doyuracak büyük bir şölen yapılacağını herkes biliyordu.

Tacirlerin, kölelerin, yamakların yanı sıra, kadınlar ve çocuklar da kendileri için hazırlanmış küçük yurt ve çadırlarda kalmışlardı. Hunların Pannonia ovasına gelişlerinin ilk yıllarında olduğunun aksine, artık Cermen, Alan, İskit, Türk ve Sarmat asıllı kabilelerin arasında düşmanlık boy göstermiyordu.

Bir zamanlar Vindobona ve Karadeniz arasındaki Tuna boylarında hüküm süren on bir efsanevî lejyonun soyundan gelen melez kavmin üyeleri de oradaydı. Hâlâ Karpat dağlarındaki eski başkentleri Sarmizegethusa'dan ve Romalılardan kaçarken ormanda yakalanıp öldürülen kralları Decabulus'tan söz edip duruyorlardı.

Burada bulunan hiçbir kavim Kara Hunlardan nefret etmiyor, ya da onları görünce dehşetli bir paniğe kapılmıyordu. Buna rağmen dikkatli olmayı tercih edenler ve Hunları potansiyel bir tehlike olarak görenler ise sarp dağ yarlarından, deniz kıyılarından, ormanların karanlıklarından ve altında her şeyi içine alıp yok etmeyi bekleyen bataklıkların bulunduğu zümrüt yeşili çayırlardan ayrılmıyorlardı.

"Otuz beş yıldan beri burada oturuyoruz" demişti Aybars Atilla'ya. "Bu insanlar için oldukça uzun bir zaman. Bu zamanı yaşayan kimse neler olduğunu hatırlayacaktır, fakat sonradan doğanlar için anlatılanların otuz ya da üç yüz yıl önce gerçekleşmiş olması arasında bir fark bulunmayacaktır."

İkinci gün daha sessiz başladı. Sanki tüm ordugâh uyuyor gibiydi. Şamanlar ve otacılar, çok eski gelenekler uyarınca güneş doğmadan önce kağan çadırının etrafına üzerlerinden kan kırmızısı dumanların yükseldiği çok sayıda küçük ateş yakmışlardı. Sonra ellerini gözlerinin üzerine siper et-

miş ve kırmızı duman bulutlarını sökmekte olan şafağın renk cümbüşü içinde tamamen eriyip gitmelerine kadar dikkatle izlemişlerdi.

Kızıl Gök Bulutu Günü, çok erken saatlerinden itibaren hediye takdimine ve müttefikler, anlaşmalar, ganimet, paylaşım ve anlaşmazlık konularında fikir alışverişine ayrılmıştı. O gün suçlular için ölüm veya kalım kararları veriliyor, Kara Hunların Büyük Kağanı'na bağımlı tüm mızrakların, yayların ve kılıçların savaş ya da barış yolunda yürüyeceği hükme bağlanıyordu.

Güneş henüz sabah sisleri üzerinde yükselmemişti ki, kavimlerin ve kabilelerin ilk soyluları, binek hayvanlarını görevlilere teslim etmeye başladılar. Soyluların neredeyse tümü kağanın kabul çadırına yürüyerek gidiyordu. Tüm yol boylu boyunca çam dalı, kum ve çimden oluşan bir karışımla kaplanmıştı. Önemsiz bir kral veya prens mevkiindeki bazı soylular kabul yurdunun kapısına kadar at üzerinde gelmeye cesaret edebiliyorlardı, fakat sonra onlar da Karaton Kağan'ın görkemli tahtının önünde diz çökmek veya kendilerini rengârenk işlemeli halıların üzerine atmak için atlarından iniyorlardı.

Misafirler kağanı layıkıyla selamladıktan sonra kenara çekiliyor ve hediyelerinin getirilmesini bekliyorlardı. Küçük kutuların, sandıkların, keselerin, süslü silahların orada bulunanlar tarafından incelenip övülmeleri, sonra da yere açılmış bir çukurun içine dizilmiş olan çift sıra amforanın yanında bulunan halı kaplı tahta bir podyumun üzerine yerleştirilmeleri doğrusu oldukça uzun sürüyordu.

Misafirlerden her birine altın bir çanak içinde şarap ikram ediliyor, yanına da içi yemiş dolu daha küçük bir altın çanak ile küçücük bir dilim güneşte kurutulmuş büyük Karpat ayısı pastırması veriliyordu. Bu pastırma ufacık lokmalar halinde

lezzeti tümüyle ortaya çıkıncaya kadar uzun uzun çiğneniyor, sonra da bir yudum şarapla mideye indiriliyordu.

Tüm hazırlıkların ve kabul törenlerinin sona ermesi ve Karaton Kağan'ın gelen misafirlerinden kavimlerindeki hayvanların, kadınların, kölelerin, zanaatçıların, erzakın ve ganimetlerin durumu hakkında bilgi alması, neredeyse tüm sabah boyunca sürmüştü. Bir zamanlar bir Roma kalesinde veya Cermen kabilesinde yaşayan, ya da Aşağı Tuna sınır pazarlarından birinden satın alınarak Karaton Kağan'a hediye edilen olağanüstü güzellikte ve mükemmellikteki cariyeler, durup dinlenmeden misafirlerin boşalan altın çanaklarını şarapla dolduruyorlardı.

Akşama doğru silindir biçimli yüzlerce bakır Hun kazanının içindeki soğan ve sarımsaklı et çorbası ateşin üzerinde kaynamaya başlamıştı. Öte yandan her tarafta koyunlar ve danalar ateşin üzerinde çevriliyor, erkekler dans eden kızların ritmine uyarak el çırpıyor, kımız dolu çamçaklar elden ele dolaşıyordu. Artık nihayet Atilla'nın kendisi hakkında konuşacağı saat gelip çatmıştı.

"Aetius sayesinde Roma İmparatorluğu hakkında oldukça geniş bilgi sahibi olduk" dedi Hunların kağanı. Küçük bir el işaretiyle kendisininki de dahil olmak üzere bütün şarap çanakları doldurulmuş ve herkes büyük bir yudum içmişti. "Aetius bize imparatorluğun uzun yıllara dayanan geçmişini, gücünü, büyüklüğünü ve köklü kültürünü oldukça etkileyici bir şekilde anlattı. Bu nedenle bir Hun olarak Roma ve Ravenna'da gördüklerin bizi yakından ilgilendiriyor, Muncuk Han'ın oğlu!"

"Orada topu topu bir yıl kaldım" dedi Atilla ve derhal ayağa kalktı. Öksürerek boğazını temizledi. Sesinin ve ellerinin titremesine engel olmaya çalışıyordu. Çadırın içine yerleştirilmiş olan eyerlerin üzerinde oturan ağabeylerinin

yüzlerinde ince bir gülümseme vardı. Sanki bütün bir yıl boyunca, Roma'ya rehine olarak giden kardeşlerinin, bir yetişkin ve bir erkek olarak kendisini ispatlayacağı anı beklemişlerdi.

Atilla bu lanet anda Greka'nın kollarının arasında olmayı o kadar çok isterdi ki! Ya da Laudarich ve Geiserich'le birlikte Roma sokaklarını keşfe çıkmış olmayı! Ya da İkiyüzler Kafilesi'nin kendisine beklenti ve umut dolu gözlerle bakan savaşçılarının arasında olmayı! Hatta Aetius'la birlikte Aquileia meyhanelerinin birinde kafayı çekmeyi bile o kadar çok isterdi ki!

Ansızın kulağına hafif, neredeyse duyulmayacak kadar yavaş çalınmış olan bir ıslık geldi. İçgüdüsel bir davranışla gözleri şamanı aradı, fakat Aybars bir süre önce kağanın yurdunu terk etmişti. Geçen gece saatler boyu davul çalarak dans etmiş ve öğleden önce yapılan görüşmelerin tümünde hazır bulunmuştu. Şimdi de diğer törenler için hazırlanacaktı.

Atilla silkinerek kendisini toplamaya çalıştı ve yüzlerinde girdikleri sayısız çatışmaların izlerini taşıyan hanların, beylerin, soyluların ve savaşçıların oluşturduğu topluluğa baktı. Kiminin başında Hunlara mahsus ince deri başlıklar, kiminde ağır Ostrogot miğferleri, kiminde ise Alanlara has tüylü kalpaklar bulunuyordu. Hatta bir süre önce Romalıları mağlup etmiş olan birkaçının başında kısmen altın kaplı tek parça demir Roma miğferleri bile göze çarpıyordu.

Ansızın yurdun epey uzağında Scottas'ın başındaki çember biçimli beyaz saçlan fark etti. Greka, Aybars ve Doğan'la birlikte yere çapraz olarak bir engel teşkil edecek şekilde çakılmış mızrakların ardında duruyordu. Kendisini görüp görmediklerini bilmiyordu, ama Greka ile Scottas'ın kendisine el salladıklarını fark etti. Derin bir nefes aldı. İçindeki çekingenlik birdenbire yok olmuştu. Artık Büyük Ka-

ğan'ın yurdunda veya dışarıdaki meydanda duran birisinden korkmasına gerek kalmamıştı. Kavminin en iri ve korkunç, en iyi silah kullanan, en vahşi ve acımasız savaşçıları, hatta hanları ve beyleri bile anlatacaklarının karşısında derin bir şaşkınlığa ve hayrete düşeceklerdi.

"Karşınızda konuşmama izin verdiğiniz için hepinize teşekkür ediyor ve saygılarımı sunuyorum!" diye bağırdı yüksek ve anlaşılır bir sesle. Orada bulunanlar gülümsediler ve başlarını salladılar, hatta bir kısmı elleriyle önlerindeki ağır tahta masalara, kalkanlara ve kemer tokalarına vurmaya başladı.

"Bir yıl boyunca bir rehineydim... Kara Hunların bir Roma imparatoruna gönderdikleri ilk ve tek rehine!" diye devam etti cesaretle. Günün birinde geri döndüğü zaman kendisini Roma'ya gönderenlere, hatta daha doğrusu aralarından kovanlara ne diyeceğini günler boyu düşünüp durmuştu. Şimdi ise onların karşısındaydı ve korkusuzca konuşabiliyordu.

"*Imperium Romanum*'un görkemini ve altınlarını gördüm" diye bağırdı Atilla. "Hem de pek çoğunuz gibi sadece dışından değil, içinden! Ben bir Roma imparatorunun öz kız kardeşini herkesin önünde dudaklarından nasıl öptüğünü ve onunla nasıl yattığını kendi gözlerimle gördüm! Hadımların entrikalarını, generallerin ihtiraslarını, memurların rüşvetçiliğini... kendi tecrübelerimle yaşadım!"

Yurdun içinde bulunanların gözleri faltaşı gibi açılmış ve dudakları aralanmıştı. Atilla'nın söylediği her kelimeyi hafızalarına kaydetmek, sonra da onları bir şaman sözü gibi tekrar etmek istiyor gibiydiler.

"*Imperium Romanum*'daki zamanımın büyük kısmını kapalı mekânlarda, gökyüzünün görülemediği duvarların ve çatıların arasında geçirdim. İnsanların beş ya da altı katlı evlerin daracık odalarında alt alta, üst üste yaşamak zorunda kaldıklarını gördüm..."

Sonra kısa bir an için sustu, bir zamanlar bir Roma tiyatrosunda görmüş olduğu bir oyuncu gibi başını önüne eğdi, sonra da ani bir hareketle sırtını dikleştirdi ve kollarını iki yana açtı.

"Ve şimdi tekrar buradayım!" diye bağırdı. "Henüz on altı yaşında bile değilim..." Tekrar sustu, kendisine tümüyle hakim olarak içinden üçe kadar saydı, sonra sesinin olanca gücüyle haykırdı: "Ve ben, Muncuk Han'ın oğlu Atilla, Ebedî Şehir Roma'nın kapılarını, kuşatmacıların girebilmesi için bizzat kendim açtım!"

"O yaptı! O yaptı!" diye cıvıldadı dışarıdaki meydandan içeri doğru bir şaman sesi.

Konuşmaların tekrar kabul edilebilir ölçülerdeki bir ses tonuyla yapılabilmesi için, aradan oldukça uzun bir sürenin geçmesi gerekmişti. Çok sonra, dışarıdaki büyük meydanda dans edildiği, yenilip içildiği, şarkılar söylendiği zamanda bile, Karaton Kağan'ın yurdunda yüz kadar seçkin şeref misafiri oturmaya devam ediyordu.

Kara Hunların kağanı, Atilla'nın dönüşünü atalarından Balamir'in Alanlar, Ostrogotlar ve Roma lejyonları üzerinde kazandığı ilk zaferin coşkusuyla kutluyordu. Atilla'ya olağanüstü güzellikte elbiseler giymiş ve süslenmiş karıları ile cariyelerinin önünde yer göstermişti. Sadece bu davranışı bile Atilla'nın gözünde tüm ödül ve nişanlardan çok daha değerliydi.

Fakat yine de artık göğsünde avuç içi büyüklüğünde, üzerinde ışık saçan güneşin ve göğe yükselen bir kartalın görüldüğü altın bir sembol bulunuyordu. Aetius da bunun aynısını Karaton Kağan'ın elinden almıştı. Bu aslında sadece savaştan yüklü bir ganimetle geri dönen komutan ve önderlere lâyık görülen bir nişandı.

Şarap çanakları durmadan dolduruluyor ve hemen ardın-

dan boşaltılıyordu. İçeriye durmadan dünyanın hemen her ülkesinden gelen birbirinden güzel kızlar giriyordu. Kimi yarı çıplak, kimi tüllere bürünmüş, kimi değerli kumaşlarla örtünmüş, parmakları ve kolları altın ziynetlerle dolu olan bu kızlar, çadırın içine ışığın ve göğün tanrıçaları, gecenin ve derinliğin baştan çıkartıcı şeytanları, gizem dolu büyücüler ve cadılar olarak giriyorlardı. Böylece dans eden, sevişen, içki içen ve şarkı söyleyen gece, *Kara Duman Günü*'ne doğru akmaya başladı...

Atilla çok erken bir saatte uyandırıldı ve kağan çadırına getirildi. Görünüşe göre Karaton içkiyi maiyetindeki diğer erkeklerden çok daha iyi kaldırıyordu, çünkü yüzünde uzun gecenin en küçük bir izi bile yoktu. Büyük bir tahta küvetin içinde oturan kağan, yarım düzineden fazla yarı çıplak kızın, olağanüstü güçlü kaslara sahip gövdesini yıkamalarına ve ovmalarına izin veriyordu. Kızların üzerlerinde saçlarına taktıkları rengârenk çiçeklerden ve bellerine sardıkları değerli ipek örtülerden başka hiçbir şey yoktu. İpek örtülerin kaymasını engelleyen çapraz kemeriere ise altından yapılmış küçük figürler ve büyülü semboller asılıydı.

"Roma'da böyle bir kutunun içinde oturmuyordun herhalde" dedi kağan ve kızların yumuşak ellerinin arasında zevkle güldü.

"Hayır" diye cevapladı Atilla kağanın sorusunu. Roma'yı hatırlamak onu ürpertmişti. Sonra yerdeki eyerlerden birisinin üzerine oturdu. Ona da Büyük Kağan gibi altın bir çanak içinde yaban balıyla tatlandırılmış bir cins mayalı koyun sütü ikram ettiler. Bu içkiden içen bir Romalı, ekşimiş sütün tadını kendilerinin çürümüş balık artıklarından yaptıkları sosa benzetebilirdi. Fakat Atilla için dünyada şu anda kağanın da içtiği bu sabah içkisinden daha lezzetli hiçbir şey olamazdı.

"Aetius, atalarımızın Çin imparatorlarında gördüklerine benzer saraylardan söz ediyordu" dedi Karaton.

"Evet, özellikle Roma'da pek çok saray var. Ebedî Şehre kıyasla, Ravenna ancak küçük ve dar bir kasaba. Roma'dan çok önce Yunanlar tarafından kurulmuş. Roma ise çok büyük ve bin yıl boyunca yedi tepe üstünde büyüyen taş bir canavarı andırıyor. Honorius'un sürekli olarak yeni binalar inşa ettirmesine rağmen, Ravenna'dan hiçbir zaman hoşlanamadım."

"Honorius ne tür binalar inşa ettiriyor?"

"Aklınıza ne gelirse" diye karşılık verdi Atilla. "Kiliseler, saraylar, hayvanları için bahçeler, hatta kendisi için bir mozole. Sadece limanı onu korkutuyor. Orada ne tür cinlerin yaşadığını bilmiyorum, fakat her öğleyin deniz hızla karaya hücum ediyor ve şehrin surlanna kadar her tarafı işgal ediyor."

Tam bu anda kapıda Muncuk Han, Ruga Han ve Oktar Han belirdi. Boyları Karpatların doğusundaki Tuna deltasında ve kuzeyden gelerek Karadeniz'e dökülen üç büyük nehrin havzalarında yaşıyordu. Atilla amcalarını pek iyi tanımıyordu; fakat Ruga'nın keskin ve soğukkanlı bir zekâya, Oktar'ın ise her türden içkinin ismini ve niteliğini aklında tutabilmesini sağlayan müthiş bir hafızaya sahip olduğunu biliyordu.

"Biraz da Roma savaşçılarından söz edelim" dedi Karaton. Roma saraylarının hangi ayrıntılarıyla ilgilendiğinin muhtemel halefleri tarafından bilinmesini istemezmiş gibi konuyu değiştirmişti.

"Evet, ne tür donanımlara sahipler ve nasıl eğitim görüyorlar?" diye bilmek istedi babası da. Atilla günlerden beri babası Muncuk Han'ın kendisini bir kenara çekmesini ve uzun yokluğuna sebep olan olaylar hakkında konuşmasını beklemişti. Fakat babası da dahil olmak üzere hiç kimse attan düşüşünü bir kelimeyle olsun imâ bile etmemişti. Bu olayla ve en büyük oğul yerine kendisinin gönderilmesi ka-

rarıyla ilgili her şey aradan geçen süre zarfında tabuya dönüşmüştü.

O zamanlar gerçekte neler olduğunu Atilla hâlâ tam olarak anlayamamıştı. Fakat aklındaki sorulara asla gerçek bir cevap alamayacağını da son derece kuvvetli olarak hissediyordu.

Han kardeşler kendilerine de balla karıştırılmış ekşi süt getirttiler ve hafifçe inleyerek yumuşak postlarla kaplı eyerlerin üzerine oturdular. Muncuk Han içkisinden büyük bir yudum aldı. "Talimleri kaç türlü? Onları hiç talim ederken gördün mü?"

"Onların talimini sadece bir kez gördüm, fakat bu konuda çok şey işittim, baba. Romalı yaya birliklerin belli formasyonlarda silah kullanma ve ilerleme talimleri. Burada öncelikle *phalanx*..."

"Bu konuda daha sonra konuşuruz" diye sözünü kesti onun Karaton. "Yaya birlikleri göğüs göğüse dövüşten başka ne öğreniyorlar?"

"Yürüyüş esnasında neredeyse bizden daha hızlı bir şekilde kamp kuruyorlar. Bir alarm ânında küçük ve büyük savaş birlikleri muazzam büyüklükteki mesafeleri çok kısa sürede geride bırakabiliyorlar. Fakat yiyecek konusunda genellikle herkes başının çaresine bakmak zorunda kalıyor, çünkü tahıl ve et ikmalinde uzun süredir büyük sorunlar yaşanıyor. Organizasyon bir kuşak önce olduğu kadar mükemmel değil artık..."

"Neden?" diye sordu Karaton. Bu arada su dolu küvetten çıkmış ve cariyelerin kendisini büyük, yumuşak ve renkleri ağartılmış havlularla kurulamalarına izin vermişti. "Onlara sabit bir maaş ve yemek tayını verilmiyor mu?"

"Generidus'un Dalmaçya'ya genel komutan olarak atanmasının sebebi de bu değil mi?" diye atıldı Atilla'nın baba-

sı. "Görevi lejyonların ve yardımcı birliklerin yasal haklarını düzenlemekti sanırım."

"Oğlunun bize anlatacaklarını dinlemeyi merakla bekliyorum" dedi kağan sesinde yumuşak bir suçlamayla. Sonra da ayakları panter pençesi şeklinde oyulmuş yüksek bir divanın üzerine uzandı. Muncuk Han dişlerini sıkarak olur anlamında başını salladı. Atilla, babasının Karaton Kağan tarafından azarlanmasının kendisini etkilemediğini şaşkınlıkla fark etmişti.

"Düşman üzerine yürümedikleri veya erzak temin etmeye çalışmadıkları zamanlarda da, yol yapımıyla uğraşıyorlar" diye sözlerine devam etti Atilla.

"Yol yapımı!" diye tekrar etti Karaton Kağan.

"Tüm Roma lejyonerleri yol ve köprü yapımında çalışır. Bunu yüzyıllardan beri yaparlar..."

"Atlılar da mı?"

"Hayır, onlar değil" diye karşılık verdi Atilla. "Ya da ben hiç görmedim. Onlar daha ziyade üzerlerinde tüm zırhları ve silahları olduğu halde atın eyerinin üzerine sıçrama ve öbür taraftan aşağı atlama talimi yaparlar. Bizim gibi üzengi kullanmadıkları için, bu o kadar basit bir şey değil. Zaten üzerlerindeki zincirden örme ağır zırhlar ve göğüslerindeki metal işlemeli zafer nişanları ile genellikle eyer kolanlarına takılıp kalıyorlar."

"Bizim gibi eyer kaşlarına sahip değiller" dedi Muncuk.

"Bazı birliklerde nadir de olsa üzengi ve eyer kaşı kullanılıyor" dedi Atilla. Neden olduğunu bilmiyordu ama babasına muhalefet etmek ona garip bir zevk veriyordu. "Roma'da İmparator Trajan şerefine dikilmiş olan bir sütunun altındaki kabartmalarda, üzengi kullanan atlılar açık bir şekilde görülebiliyor. Fakat dediğim gibi bu ender bir durum, çünkü bu tür donanımların kadınlara göre olduğu kabul edilip hor görülüyor."

"Pekâlâ, bunun üzerine daha sonra da konuşuruz" dedi Muncuk Han yumuşak bir sesle. O anda en küçük oğlunun içinden neler geçtiğini fark etmemişti. "Roma atlıları eyere atlamaktan başka ne öğreniyor."

"Yaya savaşçılar da haftada birkaç kez sırtlarında çok ağır yükler olduğu halde çok uzak mesafeleri çok kısan sürede kat etme talimi yapıyorlar" diye karşılık verdi Atilla. Günde yirmi Roma mili normal kabul ediliyor. Akşam olunca da deri çadırlarıyla kendilerine bir kamp kuruyorlar. Normal çadırlar sekiz kişiden oluşan bir *contubemium* için düşünülmüş. Çadırların kurulmasında kullanılan direk ve çıtalar katırların sırtında nakliediliyor ve imparatorluğun her köşesindeki depolarda yüzyıllardan beri aynı düzende muhafaza ediliyor."

"Yani tıpkı bizde olduğu gibi..."

"Hayır, baba" diye itiraz etti Atilla. Bunu yapmak ona gerçekten de zevk veriyordu. "*Tıpkı* bizde olduğu gibi değil. Bizim yurtlarımız yuvarlak, buna karşın lejyonerlerin çadırlan kare veya dikdörtgen şeklinde."

"Bunun ne anlamı var?"

"Bu bizim kamplarımızın da yuvarlak olduğu ve kağan veya önder çadırının etrafına kurulan çemberlerden oluştuğu anlamına geliyor. Kağan yurdunun etrafına önce danışmanların ve yabancı misafirlerin yurtları, sonra da hazinelerin ve silahların konulduğu yurtlar kuruluyor. Onların etrafında kadınların, çocukların, bekçilerin ve en değerli atların yurtları var. Bu çemberlerin etrafında ise savaşçıların ve zanaatçıların yurtları, erzak depoları, kuyular, ağıllar ve kümesler bulunuyor. Onların etrafında ise kölelerin, tacirlerin, son muhafızların ve yabancıların yurtları ve kulübeleri ovanın içine kadar uzanıyor..."

Yurdun içindeki erkekler, daha önce bir Hun kağanının

ordugâhının düzeni üzerine hiç kafa yormamış gibi, genç rehineyi büyük bir dikkat ve şaşkınlıkla dinliyorlardı. Zaten böyle bir şeyi yapmaları için bir neden var mıydı ki? Bir kağanın ordugâhının nasıl düzenlenmesi gerektiğini bildiren bir plan, emir veya gelenek mevcut değildi. Bu ordugâhların her biri diğerinden farklıydı, şekli ve biçimi günden güne değişiyordu, fakat asla dar ve karmaşık değildi.

"Peki bunda seni bu kadar etkileyen nedir?" diye sordu Karaton yavaşça.

"Duvarlara ihtiyacımızın olmayışı!" diye patladı Atilla. "Romalılarda her şey bir cins yol kavşağı ve bir çit veya duvarla başlar. Her askerî kamp, her kale gibi tüm imparatorluğun en gizli ideolojisini yansıtan küçük bir örnektir..."

Yurttakilerin hiçbiri Atilla'nın nereye varmak istediğini anlayamamıştı.

"Tüm yollar Roma'ya çıkar" dedi Atilla ve doğruldu. Artık öğrendiklerini ve Roma'dan ne anladığını göstermenin vakti gelmişti. "İmperium Romaum Ebedî Şehir'de başlar ve orada son bulur. Ve her şey sadece ve sadece Roma'nın dünyanın merkezi olduğunu belirtmeye hizmet eder!"

"İyi ama bunun Roma askerî kampları ve kaleleriyle ne ilgisi var?" diye sordu Karaton. Bu arada cariyeler onun vücudunun çıplak olan üst kısmını güzel kokulu yağlarla ovmaya başlamışlardı.

"Bu, her Roma kampının çok iyi korunan en az dört giriş ve çıkışa sahip olduğunu gösterir" diye karşılık verdi Atilla. "Ben artık bir Roma kampı gördüğüm zaman çok uzaklardan bile çitlerin ardında atların nerede bulunduğunu, hazinenin nereye konulduğunu, yardımcı kuvvetlerin çadırlarının nereye kurulduğunu ve birliğin kutsal savaş sancakları ile sembollerinin nereye dikildiğini söyleyebilirim."

Atilla sözlerini bitirince bir an için durdu.

"Bu arada aynı şeyi etrafı duvarlarla çevrili Roma kampları ve kaleleri için de söyleyebilirim..."

"Tahmin etmiştim" diye soludu Karaton. "En başından bu yana Romalıların kendi düzenleri içinde boğulup gideceklerini söylemiyor muydum?"

"Evet, bunu söylemiştin" diye onayladı onu Muncuk Han. "Fakat bu sözlerde bizim için yeni olan ne var ki? Son otuz yıl zarfında Atilla'nın anlattıklarını düzinelerce kez kendi gözlerimizle görmedik mi?"

Atilla belli belirsiz gülümsedi. Yapayalnız geçen o uzun aylar boyunca kâbus dolu gecelerinde dilediği tanrı hediyesine nihayet kavuşmuştu işte!

Kağanına ve öz babasına karşı çıkması asla mümkün değildi. Fakat onların ikisini de, Karaton'un şu anda gerçekten olduğu gibi, herkesin önünde çırılçıplak bırakması mümkündü.

"Evet baba, haklısın" dedi sükûnet dolu bir sesle. "Bunları görmüştük, hem de ta Balamir ve Uldız Han zamanında..."

"Boş versene!" diye bağırdı Karaton öfkeyle. "Sonunda aklını kaçıran o büyükbabana yazıklar olsun!"

Araya giren Muncuk onu yatıştırmaya çalıştı. "Tamam, tamam! Uldız'ın ölümünün üzerinden epey zaman geçti. Şu anda gelecek seferlerimiz açısından sadece Romalıların askeri stratejilerini bilmemiz önem taşıyor." Sonra tekrar en genç oğluna döndü. "Romalıların dövüşmeyi unutmaya başladıkları gerçek mi?"

"Hayır" diye karşılık verdi Atilla kısa bir düşünme ânından sonra. Zafer sarhoşluğu içinde sadece bir defa adamlarına gereğinden fazla güvendiği için Uldız'ın başarılarının tek kelimeyle olsun anılmaması, hiç mi hiç hoşuna gitmemişti. Oysa onun gözlerinin kamaşmasına, hatta kör olmasına kazandığı büyük zaferler neden olmamış mıydı?

Kendi adamlarının ihanetini, ancak herkes tarafından terk edildikten sonra fark edebilmişti. Atilla çok uzun bir süre önce kendi başına böyle bir şeyin asla gelmeyeceğine dair yeminler etmişti. Sonra kendisini topladı ve babasının sorusunu cevapladı.

"Lejyonlara giderek daha az sayıda gerçek Romalının katıldığı bir gerçek, fakat diğerlerine onlardan daha az değer verilmiyor..."

Atilla alnını kırıştırdı. Söylemek istediklerini tam olarak izah etmeyi başaramadığını düşünüyordu.

"Roma'nın düşüşünün aklınıza yanlış şeyler getirmesine izin vermemelisiniz! Roma dışındaki bölgelerde yüzyıllar öncesinin savaş ruhu hâlâ yaşıyor. Lejyonerlerin ölüm yürüyüşlerinden biz Hunlar da dahil olmak üzere hiç kimse yarasız beresiz kurtulamaz. Atlı savaşçılar da gece gündüz demeden dağa çıkmak ve özellikle de süratle dağdan inmek gibi zorlu hücumları talim edip duruyorlar..."

"Bunu nerede gördün? Ravenna'da dağ falan yok ki!" diye bağırdı o zamana dek anlatılanları sessizce, fakat merakla dinlemiş olan Ruga. "Ve sen oradayken Roma Gotlar tarafından kuşatılmıştı..."

"Bunu Aquileia yakınlarında gördüm" dedi Atilla soğuk bir sesle. "Vipara vadisinde, Julius Alplerinin başlangıcında..."

"Orası da neresiymiş?" diye soludu Atilla'nın amcası Oktar. Susamıştı. "Burada hiç şarap bulunmaz mı?"

"Günün birinde kafayı çekerken geberip gideceksin!" diye homurdandı Karaton öfkeyle. "Şu adama şarap verin ki sesini kesip otursun!"

"Vipara, İtalya'nın doğu ve batı dağlarının arasından akan en önemli nehirdir" dedi Atilla çokbilmiş bir tavırla. "Emona ve Carnuntum üzerinden Mare Suebicum'un engin

sularına ve kolay fethedilebilir geniş topraklara uzanan Kehribar Yolu burada son bulur..."

"Tamam, tamam, iyi öğrenmişsin!" Karaton Kağan bıkkın bir tavırla Atilla'nın sözünü kesti. "Zaten seni bunu yapman için Roma'ya rehine olarak gönderdik! Fakat ben burada kağan olarak bulunduğum müddetçe aranızda kavga etmeyin! Bu hepiniz için geçerli... Senin ve kardeşin için de, Atilla!"

Atilla belli belirsiz kasıldı, fakat kendisini derhal toparlayarak başını salladı. Karaton Kağan gülerek doğruldu. Cariyelerin kendisini giydirmelerine izin verirken, Atilla'ya aklına takılan önemsiz birkaç soru daha yöneltti.

"Roma'da yenilip içilen şeyleri sen de tattın mı?"

"Hepsini değil. Fakat yine de her birinden bir parça denemeye gayret ettim."

"Peki sence hangi yemeğin tadı en kötüydü?" diye sordu Karaton Kağan merakla.

"*Liquam*'lar!" dedi Atilla yüzünü buruşturarak. "Özellikle de *garum* adını verdikleri kahverengi sos."

"Nedir bu?" diye sordu Karaton.

"Çürümüş balık sosu" diye cevap verdi Atilla ve ürperek silkindi. "Bunu balıkların tuzlanmış iç organlarından ve... ve çürüyüp kokuşana kadar haftalarca güneşin altında bekleyen artıklarından yapıyorlar!"

Atilla, etrafındaki adamların benizlerinin solduğunu fark etti. Hatta Oktar öğürmekten kendini alamadı. Bu iğrenç yemekten duydukları tiksintiyle birbirlerine baktılar ve dillerini şaklattılar.

"Balık artıklarıyla işlenen peynire mi benziyor?" diye sordu Muncuk.

"Onunla mukayese bile edilemez!" diye itiraz etti Atilla.

"O zaman belki de yüz günlük leziz kuş yumurtalarımızı andırıyordur!" dedi Karaton Kağan.

"Belki" dedi Atilla. "Fakat balık balıktır ve balık olarak kalacaktır!"

"Öyle olsun bakalım" dedi Karaton Kağan. Yerden kılıç kuşağını aldı ve ağır deriyi kendi elleriyle vücuduna yerleştirdi. Görünüşe göre sabık rehinenin sorgusu sona ermişti. Fakat kağan ansızın elini havaya kaldırdı.

"Sana son bir soru soracağım, Atilla. Fakat şimdiye kadar sorduklarımın en önemlisi."

"Dinliyorum."

"Artık Roma'da neler gördüğünü ve duyduğunu biliyoruz. Şimdi bana doğruyu söyle! Orada geçirdiğin bir yıldan sonra hâlâ bir Hun musun, yoksa Roma yaşantısının zehri kanına ve yüreğine karıştı mı?"

Oktar'ın dudaklarından kısa, fakat anlamlı bir gülüş yükseldi.

"Evet, ne diyorsun?" diye sordu Karaton bir kez daha ciddi bir sesle.

Atilla dişlerini sıktı. Gözlerini yere dikmiş, can havliyle ne cevap vermesi gerektiğini düşünüyordu. Doğru cevabı vermek son derece basitti; önemli olan, doğru cevabın hangisi olduğuydu. Bundan kendisi bile tam olarak emin değildi. Karaton Kağan'ın sorusunu "Evet, sözünü ettiğin zehir kanıma ve yüreğime karıştı, artık gerçek bir Hun değilim!" diye cevaplaması işten bile değildi. Fakat yine aynı şekilde "Ben hâlâ bir Hun'um, Roma'yı büyük ve kudretli kılan sebeplerin hiçbirini anlamadım ve hissetmedim!" cevabını da verebilirdi.

"Ben... ben bunu bilmiyorum!" diyebildi sonunda.

"O halde kendini kendinden sakın" dedi Karaton ve ona yaklaştı. Atilla içgüdüsel olarak ayağa fırladı. Karaton Kağan delikanlının önünde durdu ve ağır pençelerini onun omuzlarına koydu.

"Uzun bir yol aşman gerekti ve seninle gurur duyuyorum, Atilla!" dedi boğuk bir gülmeyle. "*Imperium Romanum* adı verilen o zalim ülkede görüp duyduklarını asla unutma! Sen bin yıldır insanları, kavimleri ve hatta toprağı boyunduruğu altına alan ve elindeki tüm imkânlarla sömüren bir kudretin tam ortasındaydın!"

Kağan başını çevirerek Kara Hunların üç hanına baktı.

"Önümüzdeki yılları iyi değerlendir ve şuradakilerin bildiklerini öğrenmeye çalış!" dedi pek çok anlama gelebilecek bir şekilde. "Fakat önce tekrar gerçek bir Hun olman gerekiyor!"

ENGİNLER

13
Tuna'da Sessiz Yıllar

Kara Hunların kağanı Karaton'un, ellerini Muncuk Han'ın on beş yaşındaki oğlunun omuzlarına koymasının üzerinden beş yıl geçmişti. Başka bir deyişle Roma'nın Vizigot kralı Alarich tarafından zaptından, Attila'nın Geiserich, Laudarich, Athawulf, Galla Placidia, Scottas, Aetius ve Greka ile karşılaşmasının üzerinden geçen beş yıl...

Attila görev ve yükümlülüklerini yerine getirdikten sonra, akşamları Trakya şarabı ve bozkır kavimlerinin geleneksel içkileri eşliğinde boyunun ve obasının diğer erkekleriyle bir arada ateşin karşısında oturmaya alışmıştı. Bu arada Doğan onun en iyi adamı olmuştu. Scottas bir süre için Konstantinopolis'teki kardeşinin yanına gitmişti. Laudarich'i ise Attila pek çok kez görmüştü. Bu Gepid soylusunun, kız kardeşlerini Hunlardan uzak tutmak için elinden geleni yaptığı söyleniyordu. Attila, ateş başında anlatılan bu tür hikâyelere sadece gülüp geçiyordu.

Akşamları kadınlar ve kızlar ateşin başına içeri dolu testiler getiriyor, bir müddet konuşmaları dinliyor, sonra da erkeklerden biri yoruluncaya kadar bekliyorlardı. Her zamanki gibi evlenmelerine ve bir arada yaşamalarına rağmen, küçük çocuklar genellikle kadınların yurtlarında kalıyordu. An-

cak beş ya da altı yaşına geldikleri zaman, en az kağanın hazinesi kadar değer verilen bakım yurduna getiriliyorlardı. Burada şamanların yanı sıra, kadınlar, zanaatçılar ve artık savaşamayacak denli yaşlanmış ihtiyarlar tarafından sıkı bir eğitime tabi tutuluyorlardı.

Ateşin başında geçen uzun akşamlar boyunca az yeniyor, çok içiliyor ve daha da fazla anlatılıyordu. Bu şekilde *Imperium Romanum*'un içinde ve etki alanlarında gerçekleşen garip, ilginç, korkutucu ve tuhaf şeyler hakkında herkes bilgi sahibi oluyordu...

Attila'nın geri dönüşünden sonraki ilk kış, şamanın tahmin ettiğinden de sert geçmişti. Attila artık on altı yaşındaydı. İlk büyük bahar şenliğinde bundan böyle ne genç savaşçılara mahsus bekâr yurtlarında, ne de babasının büyük han yurdunda oturmak istemediğini açıkça belirtmişti. O, Greka'yla beraber kendi yurdunda oturmak istiyordu...

Attila'nın Gotların Amelung kabilesinin kraliyet kanı taşıyan kızını ilk karısı yapmak isteği, ateşin başında haftalarca tartışılmıştı. Sonunda babası bu isteği geri çevirmişti. En genç oğlunun evleneceği kadının hangi kavim ve kabileden olacağına kendisi karar verecekti.

Aynı yıl içinde, beş yıl önce Ren Nehri'ni aşmış olan Burgundların, bir Galyalıyı Batı Roma imparatoru ilan ettikleri de kulaklarına gelmişti. Burgund kralı Gundahar, Alan kralı Goar'la birlikte Jovinus isminde bir adamı Mundiacum'da erguvan renkli imparatorluk şeritleriyle süslü elbiseyi giymeye ikna etmişti. Fakat Ravenna'da oturan ve herhangi bir konuda parmağının ucunu bile kımıldatmayan imparatora karşı girişilen bu başkaldırı eylemi, neredeyse hiçbir sonuca ulaşamamıştı. Jovinus ve vahşi adamları bambaşka işlerin peşindeydiler. Peşine taktığı Alanlar, Almanlar, Burgundlar ve Franklarla birlikte, geçtiği yerleri bir kan gölüne çevirerek

Arelate'ye kadar ilerlemişti. Güneyde Vizigotlar tarafından durdurulunca kadar da Galya'nın büyük bir kısmını işgal etmişti.

Bir sonraki yılda, yani Hıristiyanların takvimine göre 412 yılının yazında, Greka bu arada on yedi yaşına girmiş olan Attila'ya bir erkek evlat doğurmuştu. Gurur ve isyan dolu olarak Muncuk Han'ın karşısına çıkmış ve çocuğa "*Hükümdar*" anlamına gelen İlek ismini vermişlerdi. Attila'nın babasının "hayır" emrine karşı geldiği o kadar açıktı ki, Muncuk Han en küçük oğlunu cezalandırmak zorunda kalmıştı: Attila'yı, Doğu Roma topraklarının ötesinde bulunan dev Sasanî İmparatorluğu'na karşı çıkılan sefere götürmeyi reddetmişti.

Aynı yıl, Doğu Roma'dan tarihçi Olympiodoros başkanlığında gelen bir barış heyeti, Karaton Kağan'ın huzuruna çıkmıştı. Doğu Hun hanlarından biri olan Donat'ın öldürülmesi konusunda özürlerinin kabul edilmesini ricaya gelmişlerdi. Karaton Kağan ise yumuşamaya yanaşmamış, en değerli armağanların bile bu suçun kefaretini ödeyemeyeceğini belirtmişti. Doğu Roma, Donat'a mutlak güvenlik garantisi vermiş olmasına rağmen, onu neredeyse tüm adamlarıyla beraber katletmişti.

Fakat Karaton'un aksine, yakın akrabaları ve bağımlı kralları, Olympiodoros tarafından sağlanan ateşkesin bir cins anlaşma olduğu görüşündeydiler. Hatta barış anlaşmasının imzalanmasının yakın olduğu bile düşünülüyordu, Karaton Kağan ansızın ölmeseydi elbette...

Sonraki yıllarda yeni bir kağan seçilmedi. Çok sert geçen birkaç kış sonucunda neredeyse tüm boyların ve ailelerin yeni otlakların peşinde yer değiştirmelerinden dolayı, bu eksiklik fazla bir önem arz etmemişti. Bazı boylar Tuna'yı izleyerek Karadeniz kıyılarına kadar ulaşmışlardı. Doğu Roma'nın *Moesia inferior* ve *Scythia* bölgeleri o zaman oldukça korunaksızdı ve kolaylıkla aşılabiliyordu.

Attila karısını kadınların ortak yurduna göndermemişti. Babası Muncuk Han ve amcaları tarafından bu konuda sık sık, hem de oldukça sert bir dille uyarılmasına rağmen, Greka ile oğlunun kendisine ait beyaz yurtta kalmasında ısrar ediyordu.

"Madem artık kendi birliğimle babamın veya amcalarımın akınlarına katılamıyorum, o halde vaktimi ailemle ilgilenmekle ve at yetiştirmekle geçireceğim" diyordu sadece.

"Peki Roma'dan getirdiğin birkaç adamdan başkalarının da sana itaat etmelerini nasıl sağlayacaksın?" diye sormuştu amcası Ruga Han. "O kadından vazgeç ve tekrar kardeşlerinin yanında at koştur!"

"Hayır!"

"Sen bilirsin!" demişti Ruga Han içini çekerek. "Fakat şunu sakın unutma: Önderler, hanlar ve kağanlar, kadınların göğüsleri arasında yetişmezler..."

"Yaptıklann ve söylediklerin her geçen gün canımı daha fazla sıkıyor, oğlum Attila" demişti Muncuk günün birinde bir birliğin önünde oğluyla yan yana Tuna'ya doğru at sürerken. Romalıların yaptığı yeni nehir gemilerini görmek istiyorlardı. "Sen söyle! Sana yeterince zaman tanımadım mı?"

"Bunu yaptın" diye cevap verdi Attila, bir an bile tereddüt etmeden.

"Roma'dan döndüğünden bu yana seni izliyorum" diye devam etmişti babası sözlerine. "Kafanın ve kalbinin Limes'in ardındaki sahte ışıltı tarafından zehirlendiğini biliyoruz. Aklın Romalıların işe yaramaz bilgileriyle dolu... Roma'nın bahçeleri, caddeleri ve sarayları aklından çıkmıyor! Bal gibi tatlı, fakat sahte sözler... Tüm bunlara bir son verilmeli artık! Bu pisliği kafandan söküp atmanın vakti geldi de geçiyor! İcabında kan ve at teri yardımıyla olsa bile..."

"Beni seferlerinin hiçbirine götürmedin..."

"Çünkü at üzerinde savaşmak yerine konuşacağından ve vaaz vereceğinden emindim!"

"Ben Romalı değil, bir Hun'um!"

"Bundan artık pek emin değilim, oğlum!" diye homurdandı Muncuk Han. "Bazı geceler yıllar önce yüreğine bir ok saplanmasının, başının bir kılıç tarafından uçurulmasının ya da..."

"Ya da ne?" diye sordu Attila ve elinde olmadan yutkundu. "Ya da bir kemendin beni attan alaşağı etmesinin daha iyi olacağını düşünüyorsun, değil mi? Bunu mu söylemek istiyorsun? Geri döndüğüm için üzgünsün! Yufka yürekli bir Romalı olduğumu düşünüyorsun! Sana ve çok değerli, kudretli ağabeyime utanç getiren bir zavallı..."

"Hiçbir şey anlamıyorsun, oğlum! Hem de hiçbir şey!"

"Öyle mi dersin? Bence tam aksine! Daha Ravenna'da kendime geldiğim zaman her şeyi anlamıştım!"

"Yeter artık! Onu rahat bırak!" diye atılmıştı o anda amcası Oktar. Hemen yanı başlarında at sürüyordu ve konuşmalarını sessizce dinlemişti. Attila'nın çevresindeki erkeklerin arasında sadece Oktar ve Aybars onun tarafını tutuyordu. Bu arada ağabeylerinin de çocukları olmuştu, fakat henüz hiçbirisinin bir avdan veya seferden geri döndükleri zaman gururla kucaklayarak havalara fırlatacakları erkek evlatları yoktu.

Kadınlar ve çocuklar bu seferlerin neredeyse hiçbirine katılmıyorlardı. Erkeklerden bazıları geri dönmediği zaman ise geride kalan dul kadın, birkaç gece boyunca ölen erkeğin akrabaları tarafından yurtlarında avutuluyordu. Bu dul kadınların hiçbirinin aç kalmaktan korkmasına gerek yoktu, çünkü ganimetten evli bir kadının hak ettiği payın tümünü tamı tamına alıyorlardı. Genç ya da ihtiyar, güzel ya da çirkin, hiçbir ayırım yapılmaksızın, hepsi. Buna rağmen hiçbir kardeş,

oğul veya amca, kocalarını kaybeden kadınlarla belli bir süreden daha fazla yatmaya mecbur tutulamıyorlardı...

Aybars kendisi için özel koyunlar yetiştirmeye başlamıştı ve hayvanların yiyecekleri tekrar bollaşmaya başladığı zaman, Hunlar kendilerine yeni bir kağan seçme konusunu düşünmeye başladılar. Kara Hunları, müttefiklerini, bağımlı kavimleri ve sayısız isimsiz aileyi hükümdarlığı altında birleştirecek olan kişi, bu defa "*Sancağın Alemi ve Süsü*" Muncuk Han olacaktı.

Aynı sırada Attila atlarını yeni bir düzene göre ayırmaya başlamıştı. Hun atlarının çoğu, ikinci yaşlarında burulan iğdişlerden oluşuyordu. İhtiyar heyeti üyelerinden ve başarılı savaşçılardan hiçbiri bir aygıra veya kısrağa binmezdi. Ne yapacakları önceden asla kestirilemeyen bu hayvanlar, savaşın en önemli kuralı olan at, binici ve yay arasındaki uyumu her an bozabilirlerdi.

Daha önce bir sürü yaklaşık otuz tane kısrak, yirmi tane bir yaşında tay, yirmi tane iki ya da üç yaşında at, yirmi tane iğdiş ve bir tane aygırdan oluşurken, Attila Han adamlarına sürüyü yeni bir düzende oluşturmalarını emretti. Karpatlarla Aşağı Tuna arasındaki obasında bulunan sürülerindeki at sayısını yarıya indirmeye başlamıştı. İyi bir aygırın en az otuz kısrağa ihtiyacı bulunduğu ve fazla sayıda aygırın sürünün dağılmasına neden olacağı görüşüne şiddetle itiraz ediyordu.

Attila, adamlarına bu görüşün bozkırlarda doğduğunu ve bir sürüde gereğinden fazla aygır bulunması durumunda bunların birbirleriyle mücadeleye girişeceği ve sürünün dağılacağı korkusundan kaynaklandığını anlatmıştı.

"Bir sürüye on beş aygır, on tane bir yaşındaki tay, on tane iki ya da üç yaşındaki at ve birkaç aygır koyun! Bu yeni

düzenin sebebini de söyleyeyim size: Çok daha fazla sayıda burulmuş ata ihtiyacımız olacak! Her an güven içinde binebileceğimiz binlerce güçlü ve iyi at!"

Attila, kendisini merakla süzen çok sayıda insanı uzun uzun süzdü. Ve ansızın bu insanlardan birçoğu, Attila'nın gözlerinde onu kardeşinden daha güçlü kılan yeni bir bakışın belirdiğini fark etti.

Attila bu yıllar zarfında dünyadaki büyük güçlerle ve *Imperium Romanum*'un her iki tarafında olup bitenlerle pek az ilgilendi. O da kendi yaşındaki her Hun gibi göçebelik, sürüleri iyi ve yeterli besleme, onlara geniş çayırlar bulabilme ve çam dallarına ilk çiy düşmeden insanların ve hayvanların kışı sağ salim atlatabilmeleri için gerekli hazırlıkları yapabilme sanatlarını öğreniyordu.

Bazen, yurdundaki küçük ve sıcak ateşin başında Greka ve bu arada üç yaşına basmış olan İlek ile otururken, rehinelik yıllarında adlarından sık sık söz edilen insanlar hakkında konuşuyorlardı.

"Aetius ve Vizigotlardan artık neredeyse hiç söz edilmiyor" dedi Greka erkeklerin ertesi sabah bir kış avına çıkmak üzere sözleştikleri bir akşam.

"Görünüşe göre dünya hâlâ kendisini Roma'nın zaptının etkilerinden kurtarabilmiş değil" diye güldü Attila. Greka'nın kendisine uzattığı çanağı alarak, içindeki sıcak bitki çayından dışarıdan getirdiği soğuğa karşı birkaç yudum içti. Sonra da karısının oğlu için renkli kurdelelerle süslediği eski bir eyerin üzerine oturdu. Greka aradan geçen yıllarda daha güzel bir kadın olmuştu. Ondan başka bir kadınla evlenmek istemediğini söylediği zamanlarda babasıyla arasında sık sık tartışmalar yaşanıyordu. Bu kararından vazgeçmesi için ona genç savaşçılardan oluşan bir akıncı birliğinin komutanlığı,

en soylu ve en güzel Hun kızlarının arasından dilediğini kendisine eş olarak seçebilme imkânı teklifinde bulunmuşlardı. Fakat Attila'nın kararı kesindi.

Aslında arada sırada babasının sözünü dinlemeyi ve eski geleneklere itaat etmeyi aklından geçirmemiş değildi. Fakat sonra kardeşlerinin ateşin başında şarap içerken giderek daha yüksek sesle Greka'nın küçükçe göğüsleri ve Hun kadınlarına kıyasla daha dar kalçaları hakkında pis şakalar yaptıklarını duymuştu.

"Kılıcını hâlâ Romalı bir kâtibin kalemi gibi tutuyor... herhalde bu yüzden o Amazon'a ihtiyacı var... döşekte ona erkekliğinin nerede olduğunu gösteriyor olmalı..."

Adamların çınlayan kahkahaları hâlâ kulaklarındaydı. Gerçi Aybars kendisine destek olmasaydı, hâlâ babasına itaat edebilirdi. Aybars ona doğrudan Karaton Kağan'a başvurmayı salık vermişti. Karaton Kağan'ın Muncuk'un en küçük oğluna bir istisna yapılmasına bir itirazı yoktu. Bu arada Aybars sayılan yüzleri bulan koyun kemiklerini ateşte yakarak incelemiş, sonunda Greka'nın ne Ostrogotlara, ne de başka bir Cermen kabilesine ait olduğunu, bilakis soyunun doğrudan Ak Hunlara dayandığını bildirmiş, dolayısıyla da Attila'ya büyük bir yardımda bulunmuştu.

"Yeni bir şeyler duydun mu?" diye sordu Greka ve oğlunun burnunu silerek, babasına doğru koşmasına izin verdi. Bu küçük, fakat iri yapılı oğlan çocuğu, Greka'nın gururuydu. Muncuk Han ve kardeşleri eski gelenekler uyarınca onun kafasını şekillendirmek istemiş, fakat Attila buna izin vermemişti. Genç baba oğlunu dizlerine oturttu, onunla birlikte güldü ve onu havaya fırlatarak yurdun postlarla kaplı çadırına düşmesine meydan vermeden gövdesinden yakaladı.

İlek neşeyle gülüyor ve sevinç çığlıkları atıyordu. Greka da başını salladı ve güldü. Sonra ateşin başına giderek kor

halindeki tezekleri bir araya küredi, yurdun orta direğinin kenarından sallanan iplerden birini çekti ve tepedeki duman ve ışık deliğini bir miktar küçülttü.

"Kral Alarich'e... ne olmuş?" diye soru Attila küçük oğluna.

"Kral Alarich öldüüü" dedi İlek incecik sesiyle. Sonra babasının kollarının arasına atlayarak, ondan kendisini tekrar havaya fırlatmasını istedi.

"Evet, Kral Alarich öldüüü" diye tekrarladı Attila neşeyle. Sonra üç yaşındaki oğlanı havaya fırlattı ve neredeyse yere düşecekken tekrar yakaladı.

İlek sevinçle cıvıldadı. "Şimdi kimi soracaksın?" dedi babasına büyük ve parlak gözleriyle bakarak. "Uldız? Donat? Veya Karaton?"

"Karaton Kağan'a ne oldu?"

"Karaton Kağan öldüüü..."

"Evet, Karaton Kağan öldüüü..."

"Sonra?" diye sordu İlek doymak bilmez bir neşeyle.

"Daha bir yığın adam var" dedi Attila. "Fakat sen onların hepsini henüz tanımıyorsun."

"Onun kafasını bütün Roma Konstantin'leriyle, generalleriyle ve senatörleriyle doldurayım deme!" dedi Greka sesinde küçük bir hoşnutsuzluk ifadesiyle.

"Öyle bir şey yaptığım yok!"

"O halde henüz iki yaşında bile olmayan bir çocuğa Vizigot kralının ancak Güney İtalya'ya kadar ilerleyebildiğini, orada da yüksek ateşten öldüğünü kim anlattı?"

"Bu onun için bir hikâyeden başka bir şey değil ki! Tıpkı siz Cermenlerin Halirun cadıları, kana susamış tanrıları ve Valhalla'da durup dinlenmeden savaşan ölü savaşçıları gibi..." Attila gülerek karısına baktı.

Greka da gülümsüyordu. "Fakat Vizigotların ölen kralarını tüm hazineleriyle birlikte Busento Nehri'ne gömmelerini

hâlâ son derece garip buluyorum... Gerçi siz de krallarınızı bir daha kimsenin bulamayacağı şekilde gömüyorsunuz. Tıpkı kilden yapılma savaşçılarıyla gömülen efsanevi Çin imparatoru Qin Shi Huangdi gibi..."

"Siz de bizim kağan çadırlarımızdan daha büyük tepe mezarları yapmıyor musunuz?"

"Ne yazık ki seni hayal kırıklığına uğratmak zorundayım" diye güldü Greka. "O mezarlar bize değil, İskitlere ait! Biz Gotlar krallarımız için asla tepe mezarları inşa etmedik..."

"Kavga etmeyin!" diye cıvıldadı İlek.

"Haklısın!" dedi Attila ve güldü. Bu konuda fazla konuşmamalarına rağmen, imparatorluğun batı yarısında neler olup bittiğini merak etmiyor değillerdi. Kendileri o sırada aşılması neredeyse mümkün olmayan Aşağı Tuna deltasıyla batı ve kuzey yönlerinde uzanan Karpat Dağları'nın arasında kalan bölgede oturuyorlardı. Dağlar, geçit vermez ikinci bir duvar gibi yükseliyordu etraflarında.

Attila ailesiyle birlikte babasının obasında yaşamaya devam ederken, ağabeyleri genellikle silahlı akıniara katılıyorlardı. Bu durumun iyi ve kötü yanları vardı. Attila babasıyla sürekli bir ilişki içinde bulunuyordu, fakat öte yandan ne boyunun tüm erkekleri için hayati bir önem taşıyan savaş tecrübesi edinebiliyordu, ne de ganimet ve altın sahibi olabiliyordu.

"Alanlar ve Suebler hakkında da yeni bir şey duyulmuyor" dedi Greka öylesine. "Nasıl olsa İspanya'da kendi krallıklarını kurmayı başardılar. Bu nedenle Vizigotlar da rahatlamış durumdalar."

"Zaten artık göç etmeleri için de bir sebep kalmadı" dedi Attila. "Athawulf onları Güney İtalya'dan kuzeydeki Pirene Dağları'nın eteklerine götürdü. Onun bir kral olabilecek yeteneğe sahip olduğunu asla düşünmezdim..."

Vizigotlar Roma'nın zaptından sonraki kışı İtalya'nın güneyinde geçirmişlerdi. Gemilerle zengin Afrika Eyaleti'ne geçebilmeye sadece bir kez teşebbüs etmişlerdi, o da başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Gemileri daha karşılaştıkları ilk fırtınada parçalanıp sulara gömülmüştü. İlkbaharda toprak müsaade eder etmez de tekrar kuzeye dönmüşlerdi. Vizigotlar, Kral Alarich'in yerine kayınbiraderi Athawulf'u kendilerine kral seçmişlerdi.

"Athawulf domuzun teki!" dedi Greka dişlerinin arasından ıslık gibi bir sesle. "Alarich'in gömüldüğü nehir yatağına tekrar su verilir verilmez, ölü kralın kız kardeşini altı çocuğuyla birlikte yanından defetti!"

"Yatağını Ravenna'daki imparatorun kız kardeşiyle paylaşmak için olsa gerek!" dedi Attila sırıtarak. Vizigotlar dönüşte bir kez daha Roma önlerine gelmiş, fakat *Cloaca maxima* ve diğer iğrenç kokulu kanalizasyonlardan yayılan salgın hastalıklardan ölesiye korktukları için, surların dışında kalmayı tercih etmişlerdi. Kral Alarich'in korkunç ölümü karşısında geçirdikleri şoktan hâlâ kurtulamamışlardı. Galya'ya vardıklarında bölgenin meşhur tarlalarında herkese yetecek kadar buğday yetişmediğini fark etmiş, bu nedenle de ülkenin gerçek sakinlerini Pirenelerin ötesine dek kovalamışlardı.

"Aklından geçenleri biliyorum!" dedi Greka bumundan soluyarak. "Fakat inandığım tüm tanrılar adına sana yemin ederim: Seni asla başka bir kadınla paylaşmayacağım - hem de siz Hunların evlilik ve sadakat hakkında en küçük bir fikre sahip olmamanıza rağmen!"

"Bunu daha önceden bilmezmiş gibi konuşma!"

"Elbette biliyordum! Fakat beni bir Augusta veya imparatoriçe ile evlenmek için asla başından atamayacaksın!"

"İyi ama senin zaten henüz altı çocuğun yok ki!" diye güldü Attila.

"Bunun sorumlusu ben miyim?" dedi Greka ve parmak uçlarına yükselerek gerindi. Attila İlek'i yere koydu ve birkaç adımda karısının yanına giderek onu kucakladı. Greka çocuğun orada olmasına önem vermeden yavaşça inledi. Bu arada onlara bakan İlek neşeyle güldü ve yanlarına gelerek onların bacaklanna sarıldı.

"Aybars Amca'nın yanına git!" dedi Greka soluk soluğa. "Haydi bakalım!"

İlek onların yalnız kalmak istediklerini anlamıştı. Artık bir kardeşe kavuşmanın vakti gelmişti.

Toprağı kaplayan karların arasından baharın gelişini müjdeleyen ilk kardelen çiçekleri boy gösterdiği zaman, Muncuk Han'ın obasına giderek daha fazla sayıda tacir ve seyyah uğramaya başlamıştı.

Hunlar, tekrar uzamaya başlayan günlerin öğleden sonralarında yurtlarının önünde oturuyor, obalarına gelen bu insanların dünyada, özellikle de *Imperium Romanum*'da olup bitenler hakkında anlattıklarını dinliyorlardı.

Hunlar ve onlarla birlikte yaşayan diğerleri, bu sayede günün birinde önem kazanıp kazanmayacakları kimse tarafından bilinmeyen bu yenilikleri, başkalarına kıyasla daha çabuk öğreniyorlardı. Hunlar, yüzyıllardan beri uydukları bir geleneğe bağlı kalmaya devam ediyorlardı: Sadece bir kişi tarafından aktarılan bir bilgi ilgiyle dinleniyor, fakat bir kar tanesinden veya küçük bir rüzgâr esintisinden daha büyük bir önem kazanmıyordu. Daha sonra obaya gelen başka bir insan aynı bilgiyi aktardığı, sözleri de sanki ezbere okunuyormuş gibi bir izlenim uyandırmadığı takdirde anlatılanın değeri artıyor, hele bunu üçüncü ve dördüncü kişiler de takip ederse, herkes bir çocuğun yapboz oyunu gibi bilgi parçalarını yan yana getirerek gerçeğin ne olduğunu anlamaya çalışıyordu.

Attila'nın çevresindeki insanlar, yazılı haberlere fazla itibar etmiyorlardı. Yazılı haberler onlar için fazlasıyla donuk, ölü ve hareketsizdi. Buna karşın ateşin başında anlatılan hikâyeler o kadar çekici, o kadar heyecanlıydı ki! Herkes o anki ruh haline göre anlatılanları farklı değerlendiriyor, tasvirler oluşturuyor, arzu ettiği kalıba sokabiliyordu. Hayal ile gerçek arasındaki ince çizginin nerede bulunduğunu çok iyi bilen bu insanlar, resimlerle süslü bir hikâyenin çekirdeğindeki gerçeği anlamakta da fazla zorlanmıyorlardı.

Bu gerçekler arasında örneğin Alanların *Imperium Romanum*'un en batısındaki İspanya Eyaleti'nde nihayet kendi krallıklarını kurmayı başardıklan da bulunuyordu. Aynı şeyi Suebler de başarmıştı. Başkaları ise Konsül Constantius'un Cermen Burgund kabilesini müttefik olarak adlandırdığını ve onlara Orta Ren bölgesinin batısına yerleşme izni verdiğini anlatıyordu. Burgundlar, Vandalların nispeten daha barışçı, el sanatlarında başarılı bir koluydu. Fakat bu kez kendilerine büyük savaş tecrübesine sahip Gundahar adlı birini kral seçmiş ve Orta Ren bölgesinde bir krallık kurmuşlardı. Devletlerinin başkenti, eski bir Kelt yerleşimi olan Borbetomagnus adlı bir şehirdi.

Hun hanlarının pek çoğu için uzak Galya veya İspanya'da, Afrika'da, hatta İtalya ve Alplerin kuzeyinde olup bitenler fazlasıyla karmaşık ve kafa karıştırıcıydı. Hangi Constans, Constantius veya Constantinius'un hangi lejyon tarafından bilmem hangi kalede iki ya da üç yıllığına imparator ilan edildiğini bilmek istemiyorlardı. Hunlar ve Muncuk Han için Roma İmparatorluğu'nun sadece iki bölgesi önem arz ediyordu: *Trakya* ve *İllyricum*, Tuna'nın güney ve batı bölgeleri. Geri kalan yerlerin Cermenler tarafından istila edilmesi umurlarında bile değildi...

O yıl Tuna üzerindeki buzlar eridiği zaman, Hun gözcü-

leri nehrin güney yakasında birtakım gizli faaliyetlerin yürütüldüğünü fark ettiler. Nehir kıyısındaki aralarına büyük kumaş parçalarının gerili olduğu direkler, arka tarafta ne yapıldığını meraklı gözlerden tümüyle gizliyordu.

Gözcüler gözetleme faaliyetlerine devam etme emri aldılar ve gerçekten de bir süre sonra Romalıların Tuna donanmasını tamir etmekle meşgul oldukları haberiyle geri döndüler.

"Yakında kendimize yeni bir kağan seçeceğimizi hesaplıyor olmalılar" dedi Attila akşam babasının yanından döndüğü vakit. "Uzun süredir kullanılmamaktan çürüyen gemilerini onarıyor ve yenilerini inşa ediyorlar."

"Bu fikir Konstantinopolis'teki genç imparatora mı ait acaba?" diye sordu Greka. Fakat Attila hayır anlamında başını salladı.

"Sanmam" dedi sonra. "Gerçi o artık on dört yaşında, fakat Doğu Roma'nın gerçek hükümdarının hâlâ Saray Muhafızları Komutanı Anthemios olduğunu sanıyorum. Bu adam uzun süredir bize karşı sağlam bir savunma duvarı inşa etmek için elinden geleni yapıyor."

"Büyükbaban Uldız'ın şehrini kuşatması karşısında duyduğu korku iliklerine dek işlemiş olmalı" dedi Greka ve kocasına yaklaştı. Attila, kucağındaki İlek'le birlikte eski ve sevgili eyerinin üzerinde oturuyordu. Greka, parmaklarıyla Attila'nın ensesindeki kasları yavaş yavaş ovmaya başladı.

"Batı Romalılar kendileriyle beraber onlara karşı savaşmamız için bize para ödüyorlar" dedi Attila. "Doğu Romalılar ise bizden en az kendi inançlarındaki şeytan kadar korkuyorlar."

"Doğru... Bu durum beni de şaşırtıyor" dedi Greka. "Bu korkunun sebebi nedir acaba?"

"Çok basit" diye karşılık verdi Attila. "On beş yıl önce

Gaina onları öldüresiye korkutmuştu. Bizden korkmalarının sebebi ise Uldız Han'ın onlara o yabani adamın kellesini getirmiş olması. Bu olayın üzerinden yedi sene geçmiş olmasına rağmen, hâlâ büyük bir gayretle şehirlerini çevreleyen Theodosius duvarının yapımında çalışıyorlar."

"Bu duvara neden bir çocuğun ismi verilmiş?"

"Çünkü Anthemios hem onun sadece vasisi, hem de bu duvarın tam bin yıl boyunca ayakta kalacağını beyan etmiş. Böylesine görkemli bir duvara elbette ki bir konsülün değil, bir imparatorun ismi yakışır."

"Bu duvarı bu kadar önemli kılan da neymiş?"

"Anthemios, duvarı Konstantinopolis'in zengin sakinlerinin arazileri üzerine inşa ettiriyor, fakat onlara kamulaştırma parası ödemek istemiyor. Bu nedenle surların üst kısımlarının sadece askeri amaçlar için kullanılmasına rağmen, arazi sahipleri alt kısımları üzerinde diledikleri şekilde tasarrufta bulunabiliyorlar."

"Bunun sebebi nedir peki?" Greka Attila'nın sözlerinden hiçbir şey anlamamıştı.

"Çünkü hiçbir şey boş boş oturup kafayı çeken, yoldan geçen kadınlarla kızlara sarkıntılık eden, üstüne üstlük ganimet peşinde de koşamayan askerleri beslemek kadar pahalı olamaz!"

"Artık babanın ve Aybars Amca'nın yanında daha fazla oturmamalısın" dedi Greka aradan birkaç gün geçtikten sonra. "Giderek bir hatibe veya Notarius'a dönüşmen hiç hoşuma gitmiyor."

"Bunu da nereden çıkardın?" diye sordu Attila. Kucağında İlek vardı.

"Yarışmalarda diğerleriyle karşılaşmaktan kaçındığının farkındayım. Bilmeyen biri senin bir Hun hanının kâtibi veya bir şaman talebesi olduğunu düşünebilir."

"Gücümü kardeşlerimle kıyaslamak istemiyorum!" dedi Attila alışılmadık sertlikte bir sesle. "Aramızdaki hesap henüz kapanmış değil. Bunu Bleda da biliyor, ben de. Fakat bunun zamanı henüz gelmiş değil."

"Öyle mi? Demek bu arada atların sırtını, ok ve yayı, kılıç ve kementleri diğerlerine bırakıyorsun?"

"Hiç de değil!" dedi Attila. İlek'i kucağından alarak yere oturttu, sonra ayağa kalkarak Greka'ya yaklaştı ve onu kalçalarından kavradı. "Benimle gel!" dedi. Birlikte yurdun ön bölümüne geçtiler. Attila direklerden birine asılı olan işlemeli bir sadaktan üç tane ok ve değerli bir yay aldı.

Sonra elindekilerle birlikte dışarı çıktı ve güneş ışığında kendi elleriyle hazırladığı okları inceledi. Metalden yapılma üçgen biçimli uçları pırıl pırıl parlıyordu. Arkasında da üç adet ince tüyden yapılma denge kanatçıkları vardı.

"Uçlarında sert demir kullanıldığı takdirde oklar deri bir zırhı rahatlıkla delip geçer" dedi karısına ve oğluna dönerek. "Fakat yumuşak bakır kullanıldığı takdirde, demir pullardan yapılma en sert zırha bile çarptığı anda ok bir çengel şeklinde kıvrılır ve pulların altından... çakkar!.. düşmanın işini bitiriverir!"

"O halde yumuşak olan, sert olanından çok daha tehlikeli!" dedi İlek ve düşünceli bir tavırla başını yana eğdi. Attila sevgi dolu bir bakışla onu süzdü. Daha güzel bir kafa yapısına sahip olmaları için, doğumlarından sonra oğullarının başlarının bandajlarla tahta bir cendere içine alınmasına izin vermeyecekti.

"Evet, oğlum" dedi Attila bir süre sonra. "Yumuşak olan, bazen sert olandan çok daha tehlikelidir!"

Okları sağ eline aldı ve ilkini kirişe taktı. Sonra da büyük yayı fazla zorlanmadan gerdi.

İlk ok dümdüz bir şekilde havaya uçmuştu. Attila nere-

deyse gözle görülmeyecek bir hızla ikinci oku yaya taktı ve ilk okun ardından fırlattı. Sonra da aynı şekilde üçüncüsünü.

"*Çakkar!*"

Üçüncü ok büyük bir süratle ikinci okun yanından geçti ve ilkine isabet etti. Bir an sonra da ikinci ok diğer ikisine isabet etti.

"Bu iş işte böyle yapılır!" dedi Attila gülümseyerek. "Sert ve yumuşak bir arada!"

"Bunu sadece Hunlar başarabilir!" dedi Greka, hayranlıkla gülümseyerek.

Ağaçların dallarındaki tomurcuklar büyük bir görkemle geniş yapraklara dönüştüğü sırada, kış mevsimini Tisza havzasındaki Batı Hunlarının yanında geçirmiş olan bir adam Muncuk Han'ın obasına geldi.

Bu tacir, Tuna'dan Konstantinopolis'e uzanan büyük Roma yolu üzerinde bulunan Naissos şehrindendi. Buraya bir yıl önce batıdan gelmiş, fakat Doğu Roma tarafından Tuna'nın kuzeyinde yaşayan Hunlar ve Cermenlerle yapılan ticaret koşullarının son derece ağırlaştırılması yüzünden, Konstantinopolis'e gidememişti. Yine de bazı cesur tacirler, Hunlardan ve Cermenlerden değerli kürk ve postları satın almanın yollarını buluyorlardı. Bunlara karşılık olarak da enginlerin atlı halkına, sınır dışına çıkartılmaları mühürlü imparatorluk emirleriyle kesin olarak yasaklanmış malların tümünü veriyorlardı.

Ateşin üzerinde kaynayan kazanın başında oturdukları ilk akşam, tacir onlara bir sene önce vuku bulmuş, fakat birçoğu için yeni olan bir hikâye anlatmaya başladı.

Vizigot Athawulf'un eski imparatorun kızı ve şimdikinin kız kardeşi olan Galla Placidia ile evlendiğini Hunların birçoğu biliyordu. Batıdan gelen tacir bu olayı ayrıntılarıyla anlat-

ma şansına sahipti, çünkü o da Cermen kralının sarayındaki davetlilerden biriydi.

"Basit bir tacir olarak bu lütfe nasıl nail olduğumu bilmelisiniz" dedi Naissoslu adam. "Ben buradan fazla uzak olmayan Margus Nehri kıyısında Constantius'la birlikte büyüdüm. Onun kim olduğunu biliyorsunuz, değil mi?"

Dinleyicilerin bazıları evet büyük çoğunluğu ise hayır anlamında başlarını salladılar.

"Constantius Flavius!" dedi tacir bu ismi daha önce duymamış oldukları için onları suçlarcasına. "Geniş bir göğsü, güçlü bir boynu ve hiçbir Roma miğferinin sığmadığı koca bir kafası olan olağanüstü bir savaşçı!"

"Yoksa başı küçükken şekillendirilmiş miydi?" diye sordu Attila ilgiyle.

"Kesinlikle hayır! Buna yemin edebilirim..."

"Peki bu Constantius'un seninle ve Vizigotlarla ne ilgisi var?" diye sordu Muncuk Han sabırsızlıkla. "*Comes ve magister militum* olan o adamdan söz ediyorsun, değil mi?"

Attila başını kaldırarak ona baktı. Roma'dan geriye döndüğü zamandan bu yana babasıyla olan ilişkisi düzelmiş değildi. Gerçi birbirleriyle konuşuyorlardı, fakat sadece saygılı olmak isteyen iki yabancının yaptığı gibi.

"Evet, ondan söz ediyorum" dedi Naissoslu tacir. "Geçtiğimiz yılın Batı Roma konsülü. Onun batıdaki en güçlü ve nüfuzlu komutan olduğundan eminim. Ona karşı çok dikkatli olmanız gerekiyor!"

"Roma ve Ravenna'yla neredeyse hiç ilgimiz yok" dedi Muncuk Han dudaklarında aşağılama dolu bir gülümsemeyle. "Doğu Roma'nın çocuk imparatoru, vasisi Anthemios ve düzenbaz hadımlar burada bize daha yakın..."

Naissoslu tacir güldü. Ateşin başında birlikte oturduğu bu adamlarla nasıl başa çıkacağını çok iyi biliyordu.

"Haydi, başla artık!" diye emretti Muncuk Han bir kez daha.

"O halde geçen yılın ilk ayında -yani tanrının dört yüz on dördüncü yılının ocak ayında- bir barbarın bir imparatorluk prensesiyle evlenmesinin öyküsünü dinleyin!" diye söze başladı tacir. "Görkemli düğün töreni, eski Roma geleneklerine göre Narbo şehrinde yapıldı. Müteveffa imparator Theodosios'un kızı ve Batı Roma İmparatorluğu'nun meşru hükümdarının kız kardeşi, artık Vizigot kralının yasal karısı olmuştu. Athawulf, niyetinin ne kadar ciddi ve dürüst olduğunu kanıtlamak için, Kral Alarich'in kız kardeşi olan karısını altı çocuğuyla birlikte yanından kovdu."

"Peki onun ailesinden hiç kimse, en azından oğullarının haklarını korumak için, orada bulunmuyor muydu?" diye sordu Attila.

"Sen bu konuda ne bilirsin ki!" dedi babası öfkeyle. O da diğer Hun ileri gelenleri gibi çadırında en azından bir elin parmaklan kadar kadın bulunduruyordu.

"Sanmıyorum" diye cevap verdi tacir. "Bana kalırsa, tüm bu zaman boyunca sadece bir tutsak olmasına rağmen, Prenses Placidia da sarışın Vizigot'a âşık olmuş olmalı. Fakat Athawulf da ona çok değerli bir ganimet gibi davrandı. Hatta düğün töreninde bile onun sağ tarafında durdu. Böylece bir imparatoriçenin kızının, bir Cermen kralından daha yüksek bir seviyede bulunduğunu tüm dünyaya göstermiş oldu."

"Deminki gibi *Barbar Kralı* desene!" diye atıldı Attila.

"Her neyse... Dediğim gibi, bu şimdiye kadar Galya'da gerçekleştirilmiş olan düğün törenlerinin en güzeliydi" diye devam etti tacir sözlerine. "Sabahın çok eken saatlerinde Latince ve Gotça '*yaşa*' nidaları göğe yükselmeye başlamış-

tı. Gotlar, kralları için benim bir arkadaşımın konağını kiralamak istiyorlardı. Arkadaşım Ingenius buna yanaşmadığı zaman ise Athawulf'un elçileri konağın zaten uzun zamandır krallarına ait olduğunu söylediler. Bu şekilde ben de hem kalacak yerimden, hem de mallarımın bir kısmından oldum. Elimde Galya'da yaşayan Romalı zengin aileleri için büyük miktarda değerli baharat vardı..."

"Bu anlattıklarının düğünle bir ilgisi var mı?" diye sözünü kesti Muncuk Han. Naissoslu adam başını yana eğerek bir an için düşündü.

"Hayır" dedi sonra, "istersen bu kısmı atlayabilirim... Neyse, benim de tam o sırada Batı Roma konsülü ilan edilen adam gibi Naissos'tan geldiğimi duyunca, beni düğüne davet ettiler.

"Constantius denilen o adam da Narbo'da mıydı?" diye sordu Attila.

"Dalga mı geçiyorsun! Romalılar, Athawulf'un bu büyük edepsizliği ve haddini bilmezliği karşısında öfkeden deliye dönmüş vaziyetteler. Fakat anlaşılan tümü değil, çünkü pek çok batı eyaletinden gelen heyetler Athawulf ve Galla Placidia'ya mutluluk dilekleri sundular. Senatör Attalus da oradaydı. Senin onu tanıman gerekir, Attila..."

"Senatör Attalus mu? Roma şehrinde oturanların Ravenna'ya karşı imparator ilan ettikleri ve Athawulf'la birlikte Ravenna üzerine yürüyen adam mı?"

"Evet, o da düğündeydi. Hatta törenin tam ortasında çifte hitaben kendisinin yazdığını iddia ettiği uzun bir övgü şiiri bile okudu. Fakat bu methiyeler Athawulf'un pek umurunda değil. O neyi fethettiğini çok iyi biliyor; aynı zamanda enişteşinin gazabından korkması gerektiğini de..."

"İmparator Honorius'tan kim korkarmış ki!" diye bağırdı Muncuk Han. Onun etrafındaki erkekler de kahkahalarla

güldüler ve elleriyle kılıçlarının kabzalarına vurdular. Sadece Attila gülmüyordu. O tavuksever imparatorun istediği zaman ne kadar inatçı ve sert olabileceğini biliyordu; bilhassa söz konusu olan Vizigotlar ise. Bir süre sanki çok uzaklarda bir yerlerdeymiş gibi sessizce önüne baktı. Sonra dudaklarının kenarında ince bir gülümseme belirdi, derin bir nefes aldı ve kendi kendine şöyle dedi: "Demek Athawulf hiç de göründüğü kadar aptal değilmiş!"

Attila duyduklarını hemen aynı gece Greka'ya anlattı. Naissoslu tacir dışında Muncuk Han'ın obasında Galla Placidia ve Athawulf'u kendi gözleriyle sadece onlar görmüştü.

"İnsan sadece anlatılanları dinlediği zaman, çok uzaklardaki bir efsaneyi dinliyormuş gibi oluyor" dedi karısına. Yerdeki döşekte yan yana yatıyor ve birbirlerini yavaşça okşuyorlardı.

"Tüm bu zaman boyunca ne düşündüğümü biliyor musun?" Attila, karısının ocaktaki sönmekte olan ateşin son kızıllığı içinden yükselen sesini duydu.

"Hayır, söylersen öğreneceğim" diye homurdandı. Greka, Attila'ya biraz daha sokuldu.

"Athawulf'un bir imparatorluk prensesini evlilik yatağına atabilmesi için, kavminin ta soğuk kuzey denizindeki Scantinavia adasından buraya yaptığı uzun yolculuğu... Ne de olsa bu biraz da benim hikâyem sayılır!"

"Bu hikâyeyi biliyorum" dedi Attila ve karısının kulağını öptü. "Fakat ne kadar anlatırsan anlat, ondan yine de hoşlanıyorum..."

"Atalarımız ellerinde kalan son üç gemiyle soğuğun ve açlığın önünden güneye kaçtılar. Birçoğu geride kaldı ve bunların bir kısmı sonradan ilk gidenlere yetişmeyi başardı. İlk gidenler kendilerine Vistula yakınlarında yeni tarlalar aç-

tılar. Ve sonra kavmimizin nüfusu arttı. İlk önce dikkatli ve umut dolu bir şekilde, sonra da önü alınmaz bir çığ gibi. Yaşlılar çok fazla çocuğun, beslenmesi gereken çok fazla ağız anlamına geldiğini söyleyerek, kavmimi uyardılar. Fakat kavmimizin önderleri, yargıçları ve kralları olan adamlar için önemli olan bilgelerin uyarıları değil, savaşçıların sayısıydı. Etraflarında giderek daha fazla sayıda oğlan çocuğu görmeyi arzu ediyorlardı. Gerçi onlar da yok olma korkusunu yaşıyorlardı, fakat giderek daha güneye inebilecekleri düşüncesi onları rahatlatıyordu. Ve en güçlüleri, ilk güneye inecekler olmak istiyorlardı..."

"Bu beni her zaman şaşırtmıştır" dedi Attila yavaşça. "Bizde asla böyle olmamıştı. Biz aslında belli bir hedefi olan bir kavimden ziyade sığırlardan ve atlardan, koyunlardan ve keçilerden, küçük ve büyük ailelerden, obalardan ve boylardan oluşan ve ağır ağır batıya doğru ilerleyen bir sürüye benziyorduk. Elbette ki bizim aramızda da otlaklar konusunda ufak tefek anlaşmazlıklar, su başları ve dağ geçitleri yüzünden küçük savaşlar, bazen kuşaklar boyunca süregelen düşmanlıklar vardı. Fakat gruplardan hiçbiri diğerine hükmedecek kadar kuvvetli değildi. Ve bir kavim oluşturma düşüncesi, aslında ilk olarak size, güneydoğuda Karadeniz'le karşılaşan ve güneybatıda *Imperium Romanum*'un sınırlarını zorlayan kuzeyiiiere çarptığımız zaman aklımıza geldi..."

"Biz Roma'nın Sicilya ile Brittania arasında sahip oldukları topraklardan çok daha fazlasını zapt etmiştik" dedi Greka. Attila, onun bu başarıdan hâlâ gurur duyduğunu hissetti. "Kuzeydeki deniz ile Yunanlıların *Pontus Euxeinos* adını verdikleri güneydeki deniz arasındaki tüm bölgeler bize aitti."

"Bununla neden yetinmediğinizi bugüne kadar anlayabilmiş değilim" dedi Attila. Yavaşça karısının göğüslerini okşa-

dı. "Orası güneyin çorak dağlarından çok daha güzel bir yer."

"Evet, o uçsuz bucaksız engin topraklar, gerçekten de çok güzeldi" diye içini çekti Greka. "Fakat kendisine tam olarak güvenemeyen halklar için belki de gereğinden büyük. Fethettiğimiz ülke o kadar büyüktü ki, sonunda aramızdaki ilişkiyi yitirdik."

"Ostrogotlar ve Vizigotlar."

"Bu isimlerin hiçbir zaman gökyüzünün yönleriyle bir ilgisi olmadı" dedi Greka. "Fakat bunu biliyorsun, değil mi? Greutunglar ismi de verilen Austrogotlar, büyük Dinyeper ve Dinyester nehirleri arasındaki bozkırların hakimleri oldular. Bu benim kendi halkımdır. Athawulf ise Terwingler olarak da bilinen ve Danaster ile Tuna arasındaki topraklara hakim olan Vizigotların bir üyesidir..."

"Aybars birkaç gün önce koyun kemiklerine baktı" dedi Attila ansızın karısının sözünü keserek.

"Bilge şamanımız kemiklerde ne görmüş?"

"Athawulf ve Placidia arasındaki ilişkinin kesinlikle iyi sonuçlanmayacağını söylüyor..."

"Ne yapalım yani? Şu anda bunu düşünmek zorunda mıyız?"

Attila karısına iyice yaklaştı ve dudaklan onun dudaklarını buldu. Sonra çılgınca kucaklaştılar ve birbirlerinin üzerinde vahşi atlar gibi şaha kalkmaya başladılar.

14
Maiotia Bataklık Denizi

Ertesi ilkbaharda Hunlar uzun süredir ağızdan ağıza dolaşan bir söylentinin gerçekliğini tespit etmeyi başardılar. Bir imparatorluk prensesi ile bir barbar kralı arasında gerçekleşen garip evlilik, tıpkı şamanın öngördüğü gibi felaketle sonuçlanmıştı.

Gün boyunca sürülerinin başında ter döken erkekler, akşam olunca ateşin başına oturarak yeni gelen tacir ve seyyahları inceliyorlardı. Sevilmediğini bilen birisinin bile kovulmaktan ve yola aç devam etmekten korkmasına gerek yoktu. Göçebelerdeki misafir ağırlama geleneği, Hunlarda hâlâ kutsaldı. Fakat misafirler arasında ayırım yapıyor ve istenmeyen biri geldiği zaman, onun kısa sürede çekip gitmesi için ateşin etrafında tek kelime etmeden oturuyorlardı.

Fakat ateşin etrafındaki bu kalabalık gruplarda genellikle canlı ve neşeli bir hava hakimdi. Hem erkekler, hem de kadınlar ve çocuklar, en son havadislerden haberdar olmaya can atıyorlardı. Böylece Galla'nın üvey kardeşi İmparator Honorius'un, üvey kız kardeşi ile Vizigot kralı Athawulf arasında yapılan evliliği asla onaylamadığı ve izin vermediği, kısa sürede tüm Hunlar arasında duyulmuştu.

İmparator, Galya'nın güneyine gönderdiği tüm uyarı ve tehditlerin sonuçsuz kaldığını görünce, en değerli generali

olan Constantius'u ağır silahlı lejyonerlerden oluşan bir orduyla nefret ettiği barbar kayınbiraderi Athawulf üzerine gönderdi. Vizigot kralının Pireneler üzerinden kaçmaktan başka çaresi kalmamıştı. Yanında pek az sadık adamıyla boş yere İspanya'ya kaçmış ve oradaki yerel Roma kuvvetleri tarafından mağlup edilmişti.

Gerçekte neler olup bittiği ise bir kez daha tacirler tarafından öğrenildi. Roma'nın tüm emirlerinin boşluklarını bilen, ne duvarlar ve dağ zincirleri, ne de silahlı asker ve çeteler tarafından durdurulabilen bu becerikli insanlar, yakışıklı Athawulf'un gerçekte nasıl öldüğünü biliyorlardı...

"Fazlasıyla düşüncesiz bir adamdı... Roma imparatorluk sülalesinin en taze çiçeğini yatağa attığı için kapıldığı aşırı kibir, onun felaketine neden oldu" diye anlatıyordu tacirler misafir oldukları Hun ateşinin başında otururken.

"Katiller eski eniştesinin ailesinden adamlardı" diye devam ediyorlardı sözlerine. "Kim bilir, belki de Kral Alarich'in bataklık ateşi yüzünden değil, Athawulf'la Galla'nın elinden içtiği zehir yüzünden öldüğü söylentilerinin bu işte payı vardır."

"Bu iddianın dayanağı var mı?" diye sordu Attila. Tacirler omuzlarını silkerek yüzlerini buruşturdular. Onun her iki dayanağı da çok iyi bildiğinin farkındaydılar.

"Alarich, Roma yolunda binlerce seçkin savaşçıyı kaybeden Athawulf'a ağır suçlamalarda bulunmuştu. Bildiğiniz gibi bu savaşçıların arasında çok sayıda Hun da vardı!"

Attila bir kez daha başını salladı ve dişlerini sıktı. Roma'dan Tuna boylarına kadar birlikte at koşturduğu savaşçıları çok özlüyordu. Onun emri üzerine ağabeyi Bleda'nın yönettiği bir akıncı birliğine katılmışlardı. Doğan komutayı üzerine almıştı ve yine Attila'nın isteği ile Scottas da onlara katılmıştı. Yaklaşık bir yıl önce Kafkas Dağları'nın ötesine,

Imperium Romanum'un doğu sınırını teşkil eden Sasanî devletine karşı sefere çıkmışlardı.

"Birbirlerine kesinlikle denk olmayan iki adam arasındaki çatışma giderek şiddetlenmişti" diye anlatıyordu tacirler. "Özellikle Attalus'un yeniden kin ve fesat tohumları ekmesinden sonra. Bir zamanlar kendisini Roma imparatoru ilan eden ve Alarich'in lütfuna nail olan bu senatör eskisi, bağlılık ile ihtiras duyguları arasında gidip geliyordu. Gotların bir kısmıyla birlikte tahıl temin etmek üzere Afrika'ya geçmek istedi, fakat bu girişiminin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine Alarich'in gözünden düştü. Bunun üzerine o da Athawulf'un yanına sığındı. Bu nedenle Attalus, Athawulf ve Galla Placidia'nın Roma fatihi Alarich'i bertaraf etmek ve zaferin meyvelerini toplamak için birlikte birtakım faaliyetlere girdikleri düşünülebilir."

"Ve siz de Athawulf'un ölümünün Alarich'in veya karısının ailesinin intikamı olduğunu düşünüyorsunuz, öyle mi?" diye sordu Attila ilgiyle.

"Vizigotlarının yakışıklı krallarının Barcino'daki bir ahırda öldürüldüğü biliniyor. Ve bunu yapanlar Romalı değildi..."

"Peki bu durumda Galla Placidia ne olacak?"

"Kardeşine geri gönderilecek."

"Ne? Kullanılıp işe yaramaz hale gelince çöpe atılan bir paçavra gibi, öyle mi? Hem de Vizigotların kraliçesi!"

"Ölü bir kralın ikinci karısı" diye düzeltti tacirler. "Athawulf'un bir Hıristiyan olduğunu unutma... Gerçi sapkın bir Aryan ama yine de Hıristiyan. Bu da ölümü için başka bir gerekçe olarak kabul edilebilir, çünkü Hıristiyanlara göre Athawulf, Alarich'in yine aynı şekilde bir Hıristiyan olan kız kardeşi ile evliydi..."

Attila homurdanarak şöyle dedi: "Her şeye rağmen ben Gotların yerinde olsaydım, onun çekip gitmesine izin vermezdim..."

"Zaten bunu yapmadılar" diye güldü tacirler. "Prensesi geri vermek için Ravenna'dan yedi buçuk milyon kilo tahıl istedikleri söyleniyor. Başka bir söylenti de imparatorun bu fidyeyi ödemeye niyetli olduğu yolunda. Güya prensesi en başarılı generali ile evlendirerek cezalandırmak istiyormuş."

"Constantius'la mı?"

"Evet, bu adam sapına kadar gerçek bir lejyoner! Pek yakışıklı sayılmaz, gereğinden fazla uzun bir boynu var. Fakat buna rağmen iyi ve başarılı bir adam."

"Ya Vizigotlar?"

"Onlara Constantius tarafından sert bir dille hâlâ imparatorluğun müttefikleri oldukları hatırlatıldı. Bu arada Athawulf'un yerine henüz yirmi dokuz yaşında olan Vallia kral seçilmişti. Heyecanlı genç kral, aslında ilk iş olarak Afrika'nın tahıl rezervlerini ele geçirmek istiyordu. Fakat Ravenna ona ilk önce İspanya Eyaleti'ndeki Cermenleri ve Alanları mağlup etmesini, sonra da derhal Pireneleri aşarak kendisine yer gösterilen Aquitania bölgesine yerleşmesini emretti. Vallia, sahip olduğu her şeyi tehlikeye atmak istemediği takdirde, bu emre uymak zorundaydı. Ne de olsa prenses için alacaklan tahıllar onlara yeter de artar."

"Ben de aynı düşüncedeyim" diye güldü Attila. "Bu şekilde toprağı sürüp tohum ekmelerine gerek kalmadan, istediklerini elde etmiş olacaklar..."

"Hele kendilerini Romalılara sadık bir müttefik olarak ispatlamayı başarırlarsa... O zaman tahıl bakımından bir daha asla sorunları olmayacak demektir!"

Gerçekten de her şey tacirlerin dediği gibi oldu: Hıristiyanların zamanına göre 1 Ocak 417 yılında Galla Placidia artık pek de genç ve yakışıklı olmayan Constantius ile evlenmek zorunda kaldı. Vizigotlar, bundan yaklaşık iki kuşak önce

Karadeniz'in kuzeyinde ilk Hun akınlarını karşılayan, sonra onlarla müttefik olan, daha sonra da *Imperium Romanum*'un en batı eyaletine yerleşen Alanların varlığına kesin olarak son verdiler.

İmparatorluğun tüm şartlarını yerine getirdikten sonra, Vizigot kralı Roma toprakları üzerindeki ilk Cermen krallığını kurma iznini aldı. Başkentleri Tolosa idi. "Ve bunu başarmak için sadece yarım yüzyıllık bir zaman boyunca mücadele etmeleri gerekti" dedi Attila bir akşam kağan çadırının önündeki ateşin etrafında otururken. Bu haberi onlara getiren, yanlarında bir de cüce olduğu halde gezgin hokkabazlar olarak oradan oraya dolaşan bir grup Galyalı idi.

"Sezar ülkemizi fethetti ve bizi sadık ekmek pişiricileri haline soktu" dedi hokkabazların başı. "Beş yüz yıldan beri onların ev hizmetçileri, bahçıvanları ve habercileri olarak oradan oraya koşturup duruyoruz."

Cüce bu sözlere derhal tepki gösterdi. Bir top gibi sıçradı, havada akıl almaz bir takla attı ve iki ayağı üzerine yere indi. Tam olarak Attila ile Muncuk Kağan'ın adamlarının yemek yediği tahta masanın arasına düşmüştü. Attila ona aldırış etmeden konuşmaya devam etti, fakat aynı anda pek çok kavmin başında kral ve önder olarak bulunan insanların kendisini dinlemediğini fark etti. Romalıların eski rehinesinin sık sık yaptığı uyarılarının bir yenisini dinlemek istemiyorlardı.

"Cermen kavimleri ve kabileleri, sayıları yüz binleri bulan savaşçılarıyla, sık sık Roma'ya karşı ve Roma için, hatta birbirlerine karşı mücadele ettiler. Bu onlara çok pahalıya mal oldu. Hıristiyanların tanrısının doğuşundan yüz yıl önce Kimberler ve Teutonlar imparatorluğun sınır boylarında birbirlerini kestiler. Roma için canla başla savaştılar, mümkün olan her yerde Romalıları taklit ettiler, bir şekilde üzerlerine

lejyoner kıyafetleri geçirdikleri veya imparatorluk sarayında vergi mültezimi ya da çanak yalayıcısı unvanları almayı başardıkları zaman ise kendilerini birer kahraman, hatta birer tanrı gibi hissetmeye başladılar..."

"Attila!" diye sözünü kesti onun Muncuk Kağan yüksek sesle. "Misafirlerimin keyfini daha fazla kaçırma!"

Attila elini yukarı kaldırdı. Sadece atlardan, silahlardan ve kadınlardan söz etmek ona göre bir şey değildi. Babasının yurdunda kaba kahkahalardan ve boş konuşmalardan başka bir şey işitilmiyordu. Henüz çok genç yaştaki erkekler bile ortada geçerli bir sebep yokken köpekler gibi hırlayarak birbirlerine dişlerini gösteriyor, sadece savaşma ve kan dökme isteklerini tatmin edebilmek için birbirlerine kılıç ve hançer çekebiliyor, ağır bir şekilde yaralandıkları zaman bile gülmeye devam edebiliyorlardı. Hun gençleri bu arada yeni bir oyun icat etmişlerdi: At üstünde birbirleriyle karşılaştıkları zaman kollarını iki yana açarak, sayıları yüzden fazla olan Roma eyaletlerinden o anda akıllarına gelen birisinin ismini haykırıyorlardı. Bu isimlerin birbirinden farklı olması gerekiyordu ve en büyük yüzölçümüne sahip olan üç eyalet ismini söyleyen, oyunu kazanmış oluyordu. Şimdiye kadar hiçbirinin bir Roma tunikası veya sandaleti giymemiş olmasına rağmen, hepsi de bu oyunda son derece başanlıydı.

Doğu Hunlarının kağanı tekrar Attila'ya döndü.

"Bakıyorum Romalıları hiç aklından çıkaramıyorsun!" dedi, kınayan bir sesle. "Kendini bir Roma hatibi gibi hissediyorsan üzerinden bizim elbiselerimizi çıkar ve şuradaki cüce gibi soytarılık yap!"

Yurttaki sessizlik Attila'nın yüzünde bir kırbaç gibi şaklamıştı.

Babası, en genç oğluna karşı duyduğu hoşnutsuzluğu, daha önce hiç bu kadar açık bir şekilde belirtmemişti. Atti-

la'nın Hunlara mahsus olmayan düşünce ve davranışlarına karşı duyduğu derin tiksintiyi son derece kötü bir cümleyle ifade edebilmek için, birkaç yıl sabretmek zorunda kalmıştı. İşte sonunda bu da olmuştu; hem de herkesin ortasında!

Attila derin bir nefes aldı. Babası onu reddediyordu! Vandal Geiserich ve Gepid Laudarich ile olan dostluğunun yanı sıra, Greka ile olan evliliğinden olan beş yaşındaki oğlu İlek ile üç yaşındaki Dengizik de bu nefretin bir parçasıydı. Doğu Hun kağanının diğer oğullarının sadece kız çocukları olmuştu.

Attila, tam o anda Aybars Amca'yla göz göze geldi. Şaman dudaklarını büzerek aralarından hava üfledi, fakat ıslık çalmadı. Buna rağmen Attila onun ne demek istediğini derhal anlamıştı. Yavaşça ayağa kalktı, masanın üzerinde duran bıçağını aldı, temizledikten sonra kemerine asılı olan kınına soktu.

"Müsaade edersen yarın sabah yanından ayrılmak istiyorum" dedi sakin olabilmek için muazzam bir çaba harcayarak.

"Bak hele! Romalı, Roma'ya geri dönmek istiyor!" diye bağırdı Muncuk Kağan.

"Hayır, Roma'ya dönmeyeceğim, baba! Ravvena'ya da değil!"

"O halde? Yolculuğun ne tarafa olduğunu sormaya izin var mı? Yoksa bu aralar maalesef bir kralları bulunmayan bizim Ostrogotların yanına mı?"

"Evet" diye karşılık verdi Attila. "Müsaade edersen Chersonesos civarına yerleşmek istiyorum. Orası varlığımla seni ve ağabeylerimi rahatsız edemeyeceğim kadar uzak bir yer!"

"Demek Chersonesos'a gitmek istiyorsun, öyle mi?" diye güldü babası kaba bir tavırla. "Doğru, haklısın, orada da Gotlar yaşıyor. Benden sana izin! Karadeniz kıyılarına gide-

bilirsin! Fakat seni uyarıyorum: Orada Romalılar değil, Yunanlar yaşıyor... fakat onlar bile uzun zamandır *Imperium Romanum* adına havlıyorlar..."

Kağanın yurdunu gök gürültüsüne benzer gülme sesleri doldurdu. Buna karşın Attila sükûnetini muhafaza ediyordu. Geçen yıllar boyunca kaç kez çenesini tutmak zorunda kalmıştı? Kaç kez bir çocuk olarak hor görülmeye katlanmak zorunda kalmıştı? Kaç kez bir vebalı ve cüzamlı gibi yolundan çekilmişlerdi? Bazı geceler, yanında uyuyan Greka'nın ve çocukların düzenli nefeslerini dinleyerek yurdun tepesinden gökyüzüne baktığı zamanlarda, diğerlerinin durumlarının da kendisine benzeyip benzemediğini düşünüyordu. Acaba Geiserich de sadece Roma'nın fethine katılmış olduğu için kavmi tarafından aşağılanıyor muydu? Ya da soylu bir Romalı olan Aetius... Roma'da bir insanın hangi eyaletten geldiğinin önemli olmadığını söylemişti. Tek önemli olan, kendisinin bir civis, yani Roma vatandaşı olduğunu ispat edebilmesiydi.

Buna rağmen Aetius'un da doğudan gelen bozkır atlılarının yanında geçirdiği süreden hiç etkilenmemiş olması imkânsızdı. Attila, babasının ve diğerlerinin ne söylemek istediğini çok iyi biliyordu. Aetius bütün gününü Roma hamamlarında geçirse, vücudunu en pahalı parfüm ve yağlarla yıkasa bile, üzerindeki Hun kokusundan asla tam olarak sıyrılamazdı. Rehine olarak geçirdikleri zaman hem onda, hem de Attila'da, hayvanlara vurulan damgalardan çok daha kalıcı ve derin izler bırakmıştı.

Bu olayı izleyen iki yıl, Attila ve genç ailesinin yaşamlarının en güzel dönemi oldu. Attila'nın Roma'dan getirdiği ganimet onlara yaşamaları için bol bol yetiyordu. Eski Yunan şehri Chersonesos'un batısında gezgin tacirler, dünyanın

akla hayale gelebilecek her ülkesinin savaşçıları, kavimleri ve boyları batıya göçerken geride kalmış olan dökküntülerin arasında mutlu bir yaşam sürüyorlardı.

Başlangıçta itiraz etmesine rağmen, Doğu Kağanı Muncuk sonunda Attila'nın ve Şaman Aybars'ın kendisine anlattıkları maceraperest plana izin ve onay vermişti. Attila, Hun kağanı tarafından, Karadeniz'in kuzey kıyılarının genel valisi ve kağanın özel temsilcisi olarak görevlendirilmişti. Elindeki tam yetki ile bağımlı krallardan küçük vergiler toplayacak, eline geçen altın Solidolar ve diğer paralarla bir zamanlar Kimmerlerin, İskitlerin ve Yunanların, sonra da Gotların, Alanların ve Hunların yaşadığı bölgeden Chersonesos Limanı'na gelen silahları ve lüks eşyaları satın alacaktı.

Böylece ilk iş olarak şehrin yöneticisini, yerleşik ve gezgin tacirlerin oluşturduğu birliği, pazardaki satıcıları, limanı ve şehirdeki Hıristiyan cemaatinin başrahibini ziyaret etti. Piskopos Asklepiades onu sık sık makamına davet ediyor, onunla Hun dünyası ve kendi tanrısı üzerine sohbet ediyordu.

Son derece temkinli davranmasına rağmen, Attila bu beyaz saçlı, yaşlı başçobana Roma'da gördüklerini anlattı. Asklepiades da ona birbirinden son derece farklı köken, ırk ve inanca sahip olan şehir halkının bir arada huzur içinde yaşamasına olanak sağlayan hoşgörü ortamının ve karmaşık ilişkiler ağının sırlarını anlatarak ona karşılık verdi.

Chersonesos, Karadeniz'in kuzey kıyısındaki büyük yarımadanın, Doğu Roma egemenliği altında kalan tek şehriydi. Batıdaki tüm savaşlara ve karışıklıklara rağmen, burası bir serbest ticaret bölgesi olarak kalmayı başarmıştı. Attila, sahile bakan dağların yamaçlarındaki bu yeri çok seviyordu. Gündüzleri neredeyse sürekli olarak denizden yana serin bir rüzgâr esiyordu. Canı sıkıldığı zamanlar ise yanına birkaç

adam alarak atına atlıyor, bir gün ötedeki öbür okyanusa doğru yol alıyordu. Yıllar önce üzerinde atalarının at koşturduğu yemyeşil çayırlardan oluşan o koca okyanusa...

Üzerinde iki yıl boyunca yaşadığı büyük ada, Gotların hâlâ kendilerine ait olduğunu iddia ettikleri dev anakaraya sadece doğal bir set ve ince bir kum birikintisiyle bağlıydı.

Binlerce yıl önce İon kavminden cesur insanlar haftalar süren tehlikeli yolculuklardan sonra bu ormanlık kıyılara ulaşmış, İskitlerin arasında kolonilerini kurmuş, doğudan Sarmatların ve kuzeyden Gotların gelmelerine kadar da varlıklarını sürdürmeyi başararak yoğun bir ticari faaliyette bulunmuşlardı.

Sonsuz enginler boyunca at koşturan kavimler arasında Attila'nın ilgisini en fazla İskitler çekiyordu. En geniş anlamıyla onlar da Hunlar gibi doğunun uzak köşelerinden gelmişlerdi. Yine tıpkı Hunlar gibi küçük savaşçı gruplar halinde yaşamış, fakat fırsat buldukça yerleşik hayata geçmekte de bir sakınca görmemişlerdi. Fakat Yunanlarla evlenmekten bile çekinmeyen Sarmatların aksine, büyük şehirlerden daima uzak durmayı yeğlemişlerdi.

Buna rağmen hâlâ onların Gotiardan önce büyük bir alanı yönetmiş olan kudretli krallarından söz ediliyordu. Onların efsanevi ticari hilelerinin başında hem Yunanlı tacirlere, hem de kendi adamlarına para toplatmak geliyordu. Toplanılan bu altın ve gümüş paraları eriterek gerçek değerlerinin iki katı değerle yeniden basıyor, sonra da kendilerine para getiren kişilere ödedikleri meblağı bu "yeni" paralarla geri veriyor, üzerine de bir miktar yüzde ekliyorlardı. Bu şekilde hem masrafları karşılıyor, hem de efsanevi kraliyet hazinesinin devamlı ağzına kadar dolu olmasını sağlıyorlardı.

İskitlerin Karadeniz'in kuzeyindeki yarımadada ve bozkırlarda altın çağlarını yaşamalarının üzerinden neredeyse

yedi yüz yıl geçmişti. Buna rağmen her tarafta onların izlerine rastlanıyordu. Bazen çoktan unutulmuş zamanlara ait görkemli tepe mezarlarının yamaçlarında yeni kurban edilerek bir kazığa geçirilmiş ve bozkır rüzgârlarının insafına terk edilmiş at ölülerine rastlanıyordu. Bu gizemli kurban törenlerinin ne anlama geldiğini pek az kimse biliyordu, çünkü İskit krallığının son hükümdarı Rheskuporis IV., Hunların gelişinden birkaç yıl önce, batıya göç etmeye karar verdikten hemen sonra ölmüştü. Ondan sonra gelen krallar ise isimleri bugünlere dek erişecek nitelikte hükümdarlar değildi.

Tarihi boyunca pek çok farklı kültür ve inanışa ev sahipliği yapmış, onların birbirine uyum sağlamasını, kaynamasını ve yenilerinin ortaya çıkmasını sağlamış, asla bir sınıra sahip olmamış bu büyük krallık, artık mevcut değildi. En son ve büyük başarısı, *Scantinavia*'dan gelen vahşi ve sarışın Gotları kabul etmek olmuştu. Bu korkunç savaşçılar ancak ülkeyi korkunç bir şekilde yağmaladıktan, zengin ticaret şehirleri Olbia ve Taneis'i yakıp yıktıktan, üzerinde herhangi bir mücevher parçası taşıyan veya saçları kendilerinkinden farklı olan herkesi öldürdükten sonra rahatlamış ve sakinleşmişlerdi.

Sonra da Karadeniz'in kuzeydoğusundaki bu eski ve akıllı krallık, doğudan gelen hızlı atlıların *Maeotis Palus*, yani Maiotia Bataklık Denizi kıyılarına kadar ulaşmalarıyla birlikte, bir savaş veya çatışmaya gerek görmeden, kendi yaşamına son vermişti...

Bu bölgenin basit şamanlarının bile bilmediği bir şeyi öğrenmek, Attila'nın fazla vaktini almamıştı. Bir süredir en önemli kurganlara çok sayıda at kurban ediyordu. Sadece onunla birlikte Roma caddelerini arşınlamış olan adamlardan birkaçı, Attila'nın planına yavaş yavaş dahil edilmekteydi.

Muncuk Han'ın oğlunun neredeyse her gün, hatta bazen geceleri de misafir kabul etmeye başlaması, pek uzun sürmemişti. Bu adamların bazıları doğrudan Piskopos Asklepiades tarafından gönderiliyorlardı, ta ki Konstantinopolis'ten Chersonesos sakinlerine yeni bir yasaklama emri gelene kadar. İmparatorluk yazısı ağdalı ve resmi bir dille kaleme alınmıştı. Fakat başkalarının uzun zaman önce unuttuğu bir şeyin yapımında çalışan Yunan ve Got zanaatçıları bile, yazının içeriğini derhal kavramışlardı...

"İmparator Theodosios, Gotların senin için gemi inşa ettiği fikrine nereden kapılmış?" diye sordu Greka birkaç akşam sonra. Diğer yurtlarda bu konudan söz edildiğini duymuştu.

"Başına bela olmaktan başka işe yaramayacak meselelerden seni uzak tutmak istiyorum" dedi Attila. İlk defa olarak yaptığı her şeyi Greka ile konuşmuyor ve onun fikrini almıyordu.

"Ne yapmak niyetindesin?" diye sordu Greka sakin bir sesle ve onu suçlamadan. Neredeyse zorla gönderildikleri bu sürgün bölgesinde Attila'nın uzun zamandır resmi görevleriyle ilgisi olmayan birtakım faaliyetler yürüttüğünün farkındaydı. Bazı akşamlar kim ve ne olduklarını bir türlü anlayamadığı yarım düzine kadar adam, onunla ateşin karşısında oturuyordu. Bu adamların bir kısmı liman bölgesinden genç ve güçlü adamlardı; fakat aralarında kel kafalı Yunan kâtipler ile asla bir şehirde yaşamamış, bir baltayı hem silah, hem de alet olarak kullanan Gotlar da bulunuyordu. Günün birinde Doğan da ansızın çıkagelmişti.

Sürekli misafirlerin arasında yumuşak, uzun keçe külahlı, geniş keçe çizmeli, kemerli kaftanları ve piskopos gibi göğüslerine dek uzanan beyaz sakalları olan adamlar da bulunuyordu. Greka başlangıçta onların da Hun olduğunu dü-

şünmüştü, fakat sonradan bu adamların gözlerinin Attila'nın ve koruma olarak yanlarına verilen savaşçıların gözlerinden daha yuvarlak ve büyük olduğunu fark etmişti. Attila bu adamlara karşı daima ölçülü ve saygılı davranıyordu. Ve bir akşam haftalar boyu süren çabaların karşılığı alınmış gibiydi.

Attila yumruğunu Greka'ya doğru uzatarak şöyle dedi: "Bil bakalım içinde senin için ne var?"

"Çok sayıda sırrını çözebilecek bir anahtar mı?" Attila gülümseyerek başını salladı.

"Parfüm şişecikleri?" diye tahmin yürüttü bu defa Greka. "Yoksa üzerinde henüz tanımadığımız bir imparatorun resmi bulunan bir Solido mu?"

Attila yumruğunu yavaş yavaş açmaya başladı. Kocasının avucunda beliren altın zinciri gören Greka, hayranlık dolu bir çığlık attı.

"Bir İskit bileziği!"

"Evet" diye cevap verdi Attila. "Senin için satın alabileceklerimin en güzeli!"

Greka, büyülü parmakların arasından çıkmışa benzeyen işlemeli bileziği eline aldı. İncecik zincirden sallanan aslan başlarının ve küçük çam kozalaklarının ne büyük bir değere sahip olduğunu çok iyi biliyordu.

"Bunu nereden buldun?" diye sordu ışıldayan gözlerle. "Böyle bir şeyi satın almak mümkün değil ki?"

Attila Greka'yı kollarının arasına alarak öptü. Sonra üzerindeki binici kaftanını çıkartarak, beyaz yurdunun içinde yanan ateşin başına oturdu.

"Çocuklar nerede?"

"Doğan'ın karısının yanında" dedi Greka ve başıyla bir taş atımı mesafede bulunan diğer yurtları işaret etti. Hunlar, eski Yunan şehrinin etrafında yaşayan pek çok kavimden grupların aksine, burada da yurtlarının arasında eski gele-

neklerin emrettiği mesafeyi bırakıyorlardı. Greka diğer yurt, çadır ve arabalara biraz daha yakın olmayı isterdi, fakat artık bir üyesi olduğu kavmin yaşam tarzına saygı gösteriyordu.

"Tüm planları elde edeceğiz" dedi Attila sonunda. "Sadece bugün kıyılarda yelken açan gemilerinin değil, eski savaş gemilerinin de!"

Greka ona bir bardak şarap uzattı. Attila şarabı bir dikişte boşalttı, sonra eyerin üzerinden kaydı ve yere uzandı.

"Bütün bu haftalar boyunca seni meşgul eden bu muydu?" diye sordu Greka. Attila gayrı ihtiyarı bir hareketle etrafına bakındı. Konuştuklarını duymaları muhtemel olan en yakın insanlar, en az yüz adım ötedeki yurtlarının önünde oturuyorlardı. Attila onların gülüşmelerini duyuyor, yurtlarının önünde yanan ateşlerden koyu mavi akşam göğüne yükselen ince duman sütunlarını görüyor, batmakta olan güneşin yeşil, mavi ve kızıl ışıklarını seyrediyordu. Böyle bir manzara ancak bir gemiden görülebilirdi.

"Ravenna'daki günlerimizi hatırlıyor musun?" diye sordu Attila. Greka ona bakarak gülümsedi.

"Harika günlerdi" dedi yavaşça. "Kumsaldaki o korkunç gecenin belirsizliği dışında elbette..."

"Gemiler... Gemileri vardı... Sarmat kadınlarının, Aetius'un..."

"Bununla ne söylemek istiyorsun?"

"Biz Hunların asla gemilere sahip olmadığımızı..."

"Gemiyi ne yapacaksınız ki?" diye sordu Greka ve güldü. "Siz de bizim gibi tenteli arabalarınızda ve atlarınızın sırtında yaşıyorsunuz. Tamam, belki bizler arada sırada evler de inşa ediyoruz, fakat gemiler - asla!"

"İşte bu hatalı düşünce tarzına ben de uzun süre sahip oldum" diye karşılık verdi Attila. "Vatanınızı terk ettiğiniz zaman, siz de gemilere binmiştiniz. Vandallar ve Burgund-

lar da gemilere binerek büyük denizlere açılmışlardı."

"Ne yapmak istiyorsun?" diye sordu Greka gülerek. "Binlerce ve binlerce insanı gemilerle nehirler ve denizler üzerinden mi taşımak istiyorsun?"

"Anglar, Saksonlar ve Jutlar gemileriyle Brittania'yı istila ettiler. Ondan önce de Hellas gemilerinin yardımıyla büyük ve zengin olmuştu. Roma bile eskiden çok güçlü bir deniz kuvvetine sahipti."

"O büyük kafanda nelerin döndüğünü hâlâ bilmiyorum" dedi Greka. "Fakat ne sıradan bir bozkır savaşçısını, ne de Attila Han'ı rüzgâr bekleyen bir yelkenlinin güvertesinde pineklerken tasavvur edemiyorum..."

"Yelkenlilerden söz eden de kim?" diye sınttı Attila.

"Öyle değil mi?"

"Hayır!" dedi Attila ve bir hamlede yattığı yerden doğruldu. "Eski savaş gemilerinin çoktan unutulmuş planlarını tekrar ele geçirmeyi başardım. Küreklerle ilerleyen büyük kadırgalar... Kürekler için üç bölük adam, diğer gemilere rampa etmek için de bir bölük adam... tıpkı bundan dokuz yüzyıl önce Yunanların üç yüz seksen gemiyle, kendilerinden üç kat fazla kuvvete sahip Pers kralı Xerxes'i mağlup etmeleri gibi..."

Yurttan dışarı çıkarak büyük ve düzgün adımlarla deniz kıyısına indi. "Tam buraya kadar" diye bağırdı, durdu ve arkasını döndü. "Tam otuz altı büyük adım..." Sonra da aynı büyük adımların yedi tanesini yana doğru attı ve kendi adımlarıyla geri döndü. "Genişliği de bu kadar... Eski savaş gemileri bundan daha büyük değildi."

"Tüm bunların ne anlamı var?" diye sordu Greka başını sallayarak. Attila en sevdiği eyerin üzerine oturdu.

"Artık bu savaş gemilerinin nasıl inşa edildiğini bilen hiç kimse yok... Denizin üzerinde ilerleyen en hızlı savaş maki-

neleri... Atlarının üzerindeki Hun akıncıları gibi saldırıyorlar... Doğruca düşmanın üzerine saldırıp... ya bir taraftaki kürekleri kırıyor, ya da rampa ediyorlar..."

"Bunun sizin hücumlarınızla ne ilgisi var?" diye sordu Greka. "Siz düşmanlarınızın üzerine ok yağdırmıyor musunuz?"

"Evet, fakat bu savaş gemileri de en az bizim atlarımız kadar hareketli... Bir dakikadan daha az bir sürede kendi eksenleri etrafında dönüyorlar... sonra geriye hareket... tekrar dönüş... öteki taraftan yıldırım hızıyla saldırı..."

Greka gayn ihtiyari bir hareketle geriye doğru bir adım attı.

"Seni hiç bu halde görmemiştim!"

"Beni bu zamana kadar sadece barışçı halimle gördün!" dedi Attila yüzünde beliren geniş, neredeyse çocuksu gülüşle. "Bir şeyin içimde olgunlaşması oldukça uzun zaman alır, fakat epey sağlam olur..."

Greka düşünceli bir tavırla güldü.

"Demek ağabeylerin Sasanîlerin altınlarını toplarken, sen de savaş gemileri inşa etmek istiyorsun!" dedi sonunda. Attila sadece omuzlarını silkerek güldü.

"Birkaç düzine savaş gemisiyle imparatorluğu sadece karada değil, denizde de sağmal inek gibi sağabiliriz!"

"İyi ama bu nasıl mümkün olacak?" diye sordu Greka yumuşak bir sesle. "Söylendiğine göre İmparator Theodosius senin için gemi inşa edecek herkesi ölümle cezalandıracakmış."

"Altın adı verilen metalin kudredi bu zamana kadar tüm emirleri geçersiz kıldı" dedi Attila. "Piskopos Asklepiades da anlaşmamızın kendi payına düşen kısmını yerine getirecek!"

"Demek piskoposla bir anlaşma yaptın?" diye sordu Greka inanmaz bir tavırla. Attila bir kez daha omuzlarını silkerek güldü.

"Neden olmasın ki? O buradaki tüm Romalılardan ve Yunanlardan daha akıllı bir adam! Benden bunun karşılığında altın bile istemedi; ona sadece bizim aramızda yaşayan ve Hun olmayan tüm insanları dilediği gibi kendi inancına çağırma izni verdim!"

"Bunu gerçekten yaptın mı?"

"Ben bir Roma imparatoru muyum ki, böyle bir şeyi yasaklayayım?" diye güldü Attila bu kez yüksek sesle. "Bizde herkes dilediği dine girmekte serbesttir. Biz sadece tanrılarının isimleri bizimkilerden farklı diye kimseyi öldürmeyiz!"

"Peki o şimdi ne yapacak? Yani piskopos..."

"İmparatora mektup üstüne mektup yazıp, tüm gemilerin inşası bitene kadar vakit kazanmaya çalışacak!"

"Demek gemi ustalarının ölüm tehlikesi altında bulunmasına rağmen bu işe devam edeceksin?"

"Onlar birer hain!" diye karşılık verdi Attila. "Onlar da bunu biliyor ve ihanetlerinin bedeli olarak altın alıyorlar!"

"Ya Konstantinopolis bunu öğrenecek olursa?"

"Bu İskit bileziği sana çok yakıştı, değil mi?" dedi Attila yumuşak ve sevgi dolu bir sesle.

Attila ilk olarak küçük gemilerle yarımadanın doğusunda deneme gezilerine çıktı. Chersonesos'un yüz mil kadar kuzeydoğusunda *Pontus Euxeinos*'un karaya doğru bataklık şeklinde bir uzantısı vardı. Tüm Hunlar gibi Attila için de Maiotia Bataklık Denizi özel bir önem taşıyordu. Buradan ayrılıp Karpatlar ile Tuna deltasının arasına yerleşmelerinin üzerinden oldukça uzun bir zaman geçmişti.

Hunların oraya gelişinden önce büyük Tanais Nehri'nin Maiotia Bataklık Denizi'ne döküldüğü yer, onlar için doğal bir bariyer teşkil ediyordu. Bu engel karşısında tüm iyi ruhların ve şamanların yeteneklerinin bile çaresiz kalmasına

rağmen, günün birinde ortaya çıkan dişi bir geyik, onlara bataklıklar arasından tüm arabaları ve yurtlarıyla beraber nasıl geçebileceklerini adım adım göstermişti...

Sonraki dört büyük nehir ve sayısız yan kolu da onların *Imperium Romanum* içlerine yaptıkları yürüyüşü durduramamıştı. Ne denize döküldükleri yerde Olbia şehrinin bulunduğu *Borysthenes* (ya da Romalıların deyişiyle Danaper) ve *Hypanis*, ne *Tyras-Danaster* ve *Pyretus*, ne de Tuna'nın geniş deltası, onlar için Maiotia Bataklık Denizi'nden daha zorlu bir engel teşkil etmemişti. Fakat buradan bir zamanların görkemli şehirlerinin başına gelenler üzerine felaket haberleri Bizans'a ulaştırılmaya başlanmıştı.

Denizciler ve tacirler yeni atlı akınlarından, yeni yangın felaketlerinden ve oluk oluk akan kanlardan söz ediyorlardı. Sanki felaket haberleri iletmekte birbirleriyle yarış içindeydiler. Denizcilerin ve lejyonerlerin raporlarında ilk Hun akınlarında ölenlerin sayısı birkaç katı fazlasıyla ifade ediliyordu. Olup bitenleri kendi gözleriyle görmeyenler ise son birkaç yüzyıl boyunca *Pontus Euxeinus* kıyılarında yaşananları yenileriyle karıştırıyorlardı. Herkes Hunları Konstantinopolis saraylarına daha korkunç ve daha zalim tanıtabilmek için ağzı birliği etmiş gibiydi.

Sonbahar rüzgârları Karadeniz'in dalgalarını giderek kabartmaya başladığı zaman, sığ Maiotia Bataklık Denizi'ndeki denizcilerin eğitimleri giderek zorlaşmaya başladı. Bu arada giderek büyüyen filonun gemi sayısı ona ulaşmıştı. Hun hanının tersanelerinde binin üzerinde genç işçi ve yapım ustası çalışıyordu.

Ne var ki daha sonra, soğuk ve fırtınalı bir kasım gününde, Muncuk Kağan'ın oğlu Chersonesos piskoposundan kısa bir davet mektubu aldı. Attila, Latince yazılı mektubu

kendisi okudu. En aşağıda, parşömenin kenarında, başkaları için kuş pisliğine benzeyen birtakım küçük işaretler gördü. Attila bu işaretlerin anlamını biliyordu.

Parşömendeki *tamgalar* derhal dikkatini çekmişti. Bir an için bir Yunan, bir piskopos, bir Doğu Romalı olan bu adamın, eski kutsal işaretleri tanıması karşısında şaşkınlığa kapıldı. Bu tamgalar her ne kadar Çin harflerini andırıyorsa da aslında birer resimdiler. Aybars bu kuş yazısının nasıl okunacağını ona öğretmişti. Herkesin Hunların kendilerine has bir yazısının bulunmadığına inanmasına rağmen, Tamga adı verilen kuş dili, bilenler için her zaman mevcuttu...

Attila aynı akşam bir avuç sadık adamıyla beraber şehre, piskoposun özel küçük kilisesine gitti.

"Faaliyetinizi sona erdirmeniz gerekiyor" dedi Asklepiades. "Artık ben bile sizin için bir şey yapamam!"

"Ne oldu?"

"Konstantinopolis'e gönderdiğim mektuplan biliyorsun" diye karşılık verdi Chersonesos piskoposu. "Size gemi yapımı sanatını öğreten ve yapım işlerinde çalışan kendini bilmez hainlerin affedilmesini rica etmiştim. Nedendir bilmiyorum ama isteğim kabul edilmedi."

Attila odanın içinde bir ileri bir geri yürümeye başlamıştı.

"Faaliyete devam etmemiz mümkün değil mi?"

"Hayır" dedi piskopos ve Konstantinopolis'ten gelen mühürlü imparatorluk parşömenini havaya kaldırdı. "Burada söz konusu insanların gelecekte de benzer çalışmalarda bulundukları takdirde, derhal ölümle cezalandınlacakları yazıyor."

"İmparatorluk emrinde başka şeyler de yazıyor mu?"

"Evet" dedi piskopos ve öksürerek boğazını temizledi. Attila ilk kez onun kendisine olan güvenini yitirdiğini görüyordu. "Bu andan itibaren sizin tarafınızdan kontrol edilen

bir limana uğrayan bir gemi, herhangi bir Doğu Roma İmparatorluğu limanında ticaret yapamayacak..."

"Amma da saçma!" diye bağırdı Attila öfkeyle. "Dünyanın hiçbir hükümdarı kıyılarını gece gündüz kontrol altında bulunduramaz. Öte yandan tacirleri ve denizcileri ellerinden kaçıran imparatorluk hadımları, bindikleri dalı kesmiş olurlar!"

"Söylediklerinin hepsi doğru olabilir" diye karşılık verdi piskopos. "Fakat korkarım bu arada alıştığınız ve sevdiğiniz malların birçoğuna artık sahip olamayacaksınız..."

"Herhangi bir Roma yasasının bizi korkutabileceğini veya dizginleyebileceğini mi düşünüyorsun gerçekten?"

"Hayır" dedi piskopos dudaklarında beliren gizemli bir gülümsemeyle. "Bunu ben biliyorum, sen biliyorsun, fakat Romalılar hâlâ sizin istediğiniz şeyi istediğiniz zaman alabileceğinizi öğrenemediler. Üstelik bunu yaparken tüm sınır eyaletlerini yağmalamanız gerekse bile..."

İmparatorluk yasağına karşın Chrsonesos ve Karadeniz'in kuzey kıyısından gelen pek çok genç adam, genç Hun hanı için çalışmaya devam ettiler. Attila, ne *Imperium Romanum*'un bu kuzeydoğudaki son kolonisinin yöneticisinden, ne de kendi içlerindeki gammazlardan korkan cesur erkeklerle birlikte, Maiotia Denizi ile Tanais Nehri arasında geniş bir ticaret hamlesi başlattı. Yelkenli gemileri Karadeniz'de kısa sürede büyük bir şöhret kazandı. Hatta Romalı ve Yunan tacirler bile Hun gemileri tarafından kara yoluyla imparatorluğun doğusunda bulunan Fırat ve Dicle nehirleri bölgesine, hatta Ermenistan ve İran'a gidebilecekleri bir noktaya götürülmeleri için, büyük miktarda altın ödemeye başladılar.

Attila donanmasının inşaatıyla o kadar meşguldü ki, ken-

disine imparatorluğun batı yakasında gelişen olaylar hakkında bilgi verildiğinde, hiç denecek kadar az ilgi gösteriyordu. Böylece Galla Placidia'nın Ravenna'da Constantius'a Valentian III. ismi verilen bir oğlan çocuğu doğurduğu haberini de hayal meyal zihnine yerleştirdi.

Bir yıl sonra, yani Attila'nın yirmi beşinci yaşına bastığı yıl, Belgica adı verilen bir eyalette, Cermen kavimlerinin *Frank* veya *Frech* adıyla bir birlik oluşturdukları haberleri yayıldı. Söylenene göre Chlodio önderliğindeki Salis Frankları, önü alınmaz bir şekilde Galya içlerine doğru ilerliyorlarmış.

Tüm bunlar Attila'yı da Maiotia Bataklık Denizi ile Tuna Deltası arasında yaşayan diğer Hunlar kadar az ilgilendiriyordu. Ancak sonradan gelen iki haber üzerine Attila donanmasını Tuna'nın denize döküldüğü yere göndermeye karar verdi. Eylül ayının ortalarında İmparator Theododsius II., Hunlarla deniz ticareti yapmayı yeniden ve daha sert bir emirle yasakladı.

Attila, ailesiyle birlikte Dromon sınıfından bir yelkenliye binmişti. Gemilerinin inşasının korkunç meblağlara mal olmasına rağmen, Tuna'ya beraberinde götürdüğünden daha fazla altınla geri dönüyordu. Konstantinopolis'in tüm yasaklarına rağmen değerli kürk ve postlar, ziynet eşyaları ve güzel işlemeli Got silahları ile yapılan ticaret hem iyi bir gelir elde etmesini sağlamıştı, hem de bu arada bir yağma seferiyle kıyaslanamayacak miktarda az adamını kaybetmişti.

Attila bir tacir olmadığının ve asla da olmayacağının farkındaydı. Fakat bu ikinci sürgününün de Roma ve Ravenna'da geçirdiği bir yıl kadar önemli olduğunu biliyordu. Gemiyle dönüş yolculuğunun tek bir dezavantajı vardı: Attila Tuna deltasının zorlu sularıyla boğuşurken, amcaları ve ağabeyleri hızlı atlarının üzerinde onun önünden geçip gitmişlerdi.

"Yanlarında akıl almaz büyüklükte bir ganimet getirmişler!" denildiğini duydu. "Tüm İran'da bir tek Sasanî altını kalmamış... Arkadan gelen katırlar, yük atları ve arabalar, beş yıl yetecek miktarda tahılla yüklü... Amcalarının ve ağabeylerinin yanında sayılamayacak kadar fazla miktarda Sasani, Kuşani, Baktria ve Hint altını var..."

Attila o gün gemilerinin kendisini umduğu hedefe götürmediğini fark etti: Savaş yapmadan bol ganimet elde etmeyi başaramamıştı! "Gemileri ateşe verin!" diye emretti adamlarına. "Güzel bir düşün suya gömülmeden önce alev alev yanmasını seyretmek istiyorum!"

Attila taş kesilmiş bir yüzle kıyıda duruyordu. Üç gün boyunca kimse onunla konuşmaya cesaret edemedi. Kendisinin bir Hun olduğunu ve tüm zamanlar boyunca bir Hun kalacağını ancak şimdi idrak etmiş gibiydi.

15
Bir İmparatoriçenin Laneti

Attila'nın amcaları ve ağabeyleri gerçekten de muazzam bir ganimetle geri dönmüşlerdi. Onun bundan daha büyük bir ganimet elde etmeyi başarması için, aradan beş yıllık bir süre geçmesi gerekecekti. Fakat Attila onlardan farklı olarak altmış bin adamla sefere çıkacak ve tek bir ok bile atmaya gerek kalmadan, hayvanların taşımakta zorlandığı bir ganimetle geri dönecekti...

Bu akıl almaz başarının ön hikâyesi, Tuna'nın sularını Karadeniz'e boşalttığı deltasında Attila'nın küçük donanmasının denizin dibine gömülmesiyle birlikte başlamıştı.

Chersonesos ve Maiotia Bataklık Denizi'ndeki görevinden elle tutulur bir başarı elde edemeden babasının ve amcalarının obasına geri dönmek, Attila için son derece ağır olmuştu. Ruga, Oktar ve ağabeyleri, Tuna Nehri'ni izleyerek bir an önce Karpatların üzerinden Pannonia ovasına ulaşmak istiyorlardı.

İran'dan dönen Sasanî fatihlerinin acele etmelerinin nedeni, Muncuk Kağan'ın ani ölümüydü. Kısa bir süre sonra Muncuk Kağan gömülmüş ve ganimet yüklü arabalar obaya varmıştı. Aslında Hunlar için bu yıl yeni bir Doğu Kağanı, hatta Büyük Kağan bile seçmek son derece kolaydı. Fakat

savaşçılar Oktar'ın doğu, Ruga'nın da batı kağanı ilan edilmesine kadar beklemeye karar verdiler.

Kuzeyde ganimet peşinde at koşturan çeşitli boyların ve bağımlı kavimlerin fikirlerinin alınması ve iki kardeşe bağlılık yeminleri ettirilmesi, tam iki yıl sürmüştü. Bu arada Hunların çekirdek boyları Doğu Roma'nın bir hatasını değerlendirmiş ve tüm Trakya bölgesini yağmalamıştı.

İmparator Theodosius II.nin danışmanları, Hunların Sasani İmparatorluğu'ndan ayrılmalarından sonra, bundan böyle bu düşmanlarıyla daha kolay başa çıkabileceklerini düşünmüşlerdi. Yaptıkları hata ise her zamanki gibi Hunlann gerçekte ne istediklerini, nasıl savaştıklarını ve nasıl ganimet topladıklarını anlayamamaktan geçiyordu.

Doğu Roma, imparatorluğa tam bin yıl boyunca şan, şöhret ve şeref kazandıran politik, taktik ve stratejik kategorilere bel bağlamıştı. "Fethetmek"ten konuştukları zaman kavimlerden, insanlardan ve şehirlerden söz ediyorlardı. Erzak, altın ve mücevher de en az onlar kadar önemliydi, fakat zafer öncelikle mağluplara yönelikti, onların sahip olduklarına değil.

Hunlar içinse ganimetin kiliselerden mi, saraylardan mı, imparatorlardan mı, yoksa tacirlerden mi elde edildiği hiç önemli değildi. Hatta duvarların yıkılması, köprülerin çökmesi, insanların yılların birikimi olan altınlarına fazlasıyla sıkı sarılmaları yüzünden ölmeleri ya da onlardan tam vaktinde vazgeçmeleri sayesinde hayatta kalmaları bile umurlarında değildi. Hunlar için önemli olan tek şey, kazanılan ganimetti. Bunun dışında hiçbir şeyin hiçbir anlamı yoktu. Mağdurlarda korku, anlayamazlık, bazen de şükran duygularının uyanmasının nedeni de işte buydu. Hunların hücum anında ve güzel bir ganimet ele geçirdikleri zaman gözlerinde çakan şimşekleri görmeyen bir kimse, onları asla anlayamazdı.

Imperium Romanum'un her tarafında uzun süre Hunların neden göğüs göğüse savaşı anlamsız buldukları, neden önce ileri atılıp sonra geri çekildikleri, neden az ileride yeni bir tanesini gördükleri zaman kilisedeki kadın, çocuk ve erkeklerin canlarını bağışladıkları, neden neredeyse hiç denecek kadar az sayıda tutsak aldıkları, neden fethettikleri ve yağmaladıkları topraklar üzerinde hak iddia etmedikleri boş yere tartışılıp durmuştu. Şunu kimse anlayamıyordu: Onların evlere ve duvarlara, şehirlere ve sokaklara ihtiyacı yoktu. İşlerine yaramayan bu nesneler de onlar için dağlardaki kayalar veya yol kenarlarındaki taşlar kadar değersizdi...

Hıristiyanların zamanına göre 421 yılının ilkbaharında, Attila ve ağabeylerinin Tuna'dan geri dönüşlerinden bir yıl sonra, Doğu Roma İran'a saldırdı. Esas hedef Ermenistan'dı ve bu defa imparatorluk yeni topraklar değil, bir kadının peşindeydi.

"Roma'nın her iki imparatoru da anlam ve önemlerini her geçen gün daha fazla yitiriyorlar!" dedi Attila bir akşam. Greka ile Konstantinopolis'te giderek daha fazla ön planda belirmeye başlayan iki kadın hakkında konuşuyordu.

"Arkadios'un kızı ve İkinci Theodosios'un kız kardeşi olan Pulcheria, artık yirmi üç yaşlarında olmalı" dedi Attila. "Bana sorarsan bekâretini çoktan yitirmiştir."

"Mümkün değil" diye atıldı Greka. "Pulcheria da kız kardeşleri Arkadia ve Marina gibi ebedi iffet yemini etmişti..."

"Evet, fakat o sırada on dört yaşındaydı" diye güldü Attila. "O zamanlar benim elime de kadın eli değmemişti!"

"Neyse ki bu durum pek uzun sürmedi" dedi Greka ona göz kırparak. "Zaten Pulcheria'nın şimdiye kadar en az yedi âşık eskittiğini söylüyorlar..."

"Artık her nasılsa! Her halükârda İmparator Theodosi-

os'un güya dindar kız kardeşi yedi yıldır Augusta, yani Konstantinopolis imparatoriçesi. Şimdi de resmen devlet işlerine el atmış durumda!"

"Kardeşine kadın bularak mı?"

"Olur mu hiç!" dedi Attila. "Yeni imparatoriçenin Atinalı bir hitabet öğretmeninin kızı olduğu söyleniyor. Hatta eski ismi Athenais'miş..."

"Ne olmuş yani? Vaftiz olduktan sonra Aelia Eudokia ismini almadı mı?"

"Evet, fakat bu ismin yanı sıra, yumuşak karakterli Theodosios'un kontrolünü de eline aldı. Bu durum Pulcheria için son derece acı olmalı! Bir düşünsene! Düğünden sadece birkaç ay sonra Doğu Roma ordusu İran Ermenistanı'na saldırıyor! Doğuluların bu denli hızlı hareket ettikleri nerede görülmüş?"

"Bir de senin donanmana karşı çıkarttıkları emirlerde!" dedi Greka gülerek. Attila bu şaka karşısında sadece homurdanmakla yetindi. Yıllar öncesinin mağlubiyetleri hâlâ ruhunun derinliklerinde kendisine acı veriyordu, fakat bu arada onlara gülebilecek kadar olgunlaşmıştı...

Hunlar, kendilerine hâlâ bir ***Büyük Kağan*** seçmemiş olmalarına rağmen, Eudokia'nın isteği üzerine imparatorun Tuna'da bulunan çok sayıda lejyonu doğu seferine göndermek üzere geri çektiğini duydukları zaman, karar vermekte gecikmediler. Tuna'da yeni inşa edilen Limes hattı, ciddi bir engel teşkil etmiyordu. Bleda Han'ın başanya alışkın savaşçılarının Attila'nın donanma macerasına hâlâ bıyık altından gülmelerine rağmen, artık önderlerinden hiç olmazsa birinin savaşçıları, atları, arabaları ve aletleri mümkün olduğunca az sorunla nehirlerden ve göllerden nasıl geçirebileceğini bilmesi gerektiğini kabul etmek zorunda kalmışlardı.

Doğu Roma topraklarındaki küçük şehirleri, manastırları,

köyleri ve büyük toprak sahiplerinin çiftliklerini ele geçirmek için, Hunların bunların üzerine birer akıncı birliği göndermeleri bile yeterli olmuştu. Alışkın oldukları büyük ordu savaşlarına gerek kalmadığı için, küçük birliklere ayrılarak Trakya'nın her tarafına yayılma imkânı bulmuşlardı. Hatta bu birliklerden bazıları Thermopyl üzerinden Ege kıyılarına ve Selanik'ten deniz boyunca Konstantinopolis'e kadar uzanan Roma yoluna kadar ulaştılar.

Attila ve diğerleri günün birinde Galla Placidia'nın ikinci kocası, Batı Roma Birinci Generali olan adamın, Constantius III. adıyla Ravenna'da imparatorluğa ortak olduğunu öğrendiler. Galla Placidia da Augusta unvanına layık görülmüştü. Söylenene göre bu çirkin, fakat dürüst adam, savaş ganimetlerinden kendisine en küçük bir çıkar bile sağlamamıştı. *Imperium Romanum*'da türünün son örneği olan Constantius, karısı Galla Placidia uğruna büyük bir borç yükü altına bile girmişti...

"Bu bizim adamımız olabilir!" demişti Oktar bu haberi alır almaz. Fakat Attila sadece başını salladı. "Aetius da dahil olmak üzere herkes olabilir, fakat Constantius değil! Onun gibi kemikleşmiş bir lejyoneri yoldan asla çıkartamayız!"

Kısa bir süre sonra Attila'nın haklı olduğu ortaya çıkacaktı: Doğudaki imparator, kendi fikri alınmadan yapılmış olan bu atamayı onaylamayı reddediyordu. Constantius bu işe son derece sinirlenmişti, fakat doğuyla hesaplaşacak zamanı olamadı. Sadece yedi aylık bir hükümdarlık dönemi sonrasında, sonbaharda hayata gözlerini yumdu.

"Hayatta kalsaydı belki Doğu Roma'yı ortadan kaldırabilirdi" dedi Attila bir akşam ateşin başında otururlarken. "Konstantinopolis'i bir daha asla affetmezdi..."

"Öte yandan" dedi Oktar neşeli bir sesle, "Sasanîlerde

önemli olaylar yaşanıyor... Yezdegerd artık kral değil. Onun ikinci oğlunu kral yaptılar."

"Yeni kralın ismi ne?" diye sordu Attila.

"Behram V. Gur."

"Fena değil" dedi Attila. "Burnuma yeni ganimet kokuları geliyor."

Ateşin etrafındaki adamlar kahkahalarla güldüler. Sadece Bleda tek kelime etmeden sessizce önüne bakıyordu.

3 Mart 422 tarihinde Theodosios II. yeni ve oldukça garip bir imparatorluk kararnamesi yayınladı. Bu kararnamenin bir örneği de Kara Hunların Büyük Kağanı'na ulaştırılmıştı. Bu belgeyi doğrudan İmparator Theodosios II.'nin *officium*'undan teslim alıp Hunlara getiren elçi, Scottas'ın beş yaş küçük kardeşi Onegesios'tan başkası değildi. Birtakım seçkin subaylarla birlikte Hunların Büyük Kağan seçimlerini izlemek üzere Tisza kıyısına gelmişti.

Bir hafta boyunca devam eden kutlamalar boyunca, o da yeni Büyük Kağan'ın veya Doğu Kağanı'nın gözüne batmak istemeyen diğerleri gibi, ortalıkta fazla görünmedi.

Daha yüksek konumu kardeşine gülerek terk eden Doğu Kağanı Oktar, misafirlerin içkiye dayanıklılıklarını ölçmekten büyük zevk alıyordu. Romalı, Cermen, Yahudi, Sasanî, Suriyeli ve diğer tüm kavimlerin elçilerini sabahın erken saatlerinde yurduna davet ediyor, onları adamlarının bu tören için hazırladıkları değerli armağanlara boğuyor, sonra da şakayla karışık olarak bol bol içmeye zorluyordu. Daha önce hiçbir Hun böylesine önemli elçilerin böylesine çaresiz ve acınacak bir şekilde atlarına bindiklerini görmemişti. Bu törene katılan elçilerin birçoğu, yıllar sonra bile kendilerine yurtlarında gizlice birkaç saat dinlenme imkânı sağlayan Attila'ya ve amcası Ruga'ya minnettar kalmışlardı. Onegesios da bu talihlilerden biriydi.

"Dışarı çıkalım" dedi Attila kağan yurdunda otururken. Scottas ve Onegesios bir an tereddüt ettiler, sonra da onunla birlikte gecenin içine çıktılar. Gökyüzünde süzülen ince bulutlar, tanrıların ışığının karanlıkta gizemli ışıltılar saçmasına neden oluyordu.

"Ne dersin?" diye sordu Attila civarda kimsenin bulunmadığından emin olduktan sonra Scottas'a dönerek. "Kardeşin imparatoruna mı, yoksa bize mi ihanet edecek?"

Scottas bir an için nefesini tuttu, sonra da ciğerlerindeki havayı gürültüyle boşalttı. "Bunun sonunun iyi olmayacağını sana baştan söylemiştim!" dedi yan gözle kardeşine bakarak.

"Demek doğruymuş!" dedi Attila buz gibi bir sesle. "Demek aramızda bir casus olarak kalacaktın! Öyle değil mi?"

"Evet" dedi Onegesios. "Buraya *magister officiorum* rütbesiyle gönderildim. On yıldan beri imparatorluğun tüm iplerini Helios adındaki adam elinde tutuyor..."

"Bizim için çalışan tüm gemi yapımcılarının ölümle cezalandırılacağını bildiren nameyi de o mu kaleme aldı?"

"Bunu yapan onun ta kendisi" diye cevap verdi Onegesios. "O ve imparatorumuzun kız kardeşi Pulcheria, Ardabur, Aspar ve Yeşiller Partisi'nin önde gelenleriyle birlikte İmparator Theodosius'un hangi politikayı izleyeceğini belirliyorlar!"

Attila bu genç Yunan'ı ateşin ve meşalelerin ışığı altında uzun uzun incelemişti. Konstantinopolis'ten gelen ciddi ve alçakgönüllü adamın öylesine soylu bir görünümü vardı ki, insan onun kafasının genç bir Hun soylusu gibi küçükken bandajlanarak şekillendirildiğini düşünebilirdi. Fakat böyle bir durum söz konusu değildi. Perslere benzeyen büyük gözleri, onun çok çeşitli ırk ve kavimlerin senteziyle meydana gelmiş, çok zeki bir insan olduğunu ispat ediyordu.

"Şimdi ne yapmam gerektiğini biliyorsunuz!"

"Evet" diye cevap verdi kardeşler bir ağızdan. "Bizi öldürtmen gerekir..."

"İhanet, dünyanın neresinde olursa olsun, affedilmeyen tek suçtur!" dedi Attila. "Hatta bu yıllar önce başkentinizin lüks yaşamında ve güzel kadınların beyaz kolları arasında benliklerini yitiren Uldız Han'ın oğulları için bile geçerli!"

Sonra kollarını arkasında kavuşturarak, iki kardeşin önünde yavaş adımlarla bir ileri bir geri yürümeye başladı.

"O senin kardeşin" dedi neden sonra Scottas'a. "Bu nedenle mi bana onun buraya hadımların gözü ve kulağı olarak gönderildiğini söylemedin?"

"Evet, Attila" dedi Scottas. "Aynen söylediğin gibi."

"O halde burada Doğu Roma için ne yapması gerekiyorsa, hepsini yapsın... Sen de Scottas, ona kefil olacaksın! Yolunda gitmeyen bir şey sezdiğim anda başını yitireceğini unutma sakın..."

Birlikte sessizce büyük kağan yurduna geri döndüler. Attila ve Scottas, Onegesios'u Hunlann yeni kağanlarına takdim ettiler. Scottas'ın maruzatını arz etmesinden sonra, kağanlar onlara ölü kardeşleri Muncuk'un oğlu Attila'nın yanında kalma izni verdiler...

Soyluların, önderlerin ve diğer misafirlerin pek çoğunun gitmesinden sonra, Onegesios yeni kağanlarla birlikte yapılan son akşam kutlamalarının birine çok özel bir belge getirdi. Attila, bardakların pek çok kez doldurulup boşalmasından önce, onun söz almasını sağladı.

Eski imparatorluk elçisinin elindeki belgeyi okumasına izin verildiği zaman, güneş henüz batmamıştı. "Bu talimatname, Konstantinopolis'in *Theodosios Duvarı*'nda bir ev veya arsa sahibi olan kimselere hitaben kaleme alınmıştır" di-

ye okumaya başladı Onegesios Hunların önderlerine yaltaklanma veya benzeri bir çaba içine girmeden.

Attila, bu genç adamın elindeki nameyi büyük bir güvenle okumasını hayranlıkla izliyordu. "Savaştan geri dönen veya savaşa giden sadık ve değerli askerlerimiz, bundan böyle imparatorluk başkentinin yeni surlarının kulelerinin zemin katlarında bulunan mekânları barınmak amacıyla kullanabilirler. Mülk sahiplerinin kamuya açık binaların kullanımı konusundaki muafiyetin kaldırıldığını bilmeleri gerekmektedir."

"İçinizde bunun ne anlama geldiğini bilen biri var mı?" diye sordu bu namenin neden önemli olması gerektiğini anlayamayan Büyük Kağan Ruga.

"Evet, ben biliyorum" diye cevap verdi Attila. "Konstantinopolis'teki her ev sahibi vatandaş, konutunun üçte birlik kısmını askerlerin ikâmetine ayırmak zorundadır. Bu sayede imparatorluk sarayı hem kışla yapmaktan, hem askerlerin barınma masraflarından kurtuluyor. Bugüne kadar bu yasada sadece bir istisna yapıldı... Bundan tam dokuz yıl önce..."

"Depremden sonra" dedi Aybars.

"Evet" diye onayladı onu Onegesios, "depremden hemen sonra yapımına başlanan büyük duvar için arazileri kamulaştırılan toprak sahipleri, bir kereye mahsus olmak üzere zorunlu ikâmet yasasından muaf tutuldular. Kulelerin üst katları askeri amaçlar için ayrıldı; alt katları ise arazi sahiplerinin tasarrufuna bırakıldı."

"Birilerinin herhangi bir yerdeki araziyi, toprağı, ormanı veya tarlayı nasıl olup da kendi özel mülkü ilan edebileceğini bir türlü anlayamıyorum!" diye içini çekti Ruga.

"Fakat, savaşların pek çoğunun en önemli nedeni de bu durumun ta kendisi!" dedi Attila. Onegesios'un bıyık altından gülümsediği gözünden kaçmamıştı.

"Güneş, ay ve yıldızların da Roma'ya ait olduğunu iddia etmedikleri sürece, bu bizi pek etkilememeli" dedi şaman. Bu sözler aynı zamanda kulağa bir uyarı gibi geliyordu.

"Bulutları, rüzgârı ve gökyüzünü sahiplenecek bir güç asla var olamayacak!" dedi Attila.

"Hıristiyanlar dışında" dedi Onegesios yavaşça. Söylediklerini sadece Attila ve Aybars duymuştu.

"O halde bir daha!" diye bağırdı Doğu Kağanı Oktar şarap çanağından kocaman bir yudum aldıktan sonra. "Kaldırılan bu muafiyet neymiş? Bunun bizimle ne ilgisi var?"

"Bizim böyle bir şeyi kavramamız oldukça zor" dedi Attila, "fakat şehirliler için askerleri evlerinde barındırmak zorunda kalmalarının ne kadar zor ve ağır bir durum olduğunu anlamalıyız. Şehirlilerin yaşam tarzları bizimkinden çok farklı. Güvenlikleri için sağlam bir duvann yeterli olduğunu, zaten çok yüksek vergi ödediklerini, bir de boş yere asker beslemelerine gerek olmadığını düşünüyorlar."

"Fakat bu çok saçma!"

"Elbette çok saçma!" dedi Attila. "Fakat bu tür talimatnameler bizim için gözcülerin, gezginlerin ve tacirierin getirdiği haberlerden çok daha önemli ve açıklayıcı."

"Peki şimdi bu nameden ne gibi sonuçlar çıkarmamız gerekiyor?" diye sordu Ruga Kağan. Amcaları, Muncuk Han'ın ölümünden sonra Attila'ya karşı olan tutumlarını değiştirmişlerdi. Hunların yeni kağanlarının kendileri olacaklarının kesinleştiği andan itibaren, onu kafasında ve kalbinde çok fazla Roma biti bulunan bir Hun delikanlısı olarak görmekten vazgeçmişlerdi. Tam aksine, ona anlayış ve saygıyla yaklaşıyorlardı.

"Bu talimatnameden, İmparator Theodosios'un muazzam sorunlarla boğuştuğu sonucu çıkıyor" dedi Onegesios. "Aradan geçen zaman zarfında o kadar güçlenip kuvvetlen-

diniz ki, imparator başkentini koruyabilmek için şehrin zengin sakinlerini öfkelendirmeyi göze almak zorunda kalıyor!"

"Yoksa en güçlü ve kudretli kavmin biz olduğumuzdan bir an bile şüphe etmiş miydi?" diye sordu Oktar kahkahalarla gülerek. Boşalan şarap çanağı derhal yeniden doldurulmuştu.

"Artık bundan kesinlikle şüphe duymuyor" diye cevap verdi Onegesios onu yatıştırmak istercesine. "İmparatorun bu yeni talimatnamesi, yöneticilerimizin dilinde başkent Konstantinopolis'in bu andan itibaren sürekli olarak alarm durumunda bulunacağını ifade ediyor!"

"Görüyor musun, Oktar Amca" dedi Attila. "Düşmanın niyetinin ne olduğunu önceden anlamak, oldukça işe yarıyor..."

"Sizi gidi lanet olası Romalılar! Zırvalarınızla canımı sıkacağınıza kafayı çekmeye bakın!"

Uzun süredir yapmadıkları kadar sevgi ve içtenlikle kucaklaştıkları bir gece, Greka kendilerinin de Karpatlann kuzeybatısındaki ovaya yerleşip yerleşemeyeceklerini sordu. Attila bu isteğe oldukça şaşırmıştı, çünkü kendi ailesi de Aşağı Tuna boylarında oturan Doğu Hunlarının üyesiydi. Bu konuda bir süre çene çaldıktan sonra, Greka, Sava ve Drau civarlarında yaşayan Ostrogot kabilelerine daha yakın olmak istediğini söyledi.

"Yoksa seni terk edeceğimi mi düşünüyorsun?" diye sordu Attila yarı karanlıkta. Yurdun ortasında yanan ateş sönmüştü, yalnızca kuzey yönünde bulunan bir sunağın üzerindeki küçük bir yağ lambası, etrafa cılız ışıklar saçıyordu.

"Hayır, Attila" dedi Greka ve kollarını onun boynuna doladı. "Fakat her geçen yıl beni daha fazla yalnız bırakacaksın. Çıktığın seferlerde o kadar çok kadınla birlikte olacaksın

ki, senin için artık eskisi kadar önemli olmayacağım. Zaten herkes senden benim sana verebileceğimden fazla sayıda erkek evlat bekliyor..."

Attila itiraz etmeye hazırlanırken Greka hızla onun yanına kaydı ve dudaklarını uzun uzun öptü. Attila yumuşayarak gülümsedi. Uzun süre birbirlerini okşadılar, sonra da mutlu bir şekilde uyuyakaldılar.

Sonraki günlerde Attila söz söylemeye yetkili olan herkesle uzun uzun konuştu. Bir fikir birliğine varmaları uzun sürmedi. Yaz mevsiminin kendisini iyice hissettirmeye başladığı ve dağlardan gelen nehirlerin suyunun azaldığı günlerde, Ruga Kağan'ın önderliğindeki uzun bir kafile, Karaton Kağan'ın eski ordugâhının bulunduğu yere doğru yola koyuldu. Hunlann yaşlıları, Attila ve adamları da dahil olmak üzere, Muncuk Kağan'ın tüm ailesinin Karpatların doğusundaki Oktar Kağan'ın yanında kalmasını tavsiye etmişlerdi. Hâlâ Doğu Roma'nın Orta Tuna bölgelerinden çok daha zengin ve çekici olduğu kanaatındaydılar...

Ruga Kağan'ın önderliği altında yola çıkan Hunlar, Demir Kapı civarındaki Tuna geçidine ulaştıkları zaman bile, dört bir yandan onlara doğru gelmekte olan tacirleri, seyyahları ve çeşitli heyetleri kabul ediyorlardı. Konstantinopolis tarafından gönderilen gözcüler, başlangıçta bunun Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkentine yönelmiş bir sefer olduğu görüşündeydiler.

Theodosios II. derhal Sasanîlerle barış anlaşması imzaladı; fakat buna rağmen Tuna'nın güneyindeki bölgelerini Hunlara karşı koruyabilecek güçte değildi. Genç karısı Eudoxia adını verdikleri bir kız çocuğu doğurunca eskisinden de yumuşak karakterli ve barışsever bir imparatora dönüşmüştü.

Fakat Hunların kervanı bu kez Doğu Roma için bir tehlike teşkil etmiyordu. İmparatorluğun sınır bölgelerinden geçen güney yolundan uzak durmaya özen gösteriyorlardı, çünkü buraları korunaklı limanlar ve çok sayıda savaş gemisiyle doluydu. Edindikleri bilgiler doğruysa, geçen on yıl boyunca Doğu Romalılar nehirlerde kullanılabilen hafif savaş gemisi olarak yüzden fazla *naves lusoriae*, haberleşme gemisi olarak on *naves agrigienses* ve nöbet gemisi olarak dört naves ludicuariae inşa etmişlerdi.

Ruga'nın Hunları, tehlikelerden uzak durarak dik Tuna vadisinden dolaşmaya karar verdiler. Nehrin iki yanından neredeyse dimdik bir duvar gibi göğe yükselen kayaların arasında, yüzyıllar boyunca devam eden hareketlilik sonucu insanlar, atlar ve hafif arabalar için taşlarla kaplı bir patika oluşmuştu. Fakat her ilkbahar ve sonbahar taşkınında bu patikanın yanındaki tahta korkuluk yükselen sular tarafından yerinden sökülüp alınıyor ve kayalara vurulup parçalanıyordu. Bu azgın sular karşısında vakitlerinin neredeyse tümünü nehrin kıyılarına taş yollar ve korkuluklar inşa etmekle harcayan Roma lejyonerleri bile kuşaklar boyunca çaresiz kalmıştı...

Hunlar eski Trajan köprüsünün kalıntılarını geride bıraktılar. Köprünün yüz elli görkemli ayağının sadece yirmi tanesi sağlam kalmıştı. Attila'nın Roma'daki Trajan Sütunu üzerinde resimlerini gördüğü tahta konstrüksiyondan geriye en ufak bir iz bile kalmamıştı. Geçen yüz ve on yıllar boyunca sürekli olarak köprünün üzerine geçici tahta kaplamalar konulduğu biliniyordu. Fakat bu yıl sağlam ayakların arasında en incesinden bir halat bile göze çarpmıyordu.

Kısa bir süre sonra Hunlar küçük bir nehri izleyerek kuzeye döndüler ve Karpatların giderek içlerine ilerlemeye başladılar. Büyük Kağan Ruga'nın erzak, ganimet, kadın ve ço-

cuklarla yüklü büyük kafilesi, daha kuzeydeki yolları kullanarak birkaç hafta gecikmeyle de olsa, çoktan terk edilmiş Roma eyaleti *Dacia*'ya ulaşabilirdi. Fakat Hunlar Tibisia Nehri'nin kaynağına doğru tırmanmak zorunda kaldıkları küçük bir yokuş haricinde, nispeten çok daha rahat bir yolda ilerliyorlardı. Bu nehri dağların arasından yaklaşık bir hafta boyunca takip ettiler. Bu arada kaç kez nehrin öteki kıyısına geçmek zorunda kaldıklarını, Hunların ve yardımcı kavimlerin kaç kez geçici köprüler inşa ettiğini, kaç araba tekerleğinin kırıldığını hiç kimse söyleyemezdi. Fakat bir zamanlar İmparator Trajan zamanında kanlı savaşlar sonucu fethedilen Dacia dağlarından, bir tek Romalı gözcü tarafından fark edilmeden Pannonia ovasına inmeyi başardılar...

Buna karşın imparatorluğun batı yarısı, tüm sınır boylarına kadar şiddetli aile kavgalarıyla çalkalanıyordu. Ruga'nın Hunları, Pannonia ovasına geldikleri zaman soydaşlarının kendilerine anlattıkları şeyleri büyük bir şaşkınlık ve hayret içinde dinliyorlardı. Yurtlarını güneydeki Tuna'ya doğru kıvrılan *Tibisia* ile aynı şekilde güneye doğru akan Tisia nehirleri arasında kurmuş ve seyrek ormanlarla kaplı geniş düzlükler üzerinde sevinç naraları eşliğinde ilk akınlarına başlamışlardı.

Hava hâlâ akşamları yurtlarının önündeki ateşin başında oturmalarına, büyük kazanlarını fokurdatmalarına, bu arada dünyada ne gibi gelişmeler olduğunu ve en iyi ganimetin nerede bulunduğunu tartışmalarına izin verecek kadar sıcak ve kuruydu.

Söylendiğine göre Ravenna'daki tavuksever imparator kendisi ve eğilimleri üzerindeki kontrolünü iyiden iyiye kaybetmişti. İki defa dul kalmış kız kardeşini herkesin gözü önünde kucaklayarak dudaklarından uzun uzun öpmekten bile çekinmiyordu, ta ki kadın haykırarak kendisini onun

kollarından kurtanncaya dek. Bu davranış ise imparatoru iyiden iyiye tahrik ediyordu. En iyi generalinin iki kızıyla evlenen, fakat onlara elini bile sürmeyen imparator, kız kardeşinin peşinden azgın bir orman cini gibi koşturup duruyordu. Hatta yine denilene göre geceleri ona tecavüz bile ediyordu...

İmparatorluğun bu karmaşa ortamından yararlanmak isteyen Attila, sadık adamlarından oluşan kuvvetlerini hızla güçlü akıncı birliklerine dönüştürmeye başladı. Bulabildiği en iyi savaşçıları yanına alıyor ve onlara ganimetten pay filan istemediğini, sadece kendi istekleri ve alicenaplıklarıyla hediye edecekleri birkaç parçayla yetineceğini söylüyordu.

Doğunun soğuğundan kaçıp batıya geldikleri yüzyıllardan bu yana, Hunlar asla mutlak bir hükümdara sahip olmamışlardı. Batıda yaşayan kavim ve halklarla onları birbirinden ayıran en belirgin özellik buydu. Roma lejyonerleri, yardımcı ve bağımlı kavimlerin askerleri, her şeyden önce imparatorluğun şan ve şerefi için savaşıyor, hatta gerekirse gözlerini kırpmadan ölüyorlardı. İmparatorluk ise gerçekte sadece imparator ve onun saray maiyetinden değil, yukarıdan aşağı doğru giderek daha hırslı ve açgözlü bir şekilde her şeye uzanan binlerce ve binlerce elden oluşan dev bir piramide benziyordu.

Cermen silah arkadaşlarıyla beraber imparatorluğun şan ve şerefi için yaptıkları kanlı bir savaştan sonra yaralarından oluk gibi kan akmasına rağmen çantalarından küçük oraklar çıkartan, savaş alanının kenarına gidip büyük acılar içinde birkaç başak biçen, taneleri el değirmenlerinde öğüterek un haline getiren, sonra hazırladıkları hamuru kızgın taşlar üzerinde pişiren ve bu ekmeği sıcak sıcak mideye indirdikten hemen sonra bitkinlikten oldukları yere yığılan lejyonerler hakkında anlatılan inanılmaz hikâyeleri hangi Hun bilmezdi ki?

Hunların bu gibi durumlar üzerine kafa yormalarına asla

gerek yoktu. Onlarda her savaşçı, her birlik ve her bölük, bileğinin hakkıyla ele geçirdiği altınlara ve paralara çok doğal bir şekilde sahip oluyordu. Atlarının üzerindeki hızlı okçuların ele geçirdikleri ganimet gerek diğer savaşçılarla, gerekse seferi planlayan yaşlılarla, şamanlarla, silahları hazırlayan demircilerle, araba yapımcılarıyla, kadınlarla, hatta yardımcı kavimlerle paylaşılıyordu. Tutsaklar ve köleler bile zafere yaptıkları katkı oranında pay alıyorlardı.

Bu paylaşım onlar için çok doğaldı, çünkü soğuğun hüküm sürdüğü korkunç açlık ve kıtlık yıllarında bozkırlardan topladıkları tohumları ve kökleri, böğürtlenleri, avladıkları birkaç hayvanı ve sıcak çorbayı da hayatta kalmak için birbirleriyle paylaşmışlardı.

Kıtlığın olmadığı, sürülerin semiz hayvanlarla dolup taştığı, silahların sadece talimlerdeki beceriksiz hareketler sonucu kana bulandığı yıllarda ise hepsi daha mutlu ve güleç yüzlü oluyordu...

Bütün yıl boyunca imparatorlukta olup bitenler hakkında çeşitli haberler almaya devam ediyorlardı. Bu haberlerin büyük bir kısmı o kadar saçma ve inanılmazdı ki, Hunlar onların üzerine kafa yormaya gerek duymuyorlardı. Tacirler, seyyahlar, hatta kendi gözcüleri bile aynı konu hakkında birbirinden son derece farklı şeyler anlatıyorlardı.

Ertesi yıl boyunca da Hunların her iki kağanı önemli bir faaliyette bulunmaktan kaçındılar. Savaşçıların onları sıkıştırmalarına rağmen, kağanlar ilk olarak kavimlerinin mümkün olduğu kadar fazla boyu, obası ve ailesiyle ilişki kurmaya ve anlaşmaya çalışıyorlardı. Özellikle Ruga Kağan, hâlâ nispeten özgür ve bağımsız olarak oradan oraya dolaşan grupları Attila, Scottas ve Onegesios'un yardımıyla bir bayrak altında toplamaya gayret ediyordu.

Scottas da Attila'nın bir nevi başvuru kaynağı ve mantık öğretmeni olabilmek için elinden geleni yapıyordu. Hun savaşçılarından neredeyse hiçbiri onun kendi halkının büyük devlet adamları ve hatipleri üzerine söylediklerini anlayamıyordu. Onun farklı yıl, ay ve gün hesap yöntemlerini heyecanla birbirleriyle karşılaştırması Hunları kahkahayla güldürüyordu. Bu değerlendirmelerin sonucu ise kulağa daha ziyade Hıristiyanlann ve Aryanlann kullandığı cinsten geliyordu.

Attila ise Scottas'ın bu yeni zaman değerlendirmesini *Imperium Romanum*'un kafa karıştırıcı uygulamalarından çok daha pratik ve akla yakın buluyordu.

"Roma'daki meydanlara yerleştirilmiş olan takvim taşlarına zaten asla alışamamıştım" demişti, Scottas ve Greka'yla beraber bir akşam yurdunun önündeki ateşin başında otururken. Her zaman yaptığı gibi sağ bacağını kötü cinlerin açık kapıdan içeri girmesini önlemek için tahta eşiğin üzerine uzatmıştı.

"Neden?" diye sordu Greka gülerek, "oysa *Kalenden*, *İden* ve *Nonen*'leri anlamak hiç de zor değil... Bunlar sadece belli gün gruplarına ve haftalarına verilen isimler..."

"Evet, fakat bazen önden arkaya, bazen de arkadan öne sayılmaları gerekiyor..."

"Peki bunda sorun olan nedir?" diye sordu Scottas. "Siz de zamanın akışını tıpkı ilk Romalılar gibi ayın dönümüne göre hesaplıyorsunuz!"

"Aynı zamanda günlerin uzunluklarına ve hayvanlarımızın en uzun gebelik süresine göre de" diye karşılık verdi Attila.

"Bunu daha önce hiç duymamıştım" diye şaşkınlığını belirtti Scottas.

"Ellerini yukarı kaldır" dedi Greka ve güldü. "Kaç parmak görüyorsun?"

"Kaç olacak... On tane, değil mi?"

"Tamam... İki elinde toplam on parmak var! Artık Hunların hayvan yetiştirme bilmecesini çözdün demektir! Parmak sayısını bacakların ve hayvanların sayısıyla çarpacaksın, o kadar..."

"Bu bir bilmece değil, aksine bir sayı oyun" diye düzeltti Attila. Greka gülerek onun koluna vurdu ve Hunların meşhur tekerlemesini söylemeye başladı:

"Hayvan yetiştiren bir adamın iki eli,
Dört ayaklı bir hayvan için şöyle der:
Üç rakamında benden bir domuz alacaksın,
Bir koyunun dört rakamına ihtiyacı var,
Altı rakamı bir dana demektir,
On rakamı ise küçük bir tay!"

Yaz mevsimi birçok buluşmayla ve eski imtiyazlarını korumak isteyen dik kafalı yaşlı savaşçılara karşı yapılan bir dizi küçük eylemle geçti. Yaşlılardan biri Ruga'nın en yakın arkadaşı olan Eskam'dı. Bu adamın babası, savaşlarda gösterdiği cesaret ve yararlık yüzünden Büyük Kağan Balamir tarafından "güneşli bir gün kadar büyük" bir toprak parçasıyla ödüllendirilmişti.

Bu ödülün asla bir parşömenle belgelendirilmemiş olmasına rağmen, Aşağı Tuna Hunlarının tümü Balamir Kağan'ın sözüne saygı gösteriyordu. Bu nedenle Eskam'ın toprak sahibi olan tek Hun olduğu kabul ediliyordu; hatta arazisi bazı zengin Roma senatörlerinin çiftliklerinden bile daha geniş bir alanı kaplıyordu.

"Kimse senin mera hakkına karşı çıkmıyor" demişti Büyük Kağan. "Fakat bundan böyle Oktar'ın ve benim senden savaşçı ve sığır talep edebileceğimizi de anlaman gerekiyor."

"Benim hiçbir seferden kaçmadığımı sen de biliyorsun."

"Doğru" dedi Ruga Kağan. "Çünkü sen de ganimet peşinde koşuyordun. Fakat bundan sonra muhtemelen başka sebeplerden dolayı da silaha sarılacağız. Sana ve kavmimizin diğer soylularına söylemek istediğim şey, bundan böyle tek tek küçük çıkar grupları olarak değil, ancak birlik halinde varlığımızı sürdürmeyi başaracağımızdır."

"O halde eski yaşam tarzımızı büyük ölçüde terk edip yurdunu yazıcılar ve imparatorluk sarayında olduğu gibi yönetici memurlarla doldurmak zorundasın!" dedi Eskam.

"Biz birer şaman olabiliriz, Eskam" dedi Aybars, "fakat hayal dansçıları değiliz!"

"Çok haklısın!" dedi Hunların yeni Büyük Kağan'ı. Aybars'ın şamanların başı olmasına rağmen, önderlerin pek çoğunun küçük törenleri, dansları ve büyüleri kendi başlarına gerçekleştirme hakları vardı. Eskam ise Aybars'ın yokluğunda bile iyileştirme ve büyü törenleri düzenleme hakkına sahip olan az sayıda soyludan biriydi...

Ruga'nın son derece doğal bir tavırla söylediği bu değişikliklerin gerçekte ne kadar köklü olduklarını o anda orada bulunanların pek azı kavrayabilmişti. Büyük Kağan'ın *Imperium Romanum*'un hangi sınırında hangi boyun bulunduğunu, hangi hanın atlı savaşçılarıyla hangi yabancı gücün hizmetinde bulunduğunu, diğer Hun boylarının ne yaptıklarını öğrenme isteği de bu köklü değişikliklerin bir parçasıydı.

"Biz artık vahşi birer atlı değiliz!" demişti Ruga bir akşam önce Attila ve Aybars'a. "Roma'nın her iki yakasına da dilediğimiz anda dilediğimiz gibi saldırabiliriz - fakat bazı güç ve arazi sahipleri, bu bölgede onlardan başka bir kudretin de bulunduğunu bir türlü anlamak veya kabul etmek istemiyor!"

"Ne... ne demek istiyorsun?" diye sordu Eskam rahatsız bir sesle. Ruga önce ona, sonra da Attila'ya baktı.

"Bize uzun zamandır oldukça mantıklı görünen iki şeyi pekâlâ birbirleriyle bağdaştırabiliriz..."

Attila elinde olmadan irkildi. Kağanın ne söylemek istediğini diğerlerinden çok daha çabuk kavramıştı. Yüzünde dehşet dolu bir ifadeyle Ruga'ya baktı, fakat kağan sadece dolgun dudaklarını şapırdatmakla yetindi.

"Sen zengin birisin, Eskam" dedi Ruga. "Ben de kudret sahibiyim! Senin güzel kızların, benim de dik kafalı bir yeğenim var! Söyle bakalım, bu işi nasıl yapacağız?"

Ne Eskam'ın, ne de Attila'nın itiraz etme şansları yoktu. Kara Hunların Büyük Kağan'ı bir evlilik yapılmasını emretmişti ve yapılacak en akıllı iş, bu emre uymaktı.

"Oğullar!" istiyorum dedi Ruga, Attila'ya dönerek. "Oğullar görmek istiyorum, beni anlıyor musun? Senin onlarla ilgilenmene gerek yok! Birkaç oğlanın babası ol, geri kalanını da bana bırak!"

Düğün töreni eylül ayının sonlarına doğru yapıldı. Greka, Attila ve onun için seçilmiş siyah saçlı, güçlü kuvvetli gelin dışındaki herkes büyük bir şamatayla eğleniyordu. Büyük Kağan Ruga, Tisza kıyısındaki ordugâhında kutlanan düğünü bizzat kendisi yönetiyordu. Binlerce Hun, Gepid ve Got yiyor, içiyor ve yeni çifte övgüler yağdırıyordu.

Hatta Konstantinopolis'ten bile küçük bir heyet gelmiş ve gelinin çeyizi için altın kaplar ve ipek kumaşlar, kağanın yeğeni için ise kabzasının ucunda büyük bir yakut parlayan değerli bir kama getirmişlerdi. Attila, Onegesios ve Scottas'ın Doğu Roma elçileriyle sık sık bir araya gelerek sohbet ettiğini görüyordu. Onun yerinde başka kim olsa bu durumdan kuşkulanırdı. Fakat Attila böyle bir şeye gerek görmemişti, çünkü iki kardeş sonradan onun yanına gelmiş ve Galla Placidia'nın Ravenna'dan kaçtığını anlatmışlardı...

Attila Tisza kıyısında kaldı. Kışın yeni başladığı bu mevsimde ovanın iklimi hâlâ yaşamaya uygun ve kuruydu. Erkeklerin ve kadınların kar ve don beklememelerine rağmen, Aybars kışın geç geleceği, fakat oldukça sert geçeceği kehanetinde bulunmuştu. Attila zamanı iyi değerlendiriyordu. Adamlarıyla birlikte sık sık günler boyu süren keşif gezileri yapıyordu. Kurduğu ilk akıncı birliğindeki savaşçılar, oklarıyla uçan bir kuşu bile vuracak yetenekteydiler.

Attila bu keşif gezileri ve çifte evliliğinin sorumluluklarıyla o kadar meşguldü ki, yılın sonuna doğru ordugâha Ravenna'dan bir heyet geldiğini fark edemedi. Bunu duyduğu zaman bile fazla ilgi göstermedi. Ravenna'dan gelen sorguçlu miğferlerle ve Galya parfümü kokan kibar senatörlerle çene çalmaya hiç istekli değildi.

"Ravenna heyetiyle yapılan görüşmelere mutlaka katılman gerekiyor!" dedi Scottas onu nihayet bulduğu zaman. Attila, Ruga Kağan'ın seçkin muhafız birliğinden bir düzine genç savaşçıyla yaptığı uzun bir keşif gezisinden yeni dönmüştü.

"Neden?" diye sordu isteksiz bir şekilde. Hızlı, fakat pek az soluyan atlarının üzerindeki diğerleri gibi, o da ter içinde kalmıştı. "Tüm zamanların en iyi akıncı birliğini ilk kavgalarına hazırlıyorum! Buna bir an bile ara veremem!"

"Anlasana, Attila!" dedi Scottas dudaklarında garip bir gülümsemeyle. "Büyük Kağan Ruga, Romalılarla görüştüğü zaman yanında bulunmanı sadece kibarlık olsun diye istemiyor..."

"Fakat ben orada bulunmayı istemiyorum!" dedi Attila kaba bir sesle. Birkaç saat önce ikinci karısının hamile olduğu haberini almıştı.

"Ya Roma heyetinin başında seni mutlaka görmek isteyen biri varsa?"

"Beni görmek isteyen biri mi?" Attila güldü. "Roma veya Ravenna'dan kim o Hun gencini hatırlar ki? O günlerin üzerinden tam on üç yıl geçti..."

"Bunları ben de biliyorum" dedi Scottas. Dudaklarındaki gülücük giderek genişliyordu. "Bu nedenle üzerine basa basa seni birisinin görmek istediğini söylüyorum ya... daha doğrusu *tekrar görmek istediğini*, Attila!"

"Tekrar görmek istediğini mi? Neden? Bu adamı ben tanıyor muyum?"

"Sanırım" diye güldü Scottas. "Yoksa denizin üzerinde hayatını kurtardığın ve Aquileia meyhanelerinde birlikte kafayı çektiğin adamı görmek istemiyor musun?"

"Ben... yoksa... Aetius burada mı?"

Scottas başını sallayarak dilini şaklattı.

"Ravenna'dan gelen heyete o başkanlık ediyor!"

"İmparatoriçe Galla Placidia'nın geçen yılın başında Ravenna'dan Konstantinopolis'e kaçtığını mutlaka biliyorsunuzdur" diye söze başladı göz kamaştırıcı bir görünüme sahip olan Aetius. O ve yanındaki yüksek rütbeli adamları, iki gün önce Büyük Kağan'ın sayısız yurttan oluşan ordugâhına ayak basmışlardı. Aetius'un üzerinde bir *comes domesticarum* üniforması vardı. Saray muhafızları komutanı ve mabeyncibaşı mevkii ona çok yakışmıştı.

Ravenna heyetine hafif silahlı saray muhafızlarından oluşan bir *turma* ile Tuna'nın büyük kıvrımı yakınlarında bulunan Aquincum kalesinden gelen ikinci bir *turma* eşlik ediyordu.

"Uzun zamandır Tuna sınır boylarından üzerimize yağan haber ve söylenti yağmurunun karmaşasından bizi biraz olsun sıyırabilirsen çok iyi olur" dedi Ruga Kağan heyet üyeleriyle yaptığı uzunca bir selamlaşma faslından sonra.

Bu mevsim için oldukça alışılmadık olmasına rağmen Ruga misafirlerini kabul yurdunda değil, az ötedeki geniş bir alanda kabul ediyordu. Büyük Kağan'ın üzerinde bulunduğu bir adam boyundaki tepecik, Romalılarla yapılacak olan görüşmelere katılacak yüz kadar adama geniş, rahat bir yerleşme olanağı tanıyordu. Yirmi bir Romalı ve aynı sayıdaki Hun, büyük ateşin etrafındaki iç çemberi teşkil ediyordu. Yine aynı şekilde üzerlerinde ağır yeşil örtüler bulunan büyük yemek sinileri de misafirlerin önüne bir çember teşkil edecek şekilde yerleştirilmişti. Görüşmelere katılan davetlilerin geri kalan kısmı da ilk çemberin arkasına aynı şekilde yerleşmişti. Yiyecek ve içecekler yan duvarları açılmış büyük bir yurt ile sadece bir kenarları açık olan dört köşeli iki Roma çadırından getiriliyordu.

Yurtlarda ve çadırlarda bulunan aşçılar ve yamakları, misafirler için zenginlik ve ağız tadı anlamına gelen yemekleri hazırlamak için birbirleriyle yarış halindeydiler. İlk iki saat zarfında Romalılara altın tepsiler üzerinde buharda pişirilmiş ve baharatlarla tatlandırılmış kerevitler, füme balık, taze keçi yoğurdu, soğanlı et çorbası, tütsülenmiş ayı pastırması ve son Trakya seferinden kalan şarap ikram edilirken, Hunlar da Romalılar için hazırlanan bu leziz yiyecekleri cesaretle, fakat gene de ihtiyatı elden bırakmadan tadıyorlardı.

Böylece Hunlar da Galya şarabını zevkle içtiler, Dalmaçya'nın sarmısaklı eşek sucuğunu tattılar, hatta birkaç zeytin tanesini çiğnediler, fakat Romalı aşçıların getirdiği beyaz ekmeği ve balık sosunu şiddetle reddettiler. Romalılar da aynı şekilde önlerine konulan nar gibi kızarmış et parçalarını yemek istemediler, çünkü Hunların bu etleri atlarının eyerlerinin altında yumuşattıklarını duymuşlardı.

"Şimdi anlat bakalım!" diye bağırdı Ruga Kağan bir kez daha.

"Galla Placidia'nın bundan neredeyse iki yıl önce on dört yaşındaki oğlu Valentian ve beş yaşındaki kızı Honoria'yla birlikte Konstantinopolis'e, üvey kardeşi Arkadios'un oğlu İmparator Theodosios'un yanına sığındığı bir gerçek..."

Aetius'un Roma imparatorluk sülalesinin akrabalık ilişkilerini Hunlara açıklamakta gösterdiği özen, Attila'yı oldukça şaşırtmıştı. Hunların, Cermenlerin ve *Imperium Romanum*'un sınırlarında yaşayan diğer kavimlerin, Romalıların hükümdar sülaleleri hakkında iki adım ötelerinde yaşayan kabilelerin hükümdarlarından bile fazla bilgiye sahip olduklarını unutmuşa benziyordu.

"Demek onun yeğenini ziyarete gittiğini söylüyorsun!" dedi Ruga Kağan.

"Hayır" diye karşılık verdi Aetius. "Onun *kaçtığını* ve bunun bir gerçek olduğunu söylüyorum!"

"Batı Roma imparatorunun kız kardeşi, Doğu Roma'ya mı kaçıyor?" diye sordu Ruga bir kez daha. "Böyle bir şey nasıl olabilir?"

Aetius içini çekti. "Honorius uzun zamandan beri hasta bir adamdı" dedi sonra. "Üç yıl önce Augusta ilan ettiği kız kardeşi Galla Placidia'nın kendisine karşı düzenlenen birtakım entrikalara karıştığını iddia etti. Gerçekte ise büyük itibar sahibi kocası Patricius Constantius III.'ün üç yıl önceki ölümünden sonra kız kardeşi ona yük olmaya başlamıştı."

"Demek ki bu garip kaçışın İmparator Honorius'un ölümüyle bir şekilde ilgisi var" dedi Attila. Aetius ona bakarak gülümsedi ve başını salladı.

"Hayır" dedi sonra. "Honorius son yılın ağustos ayının on beşinci günü koleradan öldü. Bunun Galla Placidia'nın kaçışıyla ilgisi yok."

Attila'nın yüzünde geniş bir gülümseme belirdi.

"Yüksek bir makama ulaşmışsın, Durustorumlu dostum!

Fakat bizi hâlâ Roma ve Ravenna'da sadece aptalların hüküm sürdüğüne inandırmak istiyorsun!"

"Ne demek istediğini anlayamadım!"

Attila gülümsemeye devam ediyordu. Gözlerinin içlerine bakmak suretiyle konuşuyor ve birbirlerini anlıyorlardı. Aradan geçen bunca yıldan sonra bile birbirlerini asla kandıramayacaklarının farkına varmışlardı.

"Ne düşündüğümü sana söyleyeyim" dedi Attila sonunda. "Galla Placidia güzel olmasına güzel, fakat en az aynı derecede tehlikeli bir imparatoriçe. Entrika suçlamasından sonra Roma'dan kaçması, lejyonlar ve hatta senato için bir sinyal olabilirdi."

"Anlamıyorum" dedi Ruga Kağan alnını kırıştırarak. "Bir sinyal mi? Ne için?"

"Theodosius sülalesini iktidardan indirme zamanının geldiğini bildirmek için" diye cevap verdi Attila. "İmparatorluğun içindeki gelişmelere baksanıza! Doğu Roma giderek güç kazanırken, gerçek Roma yavaş yavaş yok oluyor!"

"Ben bunun tam aksini düşünüyorum!" diye itiraz etti Aetius.

"O halde lafı dolaştırmadan buraya neden geldiğini söyle!"

"Öyleyse iyi dinle" dedi Aetius kendisine tümüyle hakim olarak. "Yirmi üç ekim günü Valentinian III. Selanik'te Doğu Romalı *magister officiorum*'lar tarafından Caesar -yani taht ortağı- ilan edildi ve yeğeninin iki yaşındaki kızı Licinia Eudoxia ile nişanlandı."

"Böylece Batı Roma pratik olarak Doğu Roma mülkiyetine girdi" dedi Attila.

"Tam aksine!" diye itiraz etti Aetius.

"Bu meseleyi daha sonra açıklığa kavuşturursunuz" diye araya girdi Ruga Kağan. "Anlatacağın başka ne var?"

"O halde bana en son yeniliklerden haberdar olup olmadığınızı söyleyin" dedi Aetius.

"Bizim keskin gözlerimiz ve kulaklarımız var" dedi Attila sırıtarak. "Ravenna'da da, şayet bunu kast ediyorsan..."

"Evet, yöntemlerinizin giderek inceldiğini kabul etmek zorundayım" dedi Aetius gülümseyerek. "O halde soylu senatör Johannes'in geçen yılın kasım ayının yirminci gününde Roma imparatoru ilan edildiğini de bilirsiniz..."

"Bir kez daha muzaffer tarafta olduğunu sevinçle idrak ediyoruz" dedi Ruga diplomatça. Attila hayranlıkla başını salladı. Daha önceki Hun hanlarının ve kağanlarının hiçbiri böylesi incelikleri anlamlı ve gerekli bulmamıştı. Fakat Ruga'nın akıllı bir adam olduğunu çok çabuk anlamıştı. Büyük Kağan, Aybars'ın atalarına dair sahip olduğu çok eski bilgileri, Tuna, Tisza ve Karpatlar arasında yaşayan boyları etkilemek için kullanmıştı. Sonunda da bu boyların hiçbiri Ruga'ya karşı çıkmaya yeltenmemişti...

"Eski imparator sülalesinin bazı üyeleri, Johannes'in her türlü şiddet yöntemini kullanarak iktidarı ele geçiren bir taht hırsızı olduğu görüşünde..."

Attila onun sözünü kesti: "Gerçekten öyle mi?"

"Bir taht hırsızı mı?" diye sordu Aetius. "Kesinlikle hayır! Aksi takdirde onun tarafında bulunuyor olmazdım. Ayrıca tüm Kuzey İtalya lejyonları ve General Castinus da onun tarafında. Aynı şekilde Galya'da bulunan ordu da."

"Bu konuda bir şey söylemek istiyorum" dedi Onegesios. Ruga başını sallayarak ona izin verdi. "Bu arada Afrika Eyaleti'ndeki Bonifatius ile aranızda sorunlar bulunduğunu biliyoruz" dedi Hunların arasında Roma'nın içişleri hakkında en fazla bilgiye sahip olan adam. "O Galla Placidia'nın ateşli bir taraftarıdır ve haklarını geri almasında ona mutlaka tüm imkânlarıyla yardım edecektir. Bu nedenle lejyonlarınızın büyük kısmı bu tehditle uğraşmak zorunda kalacak."

"İşte duyuyorsun" dedi Attila. "Durumunuz hiç de parlak değil."

"Bir şey daha söyleyebilir miyim?" diye sordu Onegesios. Ruga önce başını sallayarak izin verdi, sonra da elini kaldırarak ona beklemesini işaret etti ve düşünmeye başladı. Ateşin etrafındaki insanların sohbetleri yavaş yavaş sönmeye başladı. Giderek daha fazla sayıda adam ellerindeki şarap çanaklarını ve bıçakları yere bırakıyordu. Ateşin güney tarafında şarkı söyleyen kızlar sustular. Koca meydan birdenbire ölüm sessizliğine bürünmüştü. Attila, ansızın Ruga Kağan'ın konuşmaların akışını neden kestiğini anlayıverdi. Sanki o da Aybars ve Attila gibi şamanların yeteneklerinden bir şeyler almıştı... Küçük bir taşta büyük bir dağ, bir tohumda yaprak ve meyve, bir kelebeğin narin kanat çırpışında bir fırtına görmesini, henüz savaş başlamadan ölülerin ardından yas tutmasını sağlayan o çok eski içgüdü...

Attila, amcasının ve diğerlerinin kendilerini pek iyi hissetmediklerini görüyordu. Onlar bu tür konuşmalardan hoşlanmıyorlardı. Sadece şamanlar acıların dineceği, gözyaşlarının ve yaraların kuruyacağı, sessiz imdat çığlıklarının şarkılara dönüşeceği kadar uzun süre konuşma hakkına sahiptiler.

Ateşin etrafında oturan Hunların tümü eski geleneklere, atların sırtındaki açık ve anlaşılır konuşmalara, yüksek sesli zafer çığlıklarına, önderlerine övgüler yağdırmaya ve düşmanlarına savaş şarkıları söylemeye alışkındılar.

Büyükbabalarının ve babalarının uzun yüzyıllardan sonra İskitlerin torunları, Yunan kolonistleri ve Gotlar tarafından kurulan evlere, duvarlara, ahırlara ve pazarlara rastlamalarının üzerinden henüz iki kuşak bile geçmemişti. Hunların ilk defa gördükleri bu nesneler hakkında herhangi bir fikirleri yoktu. Atalarının Çin şehirleri ve bir zamanlar kendilerine karşı inşa ettikleri büyük duvar hakkında anlattıkları, zihinlerinde kalan uzak bir efsaneden başka bir şey değildi.

Sonra kısa bir müddet zarfında üzerinde resimler bulu-

nan yuvarlak altın paraların hem çok değerli olduğunu, hem de ağır erzaklardan, hayvan sürülerinden, hatta başlangıçta kendilerini çok etkileyen süs eşyalarından çok daha kolay taşınabildiğini öğrenmişlerdi.

Ve şimdi yeni bir değişim daha kendisini gösteriyordu. Görünüşe göre artık masanın üzerine konularak takas edilen altın paralar ve mallar değil, aksine sadece sözlerdi. Bu sözler o küçük metal yuvarlaklardan çok daha yalancıydı ve çok daha büyük bir dikkatle ele alınmaları gerekiyordu...

"Şimdi konuşabilirsin" dedi Ruga Kağan sonsuzluk kadar uzun süren bir aradan sonra.

"Tek bir sorum olacak" dedi Yunan. "Doğu Roma ne yapacak?"

Attila başını kaldırarak ona baktı. Bu adamın büyük bir cesaretle kendisini son derece bilgisiz biri olarak ortaya koyma yeteneğine hayrandı. Aslında orada bulunanların arasında Konstantinopolis sarayında nelerin tezgâhlandığını, nelerin tartıldığını ve neye hükmedildiğini en iyi o biliyordu. Singidunum'daki Doğu Roma *magister officiorum*'larına tacirler ve seyyahlara verdiği altınlar karşılığında gizli haber ve mesajlar gönderen ondan başkası değildi. Elbette ki Attila ve Scottas bu mesajlarda yazılı olan her kelimeyi biliyorlardı. Ve bir konuda aralarında anlaşamadıkları zaman, Konstantinopolis sarayındaki bir kadının nasıl hissedebileceğini öğrenmek için Greka'ya başvuruyorlardı.

"Bugüne kadar sadece tahminler yürütülüyor..." diye kaçamak bir cevap verdi Aetius. Ve o anda Attila Romalının yalan söylediğini anladı. Ravenna'daki yeni Muhafız Alayı Komutanı'nın sadece bir nezaket ziyaretinde bulunmak için gelmiş olması imkânsızdı. Aetius söylediklerinden çok daha fazlasını biliyordu.

Ve daha fazlasına ihtiyacı vardı!

Attila, Ravenna'daki imparatorun danışmanlarıyla birlikte aklından hangi olasılıkları geçirebileceğini düşündü. Nereden yardım ve destek bulabilirdi? Vizigotlardan mı? Almanlar, Burgundlar, yoksa uzaklardaki Franklardan mı? Yoksa Vandallardan mı?

Attila, Aetius'un yeni imparatora her şeyi anlatmış olabileceğini düşündü. Kral Alarich hükümdarlığındaki Vizigotların yanında edindiği tecrübelerden, Hunların yanında rehine olarak geçirdiği bir yıldan, hatta diğer tüm Romalılardan daha iyi tanıdığını düşündüğü han oğlundan...

"Yoksa bize barış önermek için mi buradasın?" diye sordu Ruga Kağan.

"Bana kalırsa Aetius bize barıştan daha fazlasını önerecek" dedi Attila gülerek. "Hatta çok daha fazlasını! Bunun karşılığında da küçük bir ricası olacağı kesin..."

16
Taht Hırsızı

Hıristiyanların 425. yılının kış mevsimi Aybars, Attila ve Büyük Kağan Ruga dışındakiler için hiç beklenmedik bir anda bastırdı. Aybars uzun bir süredir ocak ayının soğuk ve sert, şubat ayının ise daha da kötü geçeceğini söylüyordu. Aetius da başka pek çok insan gibi kışın tutsağı olmuştu. Batıya giden yolların hiçbiri açık değildi. Julius Alplerinin doruklarında yaşayanlar bile dağın karlı geçitlerini aşamıyorlardı. Bu durum imparatorluğun kuzeyindeki diğer Alp geçitleri için de geçerliydi. Tek seyahat imkânı doğu eyaletlerinde yapılacak bir seyahat ile Karadeniz'den bir gemiye binerek Konstantinopolis'e gitmekti, fakat Batı Romalılar bunu yapmak istemiyorlardı.

Nehirlerin neredeyse tümü donmuştu. Buz tabakaları birbirleri üzerine öyle karmaşık bir şekilde yığılmıştı ki, arabaların veya atların karşı tarafa geçmeleri imkânsızdı. Buna rağmen Aetius yanında farklı kişilerle bazen günlerce süren seyahatlere çıkıyordu. Hunlar onun Tuna ve diğer nehirler boyunca uzanan Limes kale ve garnizonlarındaki subayları yeni imparatorun tarafına çekmeye çalıştığını biliyorlardı. Bu subayların pek çoğu Aetius'u tanıyordu - ya da en azından babası Gaudentius'u. Buna rağmen Aetius her çıktığı seyahatten daha içine kapanık ve suratı daha asık bir şekilde dönüyordu.

Attila ona pek ender eşlik edebiliyordu. Kış ayları için emrindeki komutanlarla birlikte kapsamlı bir eğitim programı hazırlamıştı: Hunların bir kısmı, Romalılar ve imparatorluğun emrindeki Cermenler gibi sahte saldırı çalışmaları yapacaklardı. Yapacak başka önemli bir iş de olmadığı için, sayıları neredeyse yüz bini bulan atlılar Tuna ile Karpat Dağları kıvrımı arasında uzanan geniş ovada hemen her gün talim yapıyorlardı. Fakat Attila Aetius'un bunu öğrenmesini istemiyordu.

Attila ve Aetius, şubat ayının ortalarında bir kez daha Ruga Kağan'ın özel çadırının önüne oturmuşlardı. Aybars, Eskam, Onegesios ve Scottas da onlarla birlikteydi.

"General Castinus komutasında Afrika'ya gönderdiğiniz Hunların hangi boydan olduklarını hâlâ anlayabilmiş değilim" dedi Büyük Kağan. Gürül gürül yanan ateşin karşısında terlememek için, o da diğerleri gibi üzerindeki kat kat kalın kışlık giysilerin bir kısmını çıkarmıştı. Aetius ve subaylarının birkaçı da göğüs zırhlarını çıkarmışlardı. Üzerlerinde tek renkli, uzun kollu, yün pantolonlu iç elbiseleri ve bellerinde kılıçlarının takılı olduğu kemerleri olduğu halde, yerdeki büyük minderlerin ve halıların üzerine oturmuşlardı.

"Geçen yıl başka bölgelerden yardımcı kuvvetler çağıracak kadar vaktimiz yoktu" dedi Aetius. "Magister Castinus'la birlikte güneye giden Hunlar uzun süredir ordumuzun bir parçası. Brittania'da gösterdikleri üstün cesaretten sonra, onlara tüm zamanlar için güvenebileceğimizi anladık. Bizim kendi adamlarımızdan bile daha başarılı ve hızlılar."

"Hızlı olmaları çok normal, çünkü yanlarında lejyonerler gibi el değirmeni ve pişirme taşı benzeri gereksiz ağırlıkları taşımıyorlar" dedi Attila. Diğerleri gibi sıcak şarap değil, Aybars Amca'nın taşınabilir küçük kazanında kaynattığı bitki özlerinden yapılma acımsı bir çayı içiyordu...

"Demek *Imperium Romanum*'un meşru hükümdar süla-

lesine karşı size yardım etmemizi istiyorsun!" dedi Hunların kağanı birçok gün ve gece süren tartışmalardan sonra. Bu zaman zarfında çok şey söylenip, aslında hiçbir şey söylenmemişti. "Theodosius'un varislerinin Ravenna'daki asilere isyan etmemeleri için..."

"Bunu sen söylüyorsun" dedi Aetius tereddütlü bir tavırla.

"Sizin o korkunç imparatorluğunuzda beni en çok ne öfkelendiriyor, biliyor musun? Yalan söylemeyi başaramayan adamların bile durup dinlenmeden yalan söylemeye çalışmaları!"

"Bu konu üzerinde daha önce de tartışmıştık" dedi Aetius. "Fakat ben sana yalan filan söylemiyorum ki! Sana..."

"Bana bir sürü üzeri yazılı parşömen teklif ediyorsun, değil mi?"

"Evet" dedi Aetius sabırla. "Üzerlerinde çeşitli lejyonların, birliklerin, kolorduların ve süvari alaylarının yerlerini tam olarak gösteren yazılar bulunan parşömenler! Ayrıca deniz ve nehir kıyılarındaki savaş limanlarının ve gemilerin konumları da var. Bu parşömene sahip olan bir kimse, imparatorluğun askeri yapısını ve tüm zayıf noktalarını en ince ayrıntısına kadar bilir. Tüm Romalı komutanlar ve emrindeki güçlerle ilgili bilgiler de cabası..."

Aetius, yanındaki subaylardan birinin kendisine uzattığı erguvan renkli yün yumağını aldı. *"Notitia dignitatum"* diyerek ilk parşömeni açtı. "Roma yönetim birimlerinin ve askeri güçlerinin ayrıntılı haritasını hazırlayabilmek için coğrafyacılarımız ve bilginlerimiz neredeyse otuz beş yıldır çalışıyorlar."

"Söylediklerin kulağa çok hoş geliyor" dedi Büyük Kağan. "Fakat biz seni tanıyoruz, Aetius! Bu çizimlerin tümünün yanlış olmadığını bana kim garanti edebilir?"

Kağanın bakışları Scottas'ı aradı. Bunu fark eden Yunan bilgini ayağa kalktı ve Ruga ona başıyla işaret etti.

"Hıristiyanların hesabına göre şu anda hangi yılda bulunuyoruz?" diye sordu Büyük Kağan. "Yani tanrınızın oğlunun doğumunun üzerinden bugüne kadar kaç yıl geçti?"

"Burada herkesin önünde sana kaç yılı..."

"Hangi yıldayız, Scottas!"

"Dört yüz yirmi beş."

"Peki biz Vizigotları senin doğum yerin olan Durustorum'da Tuna üzerinden imparatorluğun sınırlarını aşmaya kaç yılında zorladık, Flavius Aetius?"

"Üç yüz yetmiş beş yılında başlamıştı."

"Tam elli yıl önce, Aetius! Daha o zamanlar bile *Imperium Romanum* Vizigotları kandırmış ve aldatmıştı! Siz orada bir orduyu mağlup etmediniz, fakat ekmek ve sığınma vaat ettiğiniz koca bir halkı, planlı olarak açlığa ve ölüme terk ettiniz!"

Büyük Kağan yere tükürerek başını salladı.

"Bizi ilk görüşünüzün üzerinden tam elli yıl geçti! Parşömenler üzerinde sahte bir *Imperium Romanum* hazırlayabilmek için yeterince uzun bir süre..."

Aetius derin bir nefes aldı. Bu tür bir suçlamayla karşılaşacağını hiç tahmin etmemişti. Fakat diğer erkekler de gözlerini yere çevirmiş, kendi aralarında kağanın ne kadar haklı olduğunu mırıldanıyorlardı.

"Kabul etmelisin, Aetius!" dedi Attila dostça bir sesle. "Sen bize Limes'teki herhangi bir kalede kaç tane mutfak kazanı bulunduğunu bile söylemezsin!"

"Fakat bana inanmanız gerekiyor!" diye bağırdı Aetius heyecanla. "Bu belgelerdeki tüm veriler resmi ve gerçek! Lejyonlar, atlı birlikler, yaya birlikler, hatta *auxila*eler üzerine elde bulunan tüm veriler..."

"Şayet söylediklerin doğruysa, sen bir hainsin!" dedi Onegesios gözlerinde buz gibi bir bakışla. Attila, tüm dikkatini bu iki adam arasında geçen sahneye vermişti.

"*Magister Helios*'un officium'undan buraya hangi gizli bilgileri taşıdığını çok iyi biliyorum!" dedi Aetius onu tehdit edercesine.

"Ve oraya hangilerini gönderdiğini" diye tamamladı Büyük Kağan gülerek.

"Konstantinopolis'e asla gizli bilgiler içeren bir mesaj göndermedim!" dedi Onegesios incinmiş bir sesle. "Bir tek gizli kelime bile! Yemin ederim..."

Attila düşünceli bir tavırla Onegesios'a baktı. Evet, diye düşündü, şimdi bile yalan söylemiyor. Kağan yurdunda konuşulanların gizli kalması konusunda hiçbir zaman tek kelime bile edilmiş değildi. O da bu gerçeği en çıplak şekliyle dile getirmişti.

"Dürüstlüğümüzü ispat etmek için size en değerli devlet kitabımızın bu kopyasını vereceğiz" dedi Aetius.

"Neden dürüstlüğünüzü ispat etme ihtiyacı hissediyorsunuz?"

"Çünkü kendimizi tümüyle sizin ellerinize bırakmak mecburiyetindeyiz!"

"Anlamıyorum..." diye homurdandı Ruga.

"Fakat ben anlıyorum!" dedi Onegesios aniden. "Geçen sonbaharda kulağıma gelen bazı söylentilerin gerçek anlamlarını da ancak şimdi kavrıyorum."

"Hangi söylentiler?" diye sordu Büyük Kağan.

"Savaş!" diye cevap verdi Yunan. "Savaş çıkacak! Doğu ve Batı Roma, Konstantinopolis ile Ravenna arasındaki ilk gerçek savaş!"

"Doğru söylüyor" dedi Aetius sesini yükselterek. "Afrika'daki *comes* Bonifiatus, Ardabur ve oğlu Aspar'a karşı yeterince güçlü olmadığımız için, sizden yardım istiyoruz. Hava koşulları elverdiği anda Batı Roma ve İtalya'ya saldıracaklar..."

"Öyle mi?" dedi Attila ve güldü. "Demek senin sakallı Alanlar yeniden sahneye çıktılar! Aslında onların *Mare Hadriaticum*'tan bıkmış olmaları gerekirdi!"

"Onlar Doğu Roma ordusunun ve donanmasının başkomutanları!"

"Ve biz de Johannes'in henüz yeni ele geçirdiği tahtından eski dostları tarafından kovulmasına engel olacağız!" dedi Attila gülümseyerek.

"Altmış bin adama hizmetleri karşılığında çok miktarda altın ve *Notitia dignitatum*'un bu kopyası..."

Büyük Kağan bu durumu kardeşi Aybars, Attila ve diğer kızlarından giderek daha fazla söz etmeye başlayan Eskam'la görüştü. Uzun tartışmalardan sonra Ruga Romalının teklifini kabul etmeye karar verdi. Sonra da Onegesios'a Doğu Roma ile bir anlaşma hazırlamasını söyledi. Bu anlaşma, her yıl düzenli olarak haraç ödediği takdirde, Konstantinopolis'e barış teklif ediyordu.

"Yılda beş yüz kilo altın diyelim" dedi Ruga akşam yemeği esnasında. Onegesios hayır anlamında başını salladı.

"Çok fazla! Theodosios bu parayı asla ödeyemez."

"Bir barış anlaşması için yılda beş yüz kilo altının fazla olduğunu mu söylüyorsun?" diye sordu Attila. "Biz Roma'da sadece iki gün zarfında bu meblağın iki katını topladık..."

"Batı Roma'yı asla Doğu Roma ile karşılaştırmayın" dedi Onegesios. "Konstantinopolis, Ebedî Şehir kadar açık bir yer değildir. Orada birbirlerine karşı senatörler ve yardakçıları değil, aksine hipodromda atlı arabalarını yarıştıran dört parti mücadele eder. İmparator Yeşiller Partisi tarafından desteklenmektedir. Bu insanlar esasen tembel ve rahatlarına düşkündürler. Tüm çabaları yeni imparatorluklarının keyfini çıkarmaya çalışmaktan ibarettir. Maviler Partisi'nin de oldukça büyük miktarda parası vardır. Fakat onlar Büyük

Konstantin tarafından temelleri atılan bu şehrin üzerinde yükseldiği Eski Yunan geleneklerine saygı duyarlar. İmparatorluk vatandaşı olarak sahip oldukları şan ve şeref, onlar için her şeyden daha önemlidir."

"Bu ne anlama geliyor?" diye sordu Ruga Kağan.

"Sizin tecrübeli bir hatip gibi düşünmeniz gerektiği anlamına!" diye atıldı Scottas kendisine bir şey sorulmamış olmasına rağmen. 'Haraç' derseniz bu bağımlılık anlamına gelecek, 'vergi' derseniz bu defa da Maviler protesto edecek. Fakat yapılacak anlaşmaya *halklar arasındaki dostluğun tesisi için katkı payı* yazacak olursanız, kimsenin bu parayı ödemeye itiraz edeceğini sanmıyorum..."

"Yine de imparatorluk kasasından kültürel amaçlar için yılda beş yüz kilo altın çıkması çok fazla" dedi Onegesios. "Ben Helios'u uzun süredir tanırım. İmparatora ortada henüz bir savaş yokken böyle bir meblağı kesinlikle ödememesini tavsiye edecektir..."

"O halde anlaşmaya söz konusu rakamın yarısını yazın" dedi Büyük Kağan.

"Bana kalırsa yüz yetmiş beş kilo ile de başlayabiliriz" dedi Attila. "Burada söz konusu olan aslında paranın miktarı değil, aksine İkinci Theodosios'un uzun tartışmalara girmeye gerek kalmadan bizimle barış yapmayı kabul etmesi!"

"En iyi adamlarımız Aetius'la beraber giderken ihtiyacımız olan barış!" dedi Ruga ve başını salladı. "Her şey yolunda giderse elimize kaç tane altın Solido geçecek?"

"Yirmi beş bin iki yüz tane" dedi Onegesios.

"Fena değil" diye sırıttı Büyük Kağan. "O halde hemen anlaşmaları hazırlayın ve imparatora gönderin."

"Benim bir önerim daha olacaktı" diye atıldı Attila. Ruga kaşlarını kaldırarak soran gözlerle ona baktı.

"Onlara bu barış anlaşmasının aslında geçen yıldan başladığını da söyleyebiliriz."

"Geçen yıl boyunca Doğu Roma topraklarına saldırmadığımız için mi?" diye sordu Eskam. Ruga ona baktı ve düşündü. Pek çok çayır üzerinde söz sahibi olan ve gözleri güneşli bir günde eyerinin üzerinde ayağa kalkarak etrafına bakınan bir Hun kadar keskin olan bu adam, her geçen gün onun en değerli danışmanı oluyordu.

"Kulübelerdeki barış için, imparator altın verecek!" diye mırıldandı Scottas. "Aslında bu konuda bir şiir yazmalıyım..."

Büyük Kağan Ruga, bu barış anlaşması metnini özel ulak olarak Konstantinopolis'e götürmesi görevini Attila'ya vermişti. Yolu iyi tanıyan Eskam, kılavuzluk yapmak için onunla birlikte geliyordu. Yanlarında Onegesios tarafından hazırlanmış üç tane mühürlü mektup vardı. Bunların birini yolda onlan durdurmaya teşebbüs edebilecek komutan ve lejyonerlere, bir diğerini Yeşiller Partisi'nin önderlerine, diğerini de imparatorun sarayındaki *magister officiorum*'a hitaben yazmıştı.

"İlk iki belgeyi kullanmaya hiç ihtiyaç duymayacaksın" dedi Onegesios onunla vedalaşırken. Sonra atların yanında duran Aetius'a baktı. "Konstantinopolis onun burada olduğunu uzun süredir biliyor."

"Bunu senden mi öğrendi?"

"Hayır" dedi Onegesios zehirli bir sesle ve Attila'ya baktı. "Öyle olsaydı bunu söylerdim. Fakat Konstantinopolis'in kulakları bu aralar fazlasıyla büyük ve hassas. Ayrıca tüm şehirlerde ve yol kenarlarındaki hanlarda akla hayale gelmeyecek söylentiler dolanıp duruyor. Kış mevsimi yola çıkmamıza izin verdiği zaman, bu söylentiler iyice artacak. Aetius yanında Hunlar olduğu halde veya olmadan yola çıktığı zaman ise her tarafta borular çalınacak!"

"O halde zamanı değerlendirin ve ben burada yokken savaşçıları sefer düzenine sokun" dedi Attila. "Lejyonerlerin

batıya doğru hareket etme hazırlığı içinde olduklarını haber aldığım anda bunu size de bildirmeye çalışacağım!"

"Hunlara karşı böyle bir hazırlık yapıldığını hiç sanmıyorum" dedi Onegesios.

"Doğu Roma'nın çok acil olarak barış anlaşmamıza ihtiyacı var" dedi Attila. "Ancak bu anlaşmayı imzaladıktan sonra birliklerini Johannes'e karşı harekete geçirebilirler."

"O taht hırsızını mağlup etmek için ellerinden geleni yapacaklardır" dedi Onegesios. "Hatta gerektiğinde imparatorluğun doğusu, batısına karşı her şeyini seferber edecektir. Pulcheria ve Eudoxia, tahtın mutlaka Teodosios sülalesine geri dönmesini istiyorlar!"

"Galla Placidia bu işin üstesinden gelecektir!"

"Sakın kimse bu üç kadını hafife almaya kalkmasın! Ne bugün, ne de gelecekte!"

Ertesi günün çok erken bir saatinde en iyi akıncı birliklerinden biri keskin naralar atarak kağanın yurduna doğru at sürmeye başladı. Önderleri dev yapılı, sarışın bir adam olan Edekon'du. Turkling ırkından gelen bir Ostrogot Skir'i olmasına rağmen, bir Hun ismi taşıyordu. Ruga bu genç Cermen'i birkaç gün önce özel muhafız birliğinin komutanlığına atamıştı.

Edekon ve savaş arzusuyla yanıp tutuşan, yerinde duramayan Skirleri, derhal Tuna kıyısındaki Singidunum'a gitme emrini almışlardı. Oradaki gamizonun en yüksek rütbeli subayını bulacak ve Konstantinopolis'e pek yakında imparatorluk sarayına önemli bir heyetin geleceğini söyleyecek bir atlı birlik göndermesini isteyecekti.

Edekon, Roma yolu üzerinde nerelerde konaklayabileceği konusunda Eskam'dan tavsiyeler aldı. Bunun ötesinde, Tuna ile Altın Boynuz arasındaki tüm hanlarda ve konaklama yerlerinde Attila için en az on tane mümkün olduğunca

hızlı, fakat küçük at bulundurulmasını sağlama görevini de üstlendi. Yeni imparatorlarını Konstantinopolis'teki meşru taht sülalesinin saldırılarına karşı korumak için girişecekleri savaş esnasında sırtlarını sağlama alacak bu barış anlaşmasının hazırlıkları için Aetius'un bol bol altın verdiğini sadece pek az kişi biliyordu.

Tüm bu telaşa rağmen, Attila bir gece daha Greka'nın yanında kalmaktan kendini alıkoyamadı. Ertesi sabah oğullarına veda etti. Atının üzerinden baktığı zaman, oğullarının ne kadar büyümüş olduklarını düşündü. Bir yıl sonra İlek kendisinin Ravenna'dan Roma'ya giderken olduğu yaşta olacaktı.

"Annenize iyi bakın!" diye bağırdı. İlek, sekiz yaşındaki küçük Dengizik'i belinden kavrayarak babasının atının eyerine yaklaştırdı. Attila oğlunun yanaklarını okşadı, sonra da Aybars'tan öğrendiği şekilde kuş gibi cıvıldadı. Refakatindeki adamlar dillerini şaklattılar, sonra Attila'nın boğazından şiddetli bir savaş çığlığı yükseldi ve topuklarıyla atının karnına vurdu.

Aşağı Tuna'daki Singidunum şehrine ulaşmak için bir güne bile ihtiyaç duymamışlardı. Edekon, görevini harfiyen yerine getirerek, onlar için büyük nehrin kuzey kıyısına atlar ve kayıklar hazırlatmıştı. Güneş batmak üzere olduğu için, karşı kıyıya ertesi gün geçmeye karar verdiler. Ertesi gün ne karşı tarafta, ne de şehrin duvarlarının önünde bir sorunla karşılaştılar. Bulundukları noktadan *Imperium Romanum*'un doğu başkentine tam altı yüz yetmiş mil vardı. Bu yol üzerinde sıradan yolcular, tacirler ve kuryeler için Konstantinopolis'e kadar geceleme imkânı bulunan otuz bir *mansiones* ve atlarını değiştirebilecekleri kırk bir *mutationes* bulunuyordu. Bu rakamlar göz önünde bulundurulduğu takdirde, Tuna'dan Bospros'a ancak otuz günde ulaşılabileceği anlaşı-

lıyordu. Attila, Büyük Kağan Ruga, Aetius ve her an Ravenna'ya gitmek üzere atlarını eyerleyebilecek altmış bin savaşçı için çok, ama çok uzun bir zaman! Attila ve adamlarının bu yolu on günde aşmaları, daha doğrusu on günlük zaman zarfında Konstantinopolis'e gidip geri dönmeleri gerekiyordu!

Edekon, birliğiyle birlikte güneye doğru bir miktar yol almıştı. Attila ve adamları ise Margus'un Tuna'ya döküldüğü yerden güneye saptılar. Romalıların uzun süre demir, bakır ve altın kaynağı olan Viminacium liman şehrinin yanından geçerek, Roma yolunun vadiden dağlara doğru yükselmesine kadar doludizgin at sürdüler.

Öğlene doğru Edekon'un Hunlarından bir grupla karşılaştılar ve onlardan dinlenmiş atlar aldılar. Dağlara çıkan Roma yolunun yanında at sürmeye devam ederek, tahkimatlı Margus şehrini geride bıraktılar. *Horreum Margi* ya da "Margus Deposu" adı verilen bu şehri başka bir zamanda bir akıncı birliğiyle ele geçirmeleri işten bile değildi.

Burada yan yana imalathaneler sıralanıp gidiyordu. Şehir halkının neredeyse tümünü oluşturan demirciler, bütün gün inanılmaz sayıda yay ve ok, kılıç ve hançer, mızrak ve cirit, zırh ve miğfer, atlar için başlık takımı, dizgin ve çok çeşitli eyer takımları imal ediyorlardı. Bu manzaranın son derece çekici olmasına rağmen, Attila ve adamlarının görünüşe göre ağızlarına kadar dolu olan depo ve ambarları boşaltacak vakitleri yoktu. Böylece Margus üzerindeki yaklaşık yüz elli adım uzunluğundaki köprüyü geçerken, sadece duyduklarını ve gördüklerini hafızlarına yerleştirmekle yetindiler...

Hemen aynı gün dağlar arasından geçen yol üzerinden Naissos şehrinin surlarının önüne kadar geldiler. Roma yolu burada ikiye ayrılıyordu. Yollardan biri Ege Denizi kıyılarındaki Selanik şehrine uzanıyor, diğeri ise doğuya dönerek Konstantinopolis'e gidiyordu.

Yolculuğun bundan sonraki kısmının daha kolay olmasına rağmen, eski Trak şehri Naissos tüm düşmanlara karşı koyabilecek kudrette bir garnizon izlenimi uyandırıyordu. Yolun her iki yakasındaki dağlar göğe öylesine dik bir şekilde yükseliyordu ki, sanki doğa burada pek çok kavmin birbirlerine üstünlük sağlamaya çalışacağını önceden kestirmişti. Şehrin güneyinden akan küçük bir nehir ileride Margus'la birleşiyordu. Hunlar burada da kemerli bir taş köprünün her iki yakasında sonsuz sıralar halinde uzanan kırmızı damlı, basık imalathaneler gördüler.

Edekon ve adamları onları burada bekliyordu. Attila başarılı faaliyetlerinden dolayı onu kutladı. Bir saat kadar birlikte oturdular, sonra da geceyi geçirmek üzere birbirlerinden ayrıldılar.

Sabahın erken saatlerinde tekrar yola çıkmışlardı. Edekon ve adamları geriye dönerken, Attila Roma yolu üzerinde Serdica istikâmetine doğru ilerliyordu. Batı Roma altını, Ravenna'daki yeni imparatorun düşmanlarını bile çok çabuk ikna ediyordu. Naissos ve Konstantinopolis arasındaki hancıların ve at tacirlerinin hiçbiri kendilerine bol para ödeyen bu yabancılara hizmet vermeyi reddetmemişti.

Attila ve adamları büyük bir süratle ilerliyorlardı. Serdica şehrinin arkasında uzanan taş bir yolun üzerinden, geniş bir ovaya çıktılar. Bir dağ eteğinde kurulu bulunan Radices mansiones'inde yol tekrar biraz zorlaşıyordu. Derin bir nehir vadisi, dağın ta içlerine dek uzanıyordu. Roma yolu ise nehri önce güney yakasından takip ediyor, sonra da sık ormanların arasına dalarak, Attila'nın Julius Alplerindeki Kehribar Yolu geçidinden bile daha yüksek olduğunu düşündüğü bir geçide çıkıyordu. Latina mutationes'inde ise ilk tatsız olay meydana geldi.

"İstemiyor!" diye bağırdı doludizgin ahırlara ulaşan Hun savaşçılarından ilki.

"İstemediği nedir?" diye bağırdı Attila öfkeyle. Terden sırılsıklam kesilmiş atını diğerlerinin yanına sürdü. Hayvanların tüm vücutlarıyla titremelerine rağmen, Hunlar eyerlerinden aşağı inmiyorlardı.

"Elimde hiç at kalmadı" dedi mutationes'in üniformalı yöneticisi.

"Elinde at mı yok, yoksa üzerinde imparatorun resmi bulunan altınlardan mı istemiyorsun?" diye bağırdı Attila sert bir sesle.

"Sizin için... sizin için... at bulundurmam gerektiğini... biliyordum" diye kekeledi ölesiye korkan adam. "Fakat beklediğim atlar... Turres'ten buraya gelmedi... Şu bataklık ormanının arkasındaki yer... dağın aşağısında... orada..."

Adam eliyle aşılması imkânsız gibi görünen bir ormanı işaret ediyordu. Orman o kadar sıktı ki, içinde akan nehir bile göze çarpmıyordu. Attila'nın adamları fazla tereddüt etmeden mutationes'in etrafını iki kere dolanmışlardı.

"Yerde hiçbir iz yok... Aynı şekilde ahırlardan yola da bir iz uzanmıyor..."

"Ne oldu?" diye sordu Attila kısaca.

"Aetius'un sizin yanınızda olduğu söyleniyor!" dedi adam. Attila onun bu ismi daha önce hiç duymamış olduğundan emindi.

"Bu ne demek oluyor?" diye sordu. "Aetius dediğin o adama ne olmuş?"

"İmparatora giden ulaklar... bize bundan söz ettiler" dedi hâlâ korkudan tir tir titreyen at taciri. Aynı anda Attila büyük bir hata işlemiş olduklarının farkına vardı ve dişlerinin arasından kısa bir ıslık çaldı.

"Devam!" diye bağırdı sonra. Hunlar bir kez olsun arkalarına bakmadan ileri atıldılar. Doğu Roma İmparatorluğu'nun kuryelerinden daha hızlı davranmaktan başka şans-

ları yoktu. Önlerinde ise çok sayıda geçit ve ova, dağ ve bataklık uzanıyordu; Serdica ve Philippopolis arasındaki azgın Oescus Nehri de cabasıydı.

Fakat her şeye rağmen başarılı oldular. Nehri aştıktan sonra Dakia ile Trakya'yı birbirinden ayıran Succi Geçidi'ne ulaştılar. Görkemli Trajan kapıları ile süslü iki Roma kalesinde kimse onları durdurmaya teşebbüs etmemişti.

"İmparatora giden ulaklar dün buradaydı!" Attila ve adamları hızla ileri atıldılar. Bu ölümcül yarış esnasında gerek kendileri, gerek atları güçlerini son damlasına kadar harcıyorlardı. Mutationes'lerde ödünç aldıkları Roma atlarının kendi atları kadar dayanıklı ve hızlı olmamasına lanetler yağdırıyorlardı. Adını Büyük İskender'den alan şehirde ve Hadrianopolis'te atlarını değiştirmeyi başardılar, fakat buralarda da sadece büyük Roma atları bulabilmişlerdi.

Atlarının sırtında her gün inanılmaz mesafeler kat etmelerine rağmen, bu onlar için körü körüne yapılan, acı dolu bir yarış değildi. Hun savaşçılar için en büyük tehlikeyi, tanımadıkları bu yabancı atlar teşkil ediyordu. Buna rağmen hâlâ kendi aralarında geride bıraktıkları uzun yol ve özellikleri, manzaranın değişkenliği hakkında sohbet ediyorlardı.

Attila, adamlarının hiçbirinin yolda gördükleri bir tepenin, bir vadinin ya da yumuşak bir eğimle yükselen bir ovanın ismini unutmayacağından emindi. Hunlar, Romalılardan ve Cermenlerden çok daha keskin gözlere sahipti ve çok daha uzaklara bakabiliyorlardı. Bunun dışında sürülmemiş tarlaların zemin renkleri, dar kanyonlardaki kayaların ışıltısı, nallarının veya insanların sesini duyan yaban hayvanlarının kayboldukları yön gibi çok önemsiz görünen ayrıntıları da hafızlarına özenle kaydediyorlardı.

Biraz dinlenmek için atlarını ağır ağır sürdükleri zamanlarda ise Attila adamlara Greka'nın kendisine Gotların en

büyük kralı hakkında anlattıklarını anlatıyordu. Hunlar yaşı neredeyse yüzü bulan, fakat bu yaşta bile kasıklarında yanan ateş yüzünden ölen kralın hikâyesini kahkahalarla dinliyorlardı.

"Roma ve Konstantinopolis'teki tarih yazarlarının hiç durmadan yalan söyledikleri doğru değil" dedi Attila. "Fakat elli yıl önce *Imperium Romanum* gibi büyük bir devleti altüst edenin biz Hunlar olduğunu söylemeleri koca bir yalan."

"Fakat Romalıların tümü biz gelmeden önce rahat ve huzurlu bir yaşam sürdüklerini söylüyor!" dedi Doğan ve Attila'yla beraber Roma sokaklarında dolaşmış olan adamlardan biri. Attila kuru bir sesle güldü.

"Bu saçmalıklara inanmayın!" dedi bir *Logades*'in oğlu. "Babam Cermenlerin beş yüz yıldan beri soğuktan, açlıktan ve Ygdrassil ağacındaki yılandan kaçtıklarını söylüyor..."

"Tıpkı bizim gibi" dedi Attila az önce konuşan adamı doğrulayarak. "Bu bölgedeki kavimlerin huzursuzluğu, bizim ismimizin duyulmasından çok önce başlamıştı! Altı yüz kış önce bile Roma lejyonları yüz binlerce Kimber ve Teuton'u öldürmek zorunda kalmıştı."

"Kimberler ve Teutonlar - Bunlar da Cermen miydi?"

"Açlıktan kaçarak imparatorluk sınırlarına giren ilk Cermenler. Hayatta kalmayı başaranlar, köle veya gladyatör olarak satıldıkları takdirde, kendilerini şanslı addediyorlardı. O zamanlar pek çok soylu önder kılıcının üzerine atlamak suretiyle intihar etmişti. Arabalarını bir duvar şeklinde yan yana getirerek kendilerini savunmaya çalışan üç yüz Cermen kadını, Romalıların un rengi kuyruklarını içlerine almaktansa, kılıçlarının ve hançerlerinin tadına bakmayı tercih ettiler."

"Ne büyük ziyan!" diye sızlandı adamlardan biri. "Üç yüz

Cermen kadını... eyerlerimizin üstüne birer tanesini atmak hiç de fena olmazdı doğrusu!"

"Ben pek aynı kanaatta değilim" dedi Attila. "Cermen kadınları istedikleri zaman son derece savaşçı olabiliyorlar!"

"Amazonlar!" dedi adamlardan biri.

"Evet, onlar da" diye onayladı Attila. Ansızın on beş yıl öncesine ait bir geceyi düşünmeye başlamıştı... Greka'yla başlayan ve ölü bir Sarmat kadınıyla sona eren bir geceyi.

"Dünyanın her yerinde onlarla karşılaştığım anda tüm koruyucu ruhları yardıma çağırdığım kadınlar bulunur" dedi Attila. Sonra bir süre sustu. At nallarının tekdüze sesi kulakları doldurmaya başlarken, tekrar ağzını açtı. "Şimdi size batıya doğru nasıl ilerlediğimizi anlatacağım. İlk olarak Ostrogotların sınır komşusu olan Alanların topraklarından geçtik. Roma'da ve son haftalarda Aetius'tan dinlediklerimin yanında, onlarla yaptığımız savaşlar küçük ve sıradan kavgalara benzer. Fakat onlardan pek çoğunun işini bitirdiğimiz de bir gerçek."

"Birçok tacir o zamanlar ne bir tutsak, ne de bir köle aldığımızdan büyük bir dehşetle söz ediyor."

"Çok doğru" dedi Attila. "Mağlup ettiğimiz insanları zincire vurarak yanımızda taşıyacak imkânlara sahip değildik. Öte yandan onları beslemek ve giydirmek zorunda kalacaktık ki... kendimiz bile bunların pek azına sahiptik!"

"Demek Alanların ve diğer mağlupların kölemiz değil, müttefikimiz olmalarının sebebi bu!"

"Evet" dedi Attila. "Ne bizim, ne de onların başka seçeneği yoktu! Ya öleceklerdi ya da yanımızda savaşmayı kabul edeceklerdi!" Bir müddet susarak sözlerinin arzu ettiği etkiyi göstermesini bekledi. Sonra eyerinin üzerinde yavaşça doğruldu ve şöyle dedi: "Onların yardımıyla da hiç beklenmedik bir anda ve büyük bir şiddetle Ermanerich'in bereketli arazilerini işgal ettik..."

"O çok soylu Got kralı, değil mi?"

"Hayır, o çok zavallı Got kralı..." dedi Attila alaycı bir ifadeyle. "Ermanerich denilen bu adamın 'komşu kavimlerin çok sayıda cesur faaliyeti sonucu etrafa korku saldığı' söylenmez mi?"

"Evet, doğru..." dedi Attila'nın yanındaki bir adam. Sonra atlarını yeniden hızla sürmeye başladılar. Tuna kıyılarının aksine, önlerinde uzanan geniş ova birkaç günden beri kuru olduğu için, Roma yolunun üzerinden gitmeye gerek görmüyorlardı.

"Bu kralın sonunun nasıl geldiğini de bilmek ister misiniz?" diye sordu Attila. Bir avuç cesur adamla engin topraklarda at sürmenin keyfini çıkarıyordu. Bu uzun yolculuğun zahmetlerine katlanmasının en belli başlı sebebi belki de bundan başka bir şey değildi.

Atlarını oldukça hızlı sürmelerine rağmen, adamlar Attila'nın anlattıklarını can kulağıyla dinliyorlardı.

"Roma'da Ostrogotların egemenlik alanlarını Kral Ermanerich önderliğinde kuzeydeki *Mare Suebicum*'dan Karadeniz'e kadar büyüttükleri söyleniyordu. Otlaklarına girmemizle birlikte bir kısmı arkamızda kaldı, bir kısmı Karadeniz'e inen dağlar ile deniz arasında kalan korunaklı bölgede kaldı, başka bir dalı ise sofu Piskopos Ulfila tarafından yetmiş beş yıl önce Moesia'ya götürüldü. Orada tarım yaparak huzurlu bir hayat sürmeye başladılar..."

Hunlar atlarını giderek daha hızlı sürmeye başlamışlardı. Attila, sesini diğerlerine duyurabilmek için bağırmak zorunda kalıyordu: "Ermanerich, onuncu kuşaktan bir Amelung kralıydı... bir despot ve tiran... bizim tüm kağanlarımızdan daha kötü..."

"Bunu Romalılar söylüyor, değil mi?" diye bağırdı adamlardan biri.

"Roma'da okuduğum yazılarda ve raporlarda böyle deniliyor" diye karşılık verdi Attila aynı şekilde bağırarak. Toprağın üzerinde neredeyse uçarcasına ilerliyorlardı. Artık konuşabilmenin koşulları ortadan kalkmıştı. Aralarında sessizce anlaşarak atlarının içinde saklı olan gücü son damlasına kadar ortaya çıkarmaya başladılar. Ufukta bir sonraki konaklama yeri belirmişti. Bir öncekinden hayli farklı bir çatısı vardı. Atlılar bu uzaklıktan bir imparatorluğun batı yarısından çıkıp, doğu yarısına girmekte olduklarını anlamışlardı.

Kendi atları olmamalarına rağmen, üzerlerine bindikleri yaratıkların güçlerini son zerresine kadar kullandıklarını biliyor, bundan ötürü de onlara büyük saygı duyuyorlardı.

Attila konaklama yerinin yöneticisiyle birkaç kelime konuştu, dinlenmiş atlar ve erzak karşılığında ona birkaç altın Solido verdi. Sonra bir dakikadan daha kısa bir sürede yeni atların koşum takımlarını ve eyerlerini bağladılar. Dinlenmiş hayvanlar, yeni sahiplerinin topuk darbeleriyle dörtnala uçarcasına yol almaya başlamışlardı.

Yaklaşık iki saat boyunca artan ve azalan tempolarla yol almaya devam ettiler. Sonra yolun eğimi öylesine dikleşti ki, adım adım ilerlemekten başka çareleri kalmadı.

"Anlaşılan Ermanerich çok zalim bir Cermen kralıymış" diye kaldığı yerden anlatmaya devam etti Attila. "Sadece en zorba yöntemlerle iktidarda kalmayı başarabilen bir kral. Savaşlarda kullandığı kalkanın üzerinde tam on yedi kavmin kanlı izi vardır... Örneğin Herullar ve Skirler, ayrıca Persler ve Slavlar. Gerçek bunun ta kendisi..."

"Buna rağmen bizim ciddi rakipler olduğumuzu anlayınca karşımıza çıkmaya cesaret edemedi" diye güldü Hunlardan biri. Attila başını salladı.

"Bizi görünce 'korkunç bir şekilde' hayatına son verme kararını aldı" dedi içlerinden o âna dek hiç konuşmamış olan biri.

"Törensel intiharı ile bir işaret vermek istiyordu" dedi Attila. "Ermanerich elbette ki Alanlarla yaptığımız ortak saldırıya karşı koymaya çalıştı. Gotlar bu konuda aşağı yukarı şuna benzer bir hikâye anlatırlar: Söylediklerine göre kulağına gelen korkunç söylentiler karşısında çaresiz kalan kral, kendisini öldürmek suretiyle başına gelebilecek her türlü felaketi önceden engellemiş!"

"Oldukça şişirilmiş bir hikâyeye benziyor!" diye bağırdı atlıların en genç olanı.

"Zaten doğru da değil" diye bağırdı Attila gülerek. "Ermanerich zorla hadım edildi ve böylece de iktidarı acı bir şekilde son buldu."

Hunlar duydukları karşısında büyük bir zevkle kahkahalar atarak gülmeye başladılar.

"Hadım mı edildi? Yumurtalıklarını mı kestiler? Yoksa başka bir yöntem mi kullandılar?" Her kafadan bir ses çıkıyor, herkes aklına gelenleri Attila'ya soruyordu. "Gotların Alarich'ten önceki en büyük kralları hadım edildi demek? Nasıl olur? Bunu kim yaptı?"

"Bunun sebebi çok açık. Ermanerich sadece kavimleri boyunduruğu altına almakla yetinmeyip, müttefiklerinin ve komutanlarının karılarına da göz dikmeye başlamıştı. uzun süre ona kimse karşı çıkamadı. Fakat ne zaman oklarımızı ensesinde hissetmeye başladıysa, o zaman intikam saati de gelip çatmıştı..."

"Bu işte mutlaka şahane bir kadının parmağı vardır!"

"Elbette" diye güldü Attila. "Bu kadının adı Svanhild'di ve küçük Rosomon kavminin o korkunç ve zalim krala gönderdikleri elçinin karısıydı. Hermanerich her ihtiyar keçi gibi daima taze ete ihtiyaç duyuyordu. Hem de sadece bir kereliğine değil, hemen her gece..."

Genç Hunlar bir kez daha güldüler; hem de yarı hoşnut-

suzluktan, yarı anlayış ve beğeniden. Attila bir kez daha tempoyu biraz artırdı. Bu tür hikâyelerle onları oyalamakla kalmayıp, aynı zamanda coşturacağını ve ateşleyeceğini de biliyordu.

"Svanhild'in geceler boyunca ona nasıl katlanabildiğini ancak cinler bilebilir... Kesin olan bir şey var ki, genç kadın onun kollarının arasında merak ettiği hemen her şeyi öğrendi. Gündüzleri de bu bilgileri kardeşlerine ve büyük oranda bize aktararak, ondan intikamını almış oldu!"

"Demek Balamir Kağan o zamanlar Gotları tanıyordu?"

Attila en sevdiği narayı attı. Atlar tekrar doludizgin koşmaya başlamışlardı. Fakat biraz sonra yavaşlamak zorunda kaldılar, çünkü yol keskin bir virajla sağa dönüyor ve dik bir eğimle yukarı çıkıyordu. İçinde bulundukları kanyon o kadar dardı ki, tek sıra halinde atlar için bile tehlikeli olan yassı ve kaygan taşların üzerinde ilerlemek zorunda kalıyorlardı.

"Ermanerich'in zalim hükümdarlığını yıkmak isteyenler sadece Rosomonlar değildi elbette" diye anlatmaya devam etti Attila. "Tek yapmamız gereken, olaya biraz müdahale etmekten ibaretti. Sadece vuran, kıran ve cezalandıran ellerin günün birinde ısırılacağını anlamayan bir hükümdar sülalesinin sonunun ne kadar çabuk geleceğini tahmin bile edemezsiniz!"

"Fakat Gotlara nasıl olsa her halükârda biz saldıracaktık."

"Doğru" dedi Attila. "Hayvanlarımız için mutlaka yeni otlaklar bulmak zorundaydık. Gotların boyunduruğu altındaki kavimler de bize bu otlakların nerede bulunduğunu söylediler!"

"O halde biz hiç de her zaman söylendiği gibi imparatorluğun sınır boylarında yaşayan kavimlerin üzerine beklenmedik bir anda çullanmadık!"

"Romalılar ve Gotlar bunu böyle anlatmayı tercih ediyor-

lar. Fakat gerçeği olduğu gibi yazan başka şahitler de yok değil."

"Bunlar Romalı mı? Yoksa Yunan mı?"

"Ammianus Marcellinus bunlardan biri. Romalı bir subay olan bu adam, her şeyi çok iyi izlemişti. Fakat konumunu korumak için o da gerçekleri çarpıtmak zorunda kaldı, çünkü Romalılar sadece resmi görüşün savunulmasına izin verirler!"

"Bu Cermen kralının hırsı ve şehveti onlara saldırmamıza neden oldu demek?"

"Hayır, nedeni değil, sadece bardağı taşıran son damla" dedi Attila. "Hellas ve Roma yüz yıllardan beri otlakları, madenleri, ormanları ve kavimleri umarsızca sömürdü. Fakat size bir kez daha söylüyorum - biz hiçbir şeyin ne sebebi, ne de sonucuyuz!"

"O halde Kral Ermanerich neden hadım edildi?" diye sordu savaşçıların en genci.

"Bunu bilmeyi çok istiyorsun, değil mi? Pekâlâ, size bunun nedenini söyleyeceğim: Svanhild, Got kralının eski karılarından biri tarafından ihanete uğramıştı. Kadının yaptıkları ortaya çıkınca ceza olsun diye kral sülalesinin ve tüm çanak yalayıcılarının önünde çırılçıplak soydular, sonra da kollarından ve bacaklarından dört ata bağlayarak, vücudunu paramparça ettiler...

"Her tarafta aynı şey" diye içini çekti genç savaşçılardan biri. "Atlara ve yaylara her zaman güvenilebilir; fakat işin içine bir kadın girdi mi, krallar bile ne yapacaklarını bilmeden çaresiz kalırlar..."

"Kral da ne demekmiş?" diye gülümsedi Attila. "Ben asla bir Roma imparatorunun erguvan şeritlerle süslü ipek togasının içine girmeyi istemem! Roma saraylarında kadınların ne işler çevirdiğini tasavvur dahi edemezsiniz!"

"Umarım bizde gelecekte de kendi yurtlarında kalmaya

devam ederler" diye inledi en genç savaşçı. "Evet, kadınlarla birlikte olmak güzel - fakat her zaman değil!"

"Fakat gerçekte bu hikâye Gotların başkalarını korkutmak için anlattıklarından daha uzun" diye devam etti Attila. "Svanhild'in kardeşleri onun intikamını aldılar. Bizim saldırımızdan kısa bir süre önce bir grup seçkin Rosomon atlısıyla birlikte Kral Ermanerich'i esir aldılar, tüm diğer komutanların önünde onu çırılçıplak soydular ve önünde sallanan kuyrukla yumurtalıklarını bir çırpıda kestiler."

"Bu olay Gotların mücadele azmini oldukça kötü bir şekilde etkilemiş olmalı!"

"Hem de nasıl!" diye karşılık verdi Attila. Aklına Büyük Kağan Ruga'nın Aetius'a yönelttiği suçlamalar gelmişti. "Bize karşı savaşmaya cesaret bile edemediler! Ermanerich'in halefi olan Viderich adlı çocuk, Alatheus ve Alan Safrax'la birlikte iki gözü iki çeşme imparatorluktan sığınma hakkı istedi. Neyse, bu kadar hikâye yeter! Kaybettiğimiz zamanı telafi etmeliyiz!"

"Son bir soru daha!"

"Hadi öyleyse!"

"Romalılar Gotlara sığınma hakkı verdiler mi, vermediler mi? Aralarında savaş olduğunu sanıyordum!"

"Gotlar imparatorluk topraklarına girmeyi başardılar" dedi Attila ve atını öyle hızlı sürmeye başladı ki, diğerleri ona yetişmekte oldukça zorlandılar. "Gerisini sonra anlatırım..."

Hunlar geceye kadar sabırla beklediler. Atlarının üzerinde birkaç dakikalığına uykuya dalmadan önce, Attila Han'ın Gotların büyük krallığının nasıl çöktüğünü anlatmaya devam ettiğini duydular.

"Gotların sonu bizim elimizden olmadı" dedi Attila. "Bundan tam elli yıl önce, Hıristiyanların zamanına göre üç yüz yetmiş sekiz yılında, tam şu anda bulunduğumuz yerde Roma lejyonlarını korkunç bir yenilgiye uğrattılar!"

Hun atlıları ansızın etraflarındaki dağlara, ağaçlara, ormanlara ve nehirlere daha saygılı gözlerle bakmaya başlamışlardı.

"Bunu asla unutmayın, savaşçılar!" dedi Attila. "Romalılar ve imparatorları, sadece sıradan birer ölümlü! Galya'dan gelecek yardımcı kuvvetleri beklemek istemediği için İmparator Valens burada tam kırk bin adamını yitirdi... *Imperium Romanum*, açlıktan ölmek üzere olan Vizigotları yalan dolanla kandırmanın ve cesaretlerini hafife almanın bedelini, kırk bin iyi eğitimli lejyonerini ve imparatorunu kaybetmekle ödedi! Fakat kazandıkları zafer Vizigotlar açısından da fazla yararlı olmadı."

"Yoksa ganimet mi elde edemediler?"

"Daha da kötüsü! Aslında onlar ganimet değil, yerleşebilecekleri uygun bir toprak parçası istiyorlardı! İşte bu da bu kavmin trajedisi! Sonunda Büyük Athanarich Karpatlara kaçmak zorunda kaldı. Sonradan maiyetinin kalan kısmıyla birlikte Konstantinopolis'e gitti... hem de mağlup ettiği İmparator Valens'in halefi Birinci Theodosios'a bizzat bağılığını bildirmek için. Koskoca Got krallığının sonu da... işte böyle gelmiş oldu..."

Bu arada üzerinde bulundukları yolun batıdan gelen *Via Egnatia* ile birleştiği yere gelmişlerdi. Buradan Konstantinopolis'e kadar normalde üç günlük yolları vardı. Fakat Attila zaman kaybetmek istemiyordu. Sadece ve sadece Ruga Kağan'ın çevresindeki hiç kimsenin iyi düşünememesinden dolayı Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkentine giden elçilerden daha hızlı olmak istiyordu...

Bitkin düşen Hunlar yavaş yavaş onun gerisinde kalıyorlardı. Attila, dört yedek atıyla beraber, yalnız başına yıldırım hızıyla ilerlemeye devam ediyordu. Bir süre sonra elinde sadece iki at kaldı. Attila hayvanları eyerlemeyi aklına bile ge-

tirmiyordu. Yanında sadece bir yay, içi ok dolu bir sadak, kılıç, kement ve anlaşmalar vardı. Üzerindeki diğer tüm fazlalıkları teker teker aşağı atıyordu. Nasıl olsa arkadan gelenler genç Hun hanının aşağı attıklarını tekrar toplardı. Attila tüm gece boyunca at sürmeye devam etti. Sadece çok kısa anlar için gözlerini kapatarak uyuyor ve atının sabah yıldızına doğru gitmesine izin veriyordu. Sonunda önünde *Haydutlar Vadisi*'ni gördü. Yüzyıllardan bu yana tacirler ve seyyahlar imparatorluğun yeni başkenti Konstantinopolis'in mağrur duvarlarının kuzey kısmına gitmek üzere burada toplanırlardı.

İmparatorun hadımları ve generalleri riske atılmak istemiyorlardı. Bu Hun hanının şehri içeriden görmesini elbette ki engellemek niyetindeydiler. Attila'nın bundan tam on beş yıl önce Ebedî Şehir'de rehine olarak bulunduğu sırada, Roma'nın başına neler geldiğini henüz unutmuş değillerdi. Öte yandan zenginlik ve haşmet sergileyerek böbürlenmenin kendilerine oldukça pahalıya patlayabileceği bir devirde yaşadıklarının da farkındaydılar.

Fakat bunun için artık çok geç kalınmıştı: Hunlar, Roma imparatoru Konstantin'in şehrindeki yapıların ne büyük boyutlara sahip olduklarını çok iyi biliyorlardı. Attila, Scottas'ın ve başkalarının anlattıklarının sayesinde, şehrin saraylarını, kiliselerini ve hipodromunu kendi gözleriyle görmüş gibi tanıyordu. Meşhur hipodromun içinde bir kez olsun at sürebilmeyi çok istiyordu. Burası altmış bin kişilik seyirci kapasitesiyle koca bir orduyu içine alabilirdi... İmparatorluk locasının sağ tarafında kendilerini *Maviler* olarak adlandıran soylular otururken, *Yeşiller* olarak bilinen diğerleri arenanın sol tarafıyla yetinmek zorundaydılar.

Attila, hızlı atlılardan oluşan dev bir orduyla hipodromdan çıkıp şehre hücum etmenin nasıl olacağını düşünüp gülümsedi... hamamların yanından doğruca senatoya... ya da doğruca imparatorluk sarayının hazine dairesine...

Bugüne dek Ravenna, Roma ve Aquileia'yı görmüştü... Neyin gerçek, neyin abartı olduğunu çok iyi biliyordu ve birkaç yüz kilo altının imparator, devlet ve şehir için ne denli az bir öneme sahip olduğunun da gayet iyi farkındaydı.

Fakat etrafı duvarlarla çevrili büyük saray binalarından miller önce bile Theodosios Duvarı kare biçimli kuleleri ve kırmızı tuğlalarıyla görkemli bir şekilde göğe yükseliyordu. Bu duvar, Hun atlıları için tıpkı Altın Boynuz'un girişine gerilmiş olan ve ne türden olursa olsun tüm gemilerin içeri girmesini engelleyen demir zincir gibi, aşılmaz bir engeldi.

Romalılar, Attila'yı karşılaması için en değerli adamlarını göndermişlerdi. Yanında küçük bir maiyetle surların önünde beliren bu adamın başında altın yaldızlı ve at yeleli bir miğfer, üzerinde bir generalin yolculuk üniforması, göğsünde çok sayıda nişan, omuzlarında da lejyonerlerin dört köşe yazlık pelerini vardı.

Attila tekrar atına bindi. General doğruca yanına gelerek onu selamladı. Son derece farklı yaradılışlı bu iki adam, birbirlerini farklı dünyalara ait iki varlık gibi uzun uzun incelediler.

"Salve, nobilissimus!" dedi sonra Attila. Aslında sadece görev başında bulunan senatörlere ve damarlarında imparator kanı taşıyanlara yöneltilen bu selamlama şekli, adamı oldukça şaşırtmıştı.

"Benim kim olduğumu biliyor musun?"

"Hayır."

"Adım Plinthas. Ostrogot'um, magister militum rütbesine sahibim, dört yüz on dokuz yılından bu yana Doğu Roma İmparatorluğu konsülüyüm, Aryan Hıristiyanım ve senin de tanıdığın Aspar'ın kayınpederiyim..."

Aynı anda Attila bu adamla konuşabileceğini anladı. Fakat muhtemelen geç kalmış olduğunu o da biliyor olmalıydı...

17
İmparatorluğun Kurtarıcısı

Tuna ve Tisza nehirlerinin doğusunda, neredeyse hiç kimsenin yaşamadığı Pannonia Ovası'nın derinliklerinde, küçük ve koruyucu orman parçalarının arasında toplanmışlardı. Kuzey, doğu ve güney yönlerine dek uzanan kar ve buz kaplı Karpat Dağları, ilkbaharın sonlarına kadar aşılmaz bir engel oluşturuyordu. Bundan dolayı yaptıkları sefer hazırlıklarının birileri tarafından gözetlenmesinden ne Büyük Kağan Ruga, ne de diğer Hun önderleri ciddi bir endişe duyuyorlardı.

Attila geri döndüğü vakit Hunlar, Ostrogotlar, Alanlar ve diğer yardımcı kavimler yürümeye hazırdılar. Buna rağmen Ruga Kağan onu Hunlar arasında şimdiye dek görülmemiş bir şekilde karşılamaktan kaçınmadı. Attila'nın onuruna verilen ve üç gün, üç gece devam eden şölen boyunca, savaşçılar midelerine inanılmaz miktarlarda haşlanmış ve kızartılmış et indirdiler. Meşhur Trakya şarabı ve diğer içkiler ise su gibi akıyordu.

Adamların hepsi Ravenna'ya kadar at sırtında zorlu bir yolculuğun kendilerini beklediğini biliyordu. Bu nedenle pek azı yanlarında karılarını ve çocuklarını da almak istiyordu. Diğerleri ise uzun bir ayrılığın verdiği heyecanla aşk ve şehvet dolu geceler geçirdiler. Attila da savaşçıların oradan

ayrılmasından sonra diğerleri gibi kadınların yurtlarına taşınmak isteyen Greka'nın yanına pek çok kez gitti.

Bir daha unutulması mümkün olmayan üç gün ve üç gece! Zafer çığlıkları eşliğinde yapılan hücumların, zapt edilen şehirlerin ve taşınamayacak kadar fazla ganimetin hayaliyle geçirilen görkemli bir zaman...

İmparatorluğun batı yarısına yapılacak sefere Büyük Kağan Ruga'nın adamlarından tam kırk bini gönüllü olarak katılmak istemişti. Doğu Kağanı Oktar ise yirmi bin adam yollamıştı. Attila'nın ağabeyleri sefere katılmak istememişlerdi. Greka ise bir kez daha hamileydi. Attila atının üzerinden eğilerek onu son bir kez kucakladı, sonra oğullarına sarıldı ve Ruga Kağan'ın hükümdarı olduğu kavimlerin en seçkin savaşçılarından oluşan akıncı birliğinin başında sol elini yukarı kaldırdı.

Ruga'nın hakimiyet alanı uzun zamandan beri Gotların eski krallıkları, Roma'nın her iki yakası ve Sasani İmparatorluğu ile kıyaslanacak duruma gelmişti. Hunlar, Yunanların, Romalıların ve Çinlilerin yaptığı gibi dev duvarlar, görkemli şehirler inşa etmemişlerdi. Buna rağmen Kafkaslardan Tuna'ya, soğuk kuzeyden Karadeniz kıyılarına kadar uzanan uçsuz bucaksız toprakların tartışmasız tek hükümdarıydılar.

Attila yavaş yavaş, adım adım harekete geçti. Onun hemen arkasında genç ve yerlerinde duramayacak kadar heyecanlı savaşçılardan oluşan birliklerin önderleri geliyordu. Bu genç savaşçılar, mızraklarının ve ciritlerinin uçlarına bağlı bulundukları boyları ve obaları simgeleyen renkli tuğlar takmışlardı. Ormanın ve bozkırın akla gelen tüm hayvanlarının tahtadan ve kemikten yapılmış, gerçeklerinden neredeyse ayırt edilemeyecek ongunları, ikinci bir ordu teşkil edecek şekilde başlarının üzerinde dalgalanıyordu.

Davul ve boru bölüğü, üç gün ve üç gece boyunca, sa-

vaşçıları coşturacak ve ateşleyecek havalar çalıyordu. Bunun sebebi hem Doğu Roma ile yapılan haraç anlaşması, hem de nihayet büyük bir ganimet ele geçirme fırsatının verdiği heyecan ve sabırsızlıktı.

Hunların *Imperium Romanum*'un duvarlarına ilk çarptıkları gün şiddetle geri sekmişlerdi, oysa birkaç hafta öncesine kadar yıkılmaz görünen iki büyük kule şimdi yerle bir olmuştu: İmparatorluğun doğu yarısı bir Hun kağanına vergi ödüyordu, batı yarısı ise imparatoru savunmak için yardım talep ediyordu.

"Saygıdeğer atalarımız bile Çin'de birbirleriyle savaşan altı krallıkla bu kadar güzel bir şekilde oynamamışlardı" diyordu Aybars Amca şarkı söyler gibi büyük bir neşeyle.

"Orada bize karşı bir duvar inşa edilmişti" diye tamamlamıştı Ruga, "burada ise duvarlar önümüzde açılıyor! Hem de her iki imparatorun sarayına doğru..."

"Gerçekten de sadece yere serilecek kırmızı bir halı eksik" demişti Aetius bile gülerek. Genç Romalı, Büyük Kağan Ruga ve kağan sülalesinin baş şamanı Aybars'ın arasında, alçak bir şeref tepesinin üzerinde duruyordu. Tepenin üzerindeki sazlar, çalılar ve ilkbahar otları, Aybars tarafından okunduktan sonra, dikkatle temizlenmişlerdi.

Kağanın ve şamanın her iki yanına, bu sefere katılmayan Logades'ler sıralanmıştı. Attila onların yüzlerinde pişmanlık, hatta hafif bir kıskançlık izleri görüyordu, çünkü bu kadar büyük bir seferin bu kadar tehlikesiz ve güvenli oluşu pek ender rastlanan bir durumdu. Yeni imparatorun Doğu Roma lejyonlarından son derece korkmasına ve kendisini gerek onlara, gerekse de kendi generallerine karşı korumaları için Hun savaşçılarına avuç dolusu altın vermesine karşın, Hunların hiçbiri Doğu Romalıları ciddi bir tehlike olarak görmüyordu.

Attila savaşçılarına beş at boyu kalıncaya kadar yaklaştı, sonra küçük deri plaklardan ve kuş tüylerinden oluşan zırhının önünü açtı ve önderliği altında savaşa giden adamlara çıplak göğsünü gösterdi. Büyük kalabalık bir anda karıştı. Herkes heyecan ve coşku dolu çığlıklar atıyordu.

Sonra da hızlı ve küçük atlarına binmiş en iyi altmış bin savaşçının seferi başladı. Aslında birliklerin ve grupların yerlerinin önceden belirlenmiş olmasına rağmen, herkes şaman Aybars'ın büyüleriyle bir an önce kutsanmak istediği için, telaşla onun yanına gitmeye çalışıyordu. Sonra ordu yavaş yavaş düzene girdi. Aybars Amca'nın şarkıları atların, çalgıların ve ağlayan kadınların sesleri arasında duyulmaz olmuştu. Üzerine kuş tüylerinden yapılma elbisesini giymiş ve renkli kurdelelerle süslenmiş olan şaman, dev bir kuşu andırıyordu. Etrafındaki kırmızı, beyaz ve siyah renkli tütsü dumanlarından oluşan bulut ise bir an bile gözden kaybolmuyordu.

Yardımcı kavimdekilerle de dahil olmak üzere savaşçılardan her biri Hun kadın ve kızlarından yeni kopartılmış birer çam dalı alıyordu. Bu dallar onların sağ salim geri dönmelerini sağlayacak birer tılsımdı. Ordunun tümünün harekete geçmesi ve Tisza üzerine kurulmuş olan yüzer köprüleri aşması, neredeyse bütün gün sürmüştü. Savaşçıların arkadan gelen yük eşeklerini, katırlarını ve arabaları beklemek istemedikleri daha ilk andan itibaren belli olmuştu. İmparatorluk şehrine mümkün olduğu kadar çabuk ulaşmak için hızla ilerlemek istiyorlardı.

Attila son adamın geçmesine ve şamanın kutsama törenini sona erdirmesine kadar olduğu yerde bekledi.

"Bol şans!" diye bağırdı nihayet Aybars ve sızlayan kollarını iki yanına düşürdü. Bir düzine kadar yardımcısı onu yakalayarak, daha önceden hazırlanmış olan bir döşeğe ya-

tırdılar. Dengizik de sefere katılmayı çok istiyordu, fakat bu izin sadece on üç yaşındaki İlek'e verilmişti. O da sefer boyunca Got silah ustalarının yanında bulunacaktı. Topraktan alınan demirin ağır darbelerle kılıç haline sokulmadan önce neden eritilmesi gerektiğini öğrenecekti.

Attila önce Büyük Kağan Ruga'ya, sonra danışmanlarına, oğluna ve nihayet Greka'ya son bir kez gülümsedi. Batı imparatorunun şehrine ulaştığı zaman bir posta güvercini yollayacağına dair ona söz vermişti.

Imperium Romanum'un merkezine yaptığı önceki yolculukların aksine Attila bu kez Tuna'yı geçtikten hemen sonra kuzeye sapılmasını emretti. Güney Pannonia ve Savia bölgeleri eriyen kar sularının sebep olduğu taşkınlardan şiddetle etkilendikleri için, Sava Nehri boyunca uzanan yolu yaz ortalarına kadar kullanmak mümkün olmayacaktı.

Aquincum üzerinden geçen çok iyi durumdaki Roma yolunu Drau Nehri'nin kaynağına kadar takip etmiş, oradan da kuzeybatıya dönmüşlerdi. Bataklığa dönüşmüş çayırlarda ilerlemelerinin oldukça güç olmasına rağmen, atlar burada Sava'nın taşkın bölgelerinden daha rahat yol alıyorlardı. Araları oldukça açılmış olan Hun atlılarının bir kolu Poetovio'ya ulaşmıştı bile. Aquincum'dan gelen lejyonerler, ellerinde tanrı Mitra'nın sembolleri olduğu halde, onların üzerine yürümeye hazırlanıyordu. Attila'nın ordusundaki Hun ve Got önderlerinin bir kısmı, Roma ordusunda Hıristiyanların ve putperestlerin birlik oluşturmalarına oldukça şaşırmışlardı. Cermenler Aryan-Hıristiyan ayinlerini yaparlarken, Romalılar da Poetovio'nın gizli yer altı bodrumlarında acımasız Pers tanrısına tapınıyorlardı. Bu, birkaç yıl öncesine kadar ölümle cezalandırılan bir suçtu...

Kuzeydeki yolların kötü durumu hakkındaki haberler, Konstantinopolis'e kadar ulaşmış olmalıydı. Fakat İmparator

Theodosios II.'nin orduları, Ravenna tahtını tekrar kendi sülalesine kazandırmak için yola çıkmıştı bile. Doğu Roma sarayının üç güçlü kadını, kendi oğulları ve kızları arasında paylaştırılacak bir imparatorluğu başkalarına kaptırmaya hiç niyetli değillerdi!

"Geçen haftalar boyunca duyduklarım ve yeni gelen haberler doğruysa, Doğu Roma ordusu iki büyük kol halinde yürüyor olmalı!" dedi Attila hareketlerinin üçüncü akşamında. Bu arada onlar da Kehribar Yolu'na ulaşmışlardı. "Bu kollardan birisi Aspar'ın komutası altında Ege kıyıları boyunca önce Selanik'e, oradan da gizemli *Via Egnatia* üzerinden Makedonya ve Epirus'a yürüyecek. Diğer kol ise Ardabur'un komutası altında gemilere binerek deniz yolunu kullanacak."

"Bunlar pek iyi haberler değil" dedi Aetius endişeli bir sesle. "Doğu Roma güçlerinin ne kadar kuvvetli ve vurucu olduklarını çok iyi biliyorum!"

"Son yıllarda bunun pek farkına varamadık" diye güldü Attila.

"Galla Placidia'nın Roma ve Ravenna'da da taraftarlarının olduğunu unutma" dedi Aetius. "İdari memurlardan, vergi toplayıcılardan ve Paladinlerden oluşan orduyu çoğu zaman savaş alanında göremezsin ama inan bana, onlar en iyi lejyonlardan daha kuvvetli ve başarılıdırlar! Zaman çok kısa olduğu için onların hepsini değiştirmeyi başaramadık!"

"Bunlar bana göre şeyler değil!" dedi Attila küçümser bir tarzda.

"Ben de sadece yüksek sesle düşünmüştüm" diye içini çekti Romalı. "Memurlardan, öğretmenlerden ve çanak yalayıcılardan oluşan bu silahsız ordu, beni çok kez Doğu Roma'nın iki ordusundan daha fazla düşündürüyor. Yürekleri ve ruhlarıyla hâlâ eski imparatora bağlılar..."

"Yoksa oklarımızı sofu rahiplerle, yazıcılara yöneltmemizi mi istiyorsun?" diye güldü Attila.

Aetius derin bir nefes aldı ve başını salladı. "Doğu Roma ordularının ikisi de muhtemelen bizimle aynı anda Adriyatik denizine ulaşmış olacaklar..."

"Evet, fakat o kadar güneyde olacaklar ki, uzun süre kayalık sahil boyunca düşe kalka yürümek zorunda kalacaklar!"

"Daha önce o sahillerde bulunmuş muydun?"

"Hayır, fakat orada bulunmuş olan adamları tanıyorum" diye sırıttı Attila. "Öte yandan Castorius'un parşömeni hâlâ elimde. Bu harita üzerinde bir ordunun o bölgede bir günde alabileceği yolun ne kadar az olduğunu rahatlıkla görebilirsin!"

"Umarım haklısındır" dedi Aetius endişeyle. "Eski imparatorluk sülalesinin taraftarları gemilerin Roma'da veya Adriyatik'te daha uygun yerlere yanaşmalarını sağlayacak olurlarsa... o zaman işimiz çok zor demektir!"

"Fazlasıyla karamsarsın!" dedi Attila.

"Birkaç gün önce yola çıksaydık çok iyi olurdu."

"Önemli değil! Bugünden sonra daha hızlı ilerleyeceğiz..."

Hun öncü birlikleri ertesi akşam Emona'ya ulaştı. Burada Ravenna'dan, dağlık güney bölgelerinden ve Adriyatik Denizi kıyılarından gelen en son haberleri aldılar.

Attila, Aetius, Aybars, Onegesios, Scottas ve yüksek rütbeli komutanlar sık sık Kehribar Yolu'ndaki lejyoner kampında bir araya geliyorlardı.

"Danışma toplantısı mı, yoksa karar toplantısı mı?" diye sordu Attila Roma birliklerinin ve onların hizmetindeki Cermenlerin yanına yaptığı bir at gezisinden heyecanla geri dönen Aetius'u gördüğü zaman.

"Biliyorum, biliyorum" dedi Aetius sıkkın bir gülümsemeyle. "Siz daima karara varmak istersiniz, fakat bizim için danışmak önce gelir."

"İmparatorluk saraylarında çok fazla gevezelik yapılıp pek az karara varıldığı için olsa gerek!" diye kıkırdadı Aybars.

"Ne yazık ki uzun süredir korktuğum şey gerçekleşti" dedi Romalı. "Doğu Roma birlikleri daha kışın başlangıcında Dalmaçya'daki Salına'yı zapt etmişler. Kötü hava onları da bizim kadar uzun bir süre hareketsiz bırakmış, fakat bu arada Aspar'ın komutası altındaki ordunun bir kısmı kara yoluyla Julius Alplerinin üzerinden İtalya'ya yürüyor."

"Ya diğerleri?"

"Havanın düzelmesini bekliyorlar. Tüm birliklerini İtalya'ya geçirecek sayıda gemileri yok."

"O halde ileri!" diye bağırdı Attila ellerini ovuşturarak. "İki günden daha az bir sürede Aquileia'ya, üç günde de iki imparatorun yanına varmış oluruz!"

Aetius başını salladı.

"Hayır!" dedi hiç beklenmedik bir şekilde.

"Burada hayır ne anlama geliyor?" diye sordu Attila şaşkınlıkla.

"İmparator Johannes'le yaptığım plan, Ravenna'nın savunulmasını öngörmüyor..."

"Anlayamadım" dedi Onegesios. "O halde neyi öngörüyor?"

"Doğu Roma ordusunun topyekûn imhasını!"

Bir an için etraf ölüm sessizliğine büründü. Dışarıdaki atlıların yaptıklan şamatadan başka bir ses duyulmuyordu. Günler boyunca dur durak bilmeden at sürmelerine rağmen, hâlâ enerji doluydular. Emona mahzenlerinden aldıkları şarapları içiyor, kehribardan oyun zarlarına ve ipekli kumaşlara kadar akla gelebilecek her türlü malı değiş tokuş ediyorlardı. Birkaç Dinar veya bakır paradan ibaret olsa bile, her savaşçının cebinde bir miktar para bulunuyordu. Bu akıl almaz günde paraların değerlerini üzerlerine basılı olan rakam ve semboller değil, aksine bu garip, neşeli fakat dişle-

rine kadar silahlı sürünün bir an önce şehirlerinden çekip gitmesini isteyen Emona halkı belirliyordu.

"Hunların pek sayın dostu" dedi Attila sonunda, "acaba uzun geçen kışın ve hava şartlarının yol açtığı gecikmenin seni hiç de rahatsız etmiş olmaması mümkün mü dersin?"

"Ne demek istediğini açıkça söyler misin?"

"Bize en başından beri gerçeği söylemedin!"

"Yavaş ol, Attila!" diye elini kaldırdı imparatorluk sarayının muhafız kıtasının komutanı. "Size bir an bile yalan söylemedim! Benim peşimden sadece İmparator Johannes'in size vaat ettiği altın için geliyorsunuz! Fakat Büyük Kağan Ruga ile benim aramda sizi kullanacağım strateji konusunda hiçbir anlaşma yapılmadı..."

"O halde bize derhal bu stratejinin nasıl bir şey olduğunu anlat!" dedi Attila öfkeyle. "Ne de olsa sizin için kellelerimizi biz tehlikeye atıyoruz!"

"Bizim için değil! Siz bizim başımıza gelenleri bir çıngıraklı yılanın bir kartal yavrusunu yutması kadar önemsemezsiniz!"

"Sanırım kartal yavrusu ile yeni imparatoru kast ediyorsun" dedi Attila. Aetius şaşkınlıkla ona baktı. Muncuk Kağan'ın en küçük oğlunun artık on beş yaşında olmadığına, aynca Onegesios ve kardeşi Scottas'ın yanında iyi bir hitabet öğrenimi gördüğüne hâlâ alışamamıştı.

"Pekâlâ" dedi Aetius, "artık nasıl olsa bir sır değil." Sonra kare biçimli kısa savaş pelerinini yana attı, tahta bir taburenin üzerine çöktü ve bacaklarını ileri uzattı.

Diğerleri de onun gibi taburelerin üzerine oturdular ve şarap kadehlerini doldurmaya başladılar. Sadece Attila ve Aybars bitki özlerinden yaptıkları çayı içmeyi tercih ediyorlardı.

"Planımızın çok basit motifleri var" diye söze başladı Ae-

tius. "Buradaki gibi bir orduyu aylar boyunca beslemek ve etrafı yağmalamalarına engel olmak, hem çok fazla parayı, hem de güçlü bir yumruğu gerektirir. İmparator Johannes böyle bir riski göze alamazdı."

"Bunu bir Hun bile anlayabilir" dedi Attila alaycı bir sesle. "Demek Ravenna'daki yeni imparatorun ilk icraatı olarak aylar boyunca cümbüş yapacak, ne var ne yoksa yiyip içecek, bu arada sarayın ve civar şehirlerin tüm kadınlarını sıradan geçirecek altmış bin vahşi Hun askerini davet etmesinin pek iyi bir etki yaratmayacağını düşündünüz!"

"Bunu sen söylüyorsun, Attila!"

"Ve siz de bundan korktunuz! Evet! Şimdi gerçeği anlat bakalım!"

"Ardabur ve Aspar'ı ağır silahlı lejyonerleriyle birlikte Ravenna bataklıklanna çekmek istiyoruz. Bunun için de Ardabur'un gemilerinin Ravenna önlerine demirlemesine ve Aspar'ın Tergeste ve Aquileia önünden geçmesine kadar burada beklememiz gerekiyor."

"Demek Johannes savaşçılarıyla birlikte bataklıklarda onları karşılarken biz de arkadan gelip kıskacı tamamlayacağız ve tahtın Augusta Galla Placidia ile çocuklarına sahip olduğunu savunanların tümünün işini bitireceğiz!"

Aetius cevap vermedi. Taburesinin üzerinde kendi kendine gülümsüyor ve elleriyle kol dayanaklarının iki ucundaki kartal başı oymalarını okşuyordu.

"Evet" dedi Aetius. "Tıpkı dediğin gibi olacak!"

"Peki ne zaman?" diye sordu Attila. "Acelen olduğunu sanıyordum..."

"Yakında fırtına kopacak" dedi Aetius. Gri gözleri sanki çok uzaklara bakıyordu. "Mevsimin sonbahar olmadığını biliyorum, fakat eğer gökyüzü isterse, deniz ilkbaharda bile yeterince korkunç olabilir!"

"Eklemlerimde bir şeyler hissettiğimi biliyordum" diye cıvıldadı şaman. "Batıdaki hava düzenini öğrenip kavramamın üzerinden uzun zaman geçti."

"Nereye kadar at süreceğiz?" diye sordu Attila sakin bir sesle.

"Vipara vadisine kadar."

"Ya bunu başaramazsak?"

"Hun atlılan düz bir ovada günde kaç mil yol alırlar? Senin Konstantinopolis'e yaptığın o ölüm yolculuğundan çok daha az mı?"

"Benden çok daha fazla yay ve ok taşımak durumundalar."

"Sadece üçte birlik kısmı üç günde Aquileia'dan Ravenna'ya gitmeyi başarsa..."

"İki gün ve iki gece" diye sözünü kesti onun Attila. "Gerekirse ihtiyaçlanmızı dörtnala at sürerken bile giderebiliriz!"

"Bunu bana söylemene gerek yok" diye sırıttı Romalı. "Bunu ben de yapabilirim, hatta rüzgâr ters yönden eserken bile!"

Üç gün sonra, bundan tam on beş yıl önce Attila, Greka ve Aybars'ın yeni bir lejyoner kampını keşfettikleri yerde karargâh kurdular. Bir zamanların eğitim alanı, bakımsız bir tarlaya dönüşmüştü. Sadece yıkılmış binalar ve çalılarla kaplanmış kalıntılar burada yaşanmış olan görkemli olaylara tanıklık ediyorlardı...

Hava çok kötüydü. Julius Alplerinin geçit verdiği Emona'dan ayrıldıklarından bu yana, sadece yağmur altında ilerliyorlardı. Zirveleri karla kaplı dağlar, onlarla alay etmek istercesine, arada bir göğü örten kalın bulut tabakasının arasından yüzlerini gösteriyorlardı.

Ve sonra, gece yarısında, bir grup tepeden tırnağa ıslanmış ve bitkin durumdaki atlı, beklenmedik bir şekilde Hun

kampına geldi. Attila derhal uyanmıştı. Hemen sonra Aetius, Aybars ve önderlerden birkaçı komutanlık yurdunda belirdi.

"Nereden geliyorsunuz?" diye bağırdı Aetius şaşkınlık ve endişe dolu bir sesle. "Ne oldu?"

Bu yeni gelen on iki kişinin arasında genç saray muhafızlarının da bulunduğunu, yurdun içindeki Hunların ve Cermenlerin ancak birkaçı fark etmişti. Muhafızlar, Attila'nın bir bakışta tanıdığı genç ve Cermen görünümlü bir subayın etrafında toplanmışlardı.

"Benim adamlarım" dedi Aetius gurur ve endişe dolu bir sesle. Attila gözlerini uzun yıllar önce Aquileia'da küçük bir *turma*'da *sesquiplicarius* olan adamın üzerine dikmişti.

"Yardımcım Litorius" dedi Aetius, Attila'nın ısrarlı bakışlarını görünce. Adamlar kısaca selamlaştılar.

"Rugilandlı adam" diye güldü Attila. "Aramıza hoş geldin!"

"Onlara önce bir bardak sıcak şarap versenize!" dedi kendisi de gecenin ayazında titremeye başlayan şaman.

Şarabın getirilmesinden önce Aetius yardımcısını kenara çekti, kolunu boynuna doladı ve kulağını adamı ağzına yaklaştırarak birkaç dakika boyunca sessizce dinledi.

Odada bulunan diğer adamlar homurdanmaya başlamışlardı. Birkaçı isyan etmek üzereydi ki, Attila elini kaldırarak onlara yerlerine oturmalarını işaret etti. İçindeki bir his ona korkunç bir şeylerin olduğunu söylüyordu...

Nitekim az sonra yanılmamış olduğunu anladı. Attila bir Romalının yüzünün bu şekilde karışabileceğine daha önce hiç şahit olmamıştı. Sonsuzluk kadar uzun süren bir süre boyunca Aetius'un yüzü korkunç acılar içinde kıvranan çaresizliğin maskesine dönüşmüştü. Tıpkı manastırlarda ve kiliselerde asılı olan resimlerde, haça gerilmişin karşısında duran insanların yüzünde beliren ifade...

"İmparatoru devirmişler ve zincire vurup zindana atmışlar..."

Aetius başka bir şey söyleyemedi.

Bütün gece boyunca konuşup tartıştılar. Aetius ilk heyecanla derhal alarm verip orduyu harekete geçirmek istemişti. Onu bu düşüncesiz ve anlamsız eylemden vazgeçirmekte oldukça zorlanmışlardı.

"Altmış bin Hun atlısı!" diye bağırdı ansızın. "Artık yağmurun altında tek başıma kaldığıma göre, altmış bin Hun atlısına neden para ödüyoruz ki?"

Son günlerde Ravenna önlerinde ve içinde gerçekte neler olduğu yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlıyordu. Ardabur komutasındaki Doğu Roma donanması gerçekten de şiddetli bir fırtınaya tutulmuş, Padus deltasına kadar karmakarışık bir şekilde sürüklenmiş, orada da paramparça olmuştu. Ravenna limanı alanına sığınmayı başarabilen birkaç gemi ise kabaran sular tarafından tekrar tekrar kaldırılıp kayalara vurulmak suretiyle parçalanmıştı.

Kurtulmayı başaran, fakat derhal tutsak alınan insanlardan birinin de Ardabar olduğunu, yurtta toplanmış komutanlar, önderler ve bağımlı krallar hayretler içinde kalarak öğrenmişlerdi. Doğu Roma donanmasındaki savaşçılardan neredeyse hiçbiri yüzme bilmiyordu.

"Zaten bunların birçoğu denizci değil, sadece bu sefere katılabilmeleri için kısa bir eğitimden geçirilmiş olan sıradan askerlerdi" dedi, Ravenna'daki imparatorluk sarayının özel muhafız birliğinin komutan yardımcısı. Bu adam, yıllar önce Attila ve Aetius'u İkiyüzler Kafilesi'ne götüren turma'nın son adamıydı. "Tüm sahiller ceset dolu... Suriyeliler ve Mısırlılar, Egeliler ve Trakyalılar, hatta batıdaki büyük adalardan gelen Korsikalılar ve Sardunyalılar. Tümü de Galla Placidia ve çocuklarını yeniden imparatorluk tahtına geçirebilmek için kendilerini gönüllü yazdırmışlardı..."

"Buna rağmen ben bu imparatoru hâlâ anlayamıyorum!" dedi Attila başını sallayarak. "Güçlü bir rakibe saygıyla yaklaşmak her zaman akıllıcadır; fakat fırsat ele geçtiği anda onu imha etmek daha da akıllıcadır!"

"Johannes'in Galla Placidia ile barışçıl bir çözüm bulmak istediğinden söz ediliyordu" dedi saray muhafızlarının ikinci önderi. "Galla Placidia'nın oğlu Valentian ancak Sezar ve ortak imparator olarak ilan edildi, fakat henüz Augustus unvanı alabilmiş değil!"

"General Ardabur bu nedenle mi daha az tehlikeli ve kararlıydı?" diye sordu Attila fazla bir şey anlamadan. Aetius başını salladı.

"Yeni imparator komploculuğun nasıl davranacağını bilmeliydi!" dedi Attila itham dolu bir sesle. "Evet, özellikle onun bunu mutlaka bilmesi gerekirdi! Ve Ardabur'un saraydaki askerleri satın alabilmek için elinden geleni yapacağını da!"

"Karaya ölü olarak çıkan o sözümona fatihler sonunda kazandılar demek!" dedi Aetius acı bir sesle. "O lanet herif adam benim kendi adamlarımı bile Johannes'e karşı kışkırttı... Kendi adamlarımı, Attila! Varolanların en iyilerini!"

"Kılıç kullanmada en iyi olabilirler" dedi Aybars. "Fakat beyinleri ve yürekleriyle öyle olmadıkları kesin!"

"Hadi canım!" dedi Aetius öfkeli bir sesle. "Altınla satın alınmışlar..."

"Bu yüzden onları suçlayabilir misin?" diye sordu Attila. Cermen prenslerinden bazıları bıyık altından sırıtarak, birbirlerinin kulaklarına dışarıdaki adamların atlarını eyerlemek üzere olduklarını fısıldadılar.

"Evet, evet, biliyorum" diye homurdandı Aetius. "Beni sadece Galla Placidia ile çocuklarını bataklıkların arasından geçirmeleri için sığır çobanlarına rüşvet vermeleri öfkelendiriyor!"

"Sığır çobanları bile günün birinde işe yarayabilir!"

Bu kez de şaman yorumunu kendisine saklayamamıştı. Aetius, Hunlarla ve diğerleriyle kendisine acı veren konular üzerinde konuşmanın ne kadar anlamsız olduğunu, ancak şimdi kavrayabilmişti. Çünkü onu en çok rahatsız eden mağlubiyetin kendisi değil, her şeyin ne şekilde kaybedildiğiydi.

Hunların birçoğunun aklının başlangıçta bu yeni durum karşısında kanşmasına rağmen, kısa sürede kendilerini toparlayarak ellerinden geleni yaptılar. Julius Alplerinden kopup gelerek, atlardan ve okçulardan oluşan şiddetli bir fırtına gibi Aquileia'nın önünden geçtiler. Onları durduracak hiçbir şey yoktu ve Concordia ile Altinium üzerinden Via Annia yoluyla güneybatı istikâmetine saparlarken kimse karşılanna çıkmaya yeltenmedi. Adriyatik Denizi ile buğday tarlaları arasında çılgınca at sürüyorlardı. Hun akıncı birliklerinin komutanlarının birkaçı yolu önceden tanıyordu. Prens Athawulf'un ordusuyla buralara gelmiş, mağlup olmuş, fakat sonra bol ganimetle *İkiyüzler Kafilesi*'ne katılmış olan adamlardı bunlar...

Dağlardan yola çıkışlarının ikinci akşamında, deniz kıyısındaki yumuşak eğimli bir tepenin üzerinde kamp kurduklan esnada, bir kez daha Hun ordusuna doğru küçük bir grubun yaklaştığı görüldü. Genç adamların gelişi haber verildiği zaman, komutanlar toplantı hazırlığı yapıyorlardı.

Tam o esnada atından inmekte olan Attila gençlere yaklaşarak onlarla ilk konuşan kişi olmak istedi, fakat Aetius hızlı adımlarla onun yanından geçerek doğruca yeni gelenlerin en genç olanının yanına gitti.

"Carpilius! Sana oradan ayrılmamanı... Ne oldu?"

En fazla on beş yaşlarında gösteren narin delikanlı, atının sırtından Aetius'un kollarının arasına düştü. Kir ve ter için-

deki baba oğul bir süre birbirlerini kucakladılar, sonra Aetius oğlunu yavaşça yere bıraktı. Yurtların ve çadırların arasında yanmakta olan meşalelerin sarı ışıklarının altında önce endişeyle onun yüzünü inceledi, sonra da diğer gençleri selamladı.

"İmparator öldü!" diye bağırdı Aetius'un oğlu. "Onu aşağıladılar, işkence ettiler sonra da öldürdüler!"

Bu yeni haberi duyan herkes onların etrafında toplanmaya başlamıştı. Bir süre sonra yüzlerce kişi kimlik ve rütbe farkı gözetmeksizin Aetius, Attila ve Ravenna'dan gelen genç adamların oluşturduğu grubun etrafında toplanmıştı. Arkadakiler neler olup bittiğini öğrenmek istiyordu, fakat Attila keskin bir ıslıkla sessizliği sağlayana kadar kimse bir şey anlayamadı. Aetius ile oğlu dışında herkes bir anda sus pus olmuştu.

"Evet, imparator öldü" dedi Carpilius titrek bir sesle. Etrafındaki adamlar onun yutkunduğunu gördüler.

"Daha yüksek!" diye bağırdı arkadaki adamlardan bazısı.

"İdam edildiği sırada ben de oradaydım... ve binlerce başka insan... askerler sanki bir hırsızmış gibi onun sol elini kestiler ve onu bir eşeğe ters olarak oturttular... içlerinde senin adamların da vardı, baba... ve herkes, tüm Ravenna... imparator Circus'un içinde teşhir edilirken haykırıyor ve sevinç çığlıkları atıyordu... O ve ona sadık olanlar için korkunç bir şeydi bu..."

"Şimdi ne olacak?" diye sordu Attila şafak sökmeye başladığı zaman. Artık acele etmiyorlardı, çünkü hiçbir şey ve hiçbir kimse son üç günde olanları geri getiremezdi.

"İleri!" dedi Aetius taşlaşmış bir yüzle.

"Daha ne istiyorsun?" dedi Attila. "Nasıl olsa İmparator Johannes öldü!"

"İntikam almak istiyorum!" diye bağırdı nefret ve öfkeden deliye dönmüş olan Aetius. "Bu korkunç aşağılamanın altında kalamam!"

Attila'nın önderliğindeki adamlar ne yapacaklarına karar vermek üzere geri çekildiler. Her boy, her bölük ve her birlik, bu yeni şartlar karşısında Ravenna'nın tıka basa dolu silah deposuna, meşru imparatoriçe ile oğluna ve imparatorluğun her iki yakasının birleşmiş ordularına karşı savaşmak isteyip istemediğine karar verecekti. İmparatorluğun batı kısmının ordusuyla birlikte düşmanı makasa almak başka bir şeydi, bu müttefike sahip olmadan imparatorluğun başkentine saldırmak, hatta kuşatmak bambaşka bir şey...

Öte yandan Hunların kafasını kurcalayan son derece basit bir konu daha vardı: Aetius'un artık Ravenna sarayının hazine dairesine girebilme şansı kalmamıştı. O halde kendilerine vaat edilen ücreti kim ödeyecekti? Bu hızlı atlılardan hiçbiri ceplerini bolca ganimetle doldurmadan Tuna kıyılarına, özellikle de Karpatlara dönmek niyetinde değildi!

Attila bu sorunu diğerlerinden çok daha çabuk kavramıştı. Olayiann bu hali alacağını ne o, ne de diğer önderler tahmin edememişlerdi. Şimdi bütün mesele sayıları altmış bini bulan bu iyi eğitimli, hırslı, gözü savaş ve ganimetten başka bir şey görmeyen savaşçının nasıl zapt edileceğiydi.

Attila derhal geri dönüş borusu çaldırmayacak kadar akıllıydı. Geçmiş yıllar boyunca emir ve itaat üzerine her şeyi boş yere öğrenmemişti. Şaman, kopan bir fırtınanın önünü almanın asla mümkün olamayacağını, ona bıkıp usanmadan tekrar tekrar söylemişti.

"Beş yüz ya da beş bin insanı önce kabına sığamaz hale getirip, sonra da ağzından çıkacak tek bir sözle durdurmanın mümkün olamayacağını bilmelisin!" demişti Aybars ona. "Evet, Attila! Ata binmekle insanlara önderlik etmek birbirine çok benzer! Canlı varlıkları daima ikna etmeye çalışmalı ve onları asla kendi iradene boyun eğmeye zorlamamalısın! Şayet günün birinde bunu yapmaya gerçekten

mecbur olursan, o takdirde de isteğini şiddet kullanmak yerine, emrederek ve düzenleyerek gerçekleştirmeye çalışmalısın! Eğer fırtına seni de koparıp alacak kadar şiddetlenecek olursa, o takdirde eyerini onun üzerine sıkıca yerleştir... ona öfkesine saygı duyduğunu, tek isteğinin onu daha da güçlendirmek olduğunu göster! Gemi azıya almış atlardan ve çılgın savaşçılardan oluşan bir fırtınayı, ancak bu şekilde dizginleyebilirsin: Onları daha fazla kırbaçla ki, seni kendi yönüne takip etsinler!"

Güneşin doğuşundan üç saat sonra sorularının cevaplarını aldılar. Cermenlerin boynuzları alarm çalmaya başlamıştı. Başlangıçta çayırların ve kıyı şeridinin üzerindeki yoğun sis bulutu nedeniyle hiçbir şey görünmüyordu. Her taraf ata binmiş bir süvariden daha yüksek olmayan, beyaz bir örtüyle örtülmüş gibiydi. Ağaçların tepeleri ise beyaz sis örtüsünün üzerinde yüzüyordu.

Sonra deniz, bataklıklar ve nehir kolları arasında kalan alanı kaplayan sis tabakasının üzerinde lejyonların altın yaldızlı kartalları, hızlı atlı birliklerin renkli flamaları, hatta Doğu Roma donanmasının mızraklar üzerinde dalgalanan uzun ve kırmızı şeritleri belirmeye başladı. Theodosius sülalesinin savunucuları, fazla düşünmeye gerek görmeden, sahte bir imparatorun emrinde Hunları imparatorluğun merkezine kadar getiren adamın üzerinde yürümeye karar vermişlerdi. Aetius sislerin arasından yükselen sancak ve flamaları çabuk tanıdı.

"İnanılır gibi değil!" dedi öfkeden köpürerek. "Aspar ve Ardabur önce Roma'dan kovularak Doğu Roma'ya sığınmak zorunda bırakılan, sonra da geri dönmeyi başaran Galla Placidia'nın hizmetinde! Sanki *Imperium Romanum* ve silahlı güçleri asla ikiye bölünmemiş gibi..."

"Hiçbir hava aşağıdaki şu sis tabakası kadar bizim aleyhi-

mize olamazdı!" diye homurdandı Attila. "Fakat yapacak bir şey yok! Derhal herkes at binsin! Sonra bekleyin!"

"Güya daima güneşli olan İtalya'da bu sis de neyin nesi böyle?" diye sordu Onegesios. Carpilius bir an için kendisini saldırıya uğramış hissetti.

"Burada tüm yıl boyunca sabah sisi görülür" dedi Doğu Romalıya dönerek. Attila'nın etrafındaki adamlar neredeyse aynı anda uzun süredir hazır bekleyen atlarına binmişlerdi. Görüş açısı derhal düzelmişti.

"Ben de buralarda yaşamıştım, Kont Aetius'un oğlu!"

Carpilius, büyük ve yumuşak gözleriyle, babasının kendisine sık sık sözünü ettiği adamı inceledi. Attila onu kendi oğullarıyla kıyaslayınca gülümsedi. Hayır, bu çocuk asla bir kılıç ya da ok üstadı olamayacaktı. Fakat yüzündeki ciddi ve akıllı ifade, onu diğer kavgacılardan derhal ayırıyordu.

"Aspar ve Ardabur'un karşısına çıkacağım!" dedi Aetius. Attila ise omuzlarını silkerek başını salladı.

"Seni onların kollarının arasına atan cesaret falan değil" dedi sonra. "Sakın onun gözlerinin önünde ölmeyi arzu ediyor olmayasın?"

Başıyla Carpilius'u işaret ediyordu. Tam o anda Aetius'un kendisine büyük bir nefretle baktığını gördü. Bakışlarıyla üstündeki zırhı delmek ister gibiydi. İki önder, kıllarını bile kıpırdatmadan, birbirlerinin gözlerinin içine bakmaya başladılar. Fakat vakit henüz gelmemişti...

Etraflarında bulunan insanlardan hiçbiri, sonradan onların o anda birbirlerinin üzerine neden saldırmadıklarını açıklayamamıştı. Bazıları buna Carpilius'un yumuşak bakışlarının sebep olduğunu söylüyordu. Başkaları ise aynı anda sislerin arasından şiddetli ve kulak tırmalayıcı Tuba-borularının sesinin geldiğini söylüyordu. Aybars ise uzun zaman boyunca Attila ve Aetius'un birbirlerini herkesin gözü önünde öldür-

melerini engellemek için, toprağın üzerindeki sis tabakasına derhal denize doğru giderek ortadan kaybolma emrini verdiğini anlatıp durmuştu...

Atlı lejyonerler ile Hunlar, iki noktada birbirleriyle karşılaştılar. Ravenna'dan gelen Cermen savaşçıları, korkunç haykırışlarla kendilerini Hunların üzerine atmışlardı. Çıplak bacakları, yırtmaçlı deri eteklikleri, kısa Roma kılıçları ve üzerlerine beceriksizce yaban domuzu, ayı, geyik veya ejderha başları çizdikleri büyük kalkanlarıyla oldukça komik bir görüntü sergiliyorlardı. Bu keman kaşlı, örgülü saçlı, kulakları ve boyunları incilerle süslü, büyük, dolgun, kıpkırmızı dudaklara sahip adamlar, Hunlara ilk anda kadınları hatırlatmışlardı.

İlk ok bulutları Romalıların üzerine ölüm getiren kuşlar gibi çullandı. Başlangıçtaki zafer naraları yerini büyük bir kargaşaya terk etmişti.

"Bu da nesi böyle?" diye kükredi Attila Aetius'a bakarak. "Anlaşılan Romalılar bu kez tam anlamıyla birer barbar olmuşlar!"

"Üzgünüm!" diye bağırdı Aetius gürültünün içinden Attila'ya doğru. "Bu general veya amirallerin ordu yönetmeyi nerede öğrendiklerini ben de bilmiyorum..."

"Bu saçmalık da neyin nesi?" diye bağırdı Attila ansızın ve büyük bir öfkeyle etrafındaki komutanlara döndü. Bir kısım Hun atlısı kendisinden emir falan beklemeye gerek görmeden hızla ileri atılmıştı.

"Neler oluyor? Kim bu aptallar?"

"Onlar doğudan... gelen akıncılar! Bleda Han'la birlikte Sasani seferine katılmışlardı.

"Burada Bleda falan yok!" diye köpürdü Attila. "Burada benim emirlerime harfiyen uymak zorundalar! Aksi takdirde onları teker teker çarmıha gerdiririm..."

Sonra atını şaha kaldırdı. "Bütün önderler derhal arkama geçsin! O kudurmuş köpekleri tek tek enselerinden yakalayarak eyerlerine geri oturtacağız!"

Sonra Aetius ile oğluna korkunç bir bakış fırlattı. "Bu saçmalığın derhal durmasını sağlayın! Karşılıklı olarak birbirimizi kırıp geçirmemiz kimsenin işine yaramaz! Bunu yapsak dahi İmparator Johannes geri gelmez!"

Fakat Aetius hâlâ tereddüt ediyordu.

"Uyan artık, Aetius!" diye kükredi Attila. "Derhal Aspar'ı bul ve onunla anlaşmaya çalış! Ravenna sarayındaki görevin artık sona erdi!"

Aetius gerçekten de çayırların ve nehirlerin üzerindeki sabah sisinin, oluk gibi akan kan yüzünden kızıla kesip kesmeyeceğinin kendisinin elinde olduğunu artık anlamış gibiydi.

18
Çobanların Zamanı

Son düşman birliklerinin birbirlerinden ayrılması öğleni bulmuştu. Uzun süre karşılıklı olarak birbirlerini kovalamışlardı. İki tarafa da oldukça uzun bir süre nefret ve kıyım vaazı verilmişti ve iki taraf da tahtın meşru sahibine yardım etmenin gururunu taşıyordu.

Galla Placidia'nın ricası üzerine Hun ordusu şehrin birkaç mil kuzeyindeki alçak eğimli bir tepede kamp kurdu. Attila, Aetius ve maiyetiyle birlikte Galla Placidia'yı kardeşi Honorius'un onun için inşa ettirdiği ve gizli yeraltı geçitleriyle Hun muhafız birliğinin kışlasına bağlı olan "Yeni Saray"da ziyaret etmeye giderken, yanına Onegesios ve Aybars'ı da aldı.

Oldukça garip bir akşam yemeği yiyorlardı. Alçak masanın bir tarafına yanında altı yaşındaki oğlu Valentinian ile yedi yaşındaki kızı Honoria olduğu halde eski ve yeni imparatoriçeyle, üvey yeğeni Doğu Roma imparatoru Theodosios III.'ün ordusunun komutanları uzanmışlardı. Öteki tarafta ise Aetius, Attila, Aybars ve Onegesios, geleneklere pek de uygun olmayan bir şekilde yer almışlardı. Kibar ve özel bir akşam yemeği için fazlasıyla kalabalık, resmi bir devlet kabulü içinse çok az sayıdaydılar.

Yemeğin havası bütün zaman boyunca o kadar gerilim-

liydi ki, Attila birkaç kez ayağa kalkıp gitmek istedi. Diğer tüm Hun ve Got önderlerinin de aynı şeyi yapmak isteyeceği kesindi. Fakat Attila henüz esas konunun görüşülmediğini anlamıştı. Bütün mesele, savaşın durdurulma sebebini hangi tarafın kendi açısından daha iyi formüle edebileceği üzerinde yoğunlaşmıştı.

"Aslında her şey çok basit" dedi Atilla Galla Placidia, Aetius ve Onegesios'un bitmez tükenmez inceliklerinin son bulmayacağını anladığı zaman.

"Düşündüklerini lafı dolaştırmadan doğrudan söyleme tarzını gayet iyi hatırlıyorum" dedi imparatoriçe. Bunun bir övgü mü, yoksa ince bir serzeniş mi olduğunu hiçbiri anlayamamıştı. Attila o anda orada bulunanlarının durumunu düşünecek halde değildi. Bu gece kendilerine nasıl bir haber getireceğini bekleyen tam altmış bin adamın sorumluluğunun ağırlığını omuzlarında taşıyordu.

"Önce senden başlayalım, Aetius" dedi Galla Placidia'nın baş hareketini gören Attila. İmparatoriçe ağzına o sırada servis edilen tatlı pastadan bir lokma atmakla meşguldü. "Bir kumar oynadın ve kaybettin. Aslında senin ellerinin de imparatora yapıldığı gibi kesilmesi gerekirdi..."

Sol kolu üzerinde kendisini yukarı çekerek rahatsız divana daha iyi yerleşmeye çalıştı ve ayağa fırlamaya hazırlanan Romalıyı yatıştırmak için sağ elini kaldırdı. O âna kadar Aetius'un üzerinde Saray Muhafızları Komutanı üniforması bulunduğu kimsenin gözüne batmamıştı. Attila da işte tam bu noktaya parmak basmak istiyordu.

"Fakat sen imparatorluk için fazlasıyla yararlı ve değerli bir adamsın" diye devam etti sözlerine gülerek. "Örneğin askeri bir birliğin başına geçebilir ve yeteneklerini yeniden sergileme fırsatı bulabilirsin..."

"Bu ilginç bir fikir" dedi imparatoriçe. Başlarını olmaz an-

lamında çılgın gibi sallayan iki Doğu Roma komutanına dikkat bile etmemişti. "Konstantinopolis'te Vandalların Afrika Eyaleti'nden Balear Adaları'nı zapt etmeye hazırlandıklarını duyduk. Gidip oranın komutasını üzerine alabilirsin."

"Ben bir balık değilim!" dedi Aetius. "İlla sürgüne gönderilmem gerekiyorsa, babamın beş yıl önce öldürüldüğü yere gönderilmeyi tercih ederim!"

"Evet, o olayı hatırlıyorum" dedi Galla Placidia, sesinde belli belirsiz bir ithamla. "Örnek ve sadık generalimiz Gaudentius, Vizigotlarla savaşırken hayatını kaybetmişti." Sonra bir an için durdu, derin bir nefes aldı ve az öncekinden çok daha sert bir sesle konuşmaya devam etti: "Fakat onların giderek daha utanmaz oldukları da bir gerçek! Bir şeyler yapılmazsa, pek yakında genç kralları Arelate önderliğinde deniz kıyısına kadar ilerleyecekler!"

"Fakat bunun dışarıya karşı bir sürgün gibi görünmemesi gerekiyor!" Aetius fiyatını yükseltmeye karar vermişti. Attila az önce her an cellada teslim edilmeyi bekleyen, şimdi de terfi ettirilmesini isteyen bu adama büyük bir hayranlıkla bakıyordu.

"Başkomutanlık mevkiine bir itirazın olmaz herhalde?" dedi imparatoriçe büyük bir sükûnet içinde. Tam o anda Attila'nın aklına başka bir fikir daha gelmişti.

"Fena değil!" dedi Aetius'un yerine cevap vererek. "Vurucu gücü yüksek, hızlı, güvenilir birliklerle son derece başarılı olacağına eminim!"

Aetius kuru bir sesle güldü. "Peki bu rüya lejyonlarını nereden bulayım? Yoksa büyü yapmamı mı bekliyorsun?"

"Burada büyü yapmak benim işim" dedi şaman. Saatlerdir imparatorluk sofrasına getirilen tüm nefis yemeklerin tadına teker teker bakıyordu. Midesini tıka basa öyle bir doldurmuştu ki, bu kadarını normalde iki haftada zor yiyebilir-

di. Attila'ya kısa bir bakış fırlattıktan sonra konuşmaya devam etti: "Hun akıncı birliklerinden en iyilerinden ve ateşlilerinden birkaçını büyü yaparak yanına göndermeme ne dersin?"

Bir an için salondaki herkes sustu.

"Hunlar!" diye patladı sonunda Ardabur. "Galya'da! Vizigotlara karşı! Bu bir aldatmacadan başka bir şey değil, *Nobilissima*!"

Aetius belli belirsiz irkildi. Doğu Romalının ona Augusta diye hitap etmesi gerekirdi! O artık soylu bir mülteci değil, Batı Roma imparatoriçesiydi! Fakat Galla Placidia bunu fark etmemiş gibi davrandı.

"Bizim sarayımızda eskiden beri Hunlar var" dedi sakin tavrını bozmayarak. "Kendilerine vaat edilen ücreti tam vaktinde aldıkları takdirde, diğer tüm lejyonerlerden çok daha sadıktırlar."

"Böyle bir anlaşmanın avantajları aslında oldukça fazla" dedi Attila. "Aetius'un bir ordusu olacak... biz en gözüpek adamlarımızı ödüllendirecek ve batıya gitmelerine izin vereceğiz... Aetius ve İmparator Johannes tarafından altmış bin kişi için vaat edilen ücretin tümünün ödenmesine de böylece gerek kalmayacak."

"Dur biraz!" diye itiraz etti Gaila Placidia. Az öncesine kadar kendisini zafer kazanmış gibi hissediyordu. Koyu renkli güzel gözleriyle Attila'yı uzun uzun süzdü. Hun hanı, bir an için onun gözlerinin derinliklerinde, kendi istek ve arzularını tatmin etmek için yaşamında ikinci kez bir barbar kralını ailesinden ve çocuklarından koparmayı geçirdiğini okur gibi oldu. Bu gözlerde vicdanî rahatsızlığa dair en küçük bir iz yoktu. Yatağı da yabancılar için altın zincir ve parmaklıklarla kapatılmış değildi. Yedi yaşındaki Honoria bile yarı aralık ağzıyla baygın baygın Attila'ya bakıyordu. Bu

adam o yaşlı ve saygın subaylardan, sarayda bütün gün birlikte olduğu hadımlardan o kadar farklıydı ki...

"Yoksa benim..."

Galla Placidia başını salladı ve ancak Aybars Amca'nın yapabileceği kadar tiz bir sesle kahkahalar attı.

"Size para ödeyeceğimi de nereden çıkardınız? Bunu neden yapayım ki?"

"Düşündüğüm şey için bize çok fazla para ödemen gerekecek" dedi Attila sükûnetini muhafaza ederek. Aynı anda kadının içinde az önce kendisine karşı doğan ilginin yeniden nefrete, tiksintiye ve büyük bir utanca dönüştüğünü anladı. Fakat imparatoriçenin yüzünü kırmızı bir peçeyle daha da güzelleştiren sıcaklık dalgasının nereden kaynaklandığını ancak Aybars Amca anlayabilmişti.

Hunların hiç ganimet ve kazanç elde etmeden eve geri döndükleri takdirde karılarının ve geride kalan diğerlerinin yüzlerine bakamayacaklarını imparatoriçeye açıklama sırası bu kez Aetius'a gelmişti. Galla Placidia'nın durumu kavraması uzun sürmedi. Doğu Romalılar şiddetle itiraz etmeye devam ederlerken, o da terazinin son derece hassas kefelerini dengede tutmaya gayret ediyordu.

"Tamam o halde" dedi imparatoriçe. "Hunların en iyilerinden bir kısmı Aetius'la birlikte Galya'ya gidecek, geri kalanları da etrafı yağmalamadan barışçıl bir şekilde geri çekilecek. Aquielia'nın doğusuna geçtiğiniz anda da vaat edilen ücret hepinize altın olarak ödenecek. Savaşçılarınızın bu anlaşmaya uyacaklarına dair garanti verebilir misiniz?"

Attila gülümsedi.

"Evet, yardımseverliğimize en az zavallı Johannes kadar değer verdiğinizi anlamış bulunuyorum."

"Demek aramızda bir ihtilaf kalmadı?"

"Kesinlikle hayır" dedi Attila ve yavaşça ayağa kalktı.

Uzun süredir yan tarafının üzerinde yatar vaziyette bulunmak, kendisine günler boyu at sürmekten çok daha zor gelmişti. Fakat Onegesios ve şamanın yüzlerine bariz bir hayal kırıklığı ifadesi vardı.

"Fakat Büyük Kağan Ruga'nın ve diğerlerinin yanına boş ellerle dönemem. Onlara da mutlaka bir şeyler götürmem gerekir!" dedi Attila çok sıradan bir laf eder gibi.

"Nasıl! Az önce benden kopardıkların yetmedi mi?"

"O sadece savaşçılarımız içindi! Biz küçük bir anlaşmayla yetinebiliriz... Johannes'in bizimle zevkle imzalayacağı türden bir anlaşma..."

Attila, Onegesios ve şamanın yüzlerinde ansızın bir gülümseme belirdiğini gördü. Bağıra çağıra sevinç gösterilerinde bulunmamak için kendilerini çok zor tutuyor olsalar gerekti. Attila, mağrur ve reddedici değil, bilakis anlayışlı ve yumuşak görünmek istediği zamanlarda yaptığı gibi, kollarını arkasında kavuşturarak salonda dolaşmaya başladı.

"Bu öneriyi yapanın dahi kim olduğunu hatırlayamıyorum" dedi dostça bir sesle. "Aetius muydu acaba? Hayır, hiç sanmıyorum! Gerçi sınır ve bölge kavramlarının biz Hunlar için siz Romalılar ve Cermenlerden bambaşka bir anlam taşıdığını o çok iyi bilir, fakat yine de... Biz şehirler ve kalıcı evler inşa etmeyiz. Bizi sadece otlaklar ve iyi su ilgilendirir... biz Toprak Ana'nın derisini doğramaktansa kendi derimizi doğramayı tercih ederiz..."

"Bütün bunlar ne anlama geliyor?" diye sordu kendisine hakim olmayı zorlukla başaran Galla Placidia. Geri kazandığı imparatorluk tahtı için düşündüğünden çok daha fazla fedakârlıkta bulunması gerektiğini anlamış gibiydi.

"Sana sadece bir öneride bulunacağım" dedi Attila. Sesi son derece yumuşak çıkıyordu; fakat orada bulunanların tümü, onun son derece ciddi olduğunun farkındaydı. "Büyük

Kağan Ruga'nın da böyle bir öneriden çok hoşlanacağına ve bir daha açlık çektiğimiz zaman yüzümüzü Batı Roma'ya değil, Doğu Roma'ya çevireceğinden eminim."

"Neden söyleyeceklerini doğrudan ve..."

"... ve bir barbar gibi zalimce söylemiyorum, değil mi?" diye sordu Attila ve gülümsedi. "Bir zamanlar Roma'da bulunduğumu unutma. Hatiplerinizden çok şey öğrenmiştim."

"Bu şimdi umurumda bile değil" diye köpürdü imparatoriçe. "Ne istiyorsun?"

"Sana ne isteyeceğimizi değil, neyi kabul edebileceğimizi söylüyordum."

"Tamam, tamam! Benden yine bir şeyler koparmaya çalışacaksın! Söyle haydi!"

"Koparmak da ne demek!" diye itiraz etti Attila. "Sadece bir düşünce... Batı Roma yönetiminin, *Valeria* Eyaleti'nde yaşayan tüm insanları Julius Alplerinin doğusunda yeni oluşturulan *Valeria Media* bölgesine yerleştirmesinin, son derece uygun olacağını düşünüyorum. Böylece Valeria Ripensis insanlar tarafından ikâmet edilmeyen bir yer olacağı için, rahatlıkla bize otlak olarak tahsis edilebilir..."

Augusta'nın kara gözlerinde şimşekler çakıyordu.

"Böyle bir şantaja boyun eğeceğime inanıyor musun gerçekten?"

"Evet" dedi Attila ve yüzünde alaylı bir gülümseme belirdi. Aslında hatiplerin dolambaçlı sözlerinden o kadar hoşlanmazdı. Fakat karşısındaki mağrur ve asil güzele, bir zamanlar Roma'da kendisine vahşi bir hayvan gibi davranmasının bedelini ödetmek istiyordu. "Gelecek yıllar boyunca bizim huzurlu ve barış dolu bir hayat sürmemiz senin de işine gelir" dedi yorgunluktan bitkin düştükleri için hiçbir şey anlayamayacak durumda olan çocukları işaret ederek, "en azından şu ikisinin Batı Roma İmparatorluğu tacını taşıyıp,

ülkeyi seninle birlikte yönetebilecek duruma gelmelerine kadar."

Attila, kadının gözlerinde birbirinden farklı pek çok duygu ve düşüncenin çatıştığını görüyordu. Fakat sonunda Attila tarafından tahrik ve teşvik edilen iktidar arzusu diğerlerinin tümünü bastırdı.

"Valentinian ve Honoria için barış!"

"İkisi için de barış!"

Bozkırdan gelen ilk atlıların torunlarının bu şekilde uzun bir süre için *Imperium Romanum*'un en hızlı atlı vurucu gücünü teşkil edeceğini, hatta en vahşi Cermenlerin bile onlardan korkunç bir saygıyla söz edeceğini, orada bulunan pek az kimse anlayabilmişti.

Aynı zamanda, aslında Theodosios sülalesinin devrilme girişiminin önderi olan adam, sonuç olarak kazananlardan biri olmuştu. Daha doğrusu, imparatorluğa yeni bir bağlılık yemini etmişti.

Karpat bölgesinde oturan Hunlar, Ostrogotlar ve diğer kavimler, ateşin başında uzun süre Attila Han'ın kendileri için ele geçirdiği büyük ganimetten söz ettiler. Sava ve Tuna arasındaki bölge ile burada bulunan Sirmium ve Singidunum şehirlerinin ileride ne denli önemli olacağını anlamışlardı sanki. Burada önemli su yollarını tutuyor, imparatorluğun güneydoğusu ile batısındaki en önemli pazar yerlerini kontrol altında bulunduruyorlardı. Fakat Attila'nın tüm başarılarını şeytan işi olarak aşağılayan yaşlıların ve önderlerin sayısı da az değildi. "Tüm yaptığı gevezelik etmekten ibaret, bir tek olsun ok atmış değil!" Muncuk Han'ın büyük oğulları, bıkıp usanmadan etrafa bu söylentileri yayıp duruyorlardı.

Aetius Hunlara karşı olan bağlılığını ve dostluğunu kanıtlamak için, oğlu Carpilius'u rehine olarak onlara vermişti.

Fakat Karpatların doğusunda da şu düşünceden vazgeçilmemişti "Günün birinde kazanlarımızın içine tükürecek olan Romalı bir casus daha!"

"Bütün bunlar Tuna'dan gelen o Romalının imparatorluk için ne kadar vazgeçilmez olduğunu ispat ediyor. Bunun bizim için tehlikesiz olduğu pek söylenemez" diyordu buna karşın Ruga Kağan etrafına topladığı Hun ve yardımcı kavim önderlerine.

"Babam imparatorluk sarayından şu anda bir tehlike teşkil edemeyecek kadar uzakta" dedi Carpilius.

"Yoksa Vizigotlara nihayet hadlerini bildirdiği sırada onun yanında bulunamadığın için üzgün müsün?" diye sordu Ruga.

"Onları uzunca bir süre için ehlileştirmenin mümkün olacağını sanmıyorum" diye karşılık verdi genç Romalı. "On beş yıl önce Roma'yı zapt etmiş olduklarını asla unutmayacaklardır."

"Olabilir" dedi Attila. "Fakat Galya topraklarında hem kendileri, hem de Roma için tehlikeli olabilecek imparatorlar yetiştiğini de iyi bilirler. Baban görünüş itibarıyla Galla Placidia ve danışmanlarıyla barış yapmış olabilir, fakat..."

"O asla bir Augustus olamaz."

"Doğru" dedi Attila. "Fakat bunu Ebedî Şehri zapt eden Alarich bile istemiyordu! Onun için daha ilgi çekici ve Galla Placidia için daha tehlikeli olan pek çok konum var!"

"Öte yandan Roma ve Ravenna onun artık bize güvenebileceğini de biliyor!" dedi Ruga Kağan.

"Sadece altın Solidolar avuçlarımızın arasında parladığı müddetçe" diye cıvıldadı Aybars. Ve bu sözler üzerine hep birlikte güldüler.

Birkaç hafta sonra Theodosios II.'nin küçük üvey yeğeni Valentinian'ı Batı Roma tahtına geçirmek üzere harekete

geçtiğini öğrendiler. Fakat daha sonra tacirler Doğu Roma hükümdarının yolda hastalandığı ve Konstantinopolis'e geri döndüğü haberini getirdiler. Valentinian III.'ün Augustus ilan edilme işini onun yerine Patricius rütbesine atanmış olan Helios sona erdirdi.

"Uzak görüşlü bir anne" dedi Attila yanına uzanmış olan Greka'ya. "Şimdiden sağlam ilişkilerin temelini atıyor."

Ravenna'da yaşanan olayların bambaşka sonuçları da olmuştu. Büyük bir gurura kapılan Ruga Kağan, tüm Hun boyları ve yardımcı kavimler için bir tür merkez oluşturmaya karar vermişti. Kendi kavminden pek çok insanın yanı sıra, Gotların ve diğer yardımcı kavimlerin kralları ve ileri gelenleriyle de uzun uzun görüşüp tartıştı. Uzun zaman boyunca Tisza, Köros ve Maros nehirleri arasındaki alçak ovada dolaşıp durdular; sonunda da içinde birkaç gölcük barındıran ve yaklaşık iki bin adım boyunca yumuşak bir eğimle uzayıp giden bir alan buldular.

Bu geniş alanda pek çok insan yurtlarını kurabilirdi - on bin, elli bin, hatta daha fazla aile. Yer yer korular, küçük ormancıklar ve çalılıklarla kaplı bu büyük otlak güneydoğu yönünde bir günlük mesafede dağlara dek uzanıyordu. Diğer yönlerde ise sınırı en az iki günlük mesafedeydi.

Büyük Kağan kılıcını yere sapladı. Zemin siyah ve sıkı toprakla kaplıydı, fakat sürüler için yeterince yumuşaktı. Kağan, kendi yurdunun ta uzaklardan görülebilen hafif eğimli bir tepeye kurulmasını emretti.

"Sadece tek bir şey istemiyorum" dedi kutlamaların sonunda. "Etrafımda ne bir duvar, ne de bir savunma kulesi olacak! Buna yapılacak itirazlar umurumda bile değil!"

Ve sonraki yılları etkileyecek çok önemli bir değişiklik daha gerçekleşti. Ruga Kağan, Bleda Han'ın ailesi ve obasıyla birlikte yakınlarına taşınmasını emretmişti.

"Onun Batı Roma ile ilişkiler konusunda biraz daha tecrübe edinmesi gerek" demişti gerekçe olarak. "Attila'nın Plinthas, Aspar, Arfabur ve Galla Placidia hakkında bildikleri doğuda çok daha yararlı olabilir..."

Ve dediği gibi oldu. Ruga Kağan, Onegesios, Scottas ve Carpilianus'un kendi yanında kalmasını istiyordu. Buna karşın Aybars Attila'yla beraber Doğu Kağanı Oktar'ın yanına gitme izni kopardı. "Bazen doğuya doğru bakabilme ihtiyacı hissediyorum... Tuna deltasının üzerinden... denizin üzerinden... ta buralara kadar geldiğimiz uçsuz bucaksız bozkırlara..."

Bu yıllar, Attila için huzur dolu yıllardı. Kılıç, ok, yay ve kemendin ne işe yaradığını unutmuyordu; fakat günlük hayatı oğullarıyla, giderek büyüyen sürüleriyle, burulacak aygırların seçimiyle ve kendisine baktığı zaman yüzü kıpkırmızı kesilen genç kızlarla ilgilenmekle geçiriyordu. Ve bu fırsatlardan biri büyük bir hızla gelişti...

Attila birkaç çocuk ve anneleriyle birlikte, birkaç günlüğüne dağlara gitmeye karar vermişti. Greka onlara katılmamıştı. Bir kez daha hamileydi.

Bir müddet sonra atlarından indiler ve çocukların tümünün büyük kızıl meşe ağaçlarının altındaki romantik çayıra gelmesini beklediler. En fazla iki adım genişliğindeki küçük bir dere, kuzeyi kayalık bir yamaçla sınırlanan dik vadiyi ikiye bölüyordu.

Çocuklar böğürtlen ve yemiş toplamaya gitmek istiyorlardı. Sevinç çığlıkları atarak oradan oraya koşturmaya başladılar. Aralarındaki farklılıkların farkında bile değildiler. Kiminin koyu renkli saçlara ve ciddi bakışlı siyah gözlere, kiminin de sapsarı saçlara ve boncuk gibi mavi gözlere sahip olması, onlar için son derece doğaldı. Özellikle ufak tefek, fazlasıyla serbest bir genç kız, Attila'nın dikkatini çekmişti. İsmi Sani'ydi ve en büyük oğlunun arkadaşıydı.

"Şuraya bak!" dedi Attila İlek'e. "Şu karşıdaki dağ sıçanını görüyor musun?"

Etraftaki çocuklar bir anda seslerini kestiler.

"Önce ben! Bırak da önce ben deneyeyim!" diye ısrar etti İlek. Attila onun büyük bir Hun yayının kirişini bir avuç içi kadar geriye çekebildiğini biliyordu. Atının yanına giderek uzunluğu en az çocukların boyları kadar olan yayını aldı.

"Al! Bunların arasından en küçük oku seç" dedi oğluna yayla birlikte birkaç ok uzatarak.

"Neden en küçüğünü? Büyük ve ağır olanıyla daha iyi isabet ettirebilirim!"

"Bunu sana daha önce en az yüz kere söylemiştim" diye güldü Attila.

"O halde bu defa da diğerleri için söyle!" dedi İlek mağrur bir sesle.

"Evet, neden en küçük ok?" diye bağırdı Sani.

"Çok ürkek ve her an kaçmaya hazır olan bu küçük hayvanları, ancak onları en küçük okunla vurabileceğinden emin olduğun zaman avlamalısın" diye cevap verdi Attila sabırla. "Bizden önce burada ve doğu bozkırlarında yaşamış olan halklar, yumuşak bakırdan yapılan ve her an ölümcül bir çengele dönüşebilen korkunç oklar kullanırlardı. Biz ise düşmanlarımız için demir uçlu oklar kullanırız, fakat bunlar bu tür küçük hayvanları ve kuşları avlamaya hiç de uygun değildir."

"Biliyorum" dedi İlek. "Onları avlamak için sadece kemik uçlu oklar kullanabilirsin."

"Çok doğru" dedi Attila. "Peki neden?"

"Kemikten yapılan uçların hayvanın bir parçası olduğu için mi?" diye sordu Sani çabucak. "Belki de o kötü ve soğuk demirden daha az acı hissediyorlardır..."

"Evet" dedi Attila. Bu küçük kızın uyanıklığı onu sevin-

dirmişti. "Şimdi beni iyi dinleyin! Size dağ sıçanlarının neden kemik uçlu bir okla avlanması gerektiğini anlatacağım! İnce ve sivri kemik uçlar, hayvanın derisini parçalamak yerine delip geçerler. Bunu sakın unutmayın: Kemik uçlar, hayvanların postlarına ve değerli tüylerine asla zarar vermezler!"

Sonra İlek'e yayını verdi; fakat bu yay henüz delikanlılık çağında olan çocuk için fazlasıyla büyük ve ağırdı. Sani küçümser bir tavırla başını salladı. İlek oku yerleştirdi, yayı gerdi, fazlasıyla uzun bir süre nişan aldı, sonra ciğerlerinin derinliklerinden gelen bir çığlıkla birlikte... hayvanı vurdu!

Attila irkildi. İlek'in bunu nasıl başardığını anlayamamıştı.

"Oku kollarımla değil, sesimle fırlattım!"

Attila, İlek'in sesindeki kendini beğenmiş tonu fark eden Sani'nin yumruklarını kalçalarına dayayarak delikanlının karşısına dikilmesini gördüğü zaman, neşeyle gülümsedi.

"Boşversene!" diye bağırdı kız İlek'in yüzüne doğru. "Bakıyorum talihin yaver gitti diye kendini Büyük Kağan sanmaya başladın! Bu âna kadar topladıklarını bir göstersene! Ellerinde ne bir böğürtlen var, ne de bir yemiş... Hiçbir şey yok!"

"Ya o dağ sıçanı? O bir şey değil mi? Onu babamın yayı ve okuyla vurdum!"

"Ne olmuş yani?" diye homurdandı delikanlının kazandığı başanya canı sıkılan kız. "Sen babana hiç benzemiyorsun... alnın bile o kadar yüksek değil..."

"Buraya gel, Sani!" diye lafa karıştı o sırada kızın annesi. "Hiç kimse bir han alnıyla doğmaz... Bunu sadece ihtiyar ve başarılı savaşçılar, aileye yeni bir bebek geldiği zaman yapabilirler... sıradan savaşçıların aileleri için bu söz konusu bile değildir..."

Kadının söylediklerini dinleyen Attila, ansızın sırtının garip bir şekilde karıncalanmaya başladığını hissetti. Bu genç,

güçlü ve neredeyse bir Sarmat savaşçısına benzeyen kadının, kızı yerine kendisine hitap ettiğini anlamıştı. Bir an sonra da onu tanıdı.

"Svanhild üç!"

"Amma da uzun sürdü! Evet, ben o Amazonlardan biriyim!"

"Burada ne yapıyorsun? Başınıza neler geldi? Diğerleri nerede?"

Bu arada Sani kocaman gözlerle onlara bakıyordu. İlek hiçbir şeyin farkında değildi, fakat Sani annesiyle Attila Han'ın bu gece aynı yatağı paylaşacaklarını anlamış gibiydi!

Attila ile Svanhild üç, birlikte harika, olağanüstü geceler geçirmişlerdi. Gündüzleri mümkün olduğu kadar birlikte olmaya çalışıyor, birbirlerine sarılarak bir çalılık tarafından durduruluncaya kadar, çimenli çayırlardan aşağı yuvarlanıyorlardı.

Obaya geri döndükleri zaman Attila diğer Svanhild'lerin nasıl öldüğünü biliyordu. Ravenna'da tutuklanmış ve Roma'ya götürülmüşlerdi. Svanhild iki bir geneleve satılmıştı, Svanhild dört Circus'taki bir araba yarışı esnasında boynunu kırmıştı, Svanhild beş ise gizli yeraltı mahzenlerinde ayin yapan bir grup Mitra müridinin sapık törenlerine dayanamayarak üç Centurio'yu bıçaklamasından sonra idam edilmişti.

Greka'nın başlangıçta bu yeni gelişmelerden pek de hoşnut olduğu söylenemezdi. Gerçi savaşçılarıyla birlikte olduğu gecelerde neler yaptığı hakkında hiç konuşmamışlardı, fakat Alplerin doğu yamaçlarında oturan Rugilerin kölelerine ve tutsaklarına yaptıkları gibi, onun ayak kirişlerini kesmeyecek kadar akıllıydı. Gotların ve Hunların çok değerli, fakat fazlasıyla hareketli olan atlarına yaptıkları gibi, ayaklarını deri kayışlarla birbirine bağlamak niyetinde de değildi.

Üç ay sonra Greka bir kız çocuğu doğurdu. Çocuk do-

ğumdan birkaç gün sonra süt annelerinin gözetimine verildi. Attila, beraberindeki Aryan Hıristiyanlara hoş görünmek için, ona Maria ismini vermeyi aklından geçiriyordu. Fakat Greka buna kesinlikle razı değildi. Attila bu hassas konuyu Aybars'la ve boyunun ileri gelenleriyle birkaç kez tartışmış, fakat bir sonuca ulaşamamışlardı. Ancak Onagesios'un rutin ziyaretlerinden birinden sonra çözümü buldular. Onegesios, sarışın bebeğe eski Cermen tanrıçalarından birisinin isminin verilmesini önermişti. Hep birlikte ona tanrıların gizemli büyücüsü Freyja'nın ismini koymaya karar verdiler.

Svanhild üç, ikinci çocuğunun doğumu esnasında hayatını kaybetmişti. Attila bu konuyu Greka'yla konuştu. Karısı, hâlâ Attila'nın Sarmat kadınlarına borçlu olduğunu düşünüyordu.

"Benim yüzümden onlardan birini öldürdüğünü unutma!" demişti ona.

"Bunun şimdiki yeni durumla ne ilgisi var?"

"Belki de fazla değil" diye cevap vermişti Greka. "Fakat o gece sahilde olanları ben asla unutmadım! Bu yüzden Svanhild üç'ün senden olma oğlunu *Güçlü Kahraman*, ya da senin dilinde *İrnek* olarak adlandırırdım."

Attila bu konu üzerinde fazla düşünmedi. İrnek, Attila Han ile soylu karısı Greka'nın çadırındaki üçüncü oğlan olmuştu...

Sonraki iki yıl boyunca Attila ve adamları *Imperium Romanum*'da olup bitenlerden fazla haberdar olamadılar. Doğu Kağanı Oktar'ın bölgesinde zaten bu meseleyle fazla ilgilenilmiyordu ve yapacak başka işler vardı. Zaten çok yakınlarında yoğun bir hareketlilik yaşanıyordu. Hunların esas güçlerinin yer değiştirmesi sebebiyle Doğu Roma yeni güvenlik tedbirleri almak zorunda kalmıştı. Bu da çok doğaldı ve o yıllarda fazla bir önem taşımıyordu.

Buna rağmen Attila yakın adamlarına kulaklarına gelenleri de anlatmıyor değildi: Galya'da Roma orduları ve hızlı Hun birlikleri, sık sık Vizigotlarla karşı karşıya geliyorlardı. Vizigotlar Arelate'yi ele geçirmişlerdi ve burasını Romalılara terk etmek niyetinde değillerdi. Aetius'un kuşatma savaşı konusunda tecrübesiz olan bozkır atlılarıyla bu şehri geri alması oldukça uzun sürmüştü.

Bir sonraki yılda Batı Roma İmparatorluğu içindeki iktidar kavgası ilginç bir hal almaya başlamıştı. Attila, kendileriyle ticaret yapan birkaç Romalı tacirden, Aetius'un her türlü inkâr yöntemlerini büyük bir başanyla kullandığını öğrenmişti.

Gerçekte neler olup bittiğini kimse tam olarak bilemiyordu, fakat Ravenna sarayındaki mücadele Afrika'ya birtakım yanlış söylentilerin ulaşmasına sebep olmuştu. İmparatorluk öteden beri olduğu gibi, Galya'daki Vizigotların düşmanca tutumları nedeniyle Kuzey Afrika'dan tahıl almak mecburiyetindeydi. Bu bölgede de, Afrika Genel Valisi olmak yerine, imparatorluğun zirvesinde olmayı arzu eden bir adam hüküm sürmekteydi.

Comes Bonifiatus, on yıldan beri Afrika Eyaleti'nin en üst yöneticisi konumundaydı. Bu adam hiçbir zaman Johannes'in imparator olmasını onaylamamış ve Galla Placidia'ya bağlı kalmıştı. Kulakları fazlasıyla açık olan birkaç kişi, imparatoriçenin Bonifiatus'tan bir çocuk sahibi olduğunu, fakat onu derhal öldürttüğünü bile iddia ediyorlardı.

Fakat General Bonifiatus, tüm dikkatini sadece Aetius'a vermek gibi bir hataya düşmüştü. Bunu yapmakla, Augusta tarafından Roma kuvvetleri başkomutanlığına atanan Flavius Constantius Felix adlı diğer bir rakibini fazlasıyla hafife almış oluyordu. İmparatoriçe Galla Placidia'nın geri dönüşünden sonraki üçüncü yılda, Felix ilk konsüllük görevine atanmıştı. Bu da Aetius için imparatorluğun kuzeybatı sınırlarındaki asi

Galya çiftçileriyle, Aşağı Ren bölgesindeki arsız Franklarla, öteden beri cesur ve savaşçı Burgundlarla, dik başlı Almanlarla veya başka bir hırçın Cermen kavmiyle savaşıp durmakla geçecek bir başka yıl anlamına geliyordu.

Magister utriusque militiae ve imparatorluk naibi olan bu adam, imparatoriçenin dostu ve yandaşı değildi. Galla Placidia'nın gereğinden fazla lütufkâr, güzel, akıllı ve gereğinden az seçici olduğunu, kendisine ve çocuklarına hizmet edecek her şeyi gözü kapalı kabul ettiğini düşünüyordu. Fakat o bir komutandı; bir diplomat değil. Onun için büyük *Imperium Romanum* ülküsünden başka geçerli hiçbir şey yoktu.

Bu nedenlerden dolayı Batı Roma'nın en önemli askeri hem Aetius'tan, hem de hâlâ yasaklanmış Aryan inanışına bağlı bir Got kızıyla evlendiği iddia edilen Bonifiatus'tan nefret ediyordu. Zaten gerek Ravenna ve Konstantinopolis sarayları, gerekse de Hippo Regio'daki nüfuzlu piskopos Augistinius nezdinde bu durumu protesto eden çok sayıda piskopos bulunmaktaydı.

Aetius, Bonifiatus'un zındıklarla, Vandallarla ve Afrikalı dansözlerle olan ilişkilerinin yanı sıra, emrindeki adamların yerli kabilelerine karşı olan tutumları konusunda hesap vermek üzere Ravenna'ya geri çağrılmasından, neredeyse tesadüf eseri haberdar oldu. Rakiplerinden birini ortadan kaldırmasına yarayacak bu fırsatı değerlendirmekte bir an bile tereddüt etmeyerek, bu emri onayladığını bildirdi. Fakat Afrika Genel Valisi bu emre uymayı reddetti; sonra da Galla Placidia ve başkomutanı Flavius Felix'e karşı ayaklanma çağrılarında bulunmaya başladı. Fakat Felix'in de aynı niyette olduğunu fark edememişti. Roma orduları başkomutanı derhal üç güvenilir general komutasındaki üç ayrı filonun denize açılmasını emretti, sonra da güvenilir bir adamını Tolo-

sa'ya göndererek Vandal dostu Bonifiatus'a karşı Vizigotlardan yardımcı birlikler koparmaya çalıştı.

Fakat bu güvenilir adam, imparatoriçeye Batı Roma'nın en kudretli adamından daha yakındı. Galla Placidia'nın gizli bir emriyle diğerlerinin tümünü yanıltarak derhal Kartaca'ya gitti. Bu arada Bonifiatus kendisini cezalandıracak insanlarla görüşmelere başlamıştı bile. Bu şekilde piskoposların ve rüşvet yedirdikleri memurların yardımıyla kendisini devamlı kötü duruma düşürenlerin Felix ve Aetius olduğunu anlamakta gecikmedi.

İmparatoriçe ise birbirine rakip olan bu üç adamın hiçbirinden vazgeçemiyordu - ne fazla akıllı olmayan, fakat soylular tarafından tutulan Felix'ten, ne kurnaz Flavius Aetius'tan, ne de artık yaşlanmakta olan Bonifiatus'tan. Fakat daha ortada hiçbir şey yoktu. Esas zarlar henüz atılmamıştı...

Comes Bonifiatus, kendisinin Roma tarafından tehdit ve terk edildiğini düşünüyordu. Bir süre sonra ise aklına birkaç on yıl önce Hunlardan çok şey öğrenmiş olan, fakat artık kendisine Aşağı Tuna atlılarından çok daha yakın olan bir kavim geldi.

Bonifiatus, İspanya'nın *Raetica* ve Carthaginiensis eyaletlerinde yaşamakta olan Vandalları yardıma çağırdı. Fakat pek çok Roma subayının en belirgin özelliği olan kibirliliği yüzünden, İspanya'dan Moritanya'ya geçebilmeleri için emirlerine çok sayıda gemi tahsis ettiği bu yüz binlerce insanı kısa sürede unuttu. Hatasını anladığı zaman ise iş işten geçmişti. Vandallar Batı Roma'nin ikinci büyük şehri Kartaca'ya o kadar yaklaşmışlardı ki, Bonifiatus onların üzerine birkaç lejyon göndermek zorunda kaldı.

Kulağa oldukça renkli ve cazip gelen bu haberler, Attila için henüz oldukça belirsiz ve karmaşıktı. Bu nedenle de sadece doğrudan kendisini ve Doğu Kağanı'nı ilgilendirenleri

dikkate almakla yetiniyordu. Batı Roma Orta Galya'da, Alp bölgesinde ve İtalya'da bir zamanların görkeminin uzak birer anısı olan noktaları var gücüyle korumaya çalışırken, Doğu Roma barış için yüklü miktarda para ödüyordu.

Sonra da Orta ve Aşağı Tuna bölgesine kısa fasılalarla yeni haberler gelmeye başladı. Aetius Ravenna'da kalmış olsaydı, Hunlarla kurduğu ittifak belki daha uzun süre yaşamaya devam edebilirdi. Fakat Batı Roma orduları başkomutanı Felix, Hunlardan beklenmedik bir şekilde Doğu Pannonia bölgesini geri istemişti. Aynı zamanda Limes kalelerini onartarak tahkim ettirmiş ve Valeria Eyaleti'ndeki imparatorluk güçlerini yeniden organize ederek daha önce görülmedik bir şekilde güçlendirmişti.

Attila tüm bu olayların kulağına neden bölük pörçük bilgi kırıntıları halinde ve çok geç ulaştığını anlayamıyordu.

"Neden bu duruma daha başında müdahale etmediler?" diye soruyordu Aybars ve diğerleriyle yurdunda yaptığı toplantılar esnasında. "Neden Büyük Kağan bu kadar kayıtsız? Neden kardeşlerim bunları engelleme girişiminde bulunmuyor? Vaktinde haberim olsaydı derhal Ravenna'ya giderdim ve..."

"... ve Ravenna'da kime başvururdun ?" diye sordu şaman onu yatıştırmak istercesine. "Neredeyse hiç tanımadığın Felix'e mi? Yoksa Vandal Bonifatius'a mı? Galya'nın üçra köşelerinde dolanan Aetius'a mı? Yoksa doğrudan imparatoriçenin yatağına mı?"

Attila, ansızın şamanın her şeyin farkında olduğunu anladı. İmparatoriçenin o zamanlar kendisine nasıl baktığını ve aklından neler geçirdiğini Aybars gayet iyi biliyordu.

"Haklısın" dedi Attila sonunda. Buna rağmen öğrendikleri onu her geçen gün daha huzursuz kılıyordu. Olaylardan bu kadar uzak kalmakla hata yaptığını düşünmeye başlamıştı.

"Etrafımızda olanlara bir baksana!" dedi kısa bir süre Oktar Kağan'ın ordugâhında. Fakat Doğu Kağanı boş ver dercesine elini salladı.

"Doğu Roma'nın yeni duvarlar çekmesinin ne önemi var!" dedi her geçen gün sayıları artan boş şarap testilerine bir yenisini ekleyerek. "Bize altın vermeye devam ettikçe, canları ne isterse onu yapsınlar."

"En son yaptıklarından haberin var mı?" diye sordu Amelung soyundan genç bir Ostrogot. Sava Irmağı'nın denize döküldüğü yere yaptığı bir keşif gezisinden geriye yeni dönmüştü. Diğerleri ise hayır anlamında başlarını salladılar.

"Batı Roma topraklarına girmişler!"

"Kim?" diye sordu Attila hiçbir şey anlamaksızın.

"Konstantinopolisli sevgili akrabalar" diye cevap verdi genç Ostrogot. "Hiçbir uyarıda bulunmaya gerek görmeden Batı Pannonia bölgesini işgal etmişler..."

"Bazı Doğu Roma birliklerinin o bölgeden geçtiğinden... ve Batı Roma kalelerinde geceledikleri̇nden söz ediyor olmalısın..."

"Gecelemekle kalmayıp, oralara yerleşmişler" dedi genç Amelung. "Gerçek ev sahipleri de tası tarağı toplayıp gitmek zorunda kalmışlar! Sırf onlar da değil, aynı zamanda Roma ve Ravenna'nın müttefikleri... hatta Sava Nehri ağzındaki Sirmium bölgesinde yaşayan Hun boyları bile..."

"Bu gerçekse, hepimiz uyuyup kalmışız!" diye bağırdı Attila.

"Bizim atlılarımızın Sirmium'da ne işleri var ki?" diye güldü Oktar. "Sadece şarap ve kadın yüzünden... inanın bana, sadece şarap ve kadın yüzünden!"

"Sirmium'u zapt etmemiz mümkün değil" dedi Attila. "Büyük Kağan Ruga bile ağır kuşatma makinelerine sahip değil!"

"O halde Doğu Romalılara en azından oldubittiye getirip zapt ettikleri topraklarda yeni kaleler ve tahkimatlar kurmalarını yasaklayalım..."

"Orası bizim bölgemiz değil" dedi şaman. "Doğu Roma'nın o bölgede neredeyse hiç kimsenin yaşamamasından, hatta bizim tarafımızdan bile terk edilmiş olmasından faydalanıp, anlamsız bir güç gösterisine girdiğini düşünüyorum."

"Kulağımıza hiçbir savaş haberinin gelmemesinin sebebi bu mu?" diye sordu Attila.

"Birbirlerinden çok şey öğreniyorlar" diye güldü Doğu Kağanı. "Siz bilmiyorsunuz, fakat ben biliyorum - kurnaz kardeşim Ruga onları bilerek ve isteyerek ıssız topraklara gönderdi... Şimdi onlar da tıpkı batılılar gibi bir tek koyun çobanının bile yaşamadığı o bölgeyi fethettiklerini, hatta kurtardıklarını iddia ediyorlar..."

"Bu doğru" dedi genç Amelung. "O bölgede sık ormanlardan, korkunç bataklıklardan, kuru otlarla kaplı çorak topraklardan ve keçilerin bile yiyemeyeceği çalılıklarla kaplı kayalık dağlardan başka bir şey yok."

"Başka bir şey diyorlar mı?"

"Doğu Roma değil" diye cevap verdi genç Ostrogot. "Fakat Batı Roma Felix'in size karşı başarılı savaşlar verdiğini ileri sürüyor..."

"Bize karşı mı savaşıyor?" dedi Attila şaşkınlıkla. "Hayalet lejyonları, hayalet atlılarına mı karşı? Geçen yıllarda bizden habersiz burada bir savaş mı oldu?"

"Resmi görüş şöyle: Elli yıl önce Hunlar tarafından ele geçirilen Pannonia, Romalılar tarafından geri alındı."

Attila şaşkınlık ve dehşet içinde başını salladı.

"Bunu anlıyor musun, Aybars Amca?"

"Sanırım" diye söze başladı şaman. "Belki de aradan ge-

çen zaman zarfında bizim çobanlarımızın hiçbirinin Roma eyalet sınırları ve haritalarıyla ilgilenmediğimizi anlamışlardır. Hatta birçoğu hayvanlarının imparatorluğun batısında mı, yoksa doğusunda mı otladığının bile farkında değil."

"Demek ki bunların hepsi belli bir amaca yönelik propagandadan başka bir şey değil!" dedi Attila gülümseyerek.

"İyi ama hangi amaca?" diye sordu Oktar Kağan. Şarap kadehini boşaltmıştı ve kızların yeni bir testinin kapağını açmalarını bekliyordu.

"Büyük Kağan Ruga tüm Hun boylarını ve yardımcı kavimlerini bir araya toplamakla meşgul" dedi şaman. "Bizim imparatorluğumuz, Attila! Diğerleri de işte bu fırsattan istifade etmeye çalışıyorlar."

"Umarım gerçekten de söylediğin gibidir" dedi Attila. Kavminin hanlarının, yaşlılarının ve kağanlarının kayıtsız tutumlarından hiç mi hiç hoşnut değildi.

Devamlı aynı haber ve söylentileri duymaya o kadar alışmışlardı ki, yolu Doğu Kağanı Oktar'ın ordugâhına düşen bir Cermen'in anlattıklarını duyunca, kulaklanna inanamadılar.

Vandalların gönderdiği bir elçi olan bu adam, kendi kendine dostça homurdanmakta olan Oktar Kağan'ın yerine, gözlerinden yaşlar boşanarak Attila'nın önünde yere kapaklanmayı tercih etmişti. Adam hıçkıra hıçkıra öyle bir ağlıyor ve inliyordu ki, sonunda zavallı bir et yığını halinde Attila'nın önünde yığıldı kaldı.

"Ayağa kalk!" dedi Attila sert bir şekilde. "Kralınız Gunderich'in öldüğünü biliyorum."

"Beni affet!" diye bağırdı elçi. "Beni binlerce kez affet, fakat üzüntümün sebebi hükümdarımızın ölümü değil, ondan sonra başımıza gelen felaket..."

Attila arkasına yaslandı.

"Bir felaket mi? Nasıl bir felaket?"

"Kralın ölümünden sonra Gunderich'in meşru oğullarından biri değil, aksine Geiserich kraliyet kalkanının üzerinde taşındı!"

Büyük yurdun içi bir anda ölüm sessizliğine bürünmüştü. Attila'nın nasıl bir tepki göstereceğini bilmedikleri için, insanlar nefes bile almaya cesaret edemiyorlardı.

"Geiserich" dedi Attila bir kez daha, sonra yüzüne sıcak ve sevimli bir gülümseme yayıldı.

"Şuraya bak!" dedi neşeli bir sesle. "Demek üvey evlat olmasına rağmen başardı ha!"

"Bir kölenin oğlu..."

"Fakat anlaşılan kral olmaya en layık adam!"

Vandal prensinin elçisi, o anda güneşin kendisi için ebediyen battığını anladı.

Sonra Belçika Eyaleti'nin nemli soğuğundan bir başkası daha geldi. Bu adam Hun kağanları sülalesine aitti ve Aetius'un ordusunun akıncı kanatlarından birinin önderi olarak sol kolunu kaybetmişti. Şimdi de diğerleri gibi geri dönmüştü; sayıları giderek artıyordu.

"Romalıların savaş gücü gerçekten de o kadar kötü durumda mı?" diye sordu Attila akşamleyin yurtların arasında yakılan ateşin başında oturdukları zaman.

"Biz Hunlar ve Gotlar olmasa, Romalılar o korkunç eyalette bir ay dahi dayanamazlar" dedi yaşlı savaşçı. "Ren Nehri'nin batı yakasında da aynı durum söz konusu. Kuzeyde ise Franklar kendilerini Keltlerin mirasçıları olarak görmeye başladılar. Her fırsatta Roma yerleşimlerini yağmalıyor, elçileri ve tacirleri kaçırıyor, *Imperium Romanum* ile imzaladıkları anlaşma ve sözleşmelere zerre kadar önem vermiyorlar."

Kuzeyde ve batıda ortaya çıkan bu yeni kavimler hakkında uzun uzun konuştular. "Soğuktan tir tir titreyen lejyoner-

ler kısa kılıçlarıyla dev yapılı korkunç Frankların karşısına çıkmak yerine, ateşli bir Frank kadınının sıcak yatağına girmeyi tercih ediyorlar..."

"Ya bizim atlılarımız?"

"Oh, onlar her zamanki gibi" diye güldü yaşlı savaşçı. "Çoban köpekleri gibi Frankları çembere alıyorlar, yaylarını geriyorlar ve birkaç ok salvosuyla o Cermen kâbusuna bir son veriyorlar..."

"Demek ki Franklar bizden korkuyor!" dedi Attila.

"Bir kez onlann kadınlarının bizim hakkımızda konuştuklarını duymuş ama ne dediklerini tam olarak anlayamamıştım" dedi yaşlı savaşçı. "Sonra Frank lejyonerlerinden birkaçı bana kadınların konuştuklarını tercüme ettiler."

"Ne diyorlarmış?"

"Söyledikleri şu: 'Hunlar, derilere ve demirlere bürünmüş hayaletler gibi, dört bir yandan saldınyorlar. En öndekilerin okları eşek arıları gibi vızıldıyor. Daha okun nereden geldiğini anlayamadan vurulup düşüyorsun.' ... 'Erkeğim öldü!' diye bağırıyordu bir diğeri. 'Kocam Valhalla'ya göçtü!' diyordu bir başkası. Ve henüz on beş yaşında bile olmayan genç, güzel, sessiz bir Hun kızı ise şöyle diyordu: 'İlk başlayanlar Hunlar değildi.' Daha önce hayatımda asla bu kadar üzgün bir ses duymamıştım. Aslında onun konuşmasına bile izin verilmiyordu..."

"Neden?" diye sordu Attila.

"Erkeklerin tümü ona kötü kötü bakıyor ve önünde yere tükürüyordu; fakat kadınlar fatihlerin çocuklarının pek çok karında büyümeye başladığının farkındaydılar..."

Yaşlı savaşçı daha pek çok akşam anlatmaya devam etti. Kış geldiği zaman, Batı Roma generali Aetius'un Hunlardan oluşan ordusuyla tüm Frank kabilelerine boyun eğdirdiğini haber aldılar. Cermenler Ren, Maas ve Mosel arasındaki

bölgelerinden daha batıya gitmeye ve teker teker bağlılık yemini etmeye zorlanmışlardı.

"Ya bağlılık yemini edin, ya da çırılçıplak bir şekilde ve yanınıza hiçbir şey almadan Ren'in öteki kıyısına geçin!" Hunlar, eski Frank dilinde bu anlama gelen emri çok çabuk ezberlemişlerdi.

"Aslında birbirimizi seviyor ve sayıyorduk" dedi birkaç gün sonra yaşlı savaşçı. "Biz onlar için binlerce yıl yaşındaki Orta Asya bozkırlarından gelen atlı savaşçılardık, onlar da bizim için yeni uyanan ve bir kavim oluşturmak için hareke-te geçen genç vahşilerdi."

Attila ayağa kalktı, yaşlı savaşçının yanına gitti ve sağ elini onun omuzuna koydu.

"Sana teşekkür ediyoruz!" dedi sonra. "Şimdi dinlen! Sa-na daha pek çok soru soracağız..."

19
Burgundların Kalleşliği

Scottas Hıristiyanların tanrısının oğlunun 429. doğum gününü bağıra çağıra kutlamaktan bu yıl da geri kalmamıştı. Ostrogotların, Gepidlerin ve Aşağı Tuna havzasında yaşayan Kara Hunların yurtlarının arasında yaşayan diğer yardımcı kavimlerin içindeki Aryanlar, kulağa artık hiç de Cermence gelmeyen şarkılar söylüyorlardı.

Sonra kış mevsimi gelip geçti. Varlığın ve yokluğun, kavurucu sıcaklığın ile dondurucu soğuğun ebedî devranı, insanların ve hayvanlann artık tahammül edemeyeceği bir noktaya geldiğini anlayınca, bir kez daha ovaları kaplayan buzları eritti. Güneşin ısısı iyiden iyiye hissedilir olduğu zaman, Carpilius Onegesios'la beraber Karpatlar üzerinden Oktar Kağan'ın ordugâhına geldi. Attila Han bu değişikliğe çok sevinmiş, yanına Aybars'ı ve komutanlarından birkaçını alarak, Aetius'un oğlunun şerefine verilen şenliğe katılmıştı. Güzel ve neşeli bir eğlenceydi bu. Şarap testileri elden ele dolaşıyor, genç kızlar kendilerine uzanan erkek ellerini şen kahkahalar atarak karşılıyor, Oktar Kağan yüksek sesle şarkılar söylüyordu.

Kağan yurdunun önündeki şamatanın dayanılmaz boyutlara ulaşmasıyla ve adamların korkuyla bağıran kızları da be-

raberlerinde sürükleyerek ikişer üçer ateşlerin üzerinden atlamaya başlamasıyla birlikte, Attila Carpilius'u kenara çekti. Birlikte birkaç adım yürüdükten sonra, Attila atlarının eyerlenmesini emretti. Sonra birlikte gece karanlığı içinde güneydoğudaki Tuna'ya doğru, akan nehre ulaşana kadar at sürdüler.

Doğu Kağanı Oktar ile Büyük Kağan Ruga'nın ordugâhları arasındaki farklar üzerine yaptıkları kısa bir sohbetten sonra, Attila genç adamın yüzüne baktı: "Bize babandan yeni haberler getirdin mi?"

"Ravenna'nın resmi politikalarında fazla bir değişiklik yok" diye anlatmaya başladı Carpilius. "Eskiden Gaius Julius Sezar'ın o mükemmel kanunlarıyla sınır boylarında düzen en iyi şekilde sağlanırken, şimdi korkudan titreyerek barbarların... özür dilerim, Cermenlerden söz ediyorum... birbirlerini haklamalan için dua ediyorlar. Babam her an her yerde olamaz - hatta Hunların yardımıyla bile..."

"Başınız yine mi Franklarla belada?" diye sordu Attila.

"Evet! Aslında gerçek bir kavim bile olmayıp, sadece bir araya gelen vahşi köpek sürülerinden ibaret bir güruh olmalarına rağmen, başımız onlarla bile belada..."

"Dikkatli ol, Carpilius!" dedi Attila gülerek. "Siz Romalılar sık sık insanlan barbar ve vahşi olarak nitelendirip, güçlerini hafife aldınız... Bunun size ne kadar pahalıya patladığını benden daha iyi bilirsin!"

"Zaten ziyaretimizin esas sebebi de bu mesele" dedi Carpilius karanlıkta Attila Han'ın yüzündeki memnun gülümsemeyi göremeden. Attila, onun ve Onegesios'un bu zorlu yolculuğu sırf bir şölende eğlenmek için göze almadıklarını, daha en başından anlamıştı.

"Babam o malum kavimlere iyi bir ders vermek istiyor..."

"Yani Frankların işini bitirmek istiyor, değil mi?"

"Hayır, Frankların değil, Burgundların!"

"İyi ama onlar tümüyle zararsız" dedi Attila. "Aynı kavimden söz ediyoruz, değil mi? Yukarı Ren'in sağ tarafında oturan..."

"Evet" dedi Carpilius. "Doğu Cermenleri... Güçlü kuvvetli kuzeyliler. Bir zamanlar muhtemelen Vandalların bir koluymuşlar. Yaklaşık altı yüz yıl önce Scantinavia'daki Burgundarholm Adası'ndan yola çıkmışlar. İçlerinden bir kısmı Pontus'a kadar ilerlemeyi başarmış, fakat diğerleri Gepidler tarafından ağır bir yenilgiye uğratıldıkları için kuzey nehirleri bölgesinde kalmışlar. Ana kavim bundan yaklaşık yüz elli yıl kadar önce sert Almanlarla karşı karşıya gelmiş. Buna rağmen Ren'e kadar gelmeyi başarmışlar, fakat Limes yıllar boyunca onların ilerlemelerine engel olmuş..."

"Donmuş Ren Nehri üzerinden geçen kavimlerden biri..."

"Evet, işte onları kast ediyorum! Vandal göçünü fırsat bilip, batı yakasına geçmişler. Onlar da elbette ki diğerleri gibi kendilerine yerleşecek yeni topraklar arıyorlardı..."

"Fakat onlar sizden epeyce toprak almışlardı" dedi Attila. "Aynı zamanda da onları sizin müttefikiniz yapan bir belgeyi de..."

"Evet, bu da doğru. Fakat Burgundlar bir süre sonra ansızın diğerleri gibi olmak istediler. İlk olarak dinlerini Aryan Hıristiyanlığa dönüştürdüler ve kavmin yaşlılarının yönetimine dayanan sistemlerini Gibichung sülalesini kraliyet ailesi yapmak suretiyle değiştirdiler. Şu anda da kralları Gundahar Roma'ya karşı vahşi bir Frank gibi baş kaldırıyor."

"Baban ne yapmak istiyor?"

"Burgundlar olağanüstü başarılı sanatçılar... Çok fakir olmadıklarından kesinlikle eminiz!"

"Anlıyorum" dedi Attila. "Kılıçlarınızın daha fazla kana bulanmaması için, Burgundların altın dolu hazinesini ele geçirmek istiyorsunuz!"

"Yoksa geleceği gören bir rahip falan mı oldun?"

"Hayır, fakat birkaç gülünç altın para karşılığında imparatorluğunuzun güçlenmesine yardım etmekten bıkıp usandım! Bizde her çoban kendi sürüsünden sorumludur ve hayvanlarını bir arada tutmak onun görevidir."

"Belki de Büyük Kağan bu yüzden bu sefere senin değil, ağabeyinin çıkmasını istedi, Attila Han!"

"Bu hiç de fena bir fikir değil" diye karşılık verdi Attila. "O şişkonun gerçekten de biraz harekete ihtiyacı var! Ne zaman yola çıkacakmış?"

"Mümkünse hemen önümüzdeki hafta!"

"Kaç adamla?"

"Üç bin Burgund'un hakkından kaç adamla geleceğini düşünüyorsa!"

"Ne? Burgund savaşçılarının sayısı hepsi hepsi bu kadar mı?"

Genç Romalı güldü.

"Karpatların ötesindeki nehirlerin arasındaki ordugâhınız bile Borbetomagnum'daki Burgund krallığından çok daha büyük..."

Doğu Kağanı Ruga'nın akla gelebilecek tüm boy ve kabilelerden toplayabildiği yedi veya sekiz akıncı birliğiyle Alplerin kuzeyindeki bölgelere doğru yola koyulmasıyla birlikte, Attila bu işin böyle devam edemeyeceğine kesin olarak kanaat getirdi.

Bu konuda konuştuğu herkes, büyük fikir ve amaçlara karşı ilgisizliğin sebebini herkesin bol bol yiyecek ve içeceğe sahip olmasına, bunun yanı sıra da *Imperium Romanum*'da uzun zamandan bu yana kendileri için tehlikeli olabilecek herhangi bir olayın meydana gelmemesine bağlıyordu.

Yola koyulmadan önce Oktar bir kez daha büyük bir şölen vermişti. Kuzeydeki çoktan terk edilmiş Roma toprakla-

rına yapılacak bu zorlu ve uzun sefere katılmak isteyecek savaşçı bulmakta oldukça zorlanmıştı. Hele rakibin öyle ahım şahım bir ganimete sahip olamayacak küçücük bir kavim olması, bu isteksizliği daha da artırıyordu.

Sonunda geriye Roma'yı desteklemenin ancak iki önemli gerekçesi kalmıştı: Büyük Kağan'ın arzusu ve Attila Han'ın Aetius'a olan desteği. Ruga Kağan'ın bu Romalının dostluğuna ihtiyacı vardı. Aynı şekilde Flavius Aetius da âsi Cermenlerin üzerine yürüyeceği zaman derhal kendisine yardım edebilecek Hun savaşçılarına ihtiyaç duyuyordu.

"Carpilius'un babasına şimdi yardım etmeyecek olursak, onun imparatorluğun batı yansının başkomutanı olmasını engellemiş oluruz" demişti Oktar atının üzerinden etrafındaki isteksiz adamlara. "Carpilius'un babası bizim rehinemizdi... o bizim dostumuzdur... gelecekte sürülerimiz için ihtiyaç duyacağımız toprakları bize ancak ve ancak o armağan edebilir!"

Geçen yılın sonlarına doğru Aetius imparatorluk sarayındaki yakıcı iktidar kavgaları yüzünden savaş alanından uzaklaştırılmış, İtalya'ya çağrılmış ve beklenmedik bir şekilde terfi ettirilmişti. Artık kendisini magister militium et utriusque militae dux olarak adlandırıyordu; yani tüm Batı Roma atlı ve yaya kuvvetlerinin komutanı olmuştu. Fakat Felix ile aynı makamı işgal etmesine rağmen henüz onun emrinde sayılıyordu, çünkü Roma hiyerarşisinde Flavius Felix'in daha uzun hizmeti vardı. Felix'in kulağına sık sık Aetius'un onun hakkında yaydığı komplo söylentileri geliyorsa da, rakibine karşı herhangi bir önlem almayı düşünmemişti. Ta ki çok geç olana kadar...

430 yılının Mayıs ayının son günü Flavius Felix ve karısı, kilise çıkışında Aetius'un adamları tarafından kıstırılmış ve oracıkta öldürülmüştü. Bu cinayetin yüzlerce insanın gözü

önünde işlenmesine rağmen kimse katillere engel olmaya kalkışmamış ve onlar da ellerini kollarını sallaya sallaya birliklerine geri dönmüşlerdi.

"Artık nihayet her zaman istediği şeye kavuştu" dedi Attila bu gelişmeden haberdar edildiği zaman. Aetius'un Roma orduları başkomutanlığına getirilmesinde ve imparatorluğun en kudretli adamı yapılmasında izlenilen yol ve yöntem hakkında tek kelime bile etmemişti. Söylendiğine göre imparatoriçe bile bu yeni durumdan oldukça memnundu. Öne sürdüğü tek bir koşul vardı: Aetius hiç vakit kaybetmeden derhal eski yerine geri dönecekti. Onun kendi yakınlannda bulunmasını kesinlikle istemiyordu. Bir zamanlar bir generalin saray muhafızlarını isyana teşvik ettiğini unutmamıştı.

Hunlar için ikinci ve daha önemli bir haberi, Suriyeli bir tacir kılığına girmiş olan Onegesios getirmişti. Üzerine aldığı görev o kadar gizliydi ki, kardeşi Scottas bile vaktinden önce hiçbir şey öğrenmemişti.

Attila çok uzun süreden bu yana ilk kez etrafındaki herkesi yanından uzaklaştırıyordu. Hatta kendisini gecegündüz korumakla yükümlü olan birliğe bile izin vermişti. Oktar'ın yokluğunda onun görevlerini Attila üstleniyordu ve obanın yaşlıları göçmen kuş katarlarının önündeki lider kuş gibi onun peşinden geliyorlardı.

Suriyeli tacirlerin giydiği türden rengârenk bir giysiye bürünmüş olan Onegesios'u ilk bakışta tanımış olan Attila, onu her zamanki gibi bir kenara çekmişti. Birlikte atlarına binerek, Doğu Kağanları'nın ganimetlerini herkesin görebileceği şekilde sergiledikleri yurtların yanından geçtiler. Bu da çok eski bir gelenekti. Hem Hunlar, hem de bir krala sahip olan Cermenler, ancak babalarının veya kendilerinin bilek ve akıl gücüyle kazandıkları ganimetleri sergileyebilen önderlere saygı duyuyorlardı.

Pek az kimse Attila ile Suriyeli tacire dikkat etmişti. Oktar'ın dört tarafı açık hazine yurdunun içindeki değerli eşyaları incelerken, atlarının üzerinden inmemişlerdi.

"Eğlence, şarap ve kadın için parasını bol keseden harcayan birisi için hiç de fena sayılmaz" diye güldü Attila ve eliyle yurdun içinde birbiri üzerine yığılı altın dolu sandıkları işaret etti.

Onegesios başını salladı.

"Artık bunların ona hiç faydası yok" dedi yavaşça ve dört bir yanına bakındı. Attila şaşkınlıkla kaşlarını kaldırdı.

"Büründüğün bu garip kıyafetin sebebi bu mu?"

"Büyük Kağan Ruga olup bitenlerin duyulmasını istemiyor..."

"Bilmecelerle konuşuyorsun! Ruga Kağan'ın duyulmasını istemedikleri de neymiş?"

"Dinle!" dedi Onegesios ona büyük bir sırrı ifşa edermiş gibi. "Burada bulunanların arasında sadece sen gerçeği bileceksin... Oktar öldü... Burgundlarla kısa ve kanlı bir çarpışma yaşandı, o kadar... Tek bir gümüş Dinar bile elde edilemedi... Buna rağmen Oktar Kağan büyük bir şölen verdi... gece gündüz devam eden... tam bir hafta boyunca..."

"Anlayamıyorum..."

"Dinle, sözüm daha bitmedi! Söylenene göre Burgundların yeni kralı Gundahar bir piskoposla bir sözleşme imzalamış ve tüm kavminin bir haftada vaftiz olmasını sağlamış."

"Bunun demin anlattıklarınla ne ilgisi var?"

"Oktar şölenin sonunda fazla şarap içmekten çatlayarak ölmüş! Söylenene göre yanındaki birkaç kadın da onu fazlasıyla zorlamışlar... Neyse, kesin olan bir şey var ki, adamları kağanın ölümünden sonra yas tutmak için derhal silahlarını bırakmışlar!"

"Olamaz!" diye bağırdı Attila dehşet içinde. "Bozkırların ve çöllerin o çok eski geleneğini hangi budala hatırlamış?"

"Oktar Kağan'ın adamları Balamir'in, Uldız'ın ve Karaton'un o eski asil ve cesur savaşçı ruhlarını tekrar diriltmeye karar vermişler. Hem de tüm gelenekleriyle birlikte..."

"Midelerini tıka basa doldurarak ve günler boyu kafayı çekerek mi?"

"Belki bu da o geleneklerin bir parçasıdır" dedi Onegesios soğukkanlı bir tavırla. "Roma lejyonlarının gizemli Mitra kültü de içkili şölenlere büyük önem verir."

"Bana henüz her şeyi söylemedin."

"Oktar'ın ordusu ağır bir hezimete uğradı! Sadece ordugâhın kenarında midelerindeki fazla şarabı çıkartmakla meşgul olan bir avuç savaşçı Burgundların kıyımından sağ olarak kurtulabildi. Bu adamlar da şimdi Ruga Kağan'ın yanında gözaltında tutuluyorlar. Felaketin bu son şahitlerinin hayatta kalıp kalmamasına kağan yakında karar verecek..."

"Toplam kaç kişiydiler?"

"Bana kalırsa gerçek sayıyı hiç kimse öğrenemeyecek. Burgundlar kazandıkları zaferi doğal olarak göklere çıkartacaklardır. Tek bildiğimiz, Oktar Kağan'ın Tuna boyunca ilerlemesi esnasında, nehrin sağ ve sol yakasında bir miktar adamın kalmış olduğu. Bazıları civardaki fakir köyleri yağmalıyordu, bazılan da Limes sınırını muhafaza etmeleri için o civara yerleştirilmiş olan eski askerlerle çarpışıyordu."

"Bana kalırsa esas amaçları onların karılarıyla kızlarını elde etmektir" diye homurdandı Attila. Sonra da Tuna yönüne uzanan uçsuz bucaksız topraklara baktı.

"Kardeşlerimin bu durumdan haberleri var mı?"

"Evet" dedi Onegesios. "Bieda derhal Oktar'ın yerine kendisinin geçirilmesini teklif etti."

"Ne oldu peki?" diye sordu Attila merakla. Onegesios ise başını salladı.

"Her şey eskiden olduğu gibi kalacak... Resmî olarak kayıplar konusunda tek kelime bile edilmiyor!"

"Ne kadar süreyle?"

"Ta ki sebep olduklan utanç verici durum unutulana dek..."

"Yani on yıllar boyunca!"

"Hayır" dedi Onegesios. "Sadece intikam gününe kadar!"

Şayet bu isteksizce çıkılan sefer başarıya ulaşsaydı, Aetius Hunların yardımıyla Kuzey Galya'yı Roma egemenliğini tanımak istemeyen Cermen kabilelerinin baskısından uzunca bir süre için kurtarmış olacaktı. Bu takdirde muhtemelen Franklar bile ateşlerinin başına oturup birbirlerine kahramanlık destanları anlatamayacaklardı.

"Bundan sonra Cermenler her yıl zafer kutlamalan yapacak! O şişko ayyaş yarım asır boyunca kurulan her şeyi bir hamlede yok etti!" diye homurdandı Attila amcasının başına gelenleri öğrendikten günler sonra bile. "Bundan sonra kim bize saygı duyar? Kim bizden korkar?"

"Daha önce Oktar'dan söz edildiğini duyanların sayısı zaten pek az" dedi Scottas onu sakinleştirmeye çalışarak. Birkaç hafta önce tekrar Attila'nın yanına gelmişti.

"Mesele amcam değil" dedi Attila. "Onun kim ve ne olduğu kimin umurunda... Bundan sonra bütün *Imperium Romanum* topraklarında bir Hun kağanının tüm adamlarıyla birlikte bir gece içinde yok edildiği anlatılacak. Hem de gerçekte savaşçı bile olmayan... köylüler ve marangozlar tarafından!"

Attila'nın bu derece öfkelenmesine neyin sebep olduğu yavaş yavaş diğerleri tarafından da anlaşılmaya başlanıyordu. Bir sürünün değerini belirleyen, daima en iyi ve en kötü hayvanlardı. Attila, amcası Ruga'nın ne istediğini gayet iyi biliyordu. Hunların Büyük Kağanı, büyük ve güçlü bir ulus oluşturmaya kararlıydı. Kurduğu devlette herkesin eşit hak ve görevlere sahip olmasını istiyordu. İster kara derili, ister esmer, ister beyaz, ister zayıf, ister şişman, ister Kara Hun-

lar gibi yer ve gök tanrılarına inansın, ister farklı tanrı ve ruhlara, ister aynı, ister ayrı dilleri konuşsun, kılık kıyafetleri nasıl olursa olsun, tüm aile, boy ve kavimlerin tümü bir çatı altında toplanacaktı...

Galiplerden ve mağluplardan, çobanlardan ve çiftçilerden, göçebelerden ve eski kölelerden nasıl olup bir ulus yaratılacağı konusunu çok kere uzun uzun konuşmuşlardı. Aslında özde tümü de aynı fikirdeydi: Bu ulusun başında bulunanlar, Romalılarda olduğu gibi göze en parlak görünenleri değil, en başarılıları olacaktı...

Yaklaşan büyük altüst oluşun arifesinde, havada büyük bir yaz fırtınası öncesinin sıkıntısı vardı. Tüm bu belirsizliğe ve puslu havaya rağmen, Attila'nın kulağına sık sık yeni haberler geliyordu.

Attila, kendi ordusunun dışında gelişen bu olaylara, büyük bir ilgi gösteriyordu. Çeşitli pazarlan ve Limes sınır boylarını dolaşan birkaç taciri kendi tarafına çekmeyi başarmıştı. Bu adamlar bol para karşılığında ona düzenli olarak en son havadisleri aksatmadan gönderiyorlardı.

Bu sayede Attila General Aetius'un nerede bulunduğunu Ravenna ve Konstantinopolis'ten çok daha önce öğrenebiliyordu. Aetius başlangıçta Kuzeybatı Galya'da Bagaud'lara karşı savaşıyordu. Söylenene göre bunlar tecrübesiz ve düzensiz bir köylü yığınından ibaretti; düzenli bir orduyla başa çıkabilmeleri imkânsızdı. Bundan dolayı Attila bu insanların Loire ve Armorica bölgelerinde müthiş bir direniş göstermeleri karşısında hayret etmişti. Tacirlerin aktardığına göre, bu insanlar yaklaşık bir asırdan bu yana işgalci Roma kuvvetlerine karşı gizli bir yeraltı faaliyeti sürdürüyorlardı. Fakat ancak birkaç yıl önce yeni önderleri Eudo ve Tibatto komutasında Kuzeybatı Galya'daki Romalılara karşı ciddi bir tehdit oluşturmaya başlamışlardı.

Aetius sürekli olarak hareket halindeydi. Bagaudlara karşı yürütülen cezalandırma hareketinden sonra, birlikleri süratle doğuya doğru yol almaya başlamıştı. Alplerin kuzeyine tecavüz eden Cermen-Alman kökenli Juthungları, Ratia ve Noricum bölgelerinden geri püskürtmek zorundaydı.

Aetius, bir tür bekçi köpeği ve intikam meleği şeklinde, Galya içinde dolaşıp duruyordu. Oktar'ın ricasını kırmayarak Burgundları haklayacağını düşündüğü için, tüm gücünü Vandallar üzerinde yoğunlaştırmıştı.

Aetius'un emrinde Batı ve Doğu Roma birliklerinden oluşan güçlü bir ordu olmasına rağmen, Vandalların karşısında ağır bir hezimete uğramıştı. Bu nedenle Aetius da Geiserich ile oldukça ağır koşulları olan bir anlaşma imzalamak zorunda kalmıştı. Acilen hazırlanan bir barış anlaşması sonucunda, Moritanya ve Numidiya eyaletleri Vandallara bırakılmıştı.

Yaz aylarının sonu yaklaştığı zaman, Attila doğudaki hangi kavim ve boyların kendilerine ait olacaklarını öğrenecek kadar Oktar'ın meselelerine hakim olmuştu. Karpatlarda hayatta kalmayı başaran son Dakialıları ziyaret etmeye ve onlara daha yakın bir işbirliği teklif etmeye karar vermişti. Dağlara doğru küçük bir av partisi düzenledi; yanına oğullarını, en yakın adamlarını ve sahip olduğu ilk akıncı birliğini aldı.

Etki alanındaki tüm silahlı birlikler, sırasına göre Roma lejyonları şeklinde organize edilmişti. İlk danışman grubunu da bir ikincisi, üçüncüsü, dördüncüsü ve beşincisi izliyordu. Attila, tüm bu grupların, amaç ve düşünce bakımından kendisine en yakın olan erkeklerden oluşmasına özen gösteriyordu. Her grup önce kendisinden, sonra da kendinden sonra gelen diğer gruplardan sorumluydu.

Attila'nın adamları da, tıpkı çeyrek asırlık savaş ve talih

dolu bir hizmetten sonra centurio rütbesine ulaşan bir Romalı gibi, sıradan bir savaşçıyken büyük bir akıncı birliğinin komutanı olabiliyordu. Fakat kazanılan bu rütbe ve mevkiler kalıcı değildi. Çıkılan her seferden, yapılan her savaştan sonra bu insanlar toplum içinde hangi yere lâyık olduklarını baştan ispatlamak zorundaydılar.

Attila'nın ilk akıncı birliği daima yanı başındaydı. Cermenlerin savaş boruları öttüğünde ve ters çevrilmiş Hun kazanları gümbürdemeye başladığı zaman, tüm ordudan önce süratle onun etrafında toplanıyordu.

Fakat o yıl savaş olmamıştı. Vakitlerini sadece otlaklarda hayvancılık yaparak geçirmek istemedikleri takdirde de, bir an önce kendilerine başka bir meşguliyet yaratmaları gerekiyordu.

Güneşin doğuşundan hemen önce yüz kadar savaşçı atlarını kendi elleriyle eyerlemiş, hızla üzerlerine sıçramış, gürültülü naralar ve kahkahalar eşliğinde Oktar'ın ordugâhını kuzeye doğru terk etmişlerdi. Bir hafta sonra geri dönmek düşüncesindeydiler.

Başlangıçta nehrin akışının ters yönünde ilerliyorlardı. Yeşil vadi yumuşak bir eğimle kuzeye doğru uzanıyor, Gotların kurduğu küçük köyler ve çiftlikler giderek seyrekleşiyordu.

Attila, oğullarının arasında at sürüyordu. İlek bu arada on sekiz yaşına girmişti. Soylu ifadeli bir yüze, çıkık elmacık kemiklerine, çekik kedi gözlerine sahipti ve kendisine hitap edildiği zaman bembeyaz dişlerini sergileyerek gülümsüyordu. O da diğer savaşçılar gibi dünyada en önemli şeyin hızlı bir atın sırtına binmek olduğunu, bunun yanında geri kalan her şeyin anlamsız olduğunu düşünüyordu.

İlek'in Kara Hunların en iyi binicilerinden ve okçularından biri olduğu, uzun süredir herkes tarafından kabul edili-

yordu. Delikanlı bu arada Chersonesos'da yaşayan Bittugurların hanlarından biri olmuştu. Bu küçük atlı kavim ne Ruga, ne de Oktar'ın egemenliğini kabul etmişti. Attila ise elçileri vasıtasıyla onlarla uzun görüşmeler yapmış ve onların Hunların yardımcı kavimleri arasına girmelerini sağlamıştı. En büyük oğlu da onların resmi yöneticisi olacaktı.

Attila'nın ikinci oğlu "Deniz Yeli" Dengizik, bu arada tam on dört kışı geride bırakmıştı. Doğumundan bu yana her haliyle tıpkı babasını andırıyordu. Dengizik diğer delikanlılardan uzak duruyor, kızlarla konuşmaktan hoşlanıyor, okuma yazma öğreniyor, mutlaka Roma, Aquileia ve Konstantinopolis'i görmek istiyordu. Genelde yumuşak ve sessizdi, fakat dilediği anda sert ve vahşi bir adam olabiliyordu. Daha şimdiden öncelik konusunda çatışmalar başlamıştı. Dengizik babasının ilk oğlu olmadığını biliyordu, fakat diğerlerinin tümünden daha hızlı ve zekâ dolu cevaplar veriyordu.

İlk gece küçük ve ürkek bir Got kabilesinin yakınlarında konakladılar. Attila onları sakinleştirerek, burada vergi toplamak üzere bulunmadıklarını anlattı. Kabilenin en yaşlı adamı alicenaplığından ötürü ona teşekkür etti ve dağlarda birkaç haftadan bu yana yabancıların görüldüğünü belirtti. Sonra da bunların Hasding veya Lakring sülalelerinden Vandallar olabileceğini de ilave etti...

Attila da verdiği bilgiden ötürü ona teşekkür etti, fakat endişelenmeye gerek görmedi. Ne de olsa Vandallar Karpat bölgesinde de yaşamışlardı. En iyi savaşçıları orada Ala VIII. Vandalorum olarak Roma saflarında savaşmışlardı. Buna rağmen geri döndükleri zaman derhal bu bilginin üzerine gitmeye karar verdi. Vandalların Dakia'da, yani Hunların sırtında bulunmaları, birtakım planların dahilinde gelişmiş olabilirdi...

Akşam yemeğinden sonra Dengizik babasından bir kez

daha atalarından söz etmesini istedi. Tüm kış ayları boyunca anlatılan bu hikâyeleri ezbere bilmesine rağmen, onları tekrar tekrar dinlemekten büyük zevk alıyordu. Attila onun ricasını kırmadı.

"Dinleyin o halde" diye söze başladı arkasındaki eyere yaslanarak ve ayaklarını kamp ateşine doğru uzatarak. "Biz Hunların sahip olduğu hükümdarların ilklerinden biri Teoman ismini taşıyordu. Bundan yaklaşık altı yüz elli yıl önce... dehşet içindeki Çin hükümdarlarının sınır kalelerini birbirleriyle birleştirerek tüm zamanların en büyük duvarını inşa etmeye başladıkları dönemde yaşamıştı. Çinliler bu duvarı bize karşı inşa ettiklerini iddia ediyorlardı, fakat aslında söz konusu olan sadece kendi korkularıydı! Bu nedenle de bu kadar yüksek ve uzun bir duvardı bu!"

"Korkulan hiç azalmadığı için mi?" diye sordu Dengizik babasının sözünü keserek. Attila evet anlamında başını salladı. Adamları her zamanki gibi heyecan ve merakla ona giderek yaklaşıyorlardı.

"Hiç kimse kendisine ve korkularına karşı duvarlar inşa edemez" diye devam etti sözlerine Attila. "Hatta dağlar yüksekliğinde duvarlar, göğe ulaşan kuleler inşa etseler, elli kere elli kapıya beş kere beş yüz kilit taksalar bile, bir işe yaramaz! Çünkü korku denilen duygu, tek başına uçmasını beceremeyen, gece ve gündüz düşündüğü şeyin başına gelmesini bekleyip duran garip bir kuştur sadece..."

"Romalılar gibi mi?" diye sordu Dengizik.

"Özellikle Ravenna ve Konstantinopolis'tekiler gibi!" diye bağırdı İlek ve onları ne kadar hor gördüğünü belirtmek için ateşe tükürdü. Attila onun sözlerine kulak asmadı.

"Çinlilerin yazıları Teoman'a Shan-yu unvanını veriyordu" diye devam etti sözlerine. "Bu hükümdar ve kağan anlamına gelmektedir. Teoman, çok ileri yaşlarında, diğerleri-

nin tümünden daha çok sevdiği genç bir kadınla evlendi. Bu kadın ona bir oğul doğurdu, fakat eski geleneklere göre sonradan doğan erkek evlatlar taht üzerinde hak iddia edemezlerdi. Bu nedenle Teoman ilk doğan oğlu ve meşru varisi Mete'yi yanından uzaklaştırdı."

"Ama onu ne öldürttü, ne avda tuzağa düşürttü, ne de bir şölende zehirletti" dedi Dengizik, çünkü burası hikâyenin en sevdiği kısmıydı.

"Doğru " dedi Attila gülerek. "Bunların hiçbirini yaptırmadı."

"Ona yüzlerce kız arasından özenle seçilmiş bakireler veya tecrübeli fahişeler hediye etmek suretiyle aklını çelmeye de çalışmadı" dedi İlek, çünkü hikâyenin bu kısmı kendi rolüne denk düşüyordu.

"Hayır, çünkü bunların hiçbirinin işe yaramayacağını biliyordu" dedi Attila büyük oğluna hak vererek. "Teoman ne oğlunu öldürtmek, ne de aklını çelmek istiyordu. Onu hem ortadan kaldırmaya, hem de bu arada kendisine çıkar sağlamaya kararlıydı. Böylece Mete'yi rakip Goa Tsi kavmine gönderdi; ancak bir elçi olarak değil, bir rehine olarak! Teoman, Goa Tsi'lerin Mete'yi nasıl olsa öldüreceklerini, böylece de küçük oğlunun yolunu açacaklarını düşünüyordu..."

"Ve sorunu kökünden çözmek için, Mete'yi teslim ettikten hemen sonra Goa Tsi'lere savaş açtı" dedi İlek hikâyenin bu kısmından pek de hoşlanmadığını belli eden bir sesle.

"Bu onun ölüm emriydi" diye devam etti Dengizik.

"Hayır" dedi Attila bu kısımda her zaman yaptığı gibi iç çekti. "Bu çok eski hikâye bir kulağınızdan girip, öbür kulağınızdan çıkıyor. Dönüp dolaşıp neden aynı şeyi anlattığımı artık anlamanız gerekiyor!"

"Peki çok saygıdeğer atamız Mete'ye sonra ne oldu?" diye sordu Dengizik. Attila ona bakarak gülümsedi.

"Bulabildiği en hızlı ata atlayarak yıldırım hızıyla oradan uzaklaştı..."

"Pek cesur olmamasına rağmen, mantıklı bir davranış" dedi İlek ve başını salladı. "Aynı duruma düştüğümüz takdirde, bizim de böyle davranmamız gerekirdi!"

"Mete doğruca babasının ordugâhına döndü" dedi Attila. "Ve Teoman'ın vicdanı bu cesur ve başarılı oğlunu öldürmeye bir türlü elvermedi!"

İlek'in canı sıkılmıştı. Bu hikâyeyi daha önce pek çok kez dinlemiş olmasına rağmen, aynı noktada devamlı tuzağa düşüyordu.

"Bugün okçuluk sanatı üzerine bildiğimiz her şeyi Mete'ye borçluyuz. Düşmanlarımızı şaşırtmakta kullandığımız ıslık çalan okları ilk bulan da odur."

"Gerçeğin ne olduğunu kim bilebilir ki?" dedi en büyük oğlu ezberden konuşur gibi. "Baskına uğrayan bir kişi kendisine saldıran atlıların sağdan mı, yoksa soldan mı geldiğini kesin olarak nasıl söyleyebilir? Veya adamlarının ok yağmuru altında mı yere serildiğini, yoksa düşman kılıçlarının vücutlarında açtığı kanlı yaralar sonucu mu öldüğünü nereden bilebilir? Ya da toprakta yatan ölülerin vücutlarını kurtların mı kemirdiğini... yoksa akbabalar tarafından mı parçalandığını kim söyleyebilir?"

"Size anlatılanları asla tümüyle gerçek olarak kabul etmemelisiniz" diye uyardı Attila. "Hele bu olay çok eski zamanlarda gerçekleşmişse sayılara, isimlere, hatta sonuca daima şüpheyle yaklaşmalısınız..."

"Önemli olan bütünden çıkan anlamdır" dedi İlek soğukkanlı bir şekilde, "o veya bu rivayet değil!"

Attila memnun bir tavırla başını salladı, sonra da Dengizik'e baktı.

"Ya sen ne diyorsun?"

"Şayet sana kendi gözleriyle bakan ve kendi kırmızı dudaklarıyla yalvaran bir şeyin ölümü veya sonu senin için bir şey ifade etmiyorsa, şayet bir insana rahatlıkla 'öl!' diyebiliyorsan ve bu senin için boğazını kestiğin bir koyunun veya dananın ağzından, burnundan ve gözlerinden boşanan kanlar kadar anlamsızsa... şayet bunun gerçekten bir önemi yoksa..."

"Evet, o halde neyin önemi vardır?" diye sordu Attila oğullarına. Ansızın Aybars Amca gibi vücudunun üst kısmını öne ve arkaya sallamaya başlamıştı. Sonra dudaklarını neşeli bir ıslık çalmak istermiş gibi büzdü, başını kaldırarak gökyüzüne baktı ve şöyle dedi: "Bunun üzerine düşünün! Ve sakın bir şeyi sadece görüldüğü ve hissedildiği şekliyle değerlendirmek hatasına düşmeyin! Çünkü babasının çevirdiği entrikalar olmasaydı, bugün Mete'ye asla büyük atamız olarak saygı göstermezdik!"

Ertesi sabah yola biraz daha geç çıktılar ve küçük Got köyünü geride bıraktılar. Giderek dağlann iç kısımlanna doğru yol alıyorlardı.

"Bütün bu topraklar kimlere ait?" diye sordu Dengizik. Giderek daha yükseğe çıkıyorlardı ve zirveleri karla kaplı ormanlık dağlar, artık sabah yola koyulduklan zamanki kadar uzakta görünmüyorlardı.

"Çok eskiden burada Daklar veya Getler oturuyordu" diye açıkladı Attila oğullarına. "Onları bizim Gotlarımızla karıştırmamalısınız."

"Ben burada Daklann değil, aksine adil ve cesur Trakların oturduğunu sanıyordum" dedi İlek. "Daha doğrusu Scottas bana bu şekilde anlatmıştı."

Attila güldü. "Ülkelerin ve kavimlerin isimlerinin birbirleriyle pek az ilgisi vardır. Sık sık da insanın zihnini karıştıracak kadar. Bu nedenle Yunan tarih yazarları başlangıçta biz

Kara Hunları İran'daki Ak Hunlarla veya biz yüz yıllar önce Çin devletlerine karşı savaşırken Karadeniz kıyılarında oturan İskitlerle karıştırdılar. Roma'daki soylular bize hakaretler yağdırırken, aslında kim olduğumuzu bilmezler bile..."

Attila elinin tersiyle bumunu kaşıdı ve deri bir kadehin içindeki sert bitki içkisinden büyük bir yudum aldı. "Her halükârda bu Daklar, Getler ve bana kalırsa İskitler, etraflarına dehşet saçan korkunç savaşçılar olsalar gerekmiş" diye devam etti sonra sözlerine. "Pers kralı Darius'a direnmişler ve hatta Büyük İskender'e saldırmaya bile cüret etmişler..."

"Onlar bugün de dağlarında altın ve gümüş çıkarmak için çukurlar kazıyorlar mı?" diye sordu Dengizik. Attila memnun bir ifadeyle güldü ve başını salladı.

"Evet... Hatta sadece bunu yapmakla kalmayıp, kılıç ve zırhlanmız için demir ve bakır dahi çıkartıyorlar."

"Fakat artık eskiden oldukları gibi güçlü değiller" dedi İlek hor görür bir tavırla. "Kaleleri sadece harabelerden ibaret! Söylenene göre eskiden Keltleri buradan Galya'ya kadar iki yüz bin adamla kovalamışlar; fakat artık tümün sayısı bile bu kadar değil."

"Bizim Vizigotları kovaladığımız gibi mi?" diye sordu Attila'nın daha genç olan oğlu. Attila bir kez daha gülümsedi.

"İki olay arasında az da olsa benzerlik var" dedi sonra. "Keltler beş yüz yıl önce burada her taraftan kıstırılmışlar: Doğudan Getler, kuzeyden Cermenler, güneyden de Roma lejyonları. Fakat ancak çok kanlı savaşlar sonunda onları mağlup etmek mümkün olmuş."

"Trajan'ın hükümdarlığı altındaki Romalılar tarafından" dedi Dengizik. Attila evet anlamında başını salladı. "Tam dört yüz yıl önce... yani yaklaşık olarak bizim batıya doğru büyük göçümüze başladığımız zamanlarda...."

Bu arada yaylanın merkezine ulaşmışlardı. Etraflarında

sık sık yıkık duvarlar ve harap olmuş Roma kaleleri görüyorlardı. En azından yüz yıldan beri hiçbir Roma lejyoneri burada çıplak bacaklarını çalılara çizdirmemişti. Sonra bir dağ deresinin kenarında bulunan terk edilmiş bir yerleşim yerine geldiler.

"Geleceğimizi biliyorlarmış" dedi İlek hayal kırıklığına uğrayarak. Burada yaşayanları biraz ürkütmeyi çok istiyordu. Fakat şimdi terk edilmiş kulübelerde bulduklarıyla yetinmek zorundaydılar. Adamlardan birkaçı atlarından inerek dev çam ağaçlarının altına kurulmuş olan kulübelerin kapılarını omuzladılar, kılıçlarını çekerek içeri daldılar, fakat kısa bir süre sonra başlarını sallayarak dışarı çıktılar.

"Hiçbir şey yok" dediler diğerlerine. "Sadece işe yaramaz ıvır zıvır... Çürümüş möbleler ve demir kısımları paslanmış aletler..."

"Gerçekten de işe yarar hiçbir şey yok mu?" diye sordu Attila şaşkınlıkla gözlerini açarak. İlek her zaman yanında bulunan yoldaşlarıyla birkaç adım ileri gitmişti. Ansızın bir düzine genç adamın boğazlarından yükselen sevinç çığlıkları duyuldu. Geride kalan atlılar hızla ileri atılarak onların yanına ulaştılar.

Acele etmeden yavaş yavaş ilerleyen Attila, küçük oğlu Dengizik'in eyerinden aşağı büyük bir beceriyle kayışını seyretti. Delikanlı her defasında bir sirk akrobatı gibi atının yanından aşağı sarkıyor, sonra küçük bir sevinç çığlığı koparatarak doğruluyor ve zafer dolu bir ifadeyle elinde tuttuğu nadir dağ bitkilerini gösteriyordu. Attila oğlunun bu bitkileri kendisi için mi, yoksa şaman için mi topladığını bilmiyordu, onların ovalarda ve nehir kenarlannda yetişenlerden çok farklı olduğu kesindi.

İlek ve arkadaşları, kaçmış köy sakinlerinin erzak depolarından birini keşfetmişlerdi. Bulmuş oldukları leziz yiyecek-

leri, büyük bir sevinçle diğerlerine gösteriyorlardı. Ayı pastırması, tütsülenmiş balık, taş kaplar içinde bal, böğürtlenden yapılan baharlı bir içecek ve başka bir yığın besin maddesi...

Dengizik, Hunların yaptığı beyaz peynirden çok daha sert olan peynir tekerlekleri de bulmuştu. Peynirin etrafında tuzlu, dokununca ufalanan ve neredeyse kara renkli sert bir kabuk vardı.

İlek nöbet paylaşımı yaparken, savaşçılardan bir düzine kadarı atlarını yaylanın sonuna sürdüler. Diğerleri ise büyük bir ateş yakmıştı. Yanlarında birkaç yurt veya çadır getirmemişlerdi. Hava geceleri oldukça soğuyordu, fakat bu hiçbirini rahatsız etmiyordu.

Gecenin ilerleyen saatlerinde, ayın ve yıldızların ışıkları ateşin son alevlerinden daha çok ışık saçmaya başladığı zaman, atlarının tahta eyerlerine atlayacak ve yaylanın orta yerine gideceklerdi. Etraflarındaki yüksek kaya duvarlarından atılacak olan bir okun kendilerine ulaşma imkânı olmayan bir yere geldikleri zaman ise eyerlerindeki örtülere bürünecek ve ânında deliksiz bir uykuya dalacaklardı.

Keşif grubu geri döndüğü zaman akşam çorbası henüz kaynamamıştı ve İlek tüm nöbetçileri yerlerine göndermemişti. Savaşçılar atlarından inerek, heyecanla yaylanın sonundaki eski ve girişinden başka çıkışı olmayan bir altın madeninden söz etmeye başladılar. İlek derhal atına binip adamlarıyla birlikte oraya gitmeye yeltendiyse de, kardeşi bir el hareketiyle ona engel oldu.

"Madende hiçbir şey kalmamış" dedi sonra. "Sadece bunları bulabildik..."

Babasına ucunda kömürleşmiş kalıntılar bulunan bir kalıp ile yumruk büyüklüğünde bir döküm kabı uzattı.

"Üzerinde İmparator Theodosios II.'nin resmi bulunan al-

tın Solidolar demek" dedi Attila şaşkınlıkla. "Bu dağ başında nasıl olur?"

"Ayrıca bir de bunu bulduk..."

Dengizik babasına çok eski görünümlü, siyah bir iple bağlanmış bir parşömen rulosu uzattı. Attila elini uzatarak ruloyu aldı, her tarafını dikkatle inceledi, sonra da yavaş yavaş ipi açmaya başladı.

"Hayır, yapma!" diye bir çığlık yükseldi tam o anda karanlığın içinden. Hunlar akıl almaz bir süratle silahlarına davrandılar ve haber vermeden kamplarına yaklaşmaya cüret eden adamın üzerine bir kurt sürüsü gibi saldırdılar.

Attila, savaşçılarının adamı öldürmesini engellemek için, birbiri ardına keskin ıslıklar çalmak zorunda kaldı. Hunlar isteksiz bir şekilde kılıçlarını kınlarına soktular, adamı kollarından kavradılar, fırsat buldukça böğrüne sert dirsekler atarak onu ateşin başına getirdiler ve Attila'nın yüzünü görebilmesi için saçlarından kavradıkları başını geriye çektiler.

Attila gerçekten de ciddi olarak öfkelenmişti; fakat onu sinirlendiren bu yabancı değil, aksine oğlu İlek'ti.

"Sen buna nöbetçi yerleştirmek mi diyorsun?" dedi ona sert bir sesle.

"Onu derhal yakaladık!"

"Gelişini kendisi haber verdi" dedi Attila. Öfkeyle bir kez daha başını salladıktan sonra, yabancı adamı tepeden tırnağa dikkatle inceledi.

"Sen kimsin?" diye sordu sonra, "Sueb mi, Got mu, Dak mı, yoksa Vizigot mu?"

"Ben bir Vandalım" dedi yaklaşık on sekiz yaşlarındaki güçlü kuvvetli, açık sarı saçlı delikanlı.

"Bir Vandal mı?" diye sordu Attila şüpheli bir sesle. "Adın ne? Burada ne işin var?"

"Adım Hunerich" diye cevap verdi genç adam.

"Hunerich mi?" diye sordu Attila şaşkınlıkla. "Tesadüfen Kral Godegisel'in pek de meşru olmayan Geiserich adlı bir oğlunu tanıyor musun acaba?"

"İberya sıcaklarında babamla birlikte üç yıl boyunca bin milden fazla yol aldım" diye cevap verdi Hunerich. "Kızgın güneşin altında, toz bulutlarının ortasında ve Estrema Dura çöllerinde Afrika Eyaleti'nin zenginliklerinin hayalini kuruyorduk..."

"Kral Geiserich senin... baban mı?"

"Hem de tümüyle meşru!"

Diğerleri ağızları bir karış açık onlara bakarken, Attila'nın içinden bu delikanlıya inanmak geldi. Bir el hareketiyle ona oturmasın işaret etti. Nöbetçiler karanlıkların içinde ortadan kayboldular, diğer savaşçılar da tekrar ateşin etrafında büyük bir çember teşkil edecek şekilde yere oturdular.

"Kendinizden biraz daha söz et!" diye emretti Attila. Dengizik yaralarından akan kanları silmesi için Vandal'a bir bez parçası ve acılarının dinmesi için de içinde şifalı otlar bulunan birkaç nemli kese verdi.

"O kadar güzel masallar dinlemiştik ki!" diye içini çekti Geiserich'in oğlu. "Afrika'nın zenginliğine ve Kartaca'nın görkemine dair şahane masallar! Pön savaşları, Hannibal'ın filleriyle birlikte Alpleri aşması, Roma kapılarına dayanması... ve hak etmediği -evet, bence hak etmediği- mağlubiyeti! Roma'nın tahıl ambarlarını bulmak istiyorduk... Yeryüzünün gerçek cennetini! Yaklaşık seksen bin erkek, kadın ve çocuktan oluşan bütün bir kavmin, akla hayale gelebilecek her tür ve cinsten insan topluluğu arasından ilerlediğini gözlerinizin önüne getirsenize! Bu insanlardan bazılarının derileri o kadar siyah ve parlaktı ki, Romalılar onları köle Cermen kadınlarıyla çiftleştirerek benekli ineklere benzeyen çocuklar elde etmeye bile çalıştılar..."

"Şaka yapıyorsun, Geiserich'in oğlu!"

"Söylediklerim gerçeğin ta kendisi, Attila Han! Fakat Romalılar bu denemelerinde başarılı olamadılar."

"Öyle olsun" diye homurdandı Attila. "Fakat siz her şeye rağmen varmak istediğiniz hedefin neresi olduğunu biliyordunuz! Biz ise yüz yıllar önce yollara düştüğümüz zaman, önümüzde gecenin karanlığından başka bir şey yoktu!"

"Belki de gece karanlığı ve var olmayan bir hedef, tiksinti, nefret ve umutsuzlukta son bulan gündüz düşlerinden daha iyidir."

"Ne demek istiyorsun?"

"Seksen bin Vandal haftalar boyunca bu kıta ile Afrika Eyaleti'ne adını veren kıta arasındaki sularda dolanıp durdu. Çoluk çocuğuyla birlikte kuzeyden gelerek, sadece kara derili insanların yaşayabileceğini bildiğimiz topraklarda cenneti arayan ilk kavim sanırım biziz!"

"Sonra? Cenneti bulabildiniz mi bari?"

"Sanırım ondan başka her şeyi bulduk. Dehşet içindeki ve giderek suskunlaşan kadın ve erkeklerimizin gözleri önünde, cennetin tam aksi olan şey tüm çıplaklığıyla uzanıyordu. Bir zamanların çiçeklerle kaplı ovaları çöle dönüşmüştü. Eskiden sık ormanlarla kaplı olması gereken dağlar, yüzyıllar süren Roma egemenliği altında çıplak ve çirkin kaya yığınlarına dönüşmüştü. Hayır, bir zamanların o zengin Afrika Eyaleti kesinlikle burası değildi! Karşımıza sadece açlığın, sefaletin ve sömürünün korkunç ve iğrenç sonuçları çıkıyordu..."

Hunerich sustu ve İlek'in kendisine getirdiği içki dolu kadehi şükranla kabul etti.

"Hayır" dedi içkisinden büyük bir yudum alarak. "Orası artık imparatorluğun tahıl ambarı değil, aksine devletin karanlık yüzüydü! Fırsat bulan herkes rüşvet ve iltimas yoluyla

kesesini doldurmaya çalışıyordu. Büyük Roma'nın bile hakkından gelemediği bu korkunç yeri neden fethetmek zorunda olduğumuzu bir türlü anlayamıyorduk..."

Genç Vandal, kavminin başına gelen felaketleri anlatırken, neredeyse ağlayacak duruma gelmişti. Güçlükle kendisini toparlayarak konuşmaya devam etti. "Tüm bunları gördükten sonra" dedi alçak sesle, "Bonifatius'un -yani Afrika'nın en önemli adamının- boş vaatlerine kapıldığımız için açlıktan öleceğimizi anladık..."

Attila tüm bu zaman boyunca delikanlıyı kılını bile kıpırdatmadan dinlemişti. "Derhal Roma'ya gitmeniz gerekirdi" dedi bir süre sonra. "Tıpkı rehine olduğum yılda Alarich'in yaptığı gibi..."

"Roma'nın tekrar kavmimizin karnını doyuracak kadar zenginleştiğini mi düşünüyorsun?"

"En azından Afrika Eyaleti'ne yaptığınız o acınası seferin gereksizliğini öğrenmiş olurdunuz. Güneşe bu kadar yakın şehirlerde yaşayan kavimlerin hayatta kalmayı nasıl başardığını kendime hep sormuşumdur. Taş duvarların arasındaki sıcaktan ve evlerin boğucu havasından her zaman nefret etmişimdir. Fakat şimdi bir sorumu cevaplandırmanı istiyorum!"

"Biliyorum" dedi Hunerich. "Burada ne aradığımı öğrenmek istiyorsun!"

Attila kaşlarını kaldırarak ona baktı. Bu genç adam, gerçekte kendisini göstermek istediği kadar saf ve tehlikesiz biri değildi.

"Bunu sadece sana söylememe izin verir misin?" diye sordu Hunerich. Attila kısa bir süre düşündükten sonra, ona başka bir soruyla karşılık verdi.

"Baban da aynı ricada bulunur muydu?"

Vandal'ın dudaklarında ilk kez bir gülümseme belirdi.

Sonra da başını salladı. Attila ayağa kalktı. Kısaca gerindi, dirseklerini geriye attı ve Hunerich'le birlikte kayalara doğru birkaç adım attı.

"Söyle bakalım! Burada ne arıyorsun? Altınla mı ilgili?"

"Evet" diye cevap verdi Vandal. "Az önce anlattığım gibi, gerçekten de çok fakiriz. Bu nedenle elli kişilik bir grup, babamın emriyle bu dağlarda altın bulmak amacıyla kazı yapıyor. Tekrar gemilere binecek duruma geldiğimiz zaman, bize engel olabilecek saray yöneticilerini ve Doğu Roma donanması komutanlarını satın alabilmek için, gerçek Solidolar basıyoruz..."

"Demek burada gerçektende altın var!" diye homurdandı Attila. Geiserich'e bir mesaj yollamanın vakti gelmişti.

"Diğerleri nerede?"

"Madenlerde saklanıyorlar" diye cevap verdi Hunerich. "Telaştan bu ve diğer dağlardaki madenlerin planlarını unutmuşlar!"

"Parşömen rulosu mu?"

Hunerich evet anlamında başını salladı. Attila, yıldızların ve ateşin solgun ışıkları altında, delikanlının yüzünde oluşan gölgeleri inceledi.

"Planları bir kez olsun bakmadan sana geri verdiğimi babana söyle!"

"Bunu gerçekten yapmak istiyor musun?" diye sordu Vandal şaşkınlıkla. "Bir hazineyi reddettiğinin farkında mısın?"

"Sanırım bunu yapmakla hazineden fazlasını kazanacağım" dedi Attila ve gülümsedi. "Fakat sana bir şey söylemem gerekiyor: Ben burada kral olsaydım, izinsiz olarak dağlarımda altın arayan herkesi öldürtürdüm!"

20
Entrikalar ve Şimşekler

"Bana kalırsa Batı Romalılar at üzerinden giderek daha az inerken, biz de buraya yerleşip kaldık" dedi Attila. İlkbaharın ilk tomurcukları geniş ovayı yeşil-sarı bir ışıltıyla kaplamıştı. Attila yurdunun önünde en sevdiği eyerinin üzerinde oturuyor ve birkaç delikanlının oklarını birbirlerine doğru atarak havada çarpıştırmalarını seyrederek eğleniyordu.

O sabah Aybars Amca onun yanına gelmişti. Greka'nın yaban kekiği, nane, estragon ve Karadeniz kıyısındaki tuzlalardan alınma bir tutam tuz ile tatlandırdığı beyaz peynirin lezzetini başka hiçbir şeyde bulamadığını söylüyordu.

Geçen kışın uzun akşamları ve geceleri, son derece sakin ve huzurlu geçmişti. Hunların bol bol erzakı vardı, hayvanlar geçmiş yıllara oranla çok daha semizdiler, yaşlandıkları için kartlaşarak yenmeyecek hale gelmiş koyunlar ise son derece kaliteli bir yün vermişlerdi.

"Son zamanlarda dostun Aetius'tan söz edildiğini duydun mu hiç?" diye sordu şaman. Bir yandan da sağ elinin orta parmağını içi kese yoğurduyla dolu tahta bir çanağa daldırıyor, sonra da ağzına götürüp afiyetle yalıyordu.

"Onun kuzeye doğru hareket ettiğini biliyorum, o kadar"

dedi Attila. O da taş kadar sert ayı pastırmasından kesilen incecik bir dilimi dişlerinin arasında çiğneyip duruyordu.

"Bundan biraz ister misiniz?" diye sordu Greka. Kil tuğlalardan yapılma fırının yanından geri dönmüştü ve elinde yün kumaşlara sarılmış siyah bir ekmek tutuyordu. "Kuzeyli Gotların usulüne göre pişirilmiş bir ekmek..."

Attila hayır anlamında başını salladı, fakat şamanın gözlerinde yeni bir ışıltı belirdi. "Keşke her defasında mideme taş gibi oturmasaydı..."

"Şifalı otların buna karşı işe yaramıyor mu?"

"Bu mevsimde Alp geçitlerini aşmak hiç de eğlenceli olmasa gerek" dedi şaman. Attila'nın sorusunu duymazlıktan gelmiş, bu arada da siyah ekmeğin bir lokmasını yavaş yavaş çiğnemeye başlamıştı.

"Eğitimli lejyonerlerin kışın bile aşabildikleri yarım düzine geçit var" dedi Attila. "Ren Nehri'ne uzanan yolla birleşen batıdaki Mons Jupiter, Kuzeybatı Galya Geçidi, Augusta Rauracorum, bunlardan başka Raetia ve Noricum'a uzanan Septimer geçitleri."

"Aetius o soğuklarda ne yapmak istiyor?" diye sordu şaman. "Alplerin kuzeyindeki eyaletler *Imperium Romanum* için artık neredeyse hiçbir önem taşımıyor ki..."

"Fakat sözünü ettiğin yerler hâlâ Batı Roma İmparatorluğu'nun bir parçası. Bu yüzden de Aetius kuzeyden gelen Juthung ve Norileri durdurmak istiyor."

"Sanırım oldukça kanlı bir şekilde..."

"Ren ve Tuna'nın kuzeyine sızan Cermen kabilelerinin başka bir dilden anladıklarını duymuş muydun hiç?"

"Bir kez daha Aetius'u savunmak istediğini görüyorum."

"Farklı koşullarda bizim için de geçerli olacak uygulamalardan söz ediyorum, o kadar."

"Umarım günün birinde burnu falan büyümez ve Orta

Tuna bölgesindeki otlakları bizde geri istemez" dedi şaman ve memnun bir ifadeyle göbeğini okşadı.

"Sözünü ettiğin otlaklarda asıl Doğu Roma'nın gözü var" dedi Attila gülerek. "Fakat orada da imparator halkın karşısına çıkmaya cesaret ettiği zaman, üzerine taşlar ve yumurtalar yağıyor..."

"Bizim yüzümüzden mi?"

"Halkın karnı aç" dedi Attila. Aybars sadece omuzlarını silkti. "Ve sarayların hazine dairelerinde bol miktarda tahıl yüklü gemi satın almaya yetecek kadar altın var."

432 yılının Ocak ayının ilk gününde artık kırk bir yaşına basmış bulunan Kont Flavius Aetius, Vizigotların ve Hunların eski rehinesi, Galya generali, Alplerin kuzeyindeki Cermen kavimlerinin belalısı, tüm Batı Roma atlı ve yaya birliklerinin başkomutanı, ilk defa Roma konsülü oldu. Bu şekilde askeri idare dışında, sivil idarede de imparatorluk sülalesinin yanında en yetkili amir konumuna gelmişti.

Fakat İmparatoriçe Galla Placidia'nın sabrının da artık sonu gelmişti. Ravenna ile Roma'daki güç dengeleri birkaç aylık bir zaman zarfında kararsız bir şekilde yalpalayıp durmuştu. Bu durum da Aetius'un en kıskanç rakiplerinden birinin eline büyük bir koz vermişti: İmparatoriçe Galla Placidia, gücünün doruğunda bulunan Hun dostu Aetius'un tüm yetkilerini elinden aldı, onun yerine Comes Bonifatius'u Patricius ilan etti ve derhal Roma'ya çağırdı.

Büyük Batı Roma İmparatorluğu sakinlerinin bir kısmı, kraliçenin tacındaki yeni mücevherin Bonifatius olmasını hayretle karşılamışlardı. Ne de olsa Vandalları ülkesine çağırmakla ve hayal kırıklığına uğrayan konuklarına bir de Kartaca önlerinde mağlup olmakla, pek de uzak görüşlü ve başarılı biri olmadığını ispat etmiş sayılırdı.

Fakat belli bilgilere sahip olanlar için bu gelişmelerde an-

laşılmaz bir şey yoktu. Afrika Eyaleti'nin mağlup ve aşağılanmış yöneticisi, Hippo Regio'ya kaçmıştı. Bu şehirde ise Piskopos Augustinius yaşıyordu - yani doğudan gelerek *Imperium Romanum* topraklarına giren tüm kavimlerin en amansız ve acımasız düşmanı olan adam. Bu adam için Hunlar vahşi hayvanlardan ve şeytanlardan farksız birer canavardı, oysa yaşamı boyunca bu "yaratıklardan" bir tekini olsun kendi gözleriyle görmüş değildi. Roma ile Ravenna arasındaki güç dengelerinin kaygan zemininde birbiri ardına çevirdiği entrikalarla Flavius Aetius'un devrilmesini ve Bonifatius'un yeni gözde olmasını sağlayan, ondan başkası değildi...

Fakat Aşağı Tuna'nın Durostorum şehrinden gelen adam, o kadar çabuk pes etmeye niyetli değildi. Bugüne kadar daha büyük belaları da başından savmayı bilmişti. Derhal yola çıkardığı habercilerle bir kez daha Hunların yardımını istedi ve hızlı atlılar bir kez daha onun imdadına yetiştiler...

Batı Hunlarından oluşan bir akıncı birliği -bu defa Bleda Han komutasında-, Aetius'un Roma İmparatorluğu'nun zirvesini tekrar ele geçirmesini sağlayacaktı. Aetius, kendisine yardım etmeye hazır olan bu beş yüz atlıya, ilk olarak Ravenna'nın kuzeyinde karşılıklı olarak saf tutmuş düşman ve dost kuvvetlerin karmaşık konumlarını açıklamayı teklif etmişti.

Bleda ise Aetius'un teklifini bir an bile düşünmeden geri çevirmişti. Savaşçılarının nereye ve nasıl saldıracaklarını kimseden öğrenmek niyetinde değildi. Hunlar düşünüp taşınmakla vakit kaybetmediler. Sabah sisleri arasından yıldırım gibi ortaya çıktıkları zaman, Arimini yolunda birbirlerinden son derece farklı bölgelerden gelen lejyonerler çarpışmaya başlamışlardı bile.

Duruma vakıf olmayan bir kimsenin, savaşmakta olan kılıçlı veya mızraklı Frankların, Almanların, Sueblerin, Vandalların ve Hunların Bonifatus'un mu, yoksa Aetius'un mu tarafında olduğunu anlaması neredeyse mümkün değildi. Galla Placidia, Aetius'a karşı savaşmak üzere, Vizigotlardan bile askeri yardım almıştı. Vizigotlar, Hunlardan oluşan ordusuyla birlikte kendilerine daima sınırlarını hatırlatan Aetius'u, her şeyin tek sorumlusu ve suçlusu olarak görüyorlardı...

Hunlar körlemesine saldırıya geçtiler. Hızlı atlarının üzerinden, kendileri gelmeden başlamış olan karmaşanın üzerine ok bulutları yağdırmaya başlamışlardı. Gotlar, Franklar, Suebler ve Almanlar fark gözetmeksizin yere yuvarlanıyorlardı. Kılıçlarını, yaylarını ve mızraklarını yere fırlatıyor, ellerinin her ikisiyle birlikte göğüslerine, boyunlarına, başlarına veya gövdelerine ölümcül bir şekilde saplanan oklara sarılıyorlardı. Hiçbir şey onları ıslık çalarak gelen ölüme karşı koruyamıyordu - ne bir kılıç, ne bir mızrak, hatta ne bir zırh...

Bleda'nın Hunları, yanlış birlikleri mağlup ettiklerini çok geç fark ettiler. Yaptıkları korkunç hatayı düzeltmek için son bir çaba gösterdilerse de, Flavius Aetius, Arimini'nin güneyindeki beşinci mil taşında, ezelî düşmanına teslim olmuştu...

Bleda'nın adamları geri dönüşlerini takip eden birkaç ay boyunca oldukça suskun kaldılar. Bu kez kendilerine bir ödül falan verilmemişti. Arimini'de yapılan hatayı yavaş yavaş herkes öğreniyordu. Bu arada Aetius'un ev hapsinde tutulduğu da söylenenler arasındaydı. Vandallar ise ellerine geçen bu eşsiz fırsatı değerlendirerek, Roma'nın tahıl ambarı Afrika Eyaleti'nin batısında kendi krallıklarını kurmuşlardı.

Her şeyini yitirmiş olan Aetius, Toskana'daki çiftliğine yerleşerek sürgün hayatı yaşamaya başlamıştı. Fakat bir süre sonra düşmanları hiç beklenmedik bir anda ona orada da

hücum ettiler. Başlarında Bonifatius'un damadı olan Sebastianus adlı bir adam vardı.

Birkaç ay boyunca Aetius'un Roma'dan yardım aldığı söylentileri etrafa yayıldı. Fakat günün birinde Büyük Kağan Ruga'nın ordugâhında çalan alarm boruları, yaklaşık üç yüz üniformalı veya soyluların elbiselerine bürünmüş Romalıdan, karmakarışık bir eşya konvoyundan ve akla hayale gelebilecek tüm kavimlerin savaşçılarından oluşan bir grubun yaklaşmakta olduğunu haber verdiler. Hatta bunların arasında Hunların dahi olduğu söyleniyordu.

Şaşkınlık içindeki Hunlar, birkaç saat sonra, kısa süre öncesine kadar Batı Roma İmparatorluğu'nun silahlı kuvvetlerinin başkomutanı olan adama sığınma hakkı tanımak zorunda kaldılar. Aetius kendisine sadık kalan tüm adamları, ailesi ve en büyük oğlu Carpinius'la birlikte gelmişti.

Büyük Kağan Ruga ertesi yıl danışmanı Esla'yı Konstantinopolis'e gönderdi. Bu adam kırk yaşlarında, sık sakallı, çok akıllı ve itidallı bir adamdı. Hunlar ona "Büyük İhtiyar" adını takmışlardı. Bazıları onun Antiochia'dan geldiğini, bazıları ise uzun zaman önce Tyros ve Kudüs'te ondan söz edildiğini duyduklarını söylüyorlardı. Kimse onun geçmişi hakkında kesin bir bilgiye sahip değildi, fakat sahip olduğu olağanüstü bilgi hazinesi göz önünde bulundurulduğu takdirde onun bir Yunan hatibi, bir Yahudi hahamı, ya da görevden uzaklaştırılmış bir Hıristiyan piskoposu olduğunu düşünmemek için geçerli hiçbir sebep yoktu. Şimdiye dek Hunların adına pek çok arabuluculuk görevi üstlenmişti. Fakat bu kez Büyük Kağan Ruga ona sert ve kararlı olmasını emretmişti.

"Onların gözüne girmeye değil, aksine onların gözünü korkutmaya çalışmalısın!" demişti Ruga. "Kaçakları ve suçluları derhal teslim etmezlerse, varolan tüm anlaşmaları derhal feshedeceğimi kati olarak kavramalılar!"

Ruga, Bleda, Attila, diğer kavimlerin kralları ve soyluları, aylar boyunca boş yere beklediler. Konstantinopolis'ten cevap gelmiyordu. Ancak yılın sonlarına doğru Theodosios II., yüksek mevkii sahibi insanlardan oluşacak bir heyetin hazırlanmasını emretti.

Ertesi ilkbaharda olaylar biraz daha hızlı gelişmeye başladı. Aradan geçen zaman zarfında Hunlar *Imperium Romanum*'da kıskançlık ve dostluk, nefret işbirliği üzerinde şekillenen garip kuralların geçerli olduğunu anlamışlardı. İmparatorluğun batı bölümü giderek daha fazla Cermen etkisi altına girerken, doğu bölümü ise binlerce yıl boyunca oluk oluk kan ve ter akıtılarak oluşturulan imparatorluk yasalarından ve yaşam tarzından yapılacak en küçük bir sapmaya dahi tahammül etmiyordu.

Batı Roma ve Doğu Roma bu zaman zarfında birbirlerinin rakibi, hatta iktidar kavgası söz konusu olduğunda kanlı bıçaklı düşmanı olmuşlardı; fakat her iki Roma'nın başındaki hükümdarlar, artık "Büyük Theodosius" olarak adlandırılan İspanya generalinin soyundan geliyordu - yani olimpiyat oyunlarını anti-Hıristiyan bir kült olarak yasaklayan ve *Imperium Romanum*'u bir aile mülkü gibi oğullarının arasında paylaştıran adamın soyundan...

Hunlar Aetius'a Ravenna'ya kadar eşlik ettiler. Aetius onların desteğiyle bir kez daha eski görevlerinin başına geçti ve Galla Placidia ile aralarında hiçbir şey yaşanmamış gibi tekrar Roma orduları başkomutanı oldu.

Batı Roma ile Hunlar arasında her zamankinden de güneşli günler yaşanırken, Doğu Roma üzerinde de kapkara fırtına bulutları toplanıyordu. Büyük Kağan Ruga yaklaşık on yıl boyunca sınır boylarındaki ve Tuna'nın güneyindeki eyaletlerdeki barışı altın karşılığında devam ettirmişti. Fakat anlaşmaları ve sözleşmeleri oluşturan kelimeleri yazıya döken

adamlar, oynadıkları oyunun kutsal kurallarını, asla bir kral veya tanrı üzerine yemin etmemiş olanlardan çok daha sık unutuyorlardı.

"Pacta sunt servanda - Anlaşmalara uyulmalıdır!" deniliyordu sık sık yapılan şatafatlı imza törenlerinde. Fakat Hunlar artık yavaş yavaş bir noktanın farkına varmaya başlamışlardı: Bu anlaşmaların kutsallığı imza atan tüm taraflar için geçerliydi - sadece *Imperium Romanum* dışında!

"Parşömenlerin üzerine o gizemli ve süslü sembolleri çizip duruyorlar" dedi Büyük Kağan Ruga bir akşam. "Fakat onları artık görmediğimizi düşündükleri anda, bir an bile vakit kaybetmeden müttefiklerimizi baştan çıkarmaya çalışıyorlar - örneğin Amilzur, İtimar, Tonsur ve Boisk kabilelerinde olduğu gibi..."

"Onların Roma topraklarına sığındıklarını ve Doğu Roma'ya hizmet etmeyi teklif ettiklerini sanıyordum" dedi Bleda Han şaşkınlıkla.

"Belki de onlara domuzların veya kölelerin gibi muamele ettiğin için böyle yapmışlardır!" dedi Ruga.

"Kölelerime en az kadınlarım ve atlarım kadar iyi bakıyorum!" diye itiraz etti Bleda.

"Ben sözünü ettiğiniz bu olayı biliyorum" dedi Attila. "Kaçaklar Bizans'tan altın aldılar - 'her yetişkin başı için altın bir imparator başı' diye fısıldamıştı Konstantinopolis elçileri sınır boylarının her tarafında, 'her kadın için de erkeğe verilenin üçte biri'..."

"O halde Doğu Romalılar için bu insanların bir at veya inek kadar bile değeri yok!"

"Daha önce parmaklarının arasında üzerinde imparatorun resmi bulunan altın bir Solido'yu asla tutmamış olan insanlar için bunun bir önemi var mı?" diye sordu Attila.

"O altınlar bizim parmaklarımızın arasında olsa çok daha

iyi olurdu!" dedi Büyük Kağan öfkeyle. "O aptallar ise altınlarını dolandırıcı tacirlerin ellerinde heba ediyorlar. Bu durumu protesto edeceğiz! Hem de bu defa çok sert bir şekilde!"

"Ne yapmak istiyorsun?" diye sordu Attila. Büyük Kağan kabul yatağında her zamankinden daha güçlükle kımıldandı. Sanki ciğerlerine yeteri kadar hava çekemiyormuş gibi derin nefesler alıyordu.

"Eski dostumuz magister militium Plinthas'ı hatırlıyor musun?" diye sordu Attila'ya.

"Hem de çok iyi. Başkasına değil de, doğrudan ona başvurmamızı her zaman çok takdir ederdi!"

"Plinthius, Doğu Roma'nın Aetius'u gibi bir şey" dedi Hunların Büyük Kağanı.

"Evet... Ve eski bir konsül olarak bizimle olan ilişkilerini İmparator Theodosios'un sarayındaki genç rakiplerine karşı bir koz olarak nasıl kullanabileceğini de çok iyi bilir."

"Esla'yı imparatora hitaben yazılmış bir ültimatomla birlikte ona göndereceğim! Mutlaka onunla görüşmesi lazım, kesinlikle damadı Aspar'la değil!"

"Hangi görevle?" diye sordu Attila.

"Hunların Büyük Kağanı olmamdan kaynaklanan güç ve kudretim sebebiyle, geçen yılların tüm kaçak ve sığınmacılarının bana geri gönderilmesini istiyorum! Onların altınla mı satın alındıkları, savaş esnasında mı kaçtıkları, yoksa baldan tatlı sözlerle mi kandırıldıkları umurumda bile değil!"

"Ya Romalılar neredeyse her zamanki gibi söz verip yerine getirmezlerse?" diye sordu Attila.

"O takdirde..." Ruga düşünceli bir tavırla alnını kırıştırdı. Fakat bu cevap üzerine kafa yormasına fırsat kalmadan, Bleda bir anda cevabı yapıştırdı: "O takdirde savaş!"

"Evet, kardeşim Muncuk'un en büyük oğlu, haklısın! Fakat bu defa onlara saray usulü uzun pazarlıklar yapmaya niyetli olmadığımızı göstermeliyiz!"

"Ne yapmak istiyorsun?"

"En genç ve atak savaşçılarınızı bir araya toplayın!" diye karşılık verdi Hunların Büyük Kağanı. "Ganimet toplamaya gideceğiz... Herkes Tuna'yı kendisi için en uygun olan yerden geçecek! Tam bir ay sonra yıkık Trajan Köprüsü'nde buluşacağız. Oradan da güneybatıya, yani Trakya yönüne doğru gideceğiz!"

"Ya Doğu Roma bize müdahale etmeye yeltenirse?" diye sordu Attila.

"O zaman zaten onların üzerine yürümekte olduğumuzu söyleriz, olup biter!"

Büyük Kağan'ın kabul yatağının etrafında toplanmış olan adamlar önce şöyle bir irkildiler, sonra da uzun süredir özledikleri gibi gürültülü kahkahalarla uzun uzun güldüler.

Karpatların doğusunda ve batısında bulunan otlaklardan gelen hızlı ve hareketli Hun birlikleri, Alan ve Got savaşçıları, çok sayıda küçük kavim yavaş yavaş Tuna'yı aşmaya başlamıştı. Onları harekete geçiren ne gerçek ve büyük bir savaş, ne bir sefer, ne de düşmanı çembere alma çabasıydı. Roma kalelerinin yanından geçiyor, limanlara hiç dokunmuyor, hatta yolları dahi kullanmadan önü alınmaz bir şekilde güneye doğru akıyorlardı.

Yaz sonuna doğru Moesia Eyaleti tümüyle ele geçirilmişti. Eskiye oranla çok daha az savaşılmıştı ve çok daha az ölü vardı. Buna karşın ahırlar ve samanlıklar boşaltıldıktan sonra, köyler cayır cayır yakılıyordu. Tahıl, post ve yün gibi kolay elde edilen ganimetlerle yüklü arabalar, önlerinde büyük ve küçükbaş hayvan sürüleri olduğu halde, hızla kuzeye doğru ilerliyordu. Bazıları ise metal aletler, seramik çanaklar, tahta ve demir araçlar, hatta kullanılmış silahlarla doluydu. İşe yarar bir şey bulmak her zaman mümkün değildi.

Havanın bozmaya başladığı ve sonbaharın her zaman-

kinden daha erken geldiği günlerde, geniş bir alana yayılmış olan atlı birliklerin ve yardımcı kavimlerin önderleri, bu kış Karadeniz kıyılarına mı, yoksa Tuna yoluyla Konstantinopolis'e kadar mı uzanmalarının daha iyi olacağını tartışmaya başladılar.

Fakat sonra pek çok yerde ele geçirilen hayvan sürülerinde aynı anda salgın hastalıklar baş gösterdi. Aslında bunda korkulacak bir şey yoktu, çünkü mağlupların ellerinden kaçırdıkları hayvanları zehirlemeleri veya kullanılmaz hale getirmeye çalışmaları, son derece doğal bir durumdu. Fakat bu yıl ateş ve mide bulantısı, önderlerin ve yaşlıların bir kısmında da görülüyordu. Kendilerine hastalık taşıyan bu kötü havanın nereden geldiğini kimse bilmiyordu, fakat bundan Bizans tarihçilerinin adlarını kaleme almaya bile gerek görmedikleri küçük kavimlerin şaman ve büyücülerinin sorumlu olduğundan kimsenin kuşkusu yoktu. Kuzeydeki ve doğudaki soğuk dalgasının insanları harekete geçirmeye başlamasıyla birlikte, çok fazla kavim, kabile ve aile amaçsız bir şekilde *Imperium Romanum* topraklarında oradan oraya dolanmaya başlamıştı.

Sadece Büyük Kağan'ın yakın çevresinde yepyeni bir şüphe belirmişti.

"Sadece ellerinde kılıç taşıyan erkeklere önem vermekten vazgeçmeliyiz" dedi Aybars Amca uzun ve sonuçsuz bir akşamın bitiminde. Savaşçılar dere boylarındaki dağ kulübelerine hücum etmiş, fakat yakılmaya değer bir şey dahi bulamamışlardı.

"Burada artık kılıç dahi yok!" diye homurdandı Bleda. Daha güneye inilmesi konusunda ısrar edenlerin başında o geliyordu.

"Zaten ben de sadece bu zavallı bölgelerden değil, ellerinde haç taşıyan rahiplerin giderek daha fazla güç kazandığı şehirlerden söz ediyorum..."

"Piskopos adı verilen o Hıristiyan şamanlarından mı söz ediyorsun?" diye sordu Ruga.

"Evet, kesinlikle onlardan" dedi Aybars düşünceli bir tavırla. "Eskiden onlar da halk tarafından seçiliyordu, fakat artık piskoposlar yörenin zengin ve soyluları tarafından seçiliyor ve imparator tarafından onaylanıyor."

"Peki bunda şüpheli olan nedir?" diye sordu Bleda Han. Attila bıyık altından güldü. En büyük ağabeyi Bleda uzun zamandır o eski, çekilmez egoist değildi. Artık Attila'yla birlikte yaşamanın zorunluluğunu kabul etmişti, fakat elbette ki bu onu sevdiği anlamına gelmiyordu! Bleda Han her zaman olduğu gibi dörtnala koşan atların nal seslerine, sivri uçlu okların ıslıklarına ve çarpışan silahların gürültüsüne, parşömenlerin çatırtısından daha fazla değer veriyordu.

"Bildiklerimi ve yaşadıklarımı size anlatacağım" dedi Kara Hunların en büyük şamanı. "Fakat söylediklerimi anlayabilmeniz için kendinize biraz zaman tanımanız gerektiğini unutmayın! Şimdi beni iyi dinleyin ve anlattıklarımdan nasıl bir sonuç çıkarmanız gerektiğine karar verin."

"Kafamızı yine neyle şişireceksin?" diye sordu Bleda sıkkın bir tavırla. *Imperium Romanum*'un hastalıklı ve çürümüş bünyesindeki binlerce ilişkiyi bir kez daha eşelemeyi canı hiç mi hiç istemiyordu.

"Dostlarını ve düşmanlarını iyi tanıman gerektiğini hâlâ kavrayamadın mı?" diye sordu Büyük Kağan inleyerek. "Günün birinde, ben artık burada olmadığım zaman, okların ne yana uçacağını bilmezsen, Kara Hunlara nasıl hükmedebilirsin ki?"

Bleda boş ver dercesine elini salladı. Daha dört, beş yıl öncesine kadar böyle bir hareket yapmaya asla cüret edemezdi. Fakat Oktar Kağan'ın yanında bulunduğu zaman zarfında, ona giderek daha fazla benzemeye başlamıştı - her-

kese karşı gürültücü, kaba saba ve savruk, fakat hayvanlara ve içki sofralarında sonuna kadar dayanabilenlere karşı yumuşak bir adam.

"Sözlerime yaklaşık üç yıl önce gerçekleşen bir olayı anlatarak başlamak istiyorum" diye başladı konuşmaya Aybars hafif, bazen de oldukça yüksek bir sesle. O anda sesi kulağa oldukça yumuşak ve hoş geliyordu. "O zamanlar, Hıristiyanların zamanına göre dört yüz otuz bir yılında, Karadeniz'in güneyindeki küçük bir şehirde bir piskoposlar toplantısı yapıldı. Bu toplantı -ona III. Efes Konsili adı verilmişti-, Konstantinopolis patriği Nestorius'un taraftarlarına karşı yukarıdan düzenlenen nefret dolu bir komplodan başka bir şey değildi. Bu adam... Jesus Christus'ta hem tanrısal, hem de insanî bir öz görmeye cüret eden bu adam, mutlaka ortadan kaldırılmalıydı!"

"Bunların bizimle ne ilgisi var?" diye sordu Ruga Kağan ve geğirdi.

"Sevgili ve sayın kağan kardeşim! Budalaca sarhoş lakırdılarından başka bir şey dökülmeyen o ağzını bir müddet için kapalı tutmanı rica ediyorum!" dedi şaman son derece sevimli ve sevecen bir yüz ifadesiyle.

"İmparatorluğun iyi ve kötü, adalet ve ahlak, sevap ve günah üzerinde hüküm veren yargıçları, her şeyin aynı anda iki veya üç yaradılışlı olabileceğine karar vermişlerdi" diye devam etti Kara Hunların en büyük şamanı sözlerine. "Baba, oğul ve Kutsal Ruh... Tanrı baba ve insan oğul birlikte..."

"Bu saçmalığın senden değil de Romalılardan kaynaklandığına emin misin?" diye sordu Ruga Kağan acı dolu bir yüz ifadesiyle.

"Eminim" dedi Aybars. "Çünkü Konstantinopolis patriği de aynı anda çember, üçgen ve dörtgen olmak isteyen bir şeyin, hiçbir şeye faydalı olamayacağını düşünüyordu."

"Sonra?" diye sordu Ruga Kağan. "Bunun bizime olan ilgisini hâlâ anlayamadım."

Aybars yüzünü buruşturdu. Oturduğu yerden ayağa fırlayarak önce Ruga'ya, sonra Bleda ve Attila'ya yaklaştı. Başını hafifçe çarpıtarak onların yüzlerini bir müddet inceledikten sonra, duruşunu bozmadan diğer yaşlıların, önderlerin ve bağımlı kralların arasında dolaştı.

"Bunu gerçekten anlayamadınız mı? Bu adamların hiçbir önemi olmadığını mı düşünüyorsunuz? Yoksa onların hâlâ ağlayarak dua eden zavallılar sürüsünün çobanları olduklarını mı sanıyorsunuz?"

Aybars kıkırdayarak güldü.

"O halde şimdi size bu andan itibaren neye karşı silahlanmış olmamız gerektiğini söyleyeceğim! Evet, artık en tehlikeli düşmanlarımız, Roma'nın seçkin komutanları olan piskoposlardır! Neden mi? Çünkü onlar makul ve serinkanlı düşünebilen tek meslektaşlarını aralarından kovdular. Hem kişi, hem de tüm öğretisiyle birlikte!"

"Söylediklerinin hepsi gerçek olabilir" dedi Bleda soğuk bir sesle. "Fakat sana bir kez daha soruyorum: Bunların bizimle ne ilgisi var?"

"Çünkü Romalılar pek yakında bizim yardımcı kavimlerimiz arasında bile Ebedî Şehrin tüm görkeminden, ihtişamından ve kudretinden, muazzam saraylarından ve generallerinin altın zırhlarından daha etkili bir güce sahip olacaklar! Üç yaradılışlı tanrılarının dinini resmen kabul ettiler ve en yüksek tahta da bir kadını oturttular!"

"Hangisi?" diye sordu Attila derhal. "Eudoxia mı, Pulcheria mı, yoksa Galla Placidia mı?"

"Hayır, kardeşim Muncuk'un oğlu! Bu kadın, kendilerini kurtardığını iddia ettikleri Jesus Christus'un annesi Maria!"

Kağanın yurdundaki adamların birçoğu bu ismi daha ön-

ce hiç duymamıştı. Aryan Gotlar ise bu ismi duyar duymaz irkildiler ve birbirlerine baktılar.

"Evet, söylediklerim doğru!" dedi şaman başını sallayarak. "Zor günlerde mucizeler ve semboller, en inanılmaz ve akıl almaz suret ve şekillerde ortaya çıkabilir! Romalılar da şimdi tanrılarının annesinin vücudunun ne bir kan damlasıyla, ne de bir erkeğin tohumlarıyla kirlenmiş olduğunu iddia ediyorlar..."

"Zaten yeteri kadar tanrıları yokmuş gibi, başımıza bir de bu mu çıktı şimdi!" diye homurdandı Büyük Kağan Ruga.

"O bir tanrıça değil, saygıdeğer kardeşim. O her şeyin üstünde olan bir ana, göğün ve yerin kutsal vücudu... Bakire Meryem... Bu şekilde piskoposlar kendilerini yenilmez güneş tanrısı Mitra'nın bile üzerine koyuyorlar..."

"Aynı şekilde mutlaka bizim üzerimize de!" diye güldü Bleda.

"Ben, bu andan itibaren ellerinde haç taşıyan rahiplere, eskisinden daha fazla önem vermemiz gerektiğini söylüyorum" dedi şaman oldukça bozuk bir sesle. "Sadece bunu; başka bir şey değil!"

"Fakat bana kalırsa sen söylediklerinden çok daha fazlasını biliyorsun!" dedi Attila. Aybars bir an için tereddüt etti, sonra evet anlamında başını salladı.

"Evet, bunlardan daha fazlasını da biliyorum" diye devam etti sonra sözlerine. "İmparator Theodosios II.'nin dualarında artık Maria'ya yakardığını duydum. O zaten her zaman oldukça sofu bir Hıristiyandı; fakat artık düşmanlarının gökten düşecek olan ölüm ve yıldırımlar arasında yok olmaları için bile dua ediyormuş..."

Bu garip hikâye Büyük Kağan Ruga'ya hiç de komik gelmemişti. O, bir kez olsun Roma, Ravenna veya Konstantinopolis kapılarından içeri girmiş değildi. Şimdiye kadar

üzerine asla bir Roma elbisesi giymemişti ve verdiği ziyafetlerde bir Roma sarayını anımsatır şekilde bol yiyecek ve içeceğin bulunmasından hiç hoşlanmıyordu.

Tüm Hunlar gibi o da seslere ve hislere, gizemli gerçeklere ve ateşte yakılmış koyun kemiklerindeki alametlere inanıyordu. Yakın adamlarına birkaç kez bu yılın sonunu göremeyeceğini söylemişti. Kardeşi Aybars, onun sonbaharın sonlarına doğru bir kez daha hanların ve kralların toplantısı için dört bir yana haber salmasına engel olmamıştı. Tümünün gelmesi oldukça uzun sürmüştü, fakat sonunda eski Trajan Köprüsü'nün güneyinde, kuzeyinde Tuna Nehri, güneybatısında da Margus ve Naissos dağları bulunan geniş bir düzlükte bir araya gelmişlerdi.

İlk çiğ damlalarının örümcek ağlarında inci taneleri gibi parladığı bir sabah, çeşitli kavimlerin kralları, hanları ve soyluları, Büyük Kağan'ın kendilerine ne söyleyeceğini dinlemek için bir araya geldiler. Serin, güzel bir gün başlıyordu. Kızıl-kahve sonbahar renklerine bürünen doğanın üzerinde, küçük bulut kümelerinin yüzdüğü açık mavi gökyüzü uzanıyordu.

Ruga, her zamanki gibi, mağrur bir ifadeyle atının üzerinde oturuyordu. Sadece geriye doğru biraz fazla eğilmişti ve bakışlarında donuk bir ifade vardı. Davulların ve diğer çalgıların eşliğinde yapılan uzun ve monoton yakarışlardan sonra, Büyük Kağan'ın imparatorluğunu üç yeğeni arasında pay edeceği o büyük an geldi. Fakat akşamleyin ateşin başında verilen büyük şölene, sevinç ve coşku hakim değildi...

Aradan bir hafta bile geçmeden batı yönünden ilk sonbahar fırtınaları Tuna'ya yaklaşmaya başladı. Büyük Kağan Ruga, havanın daha da bozmasından önce, Tisza'ya geri dönmeye karar verdi. Acele etmek için öyle pek de önemli bir sebep olmadığı için, Ruga Kağan yanında sadece kendi

özel birliğini, en yakın danışmanlarını ve Bleda Han'ı götürmeye karar verdi. Diğerleri diledikleri şekilde arkadan gelebilirlerdi.

Bu durum, Attila ve Doğu Hunları için de veda anlamına geliyordu. Onlar bir müddet Tuna'nın güney kıyıları boyunca ilerlemek ve nehri Aetius'un doğum yeri olan Durustorum'da aşmak istiyorlardı. Fakat harekete geçmelerine fırsat kalmadan kapkara fırtına bulutları yarı yarıya kaldırılmış olan kampın üzerinde toplanmaya başladı.

Gotların büyük desteler halinde bir araya bağladıklan demir uçlu mızraklar, her tarafta göze çarpıyordu. Arabalar ise yüksek alemler, ciritler, silahlar, madeni kap kacak, çalıntı mücevher ve kırık kilise haçlarıyla doluydu. Tentelerin bir an önce yerlerine bağlanmaması durumunda bunların hepsinin rüzgârla dört bir yana savrulması işten bile değildi. Fakat şimdi kimse yerinden kımıldamıyor, herkes korku dolu bakışlarla gökyüzünü süzüyordu. Gotların pek çoğu haç çıkartmaya başlamıştı. Geri kalanlar ise ne anlama geldiklerini bile bilmedikleri dualar mırıldanıyor, ya da birbirleriyle savaşan eski tanrıları hatırlıyordu. Korkusuz Hun savaşçıları bile atlarının boyunlarına doğru her zamankinden daha fazla eğilmişlerdi.

Büyük Kağan ve en yakın adamları, ovayı kaplayan o gizemli sessizliğin içinde, en fazla bir yurt yüksekliğindeki küçük bir tepenin üzerine çıktılar. Kafilenin ne durumda olduğuna bakmak istiyorlardı. Fırtına rüzgârları elbiselerini uçuruyordu. İçlerinden birçoğu günlerden bu yana başlarına demir miğferlerini geçirmemişlerdi. Yine eskisi gibi yünden veya keçeden yapılmış yumuşak börklerini giymiş, kolsuz kaftanlarını kuşanmış ve ayaklarına deri çizmelerini geçirmişlerdi.

Büyük Kağan Ruga, Bleda Han ve Attila Han ise tepeden

tırnağa silahlı bir şekilde ve savaş giysilerini giymiş olarak, birbirlerinden birkaç at boyu uzakta tepenin üzerinde duruyorlardı. Fırtına giderek şiddetleniyordu ve arabaların hâlâ bağlanmamış olan tenteleri kopacakmış gibi gerilmeye başlamıştı. Karpatların Tuna'ya inen dik yamaçlarında ise şimşekler çatırdıyordu.

Bu üç adam, içlerindeki huzursuzluğu cesaret ve güçlerinin yardımıyla nasıl yok edeceklerini biliyorlardı. Son yüzyıllar boyunca kar, buz, çöl ve bozkır fırtınalarıyla yeterince boğuşmuş, hepsinden de sağ salim kurtulmayı başarmışlardı.

Fakat sonra, fırtına onlara henüz tam olarak ulaşmamışken, gökyüzündeki kapkara bulutların arasında çakan bir tek şimşek önce Konstantinopolis'e doğru çatallanarak uzandı, sonra yönünü Karpatlara doğru değiştirdi, bir an sonra da ovanın ortasındaki alçak tepenin üzerinde durmakta olan Hun kağanını kendisine hedef seçti. Beyaz gök ateşi, cehennemî bir gürültüyle Büyük Kağan Ruga'nın miğferine çarptı, demirden başlığını eritti, gravürlerin altın kakmalarını yerinden fırlattı, sonunda da Büyük Kağan'ın canını ateş ve külden oluşan kapkara, korkunç bir izle toprağa geri verdi.

Bleda ve Attila yere savruldular ve çalıların arasına doğru yuvarlandılar. Şimşek, kudretini olanca gücüyle sergilemişti.

Ruga'nın ortanca yeğeni hemen aynı akşam öldürüldü, hatta isminin anılması bile kesin olarak yasaklandı. Çünkü Hun kavmi, daha önce üç kağandan söz edildiğini hiç duymamıştı. Tüm örf ve adetlerin izin verdiği rakam, sadece iki sayısıydı. İki hükümdara sahip olmak, çok eskiden beri süregelen bir gelenekti.

"Roma'nın iki imparatoru, iki konsülün de ikişer yardımcısı var" diyordu Aybars cenaze için yakılan büyük ateşe güzel kokulu dumanlar çıkartacak olan otların atılması esna-

sında. Şamanın üzerinde küçük kuş tüylerinden oluşan değerli elbisesi vardı ve yüzünü sevinç ifadesi olan renkli dairelerle kaplamıştı.

"Cermenlerin iki kralı vardır, gökte de güneş ve ay, gündüz ve geceyi paylaşırlar" diye devam etti Aybars. "Bu nedenle aranızda kötü sözlere ve kavgaya gerek kalmadan kardeşinizi tatlı uykusunda ölüme gönderdiğim için sevinmelisiniz. Şimdi de *Imperium Romanum*'unun yanında dünyanın en kudretli devleti için oklarınızı atın!"

Bleda ve Attila okların aldılar. Attila sol elinde gergin tahtanın gücünü hissediyor, her soluk alışında demir kadar sert kirişin vınlayarak titreştiğini duyuyordu.

"Doğu Kağanı ve Batı Kağanı!" diye bağırdı Aybars. Orada bulunan erkeklerin tümü, birer put gibi hareketsiz duruyorlardı. Bleda'nın gözleri önce sola, sonra da sağa baktı. Tüm dikkatini verdiği yayını, sonsuz bir yavaşlıkta dimdik gökyüzüne çevirdi. Eyerinde biraz daha geriye çekildi, nişan aldı ve burun deliklerini kabartarak oku fırlattı.

Ucu kartal kemiğinden yapılmış olan tüylü ve delikli ok, ıslık çalarak güneşe doğru yol almaya başladı. Hemen arkasında da, Ruga'nın yeğenlerinin daha genç olanının yayından fırlayan ikinci bir ok, ilkini takip etmeye başlamıştı.

Attila'nın oku, aşağıdan soluklarını tutarak yukarıda ne olacağını izleyen adamların başlarının çok üzerinde, diğerini yakaladı. Bleda'nın henüz hızla yukarı çıkmaya devam eden oku, diğeri tarafından vurularak aşağı düşmeye başladı.

Binlerce seyircinin hayranlık dolu çığlığı, kılıç şakırtıları ve davul gümbürtüleri eşliğinde göklere yükseldi. Ancak şamanın görkemli birer kuş kanadına benzeyen kollarını açmasıyla birlikte, alana tekrar sessizlik hakim oldu.

"Batı Kağanı ve Doğu Kağanı!" diye bağırdı sonra Aybars. İki kardeş bir kez daha tüm yeteneklerini sergileyebil-

mek için güçlerini son damlasına kadar kullanmaya çalıştılar. Bu kez Bleda Attila'nın kemik uçlu okunu vurmak zorundaydı. Bleda, sanki aynı şeyi her gün yapıyormuş gibi, büyük bir rahatlıkla Attila'nın okunu vurdu.

"Şimdi de kağan atışı!"

Bleda ve Attila donuk gözlerle birbirlerine baktılar. Sonsuzluk kadar uzun süren bir an boyunca ikisi de hiç kımıldamadı. Bu tür bir seçim, yüzyıllardan beri uygulanmayan bir yöntemdi. Zaten seyircilerin neredeyse tümü, şamanın iki kardeşten sembolik bir yarış istediğini sanıyordu. Fakat geniş çemberin içindeki üç adam, bunun böyle olmadığının farkındaydı.

Bu üç adam, bu yarışmanın sonunda, geriye sadece bir kağan kalma ihtimalinin çok yüksek olduğunun bilincindeydi. Bir an sonra şaman dilini şaklattı. İki kardeşin atları, dizginlerini çeken ellerin olmamasına karşın, bu işareti beklermiş gibi geriye dönerek yetmiş beşer adım yürüdüler. Henüz boğazlanmış bir kuzunun kanıyla işaretlenmiş yere geldikleri zaman, durdular. İkiye bölünen Hun tahtının hayatta kalan varislerinin arasındaki mesafe, tamı tamına bir Roma milinin onda birine denk düşüyordu.

Bir kağan atışının bu denli uzak bir mesafeden yapılıyor olması, görülmüş şey değildi. En iyi Hun okçuları bile altın bir Solido'yu bu mesafenin ancak yarısından vurabiliyorlardı. Bleda, Attila ve başka birkaç akıncı, bazen bu başarıyı doludizgin at sürerken de gösteriyorlardı. Fakat bunu yaparken zemin, at, güneş ve bulutların durumu, birkaç gün ve gece önceki havanın nemi, özellikle de yerdeki ve gökteki ruhların ve cinlerin keyfi, büyük önem taşıyordu...

Ansızın Aybars'ın boğazından tiz bir çığlık ve dudaklarından keskin bir ıslık yükseldi.

Atlar bir an bile duraksamadan hızla birbirlerine doğru

koşmaya başladılar. Aynı anda iki kardeş de seri bir hareketle yayiarına birer ok yerleştirdiler, kirişleri gerdiler ve eyerlerinin üzerinde geriye yaslandılar.

Sonra tekrar keskin bir ıslık işitildi.

Demirden yapılmış üçgen biçimli uçları olan oklar, hızla birbirlerine doğru uçmaya başladılar. Kardeşlerin her ikisi de, diğerinin alnına nişan almıştı.

Ve sonra hayal dahi edilemez bir şey gerçekleşti:

Okların uçlarından etrafa saçılan kıvılcımlar, her taraftan son derece belirgin bir şekilde görülmüştü. Sert bir çarpma sesi duyuldu, sonra oklar ölü kuşlar gibi yere düştüler ve yan yana toprağa saplandılar. Birbirlerine o kadar yakındılar ki, kılavuz tüyleri iç içe geçmişti...

"Bu kıvılcımlar da gökten düşen ateşin bir parçasıydı" dedi şaman atının üzerinde her iki kağanın boynuna altın hükümdar ziynetlerini taktığı esnada. Bleda, büyük kardeş olarak Ruga'nın ağır zincirlerini, Attila da küçük kardeş olarak Doğu Kağanı'nın hafif zincirlerini kuşanmıştı. Fakat kimsede şölen yapacak hal yoktu. Salgın her tarafta yeniden baş göstermişti. İnsanlar ve hayvanlar, büyük acılar içinde birbirleri ardına düşüp ölüyorlardı.

"Bundan böyle birbirimize bu kadar yakın yaşamamalıyız" dedi Aybars. Hunların büyük şamanı birden kâhin ve tören yöneticisi sıfatlarından sıyrılmış ve yeniden hekim kimliğine bürünmüştü.

"İç organlarımızdaki ateş ancak Tuna'yı aşarak kuzeye gittiğimiz zaman sönecek..."

"Bu da Meryem'in büyüsü mü?" diye sordu Attila, ağabeyi Bleda'nın savaşçıların büyük bir kısmıyla oradan ayrılmasından sonra.

"Bilmiyorum" diye cevap verdi şaman.

Yılın sonlarına doğru birgün, ağaçlar yapraklarını kaybe-

derken ve nehirlerin üzerindeki sis kırlara doğru yayılırken, bir çobanın gelişi bildirildi. Bu adamın bir boyu veya ismi duyulmuş bir ailesi yoktu. Doğrusu Attila da sonu gelmez otlak ve sürü anlaşmazlıklarını dinleyecek halde değildi. "Gidip ona şunları söyleyin: Sürüsündeki atların ve koyunların burunları soğumuşsa veya keçilerin ve sığırların burunları ısınmışsa onu dinlerim, aksi halde burada boşuna beklemesin!"

"Onun bir sığır çobanı olduğu doğru, fakat buraya hayvanlarının hastalıklarından dert yanmak için gelmemiş" dedi Attila'nın özel muhafızlarından biri. Doğu Kağanı omuzlarını silkti. Kağan yurdunun doğu tarafındaki kadınlar meraklarını gizleyemiyorlardı. Attila yurdun batı tarafında oturan erkeklere baktı.

"Ne dersiniz? Çobanı dinleyelim mi?"

"Adamın elinde eski tanrılara ve iyi ruhlara olan inancımızı geri getirecek bir şey var" dedi büyük yurdun kuzey tarafındaki sunağın önünde duran Aybars. Attila nihayet bu ziyaretin önemini kavramıştı. Başını hafifçe öne eğmesiyle birlikte kapının önünde duran muhafızlar kötü ruhlara karşı eşiğe uzatmış oldukları bacaklarını geri çektiler ve ne genç, ne de yaşlı olarak nitelendirilebilecek bir adamın içeri girmesine izin verdiler.

"Talihin size yol göstermesini dilerim" dedi adam uzun süredir duyulmayan, çok eski bir ifade şekliyle. Yurttaki adamlar bakışlarını ona çevirdiler. Çobanın elinde, yün bir örtüye özenle sarılmış bir nesne vardı. Utangaç bir tavırla dört bir yana selam verdi, sonra ateşin yanındaki küçük masaya kadar yürüdü ve elindekini dikkatle üzerine bıraktı. İnce, uzun parmaklarıyla örtüyü açtı ve içindeki nesneyi göğsüne bastırdı. Attila ansızın heyecanlanmıştı.

"Senin gibi bir sığır çobanı, böyle bir kılıca nasıl sahip olabilir?"

Attila'nın hitap ettiği adam, başını önüne eğdi. Sonra ne yapacağını bilemez bir tavırla omuzlarını silkti ve çaresizlik içinde ellerini yukarı kaldırdı.

"Ben... sürümdeki hayvanlardan birinin topalladığını gördüm" diye anlatmaya başladı beceriksiz bir şekilde. "O dana... o dişi dana henüz pek gençti ve aksayarak bana doğru geliyordu. Önce ona ne olduğunu anlamadım. Sonra da ön sağ ayağından kan sızdığını fark ettim..."

"İneklerden anlar mısın?"

"Evet, beyim. Keçilerden ve koyunlardan da."

"Peki, anlatmaya devam et!"

"Biraz ot topladım ve bükerek hayvanın yarasına sardım. Bu arada bu kesik yarasının nasıl oluşmuş olabileceğini düşünüyordum... Dıştan küçük gibi görünen, fakat hayvanın bacağını neredeyse ikiye ayıracak kadar derin bir yara! Ne bir diken, ne de keskin bir kaya böyle bir kesiğe sebep olamazdı..."

"Kılıçtan söz etmek istiyordun."

"Zaten bunu yapıyorum, beyim" diye karşılık verdi çoban şaşkınlıkla. Bir şeyler anlattığı zaman, ayrıntıları atlamamaya özen gösterirdi. Her şey önemli olabilirdi - güneşin konumu, ormanın fısıltıları, toprağın nemi, bulutlar da dahil olmak üzere göğün rengi... "Yarayı sardıktan sonra çimenleri bir kez daha inceledim ve bir kan izi keşfettim. Sonra da bu izi adım adım takip etmeye başladım. Az sonra yosun kaplı, küf kokulu bir su başına gelmiştim. Orada da burada bugün sana getirdiğim kılıcın ucunu fark ettim."

"Yerdeki ucun bir kılıca ait olduğunu nereden anladın?"

"Savaşçı bir kardeşim var. O bana sık sık silahlarını gösterir..."

"Kılıcı topraktan nasıl çıkardın?"

"Değneğim ve bıçağımla kazarak."

Yurttaki adamlar birbirlerine bakarak başlarını salladılar. Sadece Attila henüz tatmin olmamıştı. "Bu kılıcı önce silahlardan anlayan kardeşine değil de, doğruca bana getirmeni sana kim söyledi?"

Sığır çobanının dudaklarının kenarları titremeye başladı. Küçük, kara gözleri yuvalarında dört dönüyordu. Sonra çoban başını öne eğdi.

"Haklısın, beyim" dedi alçak sesle. "Sana tüm gerçeği söylemedim. Ne yapmam gerektiğini ilk olarak kardeşime danıştım. O da bana bu kılıcın çok uzun zaman önce savaş tanrısı Mars veya Ares'e adanmış olduğunu söyledi."

"Sen de Mars'a adanmış olduğu söylenen bu kılıcın şimdi bana ait olmasını düşünüyorsun, öyle mi?"

"Bunu sadece ben ve kardeşim değil, savaş tanrısının kılıcını gören herkes söylüyor. Senden başka hiç kimse bunu yapabilecek güç, kudret ve şerefe sahip değil."

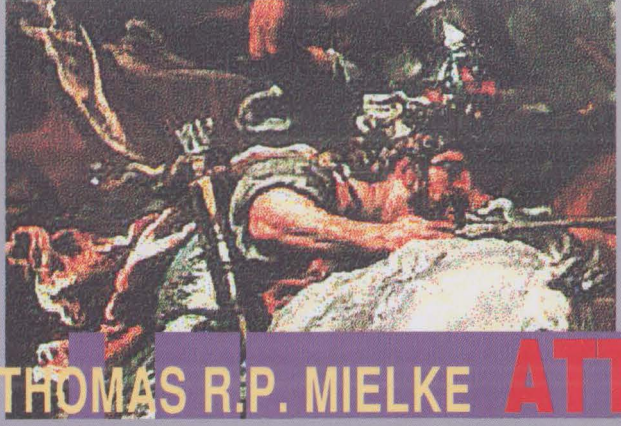
"Kardeşim Bleda da mı? O Kara Hunların ve diğer bütün kavimlerin Büyük Kağanı..."

"Kardeşim, bu kılıca sahip olan kişinin, gerçek kağan olduğunu söylüyor!"

Bir an için koca çadırda sadece korların çatırtıları işitildi. Hatta görünmez eller ateşten duman yükselmesini bile engelliyor gibiydi.

"Kardeşin şimdi nerede?" diye sordu Attila duygularını belli etmeyen bir sesle.

"Hemen o gece öldü... kılıca el sürdüğü anda vücudunda açılan yara yüzünden..."

YTY
YURT
KİTAP-YAYIN

THOMAS R.P. MIELKE

ATTİLA

Kavimler Göçünün, Roma İmparatorluğu'nun Çöküşünün, Büyük Hun Kağanı Attila'nın Romanı

Attila savaşçılarına beş at boyu kalıncaya kadar yaklaştı, sonra küçük deri plaklardan ve kuş tüylerinden oluşan zırhının önünü açtı ve önderliği altında savaşa giden adamlara çıplak göğsünü gösterdi. Büyük kalabalıktan heyecan ve coşku dolu müthiş bir çığlık kopmuştu...

Herkes şaman Aybars'ın büyüleriyle bir an önce kutsanmak istediği için, telaşla onun yanına gitmeye çalışıyordu... Aybars Amca'nın şarkıları atların, çalgıların ve ağlayan kadınların sesleri arasında duyulmaz olmuştu. Üzerine kuş tüylerinden yapılma elbisesini giymiş ve renkli kurdelelerle süslenmiş olan şaman, dev bir kuşu andırıyordu... Savaşçılardan her biri Hun kadın ve kızlarından yeni kopartılmış birer çam dalı alıyordu. Bu dallar onların sağ salim geri dönmelerini sağlayacak birer tılsımdı...

Tk No: 975-7076-31-7
ISBN : 975-7076-32-5
9 789757 076322

KİTAP
SKB 027250 YBU